ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
В ДВАНАДЕСЕТ ТОМА

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ
ЦВЕТА УНДЖИЕВА, ДОЧО ЛЕКОВ,
ПЕТКО ТОТЕВ

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
ТОМ ЕДИНАДЕСЕТИ

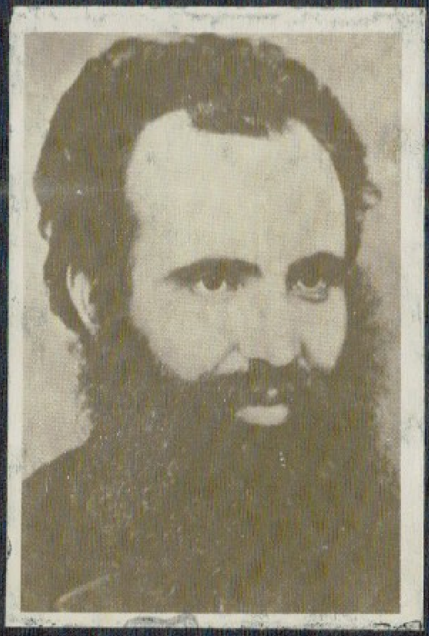
ДОПИСКИ, ИЗВЕСТИЯ, РЕДАКЦИОННИ БЕЛЕЖКИ

ПОДБОР И РЕДАКЦИЯ
ЦВЕТА УНДЖИЕВА

СОФИЯ 1989

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

11

© Цвета Унджиева, 1989
c/o Jusautor, Sofia

ДОПИСКИ
ОТ РУСКИЯ ПЕЧАТ

БЪЛГАРИЯ

14 декември 1860 г.

В Босна и България често стават убийства; разбойниците убиват почти всеки ден, но само християни. Неотдавна между Прищина и Кюстендил били убити 16 българи. Сеймените (жандармите), които били наблизо, равнодушно наблюдавали тези жестоки сцени. Разбойници пътуват не само по селата, но и по градовете; те са посмели в градовете, защото се чувствуват в по-голяма безопасност; те знаят, че там самият ага (началникът) и аяните (градоначалниците) са техни съучастници. Не користта и не бедността създава тези разбойници, а фанатизмът: изглежда, те искат да подражават на сирийските турци. Сега в България има много войски и всеки ден се изпращат нови гарнизони; очакват Омер паша, който е назначен да командува тамошните турски войски.

Говори се, че английската флота при Йонийските острови се въоръжава и че англичаните събират доброволци.

Турците са много озлобени на българите заради тяхната привързаност към Русия; разправят още, че турците имат намерение да изтребят всички гяури.

По всичко личи, че българските църковни работи вървят към добро. Цариградският патриарх най-после се е съгласил да посвещава в архиепископски и епископски сан без разлика както българи, така и гърци; всеки от тях ще бъде назначаван за пастир там, където се наложи. Патриархът обещава също да построи семинария, в която ще бъдат обучавани на равни начала гърци, българи и цинцари (власи). Но българите искат собствена йерархия; те са сигурни, че обещанията не само няма да бъдат изпълнени, но даже ще стане по-лошо отпреди; историята ни убеждава, че не може да се очаква нищо добро. А и защо да се съгласяваме с предложенията на патриарха, когато на наша страна е свещеното право да имаме от-

делна йерархия? Защо да не искаме това, което са имали, което са ползували нашите прадеди? Защо да се подчиняваме на чужди народи, когато ние можем да имаме свои родни и мили на сърцата ни права — правото да слушаме божието слово на родния си език, да слушаме проповеди от устата на брат-българин на български език.

Българите искат да свикат в Цариград събор, на който да се разрешат тези църковни спорове; говори се, че султанът в това отношение е съгласен с решенията на християнските държави, но възниква нов въпрос: до кого можем да се допитаме освен до Русия? Нашият въпрос е религиозен, а ние сме православни; ние нямаме нужда нито от протестантското съгласие на Англия, нито от католическата снизходителност на Австрия и Франция, нито от наследника на апостол Петър, който и без това е така мил с нас — той ни изпраща книги, проповедници и др. под.; по този случай можем да си спомним българската поговорка: в ъ л к ъ т в а р д и я г н е т о о т л и с и ц а т а, д а г о и з я д е т о й.

И така, българите искат независима йерархия и смятат, че ще я получат. Мисълта за независима йерархия дотолкова е обсебила умовете на българите, че според мен техният черковен въпрос трябва да се разреши или с пълното удовлетворяване на желанието им, или с покатоличването им.

К.

Наше време, № 52, 9 януари 1861.

[БЪЛГАРИЯ — АРЕНА НА РЕЛИГИОЗНИ БОРБИ]

От България

Историческите съдбини малко по малко са поставили България в такова положение, че през последните шест години тя стана истинска арена на религиозни борби. От всички краища на света се събират там проповедници, всеки от тях се старае да си спечели последователи, всеки сее своето учение. Гърците гледат равнодушно новите проповедници, като се грижат само да задържат своята власт в България, да съберат повече пари.

Някои гръцки епископи и архимандрити дори се поддадоха на католишкото влияние и приеха унията. Заедно със своите архимандрити и йеромонаси и гръцкият народ започва да преминава към унията, тъй като повярва в нелепите слухове, които се разнесоха из цялата Турска империя, че уж йерусалимският патриарх също се бил присъединил към латинството. С разрешение на папата униятите си построиха църква в Пера, точно срещу руската канцелария. Римски агенти сноват из нашите градове и села и като използуват омразата на българите към гърците, говорят, че гърците са измамили коварно българите, като им натрапили книги, които били съставени от гърците само за тяхна лична изгода и че който се моли по тия книги, ще полети стремглаво в ада. А когато се случи всички тия доказателства да не действуват, йезуитите хващат другия лост за просвещение на тия слепи и невежи хора, които продават душата си на дявола, както казваше неотдавна един проповедник в пловдивската римокатолическа църква. Те почват да плашат българите с Русия, като им казват, че Русия употребявала най-различни средства, за да задържи българите под турско робство, уж за да ги подчини по-късно под своя власт и да ги направи свои работници или м у ж и ц и, р о б и — думи, които те обясняват на българите по свой начин. «Ако искате да се спасите от руските людоеди, от гръцкото духовенство и от турското правителство — казват те, — ще ви спаси само дружбата с френския император, а такава дружба може да има само ако станете католици или поне унияти.»

Главните проповедници на католицизма в България са французи и поляци; последните освен това изпълняват длъжността на шпиони на турското правителство и ожесточено преследват българите, които са получили образование в Русия. След католиците и йезуитите идва библейското американско дружество на методистите. Американски и английски проповедници отдавна посещават България: но на българите те малко обръщаха внимание; целта им бяха турци, гърци, евреи, арменци, за които те донасяха библии, евангелия, псалтири и др. т. Но от 1855 година, благодарение на унията, която вдигна толкова голям шум за глупости, библейското дружество реши да обърне внимание и на грешните бъл-

гари. Единствена книга, издадена до 1855 година на български език от библейското дружество, бе евангелието, преведено от известния български труженик, архимандрита на Рилския манастир отец Неофит.

Но ако католиците действуват със скандали, евангелисткото дружество, напротив, се залови за писмеността и просвещението и от 1855 година се появиха цял ред издадени от него книги: Старият завет, пет издания на Евангелието, Псалтирът, Начална книга или букварь, Душесловие, Българо-английски речник, Българо-английска граматика и още тринадесет книги за християнските задължения на човека, а от тая година освен това почна да излиза евангелисткият вестник «З о р н и ц а».

За характера на тоя вестник редакторът му казва следното: «З о р н и ц а» ще се издава веднъж в месеца. Тя няма да се занимава със съвременни въпроси и новини — нека читателят ги търси в светските издания. Вестникът ще се грижи повече да събира общополезни статии за спасение на душата и от тая страна ще обръща внимание на науката и литературата. Езикът на «Зорница» е подобър и по-прост, отколкото на останалите български списания и вестници, с изключение на «Гайда». Цената на вестника е пет гроша (25 ср. коп.) годишно, с пощенските разноски 60 ср. коп. Абонирането става в Цариград.

От останалите български вестници ще посочим само следващите три: «С ъ в е т н и к», политически вестник, който се издава от българската община в Цариград веднъж седмично в един лист, на голям формат. Цената му е 5 рубли и 50 ср. коп. с пощенските разноски. Вестникът е несериозен, а при това се отличава и с лош език.

«Г а й д а», вестник политически, литературен и сатиричен, излиза в Цариград два пъти месечно, редактор му е П. Славейков. Цена с пощенските разноски 6 ср. рубли. Сериозен вестник; в него се поместват новини от всички краища на Турската империя.

«Б ъ л г а р с к а п ч е л а», вестник политически, литературен и търговски, излиза в Браила, веднъж седмично; цена с пощенските разноски $3^1/_2$ ср. рубли. Това е най-добрият български вестник сега.

Л. Калчо

Московские ведомости, г. 109, бр. 107, 15 май 1864.

[ЛИПСВА САМО СЛАВЯНСКИЯТ ГАРИБАЛДИ]

Белград, 4 септември

Днес всички се занимават с въпроса за съюза между славяните и за скорошното разпадане на Турската империя. Турското правителство в Цариград, турските легиони в Белград са готови вече да се борят с всички сили срещу южните славяни и да пречат на славянския съюз, макар че разбраха, че усилията им ще бъдат напразни. Не само кандиотите и черногорците, но почти цялото християнско население на Турция се вълнува и се готви да отстоява своите права и да осигури бъдещето си. Сърбите, черногорците, българите и даже молдовласите разбраха, че само политическото им обединение и духовното сближаване с Русия ще спасят славяните, а всички останали съюзи, завоевателни или отбранителни, ще ги доведат до гибел. Сръбското правителство разбра каква е задачата му и тръгна по пътя, по който трябва да вървим. Всеки знае колко големи надежди възлагаме на княз Михаил Обренович и ние се надяваме, че той ще оправдае очакванията ни*. Около него започват да се навъртат, както около Виктор Емануил, християни от всички краища на Турската империя; липсва само славянският Гарибалди. Турското правителство вижда всичко това и от цялото си сърце мрази княза. Откакто в Сърбия се върна династията на Обреновичите, Портата се настрои враждебно към тази страна. Тя не изпуска удобен случай да създаде неприятности на сърбите и на другите славяни. С всичките си сили тя се стреми да потъпче, да унищожи и малкото, което Сърбия е придобила, проливайки кръвта си. Ние и досега помним изстъпленията на турския наместник в Белград Мухазеф Осман паша и бомбардирането на града. Оттогаз княз Михаил и сръбската скупщина разбраха, че не трябва да имат нищо общо с турците, и обмислят какви средства да използуват, за да спасят славяните от робството, неволята и мъката.

Още княз Милош Обренович изпрати през 1860 г.

* Желаем поне този път нещастните сърби да не грешат в оценката си за своя княз; колкото се отнася до нас, ние съвсем не споделяме техните надежди. Ред.

депутати в Цариград, които обясниха на Портата, че трябва с общи усилия да се постараят да преобразуват не само Сърбия, но и Турция. Портата разгледа проекта, похвали княз Милош за усърдието му, обеща да направи с радост всичко, което зависи от нея; но всичко това беше изпълнено така, както се изпълняват нейните хатихумаюни и хатишерифи, издадени през 1856 г., за които Европа вдигна шум до бога. След Милош княз Михаил изостави интересите на Турската империя и се зае с интересите на своето отечество. Той поиска да избави Сърбия от турските гарнизони и да сложи край на намесата на Портата във вътрешните работи на Сърбия. Той изпрати Гарашанин в Цариград и постави на султана няколко въпроса, чието разрешаване беше необходимо както за Сърбия, така и за Турция. Това стана през юли 1861 г. Тази нота е отпечатана във в. «Archives diplomatique». Всеки знае как Портата изпълни своето второ обещание; тя без малко не заличи Белград от лицето на земята. . .

Но на въпроса. В близко време ще се събере сръбската скупщина, ще се събере народната милиция и ще се реши въпросът: длъжна ли е Сърбия да се застъпи за другите славяни, или да отстоява само своите права? Ако трябва да ви говоря за желанието на народа, за насоката на мисленето, то трябва да си призная, че сърбите мислят малко за Сръбското княжество: те се занимават с участта на своите братя, които са под игото на мюсюлманите. Във всеки град, да не говорим за Белград, можете да срещнете бежанци от България, Херцеговина и Босна: тези нещастници, ограбени и разорени, са дошли в Сърбия, за да търсят защита, за да се скрият от меча и брадвата, за да бъдат под сянката на нашите закони. Нима ще сме равнодушни към тях? Нима няма да им протегнем ръка за помощ? Както разправят нашите на градовете Ниш и Видин, тези дни ще изпратят в Белград депутати, за да изискат тези бегълци. Разбира се, народът няма намерение да ги предава; следователно не е възможно да се запази мирът с Турция. И още една причина: на всички е известно, че турското правителство пое задължението да изведе гарнизоните си от всички градове в Сърбия с изключение на Белград, но досега то не само че не мисли да изпълни своето обещание, но и започва да поправя крепостите, къщите и проч.

В Босна положението започва да придобива сериозен характер. Вълнението и недоволството се проявяват вече и по улиците. Говори се, че босненците очакват сигнал от Черна гора, а също и пристигането на Лука Вукалович и по всичко личи, скоро ще избухне огромен пожар. У нас са недоволни от черногорския княз Николай. Обвиняват го, че е изпратил депутати в Австрия и е изявил желание да ѝ се подчини или, както се казва, да приеме покровителството ѝ; и австрийският император обещал да му дава всяка година по 30 хиляди форинта. Ако това е вярно, съюзът, който княз Михаил желае да сключи с черногорците, ще се окаже невъзможен.*

Неотдавна белградските студенти получиха писмо от България. Предаваме накратко съдържанието му: «Преди Черна гора беше за нас убежище, крепост, в която можеше да се укрие всеки християнин. Но това време мина. Сега Сръбското княжество стана за нас храм; погледите ни са устремени към княз Михаил Обренович. Около неговия трон трябва да се обединят българите, сърбите и другите славяни. Ние трябва да търсим спасение от Сърбия. Там ние ще намерим и знания, и съвет, и войска, и пари. За южните славяни Сърбия трябва да стане ствол, чиито клони да бъдат те. Братя сърби, надяваме се, че вие няма да ни оставите; надяваме се, че ще ни подадете своята братска ръка. Дойде време вече и България да започне да възкръсва.»

В Херцеговина, на Дупе (планина между Гатск и Никитчал) турците строят силни валове, крепости и кули. Всичко това се прави от страх, че Херцеговина и Черна гора ще нападнат Турция.

В Белград пристигна един албанец (християнин) от гр. Дебър; той разказва следната случка: «Турските войници, живеещи в къщата на някой си гражданин, изнасилили дъщеря му. Бащата се оплакал на аянина (градоначалника), който не сметнал за необходимо да му даде удовлетворение. Тогава бащата отишъл при охридския паша със същото оплакване, но получил отново отказ.

* Защо да е невъзможно? Нима самият княз Михаил, подобно на черногорския владика, не беше на страната на враговете на Русия, а следователно и на враговете на цялото славянство? Ред.

Бащата на семейството решил да мине към саморазправа. Той събрал свои познати млади хора, нападнал с тях войниците, убил трима и се скрил неизвестно къде.»

Целият ни народ е убеден, че щом Сърбия започне военни действия, руската войска ще премине Прут и затова по улиците често се чуват викове: «Да живее нашият княз Михаил, да живее Бели-цар Александър III.»

Л-чо

Голос, г. IV, № 271, 1 (13) октомври 1866.

[ГЪРЦИЯ СЕ ГОТВИ ДА ИГРАЕ ВАЖНА РОЛЯ В ИЗТОЧНИЯ ВЪПРОС]

Белград (кореспонденция на «Голос»)

Една от причините за нещастното положение на южните славяни, без всяко съмнение, са западните държави, които заради своите интереси по всякакъв начин се стараят да убият славянския свободен дух и да поддържат османлиите. Ако не се подчиняваха на влиянието на Запада, ако не вярваха на обещанията на йезуитите, на австрийските и другите агенти, славяните отдавна вече щяха да станат независими. В Босна, Херцеговина и България йезуитите на Наполеон III и Пий IX си спечилиха последователи и ученици между народа; в Сърбия и Черна гора както министрите, така и князете Михаил Обренович и Никола Черногорски се подчиниха на Австрия и Франция. Известно е, че в сръбската армия и администрация служат много немци и французи — а ето че и Черна гора взе да подражава на Сърбия. От това положение на нещата последва, а и не можеше да не последва, че славяните, разделени и без това по историческата си съдба, сега се разделят на три партии: на тъй наречените русофили, патриоти и западняци. Русофилите са същото, което са и славянофилите: те проповядват осъществяване на панславистките идеи, т. е. обединение на всички славяни в едно цяло; патриотите се стремят да обединят южните славяни по такъв начин, че всяка нация, т. е. българите, сърбите, румъните и

гърците, да си имат отделна администрация и едно общо върховно правителство под покровителството на Русия, докато, засилени достатъчно, не съумеят да се управляват самостоятелно; западняците кипят от омраза към Русия, като напълно незаслужено я обвиняват в недоброжелателство, алчност за надмощие и т. н. Но най-важното е, че всички горе-долу образовани сърби и черногорци, нашите министри и военни, дори самият княз Михаил, сляпо се подчиняват на влиянието на Запада, а именно на Франция, и очакват от Наполеон III кой знае какви блага. Французите, йезуитите и поляците еднакво успяват в княжество Сърбия и в Черна гора и казано безпристрастно, поради техните интриги сърбите и досега си остават роби, а турските гарнизони живеят спокойно в сръбските крепости. Секретарите на черногорския княз са французи; граф Панкраци стоя четири години на тая служба и успя да обърка достатъчно черногорските работи; неотдавна той замина за Париж, а на неговото място се яви пак французин. В Сърбия, както е известно на всички, военен министър беше Монден, който едва неотдавна напусна своя пост. Освен тия французи у нас има и доста други, които заемат доста важни длъжности; на тях дължим, че славяните почват да се гледат единдруг враждебно и кой знае защо да се боят от Русия. Исканията на сърбите да се очисти княжеството от турските гарнизони и да се срутят крепостите останаха напразни; Али паша обеща много неща на нашите пратеници, но не направи нищо, а сега народът обвинява за това княз Михаил и французите, които служат при него. Народът се вълнува мълчаливо, навред се чуват ропот и искания да бъде свикано светиандреевото събрание, дето народът да реши какви мерки да се вземат, за да се подобри неговото благосъстояние; народът знае, че през последните четири години княз Михаил е противник на народното събрание, не признава народа и управлява със своите французи Сърбия, както той смята за добре.

Сръбското правителство научи за ропота на народа и какво направи? — Разпрати шпиони из Сърбия. Въпреки това белградските студенти говорят, без да се стесняват, че ако княз Михаил не изгони от служба французите, ако не свика събранието и не се застъпи за сърбите в Херцеговина и Босна, народът ще го помоли да се оттег-

ли в Австрия, подобно на предшественика си Александър
Карагьоргевич и ще възкачи на престола сина на послед-
ния. Изглежда, че княз Михаил ще бъде принуден да се
подчини на това общо желание, да подаде ръка за помощ
на угнетените братя, които се намират под игото на тур-
ците, и да се приготви за разрешението на Източния въп-
рос, на който, по всички признаци, му предстои скорошен
край. На нас, на сърбите, ни е много добре известно,
че без покровителството на някоя от великите държави
е трудно да се постигне желаната свобода; но ние съвсем
не мислим, че тая държава ще бъде Франция или едва
дишащата Австрия; освен в Русия ние нямаме къде да
търсим опора и затова не би пречило на княз Михаил да
обмисли хубавичко тази работа и да не се подчинява
сляпо на хора, които са готови да го продадат при първия
вятър от другата страна.

И ето, докато ние спим, без да се грижим за своите
славянски интереси, Гърция се готви да играе важна
роля в Източния въпрос: там всички се въоръжават и
възнамеряват да искат от Турция Тесалия и Епир, които,
въпреки уверенията на австрийските и френските вест-
ници, продължават да се вълнуват и искат присъединение
към Гърция. Казват, че генерал Гарибалди искал да
помогне както на гърците, така и на славяните и изглеж-
да, че затова вече е започнал да изпраща малко от своите
доброволци в Гърция и Черна гора; самият той пък щял
да пристигне със сина си през пролетта. По думите на
гръцки търговци в Белград, около триста души италиан-
ци вече живеели в Атина; тук също се събирали и млади
гърци от всички краища на Турската империя и се запис-
вали в армията на крал Георги като доброволци. Гръц-
кото правителство искало да образува полк, който щял
да носи името: «Свобода на Кандия и Средиземно море».

Ние получихме от България съобщение, че турското
правителство отпущало сума за откриването в България
на две гимназии и на полуунивеситет, които щели да се
ръководят от французи. Целта е българите да не отиват
да учат в Русия и в Белград, отдето се връщали славяно-
фили и панслависти. За постройка на зданията и за из-
дръжката им ще се събират пари от българите, като за
това се увеличат данъците, които те плащат на правител-
ството. И тук не може да не се забележат шмекериите на

йезуитите, на които напоследък все повече и повече се
подчиняват турските министри, дори и самият султан;
поляците също играят немалка роля в тия неща. Това ще
стане напълно ясно на читателя, когато той разбере,
че българските пратеници в Цариград вече пет години
действуват пред турското правителство да им позволи да
открият пансион или полуунивеситет за подготовка на
учители и духовници, които впоследствие ще могат да
станат свещеници и епископи; но старанията на българи-
те остават досега напразни; а сега самото правителство
(и йезуитите) започват да се грижат за образованието на
българския народ. Също така правителството и йезуитите
издават български вестници, а няколкото истински бъл-
гарски вестници са спрени. Ние се постарахме да съберем
отвсякъде най-различни сведения за участието на Русия
в южнославянските работи, но нищо не узнахме.

Л-чо

Голос, г. IV, бр. 314, 13 (25) ноември 1866.

[КАКВИ СА НАСТРОЕНИЯТА НА ЮЖНИТЕ СЛАВЯНИ?]

От Пеща, 9 февруари

Щом Унгария получи желаните конституционни уч-
реждения, унгарците заявиха, че на сърбите не се разре-
шава да подават жалби на сръбски език, че съдопроизвод-
ството навсякъде трябва да се извършва на унгарски
език и тем подобни. На 7 февруари в Пеща се събра сръб-
ското с е л о (събрание), където д-р Милетич, редактор
на сръбския вестник «З а с т а в а», и г. Йованович дър-
жаха речи, в които изразиха нуждите на сърбите, или
по-точно на славяните не само в Австрия, но и в Турция.

— Не трябва да забравяме — казал Йованович, —
че ние, всички славяни, католици и православни, южни
и западни, сме деца на един баща; на нас ни е скъп не
сърбинът, не хърватинът и не чехът и българинът, а
славянинът, независимо къде се намира той, и затова

ние не на думи, а на дело трябва да забравим личните си интереси и да се погрижим за общото благо на нашите братя. Що се отнася лично до нас, то сега е време да се действува, защото унгарците, получавайки свободни конституционни учреждения, не искат да зачетат свещените ни права, искат да седнат на врата ни и да ни направят роби; но нека си спомнят 1848 г. и нека поискат тя да се върне!

Цялото събрание извикало д а ж и в е е, но някой пошепнал на Йованович да говори по-тихо и по-внимателно, защото на събранието има немски и унгарски шпиони. Тогава Йованович, въодушевявайки се все по-вече и повече, извикал:

— Аз зная, че между нас има хора, които са дошли тук не за да споделят нашите радости и скърби, а са дошли да изслушат какво ще кажем и да донесат за това на старото немско и на новото унгарско правителство, но аз не се страхувам от никакви шпиони и съм сигурен, че нито един сърбин няма да се изплаши от тях. Аз искам тези шпиони да донесат на унгарците какво мислят сърбите и какво желаят; нека новото правителство знае, че сърбинът, ако се е подчинявал някога някому, то се е подчинявал на силни правителства и никога не е бил роб на роби.

— Д а ж и в е е! — викали всички. След това д-р Милетич казал, че сърбите и всички славяни трябва да действуват повече с перо и слово и само при крайна нужда — с барут. Един от студентите в Пеща възразил:

— Според мен сега хартията и мастилото са почти безполезни, ще ни излекува само барутът. Аз не говоря за вас, сърбите, живеещи в Австрия, а за нашите братя в Сръбското княжество, Босна, Херцеговина и България. (Д а ж и в е е !) В Австрия ние ще действуваме с перо, а в Турция — с брадва. (С и л н и р ъ к о п л я с к а н и я и в и к: Д а ж и в е е!)

От тези няколко думи можете да разберете какви са настроенията на южните славяни. На сръбското събрание имало много жени и девойки и около 150 мъже; жените взимали по-присърце всичко, за което се говорело, отколкото мъжете.

Тук никой не вярва на вестта, че турците са се съгласили да напуснат сръбските крепости. Сегашният управител на хърватската правителствена канцелария Кушевич е провъзгласен за бан, но засега работите на канцеларията ще изпълнява заместникът му Е. Йелачич, докато Унгария не изясни отношението си към хърватите.

К.

Московские ведомости, г. 112, № 45, 24 февруари 1867.

[ЕПОХА НА ПРЕЛОМ]

Белград, 22 февруари

В живота на народите има епохи, които могат да се нарекат епохи на прелом, на поврат към новото. Те се подготвят отдалеч, но рядко минават мирно и тихо. Такива епохи — през които народът за няколко години преживява цели столетия, животът тече по-динамично, събитията бързо се менят — са особено интересни за всеки, който е свикнал да се взира в съдбата на човечеството. Събудената активност не отива напразно: историята рано или късно ще определи положителното ѝ значение; но самата тази активност на жизнените сили представлява голям и, така да се каже, художествен интерес. Човекът, отегчен от тежкия, неприветлив живот, се разгръща и бърза да навакса безполезно изразходваната сила и с бързи стъпки се устремява към нова историческа дейност. Подобна епоха настъпи сега и за южните славяни. Да се запитаме, какви бяха Сърбия и сърбите преди 10 или 15 години и какви са те сега?

Възраждането се извършва бързо, науката и изкуството започват да процъфтяват, населението се увеличава, възприемат се свободолюбиви идеи, докато Турция от ден на ден се приближава към своето падение. Сърбите много добре оценяват преимуществата си пред турците и не се страхуват да изказват своите искания публично — във вестниците и на събрания. Ето какво казал Любомир Калевич на публично събрание в Белград: «За нас идват времена на слава и дейност. Усещаме, че наближава минутата, в която исканията на нашия народ ще бъдат изпълнени. Да, дойде часът и нашите желания

ще се сбъднат или с помощта на оръжието, или по мирен път; така или иначе народът все пак ще получи своите права. Сега сърбите братски се прегърнаха, обърнаха гърди срещу нашите врагове и срещу зиналите от турските крепости топовни дула; 150 000 героични ръце са готови при пръв удобен случай да спрат неприятелските батареи; освен това нашият народ сега има една душа, едно сърце, една мисъл и едно горещо желание. На народа предстои да извърши това славно дело и да събере още 200 000 войни. Където има правда, там е и бог; където има 200 000 въоръжени герои и ако правдата е на тяхна страна, там е и победата. Където са бог, братската любов и правдата, там и желанията на народа трябва да бъдат изпълнени. Ние искаме едно — тази минута, минута на живот и смърт, да настане по-бързо. Ние искаме това не защото жадуваме кръвта на враговете си, не защото ни се иска да видим своята славянска нация победителка на Балканския полуостров, където паднаха толкова много мъченици за свободата, а защото желаем да извлечем полза от своята победа, т. е. да подобрим своето положение както нравствено, така и материално. Въпреки способностите на нашия народ, въпреки усилията на нашите учени сегашното ни положение ни пречи да станем достатъчно цивилизовани: пречат ни на всяка крачка. Сърцето и душата на нашия народ са големи и чисти, затова и неговата свобода трябва да бъде чиста и непорочна. Бог ни е дал благословена, плодородна, богата и прекрасна земя. Но въпреки това ние сме изостанали много от европейския прогрес и европейското просвещение, защото ръцете ни са вързани от политическото ни положение и историческа съдба, нашето нравствено развитие е в менгеме; то, така да се каже, е изтерзано, защото за истинското развитие е необходимо слънцето на пълната свобода; науката и изкуството у нас не са излезли от младенческата си възраст, защото човек не смее и не може да използува всичкото си време, всичките си сили за благото на родината си; той няма достатъчно свобода, а без свобода няма и правилно нравствено развитие, без нея не може да съществува и цивилизован народ; следователно ние не можем да се придвижим напред и в материално отношение и сме принудени да бедствуваме. При това ние не трябва да забравяме, че парите, изхарчени за военни снаряди и за защита на границите от неприятеля, донесоха по-малко полза, отколкото парите, употребени за училищата и за нравственото ни развитие; само благодарение на това европейските държави ни обърнаха внимание. Русия, а също и Западна Европа научават сега, че нашият народ в последно време все повече и повече напредва; те виждат, че сръбското възраждане не само че не е вредно за цивилизацията, а, напротив, то е твърде полезно за нея и затова те ще застанат на наша страна — особено сродната ни Русия, Северноамериканските щати, Прусия и Италия. Ние сме длъжни да оправдаем мнението на нашите приятели, длъжни сме да покажем и на нашите врагове, че имаме достойни и способни хора, които са готови да пролеят не само кръвта си за своята родина, но и да я направят щастлива, с една дума, да покажат, че нашият народ не само обича свободата, но умее и да я използува. На въпроса: «Ще постигнем ли целта си?», аз без колебание ще отговоря, *че ако не я постигнем, цялата вина ще падне върху нашето правителство.* Нека всеки знае, че не само народът е длъжен да се подчинява на правителството, но и правителството трябва да се подчинява на народната воля и едва тогава ще ни уважават и ще постигнем това, което желаем, и ще запишем имената си на светлите страници на историята.

Всеки южен славянин споделя мнението на сръбския публицист; всички са убедени, че трябва да се действува енергично и да се стремим с всички сили да постигнем своята цел, която според народа може да бъде постигната само с кръв. Що се отнася до правителството, то използува всевъзможни средства за осъществяването на тази цел: то ежедневно обучава народната войска, учи на фронтова служба и на военни науки студентите от лицея, приготвя амуниции, провизии и др. под. Известно е, че исканията на Сърбия в началото се ограничаваха с освобождаването на крепостите, но турското правителство отказа да задоволи и това малко желание, като поиска от своя страна сърбите да плащат на Портата двойно по-големи данъци, да разпуснат народната войска, да не започват почти нищо без разрешението на султана и др. под. Разбира се, сърбите не могат да се съгласят с тези условия и *войната скоро трябва да избухне.* Турците

много добре оценяват положението си и както твърдят, ще защищават горещо правата си, т. е. ще започнат да колят невинни и виновни. Те вече започнаха своите зверства по границите на Черна гора; в Албания се очакват кървави сцени. Турският капитан хаджи Марлага изгори и разори много села в Павски окръг; той не остави на мира дори църквите и манастирите. Населението, начело със свещеника Жарко Лешевич, се вдигна на оръжие, но разбойниците успяха да се измъкнат, оставяйки на полесражението няколко души.

В Ново село, Мелазийски окръг (в Албания), стана ожесточена схватка между турци и християни, за което са виновни само турците. Няколко турци стреляли по кръстовете в християнското гробище; християните пък, като видели това, за отмъщение заклали една свиня и през нощта я закачили на вратата над джамията, като ѝ сложили лула в зурлата. Сутринта ходжата пристигнал в джамията и като видял висящата свиня, върнал се и казал на турците за случилото се. Турците убили четирима християни, християните пък се събрали и се вдигнали срещу турците. Боят продължил много дълго; от страна на турците паднали около 200 души, от страна на християните — 120. Трудно било за скутарския паша да усмири със сила бунтовниците; той едва успял да ги успокои с обещания. Виновниците за произшествието са арестувани.

За цариградски патриарх е избран някой си Григорий; българите, сърбите и изобщо всички славяни в Турската империя не са доволни от този избор; те смятаха, че ще бъде избран или белградският митрополит Михаил, или молдово-влашкият.

Както българите, така и сърбите негодуват срещу г. Чомаков и Тъпчилеща, които подали петиция до султана, в която изразявали верноподаническите чувства на българския народ.

Между Черна гора и Портата трябва да се очаква война.

S.

Голос, г. V, № 61, 2 (14) март 1867.

[ЖИВЕЕМ, БЕЗ ДА МИСЛИМ ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН]

Белград, 18 (30) април

Един от най-големите пороци на нас, славяните, е, че в повечето случаи живеем, както се казва, със задна дата. Живеем, без да мислим за утрешния ден, мързи ни да се вглеждаме напред, не искаме да виждаме онова, което ни заобикаля, или го гледаме през пръсти, а след това като че ли се събуждаме от летаргичен сън и изведнъж ни в клин ни в ръкав започваме да крещим и да се хвалим така, че всеки би помислил, че сме готови да извикаме на дуел целия свят — от Камчатка до Сандвичевите острови.

Да вземем например Московската етнографска изложба. Какво ли не се говореше у нас за тази изложба, какви ли не подготовки се правеха, а сега всичко свърши почти без резултат. Говореше се, че само от Сръбското княжество ще тръгнат до петнадесет души сърби, от България — 10, от Босна, Херцеговина и Черна гора — 5; сега, когато дойде време теорията да се приложи на практика, се оказа, че от Сърбия идват само трима депутати: библиотекарят на Белградската студентска библиотека Я. Шафарик, секретарят на Министерството на народната просвета М. Миличевич и учителят по краснопис Тодорович. Г. Шафарик е чех; той не се интересува много от сръбските работи, почти са му чужди интересите на нацията, чийто представител ще бъде; г. Тодорович е човек, който се занимава със съвсем други работи. Що се отнася до г. Миличевич, то той отчасти е достоен за тази мисия, въпреки че никога не е излизал извън Белград, образовал се е без чужда помощ, самоук е и с труд е постигнал нещо; но все пак той не може да бъде представител на Сърбия и на сърбите. Жалко че за депутати не са избрани действително знаещи, учени и истински интересуващи се от Московската етнографска изложба хора. Защо не са избрани г. Срећкович и г. Бошкович — професори по история, които се занимават специално с етнография на славянските народи? Жалко че не е избран г. Олимпий Василиевич — учен и знаещ човек, който след посещението на Московската изложба би бил полезен не само на сър-

бите, но и изобщо на славянския свят. И накрая, защо не е избран археологът, историкът и географът г. Дрогашевич? Може би ще ми кажат, че тези учени могат да отидат на изложбата и сами. Но там е злото, че не могат. Най-накрая според нас московчаните би трябвало да помислят предварително за южните славяни и да си направят труда да ги известят своевременно — половин година преди изложбата. Та нали московчаните знаеха какви хора се интересуват от тази изложба? Разбира се, образовани и знаещи хора, следователно учители и професори, които, първо, сега, т. е. през май и даже през юни, имат изпити, и, второ, тези хора получават заплата от по 300—1000 руб. годишно и имат семейство, жена, деца. . . Говори се, че градската дума е отпуснала до 10 000 р. за посрещането на славянските гости. Всичко това е хубаво, а още по-добре би било московските славяни да понамалят азиатския разкош и вместо богати обеди, сладки ястия и блестящи балове да изпратят малко средства на някои достойни люде (поне по 300 р.). Господата Среткович и О. Василиевич са учили в Русия: те познават руснаците, знаят руски език и ако бяха отишли в Москва, биха предали на московските братя всичко, което е необходимо да знаят, и биха се върнали оттам като вестители. . . Да, в Белград не може да се мери с московски аршин: той е прекалено дълъг за сърбина, който не е имал никога 2000 души селяни. Ние знаем предварително, че мнозина ще се учудят на равнодушието на южните славяни към общославянското дело, и се осмелихме да изложим тук причините за това равнодушие. . . Учудва ни и това, че членовете на Московската етнографска изложба не са се обърнали към сръбското правителство, което много добре знае кого трябва да изпрати за такава важна работа. Наистина учудващо! Нека всеки съди за това, както иска. Сърбия или няма достатъчно средства, или сега не ѝ е до изложби: по всичко личи, че там скоро ще започне собствена, и то кървава изложба. Същите причини и на първо място турското правителство не позволяват на българите да пътуват; същото може да се каже и за Босна и ако има хора без занятия, то те нямат пари.

Известно е, че турското правителство издава непрекъснато хатихумаюни и хатишерифи, пише укази, много обещава, а на практика не прави почти нищо. В Белградската крепост според обещанието на султана и неговите министри би трябвало да остане всичко, което се е намирало там непокътнато, но турците измъкват на пристанището всичко, с изключение на развалените топове и негодните за нищо снаряди. Длъжна ли е Сърбия равнодушно да гледа действията на турците, които изпълняват обещанието си по този начин, и няма ли да се откаже и тя от намерението си да запази мирни отношения с Портата? Можем да потвърдим, че мирът между Сърбия и Турция е немислим: това е ясно като бял ден и затова нашите л и б е р а л н и б р а т я с л а в я н и — п о л я ц и т е Лангевич и Чайковски — от любов към корана и полумесеца събират из Турция всякаква паплач, хора от всички нации и вероизповедания, и с тези роти се готвят да потушат всяко движение, което би се появило между славяните в Турция, желаейки с това да възпрепятствуват Русия при постигането на к о р и с т н и т е ѝ ц е л и. Водачите на тези шайки, Лангевич и Чайковски, са подали прошение до султана, в което с всички сили му доказват необходимостта от създаването на тези полско-унгарски роти, защото само с тяхна помощ както Турция, така и Полша и Унгария могат да осигурят съществуването си. «Горките п о л о н е з и, господ ги направил високи и снажни, а ум не им дал» — казват българите и са абсолютно прави. Струва ни се, че в Русия би трябвало да се съставят няколко роти от българи и сърби; тя е длъжна и има пълното право да направи това. Независимо от това дали има или няма право да създава в държавата си полско-унгарско-казашки роти, все пак Турция ги създава и това е свършен факт. Клин клин избива. Поляците твърдят, че с помощта на турците и с други като тях свои приятели са длъжни да възстановят Полша, да разбият руснаците, да изгорят руските села и градове и самите столици, да разрушат из основи Москва и Петербург и да не оставят от тях камък върху камък. Защо пък и южните славяни да не вземат мерки и с помощта на Русия да не възстановят южнославянската държава, след като разбият турците и разрушат Цариград до основи? Та нали самите турци предизвикват Русия да постъпи така, а не иначе.

Утре в 3 часа следобед и останалите турци ще отпътуват от сръбските крепости и ще се отправят към Рус-

чук, а оттам в Кандия, което не се харесва особено на войниците и офицерите, защото според вестите, получени тук от Гърция, кандиотите след две яростни сражения на 26 и 28 март принудили турците да напуснат позициите си и да се отдалечат към източния бряг на острова. Всъщност въпреки това турците от белградската крепост напускат поста си почти равнодушно, но събратята им от другите крепости се различават от тях. Ето какво разказаха сърбите, дошли от Смедерево. Когато по телеграфа била дадена заповед турците да предадат смедеревската крепост на сърбите и турският комендант на крепостта, съпроводен от сръбските офицери, тръгнал да сменя часовите и да ги заменя със сърби, сред турците се чували ропот, ругатни, проклятия. Един турски часовой, предавайки пушката си на сърбина, с досада махнал с ръка и плюл; сърбинът пък, усмихвайки се, се прекръстил и даже прекръстил мястото, на което трябвало да застане. Казват, че това станало в белградската крепост. Някакъв войник, който се намирал недалеч от мястото, където станало това произшествия, скърцал със зъби и се хвалел на сърбина, че това унижение на турците няма да мине току-така; защото, ако турците не успеят да отмъстят на Сръбското княжество, те ще си го изкарат на останалите християни, живеещи в Турция. Турците от другите крепости в Сърбия са се събрали в белградската крепост и оттам всички ще отпътуват с три парахода; затова в Белград все още има много турци, но те се намират само в долната част на крепостта, докато горната вече е заета от сръбската войска.

У нас всички говорят за откриването на църквата, която се намира в долната част на крепостта. Тази църква, наричана Лозицка, била затворена от турците при превземането на крепостта и превърната в барутен погреб. Никой не знае дали е оцеляло нещо от църковните старини. Църквата ще бъде отворена в сряда, след заминаването на турците. Ще я открие народът след завършването на литургията в митрополията с църковно шествие и с митрополита, и с други духовници.

Известията от България не съобщават почти нищо особено за нови, но твърде еднообразни прояви на турския деспотизъм, гнет и насилие, причинявани на българите от турците. Наскоро от Цариград беше получена

заповед да се декларират земите, за да се разделят данъците между турците и християните, пашата да съобщи на народа, разбира се, на християните, че н. в. султан Азис, желаейки да облекчи тяхното положение, възнамерява да направи *огромни реформи*, за които са необходими пари, и затова всяко *новородено дете е длъжно да плати* по 30 пиастра, свинете и прасетата — по 10 пиастра на година, защото това необичано от турците животно досега плащало само по 6 пиастра, докато овцете и кравите плащали от 8 до 25 пиастра. Но какво ще е положението на народа, който и без *свинския данък* е толкова обеднял? Досега всеки българин плащаше от 60 до 1600 пиастра, а турчинът — половината от тази сума. При това турските чиновници и българските чорбаджии правят различни шмекерии. Обикновено платените данъци се записват в книга. Чиновниците не показват тези книги на данъкоплатците, а даже и да ги показват, малцина от християните могат да четат на турски. Затова българите се случва да плащат два пъти един и същ данък.

В град Русчук няколко българи се опълчили срещу новите правителствени разпоредби, но пашата заповядал да ги хвърлят в затвора и ги пуснал едва след като целият окръг се развълнувал и заплашил — ако затворниците не бъдат освободени, българите не отговарят за себе си и се страхуват, че между турците и християните ще има кръвопролитие.

Из цяла България събират дърводелци и каменари и ги изпращат в Шумен, Силистра и по други места да поправят рушащите се крепости. В Силистра могат да се видят много новосформирани турски войски, които се ползуват с благоразположението на турското население, защото те ще станат защитници на мохамеданството и палачи на християните — всички те са сформирани от азиатци.

В Добруджа, в Старо село, турците убили свещеника и ограбили църквата.

В Сърбия ще бъде избран нов министър на просветата, а предишният министър Цукич ще остане министър на финансите. Казват, че ще бъде избран най-достойният човек — г. Матич.

Голос, г. V, № 115, 27 април (9 май) 1867.

[КАКВИ СА НАСТРОЕНИЯТА В СЪРБИЯ]

Белград, 2 (14) май

Ако съдим по настроенията в Сърбия, не бихме могли да допуснем, че войната между турците и южните славяни ще се отложи. Вестта, получена в Турция, според която европейските държави решават да действуват единодушно по източния въпрос и да принудят Портата да вземе мерки за осигуряване благосъстоянието на християните, раздвижи умовете на всички славяни, които вече започнаха да подготвят всевъзможни писмени прошения до кабинетите на различни европейски държави. Що се отнася до княжество Сърбия и сърбите, то те ще поискат от Портата границите на княжеството да се разширят както на запад, така и на юг, т. е. към Сърбия да бъдат присъединени Босна, Херцеговина и Стара Сърбия. «Ако Турция откаже да удовлетвори исканията ни — казват сърбите, — ние ще се хванем за оръжието и тогава никоя сила няма да е в състояние да ни спре.» Но по-далновидните сърби и напредничавите българи мислят по съвсем друг начин; те много добре виждат и разбират, че Сърбия не може да съществува без България и обратното и затова те се стремят към едно — да обединят тези две племена в едно политическо цяло. Казват, че Сърбия изчаква само удобен случай, за да обяви на Турция своите искания. За сега всичко се ограничава с това, да се обмисли как на дело да се осъществи този въжделен и отдавна желан план.

Ето че турците окончателно напуснаха Сърбия, предадоха крепостите и помолиха да ги пазят като своя собственост (така пише в султанския ферман), защото султанът само при това условие изпълнява волята на народа. На третия ден сърбите и сръбкините се качиха върху руините на турското могъщество и отслужиха молебен в походната военна църква. След молебена белградският митрополит Михаил свети вода, а свещениците ходеха и ръсеха с нея както домовете и казармите, така и болницата, хамбарите и всички сгради, където съвсем доскоро живееха турци и сега трябва да живеят сърби. Сега Белградската крепост представлява потресаещо зрелище: къщите започват да падат и да се рушат, въпреки че не

са минали и 10 дена, откакто стопаните им са ги напуснали; от тези къщи и тесните улички се носи страшна смрад: мъртви кучета се търкалят в канавките между крепостните стени и над тази п у с т и н я се носят врани. Разправят, че лицевата част, т. е. стените, построени срещу Белград, скоро ще бъдат разрушени и на това място ще направят булевард, а долната част (северната) ще остане, както си е била, само тук-там ще се поправи и старите топове ще се заменят с нови. Сръбската армия и народната милиция, които досега се намираха в Белград, сега ще се отправят към границите с Босна и Херцеговина. Броят на тази армия е 3000—4000. От Босна и Херцеговина се носят слухове, че народът не е доволен от турците и иска да се съедини със Сръбското княжество. Говори се, че в град Дяков турското правителство се погрижило да арестува няколко души, защото те твърде горещо изявили съчувствието и симпатиите си към Сърбия и към княз Михаил Обренович. От Темишвар съобщават, че сърбите пак имали събрание по случай извършващите се реформи и решили да използуват всички възможни средства, за да бъдат всички депутати в сейма сърби; те всички са длъжни да се подпишат на петицията, която скоро ще бъде изпратена на австрийския император и в която сърбите открито, смело и без задни мисли трябва да изкажат всичките си искания и нужди. Говори се, че тази петиция няма да бъде по вкуса на унгарците. Представителят на сръбската нация пред унгарското правителство, д-р Милетич, редактор на в. «Застава», е арестуван и е арестуван, защото горещо защищавал своя народ и говорел за значението на славянските народи изобщо и специално за руския народ и за Московската изложба. Не зная как реагират на това австрийските сърби, но сърбите в Белград, след като научиха за арестуването на своя патриот, страшно се вълнуват. Въпреки че сърбите в много отношения не са съгласни с д-р Милетич и даже вестникът му е забранен в Сърбия, всички го обичат и уважават.

От Черна гора съобщават, че подарените от сръбския княз пушки вече са получени в Цетина.

S.

Голос, г. V, № 136, 18 (30) май 1867.

[ПРАЗНИКЪТ НА КИРИЛ И МЕТОДИЙ В БЕЛГРАД]

От Сърбия
Белград, 13 (25) май

На 11 май белградските българи тържествено отпразнуваха деня на светите апостоли Кирил и Методий. Четирима свещеници и един дякон отслужиха молебен за всички приятели на южнославянското единство и за онези нещастници, които се намират в турските затвори или на заточение. След молебена отслужиха панихида за братята Димитър и Константин Миладинови, отровени от турците в затвора, за всички пострадали за родината си и за онези, които са подпомогнали българското просвещение и пробуждане. Сред последните бяха споменати Юрий Венелин, Иван Денкоглу и Константин Аксаков. След службата българите и няколко сърби отидоха извън града, в Топчидере, където бяха дадени обед и вечеря на чист въздух, в гората. Този обед представляваше поразителна картина: тук имаше хора от всички краища на Европейска Турция, хора, облечени с всевъзможни носии и с най-различни звания. Тук седеше Ильо, българский хайдутин, който 20 години коли турците, за да им отмъсти за убития си брат, и редом с него — белградски свещеник, а там — професор в Белградския лицей до опърпан градинар или продавач на кисело мляко и т. н. По време на обеда г. Л. Каравелов произнесе реч със следното съдържание:

«Братя българи и сърби! Днес сме се събрали не да плачем и да въздишаме за миналото, не да се оплакваме от настоящето, а спомняйки си за отдавна отминали дни, да помислим за бъдещето си. Който се нарича славянин, бил той българин, хърватин, руснак или чех, бил той православен или католик, мохамеданин или разколник, нека да забрави всичко, което би му попречило да подаде ръка на своя брат, нека да изхвърли от своята памет цялата стара вражда, която разпалваше и сееше раздори между нашите кръвни братя, и да помни само едно, че е славянин. Не е разумен и не е годен за нищо онзи славянин, който слуша папските иезуити, турските богослови, глупавите поляци или налудничавите унгарци. Вероятно вие всички си спомняте какво разправяха някога поляците и иезуитите, а сега същите тези хора, предвождани от Чайковски, са тръгнали да колят българите, въстанали за свободата си — да избиват кандиотите, които с мъжеството си заслужиха уважението не само на християните, но и на варварите; самите турци и египтяни им се чудят и ги уважават. Нека светците Кирил и Методий вразумят всеки от нас, който има славянска кръв и славянско сърце; нека те да бъдат наши покровители и водачи; нека името им се прослави от Адриатика до Камчатка, от Нова Земя до бреговете на Босфора и това име да бъде символ на нашето общославянско братство, любов и съюз. И така, да се помолим на светите Кирил и Методий за всички братя, които желаят свободата на славяните. А на Турция, Австрия, Унгария, Полша да кажем — вечна им памет!» Всички пиха за здравето на руския император и на сръбския княз. След това пиха за кандиотите и накрая г. Среткович, професор в лицея, вдигнал тост за южнославянската федерация.

В Белград очакват черногорския княз Николай, който, разправят, щял да пристигне след една или две седмици. За тази визита говорят различни неща, но всички са сигурни, че основните въпроси, които ще бъдат обсъждани от князете, ще са за съюза между Сърбия и Черна гора и за бъдещето на Босна и Херцеговина. От черногорските граници съобщават, че вълненията в Босна и Херцеговина се разрастват все повече и повече, народът открито изразява съчувствието си към Сърбия и публично говори, че към края на юли границите на сръбското княжество ще се разпрострат до Адриатическо море и до Пеща.

В гр. Мостар младежта се събрала в някакво кафе-ресторант, за да пие за здравето на княз Михаил, който изгони турците от сръбските крепости: младежите пели сръбски патриотични песни. Като научил за това, пашата на града заповядал на бюлюкбашията (началника на жандармите) да арестува нарушителите на обществения ред, но бюлюкбашията отговорил: «Не съм в състояние да изпълня вашата заповед, защото имам на разположение само 10 заптиета, а ще се наложи да арестувам не само целия град, но и цялата област, в която няма хри-

стиянин, който да не е пил за здравето на княз Михаил и да не е пял патриотични песни.»

Правителството е забранило на редактора на Босненски вестник да публикува във вестника си известия, засягащи Кандия, Гърция, Сърбия и изобщо Турската империя, ако в тези известия има нещо, което се отнася за турците и християните. По границите на Черна гора и Албания се е появила свирепа холера, която впрочем посещава по-скоро черкезите и татарите.

Въстанието в България е неизбежно. Ето какво ни пишат от Свищов: «Няма да намерите нито един българин, който да се съгласи да плаща повторно искания данък беделъ парасъ, и затова цялата област е изпратила чрез Фуад паша молба до султана. На 9 май каймакаминът на града извика нашите чорбаджии (старейшини) и им каза, че султанът сега е зает със съдбата на българите, които в най-близко време ще получат различни права: ще им се даде отделна йерархия, българите ще събират сами данъците за н. в. султана; ще им разрешат да строят църкви и фонтани и др. под. Българските първенци отговорили:

— Всичко това е хубаво и ние сме благодарни за всичко на султана, но въпреки това няма да плащаме беделъ парасъ — нямаме пари.

— Ние ще ви дадем отсрочка — казал пашата — и вие ще можете да платите след жътвата, т. е. през август.

— А ние ви казваме — казали първенците, — че народът ни обедня и данъците са толкова големи, че на бедния селянин, който е работил цяла година, не му остава друго, освен да умре от глад. Ако искате да вземете от българите новобранци, моля, заповядайте; по друг начин народът не е в състояние да задоволи султана и неговото правителство.

Свищовски окръг повлия и на другите околии: всяка околия води преписка с другите и се съветват взаимно да действуват по примера на Свищов.

V.

Московские ведомости, г. 112, № 119, 1 юни 1867.

[АДРЕСЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ТАЕН КОМИТЕТ]

Букурещ, 1 (13) май

Известно е, че българският таен комитет е изпратил на султана адрес, с който е искал някои права за българския народ и изявил съгласие да остане под върховното покровителство на султана и турското правителство. След като получил адреса, султанът извикал българските депутати или представители на народа, господата С. Чомаков и Тъпчилеща, и ги попитал знаят ли за тоя адрес и имат ли връзки с тайния комитет. Разбира се, представителите отговорили, че не знаят и не искат да знаят. Тогава султанът заповядал на своя язаджия (писар) да им прочете адреса и попитал представителите какво мислят те за тоя адрес: на целия народ ли е мнение той, или само на известна партия. Чомаков и Тъпчилеща се постарали да убедят султана, че мнението, изказано в адреса, отчасти принадлежи на целия народ. Султанът много искал да разбере къде се намира централният български комитет, има ли той връзки с някоя европейска държава и главно не действува ли заедно със сърбите; но представителите на българския народ отговорили на всичко с незнание. Тогава султанът прочел сам адреса, направил по него различни бележки и питания и накрая казал: «Бих искал хората, които са писали тоя адрес, да дойдат в Цариград и лично да ми изкажат своите нужди и искания, да помогнат цялата работа да се уреди благополучно, тъй че и българите да останат доволни, и турците да бъдат спокойни; известно ви е, че нашият народ е още груб и необразован и може да въстане против християните и без нашата воля. Ваше задължение, като на представители на народа, е да научите къде се намира комитетът, какво възнамерява да прави, да предприема, кои са главните му членове и пр. Вие трябва да се постараете да узнаете подробно всичко и да уведомите членовете на общината, че аз съм готов да изпълня отчасти тяхното желание. Не ви е неизвестно, че аз обичам мира и спокойствието, че мога да изпълня молбата, но заплахите няма да ми подействуват; пример за това са Сърбия и Кандия — за Сърбия съм готов да направя всичко, а за Кандия нищо.»

Чомаков и Тъпчилеща обещали да употребят всички сили, за да осведомят султана за всичко, а тъй също да осведомят комитета за неговото желание.

По разни околни пътища това стигнало до комитета и чрез Али паша той отговорил на султана така: «Желанието на ваше султанско величество не може да бъде изпълнено по три причини: първо, ние не желаем да попаднем в Едикуле и там да изгнием, както са изгнили досега хиляди нещастници; второ, ако вие желаете да сторите всичко, което обещавате, трябва да свикате държавния съвет, в който трябва да участвуват и представители на великите държави, и да съобщите в официозните си вестници какво възнамерявате да правите; трето, вие трябва да заповядате нашият народ да избере от всеки вилает по трима депутати и да ги изпрати в Цариград. Тия депутати ще ви кажат всичко, каквото желаят, и ще ви покажат по какъв начин трябва да действувате, за да излезе нещо от вашите реформи и да не останат те само на книга. Преобразованията, замислени в Цариград от ваше величество и от вашите министри, не ще доведат до нищо, ако в тях не участвува самият народ, неговите представители и изобщо всички първи хора от всички нации и вероизповедания. Толкова хатихумаюни и хатишерифи бяха издадени и обнародвани досега от различни султани, а те нямаха никакво значение и не доведоха до никакъв резултат! Вие издавате тези хатихумаюни с добро намерение, но те не принасят никаква полза: народът ги гледа като указ или вежливо послание, което гласи, че, нали, «аз давам на всичките си поданици равни права, а те нека ми изпратят повече пари». Уверени сме, че нито един българин, нито един сърбин, грък или турчин не може да вярва на някакви хатихумаюни и хатишерифи; дори вашите паши и аяни се смеят над тях и казват: «Виж какво му се е прискало на нашия султан, сякаш той не разбира, че равенството между християнина и мохамеданина е невъзможно; самият мохамедански закон, на който се крепи нашата държава, не позволява никакво сближение с г я у р и н а. Що се отнася пък до християните, то и те, поради своята вяра, нрави и обичаи, никога не ще се съгласят да съединят с нас своите интереси.»

Според нас, ние може да имаме общи интереси само тогава, когато българите се отделят от турците, когато всеки народ има свои закони, съобразени с неговите нрави, обичаи и религия; с една дума, ние не можем да имаме нищо общо освен едно върховно правителство. Нека султанът остане като наш български цар, ние ще се управляваме сами, като Сърбия и Молдова—Влашко, само че без княз и без министър на външните работи. Обърнете внимание на това, за което молим ваше величество, обмислете нашите думи и не довеждайте народа ни до крайност, защото в противен случай може да има страшни последствия. Засега отокът е малък и нищожен, трябва да го лекуваме и да не чакаме започването на а н т о н о в и я о г ъ н; засега нашите изисквания са умерени, постарайте се да задоволите народа; иначе той ще поиска повече и ще бъде мъчно да се успокоят умовете, раздразнени от отказа.

Ако в онова време гръцкото духовенство бе позволило на българите да служат на славянски в своите църкви, то сега не бихме стигнали до пълно скъсване между двата християнски народа. Можем да ви дадем хиляда такива примера, но преди всичко ще ви посочим Сърбия, Гърция и Египет, като по-близки до вас. Вие се интересувате дали е лично наше мнението, изказано в тоя адрес, или това е мнение на целия народ. Това се обяснява много лесно. Изглежда на вас ви е известно, че положението на нашия народ е незавидно, може да се каже дори, че е ужасно; а ще намерите ли вие не само един народ, а и отделен човек, който да не желае по-доброто? Напротив, на българина му е необходимо да осигури своя живот, своята личност; да избави своите деца от вериги и окови; да освободи своите дъщери от харемите на вашите развратни паши, аяни и аги; да спаси своята собственост от посегателството на алчните чиновници; с една дума, да стане човек и да се ползува с човешки права.

Искате да знаете членовете на дружеството и ги викате в Цариград да ви изкажат лично своите нужди и желания, сякаш самият вие не знаете какво им е нужно. Попитайте всеки българин, който попадне пред очите ви (с изключение на богаташите, които затлъстяват с вашата милост) — той ще ви разкаже какво му трябва; а колко лесно е да изпълните неговото желание, за това попитайте своята съвест. На нас не ни е неизвестно защо искате да видите главните членове на българския комитет: искате

с един удар да унищожите българската съпротива. Но и тук вие много се лъжете; с убиването на пет или шест души от първенците вие не само няма да възпрете тая съпротива, а повече ще я засилите. Спомнете си братя Миладинови, които вашите палачи умъртвиха, и ще видите, че тяхната смърт бе причина за вашето унижение, а на българите тя служи като пътеводна звезда към... кой знае към какво! От вас зависи да поправите злото и да задоволите народа, защото според нашите свещени книги гласът на народа е глас на сина божи. От себе си ние можем да прибавим само, че ако ваше величество не се помъчи днес, утре или след месец да задоволи народа, ние ще вземем други мерки и макар че, според вашите думи, с мирни мерки ще постигнем повече, отколкото със сила, нашето търпение се изчерпа, а давещият се хваща и за сламка. Не се обръщайте за съвети нито към Чомаков, нито към Тъпчилеща, защото те не познават народа и неговите желания; на тях народът гледа като на ваши чиновници и не може да им открие своите мисли; по-добре е да се обърнете към самия народ. Дай боже да действувате безпристрастно, да изпълнявате честно своите обещания и да не ни храните само с думи и с хатихумаюни — за вас ще бъде по-добре!»

Как е приел султанът отговора на българския комитет — не знаем; знаем само, че пашите на разните градове са получили заповед да съобщят на народа, че султанът ще направи всичко, което зависи от него, за да задоволи народа. Много паши обикалят с войска своите вилаети и като показват юмрук и щикове на народа, съобщават му за добрината на султана, за неговите мирни реформи, които напълно ще задоволят всички и всекиго.

Научили за обещаното от султана равноправие, турците напълно побесняха; те помислиха, че искат да ги направят християни и да им наложат на главите овчи калпак наместо чалма и затова почнаха да ругаят на всеуслушание султана, неговите министри, именно Фуад паша и Али паша, и всички гяури. В Одрин има безброй много *софти*, т. е. монаси, които спадат към турското бяло духовенство; в града те имат три манастира. Тия фанатици направили заговор да избият всички християни в Одринския вилает, после да изгорят града и да се оттеглят в Арабия, гдето мислят да основат чисто мохаме-

данска държава без всякакви ереси, т. е. без европейски ред. Пашата на града отдавна е узнал за тоя заговор, но като истински азиатски турчин не е намерил за необходимо да осуети плана на тия фанатици в самото му начало; дори казват, че им е съдействувал и едва преди една седмица, когато избухнали безредиците и християните посрещнали врага с оръжие в ръка, пашата се помъчил да се свърже с инициаторите и да ги изпрати в Цариград. Сблъскването било значително, паднали са доста хора както от едната, така и от другата страна, въпреки уверенията на одринския паша, който иска да измами султана, като казва, че всичко се е свършило благополучно. На черкезите и турците е заповядано да заемат всички позиции из Балкана и Доспатските планини и да не позволяват на български разбойнически шайки да се събират наедно. Балканът е пълен с хайдути, които не пускат нито един пътник да мине свободно: турските хайдути убиват българите, а българските — турците. Но главното занятие и на едните, и на другите хайдути е да се нападат помежду си, тъй че ежедневно между тях стават сблъсквания с еднакво ожесточение. Тия хайдути съвсем нямат разбойнически характер: те може по-скоро да се нарекат политически хайдути или бунтовници, които искат да си отмъщават. Впрочем, като чуха за движението на българите, богатите и знатни турци казват: «Всичко е свършено за нас — и държавата ни, и силата ни, и нашето могъщество. Да бъде волята на Аллаха! Ще живеем с българите и ще им се поклоним, щом не ни било съдено да живеем самостоятелно.» Тия миролюбиви турци се събират по няколко семейства в една къща и се стремят да си спечелят приятели между българите. Изглежда, че много турци, черкези и татари се съюзяват с българите против турското правителство.

Но да оставим турците и да кажем няколко думи за другите народи, които са достойни за уважение не по-малко от турците и имат не по-малко право на нашата дружба. Ние говорим за *подлите* поляци и унгарци. Но да не се оскърби читателят от думата *подли* и да не ни обвини в пристрастие към нещастните фанатици-глупци; ние сме далеч от желанието да обвиняваме когото и да било, особено пък една нация, цял народ, ако нямахме факти и факти, които ни дават правото да кажем това,

което казахме. Лангевич и братята неотдавна са изпратили до султана адрес, с който го молят да позволи на поляците и унгарците да образуват петнадесет батальона за поддръжка на турското господарство (тук авторът говори за полския адрес, отпечатан вече в бр. 113 на «Голос»).

Не само това. Поляците не вярваха, че изпратеният от тях адрес до султана може да попадне в наши ръце, и изпратиха до българския комитет писмо със съвсем друго съдържание. Ето го: «Дръжте се, братя наши, българи! Времето идва, зора се зазорява и ви предвещава светло бъдеще. Българите са най-великият народ на Балканския полуостров, най-способният, най-умният и най-достойният за нашето уважение. Полша и Унгария ви поздравяват, стискат ръката ви и разтварят за вас своите обятия.» (Обятията на Юда Искариотски!) «Знаете ли, че върху вас лежи задължението не само да освободите своята родина, но и да бъдете първи бойци за делото на южнославянския и западнославянския свят? И наистина, къде трябва да търсят помощ славянските племена? Къде да търсят поддръжка? Къде могат да подслонят своята уморена глава, своето изнурено тяло? Русия е страна немска или татарска; на нея са ѝ чужди нашите интереси, тя обича повече кръвта, отколкото розите на щастието и спокойствието.» (Не се ли говори тук за поляците? — Ние мислим, че това отива повече на тях, отколкото на русите.) «Сърбия е също страна, на която не може да се разчита, която досега показва малко съчувствие към общославянското дело и още по-малко мисли за другите, щом на самата нея ѝ е добре.» (Знае се, че сърбите не искаха да приемат поляците в своето княжество, а австрийските сърби, защищавайки своите права, са против унгарците.) «Вие се готвите да въстанете против турското насилие, тирания и варварство; това е хубаво и похвално, но до нас стигнаха слухове, че българите са съгласни да изберат руски княз за свой цар, а това ще ви погуби и вие, след като се избавите от едно робство, ще паднете под друго, по-силно и по-тежко и варварско. Вижте колко московски войници и казаци-кръвопийци ви очакват на река Прут: те са готови при пръв сигнал да се хвърлят върху вас като тигри и да забият острите си копия във вас. Знаете какво направиха същите тия войници и казаци в Полша, Унгария, в Кавказ — попитайте черкезите, — в Туркестан, Бухара и навред, където са се появили. Те минаха като скакалци, убиваха всички, унищожаваха всичко, което срещаха по пътя си. Не търсете съчувствие от народи, които никога не са страдали, които живеят за чужда сметка, изяждат чуждия имот и не жалят чуждата собственост — търсете поддръжка от хора, които постоянно водят война за свободата и не се кланят на никакъв кумир.

Обвиняват поляците, че били забравили своя произход и нямали нищо славянско; но ние мислиме, че това е клевета, измислена от нашите врагове, за да изгубим значение и уважението на останалите славянски племена. Всеки поляк е готов да се бие за справедливото дело на славянството и затова вашите врагове са негови врагове, вашите приятели — негови приятели. Обвиняват ни, че сме воювали заедно с турците против кандиотите, но не трябва да забравяте, че за южнославянския и западнославянския свят и неговата самостоятелност кандиотите са по-вредни, отколкото турците. И тъй, поздравяваме ви с началото на делото, желаеме ви добър успех и хубави последствия! Само че помнете едно — бъдете внимателни и избягвайте всякакви връзки с Русия, Сърбия и Англия: в противен случай сте загинали.»

Един от членовете
на Централния български комитет.

Голос, г. V, бр. 140, 22 май (3 юни) 1867.

[БРОЖЕНИЕТО НА БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ РАСТЕ]

Белград, 18 (30) май

Брожението сред умовете на Балканския полуостров е достигнало такива размери, че сръбското правителство не може да остане неутрално. Интересите на Босна, Херцеговина, Черна гора и България са свързани тясно с интересите на Сърбия. Известно е, че една трета част от сръбската войска се състои от българи и херцеговинци, пристигнали в Сърбия и се включили в армията доброволно

само за да изучат военната тактика и като се върнат след това, да бъдат полезни на родината си. Могат ли тези хора да гледат хладнокръвно как техните бащи, братя и синове проливат кръвта си и очакват тяхната помощ? Сръбското правителство е длъжно или да пусне всички чужденци да се приберат в родината си, или само да вземе участие в борбата — друг изход няма. Сръбското правителство не може да спре няколко хиляди души, готови да се сражават за родината си, защото и самите сърби се стремят към война с турците и не само че не ще се съгласят да пречат на българите и херцеговинските емигранти, но ще се присъединят към тях и ще преминат границите, без да искат разрешение от г. Маринович и г. Гарашанин. А кой може да забрани на цял един народ да съчувствува на своите братя по кръв и по вяра? Кой има право на това? Може ли сръбският християнин да слуша равнодушно воплите, които се носят из цялата Турска империя? Може ли той да откаже помощ на онези, които протягат към него ръце и с кървави сълзи в очите го призовават да ги защити от необузданите варвари и неверници, които нахлуват в християнските къщи, грабят имота, безчестят жените и децата, убиват и светотатствуват? Не минава ден без в турските провинции да се извърши някое ново зверство и тези зверства не са дело на простия народ, а на турските чиновници и офицери, паши и аяни, кадии и мюфтии. В Белград почти всекидневно се разказват и слушат с ужас и негодувание отвратителни подробности за къщи, изгорени с всичките им обитатели, за заклани жени и кърмачета, за близки роднини, принуждавани с мъчения да се убиват един другиго, за поругани и обезобразени трупове, за отвлечени от родителите им девойки и момчета за удовлетворяване на скотската похотливост на пашите. Да, тук политиката на г. Гарашанин е безсилна и нищожна; та, стана дума за Гарашанин.

Носи се слух, на който даже един от вестниците неотдавна посвети уводна статия («Московские ведомости», № 102), че гръцкото правителство е сключило с Гарашанин тайно споразумение, според което двете правителства се задължават да действуват заедно срещу турците и след това да си поделят Турската империя. Към Гърция щели да бъдат присъединени Македония, Тесалия, Епир, част от Албания и Тракия, а към Сърбия —Босна, Херцеговина и България. Не знаем доколко самият Гарашанин вярва в реалността на подобна сделка — да дели народ, който е по-многоброен от сърбите и гърците; знаем само, че подобна политика ще бъде убийствена не само за българите, но и за сърбите и гърците. Всъщност всичко това са само гръцки фантасмагории и би било смешно да им се обръща някакво внимание. По време на пребиваването на княз Михаил в Цариград при него с подобно предложение се явила гръцка делегация, но той им отговорил достойно: «Вашето предложение няма да доведе до нищо и ще остане само «мъртва буква». Нима вярвате, че може да се раздели един народ, който е по-многоброен от сърбите и гърците? При това аз съм славянин и никога няма да позволя нито един българин да бъде заробен. Българинът също като гърка и сърбина има право да живее самостоятелно и всяко посегателство върху правата му ще ми бъде неприятно, защото, като не уважавам неговите права, аз не ще уважавам и собствените си права. Ние, славяните, сърби и българи, ще установим дружески връзки с вас само тогава, когато гърците се задоволят с това, което им принадлежи не според историческото, а по националното право. Чуждата собственост не само че няма да ни донесе никаква полза, но ще ни причини вреди и непрекъснато ще нарушава мира и спокойствието ни; като се стремим към чуждото, ние можем да загубим и това, което принадлежи само на нас — сърбите и гърците. Бих искал да се откажете от всичките си планове, които засягат българите, и да се помъчите не само да не се карате, но да се помирите с тях, защото в противен случай можете да претърпите неуспех в начинанията си.» От тези думи на княза личи, че той не споделя убежденията на Гарашанин и че българите могат да бъдат напълно спокойни в това отношение.

Между южните славяни все повече се развива и разпространява стремежът към южнославянска федерация; даже хърватите изразиха пълно съчувствие на братята си и се обявиха за такава федерация. Българският централен комитет изпрати обръщение към хърватите, в което се казва следното: «Мили братя хърватски славяни! Поздравяваме ви по случай започването на това велико дело, което всеки ден расте и се развива. Молим се на бога и на светите братя равноапостоли Кирил и Методий това свято

начало да завърши също така блестящо, както и започна. Приемете протегнатата ни десница също така искрено, както ние ви я подаваме; нека тази десница бъде залог за нашето братство, братска любов и славянски съюз и единство.»

Вчера се получи известие от Загреб, което предизвика сред сърбите най-възторжени чувства. Всички партии са се обединили в едно цяло и са оповестили на виенското правителство, че сеймът няма да промени с нищо убежденията си, следователно с нищо не се променя и характерът на исканията на хърватите. Мнозина сърби в княжеството са готови да се притекат на помощ на хърватите, ако те започнат война срещу Австрия или Унгария. Австрийските сърби също не са равнодушни към хърватското дело.

Сръбското правителство продължава да се готви за война: в Крагуевац всеки ден правят топове и пруски иглени пушки; войската се обучава непрекъснато и събира провизии. Говори се, че тя вече има 40 000 пушки. Преговорите между Черна гора и Сърбия продължават; казват, че между княз Михаил и княз Николай окончателно е сключен договор по един въпрос, т. е. в случай че турците започнат да извършват в Босна и Херцеговина зверства и изстъпления, то без да се допитват до никого, сърбите и черногорците ще се изправят срещу злодеите с общи сили.

Въстанието в България взима големи размери: няма нито един пашалък, който да е съгласен да плаща данъци на правителството, няма село, в което да не се приготвят бойни снаряди, за да бъдат посрещнати с огън събирачите на данъци. Трябва да добавим, че и самите турци, и тяхната войска са недоволни от султана и неговите министри; правителството има само един изход — да отмени искания от народа данък б е д е л п а р а с ъ. От Цариград пишат, че султанът е издал указ, с който заповядва на пашите да събират по-бързо тези данъци, защото са му необходими пари; при съпротива от страна на народа — да дават обещания и да заплашват, а ако и това не помогне, да използуват сила. Увещанията на пашите, които известявали султана, че народът не може и не иска да се подчини, че няма с какво да плаща данъци, били напразни — султанът останал непреклонен и занимавайки се със своя бой между петли, не поискал даже да изслуша

някои от министрите си, които го съветвали да отсрочи плащането на данъците или да ги поиска след жътва. През последните две години султан Азис изпадна в някаква физическа и психическа немощ. Сърбите и българите, които са имали възможност да видят султана в последно време, разказват, че той гледа хората тъпо и безсмислено и въпреки здравото си телосложение, едва се държи на краката си; по всичко личи, че виното и жените скоро ще съкратят дните му, както съкратиха дните и на брат му. В последно време султанът се занимава само с детски игри, като: бой между петли и петрушка (карагьоз) или лежи в градината в Долма-бахче, а около него танцуват одалиските му. Неотдавна той заповяда на сановниците си да се съберат в м е д ж л и с а (съвета) и да решат следния въпрос: трябва ли той да замине при своя брат Наполеон в Париж или не. Министрите се събрали и след дълги прения — както става в европейските кабинети — с аплодиране на ораторите и с думите: п о-т и х о, г о с п о д а, н е п р е к ъ с в а й т е, м ъ л ч е т е и др. под. решили, че негово величество трябва да замине, че той ще вземе със себе си Фуад паша, Джамил бей и още 500 други сановници и 1000 войници гвардейци. На въпроса на Али паша, кои сановници ще тръгнат с него и откъде ще намерят толкова много пари за пътуването, съветът отговорил, като се самоизбрал, т. е. избрани били всичките членове на съвета. А на последния въпрос отговорил: «Нека султанът продаде Йерусалим на Русия — и парите са в джоба.» След това парламентът бил разпуснат. Може би и в тази куклена комедия Западна Европа ще открие прогресивни начала в действията на Портата. Не знаем доколко е справедлива продажбата на Йерусалим на руснаците, но всички у нас са сигурни, че ако тя не се е извършила досега, то скоро ще стане. Разправят, че вече цяла година Али паша и граф Игнатиев водят преговори за тази продажба. Цената на Йерусалим и Яфа е определена на 100 000 000 пиастра.

От достоверен източник чухме, че черкезите се събират в Софийски окръг и искат да нападнат Сърбия или Молдова и Влашко и със сила да достигнат до Русия, където, по техните думи, руският цар ги очаква с радост и вече е разпределил земи за заселването им.

Голос, г. V, № 155, 7 (19) юни 1867.

[ВЪСТАНИЕТО В БЪЛГАРИЯ СЕ РАЗШИРЯВА]

28 май (9 юни)

Въстанието в България и вълненията в Босна и Херцеговина направиха силно впечатление на сърбите; мнозина се готвят да отидат на помощ на своите угнетени братя. Носи се слух, че сръбското правителство иска да попречи на българите и босненците да се върнат в родината си и да бъдат полезни там, където ги зоват честта и дългът. Това известие вълнува много не само славяните емигранти, но и сърбите в княжеството и те твърдят, че ако правителството застане на пътя им, ще приложат насилие и никаква сила и никоя войска няма да бъде в състояние да ги спре. «Само княз Михаил — ми казваше един сърбин — разбира нашето тягостно положение; само той се стреми към благополучието както на нашата родина, така и на всички южнославянски провинции изобщо; само той не жали нито пари, нито труд и старание, за да бъде полезен на южнославянското дело. Останалите ни сенатори, министри и големци се борят само да получават редовно заплатите си, да спят в сената, да спят в домовете си и да не правят нищо. Всяко прогресивно движение както в обществото, така и в литературата се смята едва ли не за престъпление; за всяка дума, казана в защита на народа и на народното събрание, може да се озовеш в Топчидере с вериги на краката. Нашите министри стоят между княза и народа като китайска стена, през която не може да премине никакъв отзвук от стоновете, мъките и плача. И вие искате тези хора да вземат участие в южнославянското дело, при положение че при всеки отпор ги застрашава падение! Аз пък смятам, че сенаторите изпълняват само волята на княз Михаил.

От България до нас достигат вести, че въстанието все повече и повече расте и се разширява и има надежда то скоро да стане общо и повсеместно. Ето какво пишат от Видин: «Почти цялата Видинска околия отказа да плати новоопределените от султана данъци, позовавайки се на бедността си. Видинският паша, след като опитал с всички средства да принуди народа да се подчини на правителството, заявил на българите, че н. в. султан Азис им заповядва да не плащат бедел-парасъ, а имдадие-парасъ, т. е. не данък, а временна помощ, която ще бъде използувана за благоденствието на самите българи. Българите отказали да правят и волни пожертвувания, въпреки заплахите на пашата, че ще обеси неподчинилите се. Сега местните власти са забравили данъците и се стараят само да успокоят духовете, обещавайки на българите всевъзможни отстъпки и преобразувания. Видинските чорбаджии непрекъснато получават писма от другите окръзи, с които ги съветват да държат на думата си, да се противопоставят докрай на властите и ако е необходимо, да се защищават с оръжие в ръка, но да не плащат данъците и да не обръщат внимание на обещанията на султана и неговите паши. В белградските села (във Видински окръг) българите убили събирачите на данъци, които искали насила да съберат пари, като конфискуват от селяните конете, кравите и даже кокошките им. Неотдавна във Видин се появили някакви хора, по всичко личи поляци или йезуити, които се опитвали да намерят българи, готови за пари да убият руския консул и семейството му; когато българите обаче им казали, че ще отидат да предупредят за това градския паша и консула, неизвестните разбойници се скрили, заплашвайки българите, че ще им отмъстят. Наскоро пашата арестувал някакъв грък с обвинението, че е пристигнал от Кандия, за да подстрекава към бунт българите.»

Черногорският княз Николай скоро ще пристигне в Белград и ще отседне в Топчидере.

П. Христич е назначен за министър на вътрешните работи. Д-р Христич не е арестуван, защото сърбите заплашили маджарите, че ще набият всеки, който докосне с пръст сръбския патриот.

Сръбската скупщина ще бъде свикана.

Голос, г. V, № 155, 7 (19) юни 1867.

[БОРБА НА ЖИВОТ И СМЪРТ, БОРБА НА СВЕТЛИНАТА С ТЪМНИНАТА]

От Балкана, 1 (13) юни

Нашето нерадостно или по-скоро страшно положение ни принуди да изоставим своите домове, своите жени и деца, своите престарели родители и своите невръстни братя и сестри и да избягаме в Балкана с пушка в ръка. Ние нямахме друг изход, другите средства ни се струваха нищожни. Кой ще ни обвини за това, че не сме съгласни да окачим въжето на шията си или да склоним глава пред брадвата на турския палач? Кой ще ни обвини за това, че нямаме с какво да платим данъците, които цариградското правителство иска от нас? Кой ще ни обвини, че вече не можем да вярваме на обещанията на султана, не вярваме на издадените и издаваните хатихумаюни, хатишерифи, гюлханета и х а т и-г а т и? Ние вече не сме деца и е смешно да ни залъгват с колачета и това няма да доведе доникъде. Ако бяхме въстанали като поляците, само заради един каприз, мнозина биха имали право ако не да ни обвиняват, то в края на краищата да махнат с ръка; но борбата ни с турците е борба на живот и смърт, борба на светлината с тъмнината, борба за съществуване. Нито един човек в света няма да посмее да ни обвини в кръвожадност, но всеки може да ни обвини за миролюбивия ни характер. Българинът страда дълго, дълго беше жертва на необуздаността, свирепостта и алчността; но, пита се, чувал ли е някой досега той не само да коли някого, защото си няма друга работа, но и да се отбранява? Много нещо е било необходимо да се случи, за да бъдат принудени мирни и кротки по природа хора да се вдигнат на оръжие; необходими са били големи страдания, които да ги принудят да проливат своя и чужда кръв. Почти всеки познава Турция и турците, но не всеки гледа добросъвестно и реалистично на нещата, не всеки иска да признае, че ако на света има нация, достойна за съчувствие, то това са българите. Егоистичните интереси и проч. често правят хората зли, такъв е животът! Ние отдавна знаем с какви очи ни гледа Западна Европа, ние загубихме всяко доверие в западния цивилизован свят и разбрахме, че трябва да устремим поглед само към Русия

или Сърбия; другояче не може и да бъде, защото няма на кого другиго да разчитаме. Сърбия досега се занимаваше със своите вътрешни недъзи, занимаваше се с лекуването на домашните си рани и не можеше да дава пирове, докато в своя дом нямаше коричка хляб, и затова ние не искахме нищо от нея. Сега положението е друго. Сега Сърбия е длъжна не само да ни съчувствува и помага, а да действува, и то да действува енергично, честно и добросъвестно и макар временно да забрави безобразните умувания и спорове — в чии жили тече повече славянска кръв, чия история е по-стара, кой в древните времена е бил по-силен и по-могъщ и др. под. Безсмислените въпроси, отговори и разсъждения отклоняват разума от действието и пречат да се върви по правилния път. Човечеството, казано приблизително, познава само много незначителна частица от миналото си, но и тя е достатъчна, за да може то, въз основа на отминалите събития, да разбере сегашното положение, своите нужди и задължения. Колкото и да е тъмна историята на сърбите и българите, техните несъгласия и вражди са били причина за паденията, робството и неволите им и това е факт, който не подлежи на никакво съмнение. Струва ни се, че имаме общ интерес да забравим тъмните страни от нашата история или да се възползуваме от нея като факт, от който следва, че нито сърбинът може да съществува без българина, нито българинът без сърбина, че разединените отделни държавни формации ще доведат само до несъгласия и отново ще се повторят същите ужаси, с които са изпълнени страниците на историята ни.

За да заздравим и да осигурим съществуването си, всички ние, разединените южни славяни, трябва да се слеем в едно цяло, и то под покровителството на Русия. Свободна Сърбия сега трябва да стане обща родина и за сърбина, и за българина, и за хърватина, и за черногореца, а може би и за чеха и от този център да се постараем да създадем бъдеща Югословения. Мнозина казват, че не е възможно да се създаде подобна държава, защото народите, които ще влизат в нея, се различават по език и вяра. Но ние не виждаме никакви затруднения в това. Южните славяни са длъжни да създадат свободна федеративна държава. Трябва най-сетне да разберем, че държава, включваща един, два, три, четири и пет милиона жители,

не е държава; тя не може да бъде нито могъща, нито силна и непрекъснато ще е под нечия опека; но ако ние се обединим в едно цяло и установим с Русия тесен, братски съюз, тогава нито Метерних с Деак, нито Наполеон с папата, нито Мутие с Омер паша, нито пан Лангевич с поляците, с една дума, никой няма да посмее да ни заплашва с юмрук и тояга, никой няма да си позволи да издевателствува над нас и да си играе с нас като с играчки. Струва ни се, че е време да престанем да бъдем послушни роби на Западна Европа и да започнем да действуваме мъжествено и енергично, че е време да покажем на целия свят своите симпатии и антипатии към когото и да било: Българите започнаха да проливат кръвта си за южнославянското единство, но те трябва да бъдат подкрепени, да им се протегне ръка за помощ, да им се съдействува за всичко, от което имат нужда.

Разбира ли Сърбия какво трябва да бъде тя? Премерила ли е силите си и обмислила ли е плановете си? — Ние не знаем; знаем само, че тя не само че не ни обръща никакво внимание, а дори забранява на живеещите в Сръбското княжество българи да отидат да помогнат на своите братя и да умрат заедно с тях за родината си. Казват, че сръбското правителство иска да постигне целта си по мирен път и запазвайки мирни отношения с Портата, да получи Босна и Херцеговина. Всичко това е хубаво и похвално, но тук възникват два въпроса: 1. Нима сръбското правителство вярва на обещанията на султана и неговите министри, след като вижда, че Портата винаги и навсякъде обещава, когато я заплашва опасност, но на практика премине ли тази опасност, тя хваща друго оръжие? Сърбите вероятно още си спомнят 1862 г., когато турците от каприз бомбардираха Белград. Да не би турците да са се променили за пет години? Не, нека само Кандия да приключи с турците или турците с Кандия и турците и тяхната дружба ще бъдат същите, каквито са били в продължение на 500 години. 2. Нима сръбските политици г-дата Гарашанин и Христич смятат, че могат да продават българите, както намерят за добре, и да ги делят с гръцкото кралство? Ние не искахме да допуснем, че сръбските министри са толкова недалновидни, та да повярват, че подобна сделка е възможна, и смятахме всичко това или за лъжлива информация, или за фантазия, но сега почти се убедихме, че глупостта също може да царува навсякъде, дори и в главите на министрите. Несъмнено не би трябвало да принуждаваме никого към обединяване, но откъде-накъде другите трябва да страдат заради това, че г. Гарашанин или Христич по някакви си причини милеят за турците? Какво право имат те да спират този, който иска да е по-добър, да се върне в родината си и да умре със своите бащи, братя и деца? Нека бог ги съди за това зло!

От своя страна молим всички сърби, хървати и пр. да ни протегнат ръка за помощ, а Русия и руснаците — да направят за нас това, което не могат да направят нито сърбите, нито хърватите. Нашите жени и деца са оставени на произвола на турците; нека Русия стане техен защитник и ангел-хранител. Елате да ни помогнете, братя, който с каквото може и както иска и не ни оставяйте да загиваме напразно.

От всички крайща на българския и на сръбския свят при нас (на Балкана) бягат нещастни и ожесточени хора — и въоръжени, и невъоръжени, дрипави, боси, с окървавени крака. Представете си следната картина: върви българин със сълзи на очи, води за ръка осемгодишния си син, другият десетгодишен син тича пред него, а на раменете си носи дъщеричката. Те всички не са яли два дена и дъвчат липова кора. . . Лицата им излъчват умора и скръб.

— Братя — казва българинът, — аз идвам при вас за помощ; нахранете ме и ме приютете. Къщата ми изгоря, запалиха я враговете ни. . . в нея изгоря жена ми, големият ми син — моята помощ и опора, — изгоря и нещастната ми по-голяма дъщеря; изгоря и старият ми баща. . . изгориха ги прокълнатите от бога турци. . .

Друга картина: между българските бунтовници се появява красива като мак девойка, но на лицето ѝ са изписани мъки и страдание. Бялата ѝ рокля е в кръв, косите са разрошени.

— Братя — казва тя, — помогнете на мене, нещастната; помогнете на бедната ми майка и на стария ми баща. Турски войски нападнаха селото ни, измъчват и потискат хората; посичат и убиват тези нещастници. Опитаха се да ме обезчестят, но аз се съпротивлявах, исках да запазя честта си и какво направиха с мен? Отрязаха ми гърдите.

И девойката разголва гърдите си пред българите, и там зеят две рани, а от тях още тече алена кръв.

Срещу нас се придвижват 6000 турски войника и 5000 поляци и казаци, командувани от Митхад паша и Чайковски (Садък паша), но ние все още не падаме духом; посочените картини са в състояние да вдигнат дори мъртвия, а ние сме хора със сърце и душа. На наша страна са честта, истината, правдата и бог!

Преди пет дена в подножието на Сливенския балкан между нас и турците стана неголямо сражение. Турците бяха по-малко, но всичките въоръжени; ние се бихме с всичко, което ни бе попаднало подръка, и все пак принудихме турците да отстъпят, оставяйки на бойното поле 38 мъртви и много ранени. От нашите загинаха 18 души. Денем и нощем обучаваме нашите войници, но имаме малко оръжие и затова сме принудени да въоръжаваме някои хора с маждраци и коси; нашите хора не обръщат внимание и на това и казват: «Който иска да има оръжие, нека да убие турчин и да вземе от него.»

След няколко дена ще ви дадем сведения за положението си.

Голос, г. V, № 177, 29 юни (11 юли) 1867.

[ИЗСТЪПЛЕНИЯТА НА МИТХАД ПАША]

Ниш, 27 юни

Вчера в нашия град пристигна Митхад паша с намерението да извърши и тук същите зверства и изстъпления, както в Русчук, Търново, София и пр. Митхад пристигна вечерта, около 10 часа, и веднага извика при себе си българските чорбаджии.

— Във вашия град има предатели — били първите думи, които Митхад паша казал на българите — и ако сами не ги хванете и не ми ги предадете, ще бъда принуден да ви окова във вериги и да ви изпратя в Цариград като врагове на държавата.

— Ние не знаем за какви изменници говорите — казали българите — и затова няма кого да оковем.

Пашата освирепял така, че по лицето му избили синьочервени петна; святкащите му очи имали някакво особено въздействие върху нещастните жертви, на които се спирал погледът му — поглед на змия, — и българите трепперели от страх като трескави. Побеснелият паша ревял:

— Между вас има не само изменници, но и шпиони — московски агенти, а може би и истински московци! Кой отслужваше във вашите църкви молебени за здраве и дългоденствие на руския цар? А? Кой ви подучи да вършите подобни гадости? А? Кой е вашият повелител: Александър или Азис велики? А? — и пр. и пр.

Българите отговорили, че нищо не знаят и не са чували някой да отслужва молебни за здравето на руския император. Пашата изпратил гавазите си да доведат всички свещеници от града. Свещениците дошли със страх и трепет.

— Ако не кажете, неверни твари, кой от вас е отслужил молебен за руския цар, ще заповядам утре да избесят всички ви като кучета. . . всички до един ще избеся, даже и жените и децата ви. . . Аз, аз ще постъпя с вас така, че целият свят ще се учуди, всеки гяурин ще се разтрепери, защото е гяурин.

— Какво друго може да се очаква от ваша милост освен бесене и проливане на кръв? Та вие сте родени за това, за това ви е дадена властта — казал свещеник Тодор.

Пашата освирепял още повече, скочил, хванал свещеника за брадата и започнал да го бие. Но в същото време един от чорбаджиите, Мишо, се приближил до пашата и с гробовен глас викнал:

— Ако не спреш, тиранино, ще те укротя по друг начин.

Пашата се обърнал и пред очите му изникнал отмъстител с пистолет в ръка. Пашата се поукротил.

— Веднага бих сложил край на гнусния ти развратен живот — казал отмъстителят, — но аз съм българин и християнин и никога не убивам беззащитни; но скоро, надявам се, ще се срещнем на друго място и тогава не очаквай от мен пощада. — След тези думи Мишо напуснал залата. През всичкото време нишкият паша седял мълчаливо на дивана и пушел лула.

— Защо не ми помогна да накажа тези негодници? — му казал Митхад паша.

— Не те съветвам — отговорил той, — народът и без това е раздразнен до краен предел.

Палачът, който едва преди минута бил толкова свиреп, изведнъж станал невероятно кротък: пуснал чорбаджиите и свещениците да си ходят, като се извинил за избухливостта си и ги посъветвал да не казват никому нито дума за случилото се. Даже на другия ден сутринта той предал на чорбаджиите документ на името на Мишо, с който му давал пълно право да пътува по цялата Турска империя, без да иска позволение от властите, да не плаща данъци и да бъде първенец в нашия град. Но тази хартия не достигнала и няма и да стигне до Мишо, който и без нея заедно с няколко души хванал Балкана. Ето ви пример за турско управление.

Митхад паша събира доброволци от всички нации и вероизповедания, но желаещите да се присъединят към него са малко, с изключение на около 40 албанци, които му предложили услугите си, мислейки, че ще им позволят да грабят и да се напиват, но вече около 15 от тях са избягали с държавните коне и амуниция.

От Цариград се получи нареждане да се вземе оръжието от всички християни и да се въоръжат всички турци. Въпреки че страната е пълна с разбойнически банди, християнин трудно може да получи разрешение да носи със себе си оръжие или пистолет даже когато тръгва на път. Разбира се, в двореца на пашата били предадени само две пушки и един пистолет, криви и негодни за нищо. Като видял това, Митхад паша се разсмял и заповядал да обискират българските къщи, но бил спрян от същите магически думи на нишкия паша:

— Не дразнете народа, той и без това е раздразнен.

В Пиротско българските селяни обесили някакъв шпионин, който ги подпитвал дали са се появявали въоръжени българи, възнамеряват ли селяните да въстанат срещу правителството и др. под. Оказало се, че обесеният е полски евреин, избягал от Русия в 1863 г. след полското въстание. Този господин бил изпратен от Митхад паша и пашата даже не сметнал за необходимо да назначи следствие за смъртта на шпионина си.

Говори се, че нашият нишки паша е получил заповед от Георгиевич, началник на турските казашки полкове, съставени от поляци, унгарци, българи и др., строго да

наблюдава заминаващите в Сърбия християни, защото разправят, че много българи, поляци и некрасовци са избягали от неговия лагер в Сърбия. Тези бегълци отмъкнали не само държавното оръжие, но и конете.

Митхад паша довел в Русчук петима неизвестни арестувани; говори се, че единият от тях е софиянецът г. Трайкович, когото обвиняват, че получил някакви писма от Русия.

Голос, г. V, № 192, 14 (26) юли 1867.

[НАД ГЛАВИТЕ НИ ВИСИ БРАДВА]

Букурещ, 26 юни (8 юли)

Цариградските вестници — както българските, така и турските, френските и др., — се мъчат да докажат на европейските кабинети, че турското правителство с всеки изминат ден все повече и повече напредва, летят реформи след реформи, положението на християните се подобрява не с дни, а с часове, турското население се сближава с българското и българите са доволни от правителството; а ако в България стават някакви вълнения, това не е нищо друго, а руски интриги. Но всички тези бълнувания са смешни и може да им се вярва дотолкова, доколкото може да се вярва на редакторите, че това, което пишат, не е продиктувано от Фуад или Али паша, защото над главите им виси брадва. В Турция на една и съща почва виреят два вида население, свързани политически, разединени материално и нравствено. Различието в религията, както смятат методистите и йезуитите, съвсем не е единственото различие и може да се каже, че не е даже съществено различие между тях. Те говорят на различни езици. Националните им характери са толкова противоположни, че едва ли подобна противоположност може да се намери по цялото земно кълбо. Освен всичко това те съвсем не са на една и съща степен на развитие. Колкото и да е бедна българската литература, колкото и да е бедно българското образование, те не могат в никакъв случай да се сравняват с турското, както не могат да се сравнят

няколко единици с нулата. Въпреки че е беден, българинът с всички сили се стреми да изучи децата си и въпреки че българските учители получават оскъдна заплата, те принасят несъмнена полза, ако се съди по броя на грамотните българи даже и в най-бедните селища. За турчина образованието е нещо ненужно, противно и даже забранено от Аллах. Българинът и изобщо християнинът е трудолюбив, способен и предприемчив; турчинът е мързелив и труднoподвижен, а на занаятите и на изкарания с труд хляб гледа с презрение. Мюсюлманите казват, че Аллах и неговият пророк благославят отнетия от неприятеля грош. Всяка симпатия между двата народа е немислима, а вековете на бедствия и обиди, преживени от българите, са вселили в тях страшна, непримирима омраза към вековния поробител. И накрая, поданиците са мнозинство, а победителите — малцинство. Не съществуват никакви закони и човешката личност е хвърлена на произвола на пияните и развратни паши, аяни и каймаками. Всички долни страсти на мохамеданите, които правителството е длъжно да обуздава, не само че не се обуздават, но и се поощряват. Пашата живее като малък султан, безчинства, развратничи, отнема жените от мъжете им или дъщерите от бащите им, пиянствува, граби, убива, потиска народа и се отдава на наслади в харема си до такава степен, че всекидневно стига до изстъпление. Българите, гърците и сърбите дълго търпяха различни несгоди и страдания, но най-накрая тези нации, съзнавайки, че човешките им права са потъпкани, и то потъпкани с груба, необуздана сила и че даже парите и молбите не могат да укротят тираните, започнаха да мислят за въстание. Турското правителство беше толкова късогледо, че не можа да забележи вълненията на християните, не можа да види, че над главите на падишаха и на неговите помощници надвисва облак, и побърза да излезе на сцената с нови данъци, с нови тегоби.

Българите нямаха с какво да платят тези данъци, не бяха в състояние да удовлетворят исканията на султана и започнаха да молят пашите и събирачите на данъци да отложат събирането им поне до края на жътвата; но им бе отказано; тогава те открито заявиха пред правителството, че не искат да плащат. И какво направи Митхад паша? Той заповяда на подчинените си да съберат данъците насила. И ето че българите бяха подлагани на мъчения, хвърляни в тъмница и за да не бъдат унищожени окончателно, започнаха да бягат в Балкана.

Това е известно на всички и най-вече на цариградските редактори на различни вестници и затова обвиненията, които те сипят по адрес на Русия, събуждат само отвращение и негодувание. Сега започна борбата между българите и турците и тази борба или ще ни спаси и освободи, или всички ще ни изпрати в гроба — друг изход няма.

Митхад паша, след като видя, че е невъзможно да победи със сила, че набиваните на кол бозайничета, хвърляните в горящи къщи беловласи старци, с една дума — всички тези ужасни жестокости не донасят никаква полза, промени политиката си, — превърна се от тигър в лисица. Той пише писма на българските бунтовници в Балкана, обещава всевъзможни блага и амнистия на всички българи — виновни и невинни; но българите не се поддават и на това, защото те често са слушали подобни обещания, а още по-често са изпитвали на гърба си цялата им тежест.

Митхад паша е един от онези тирани, които изпитват някакво адско наслаждение да произнасят и осъществяват присъди. Като всеки турчин той е мързелив по природа, но става действен, когато наказва. Почти всички осъдени българи са избесени пред къщата му или пред очите му. Разправят, че един път по време на екзекуция Митхад паша седял в харема си, пирувал със своите одалиски и при всяка целувка беселил по един нещастник.

Носи се слух, че обесеният в Търново Йорданов уж посочил на Митхад паша главните заговорници и главните членове на Българския централен комитет, но това е лъжа или уловка. Йорданов бил измъчван и изтезаван по всички възможни начини; пет пъти го бесили и пет пъти го спускали на земята. Пет пъти го питали разкайва ли се и ще съобщи ли имената на съучастниците си — и петте пъти той отговорил, че ако възкръсне, би направил същото, което вече е направил, т. е. че би въстанал със сабя в ръка срещу тираните, би претърпял всевъзможни мъки и изтезания и не би предал нито един свой събрат.

— Ако избиете всички българи — казал той — и няма кой да отмъсти за мен, то с божа помощ от изток и север ще се появят други отмъстители. Всеки сърбин, всеки рус-

нак, хърватин и черногорец ще отмъсти за моята кръв и ще поиска сметка за всичкото зло, което причинихте на нашия край. Беси, негоднико, но беси, както бесят братята ти, и не се подигравай с мен!

След тези думи той бил обесен наистина.

Сега Митхад паша замина за Ниш да търси жертви на кръвожадността си и се чува, че арестувал много хора. Но въпреки всичко това въстанието в България се разраства все повече. Българските бунтовници на Балкана изучават военното изкуство и никой не мисли да ги преследва и да пречи на упражненията им. Само предводителят на полския казашки полк, полякът Георгиевич, изпратен от Чайковски да преследва бунтовниците, съобщил на генерала си, че не може да постигне нищо с войниците от своята войска, защото българите, гърците, сърбите и даже некрасовците и поляците вместо да се бият с бунтовниците, бягат и се присъединяват към тях.

От България ни пишат, че турците и техните полски и немски шпиони търсят някакви си руски агенти и също стремят се да научат в кои църкви българите са отслужили молебен за здравето на руския цар. В обединените княжества почти във всички църкви, където живеят българи, бил отслужен молебен за спасението на живота на императора. В Галац българските момчета ученици след молебена викали по улицата: «Б о ж е, д а й з д р а в е н а ц а р А л е к с а н д ъ р и убий всичките му врагове. Да загине султанът заедно със своите паши, да загине Турция и да живеят Русия и всички славяни!»

От наше име ние молим всеки наш руски брат да ни помогне в сегашната критична минута с каквото може и с каквото пожелае. Сега всеки славянин е длъжен да ни помогне, защото, помагайки ни, той помага на самия себе си.

Е д и н о т ч л е н о в е т е
н а б ъ л г а р с к и я к о м и т е т

Голос, г. V, № 198, 20 юли (1 август) 1867.

[МЕЖДУ НАС И ТУРЦИТЕ СКОРО ЩЕ СТАНЕ ГОРЕЩО]

От Балкана, 30 юни

Преди седмица към българските бунтовници се присъединиха няколко души от турския казашки полк. Тези бегълци, повечето българи и сърби, бяха посрещнати с радост, но по отношение на поляците и некрасовците се появиха затруднения. Някои от българите (мнозинството) бяха убедени, че полякът — враг на славянството — и католикът не могат да бъдат приети в обществото на православните славяни, въстанали, за да защитят родния си край и православната вяра; някои пък твърдяха, че независимо от произхода и вероизповеданието, след като се включват в българското славянско братство, са длъжни да действуват в полза на това братство, следователно и в полза на славянството и православната вяра; затова както некрасовците, така и поляците трябва да бъдат приети. След дълги спорове поляците, 9 души, бяха приети при следните условия: 1) те положиха клетва според православния и католическия обряд, че не само няма да хранят към Русия каквато и да било вражда, но ще действуват в нейна полза, следователно ще защищават интересите на цялото славянство; 2) всеки поляк ще бъде наблюдаван от трима българи и ако в неговите действия има нещо, което не се съгласува с интересите на българите, ще бъде обесен без съд и присъда; 3) отсега нататък поляците се задължават да се молят и кръстят под открито небе, а по-късно да се изповядват и причастяват в православните български църкви по православния обряд; 4) те имат право да говорят на полски помежду си, но трябва да пишат писмата си до когото и да било на български; 5) трябва да се подчиняват на българските началници и да нямат никакви контакти с други поляци на турска служба или живеещи в Русия и Австрия. Трима поляци отказали да се подчинят на тези закони (?) и поискали да се върнат обратно, но българите ги задържали като военнопленници(?). Що се отнася до казаците некрасовци, те се съгласили да действуват изцяло, както поискат (?) българите. Ще кажем няколко думи за некрасовците, за да

можете да си създадете представа за тези хора и доколко те са враждебно настроени срещу българите.

Турският (казашки) батальон е разделен на две части, първата, състояща се от 4000 души, сега се намира в България под командуването на поляка Георгиевич, а другата, от 1200 души, засега е в Цариград и ще бъде изпратена на черногорската граница или към Тесалия. Полубатальонът на Георгиевич се състои от 1200 българи, 600 гърци, 300 сърби, 200 босненци, 200 арменци, 200 българи-арнаути (дебърлии), 300 поляци и унгарци и 800 некрасовци; сред последните впрочем има и много руснаци и малоруси, останали в Турция след Севастополската война. По заповед на Чайковски (Садък паша) всички тези турски казаци били длъжни да се учат да четат и пишат който на какъвто език пожелае; що се отнася до религията, казаците трябвало да имат една църква и един полкови свещеник. По този въпрос възникнали разногласия: поляците и унгарците искали свещеникът да е католик, а църковната служба да се изпълнява по католическите обреди, българите и сърбите защищавали своята църква, арменците — своята и т. н.; но Георгиевич заповядал да гласуват и въпросът бил решен в полза на православната вяра. И ето сега вече десета година казаците се молят в православна църква, приобщават се към светите тайнства по православните обреди и с изключение на поляците всички са доволни. Българите бързо се сближиха с некрасовците; българите се учели да четат и да пишат на руски, а некрасовците — на български; враговете на българите станали врагове и на некрасовците. Самите некрасовци разказват, че досега между българин и некрасовец не е ставало скарване или сбиване. От само себе си се разбира, че турското правителство не може да действува с подобна войска и затова Митхад паша замина за Ниш да събира доброволци сред албанците и мюсюлманите в Босна. Разбира се, ние се радваме на отсъствието на Митхад паша, защото то ни дава време да съберем силите си, да обучим някои свои хора да си служат с оръжие и да посрещнем турците както подобава.

На 23 юни в гр. Карнобат пристигнали около 100 азиатци, които, говори се, извършили в града и по селата страшни зверства, убийства и грабежи. На 24 юни те бяха изпратени срещу нашите въстаници, но щом българите излязоха срещу тях, те без бой побегнаха назад, опожарявайки българските села и паланки. Ето с какви сили Високата порта иска да потуши българското въстание! В последно време нашите сили значително се увеличиха: от 1 до 20 юни при нас пристигнаха към 800 души. Един от новодошлите е копривщенецът Петко — знаменит войвода, който около 15 години с малка дружина юнаци води непрекъсната борба с турските сеймени. Заедно с Петко пристигна и дружината му, състояща се от 16 души, добре въоръжени и свикнали да се бият.

В с. Баня (във Филипополски окръг) живеел един българин — Стоян Лула, — който имал две дъщери хубавици. Преди два месеца едната от дъщерите на Стоян изчезнала безследно. Бащата дълго търсил дъщеря си и накрая научил, че тя била откарана от някой си Хасан Пехливанина, турчин от с. Рахманларе, Карловски окръг, при това насила, защото българите, които работели на полето, чули женски плач и вик и им се сторило, че на жената ѝ запушват устата, защото виковете били приглушени. Годеникът и бащата на девойката отишли в Карлово и помолили аянина да им върне момичето и да накаже злодеите, но аянинът даже не сметнал за необходимо да извика Хасан Пехливанина и казал, че на такива дреболии няма смисъл да се обръща внимание, след като и без това той има много работа. Като научили за това, турците, за да отмъстят на българина, че е дръзнал да се оплаква от турчин, пристигнали през нощта в село Баня и отвлекли и другата дъщеря на Стоян. Тогава Стоян събрал няколко младежи и тръгнал да търси дъщерите си. През нощта той нападнал къщата на Хасан Пехливанина и с пистолет в ръка поискал дъщерите си. Хасан заявил на Стоян, че нито го знае, нито го познава, а за дъщерите му дори не е и чувал. Тогава Стоян оставил един от своите хора да пази Хасан, отишъл в женската половина на къщата и довел дъщеря си. Докато Стоян търсил дъщеря си, Хасан издебнал удобен момент, грабнал закачения на стената револвер, стрелял по българина, който го пазел, и го ранил леко; когато чули изстрела, селяните се притекли на помощ на Хасан и между турците и българите започнал бой. Стоян успял да избяга с по-голямата си дъщеря, а по-малката останала в селото. След Стоян избягали и приятелите му, които оставили на полесражение-

то един от другарите си, а друг пренесли тежко ранен на гръб. Минали три дни след тази катастрофа и Стоян вече обмислял как да нападне за втори път турското село, за да спаси другата си дъщеря, когато някакъв турчин го срещнал и му предал кутия, като му казал, че тя е от брат му в Карлово. Стоян взел кутията, дал бакшиш на турчина и се прибрал вкъщи. И какво намерил в кутията? — главата на по-малката си дъщеря. Няма да ви описвам какво почувствувал Стоян при вида на тази картина, а и той самият не иска да говори за това. Той отново събрал приятелите си и посред бял ден нападнал Рахманларе, изгорил цялото село до основи и после дойде при нас с дъщеря си и с дружината си.

По всичко личи, че утре между нас и турските войски ще стане горещо.

Един от членовете
на българския комитет

Голос, г. V, № 199, 21 юли (2 август) 1867.

[«НАШИЯТ КОМИТЕТ — ТОВА Е ЦЕЛИЯТ БЪЛГАРСКИ НАРОД»]

Белград, 14 (26) юли

Политическите вести от България сега се получават много трудно, защото телеграфите са прекъснати от българските въстаници, а писмата се разпечатват на сръбските граници. Турската пощенска служба получи заповед от Цариград да разпечатва всички писма, изпращани в Сърбия, Русия, Молдова и Влашко. Що се отнася до австрийската политика, тя вече разпечатва чуждите писма от любов към изкуството, по навик и донася на турците съдържанието на писмата също по навик. Но въпреки всичко това ние получихме от Балкана писмо със следното съдържание: «Турското правителство иска да докаже на европейските кабинети, че въстанието на българите е дело само на банда разбойници, които от бедност са напуснали дом и семейство и са избягали в Балкана. Митхад паша и г. Георгиевич, достоен приемник на Садък паша (Чайковски), изпратиха на султана в Лондон телеграми, в които се мъчат да докажат, че в България всичко е наред, българските шайки са разбити, главните инициатори са заловени, българският таен комитет е унищожен и др. под. Разбира се, Митхад паша в случая е имал благи намерения: искал е да блесне пред лордовете, епископите и пред г. Стенли с ума и мъжеството си, въпреки че на практика старанията му имаха обратен резултат. Стремейки се да спре българското движение, Митхад паша се отнасял с българите нечовешки жестоко. бесел, убивал и измъчвал, без да мисли, че с подобни мерки подпомага разрастването на това движение. Митхад паша разпространява слухове, че българските въстаници са обещали да сложат оръжие и не изпълняват обещанието си само защото той сам няма право да даде пълна амнистия на българите, а султанът отсъствува. Дали въстаниците имат намерение да сложат оръжие, вие можете да съдите по следното. «Сражавайки се с нас преди 3 седмици, Митхад паша плени нашия смел другар Кара Никола, откара го в Русчук и го подложи на страшни мъчения, за да научи дали руснаците участвуват в българското въстание, дали главните членове на комитета не са руснаци, или най-малкото руски възпитаници; дали българският комитет получава инструкции, пари, оръжие и др. под. от Русия. Кара Никола отговорил на първия въпрос, че русите, като славяни и християни, са длъжни да помагат на братята си също така, както турците са длъжни да помагат на техните братя — араби, англичани, поляци, унгарци и пр., но за съжаление руските соколи все още не са долетели, за да кълват нашите тирани.» Кара Никола отговорил на втория въпрос следното: «Не зная за какъв комитет говорите; всеки българин, сърбин, руснак, черногорец, хърватин и т. н., ако във вените му тече благородна славянска кръв, ако е човек в пълния смисъл на думата, ако душата му е потресена от кървавите зверства, извършвани от вас и вашето правителство, непременно трябва да бъде член на нашия комитет, защото нашият комитет — това е целият български народ. И така, всеки руснак, сърбин, хърватин и др. са членове на нашия комитет, защото те са честни хора и наши братя. Вие питате, дали получаваме оръжие от Русия? Ние го

получаваме от всички честни хора и ако още не сме получили от Русия, то ще получим — бъдете сигурни, иначе не може!» Митхад паша заповядал да обесят страдалеца, но когато сеймените, палачите го вдигнали и той увиснал, въжето се скъсало и той паднал на земята.

Известно е, че според турските закони, ако въжето не издържи тежестта на човека и се скъса, обвиняемият не само бива помилван, но и го пускат веднага да се прибере вкъщи. Митхад паша проформа казал на обвиняемия за този закон и го посъветвал да признае къде се намира българският комитет, кои са ръководителите му и др. под., след това да се прибере вкъщи.

— Комитетът и членовете му — това съм аз и българският народ — казал мъченикът.

— Какво иска вашият комитет от правителството? Какво искаш ти самият?

— Бих искал да отсека главата на Митхад паша, който е по-лош и от всеки звяр и е изверг, но аз съм ранен и измъчен от изтезанията и не мога да изпълня желанието си.

Тогава Кара Никола бил обесен за обида на правителствено лице. У нас има няколко хиляди герои като Кара Никола; следователно, по всичко личи, самохвалството на Митхад паша няма да завърши така блестящо, както той предполага. Досега ние не сме загубили нито едно сражение, нито един път не сме бягали от бойното поле, а самият Митхад паша непрекъснато ни показва петите си.

Митхад паша, след като извърши няколко зверства в Русчук, Търново и Свищов, замина за София и Пеща и след като се прояви и там по доста варварски начин, се върна в Русчук, където беше посрещнат триумфално от турците. Трябва да ви кажа с какво се занимаваше знаменитият паша, пътувайки по българските градове. Той събираше обръщения, които искаше да изпрати в Лондон, за да докаже на англичаните, че българите са много доволни от правителството и благоденствуват под скиптъра на султана и на неговия образован паша Митхад, но за нещастие султанът напуснал Лондон и обръщенията още не са изпратени. За всеки е ясно как са събирани тези обръщения: който отказвал да ги подпише, отивал с цялото си семейство на бесилото. От Свищов пишат, че българските емигранти непрекъснато преминават Дунава и отиват в планините. Вълненията в селата се разрастват и събирачите на данъци се страхуват да отидат да изпълнят задълженията си; между другото и цариградското правителство издаде заповед да се изчака със събирането на данъците, докато се успокоят духовете. Трудно е да се каже дали Митхад паша ще послуша съвета на турските министри.

Голос, г. V, № 203, 25 юли (6 август) 1867.

[ДА ВДИГНЕМ СЛАВЯНСКОТО ЗНАМЕ! СЕГА ИЛИ НИКОГА!]

От Балкана, 4 юли

Ние, южните и западните славяни, много добре разбираме, че сме в безизходно положение, вече разбираме, че е невъзможно да останем в това състояние, в което сме: ние сме длъжни или да станем свободни хора, или да сложим главите си на ешафода и да се откажем от съществуванието си. Южните славяни могат да се освободят много лесно, защото те имат работа със слаб и нищожен неприятел, но не им достига само едно и това е главното условие за независимостта им: липсва съгласие помежду им. Да допуснем, че сближаването между сърбите и хърватите няма да стане скоро, защото религията ги разделя. Но какво разделя сърбина от босненеца, херцеговинеца от черногореца? И накрая, кое разделя австрийския сърбин от сърбина в княжеството? Разбира се, някакви си исторически предания.

«Видите ли, Херцеговина била управлявана от различни херцози; те не били зависими от Сърбия, имали свои боляри» и т. н. «България била силно царство, имала Симеон, Асен и др.; Сърбия била могъща държава при Душаните и Неманите, а Кара Георги бил между първите славянски казаци, които въставали срещу турците и бил родом от Шумадия.» Но кажете, моля ви, ако гледаме на нещата под такъв ъгъл, ние можем да стигнем до извода, че всеки град, всяко село имат свои исторически предания; и за какъв дявол са ни всички тези предания? Та нали Турция не може да се раздели на

300 кралства, защото тя има 300 града и всеки от тях има своя история: нали Филипопол е построен от Филип Македонски, Адрианопол — от римския император Адриан, Никопол — от византийците и т. н. И по-леко ли му е на днешния българин от това, че Симеон е бил сърбите и гърците? По-леко ли е на сърбина от това, че Душан или Неман са избили някога си няколко хиляди българи? По-леко ли му е на черногореца, че той си има собствено князче и не се подчинява на Сърбия? Вземете която искате история — българската, сръбската или хърватската — и отворете на която и да е страница; вие няма да намерите в нея нищо радостно, нищо велико освен кървави борби, борби със съседите, вътрешни борби, борби между деца и бащи... Смятаме накрая, че южните и западните славяни са длъжни да забравят историята си или да се възползуват от нея и да се помъчат да разберат, че могъществото на Душановци и Симеоновци не е довело до нищо и че турците властвуват у нас пет века.

Да, нашата история трябва да започне сега и от нас зависи дали нейното начало ще бъде светло и велико. Всеки южен и западен славянин, ако е честен, добросъвестен, умен и обича своята родина и свободата, е длъжен да се стреми към една-единствена цел и тази цел е единството на славяните или славянската федерация. За съжаление и у нас в България, и в Сърбия, Черна гора и пр. има много малко хора, които правилно биха разбрали интересите на народа. Когато Черна гора проливаше кръвта си за родината, Босна спеше дълбоко, а Сърбия в лицето на своя княз Александър Карагеоргиевич изпращаше на султана коне, крави и други скъпи подаръци; когато турците бомбардираха Белград, в България и Херцеговина даже не знаеха за случилото се; когато Лука Вукалович вдигна знамето на свободата, черногорският вожд Мирко не поиска да му протегне ръка за помощ само защото Лука бил от Херцеговина, а г. Гарашанин, искайки да получи без кръвопролитие някакви си нищожни крепости, които никому не биха могли да причинят вреда, гледал на това през пръсти. Наистина турските топове биха могли да разрушат Белград, но Белград беше вече разрушен преди това; при това без злото не би могло да съществува и доброто; хората са

готови и на по-големи жертви, за да постигнат желаната свобода. Значително по-лесно е да се разбият разединените сили на врага, отколкото да се сражаваш със силна обединена войска.

Сега въстава България, а Сърбия гледа равнодушно всичко, което става наоколо, и нейните министри хабят силите си за тайни полиции, шпиони и за преследване на либералите, които неизвестно защо са се сторили на сръбските министри опасни за могъществото на Сърбия, защото либералите изискват сръбската скупщина да се свиква «редовно» и да съобщава пряко исканията си на правителството. Такова е нашето положение, такива са напредничавите ни хора, на които народът възлага надеждите си! Ако всичко това продължава както досега, ако българинът продължава да страни от черногореца, ако сърбите продължават да се надяват на министрите си, ако изобщо южните и западните славяни не започнат да мислят как да отхвърлят чуждото иго, а продължават да се стремят едно славянско племе да може да покори и пороби друго, то от нас, южните и западните славяни, няма да излезе ни риба, ни рак и ще ни остане само един изход — или да преживяваме под властта на Садък паша и Митхад паша и да им подаряваме с в о и т е г л а в и, или да станем черноработници и роби на Англия и Австрия. Та нали н. в. султан Абдул Азис продаде на англичаните рудниците и горите в България и кой ни гарантира, че той няма да успее да продаде и самите нас — ние живеем на Изток, където търговията с хора е в реда на нещата.

Но да оставим сръбските и черногорските министри на мира и да се обърнем към славяните изобщо и към онези славяни, които мислят за славянско единство и специално за федерация. Елате да ни помогнете, братя, който с каквото може и както иска, не ни оставяйте да пропаднем и напразно да проливаме кръвта си; нашето щастие или нещастие ще бъдат и ваше щастие или нещастие, а вашето — и наше. Оставете на политиканите да се занимават с Наполеон и Франц Йосиф, оставете ги да изпращат ноти до австрийското и турското правителство, вземете пушка и сабя и ние с общи сили ще действуваме, за да постигнем онова, което ни трябва и ни е необходимо. Да вдигнем славянското знаме и да принудим Европа да

ни уважава; да докажем на всички, че ние не сме овни и няма да позволим на никого да ни продава. Ние не сме политици, но разбираме, че нито един дявол на този свят няма право да забрани на брата да помага на своя брат, когато го колят разбойници. Всеки сърбин има пълното право да помага на хърватина; всеки черногорец — на херцеговинеца, всеки руснак — на българина и т. н. Кой забраняваше на французите, англичаните и швейцарците да помагат на италианците? Кой забраняваше на различните австрийски поданици да подпомагат полското въстание? Кой забранява на турците да събират поляци — руски поданици, казаци, черкези и татари, да сформират от тях цели полкове и да ги изпращат срещу българите и черногорците? Разбира се, никой; затова и Русия, и Сърбия имат пълно право не само да позволят на всеки руснак и сърбин да отиде на помощ на своя брат, но могат да сформират полкове от българи и казаци и да ги изпратят в България. Турция даде пример на славяните и им показа какво трябва да направят. Ако не действуваме сега, ние ще паднем окончателно и вече никога няма да въстанем. Ние ще паднем и вместо състрадание ще събудим само презрение. Ние ще паднем, сподиряни от проклятията на нацията, която нашето невнимание ще погуби. Сега или никога.

Неотдавна недалеко от Етрополе стана бой между българските въстаници и турските войници и башибозуци. Повечето от българските въстаници били от Софийски, Пиротски и Златишки окръг и смятали заедно да се присъединят към главните български сили, но турците научили за това и искали да им пресечат пътя. Според думите на самите българи, които успели да намерят своите братя и да се присъединят към тях, загинали 37 българи; от страна на турците броят на убитите и ранените бил три пъти по-голям. Митхад паша отново изпратил при българите хора и ги съветвал да сложат оръжие, но българите не се отзовали на искането му.

Говори се, че Гърция иска да обяви война на Портата. Дай боже! Някакви хора искат да разпространят слуха, че между българите има много сърби и руснаци, но това е абсолютна лъжа. Сред българските въстаници в Троянския балкан има само трима сърби и един черногорец; сред въстаниците в Сливенския балкан няма нито един.

Може би сърби и руснаци, което всъщност ни се струва невероятно, има в Македония, в планината Рила и около Битоля, но ние нямаме никаква връзка с тях.

При нас почти всеки ден пристигат бедни, убити от мъка граждани и селяни, които искат да ни помагат, но какво да правим с тях, след като и ние нямаме достатъчно боеприпаси. Но защо да се оплакваме? С нас са честта, бог и правдата.

Южен славянин.

P. S. Това писмо беше изпратено в сръбските вестници, но сръбската цензура не позволи то да бъде отпечатано.

Голос, г. V, № 205, 27 юли (8 август) 1867.

[«НИЕ ДО ЕДИН СМЕ ГОТОВИ ДА УМРЕМ ЗА РОДИНАТА СИ»]

Белград, 15 (27) юли

Днес получихме няколко писма от българската граница, чието съдържание бързам да ви съобщя. Известно е, че в Сърбия, главно в Княжевацки, Алексинатски и Неготински окръг живеят българи, заселили се тук още по времето на Асеневци и Душановци. От 1848 г. българите от България, Тракия и Македония, притеснявани от турците, започнаха да се преселват в Сърбия. От 1860 до 1864 г. броят на българските емигранти значително се увеличи. Освен тези пришълци почти всяка година в Сръбското княжество пристигат до 5000 души, които през лятото се занимават с градинарство, а през есента се връщат по родните си места.

Като чули за жестокостите на Митхад паша и подчинените му, всички тези хора поискали да помогнат на своите братя и да защитят жените и децата си, останали на произвола на турците. Спазвайки сключените с турците договори, сръбското правителство досега не позволяваше на българите да отпътуват, но всички, които искали да се върнат, се събрали в Зайчар и Княжевац и без да искат

разрешение от сръбското правителство, преминали границата в Белоградчишки окръг. На 20 юли към България тръгнали около 50 души; на 23 юли — около 100; на 26 юли — около 900 души; сега се готвят да тръгнат до 2000 българи и сърби.

Видинският паша, както и видинският консул отправили протест срещу Сърбия, която позволила на началника на Княжевацки окръг да пусне да минат границата толкова много хора, при това въоръжени. Началникът обаче отговорил кратко и ясно на запитването на пашата:

— Известно ви е, че при нас всяка година пристигат много българи и се занимават с различни занаяти. Обикновено те се връщаха по родните си места през есента, но сега, като чуха за злоупотребите, извършвани в България, българите не можеха да останат по-дълго в Сърбия, изоставиха заниманията и имуществото си и побързаха да защитят жените и децата си.

— Защо те тръгнаха въоръжени? Кой им е дал оръжие? — попитал пашата.

— Никой не им го е давал, те сами са си го купили — отговорил началникът.

— Вие бяхте длъжни да задържите тези хора — казал пашата — или да съобщите на турските власти за това, което става при вас. . . Сега ще отговаряте за това пред н. в. султана.

— Как бихме могли да спрем тези хора, когато те, първо, не са сръбски поданици, а турски; второ, в Сърбия има толкова много българи, че ние би трябвало да използваме цялата си армия, за да възпрепятствуваме замиването им; трето, ние нямаме моралното право да забраним на главата на семейството да защити жената и децата си от позор, страдание и всякакво варварство. Що се отнася до въпроса, защо не сме съобщили на вашето правителство за това, което става у нас, ще ви отговоря, че ние и без това си имаме достатъчно други грижи, а вие, слава богу, имате немалко шпиони; те са наводнили цялото ни княжество и ние не носим никаква вина, ако те не са ви съобщили за събитията.

— Не знаете ли нещо за това, че между българите има толкова много сърби, ваши поданици? — запитал френският консул.

— Много е възможно между българите да има и сър-

би — отговорил началникът, — не оспорвам това, но кажете, моля ви се, можем ли ние да забраним на нашия народ да съчувствува на своите братя, които умират за родината си? Ние молим турските власти, ако заловят някой сърбин, който ще се бие с турците, да ни го изпратят и ние ще го накажем.

— Досега било каквото било, но занапред внимавайте добре; ако от Сърбия излезе още някакъв о т р я д, вие сте длъжни да отговаряте пред Европа (??!) — казал пашата, гледайки ласкаво консула.

— Да, да — казал консулът, — вие ще отговаряте пред султана. Също ви молят да не пускате през границата оръжие и провизии.

— Вие самите пък се постарайте да наблюдавате добре границите си, а що се отнася до Сърбия, повтарям, че тя не е в състояние да спре българите, които искат да се върнат в родината си.

С това разговорът приключил.

Избягалите от Сърбия български въстаници се събрали в Белоградчишки окръг и се насочили към Троянския балкан, където смятат да се присъединят към останалите въстаници, т. е. към отряда на Филип Черногореца. Ако тези два отряда успеят да се обединят, те ще са в състояние да нападнат турските войски и ще се опитат да се обединят със сливенските въстаници. Известно е, че главните сили на българите се намират на две места: в Сливенския и в Троянския балкан. Между тези две планински вериги има непроходими скалисти места, следователно няма никаква възможност да се мине през Балкана и за да се обединят, българските отряди трябва да слезат от планината и отново да се изкачат на нея. Но от другата страна на планината се намира полкът на Чайковски (Садък паша) и азиатските башибозуци; от другата — цял гарнизон от турски войници, оставени от Митхад паша.

Митхад паша, като видя, че не е много лесно да се убедят българските въстаници да слезат от Балкана и да се разотидат по домовете си, реши да използува друго средство: той изпрати при бунтовниците един от членовете на английското библейско дружество, за да се опита да ги убеди да сложат оръжие.

Методистът пристигнал, съпроводен от двама българи

и двама поляци от отряда на Чайковски. Българите посрещнали добрия англичанин много любезно, поканили го да обядва с воеводите под дъба, като го сложили на видно място. След обеда го запитали какво го е накарало да посети българския лагер.

— Аз се реших да ви посетя — отговорил методистът — само защото обичам и уважавам българския народ. Вашето въстание не може да не разтревожи здравомислещите и честните хора, защото вие не сте в състояние да се борите с турците и само ги предизвиквате да убиват и да колят вашите семейства. Според мен ще е най-добре да се върнете, да сложите оръжието си в краката на Митхад паша и да го помолите да ви прости. Може би се страхувате, че Митхад паша ще ви накаже за бунта ви, но аз ви уверявам, че от главите ви няма да падне дори и един косъм, защото Англия и Франция никога няма да позволят на турците да убиват покорни и послушни хора и както всички знаят, Турция не може да не ги послуша: волята на Франция и Англия е свята за султан Абдул Азис. Султан Абдул Азис е умен и добър човек и с помощта на Англия, Франция и Австрия той се стреми с всички сили да осигури благосъстоянието на християнските си поданици и ако досега неговите теории не са се осъществили на практика, то за това има причини, и то важни причини. Не би било необходимо да ви обяснявам тези причини, но не мога да премълча и да не ви съобщя, че осъществяването на султановите и западноевропейските планове зависи от вас; накратко казано, Западна Европа желае султанът да приеме християнската вяра и да стане югославянски (!!), турски и гръцки крал. Аз живея дълго между българите и турците и затова много добре разбирам, че вашата вражда е само религиозна, а не племенна. Нали вие живеете дружно с гърците и караимамите, със сърбите и молдо-власите; нали турците живеят в съгласие с помаците (българомохамеданите), с босненците и арнаутите. Султанът и Западна Европа много добре разбират, че вие не можете да съществувате самостоятелно, а и Турция е немислима без вас; затова е необходимо да се сближите с турците, а това сближаване може да се постигне само ако имате една вяра. Но вие трябва да помните, че единна вяра можете да имате само ако от турска и от ваша страна се направят някои о т с т ъ п к и и

ж е р т в и. Обмислете всичко, за което ви говоря, и сами ще видите, че българският народ и българската нация ще играят велика роля на Балканския полуостров. Ако вие не се вслушате в съветите ми, ще погубите както себе си, така и с ъ ю з н и ц и т е си. Повтарям, вие не можете да съществувате самостоятелно и, не дай боже, или ще попаднете в лапите на Русия, или Турция ще бъде принудена да ви пресели в Мала Азия и Аравия и да засели страната ви с турци, черкези и татари; ако пък между Русия и Западна Европа заради вас започне война, човек не би могъл да си представи какво ще стане с вас. Ще потекат реки от кръв, ще загинат милиони хора, ще паднат държави, но на десния бряг на Дунава няма да стъпи руски крак.

— Е, ако сте приключили — казал българският капитан И. Николов, — сте длъжен да изслушате и мен и хубавичко да претеглите думите ми, защото те отразяват мнението на цял един народ, или по-скоро мнението на целия южнославянски свят. Според вашите думи човеколюбивите западни държави не позволяват на турците да ни накажат заради вдигнатата от нас «буна» (въстание). Ние много вярваме в това, защото ако Франция и Англия не съществуваха на света, Митхад паша и добрият и умен султан щяха да имат работа с нас, мъжете, и нямаше да колят нашите жени, деца и старци, нямаше да бесят невинни търговци и селяни. Досега ние не подозирахме, че волята на Франция и Англия е с в я т а з а с у л т а н а и хвърляхме цялата вина за всички убийства и зверства, извършени от Митхад паша, само върху султана и неговите министри, но сега виждаме ясно, че част от пролятата кръв ще тежи и на съвестта на Франция и Англия: та нали те според думите ви са можели да укротят турските зверове, но не са поискали да сложат край на злото. След като турците не се срамуват да колят жени и деца, аз не мисля в никакъв случай, че те биха ни пощадили. И така, ние трябва да паднем в краката на Митхад паша и да го молим да ни прости за злото, което той ни е причинил; трябва да чакаме със скръстени ръце благоволението на султана и Западна Европа да се изсипе върху нас. Извинявайте, но аз ще ви кажа, че подобни представи могат да се поберат само в главите на хора с жестоки сърца, които не са в състояние или не искат да разберат,

че има и такива рани на душата, които не могат да се излекуват нито с подаяния, нито с щастие. Четиристотин години ние бяхме не само послушни и мирни поданици на турските султани, но и роби в пълния смисъл на думата, а султаните и Западна Европа не искаха даже и да помислят за нас, а сега изведнъж започват да ни обещават планини от злато — учудващо! Същото правителство, което допреди година заплащаше за покорността и послушанието с грабежи и преследвания, същото правителство, което отговаряше на основателните доводи и трогателните молби само с обиди и оскърбления, за един миг само стана невероятно милостиво и обещава всевъзможни облаги, само и само да сложим оръжие. Преди около 5 години Турция беше в критично положение; сърбите искаха разширяване на границите си и освобождаване на сръбските крепости; черногорците се готвеха за отчаяна битка с турците; сред българите имаше вълнения, друзите и маронитите воюваха; затова турското правителство се обърна към българите със следните думи: «Султанът е добър, честен и благороден и ако спокойно чакате милостите му, той в никакъв случай няма да ви забрави. От всичките си поданици султан Абдул Азис обича най-много българите и затова с всички сили се стреми да ги ощастливи.»

Ние мислехме, че думата на султана е свята, и спокойно чакахме осъществяването на великите му реформи на практика. И какво стана? Турската империя беше разделена на в и л а е т и и при нас като вицекрал на България пристигна Митхад паша. Ние го посрещнахме с радост и мислехме, че е дошъл краят на нашите страдания; но на практика не се получи така. Митхад паша не се отличаваше ни повече, ни по-малко от предшествениците си. Оказа се, че този отоманец, наричан образован човек или европеец, няма нито ум, нито знание, нито умение да управлява пашалъка си, а е по-безсрамен и лицемерен от дузина развратни жени. Хората, които преди го смятаха за ангел, сега изтръпват само при вида на този африкански звяр: той тъпчеше всичко и се отнасяше с българите като с роби, родени да му прислужват, а Западна Европа възхваляваше хуманността му и ръкопляскаше на неговите реформи. Ние не се съмняваме в добрината на султана, иначе той нямаше да ни изпрати Митхад паша

и нямаше да го упълномощи да коли жени и деца.

Що се отнася до султана християнин, създаден от западноевропейската фантазия, то ние не очакваме от него нищо повече, отколкото от султана мохамеданин, защото по-скоро може да се изкара черното бяло и бялото черно, отколкото да се направи от глупака и фанатика либерален човек. Западна Европа познава турците много добре и затова не е възможно да вярва в сближаването между християните и мохамеданите, между славяните, гърците и турците; следователно похристиянчването на султана не представлява нищо друго освен капан, в който вие искате да ни хванете, за да ни предадете на турските палачи. Казвате, че враждата ни с турците не е народностна, а религиозна — това са глупости. Нашата вражда е вражда между християнин и мохамеданин, вражда между българина славянин и азиатския варварин; вражда между човека и дивия звяр; ненавист на поданика към лошото правителство. Та нали не само християните въстават срещу необузданото турско правителство. Али паша Янински, Мехмед Али паша египетски, босненските бейове, арабите, албанците и т. н. проливат кръвта си, сражавайки се с турското цариградко правителство не заради религиозните си убеждения. Що се отнася до помаците и арнаутите, те по-скоро са във вражда с турците, а съвсем не с българите и сърбите — това е факт. Казвате, че ние, българите, не можем да съществуваме самостоятелно, а Турция не може да съществува без нас. Но вие забравяте, че съвместно със сърбите ние можем да създадем доста силна държава и ако султанът разбира, че Турция не може да съществува без нас, той трябва да се постарае да се присъедини към нас, в никакъв случай не ние към него: по-голямата част от населението е на наша страна. Ние много добре разбираме към какво се домогва и почтеното библейско общество, но неговите старания ще останат празни мечти и затова няма да говоря за религиозните вярвания на българите и на турците; ще кажа само, че съюзът ни със сърбите и дружбата ни с другите славянски племена не само че няма да ни погубят, но с божията помощ ще докажат на Западна Европа, че южните славяни също като французите и англичаните са хора и няма да позволят да търгуват с тях. Вие се страхувате от Русия и мислите, че тя с всички сили се стреми да

завладее Балканския полуостров, вие, англичаните и французите, твърдите, че сте благородни хора и ни желаете доброто. Вярно ли е това? Струва ни се, че вие самите не вярвате на думите си, защото на практика се получава съвсем друго. Разберете най-после, че между хора, които изпитват взаимно отвращение един към друг, не може да съществува сближение.

Накрая ще кажа, че турците вече загубиха енергията и мъжеството си, докато християните ги придобиха. Разликата между турчина и християнина е, че първият изцяло е загубил онова, което се нарича воинска чест и си позволява да убива човека в гръб или спящ, не се срамува да заколи жена, старец и дете или да сипва в нечия храна отрова, както цариградските власти постъпиха с братя Миладинови; а християните със сабя в ръка се изправят срещу врага си и рискувайки живота си, се стремят да облекчат участта си. Султанът замина за Франция и Англия да моли за защита, а вие като англичанин и християнин се появявате при нас, за да проповядвате братство с турците, разбира се, желаейки ни доброто. Но ние се съмняваме в искреността на думите ви. Ако англичаните и французите наистина бяха честни, добри и съвестни хора, те не само че нямаше да се целуват с турските касапи, но с негодувание и презрение сами щяха да ги изгонят в Азия. Любезни братко, върнете се при Митхад паша и му кажете, че ние до един сме готови да умрем за родината си и с божията помощ се надяваме да избавим децата си от робството и неволята. Докато той чрез злодеяния се надява да ни победи, ние призоваваме божията помощ, надяваме се на своята съвест, честност и мъжество.

Като завършил речта си, Николов наредил на другарите си да дадат по чаша вино и вдигнал следния тост:

— Да живеят южните славяни! Господ да им помогне да отхвърлят тежките вериги! Да живеят северните и западните славяни и нека братската любов да ги обедини завинаги! Да пием за здравето на свободните хора, за здравето на всички, които ни желаят доброто. Господ да подкрепи българо-сръбския княз Михаил Обренович! Да поживи цар Александър!

Всички български въстаници извикали «ура» и амин.

Проповедникът методист се просълзил и като поел от ръцете на Никола бъклицата, казал:

— Да ви помогне бог във вашето начинание!

След това българските войводи изпратили сами представителя на библейското общество до близкото село, защото неговите водачи, българи и поляци, не поискали да заминат с него и останали в Балкана.

Току-що получих телеграма от Алексинац, с която съобщават, че още 200 души — българи и сърби, — въпреки опитите на алексинацкия началник да ги спре, са преминали турската граница и са отишли в Балкана.

Днес, в 7 часа вечерта, сръбската войска ще стреля по крепостта от построената отново батарея.

От Охрид съобщават, че албанските българи от Дебърски окръг са въстанали срещу турците; към тях са се присъединили и християните албанци.

S.

Голос, г. V, № 220, 11 (23) август 1867.

[СРЪБСКАТА ОМЛАДИНСКА СКУПЩИНА]

Нови Сад, 12 август

На 6 август в двора на Белградския лицей при голям наплив от хора беше открита сръбската омладинска скупщина. Подразбира се, че незавидното положение на южните и западните славяни подгони към Белград депутати от всички краища на обширния славянски свят; хървати, словаци, граничари, австрийски сърби, херцеговинци, босненци, българи, руснаци, чехи, поляци и пр. отидоха на братското събрание, надявайки се да видят братски протегната ръка, която би станала символ на братството, свободата и независимостта. И какво? Всички бяха излъгани, всички се разочароваха, всички разбраха, че южните славяни още дълго време ще останат под робството на турците и немците. Да, ако самите южни славяни нямат още самосъзнание, ако те самите не желаят да бъдат по-добре, никаква сила не е в състояние да ги тласне напред. Прав беше навремето г. Берг, като казваше,

че южните славяни са родени да бъдат черноработници на Европа.

Още преди да започне скупщината, публиката се раздели на две партии; какво говоря — на две? — на 10 или 20 партии, защото всеки чиновник в Сърбия има своя партия. В първата партия влизаха хората на живота и светлината, устремени напред, желаещи да живеят по-добре и при това правилно разбиращи своята задача, своите интереси; във втората партия или в останалите 20 бяха хората на старото време, свикнали да се кланят и унижават пред турските паши и австрийските агенти, хора, които са продавали и продават родината си, стига това да е изгодно за тях. За нещастие между тези хора се нареждат и сръбските министри.

Започнаха изборите за председател на скупщината. Подразбира се, че либералната партия би трябвало да победи, защото останалите партии не можеха да се спогодят и бившият министър Груич бе избран за председател почти без противоречия. Груич е от този тип хора, които, притежавайки светъл и могъщ ум, казват всекиму истината в очите, пред никого не угодничат и пред никого не се унижават. Разбира се, в една необразована, току-що освободена държава, където още господствуват турските понятия и деспотични начала, Груич не би могъл да няма врагове и затова неговата министерска кариера завърши много бързо: той бе лишен от звание и бе забранено да заема каквато и да било гражданска длъжност.

Сръбските министри, които свалили преди три години Груич и Матич, страшно се подплашили, като чули, че скупщината е избрала Груич за председател: те помислили, че скупщината ще им окаже отпор, а за тях всяка съпротива е вредна; тя би могла да ги лиши от местата им.

Първото събрание на скупщината бе определено за 7 август, в 7 часа сутринта, в двора на лицея, но когато публиката едва започна да се събира, се появи полицейски чиновник и обяви на народа, че правителството не желае омладинската скупщина като частно събрание да заседава на публично място. Председателят помоли членовете на скупщината да определят мястото на заседанието. Всички единодушно определиха градината на кафе-ресторанта «Код пивара» и само няколко души настояха скупщината да се събере в градината на г. Симич, зет на Александър Карагеоргиевич. По-късно се оказа, че тяхната цел била по-лесно да се закрие скупщината, като бъде обвинена, че тя уж била свързана с княз Александър Карагеоргиевич и искала да върне династията му. Когато вече бе решено да се съберат в «Код пивара», г. Цукич извикал г. Груич и му наредил строго да следи скупщината да не засяга никакви държавни въпроси, служещите да нямат право на глас, да се спазват всякакви приличия и т. н. Още преди това на военните и на съветниците било забранено да участвуват в скупщината; забранено било каквото и да е пеене, концерти и др. под. Няма да пиша подробности за споровете, поздравленията, протоколите и тем подобни: тези подробности са отпечатани в сръбските вестници, а именно в «Сърбия» и «Застава»; ще се огранича само с това, което не можеше да се появи в сръбския и австрийския печат.

Скупщината се събра.

— И какво ще стане сега? — попитал сръбският селянин белградския бакалин. — Какво ще се решава? За какво ще се говори?

— Искат да се посъветват дали да обявят война на турците и на швабите, или да не обявяват — отговорил самоуверено бакалинът.

— Турците, видиш ли, ни дадоха крепостите, а сега съжаляват за това и искат да си ги върнат. Княз Михаил им казва да не бъдат придирчиви, защото в противен случай ще свика омладинската скупщина, както и народната, и тогава лошо ги чака. Ама не, турците казват — върни ни крепостите, и това е. Князът, като видял, че не може да вразуми турците, заминал зад граница и заповядал да се събере скупщината. Сега, който е сърбин и който има сърце, да вземе пушката, и господ да му помага.

— Глупаци сте вие, виждам, че сте глупаци — се намесил аптекарят, полунемец, полусърбин, — тази скупщина се събира не по искането на княза и даже не според волята му. . . Ще ви кажа под секрет защо се събира, но не казвайте на никого за това: тази скупщина не е нищо друго, а заговор срещу нашия светлейши и най-добър княз Михаил; тя иска да обяви Сърбия за република и вече е избрала за президент д-р Милетич. Ако не искате да увиснете на бесилото, се разотивайте по

къщите си и се молете на бога да ви защити от враговете.

След като казал всичко това, аптекарят и още няколко души, шпиони на г. Цукич, тръгнали да размътват умовете, обрисувайки председателя и главните членове на скупщината с най-черни бои. Трябва да се отбележи, че всички тези протежета на г. Цукич и г. Христич са австрийски поданици и повечето от тях нямат нито сърце, нито съвест; те бяха изгонени от сръбските дружества в Банат и Бачка, от Далмация и Кроация; мнозина от тях продадоха вярата си за чинове и пари и са готови да я продадат отново, стига някой да им плати повече.

Но въпреки това скупщината бе открита в 4 часа следобед с гръмогласен вик:

— Да живее председателят, да живее Груич, да живее омладинската скупщина!

Шпионите шъткали и викали:

— Чуйте, почакайте, киотите?!

Но напразно: виковете им заглъхвали като врабешка врява по време на гръмотевична буря. На първото заседание на скупщината бяха решени само два въпроса: първо, имената на Босна, Херцеговина, Черна гора, Далмация, Банат и Бачка да се заличат от картата на единната и неделима Сърбия, хърватите и словенците, като братя по кръв и език, да бъдат приети в скупщината и да се направи опит да се заглади религиозната вражда, която съществуваше досега между тях и православните; второ, сърбинът е длъжен да помага на българина, а българинът — на сърбина, както си помагат братя по кръв и вяра; българинът има право на глас в сръбската скупщина, както и сърбинът в българската; сръбската скупщина е скупщина не само на сръбския, но и на българския народ, т. е. на всичките южни славяни. Така завършило първото заседание, защото поздравителните телеграми отнеха доста време.

На другия ден, т. е. на 8 август в 7 часа сутринта, започна второто заседание; но едва бе прочетен протоколът от първото заседание, яви се слугата на министъра на народната просвета Цукич и предаде на г. Среткович, професор в Белградския лицей, бележка да се яви незабавно при министъра; що се отнася до останалите професори от лицея и гимназиалните учители, на тях бе заповядано да се приберат по домовете си и да не участвуват в скупщината; в противен случай те щели да загубят службите си и да бъдат изгонени в Австрия. Освен това г. Цукич забранил на студентите от лицея, на гимназистите и изобщо на всички, намиращи се под управлението му, не само да взимат участие в скупщината, но и да присъствуват в нея като слушатели; който не се подчини на волята му, щял да бъде изгонен от лицея или от гимназията. Шпионите действували: достатъчна била само една дума, за да те арестуват или изпратят на заточение. Карловацкият кмет г. Кнез бе изгонен в Австрия само защото казал:

— Сръбският вестник «Напредък» има в Австрия не повече от 100 абоната, а «Застава» — около 800.

А е известно, че «Застава» е забранена в Сърбия и само споменаването на името на този вестник бе причина за изпращането в изгнание на един абсолютно невинен човек. Милан Георгиевич бе изгонен за следните думи:

— Братски съюз е възможен само тогава, когато съществува свобода: без свобода и братството е немислимо.

Някакъв сърбин от град Шабиц бил арестуван и заточен във вътрешността на Сърбия, защото си позволил да каже:

— Омладинската скупщина не се меси в политическите работи на княжеството, следователно г. Гарашанин и г. Ристич няма за какво да се тревожат.

Един телеграфист загубил мястото си, защото приел телеграма, в която имало не особено ласкави отзиви за г. Попович, редактор на полуофициоза «Видовдан», а е известно, че г. Попович или «Видовдан» си позволиха такива постъпки и клевети за сръбската омладинска скупщина, за нейния председател и славянските депутати, които биха звучали гнусно даже в устата на турците и йезуитите. И така, до закриването на скупщината в Австрия били заточени или изгонени около 30 сърби, хървати, словаци и т. н.; много студенти са изгонени от лицея; мнозина са лишени от стипендия, мнозина били поставени под надзора на полицията и партията на Цукич, верен роб на Австрия, тържествуваше. С ушите си чух как споменатият по-горе аптекар, хърватинът Орешкович, Черногорец и Йоцо — всичките шпиони на австрийското правителство — казваха, потривайки радостно ръце:

— Ще им дадем да разберат на тези момченца, които си мислят, че е много лесно да се промени съществуващият ред! Да излезем на улицата да наблюдаваме пристигащите и заминаващите, за да доносничим.

Но заседанията вървели по реда си и на 8 август в 4 часа следобед скупщината се събра отново. Председателят започна да чете за задачите на скупщината по точки; всички точки бяха приети без спорове и противоречия и председателят трябваше да обяви скупщината за закрита. Но едва той успя да съобщи на публиката, че скупщината се закрива, и получи от г. Цукич заповед да я закрие; следователно председателят изпревари министъра с няколко минути. Не можете да си представите как беснееха шпионите, как се разсърди г. Цукич и събратята му, когато научиха, че скупщината е закрита от нейния председател и че всички точки са приети без възражения.

Що се отнася до руските депутати, г. Цукич ги постави под контрола на г. Миличевич и г. Тодорович, посетили Московската етнографска изложба. Тези господа следяха всяка крачка на всеки руски депутат, пречеха им да установят контакт с хората с либерални възгледи и с порядъчните сърби, досаждаха им със своите разсъждения и прояви; с една дума, т. нар. руски братя или депутати бяхме под опеката на началника на жандармите и рискувахме да бъдем ограбени, убити или да загубим нравствените си устои. Г. Тодорович беше така добър и внимателен към нас, че по три пъти на ден ходеше при градоначалника и му даваше сведения за здравословното ни състояние.

Говори се, че г-дата Среткович, Гершич и Куюнджич неизвестно защо са уволнени; но това е само непотвърден с факти слух. Ето какво представляват сръбските министри! Ние смятахме, че с тези хора може да се върши работа, че те се трудят на попрището на южнославянското дело. Горчиво разочарование! Трябва да добавим, че не само русите, но и хърватите, словаците, българите и австрийските сърби се завърнаха с мъка в сърцето и с тежко чувство на душата.

S. S.

Голос, г. V, № 242, 2 (14) септември 1867.

[«НА СТРАХА ОЧИТЕ СА ГОЛЕМИ»]

Белград, 27 август

«На страха очите са големи» — се казва в пословицата и това е чиста истина. В Белград живее огромна тълпа от шпиони на виенското и унгарското правителство; всички те скитат из града, всички те издирват някакви руски агенти, някакви тайни комитети, някакви заговори срещу Австрия. Един от тези шпиони-журналисти изпрати във виенския вестник «Neue Freie Presse» дописка от Белград, че уж сръбското правителство, за да поощри въстанието в България, поканило чрез официоза «Сърбия» цялото население на княжеството да помага на въстанието с парични средства. Ако това известие беше отпечатано като слух, то би могло да се оправдае; но това е кореспонденция, това е отчет, изпратен на австрийското правителство от бдителни шпиони, които гарантират за достоверността на известието. И какво се оказа? Кореспондентът, или по-скоро редакторът на виенския вестник, който скърпил тази кореспонденция в кабинета си, лъже, и то лъже най-безсрамно, защото, доколкото ни е известно, във в. «Сърбия» никога не е бил отпечатван апел към сърбите да помагат на българите с каквото и да било. Но това още не е всичко. Кореспондентът или редакцията на виенския вестник пише по-нататък: «Освен това е създаден комитет от българи, пристигнали от Русия (??!), Румъния и Турция. Този комитет ще управлява движението в България и ще събира доброволци. . . Сръбският митрополит също взима активно участие в дейността на българския комитет. . . Тези дни комисия от чиновници от военното министерство, съпроводена от много в о е н н и и ц и в и л н и р у с н а ц и, обикаляла по границите на княжеството.»

Нима подобни известия не се създават и отпечатват от наплашени хора с болна фантазия? Какви са тези българи, които са пристигнали от Русия? Какви са тези военни и цивилни руснаци, които са обикаляли по границите на княжеството? Как белградският митрополит е попаднал в българския комитет? Австрийското правителство плаща на своите шпиони грешни пари, щом не знае, че само двама руснаци, т. е. двама пристигнали от

Русия, са пътешествували из Сърбия: единият от тях е руснак, а другият — южен славянин, и при това те са пътували сами. Освен това целта на тези хора е чисто научна: те събират етнографски и статистически материали, и нищо повече. Наистина един от руските депутати, дошъл за сръбската омладинска скупщина, тези дни тръгна да пътешествува във вътрешността на Сърбия, но и той няма никакви политически намерения и освен това никога не е бил служител на Марс. Що се отнася до митрополит Михаил, то той, видите ли, получи от редакцията на в. «Голос» неголяма парична сума, която, по желание на руските дарители, раздава на бедните български семейства и на бедните българи, избягали в Сърбия от бесилото и брадвата на Митхад паша. Това е всичко.

«В Белград пристигат големи пратки с пушки — пише по-нататък кореспондентът, — една част от тези пушки остава в Сърбия, а останалите вече са изпратени в Турция (?). Всичко това е изпратено от Русия (!!?).» Тези нещастни австрийци са наплашени до такава степен от Русия, че по-скоро са в състояние да повярват, че кокошката може да роди теле, отколкото да се съгласят да повярват, че Русия не взима участие в българското въстание. Щом в Белград се появи някой — бил той българин, босненец, херцеговинец или влах, след него се спуска цяла глутница шпиони на г-дата Байст и Деак; шпионите му предлагат услугите си, възхваляват Русия и ругаят Австрия и сръбските министри и ако преследваната жертва се съгласи с тях за нещо, слугите на Австрия започват да крещят на всеослушание: «Руски агент, руски шпионин, подкупен от Русия, руско оръдие», и т. н. Познавам един господин, за когото шпионите, щом видели у него няколко руски полуимпериала, веднага пуснаха из града слух, че този молдо-влашки търговец е изпратен от Русия, за да подкупи сръбската омладинска скупщина да действува в полза на панславизма и когато скупщината в лицето на своя представител Груич обяви, че приема за свой член всеки славянин независимо от вярата и народността му, шпионите започнаха да викат: «Виждате ли, виждате ли, че руският агент си свърши работата. Пропадна Сърбия, пропаднаха южните славяни!»

Но за да докажем, че дописката на виенския вестник е писана във Виена, ще изтъкнем следните факти. Виенският вестник пише: «Според достоверни източници предводителите на българското въстание са: Ильо Марков, Филип Тотьо и Панайот.» Ако кореспонденцията беше изпратена от Белград, г. дописникът би трябвало да знае, че Ильо Марков и сега живее в Белград и никога и никъде не е излизал от града; що се отнася до Панайот, то той е в Княжевац и не е в състояние да оглави войската, защото е ранен.

Ако сме безсилни, ако сме загубили значението и могъществото си и не можем да направим вече нищо, хайде да лаем срещу луната. Бедната Австрия!

Не мога да не ви разкажа следния анекдот, който, както твърдят, се основава на действителна случка, станала в Землин. Някой си сърбин, с цел да се подиграе на австрийската полиция, разпространил слух, че в Землин пристигнали около 20 руски агенти, които се криели в дома на някакъв също предан на Русия унгарец. Полицията се подплашила; шпионите тръгнали да търсят руските агенти и, разбира се, въпреки че доста потичали, не намерили никакви агенти. Но палавниците не спрели дотук; те намерили отнякъде няколко пруски каски, занесли ги на обраслото с храсти гробище и ги закачили по кръстовете и паметниците; след това изпратили донос до полицията, че руските агенти, които са почти всичките военни, се крият в гробището. Градоначалникът, като научил за това, заповядал на офицерите и на полицията да подготвят всичко необходимо, ако се стигне до сражение с врага, и да са готови за поход към гробището. Всичко било готово; пушките били заредени с патрони, боеприпасите — прегледани, топовете — подготвени, и началникът изпратил няколко души като авангард — да разузнаят какъв е броят на неприятелите. Действието се развило през нощта. Авангардът тръгнал и не след дълго се върнал, като заявил на началника, че руските агенти са избягали и са оставили на гробището само каските си.

Като си помислиш само какви чудеса стават в Австрия!

В Сърбия е извършено такова злодейство, което и с гнусотията на самото деяние, и със зверството си не може да не учуди и най-закоравелите изверзи. Сръбски селяни, тръгнали да продават в Белград селскостопански продукти, видели в канавката до пътя тяло на жена, покрито с кал. Селяните измъкнали тялото от канавката и се ока-

зало, че това е 12—13-годишна девойка. Девойката била все още жива, но страшно обезобразена; лицето ѝ не приличало на човешко лице; очните кухини и цялото лице били пълни с червеи. Девойката не можела да говори, затова и не била в състояние да обясни коя е и как е станало това нещастие. Добрите селяни взели девойката и я закарали в Белград, където я оставили в болница. Сега девойката дошла горе-долу на себе си и обяснила причината за нещастието си. Когато била на полето, някакъв негодник я хванал и въпреки съпротивата ѝ, я обезчестил. Девойката му казала, че ще се оплаче на правителството, защото знае кой е. Изплашен, че тя наистина може да го познае и да го предаде на властите, злодеят ѝ вързал ръцете и ѝ избол очите с ножа си. Девойката не помни какво е станало после; няколко дни тя не била на себе си от болки и не можела да се защищава от насекомите, а и ръцете ѝ били вързани. Полицията е взела мерки за откриването на злодея.

Вдругиден ще има парад на войските; князът вече е заповядал на войниците да се обучават за превземане на крепост.

Голос, г. V, № 247, 7 (19) септември 1867.

[ПОЛОЖЕНИЕТО И НАСТРОЕНИЯТА В ТУРЦИЯ]

Ниш

В същото време, когато погледите на всички са насочени към Високата порта и всички очакват обнародването на обещаните реформи, в турските провинции стават съвсем други неща. Турското население, подстрекавано от дервишите и мулите, роптае срещу правителството, защото то продава вакъфите (църковното имущество) и въпреки че правителството прави всичко това, за да оправи държавните финанси, турците му приписват съвсем друго значение. «Заплашва ни опасност — казват те — не от страна на християните, наши поданици, а от страна на франките (европейците) и от страна на нашето правителство, което изцяло се е оставило в ръцете на френските

монаси и посланици. Защо нашият султан ходѝ във Франция и Англия? Нима мислите, че от неговото пътуване ще излезе нещо добро? Франките искат да го покръстят и да го направят гяурин. Къде се е чуло и видяло османският падишах да изземва от джамиите владенията им и да ги дава на франките? Къде се е чуло и видяло правоверният султан да дава еднакви права на мохамеданина и на християнина? Тази работа не е добра и не е справедлива и изобщо е против Аллаха и неговия пророк. Пророкът е казал: «Вие ще бъдете владетели на света, а неверниците ще работят за вас, ще ви плащат данъци и ще прекланят глава пред вас. Само победителите на неверниците ще влезат в божието царство, а слабите ще отидат в ада подземен.»

А сега какво става у нас? Султанът заповядва не само да не бием и да не наказваме нашия роб, когото нашите деди придобиха с кръвта си, а и да не му казваме лоша дума, даже да не го наричаме гяурин. Освен това султанът събра войска от някакви си л я х и, от арменци, евреи и казаци, като забрави, че според повелята на пророка това не трябва да се прави никога. Пророкът казва: «Вашите легиони трябва да са не ваши, а божии легиони, защото те разпространяват божието име сред неверните народи. Не е воин този, който не научи или не принуди неверника да се обърне към истинския бог и да разбере каква е волята му.» Говори се също, че в най-близко време султанът ще издаде указ, с който ще позволи на християните да стават чиновници и кадии; но той няма да успее да направи това, защото ние с помощта на Аллах и неговия пророк ще спрем тази безбожна ръка, която се опита да посегне на нашите вековни права и привилегии и на нашите религиозни повели.»

И така, по думите на турците, всички европейски държави са се наговорили да погубят Турция и мохамеданската вяра и единствена Русия желае (?) турците да останат мохамедани и ги съветва да не слушат френските монаси. Турците стигнаха до подобни заключения поради това, че йезуитските и протестантските проповедници, чийто брой от ден на ден се увеличава все повече и повече и които са омръзнали на турците, не се отзовават особено похвално за Русия. Такива са настроенията на турското население в Османската империя, чиито държавни мъже

възнамеряват да извършат преобразувания в държавата си.

Що се отнася до християните, те изобщо не вярват и имат пълно право на това, защото вече едва ли не за двадесети път ги лъжат, че от турските реформи ще излезе нещо; всички са сигурни, че тези реформи ще бъдат само нов хатихумаюн, който ще даде големи обещания, а от тях няма нищо да излезе.

И така, обещанията на султана не само че не успокояват духовете, а ги възбуждат все повече и повече. Сега българите вече не мислят как да облекчат поне до известна степен положението си, а искат пълна независимост и ако досега не е избухнало масово въстание, за това има различни причини, които временно ще премълчим.

Да видим какво прави самото правителство в провинциите си. Неотдавна излезе заповед да се изгорят горите по Балкана и по Доспатските планини, с цел българските въстаници да няма къде да се укрият. Пашите в различните градове наредили да се съберат всички български чорбаджии и свещеници и им заявили, че правителството иска от българите сами да изгорят своите гори, в противен случай всички, които не се съгласят да действуват съобразно с намеренията на правителството, ще бъдат смятани за държавни престъпници. Според известия, получени от София, българските първенци на града изпратили молба до пашата и в нея изложили всички лоши последици, които биха могли да възникнат от предприемането на тази мярка от държавата. «Първо, казват българите в молбата си, в Софийско окръжие и без това няма достатъчно гори и жителите му трябва да се отопляват със слама и сушени фъшкии. Второ, ако българите тръгнат към планината да изгарят горите, те трябва да оставят житото си неовършано, лозята си и др. под., а от това може да настъпи глад, който ще стане предвестник на буна (бунт) и на страшно клане. Ние сме длъжни безпрекословно да се подчиняваме на н. в. султана, но ние не можем да не кажем, че той постъпва неразумно.»

Като получили нареждането да горят и да секат горите, българите в с. Побиен камък (в Кюстендилски окръг) отказали да изпълнят това искане и изпратили хора да кажат на аянина, че ако му скимне да ги накара насила да се подчинят, и те със сила ще го принудят да

се откаже от начинанието си. На другия ден в Побиен камък пристигнал бюлюкбашията Хюсеин и съобщил на българите, че има заповед от аянина да арестува всички, които са отказали да се подчинят и да изпълнят исканията на турското правителство. Жителите му казали, че те всички са виновни и ако той поиска, всички ще отидат в града заедно със семействата си и сами ще помолят аянина да ги арестува и да ги храни, защото са стигнали до такова бедствено положение, че едва не умират от глад. «Вече е есен — казали българите, — а житото още е по полето, защото поради някакви причини събирачите на данъци не идват да събират «десятъка» си. По-добре би било правителството да вземе една пета, отколкото една десета, и да остави житото в полето.»

Известно е, че в Турция т. нар. данък с т у р (десятък) се събира от откупвачи, които всяка година купуват длъжността си в Цариград. Случва се турското правителство да поиска висока цена за някоя област, откупвачите не я дават и се пазарят, докато житото не изгние по нивите. Миналата година стана така, че житото в много села на Разложки окръг остана под снега и селяните бяха принудени да тръгнат по просия.

И така, жителите на Побиен камък отказали да предадат на бюлюкбашията виновниците, които не пожелали да захвърлят работата си и да тръгнат да палят горите. Бюлюкбашията хванал българските старейшини, свещениците и няколко по-богати и знатни хора, вързал ги и искал да ги откара в града. Българите помолили бюлюкбашията да не върши подобно злодеяние и като видели, че молбите им няма да им помогнат, хванали колове, пръти и камъни. Завързал се бой и всичко свършило с това, че един от българските свещеници бил убит и няколко селяни били ранени; що се отнася до турците, те загубили трима войника; бюлюкбашията бил тежко ранен. Кюстенджанският аянин изпратил в Цариград пратеници, за да съобщят на правителството за случилото се и не се знае какво ще излезе от това.

В нашия град и изобщо във всички околности почти всеки ден пристигат башибозуци — албанци, черкези, татари и др. под. Тези дни пристигна и корпусът на турските казаци, или по-точно корпусът на поляците, между които има предостатъчно негодници от всички нации и

вероизповедания. Днес нишкият паша изпрати поляците в град Пирот заради възникналите там вълнения. Башибозуците извършват над местното население всевъзможни притеснения и варварства, а поляците не остават назад от турците. Трима поляци помолили началника си да ги пусне за 24 часа да се поразходят по селата и да огледат околностите. Началникът ги пуснал и поляците отишли в турското село Таново. Началникът им ги чакал ден, чакал ги два и вече мислел, че са избягали в Сърбия, канел се да отиде от Ниш в Пирот, но двамата поляци се появили, носейки на ръце третия ранен. В с. Таново живее Мустафа Налбантооглу, богат човек, който има три жени, и трите красавици, а той самият е старец. Като минавали през селото, поляците научили, че Мустафа е заминал по работа за няколко месеца в гр. София; те успели да видят жените му и да им кажат да ги чакат след няколко дни. Когато началникът им ги пуснал и поляците пристигнали в селото, те, без някой да ги забележи, се промъкнали в къщата на турчина и три дена пиянствували с неговите хубавици. Всичко би могло да се размине без последствия, но на пияните поляци им се приискало да пеят, да танцуват и да стрелят с пистолети. Жителите на селото, като чули такава шумотевица в дома на мохамеданин, който отсъствува от селото, нападнали къщата и поискали от поляците да сложат оръжие и да ги последват в Ниш при пашата. Поляците, разбира се, отказали да се подчинят, станало сбиване, което завършило с това, че двама турци били убити, а един поляк — ранен. Нишкият паша заповядал на полския началник да накаже престъпниците, но как е завършила тази история не зная, защото, както казах, поляците напуснаха града.

В Пиротско, в с. Сенокос, в къщата на свещеника отседнали двама башибозуци м а н а ф и по време, когато свещеникът не бил в селото. Тези необуздани негодници харесали дъщерята на свещеника и поискали да я обезчестят. Докато вниманието на двамата злодеи било погълнато предимно от жертвата им, попадията се приближила на пръсти и смазала главата на единия с брадва; другият измъкнал пистолета си и стрелял по нещастната жена, като я ранил тежко в корема, но въпреки това смелите жени счупили ръката на развратния злодей и като го оставили в къщата да се търкаля в локва кръв, отишли в града и разказали за случилото се на пиротския аянин. Раненият турчин от яд запалил къщата на свещеника, в която изгорял и трупът на приятеля му, и изчезнал безследно. Минаха вече три дни, откакто свещеникът, жена му и дъщеря му бяха изпратени под конвой в нашия град и следствието скоро ще започне. Турците разправят, че жените ще бъдат пуснати, ако се докаже, че те са извършили това убийство сами, без участието на свещеника.

Сега из цяла България пътешествуват англичани и купуват коне, мулета и магарета, също закупуват и провизии и най-вече жито, грах и леща.

На много места българските въстаници, казват, се държат и ще се държат и ще останат през цялата зима в планините. Турското правителство заповяда на всички българи и турци да съобщават веднага на пашата, ако някой изпрати провизии или каквото и да било друго в Балкана; който не изпълни тази заповед, ще бъде подложен на телесно наказание.

Много хора от София, Пирот, Ниш, Берковица и Златица са изпратени да преследват Филип Черногореца, но турската войска още не е постигнала нищо.

Белград, 26 септември. Вчера князът замина за Крагуевац за събрание на народната скупщина; с него заминаха всичките министри.

Напоследък тук е такъв студ, какъвто не помнят и местните жители: преди седмица в много окръзи на Сърбия валя сняг; вчера валя и в Белград, но без последици. По всичко личи, че и политическите работи ще замръзнат, макар че те и без това никога не са били в течно състояние.

Голос, г. V, № 281, 11 (23) октомври 1867.

[В СЪРБИЯ СЕ ВЪРШАТ ТАКИВА ЧУДЕСА. . .]

Нови Сад, 18 октомври

В Сърбия се вършат такива чудеса, които могат да учудят всекиго, даже и предупреденията. В същото време, когато народната скупщина изслушва отчетите на министрите за тригодишното управление на държавата, в

същото време, когато министрите Христич и Цукич говорят в отчетите си, че в последно време образованието се движи с гигантски крачки напред, откриват се училища, способни хора заемат катедрите в гимназиите и във висшите училища, когато депутатите на скупщината стискат ръцете на министрите. . . благодетели, в същото време министрите продължават да действуват както си знаят, без да обръщат внимание на никого. Известно е, че министърът на народната просвета г. Цукич уволни проф. Гершич и наложи на г. Куюнджич глоба, защото те приеха предложението да участвуват в сръбската омладинска скупщина, подчинявайки се на мнозинството гласове, които ги избраха за нейни членове. Изглеждаше, че всичко ще завърши с това, защото, както разправят, княз Михаил Обренович решил, че г. Цукич носи по-голяма вина за закриването на омладинската скупщина, отколкото самата скупщина и нейните членове. Но къде ти! Министърът на вътрешните работи г. Христич изпратил от Крагуевац заповед за уволняване на г. Куюнджич от висшето училище и за изгонването на г. Гершич от Сърбия. Г. Куюнджич бил обвинен, че на изборите за сръбска омладинска скупщина е гласувал за г. Груич; не е известно в какво обвиняват г. Гершич. Досега за г. Груич се говореше много, органите на сръбското министерство, «Видовдан» и «Напредок» изсипаха върху него множество клевети, но тези клевети изглеждат смешни на хората, които познават г. Груич и сръбските министри. Според нас цялата вина на г. Груич се състои в това, че народът го обича, че е силен и е по-умен и по-благороден от всички сръбски министри, взети заедно. Груич е от този тип хора, които са посветили целия си живот на родината си, цялото им щастие се заключава в щастието на нацията и затова е лесно обяснимо защо министрите, чийто патриотизъм се измерва в талери, получавани във вид на заплата от народа, във вид на благосклонни подаръци от княз Михаил и за верна служба — от султана и от г. Байст, не могат да понасят г. Груич. Който чете сръбските вестници «Видовдан» и «Напредок», несъмнено ще си създаде за г. Груич не особено добро мнение, защото министерските вестници с всички средства и сили се стремят да представят г. Груич с най-черни бои, стремят се да докажат, че той е *н е ч е с т и в* републиканец и

бунтовник, но положително е, че г. Груич стои твърде високо в нравствено отношение и подобни клевети не могат да го очернят.

Преди няколко години г. Груич изказа мнението, че правителството е длъжно да се постарае да разпредели равномерно данъците, да възстанови народната скупщина с такива права, каквито е имала до 1862 г., така че в ръцете на тази скупщина да е на първо място управлението на държавата, а правителството да си запази правото само на върховен надзор. В противен случай според г. Груич може да избухне революция и да се повторят ужасите от 1858 г. «Ние сме длъжни да вървим напред, а не да се връщаме назад — казал г. Груич. — Ние няма да издигнем държавата си чрез деспотизъм и своеволия, а с мъдри закони и справедливост. У нас във всичко се подражава на *А в с т р и я*, но според мен законите в Австрия не могат да бъдат наши закони и нейната нравственост — наша нравственост. В Русия самият император Александър се стреми с всички сили да създаде правилно съдопроизводство, а у нас затварят словесните съдилища и завъждат зелени маси с чиновници и с шкафове, пълни с хартии.» Заради тези си възгледи г. Груич загубил мястото на главен съдия и бе лишен за две години от гражданската си чест.

През 1858 г., когато старият княз Милош се върна от Влашко и седна на сръбския престол, той се закле пред народа свято да спазва решенията на святоандреевската скупщина, които гласят: «Изборите за скупщината трябва да бъдат съвсем свободни и всеки може да избере когото поиска, независимо от вяра, народност, поведение и имотно състояние, стига той да е сръбски поданик; държавните чиновници и полицията не трябва да се намесват в нищо. Нито един депутат, докато е депутат, не може да заема държавна служба. Събранията на скупщината трябва да се извършват на всеки три години; правителството може само да определи мястото, където трябва да се събере скупщината, а не продължителността на заседанието. Скупщината има най-широки права в съдебните и финансовите работи, в народното просвещение и в преговорите за война и мир; с една дума, скупщината има пълно право да иска отчет за всичко, което е направено или трябва да се направи от княза и от неговите

министри. Министрите са длъжни «да дават отговори, но не и да задават въпроси» и т. н.

Ето каква трябвало да бъде скупщината. Да видим сега каква е тя в действителност. Нека започнем от изборите. Още по време на пребиваването на Михаил Обренович зад граница от Белград към вътрешността на княжеството бяха изпратени различни чиновници и те обещаваха на народа всевъзможни блага, обещаваха война с турците само ако за депутати на народната скупщина изберат личности, предани на княз Михаил. «Князът не е доволен от някои свои министри — казвали шпионите на г. Христич — и ако за депутати се изберат привърженици на княза, министрите ще бъдат сменени.» Народът също не бе доволен от министрите и затова се постара да изпълни искането на княза или по-скоро искането на г. Христич. Наистина някои окръзи отказаха да се подчинят, но ги сплашиха и работата беше в кърпа вързана.

В Белград изборите се провеждали в п о л и ц и я т а и градоначалникът г. Барловац следял всичко, което ставало, и слушал всичко, за което се говорело, научавал кой за кого е гласувал и донасял на г. Христич и т. н. Но най-смешното е, че секретарят, който записвал гласовете, изпълнявал длъжността си доста хитро и комично. Ето какво станало с един господин: този господин влязъл в залата и казал на секретаря, че избира г. X и моли да го запишат; секретарят записал нещо и когато избирателят поискал да погледне действително ли секретарят е записал г. X, се оказало, че на мястото на г. X е записан г. Z. Тогава избирателят и секретарят се скарали: избирателят викал, че ще се оплаче на министъра, ако секретарят не задраска г. Z и не запише г. X, а секретарят обяснявал, че според закона не може да заличи написаното. Появил се Барловац и казал на спорещите да се разотидат, а ако избирателят не е доволен, да подаде молба до министъра, нека изкаже несъгласието си на министъра, а не да крещи в залата за избори. Разбира се, избирателят не отишъл да се оплаква на никого, защото секретарят действувал по заповед на самия министър. И всичко това става в Белград! Какво ли представляват изборите в провинциите?

Що се отнася до скупщината, за нея няма смисъл да

говорим; тя не се различаваше от куклена комедия; на депутатите не само че не беше разрешено да спорят и да противоречат, но не им позволяваха и да говорят и скупщината завърши с това, че самите министри държаха няколко хвалебствени речи за самите себе си и обещаха на народа всевъзможни блага. Един от депутатите предложил на скупщината да въведе в Сърбия свобода на печата и да не се забраняват никакви чужди списания и вестници. Министър Христич, като чул това, се развикал и попитал депутата:

— Кажи ми, кой те подучи да искаш подобни г н у с о т и?

— Никой не ме е подучвал — отговорил депутатът. — Целият окръг ме натовари да искам свобода на печата.

— Не, аз знам, че са те подучили нашите р е в о л ю ц и о н е р и и ако не си признаеш, ще имаш неприятности — казал министърът и депутатът бил п о д в е д е н п о д с ъ д е б н а о т г о в о р н о с т.

Срещу подобно своеволие на г. Христич се обявил ягодинският депутат, протойереят Иван Иванович, възпитаник на Киевската духовна академия, и доказал, че по закон министрите нямат право за забраняват на когото и да било да изказва убежденията си и че всяко лице, което участвува в скупщината, е свято и неприкосновено и затова, ако г. Христич не се отрече от заповедта си, скупщината има право да го лиши от званието министър и да го изгони като нарушител на законите на скупщината. Тогава г. Христич заявил пред скупщината, че е у п ъ л н о м о щ е н от княз Михаил да наблюдава проявите на депутатите и ако забележи между тях неблагонадеждни хора, да ги принуди да мълчат и да не вълнуват умовете на останалите депутати.

— Аз ви знам всичките — казал г. Христич на отец Иван, — в и е, р у с к и т е в ъ з п и т а н и ц и, в с и ч к и т е с т е т а к и в а, но н и е ще се постараем да вземем мерки и да обуздаем ентусиазма ви.

Казвайки това, г. Христич гледал в очите зайчарския депутат, който от своя страна гледал г. Христич с презрение.

— Какво си се облещил срещу мен? — попитал г. Христич депутата.

— Гледам ви и ви се чудя как успяхте да затлъстеете по време на министерската си кариера, даже не се събирате в панталоните си. Не е чудно, като ви гледа човек как с всички сили се стремите да представите в най-розова светлина деянията на нашето правителство — това е в реда на нещата.

Г. Християн помолил този храбрец да излезе, но останалите депутати се възпротивили, като казали, че той няма право да гони когото и да било и ако продължава да своеволничи, скупщината ще се разотиде. Когато министрите видели, че няма да им е лесно да принудят ягодинският и зайчарският депутат да постъпят така, както те искат, изпратили тайно в градовете Ягодин и Зайчар двама чиновници, които трябвало да склонят тамошните жители да се откажат от депутатите си като от бунтовници и да изберат на тяхно място други. Не знаем какво отговорили зайчарците на това предложение, но ягодинците казали следното:

— Отец Иван Иванович вече пет години живее при нас и ние сме сигурни, че той е честен, благороден, приятел на правдата и при това умен и образован човек.

— Да, той е бунтовник — казал пиротският чиновник, — той се обявява срещу волята на княза и на неговите министри, не иска да се подчини на закона и се подиграва с държавните чиновници.

— Ние познаваме добре отец Иван — отговорили жителите — и сме сигурни, че той никога не е бил и няма да бъде бунтовник, че обича родината си повече от нас и вас, а той има пълно право да не се съгласява за всичко с министрите, защото много неща у нас не са такива, каквито трябва да бъдат според законите на страната ни. И накрая, вие твърдите, че той се подиграва с държавните чиновници и не се подчинява на закона, но според нашите разбирания скупщината се свиква не за да се хвалим взаимно, не за да хвалим нашите закони, а за да се разгледа всичко, което е направено, да се промени това, което е негодно, и да се добави това, което е необходимо. Ако народът е доволен от съществуващия ред, ако правителството не желае да поправя и да преправя нещо, то за какво е необходимо да се събира скупщината? Що се отнася до нашия депутат отец Иван, ние не желаем да го сменяме, а ако правителството не го харесва, нека то прави с него каквото иска, нека го изключи без нашето разрешение: тогава в крайна сметка ще знаем, че в Сърбия вече няма скупщина, а ако има, то правата ѝ не се зачитат.

Това е всичко, което засега може да се каже за сръбската народна скупщина, от която южните славяни очакваха толкова много.

Голос, г. V, № 305, 4 (16) ноември 1867.

[«БЪДЕЩЕТО Е ПРЕД НАС»]

Белград, 19 октомври

Днес, в 6 часа вечерта, князът и неговите министри се върнаха през гр. Смедерево в Крагуевац. Посрещнаха го с топовни гърмежи; войската по крепостните стени беше в пълно снаряжение, но на пристанището го посрещнаха само деца и неколцина зяпачи. След Омладинската скупщина жителите на Белград значително охладняха към княз Михаил; сега, когато и народната скупщина завърши така печално, срещу него и главно срещу министрите се надигна ропот.

Скупщината още не е закрита, а правителството започва да преследва депутатите, които се обявиха срещу съществуващия ред. Ягодинският депутат, протойерей Йованович, изпрати до белградския митрополит молба да го освободи от длъжността протойерей и да му позволи да напусне Сърбия. Студентите от Белградската велика школа (лицей) изпратиха на уволнените си професори г-дата Куюнджич и Гершич послание, в което между другото се казва:

«В последно време много страници от историята на нашата Велика школа са написани с черни букви, които би трябвало да запознаят нашите потомци с необуздаността и своеволията на държавниците ни. Ние вече свикнахме да виждаме как всяка година ни лишават ту от едно, ту от друго, как ни отнемат всичко, което обичаме и уважаваме, и как ни натрапват хора, чиито мисли напълно противоречат на нашите възгледи. След като

сме свикнали с подобни своеволия, никак не се учудихме, когато до нас стигна вестта, че вие сте изгонени от училището, а ние се лишаваме от двама благородни преподаватели — това е в реда на нещата, трябваше да очакваме това. Но най-много от всичко ни учудва и огорчава фактът, че вие сте пострадали съвсем без вина. Вие знаете в какво жалко състояние се намира нашата Велика школа и затова ще разберете, като ви кажем, че с ужас научихме, че се лишаваме от вас — нашия идеал, лишаваме се от единствения извор, от който можехме да черпим истинска и животворна наука. Във ваше лице ние изгубваме не само професори, но и братя, сподвижници и защитници на интересите ни. Вие бяхте за нас апостоли: вие ни учехте на всичко онова, което е свято, възвишено, добро, почтено и истинско, с една дума, вие ни научихте да бъдем сърби и хора. Вие ни учехте, че е по-добре:

. . . да изгубиш главата си,
отколкото да вземеш грях на душата си;

вие ни научихте да разграничаваме истината и доброто от лъжата и злото; научихте ни какви патриоти трябва да бъдем — което вие и д о к а з а х т е с д е л а т а с и. Слава на вас! И за всичко това ние, горките, не можем да ви благодарим по никакъв друг начин, освен с думи; но бъдете сигурни, че тези думи излизат дълбоко от сърцето и затова имат известна цена. Но бъдещето е пред нас. Ако с течение на времето някой от нас докаже, че е достоен син на Сърбия, то знайте, че е дошло време да ви благодарим и с дела — това са плодове на вашата дейност. Хвала вам! Приемете нашето послание не като празна изява на благодарност, а като заклинание (клетва), с която ви се заклеваме, че ще работим, ще се трудим и ще се стараем посятото от вас семе да не падне в лоша земя, за да можем гордо да ви кажем: «Ние сме ученици на тези честни патриоти, които пострадаха за правдата и за Сърбия.» Следват 217 подписа.

В Белград се разнесе слух, че Омер паша е назначен за главнокомандуващ на турската армия в България и че той ще пристигне в Русчук не по-късно от 1 ноември. Този слух се потвърждава от известията, получени тук тези дни от Русчук и Свищов. Според тези известия Митхад паша

остава управител на Дунавския вилает, но му се отнема правото да осъжда на смърт и да арестува: тази длъжност ще изпълнява Омер паша. Ама че работа ще стане, когато тези палачи се сдушат!

Сръбската войска, а също и народната милиция, по решението на скупщината, трябва да тръгнат към границата с България и да очакват врага, който, по всичко личи, няма да пропусне да засегне и Сърбия. Известно е, че сръбското правителство е искало удовлетворение от Портата за убийствата, извършени на парахода «Германия». Ето какво отговорило либералното турско правителство чрез първия либерал Фуад паша: «Кажете там на божия служител (митрополит Михаил) да не държи в църквите възмутителни проповеди. Божият служител трябва да се занимава само с църквата.»

Не е ли истина, че Високата порта може добре да се отърве от своите васали? Ненапразно Западна Европа възхвалява Турция!

Голос, г. V, № 305, 4 (16) ноември 1867.

[«СЪЮЗ И БРАТСКО СПОРАЗУМЕНИЕ»]

Белград, 10 (22) март

Който се интересува от «източния въпрос» и който чете всичките мнения и убеждения, които изказва западният печат по този въпрос, би помислил, че Сърбия, т. е. сръбското правителство вече е направило всичко необходимо за разрешаването на този в продължение на цял век и досега нерешен въпрос. И наистина западният печат разказва, че уж Сърбия подкопавала могъществото на Турция и Австрия и че ако само мръднела пръста си, тези две държави щели да станат на пух и прах — следователно и мирът в Европа щял да бъде нарушен. Други разправят, че между княз Михаил, Гърция, Черна гора, българския комитет и Молдо-Влахия вече отдавна е сключен съюз за настъпление; а трети — че Сърбия не е нещо друго, а сляпо оръдие на Русия, която отдавна с всевъзможни обещания и с пари се стреми да обвърже

всички славянски племена, а после да ги души едно по едно. Мнозина вероятно поради неосведоменост вярват на подобни бълнувания, но на нас, живеещите в Сърбия, всичко това ни се струва смешно и необяснимо, защото на практика виждаме съвсем друго. Според нас Сърбия нито самостоятелно, нито заедно с другите не е в състояние да вземе никакви мерки за освобождаването на християните на Балканския полуостров и не защото няма достатъчно оръжие и барут, а защото няма достатъчно вътрешна сила. По този повод сръбският вестник «Застава» казва следното: «Сърбия ще ускори часа на общото освобождение само тогава, когато се запаси не само с оръжие и материални средства, но и с онова, което е най-необходимо за една силна държава, т. е. когато придобие свобода. В нашия дом ни е необходима преди всичко свобода: тя ще ни сближи, ще ни издигне духовно; с една дума, нашият успех във външната политика зависи от вътрешната ни свобода.»

Според нас в. «Застава» е прав, защото при такъв деспотизъм, какъвто съществува у нас, не е възможно да се мисли и за спасяването на другите. Ние често говорим за южнославянския съюз с българите, босненците и херцеговинците и от всеки от тях чуваме следните думи: «Ние искаме свобода и сме готови да умрем за нея, но не желаем да заменим едно иго с друго, да заменим един тиранин с друг. . . Каква полза ще имаме, ако не ще ни избива и беси Митхад паша или Осман паша, а ще ни беси родният ни брат Михаил Обренович или Никола Христич и Барловац?» За съжаление българите и босненците са прави, прави са даже и тогава, когато казват, че живеят по-добре в Турция, отколкото в Сърбия, където всеки полицай има право да обижда честния и почтен човек. Вие бихте се ужасили, ако тук поискаме да разкажем за всички злоупотреби и неистовства, които извършва Н. Христич със своите жандарми и шпиони; достатъчно е да се каже, че у нас никой не е в безопасност; най-честните и благородни хора са преследвани или гонени от Сърбия, а негодниците дърпат конците. Неизвестно защо руските възпитаници са преследвани от министъра на вътрешните работи Н. Христич или им дават такива длъжности, които не са им по вкуса и те са принудени да захвърлят сами службите си и да се занимават

с каквото им падне. Олимпий Василиевич, възпитаник на Киевския университет, беше изпратен от правителството в малкото градче Помаревац на длъжността учител в полугимназия; Жуевич, възпитаник на Петербургската духовна академия, назначили за писар в Министерството на финансите, а той се готвел да стане професор в Главното сръбско училище и цели две години очаквал вакантно място; Никодим Петрович няколко години след завръщането си от Русия търсил работа и накрая бил принуден да стане свещеник; на Стайковац не осигурили работа и той станал адвокат; полицията преследва свещеника Йов; двама сърби, завършили през 1867 г. образованието си в Киев, пристигнали в Белград с желанието да бъдат от полза на народа, но като видели, че в Сърбия ги приемат не много добре, се върнали в Русия и получили там добри места; и накрая българинът Каравелов бе изгонен без никакъв повод от Сърбия и т. н. Ето ви доказателства, че сръбското правителство не само че не е благосклонно към Русия, а даже е враждебно настроено към нея, докато мнозина поляци се ползуват у нас с големи права.

Та за поляците. У нас в Сърбия живеят много поляци, които се занимават със земеделие и различни занаяти; медиците практикуват, а много поляци работят като учители и чиновници. Неотдавна се пусна слух, че ще изгонят всички поляци от Молдова и Влашко, и при това ще ги изгонят по желание на Русия. Като чули за това, нашите поляци се изплашили; те се страхували да не би и на г. Христич да му хрумне да ги помоли да напуснат Сърбия, където те се били подслонили много добре и затова отпечатали в сръбския вестник «Сърбия» неголяма бележка, в която между другото пишат: «Вече няколко години, т. е. от 1862 г. югославянската преса, която непрекъснато призовава славяните с думите: «съюз и братско споразумение», в същото време смята за свой дълг да напада поляците, упреквайки ги, че са ренегати на славянството, че са сляпо оръдие на Запада, че пречат на общославянския съюз и пр. Сега разпокъсаната Полша няма свои независими органи, които биха могли достойно да защитят поляците от тези неоснователни нападки. И така ние, синовете на оклеветената пред славянството Полша, живеещи сега на сръбска земя, сме принудени да заявим на нашите братя, южните славяни, че всичко,

което в по-голяма или по-малка степен(?) се пише за Полша и за поляците във вестниците, не е нищо друго освен измислена от нашите врагове клевета; повечето славянски органи говорят за Полша, без да познават нейната история, нейното минало и нейната борба в полза на славянството. Нека г-да редакторите на различните славянски вестници попитат българите в Шумен, Търново, Филипопол, по реките Марица и Дунав и ще се убедят, че поляците, без да използуват сладкозвучните думи едноплеменни, кръвни братя, са направили повече за българите, отколкото всички самозвани застъпници за славянството.» Тук трябва да спрем и да попитаме българските неканени приятели, какво толкова са направили поляците за българите? Какво толкова добро са извършили те, че българите трябва да разберат кои са приятелите и кои са неприятелите им? Ето какво: 1. Полякът Садък паша през лятото на 1867 г. се би с българските въстаници и изпрати под конвой в ръцете на турските изверзи и палачи в Цариград неколкостотин души. 2. Поляците помагаха на Митхад паша да беси цвета на българската младеж и да преследва българските емигранти. 3. Поляците бяха турски шпиони; представяйки се за руски агенти, те научаваха какви са убежденията на българите и принесоха хиляди жертви на олтаря на фанатизма си. 4. Поляците научиха турското правителство на шпионаж; те създадоха в Цариград тайна полиция, основаха цензура и др. под. 5. Те разпространяват из България римската пропаганда, разединяват народа, сеят раздори между българите и сърбите и т. н. Това са неопровержимите факти и на всичко отгоре поляците безсрамно посмяха да дават за пример българите и да сочат доброто, което са сторили на българския народ!

По-нататък живеещите в Сърбия поляци, продължават: «Когато в 1863 г. разпънатата на кръст Полша възстана, за да отхвърли славяно-германските окови (?), се намери някакъв голям славянски родолюбец и в името на правдата и братската любов обяви на света в един известен вестник, че «такава рана на тялото на славянството като Полша се лекува само с огън и желязо». В 1865 г., когато Сърбия празнуваше 50-годишнината от освобождението си, между многото телеграми, поднесени

на сръбския владетел, тази «неверна на славянството Полша» каза чрез устата на децата си: «Сестро! Господ да ти помага по пътя на свободното развитие, живей за радост на славянството!» И сега Полша остава със същите убеждения, с каквито беше през 1865 г., а вековната ѝ борба за независимост е гаранция за нейната твърдост.» «Чайковски, Лангевич и други герои (?), чиито имена излъганата южнославянска журналистика излага на показ, когато иска да клъвне Полша, никога не са били и няма да бъдат критерий за поляците; техните думи и дела не трябва да се приемат като отглас и действия на цяла Полша. И така, каквото и да говорят и правят тези хора, всичко това засяга само тях самите, а не целия полски народ. Когато настъпи очакваният ден и Полша започне да действува самостоятелно, тази Полша, която имаше Собиески и Косцюшко, тогава ще има достойни защитници; а засега нашият девиз ще бъде: «Да не се месим в чуждите работи».

«Южни славяни, ние искаме правда и за вас, и за нас, бъдете сигурни, че никога няма да се обявим срещу вас, но и ние не искаме да ви виждаме под знамената на нашите неприятели (??!). . . » За искреността на това послание може да се съди по противоречивостта му.

Българите и херцеговинците, пристигнали в Белград да изучават военното дело, за да бъдат след това полезни на народа си, започнаха малко по малко да изоставят службата и някои се захващат за други занимания, а други заминават за Влашко. Въпреки че нашето правителство се старае да обвини за това самите българи, в случая не са виновни българите, а правителството, което се опита да приложи деспотичните си принципи и към българите, и към херцеговинците. Известно е, че в т.нар. «български легии» влязоха повече или по-малко образовани хора, които преди това са били учители, търговци и студенти; но нашето военно министерство поиска да ги направи обикновени войници и да ги подчини на войнишката дисциплина; хранят ги безобразно и накрая им забраниха да говорят за политически работи и да четат политически вестници.

В Белград пристигна делегация от Черна гора и Босна, за да моли за помощ. . .

Голос, г. VI, № 91, 31 март (12 април) 1868.

[ПОЛОЖЕНИЕТО В СЪРБИЯ СЛЕД УБИЙСТВОТО НА КНЯЗ МИХАИЛ]

Белград, 9 юни (кореспонденция на «Голос»)

Напоследък в немските и маджарските вестници се отпечатват известия от Белград, които в никакъв случай не може да са написани от хора, запознати с истинското положение в страната. Тези дни в «Пестер лойд» беше публикувана телеграма, в която белградският кореспондент на вестника разказва, че в заговора за убийството на княз Михаил са замесени сръбската омладина и живеещите в Нови Сад сръбски емигранти Владимир Йованович и Милован Янкович. Подобна телеграма използували и маджарските вестници и също започнали да упрекват сръбската омладина, нейния орган «Застава» и либералите от Нови Сад — уж те, макар и косвено, съдействували за извършването на убийството заради някакви свои цели.

Опирайки се на факти, ние опровергаваме тези известия и заявяваме, че те са лъжливи и безсъвестни. Всеки, който е наблюдавал дейността на «Омладината», който редовно е чел «Застава» и е запознат с т. нар. новосадски либерали, много добре ще разбере, че всичко това е клевета, целенасочено разпространявана от хора, които «искат да ловят риба в мътна вода». Преди няколко дни писахме, ще повторим и сега, че ако нещо е направено за сърбите, за южните славяни и за самосъзнанието им, то е направено в Нови Сад и е дело на същите либерали, които «Пестер лойд» така нагло клевети. Нали самите маджари много добре знаят кой досега се е борил и се бори за народните права. Не случайно те мразят Нови Сад! Но телеграмата в «Пестер лойд» е изпратена от Белград, следователно — от хора, които имат други причини да мразят Владимир Йованович, Милован Янкович, «Застава», омладината, д-р Милетич и др. «Застава» и нейната партия винаги са въставали срещу злоупотребите на белградското правителство, винаги са се обявявали в защита на народните права, настоявайки при решаването на различни държавни въпроси народната скупщина да бъде на първо място след княза; винаги са смятали, че министрите трябва да отговарят за действията си пред народната скупщина, в противен случай цялата отговорност за злоупотребите на министрите с властта би паднала върху княза; и накрая «Застава» винаги е предупреждавала княза и му е предсказвала, че управлението му ще завърши зле, ако се доверява сляпо на Никола Христич или на Гарашанин. Княз Михаил винаги четял «Застава» и отчитал, че тя говори истината, но винаги казвал: «Ако аз принудя един или друг министър да си подаде оставката, то къде ще намеря други?» Княз Михаил вярвал само на Никола Христич и не се съмнявал в предаността му; за останалите си министри той имал лошо мнение. Преди няколко години д-р Милетич, бивш редактор на «Застава», по време на пребиваването си в Белград казал на княз Михаил, че именно Никола Христич го лъже най-много; но княз Михаил много строго отговорил на г. Милетич: «На този свят аз вярвам безрезервно само на един човек — на Никола Христич. Ако Христич ми даде да подпиша някакви документи, аз ги подписвам, без да ги чета.» На следния ден след разговора на княза с Милетич самият Никола Христич повикал Милетич и му заповядал незабавно да напусне Белград. Не забравяйте, че Милетич е възпитаник на княз Михаил, негов личен приятел и князът много обичал възпитаника си. Толкова голямо било доверието на покойния княз в Никола Христич, а казват, че същият Никола е един от главните виновници за смъртта на Михаил (?). Известно е, че в Белград има около 600 полицаи и 50 гвардейци, назначени само за лична охрана на княза; освен това Христич издържа и около 300 шпиони, на които се плащат значителни суми (на всички по 30—45 сребърни рубли на месец); и те всичките не успели да разкрият заговора, да предпазят княза от заплашващата го опасност или поне да сложат на Топчидере часови, които да наблюдават всичко, което става. Оказва се всъщност, че началникът на затвора М. Ненадович е пуснал на свобода голяма част от затворниците (наемни убийци), а полицията и шпионите нищо не знаели за това. Когато един от часовите дотичал при Илия Гарашанин и задъхано му казал: «Убиха княза!», Гарашанин отговорил: «Па нека.»

— Убиха и леля му, и сестра му! — казал часовоят.

— Па нека — отговорил Гарашанин.

— Убиха и сина ти — казал часовоят.

Тогава Гарашанин скочил и се затичал към мястото, където било извършено убийството. От излизането си в оставка Гарашанин живеел в градчето Гроцко, а един ден преди убийството пристигнал в Белград и по време на катастрофата се намирал в Топчидере. За сина на Гарашанин бил пръснат слух, че е тежко ранен и даже, че е ампутирана дясната му ръка — този слух намерил място даже в сръбските вестници; оказало се обаче, че синът на Гарашанин получил само леко одраскване. В деня на убийството дежурният офицер, определен да съпровожда княза в Топчидере, бил друг, но князът решил да остави дежурния в Белград и да вземе със себе си Гарашанин; следователно старият Гарашанин не знаел, че синът му придружава княза. Освен това в навечерието на съдбоносния ден князът получил анонимно писмо, в което го съветвали да се пази; такова писмо получил и митрополит Михаил, който също се помъчил да предпази княза. Със своя горд и упорит характер князът поискал да докаже, че не се страхува от нищо и от никого и тръгнал към Топчидере без охрана; но министрите и началниците на жандарите — Христич и Карловац, — които познавали характера на княза и били предизвестени за получените анонимни писма, погледнали през пръсти. . . Не, както щете, но в това убийство са замесени и някои министри, защото самите те свикали извънреден (специален) съд, който да накаже престъпниците при закрити врати, но планът им се провалил. Когато полицаите водели един от престъпниците — Любомир Радованович, — тълпата се хвърлила върху него и искала да го убие с камъни, но Радованович закрещял: «Не ме бийте, братя, защото не съм виновен само аз и не съм действувал по собствена воля. В това убийство са замесени хора, на които вие вярвате и които управляват държавата, и ако ме убиете, няма да успеете да откриете злосторниците. Що се отнася до мен, ако не днес, то утре ще трябва да умра, защото не мога да бъда помилван; но ако сега ме убиете, вие няма да спечелите нищо.» Този и много други случаи станали причина различни окръзи да изявят желание народната скупщина публично да съди престъпниците, което никак не се харесва на министрите. Общественото мнение смята за главни виновници за убийството на княза Карагеоргиевичите, което всъщност е истина, но министрите чрез

официоза «Сръбски новини» се стремят да смекчат вината на Карагеоргевич и казват, че може би Александър е искал само да разбунтува народа, а не да посегне на живота на Михаил Обренович. Всичко това се прави целенасочено. Обстоятелствата могат да се стекат така, че ако не Александър, синът му да се върне и да седне на сръбския престол; затова е по-изгодно да се служи и на единия, и на другия. Но все пак е необходимо някой да бъде замесен, да бъде обвинена някоя партия, а има ли нещо по-лесно от това да се обвинят сръбската омладина и либералната партия? Нали никой няма да се застъпи за омладината.

Но най-смешното от всичко е това, че и за убийството на княз Михаил е виновна Русия, за която е много изгодно на сръбския престол да седне дете под регентството на Гарашанин, който бил привързан сляпо към Русия! Още по-смешно би било да оправдаваме Русия; но не може да не се изтъкне, че Гарашанин винаги е бил и досега е враг на Русия, а ако някога е бил сляпо оръдие, то е бил оръдие на Наполеон III; той и сега се придържа към Франция и очаква от френския император големи блага за Сърбия.

Неотдавна в «Голос» беше отпечатана кореспонденция от Босна, в която се казваше, че малко по малко княз Михаил губи влиянието си над босненския народ, а немските вестници се хванаха за това и обявиха на света, че «Голос» — следователно и Русия — са знаели за заговора и за нещастието, което ще постигне Сърбия. Заслужава ли си да се говори за това!

По нареждане на министъра на вътрешните работи и временното правителство всеки чужд поданик, който пристига в Белград или живее там без определена работа, трябва да бъде изгонен от Сърбия. Странното в това нареждане е, че в Белград живеят много емигранти от Австрия и Турция, едва намерили къде да склонят глава и надяващи се на гостоприемството на братята си. Не знаем само ще бъдат ли изгонени и шпионите, по-голямата част от които са австрийски поданици и които също нямат определено занимание? Тежко на тази държава, в която всичко се прави наслуки!

Полицията вече пусна на свобода някои от арестува-

ните, които бяха заподозрени, тъй като съдът сметна, че те са невинни.

Голос, г. VI, № 168, 19 юни (1 юли) 1868.

[СРЕД БЪЛГАРИТЕ СЕ ЗАБЕЛЯЗВА НАПРЕГНАТА ДЕЙНОСТ]

От България, 3 (15) август

Сред българите се забелязва напрегната дейност: отвсякъде се чуват гласове ту за откриването на ново училище, ту за освещаването на църква, ту за издаването на нов вестник, ту за откриването на читалище и др. под. От достоверни източници знаем, че от 1. I. 1868 до 1. V. 1869 г. в България са открити около 27 мъжки училища и около 20 читалища. Следващия път ще ви изпратя някои известия за броя на всички български училища и за броя на учениците, а сега ще поговорим за друго.

Българското население в Дунавските княжества също работи усилено: преди месец беше осветена българската черква в Букурещ, в гр. Галац се строи българска черква, а вече са открити училище и читалище; в Гюргево също; в Букурещ се готвят да открият гимназия и накрая скоро ще бъде открито научното общество Българско книжовно дружество «Кирил и Методий» или «България», още не се знае точно кога. Целта на това дружество е чисто научна; в устава, отпечатан тези дни, се говори, че главната задача на дружеството ще бъде да разпространява знания и полезни книги сред българския народ. За това дружество са събрани около 300 000 фр. капитал, въпреки че още не всички градове са внесли пожертвованията си. Тези 300 000 фр. са пожертвования на одеските българи (Н. М. Тошков е дал 15 000 руб.) и на българите от градовете Браила, Галац и Гюргево. Букурещките богаташи още не са взели участие за разлика от студентите и бедняците, които побързаха да положат своята лепта пред олтара на родината, науката и просвещението. Освен Букурещ не са взели участие още и българите в Плоещ, Александрия, в Турну-Магурели и Турну-Северин. Трябва да се отбележи, че българките най-живо участвуват в това дело. Патриотките от Браила се лишиха от някои не особено необходими накити и пожертвуваха около 7000 фр. На 15 септември в гр. Браила ще се свика общо събрание, което ще реши:

1) В коя от европейските банки трябва да се вложи събраният капитал (а къде другаде, ако не в Русия?);

2) ще определи града, в който ще е седалището на ръководството на дружеството;

3) ще разгледа устава, ще избере председател, секретар, касиер и пр.

Досега главни радетели за учредяването на това дружество бяха Васил Стоянов, възпитаник на Пражкия университет, и Николай Миронович Тошков, одески търговец, на когото българите са много задължени. Струва ни се, вече ви е известно, че този български патриот откри в България 7 девически училища и издържа 7 български девойки.

Освен това дружество в Букурещ ще бъдат открити народна печатница и библиотека, които ще се ръководят от дружеството «Братска любов», т. е. от българската либерална партия. Това дружество, което вече има малка библиотека и читалище, съвсем скоро ще открие своя гимназия.

Отговорът на руския синод на гръцкия патриарх, отпечатан в българския вестник «Право», беше много неутешителен за българите. Съгласни сме, че руският синод имаше известно право да изпрати подобен отговор в Цариград; но време ли е сега да се дразни и без това твърде раздразненият вече народ? Разбираме, че с това свое послание Светият синод искаше да направи добро, но излезе тъкмо обратното. Българите са оскърбени наймного от това, че Светият синод нарича разколници онези българи, които искат да се отделят от Цариградската патриаршия. «Какви разколници сме ние? Защо и заради какво сме разколници? Нима могат да се нарекат разколници хора, които обичат своя народ, своята народност, език и православна вяра. Ако гръцкото духовенство постъпваше с нас, както трябва да постъпва православното духовенство с паството си, ако то беше честно, изпълняваше задълженията си според църковните канони, никога не бихме помислили да се отделяме. Нашият народ е

миролюбив и религиозен и би трябвало да има сериозни причини, за да намрази своите духовни пастири.» Ето какво казват българите. На свой ред всички български вестници също издигнаха глас на негодувание. Вестник «Народност» пише: «Вече няколко десетилетия благоразумните хора се стремят да сближат славянските племена помежду им, а сега с един удар е разрушено едва издигнатото здание.» Вестник «Право» е отпечатал отговор, в който между другото се казва: «Ние не се страхуваме, че отговорът на Светия синод може да навреди прекалено много на българската нация и е в състояние да спре нашите усилия да постигнем това, което желаем и за което се борим от 30 години, но ни е много болно да слушаме подобни мнения относно нашия църковен въпрос от нашите братя и от духовните лица в православна Русия, от които очаквахме съвсем друго. . . Българите отдавна са направили първата стъпка: вече от 10 години те са се отказали от цариградския патриарх, имат свой църковен синод (непризнат още от патриарха), свои народни епископи и архиепископи (ръкоположени от самия патриарх) — с една дума, своя независима църква и ако Светият синод нарича разколници недоволните от гръцкото духовенство българи, тогава той смята за разколници както нашите епископи, така и нашата църква.» Глас народен — глас божи, а целият български народ се е отделил от патриарха. «Българският църковен въпрос не е догматически, а национален; с неговото решаване се решава съдбата на народа» и т. н. «Помиряването с гръцкия патриарх е невъзможно: то ще доведе само до нови сблъсъци и раздори, а това ще бъде пагубно за православието. Смятаме, че в интерес на гърците и българите, а също и на цялата православна църква българите трябва окончателно да се отделят от цариградската патриаршия в името на взаимното спокойствие и в полза на православната църква. Това изисква справедливостта.»

Българските депутати в Цариград получиха адреси от 36 града, които изискват окончателно отделяне от патриарха и ги увещават да не се съгласяват с никакви миролюбиви сделки. И в Ниш изгониха своя епископ и отказаха да се подчинят на патриарха. Белградският митрополит Михаил също изпрати на цариградския патриарх свой отговор на писмото на патриарха с покана да

пристигне на цариградския събор за решаване на българския църковен въпрос. Митрополит Михаил се отказва да присъствува на този събор и съветва патриарха да удовлетвори справедливите искания на българския народ; в противен случай последиците могат да бъдат лоши, гибелни за православната църква и тогава цялата вина ще падне върху патриарха. Българите много харесаха отговора на митрополит Михаил и навсякъде го благославят и хвалят. «Той е истински православен пастир — казват те, — той е приятел и брат на нашия народ. Нека бог даде на всеки народ подобни пастири.»

Научихме от достоверни източници в България, че българските въстаници се събират на Балкана, в околностите на град Шипка. Един от предводителите на тези чети, дяконът О., преди седмица бил хванат от турските башибозуци, но успял да избяга, като убил трима души. От Филипопол срещу въстаналите българи са изпратени 200 низами и 3000 башибозуци. В Габрово, Жеравна и Плевен са разкрити тайни заговори и са арестувани няколко души; още не е известно дали подобни заговори съществуват наистина, или са измислени от турските власти.

Поляците, живеещи в Букурещ, разправят, че турското правителство им е позволило да се преселват в Турция, където ще им бъде отделено място в Южна Тракия. Разправят, че вече са отпечатани прокламации или покани на полски език и са разпратени по всички места, където живеят поляци. В Цариград също са изпратени тайни агенти с поръчение да убеждават поляците да се преселят в Турция.

Л. . .

Голос, г. VII, № 224, 15 (27) август 1869.

[ТУРСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ РЕФОРМИ СА САМО ГРЪМКИ ФРАЗИ И АЗИАТСКО САМОХВАЛСТВО]

От България

Русчук, 27 август (8 септември)

По заповед на султана турският министър на народната просвета създаде комисия от най-учените турци и християни за разглеждане на някои проекти за преустройство на мюсюлманските и християнските училища в цялата империя. Комисията трябвало да разгледа 21 проекта, изпратени ѝ от различни места и различни лица. В проектите и християните, и мохамеданите изразявали убежденията и възгледите си и всеки от тях казвал мнението си по този важен въпрос, но на министъра му хрумнало да зареже всички проекти и да принуди комисията да одобри собственото му мнение и убеждение. Уж между другото той дал на комисията да разбере, че тя е свикана не за да разсъждава и да натрапва своите възгледи, а за да приеме и одобри това, което вече е обмислено и одобрено от султана и неговите министри. Разбира се, такова поведение от страна на турския администратор не можело да се хареса на комисията; даже се намерил и такъв храбрец, който, смеейки се, попитал министъра:

— Тогава защо сте ни извикали, след като не желаете да ни изслушате и да запишете в протокола нашите отзиви и вашите мнения? Мисля, че би било значително по-добре, ако бяхте действували както преди, никого нямаше да безпокоите и никого нямаше да питате. Защо ни откъснахте от работата ни, след като не можем да ви бъдем полезни нито със съветите си, нито с присъствието си? И наистина, защо сме тук? — това казал един турчин от партията на младите, бивш секретар на английското посолство.

Министърът погледнал оратора не особено ласкаво и отговорил строго:

— Така иска н. в. султанът.

С това всичко приключило. И наистина, за какво е била свикана тази комисия? Какво искат султанът и неговият министър? Струва ни се, че цялата тази комедия се разиграва само за да се покаже на европейските държави покровителки и непокровителки, че уж ние във всичките си действия се ръководим от волята на народа; без него не предприемаме нищо. Тази комедия не е нищо друго освен мръсничка азиатска политика, известна вече на всеки, който е имал някакви близки връзки с азиатските администратори и с подражателите на Европа. Но какво ще заговори за тази комедия западната преса, на която неизвестно защо ѝ се иска да вижда всичко, което става в Турция, в розова светлина? Тя, по всяка вероятност, ще обсипе турската администрация с хиляди похвали и любезности, ще предскаже на Турската империя велико бъдеще, а за поданиците на султана (за поданиците от всички нации и вероизповедания) ще изкаже мнението, че в сегашния момент те блаженствуват, че те са напълно доволни от своето правителство, благославят султана реформатор с две ръце и тихо шепнат молитви за здравето и благоденствието му. Според нас реформите, за които се грижи в последно време Министерството на народната просвета, ще донесат на народа ни повече, ни по-малко такава полза, каквато му донесоха реформите в другите министерства, т. е. ще приказват много, ще увеличат данъците, ще се изфукат пред съседите със способностите си и нищо няма да се промени. Всъщност Министерството на народната просвета, или по-скоро на народното помрачение, ще извърши своите реформи не само на думи, но и на дела, защото тук съществува една магнитна сила, която привлича министерството и го принуждава да постъпи така, а не по друг начин.

От 1830 г. българският народ започна да изгражда свои национални училища, за издържането на които градските жители и селяните събираха пожертвувания. Имаше и такива частни лица без наследници, които завещаваха всичките си движими и недвижими имоти на някое училище; имаше и такива, които още приживе жертвуваха много големи суми. Така сега много български училища имат значителни парични суми, от процентите на които се изплаща заплатата на учителите и се подпомагат бедните ученици. Има училища с годишен доход от 60 000 пиастра. Най-бедното училище е с около 20 000 пиастра резервен капитал, а в Турската империя има около 12 000 такива български училища. Естествено тези капитали събуждат апетитите на турското правителство и то обмисля по какъв начин да ги заграби.

Според проекта на турския министър заплатата на учителите ще бъде давана от турските власти, които ще събират от народа необходимите за това средства. Що се отнася до вече съществуващите български фондове, правителството ще ги вземе от държавната хазна и ще ги изплаща по 10%. Според проекта на министъра училищата в Империята ще се разделят на две категории:

1) т. нар. публични училища, които ще бъдат управлявани и издържани от държавата (?);

2) частни училища, които ще бъдат управлявани само от правителството, а издържани от народа или от дружествата.

Училищата от първата категория ще са разделени на три подраздела: 1) на училища за първоначално обучение на момчета (скеяни) и на момичета (руджие);

2) на подготвителни (идадие) и лицеи (султание);

3) на висши учебни заведения.

Както виждате, тук има гръмки фрази и азиатско самохвалство, а на практика ще се получи същото, каквото стана и с турската конституция, и с вилаетите с митхатите, османите и пр. Всъщност ние сме сигурни, че българските общини няма да закъснеят да протестират срещу тези безполезни нововъведения и ще откажат да изпълнят искането на министерството; някои градове в България вече са изпратили на представителите на българския народ в Цариград писма, в които пишат, че ако турското правителство смята за необходимо да увеличи броя на училищата в империята си, те [българите] ще са благодарни за това на н. в. султана, но те са доволни от съществуващите вече български училища и не смятат, че е необходимо те да бъдат преобразувани. С една дума, казано по друг, не толкова вежлив начин, това означава: «Разкарайте се с вашите преобразувания, защото на вас са ви необходими не преобразуванията, а нашите пари.»

Но по-ужасно от всичко е, че учителите за тези училища и ръководствата за учениците ще бъдат определяни от Министерството на народната просвета. Известно е какво представляват турската литература и турските учени и затова можете да си представите какви ще бъдат замислените по европейски образец преобразования в българските училища. Параграф 6 от устава гласи: «В продължение на четири години мюсюлманските деца ще изучават следните предмети: буквар по най-новата метода, Корана, Нравственост и пр. Който иска да научи наизуст целия Коран, може да остане допълнително за неопределено време в училището. Освен тези предмети в училищата ще се въведат география и аритметика. Нá ви преобразования, нá ви и Европа!

Според българската пословица обаче «няма сватба без цигани»; следователно нищо не се прави без поляците. Поляците също си казаха думата и присъединиха своите благи съвети, планове и доказателства към съветите и плановете на турския министър. Поляците подсказали на министъра, че ако Русия се намеси в училищното преобразование, турското министерство на свой ред трябва да попита петербургското правителство защо полските училища са затворени и между поляците е въведен руският език. Не смятате ли, че това е много наивно? Поляците се подготвят да станат учители в откритите отново и преобразувани училища и както в Цариград, така и при нас, в Русчук, се запасяват вече със знания в областта на турския език, стотици поляци посещават турските училища и зубрят алкорана наизуст.

Голос, г. VII, № 243, 3 (15) септември 1869.

[ПОЛИТИЧЕСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ НА БЪЛГАРИТЕ]

От България

1848 година постави началото на нова епоха в живота на българския народ, както и в живота на всички европейски народи. От тази година започва политическото възраждане на българите и умствената им дейност получава патриотична, национална насока.

Преди това гърците и турците ръководеха българите, както намерят за добре; но щом се пробуди народностното самосъзнание, се появиха и български обществени дейци, които внимателно и с увлечение започнаха да изучават живота на народа, народния език, започнаха да издават книги и вестници, да основават народни училища.

Преди 1848 г. в българските училища се преподаваше

на гръцки и църковнославянски език, а българският език като че ли не съществуваше за българските деца; малкото книги с духовно съдържание, издавани в България, бяха написани на църковнославянски език, а книгите с научно съдържание — на руски език. Ясно е, че в такава среда българската литература, лишена от народностна основа, не можеше да се развива успешно и образованието не можеше да пусне корени сред народа. Тези, които стояха начело на народа, вместо да го тласнат напред и да развиват в него народностното чувство, сами го учеха да презира своята народност и да се гърчее. Всъщност и между старите българи имаше някои, като например отец Неофит, Христаки Дупничанинът, Райно Попович, Сапунов, Априлов и др., които още през 1848 г. вдигнаха народното знаме и затова се смятат за предтечи на Българското възраждане, но те още не бяха достатъчно близко до народа и нямаха такъв умствен капитал, че да създадат народна партия с определена програма. Това, което не успяха да направят старите български патриоти, предстои да направи партията на младите, която се създава сега сред българите в Румъния и Турция.

Партията на младите се отнася до известна степен равнодушно към църковния въпрос. Като вижда как българският народ цели двадесет години се бори с гръцкото духовенство, как двадесет години се домогва до национална църковна йерархия и тъй като неговите желания и надежди си остават само желания и надежди, а турското правителство само разглежда различните проекти, от които българите нямат нито за грош полза, младите българи смятат, че църковният въпрос за известно време може да бъде оставен настрана, а трябва да се обърне внимание на политическото положение и по-бързо да се подготви освобождаването на българите от турското иго. Това доказва, че партията на младите е партия на действието, готова всяка минута да вдигне оръжие срещу турците. И никак не е трудно да се стигне до такава решителна или по-скоро отчаяна тактика.

Какво правят пастирите на българската църква, които се смятат за предводители на народа? Вместо да ратуват за неговия прогрес, те водят нелепи спорове за върховенство, за това кой трябва да стане български патриарх. Между другото те не забравят да си плетат кошницата,

като немилосърдно обират паството си, което не подхожда особено на пастирската безкористност.

И така, като оставим настрана църковния въпрос, партията на младите посвещава всичките си сили на делото на народното образование. Българската младеж смята за първа задача основаването на народни училища с преподаване на български език, защото само така ще бъде сложен край на потурчването на българите. Като си поставя тази задача, тя влиза в кървава битка с «Млада Турция». Това е турска партия, състояща се от турци, получили образованието си в Париж и във френските учебни заведения в Цариград; като вкусили от просвещението, «младите турци» се размечтали за възраждане на Османите и възстановяване на турското господство на Изток; за да постигнат това, те се домогват да потурчат християнските народи на Балканския полуостров и да ги слеят в един нов мюсюлмански народ. Те разсъждават по следния ничин: «Нашите прадеди, които покориха рисстиянските народи в европейска Турция и им взеха земята, са били прости хора и не са знаели как да се отнасят към разните българи, сърби и босненци; а ако те бяха поумни, от тези племена сега нямаше да има и помен. Нашите прадеди са допуснали много грешки, но това е поправимо. Докато в Цариград царува турският султан, докато полумесецът краси софийската църква, ние, турците, ще намерим начин ако не по духовен път, то със сила да потурчим славяните.» Младотурската партия действува, и то действува енергично, но не е за вярване турските либерали да постигнат своята твърде нелепа, несъобразена с нищо цел.

Българските патриоти са длъжни да им се противопоставят според силите си и да направят невъзможно осъществяването на плановете им. На това е посветила силите си партията на младите и тя би имала повече успехи, ако сред българите понякога не се появяваха презрени ренегати, които вредят на народа повече, отколкото всички турски дейци. Сега в Цариград има трима такива губители на народа: Шишков, който смята себе си за найучения човек, защото известно време е живял в Париж, Михайловски и Генович — редактор на мюсюлманския вестник «Турция». С помощта на тези две продажни души — Михайловски, съветник в Министерството на народ-

ната просвета, и Шишков, главен учител в Българския лицей в Търново — турското правителство решило да сложи ръка върху народните училища, основани и поддържани от българските общини, и издало нов закон за сливането им с турските училища. За целта Шишков бил извикан в Цариград, където получил инструкции от правителството чрез Михайловски. След завръщането си в Търново той започнал да осъществява на практика новите закони, обединявайки българските училища с турските. Същото ще стане и в другите градове. С това на българския народ се нанася не само морален удар, но се причиняват и материални щети. При сливането на българските и турските учебни заведения българските училищни фондове ще влезат в турските каси. Тогава ще се наложи да се каже последно сбогом на тези сиротни грошове на българските общини и повече да не се пита за тях, защото те ще бъдат изхарчени за различни празненства, за заплащане на офицерите от турската войска или за проценти на банкерите евреи, а българите ще ги видят тогава, когато си видят ушите.

Партията на младите се обявява срещу подобно разпореждане с българското имущество и за да не допусне да се извърши това беззаконие, събира от българските общини протести срещу новия училищен закон и срещу обединяването на българските училища с турските медресета.

Партията на младите действува и на друг фронт: тя работи за гражданското развитие на народа. С тази цел тя учредява женски дружества, които дават възможност на българските жени и девойки да получат образование, за да станат добри домакини, издигнати съпруги и възпитателки на децата си. Благодарение на усилията на младите броят на читалищата от ден на ден расте. В читалищата българите търсят не само приятно прекарване на времето си, четейки вестник или списание: те се събират в тях като в политически клуб, обсъждат своите нужди и средствата за задоволяването им.

Неотдавна българите в Румъния основаха в Букурещ дружество за издаване на книги. Това дружество има свой орган, първият брой на който ще излезе през декември.

И накрая, партията на младите въздействува пряко

на народа чрез своите представители и чрез журналистиката. Тя вече има няколко вестника, които поддържат жива любовта на народа към свободата и независимостта. През ноември в Букурещ беше основан нов орган на партията на младите, който носи гръмкото име «Свобода». Вестникът излиза под редакцията на Каравелов; той е живял в Русия, знае руски и е публикувал на руски език няколко повести за живота на българския народ. Затова и българският език на в. «Свобода» е изчистен от гърцизми и турски думи и е много близък до руския. Във в. «Свобода», който излиза един път седмично, освен политически материали се публикуват критически статии, библиографски вести и белетристични съчинения. Повестта «Горчива съдба» вероятно е дело на самия редактор, написана е в чисто патриотичен дух. Доколкото може да се съди по първите му броеве, новият български вестник се отнася със значително съчувствие към Русия. Нека читателят съди за преобладаващия дух във вестника по първите прости и ясни думи в първия му брой: «Както на животните по земята е необходим въздух, а на рибите — вода, така човекът има нужда преди всичко от свобода. Без свобода човек не може да твърди, че е човек, той е само половин човек; без свобода човек не може да е щастлив. Може да твърди, че е човек само този, който говори и мисли по своя воля, може да твърди, че е жив само този, над когото не е надвиснал никакъв деспотизъм, никакъв бич. Всичко — и просвещението, и материалното богатство — зависи от свободата.»

Голос, г. VII, № 340, 9 (21) декември 1869.

ДОПИСКИ ОТ „СВОБОДА“ И „НЕЗАВИСИМОСТ“

[АНГАРИЯТА ПРОДЪЛЖАВА]

Свищов, 26 ноемврия

«Мохамеданското население в Отоманската империя напредова» — говорят едни. «Преобразования, просвещение, литература и напредок се ширят скоро и благополучно под сянката на негово величество султанът» — викат други. «Кой казва, че турците не са способни за цивилизация? Нема не видите колко успехи е направило турското правителство и турският народ в последните десет години» — крещи трети. «Турците не са вече ония турци, които бяха при Махмуда и Селима, и ако християнските поданици в Турция изявляват някакво си неудоволствие против мохамеданското население, то това произхожда от руските и сръбските интриги» — пишеше преди три години в Лондон белградският ингелизки консул г. Лонгворт. Но ако тия господиновци имат интерес да казват, че бялото е черно, а черното е бяло, то ние не сме везани нито с турското правителство, нито пък имаме нужда да плачем, когато тряба да пеем.

Ако сте прочели 419-й брой на «Дунав», то сте разумели, че в Турция няма вече ангария, и българите отсега нататък ще си живеят мирно и счастливо под дебелата сянка на негово величество. «Дунав» казва, че турското правителство изпратило до Акиф паша повеление, в което между друго се говори следующето: «Султанът, който издаде височайшата си заповед, за да се тури в действие, а същевременно, като се съобщи с една буюрлия на финанциалното министерство, на управлението на топханата и на мореплаването, писа се и се извести до потребните вилаети, за което се претваря и до вас една буюрултия и ви се напомнюва да сообщите това упрощение на народа, че се избавя от товара, с който беше наложен за керестето. Според както се спомена по-горе, сичкото управление на орманите, понеже се възлага на финанциалното министерство, с времето ще обяви с особни наставления новото това правило

за сечението на дърветата било за арсенала, било за топханата, а вий ще разсъдите по кой по-праведен начин да се пренесат отсечените във вилаета ви дървета за горните правителствени заведения и като побързате да явите на реченото министерство, ще заповядате да се захване пренасванието им до скелите, съвременно ще внимавате занапред да не се появяват постъпки, от които да се оплакват хората в тоя случай.»

После такива милостиви разпореждания, после такива отечески милости има ли кой що да говори? Може ли българският народ да бъде недоволен, кога едно преобразование върви след друго и сичките тия преобразования стават само за българското счастие? Но българите, които в продължението на 450 години правят опити, разсъждават за тия преобразования със следующата народна пословица: «Блажен е, който вярва, нему е леко да живее на светът.» По повелението на Акиф паша местното правителство събрало ангария и накарало българите да прекарват на своите кола из едно място на друго жито, дрехи и други неща, потребни за войската. Когато един от русчушките българи дошъл да се оплаче пред Акифа за беззаконните постъпки на местната власт, то Акиф го утешил така: «Отсега нататък българите няма вече да прекарват кересте за тересханата и топханата и затова тряба барем с що-годе да бъдат полезни на правителството.» «Това е добро — отговорил българинът, — но селачете по-напред прекарваха само кересте, а сега прекарват и кересте, и други работи. . . Войската има свои кола, свои коне и волове, които са назначени да прекарват провиант от едно място на друго, а вие пресилвате селачете да си оставят своята селска работа и да морят добитъкът си.» «Е, вие искате да морим царските коне и волове за хатърът на селачете! Ти говориш такива думи, които не са за работа.» Тряба да забележим, че султанските коне се спрягат в талигите на русчушките кочияши, които за пет гроша обикалят цели Русчук.

Друга комедия. Вие знаете, че по цяла България се правят пътища, за които турското правителство не само че не харчи ни строшена пара, но още глобява сиромасите. Преди два месеца аз се връщах из Видин и минах покрай Оряхово. В това време се правеше пътят

между Малко и Голямо Оряхово, дето работеха около 600 люде селачене и работеха ангария. Във вампорът влезе един турчин оряховченин, който отиваше по своята търговия в Русчук, и както ми се показа, беше из първите турци. «Ами за какво правите други път, когато имаше вече един?» — попитах аз турчинът. «Старият не хела — отговори турчинът, — водата го разваля. А жално е! Знаете ли колко пари са се изхарчели за тоя път, колко мъки? Две години се прави тоя проклет път и пак за нищо не чини.» «Защо вие не помислихте по-напред, преди да се заемете за работа? Защо се не посъветовахте с някои опитни люде и да ги попитате как да работите?» «Защо не питахме умните люде? А защо? — повтори моите думи турчинът сърдито. — Ти нашият каймакамин не познаваш, когато казваш такива хорати. Знаеш ли, че нашият каймакамин е дотолкова твърдоглав, щото никого не ще да слуша?» «Ами на чия сметка се правят тия пътища?» — попитах аз. «На народна сметка — отговори турчинът, — сяко село праща работници и пари за материал.»

Да кажем сега как се е правил онзи път, за който турчинът казва, че са се изхарчили толкоз пари. Каймакаминът в Оряхово е един от старите турци, които не могат да търпят европейците, и затова заключил контракт с едного от турските инжинери, за да направи за седем месеца шосейни път от Голямо до Малко Оряхово. Турският инжинерин, който бил повече фанатик, нежели инжинерин, занесъл едно куче из Малко Оряхово в Голямо Оряхово и го пуснал до край брегът на Дунавът. Кучето побягнало и си отишло в Малко Оряхово и инжинеринът по дирята на кучето направил пътят. Сичко това е права истина.

В последните десет деня в Свищовският окръг стана едно убийство и няколко обири.

☿

Свобода, г. I, бр. 1, 7 ноември 1869.

[ФЕСОВЕТЕ И ЧАЛМИТЕ ПРЕЧЕХА...]

Цариград, 7 ноември

Преди сичко ще ви явя, че султановото правителство, откогато пристигна тука н. в. Франц Йосиф, любезният аркадашин на султанът, утрепа се да прави реформи, реформи и пак реформи. Днес в сичко стана преобразование, даже и във фесовете и чалмите. Падишахът от минута на минута измишлява нови преобразования за благоденствието на раята и се бир карар заповяда да се изпълват тия преобразования буквално. Той заповядал тия дни да направят тутакси други дрехи на войската, защото днешните, които тя носила, не били направени по началото на цивилизацията, сир. не приличали на ония, които видял н. величество за пръв път на австрийските солдати, когато дошъл тука на гости неговият еднодушен аркадаш с трима к а т а н и. Правитетството тутакси турило в действие заповедта на султанът и зело биля да крои тия дрехи за цивилизованието на турците. Говори се, че за тия нови а л а ц и в и л и з а ц и я дрехи турското правителство направило един нов заем от 12 милиона лири. Фесът и потурите пречеха досега на турчина, та не можеше да си избистри мозъкът и да се нарече цивилизован европеец. Сега, като се предрешат сичките читаци и башибозуци с тесните немски панталони, то тоя час ще тръгнат и закрачат като щъркели напред, за да стигнат и до цивилизация, и до човещина, и до сичко на света.

Може ли да има някой съмнение, че Турция не напредува днес с четири крака към цивилизацията? Кой досега от другите султани е правил такива сериозни реформи, такива големи чудеса? Кой най-после други падишах е ставал терзия за народното цивилизование? Никой други освен султан Махмуда и днешният Абдул Азис, големият реформатор на Турция. Но в терзилъкът Азис надмина баща си.

Ето прочие какви глупави преобразования стават днес в Турско, а турскофилските органи, заслепени от турските лири, викат и крещят, че Турция вече не била като не знам кога си варварска и умствено дрипава държава, ами цъфтяла от големите преобразования,

които досега е направила. Тежко ѝ на преобразованията и на главата!

Говори се, че граф Байст, когато бил тук, заключил с турското правителство някой договор за взаимно бранение между Австрия и Турция, в случай ако се разшири Далматинското въстание. Освен това турското правителство изпроводило няколко отделения войска за Босна.

Нашите представители още си губят тука ума и вярват, че турското правителство днес или утре ще реши нашият черковни вопрос, без да земат на ум ни най-малко, че правителството си играе с тях като с деца. Аз не се чудя на правителството, дето се подиграва с българите и ги лъже от толкоз годин насам с тоя вопрос, но се чудя на нашите представители, дето вярват на лъжите на правителството. Какво чакат тия от това правителство, което досега, каквото е обещало, нищо не е изпълнило? Докога тия ще дават сухи надежди на българите? Стига толкоз чакане и надежди! Ние, българите, днес не тряба да чакаме нито от патрика, нито от султана да ни реши вопросът, защото нито единът, нито другият искат да имаме независима йерархия; ние тряба да се надяваме на себе си и на нашите собствени сили за сяка работа. Аз се чудя още и на нашите тукашни вестници «М а к е д о н и я» и «П р а в о», дето са обърнали толкоз внимание на този вопрос, и не престават да пишат за него. Вопросът днес само по себе си е решен, а българите се лутат нагоре и надолу да молят султана да им го реши. Какво повече искаме ние, когато нашите епархии не зависят вєке от фенерската патриаршия? И така вопросът е решен и сичко, що е нужно за него, от нас самите зависи.

Тукашният туркофилски авадиш «Турция» и до днес не престава да грози на тукашните ни български вестници с неговите крайни глупости. Колкото за клеветите на тоя лист българите не се чудят ни най-малко, защото знаят, че само подкупените вестници пишат така безсовестно, но се чудят защо «Македония» и «Право» водят полемика с г. Геновича, на когото честен човек не тряба и да плюе.

X

Свобода, г. I, бр. 2, 12 ноември 1869.

[БЪЛГАРИТЕ ЧАКАТ УЧИТЕЛИ]

Одеса, 30 октомврия

Нашите български вестници твърде често се радват, че пет българчета отишли в Прага да се учат, десет души в Москва, троица в Одеса и проч.; руските вестници твърде често говорят, че гостоприемна Росия возпитава няколко българчета на свое иждивение в Москва, в С. Петербург и Одеса, а българите и до днес се нуждават от учители. За какво ми е това добро, когато аз от него не видя никаква полза, казват българите, и наистина е тъй. В Москва са свършили в университетът около петнайсет души българи и ни един от тях не мисли да се върне назад в отечеството си и да бъде полезен на народът си, а всеки из тях е станал руски чиновник. Това лято и в Одеса свърши в Новоруският университет един наш българин, но и той не желае да иде да бъде учител в България, защото, както той сам казва, турското правителство приследовало тия българи, които са се возпитвали в Русия.

Аз преди един месец писах в Цариград до едно важно лице и питах истина ли турското правителство приследова руските возпитаници и получих следующият отговор: «Турското правителство гони само немирните люде, нему е сѐ едно в Русия ли се учат българчетата или в Австрия: ако са тия мирни, гледат си работата и не се месят в политиката, то никой няма право да ги закача (?); ако ли тия правят бунтовнически комитети, то правителството тряба да ги гони, ако да са свършили науките си даже в цариградските медресета.» Доколко искрено той говори тия думи, аз не зная, зная само това, че ако руските возпитаници не могат да бъдат учители в Турция, то тия можеха да бъдат такива в Бесарабия и Ромуния*. Кога една мома не ще да меси, тя три дни сее.

Одеските българи са много радостни за откритието на «Българското книжевно дружество» и мнозина още желаят да пожертвоват за него още по някоя рубля.

* В няколко градове в Ромуния българските общини търсят учители. — Р.

Чуваме, че «Тъпанът» излиза редовно, а ние от осмия брой нагоре не сме видели ни един лист и затова молим редакцията на «Тъпана» да ни извести каква е причината, та не дохожда до нас листът ѝ.

К.

Свобода, г. I, бр. 2, 12 ноември 1869.

[«ФРАНЦ ЙОСИФ — НАШ ГЯУРИН. . .»]

Русе, 14 ноемврия

Ако искате новини откъм нашите страни, то няма с какво да ви зарадваме освен с жалостни случки, които като чуе човек, то тряба да му се нажали сърцето и да му потекат сълзи из очите. Затова аз оставям засега тия жални случки и се зимам да ви явя само за положението на гнила Турция.

Откогато премина оттука Франц Йосиф, нашите османлии, токо-речи, съвсем са се променили. Тия са твърде весели, когато казват: «Вранца, шу инемце кралъ, бизе ярдъма гелди — о бизим гяур дур. Шинди биз булгар гяурлардан коркмаис. Хеле, баш калдънсънлар, хеле! Инемце аскери чабуджак оннаръ бастърмаа гелир Кормаис шендеденсора.» («Франц Йосиф, тоя немски крал, ни дойде на помощ; той е наш гяурин. Сега от безверните българи ние не се боим. Само нека вдигнат глава! Немската войска тутакси ще дойде да ги потъпче. Не се боиме вече.») Ето колко чорба имат зелките в главите си.

От някое време насам непрестанно иде войска от Цариград през Варна с железницата за тука, а оттука отива за Босна и Херцеговина през Видин. Турците говорят за това различно: едни казват, че войската отива да приеме твърдините от сръбските ръце, защото сърбите не могат да ги пазят или защото се е изпълнило времето да бъдат тия сръбски; други казват, че се появил пак тоя Лука Вукалович войвода, когото войската отива да хване и ако помогне аллахът, да го веже и проводи в Диарбекир.

На 6 на т. м. в Разградското окръжие четири турци намислили да убият един български търговец. Българинът, предизвестен за намерението на турците, останал него ден и не отишъл на път. Случило се да замине един турчин през това място, дето злодейците турци се скрили да убият българинът. Щом се турчинът наближил, злодейците изгърмяват и свалят турчинът мъртъв от конят. Когато убийците отишли при убитият и като видели, че не е бил убит българинът, то тия земали убитият и кюлдър-палдър го закопават на едно скрито място, без да явят никому, даже на оногова, който ги бил пратил. След няколко деня делото се откри и правителството улови, та иззапря толкова българи от околните села, че тия уж са го убили, и като видя, че тия не са виновни, то като ги издои добре, отпусна ги. Ето ти турска правда!

#

Свобода, г. I, бр. 3, 19 ноември 1869.

[КАКВА ТРАКИЯ! КАКВА МАКЕДОНИЯ!]

Цариград, 5 декемврия

Досега съм ви писал за такива работи, които са ви не твърде радвали, но днес обръщам перото си на дясна страна. Вие досега сте прочитали нашият цариградски в. «Македония» и сте видели, че турското правителство е простило 25 българчета из Свищов, които се намираха досега на заточение в Диарибекир. Днес аз чух от един турчин, който е правителствени човек, че това е истина и че българчетата скоро ще се върнат в Цариград. В същият вестник сте прочели, че тия българи, които се намират заключени в тересханата, подали на правителството прошба да ги прати в заточение, защото тия в тересханата скоро ще да измрат и ни един не ще доживее до определеното време на наказанието му. Турското правителство, както казват, се склонило да изпълни желанието на арестованите и щяло да ги прати на заточение в Мала Азия.

Доколко е истиннито това известие, нито «Македония» знае, нито аз и затова ща поговоря само за това, в какво положение се намират затворените в тересханата. На секи човек се дава на денят по $^1/_2$ ока хляб, на месецът по $^1/_2$ ока сол и нищо повече. Запрените българи имат по една риза, която перат по веднъж на месецът, и то без сапун. Някои спят по петима и по десетина заедно в една одая или в един земник, а други са заключени сами, без да видят човеческо лице. Турските низами и началници се обхождат със заключените най-варварски и най-нечовечески. От 4 часа по европейски утрента и до 8 вечерта тия сиромаси работят най-тежките работи, и то гладни и жедни. Един из тия мъченици преди една неделя умрял от бой и това накарало другите да молят правителството да ги прати в заточение. Косата ми настръхва да ви разказвам по-пространно какво патят тия сиромаси, които друго нищо не са направили освен това, че обичат своето отечество. Всекиму е познато, че тия хора седят съвсем невинно и търпят толкова тежки мъки, когато сякакви убийци и кръвопийци се разхождат по цариградските улици. Но нищо! Ще дойде ден, когато и нашият народ ще добие криле и с достойнство ще върне на нашите джеляти това, щото му са тия дали на заем. Не ще друго средство да ни избави от това наше робуване и от това наше унижение освен нож и топор — всичко друго е будалащина.

Гръцкото народно събрание се събра в патриархията и нашите православни братия насмалко остана да си извадят очите. Тия хора, които троица не могат да се съединят между себе си, желаят да се помирят с българският народ и да го управляват по своят ум. Гръцката журналистика, която преди няколко месеца проклинаше и хулеше българският народ, в сегашно време заговори по-меко и, както се види, желае да подаде на българите ръка; разумява се, да ги излъже още един път. «Неологос» в последне време е станал страшно безпристрастен (?) и человеколюбив (?) и разказва, че и българите имат пълно право да развиват своят език и да образоват своят народ. (Да видим кой ще да им отнеме това право и кой ще да им го даде! Българите са народ и затова имат сами от себе си това право, без да им го дадат гърците.) «Нека българските водители

започнат да образоват съгражданите си — казва «Неологос», — нека се занимават да обработят езикът си и нека най-сетне возродят отечеството си и тогава, ако имат основни домогвания върху Тракия и Македония, това не са гръцките училища, които би им възбранили да ги приведат някога в дело.» Аз се не чудя на гърците, които и до днес бленуват за Тракия и Македония и за нова Византийска империя, ами се чудя на нашите учени и фарисеи, които като маймуни подражават на другите и наричат българските страни Тракия и Македония. Каква Тракия? Каква Македония? Българският народ не знае ни Тракия, ни Македония, а българска земя и нищо повече. Там, дека живеят българи, е България, а дека гърци — Гърция. На друго място «Неологос» казва: «Защо «Курие д'Ориан» иска да откаже на гърците право да имат свои училища в Тракия и Македония? Какво е това домогване за увеличението на българската земя? Дали българските водители, като злоупотребляват доверието, което техните съотечественици възлагат на тях (?), би поискали да разбъркат работите и да образуват държава в държава?» Изпърво «Курие д'Ориан» никога не е казвал на гърците, че тия нямат право да отварят за себе си свои училища, но е казвал, че гърците нямат право да затварят българските училища в Тракия и Македония, защото населението по тия две пространства е повечето българско и желае да се учи български; второ, българските водители не мислят да образуват държава в държава, защото над българската държава не ще никога да владее ни Византия, ни Атина, но и гърците няма да образуват държава над държава! Един милион гърци са капка в българо-сръбското море.

Казват, че турското правителство повикало Митхад паша в Цариград, който ще съвсем да остави Багдад.

×

Свобода, г. I, бр. 7, 17 декември 1869.

[СВОБОДАТА СЕ НЕ ДАВА, А СЕ ВЗИМА]

От оная страна на Стара планина, 30 ноември

Преди една неделя известихме се за издаванието още на един български вестник в свободна Ромъния под името «Свобода». Много се възрадвахме и като разтушка ни дойде за жалостта, която почувствувахме за преставанието на вестник «Народност». С голямо нетърпение чакаме отнякъде да ни се донесе барем един брой от този вестник, за да видиме и ние какво се пише зарад нас в свободна Ромъния. Много ни е жално, като не можем да прочетем нещо от тези наши свободни вестници, които явяват и свободно говорят за злоупотребленията и коварството на турското правителство. Понявгаж прехвъркат от тези вестници, но много тайно, защото страх ни е да не стане някой жертва, кога се улови у него такъв един вестник, който пише право и истинно за правителството. Макар и да не можем да видим от тия за нас свободни вестници, но пак чуваме, че тия страшно, но справедливо викат за нашите политически, черковни и човечески права и против злоупотребленията на османлиите и на османската пасмина. Тая е най-голямата длъжност на вас, г-не редакторе, и на тия три вестника, които се издават в Ромъния, да викат и крякат пред Европа за нашите теглила, които ние търпим от варварското турско правителство.

Вие, редакторите, сте представители на нашият народ в настоящето време пред света. Вие проглушете ушите на европейските правителства, за да се дадат правата на отечеството ни.* Народ заробен, народ без представители** така тряба да постъпва и хелбет ще се намери някоя християнска сила, която да му помогне.***

* Свободата се не дава, а се зима: и сичко, щото е дадено, не може да хване корен в народът, и затова то така също се изгубва, както е и дошло. Тежко на тоя народ, който се надея да му дадат другите и не засуче сам ръце, и не се приеме сам за работа. Помогни си и бог ще ти помогне. — Р.

** На българският народ не трябат представители, той сам представлява себе си. — Р.

*** Не помогни си сам, та другите щат ти помогнат! Дорде

Г-не редакторе! Злосчастна е нашата съдба!* Кой знай дали е тъй било писано да теглиме ние под робството на азиатците. Противохристиянска Европа нека отговори! За нейният веществен интерес страдаме ние; тя чрез султановото правителство изпосъблече народът, осиромаши го и докара го днес в гибелно положение.**

Посещението, което направиха европейските владетели на нашият султан, станаха причина да се притури на грошът по двадесет пари на данокът ни, за да се изкарат разноските, иждивени за приемванието им. Тежко нам на българите.*** Само пари даваме и пак никаква ползица не виждаме за благополучието ни от страната на разкошното това турско правителство.**** Сявгаж пари иска от поданиците си и катаден нови заеми отваря, и пак банката празна. Чудно нещо! Къде отиват толкози милиони грошове, когато съвременно се нищо не върши за образованието на народа ни, нито пък преобразования виждаме.

Нивгаж турският народ няма да се просвети, но барем нас да оставят да вървим напред.***** С голяма хитрост турското правителство гледа да тури ръка на училищата ни, следователно и на приходите им, и ще го направи, ако не му се опреме.****** Кому сега да викаш,

Италия се надеяше на Франция, Англия и др., тя робуваше то на едного, то на другиго, но появи се Гарибалди и Мацини, които бяха истински деца на италианският народ, поведоха го по тоя път, който водеше Италия към добро и счастие, и работата биде свършена. — Р.

* Ние знаем, че е злосчастна, и затова ви казваме да се не надеяте на никого, да се съедините между себе си и със своите братия, които търпят същото робуване, и да ударите на своите душмани: друга помощ няма. — Р.

** А защо давате да ви събличат? Ако българите да бяха слепи, куци, без ръце и без зъби, то тогава трябаше да молят европейските или азиатските сили да им помогнат, а тия са цели и читави. — Р.

*** Тежко е и не е тежко: тежко е тогава, когато българите оставят своята работа да я върши други; а не е тежко, когато тия се надеят на своите сили и честно изпълняват своите обязаности. — Р.

**** Няма никога и да видите. — Р.

***** А кой ни не дава да вървим напред? Лъжат се тия, които мислят, че Европа ще ни помогне; лъжат се и тия, които мислят, че тя ще ни препятствова в нашите предприятия. — Р.

****** Ня́, тук видите и сами, че против сила тряба да се употреби сила, и нищо повече. — Р.

когато няма човеколюбиво и християнско правителство да ни послуша.*

От сяка страна съдбата ни е в опасност! Затова, г-не редакторе, викайте чрез нашата журналистика в свободна Ромъния за тая постъпка на турското правителство, което, ако я направи, изгубихме се веке, защото нашият живот е в училищата. Тежкò и горкò ще бъде зарад народът ни!

Балканец

Свобода, г. I, бр. 7, 17 декември 1869.

[ЗА КОГО ВЪЗПИТАВА РУСИЯ МЛАДИТЕ БЪЛГАРЧЕТА?]

Москва, 2 декемврия

Във второрият брой на в. «Свобода» прочетохме една дописка из Одеса, в която авторът се оплаква, че нашите българи, които се учат в Русия, не се връщат вече в България да бъдат полезни на своят народ, а стават руски чиновници. Ако и да е това известие жалостно, но за нашето несчастие е вярно — нашите българи стават на драго сърце руски чиновници и малко мислят за своят народ. Ние често обвиняваме русите, че тие уж били криви за нашите българи, че им дават места и не пращат ги в България, но кажете ми, какво щат да правят русите, когато нашите българи разбиват вратата на руските чиновници, за да им дадат място, а че уж турците приследуват руските возпитаници и затова не могат да се върнат, то и това не е истина. Доказателство е Христо Стоянов, московски возпитаник, който днес се намира в Пловдив, дека е станал учител, и Н. Бончов, други московски возпитаник, който скоро ще отиде в същият град.

Не са нам криви ни русите, ни турците, а сме криви

* Няма, няма ни едно. . . [освен ние сами и нашите братия сърби, ромуни и гърци, които и сами имат интерес да востават против турското правителство. «Не надѣйтеся на князи и на сины человѣческия въ нихъ же несть спасения.» — Р.

ние сами. Додем ние из България, молиме русите да ни помогнат и обещаваме им се, че сичкият си живот ще посветим на българскиятъ нарОд. Русите ни вярват, дават ни средства за живеене, но щом свършим университетът, то нашият патриотизъм изветрее и ние молиме за място. Какво искате повече, когато наш един българин, Андрея Стоянов, е станал полицейски агент в московската губерния! Кой е тука крив? Криви сме ние сами, че нямаме патриотизъм и за две пари. А народът наш чака от московските българи много. Парици дайте на нашите московски българи, парици, а повече нищо! И наистина за кого возпитава Русия нашите млади българчета? Защо русите харчат парите си? — за да направят добро на българският народ. Русия и без българските ученици е пълна с чиновници, които седят без място. Повтаряме, не са криви ни русите, ни турците, че нашите българи стават руски чиновници, а ние сами, защото нямаме още онова свято чувство, което се нарича народност. Срамота е и грехота е! Ще дойде време, когато ние тряба да се червенеем пред народът и да даваме сметка на своята съвест. Шестнайсет млади българчета, които имат наука и знание, стоят писари в руските полиции и събират от сиромасите по грош, за да им запишат пашапортите! А в България трябат учители и возпитатели!

И-в

Свобода, г. I, бр. 7, 17 декември 1869.

[БОЛГРАДСКОТО УЧИЛИЩЕ]

Болград, 14 декемврия

Като българин аз с едно прескръбно негодование ида да изразя пред светът болките на тия заразителни рани, които, ако оставим без лек, ще доведат смъртни удар на това светилище, което е така свято и така високо. Дали има такъв българин, който ще бъде равнодушен, като види какви злоупотребления стават в нашият град от лица нечестни и недостойни? Дали има, казвам, българин,

когото да не боли душата, като види как децата му се затъпяват с йезуитски начин? — Да, има. Такива са поголямата част от болградските граждани, а най-повече членовете, които без срам и угризение на съвестта си са докарали до тоя ред българското централно училище, в какъвто го виждаме днес. Но по каква причина се намира нашето училище в такова положение? Сичко произлазя от завист, интриги, лични интереси, а най-после от някои други пороци, които имат повечето наши граждани, а дека има такива пороци, там няма добро, няма напредок.

Но при сичкото равнодушие на членовете на комитетът и немарението в управлението, което им е вверено, една малка част от тия граждани показаха деятелност съответствено със законите на конституцията както словесно, така също и на дело, като подадоха тия дни един меморанд на министърът на просвещението, в който накъсо изложиха високата цел на това училище и желанията на болградчени. За да могат нашите българи да си съставят понятие за тоя меморанд, аз ща изпиша съдържанието му.

«Подир заключението на мирният парижки трактат в 1856 година реши се някои български колонии в Бесарабия да останат под покровителството на ромънското правителство. Някои от тези български колонисти помислиха, че е настанало време, щото под управлението на това правителство, което управлява един свободен народ, ще можат да изпълнят отдавна предположената цел, която не можеха да изпълнят под управлението на едно деспотическо правителство. С надежда да просветят както себе си, така и онези техни братия, които пъшкат под тежко иго, измолиха онзи хрисовул, с който се ползува и досега централната школа в Болград. Но днес той не съответствува на целта си, за която е отреден. Централното училище в Болград днес се намира под управлението на един такъв човек, който не е достоен и способен за нищо; той не води училището ни към друго освен към развала. Фанатическите негови мисли са противни на духът човечески. До двадесет младежи, които бяха дошли из България да слушат преподаванието на матерният си език, бяха принудени да оставят сега училището и да идат да търсят убежище в Русия, наместо да

останат тука в свободна Ромъния, дека секи има право да се разпорежда с правата си. Мъти се човеческата душа и сърцето кипи от неудоволствие, когато помислиш, че тия тежки обстоятелства на училището ни станаха от едно лице, което е далеко от да представя образът на една власт, проникнута с общечовечески идеи!

Ако интересите на ромънското правителство се състоят в потъпкванието на българщината в тая страна и в преобразованието на училището ѝ чрез преобръщанието му в ромънско, то не вярваме, че ще спечели Ромъния твърде много; а оставянието му, както си е било, ще послужи за голяма чест на Ромъния, която в такива тежки обстоятелства го е поддържала, за да може секи българин да се образова и с време да стане достоен, за да отдаде приличната благодарност на ромънският народ. Досега българите оттука са мълчели за това, защото имаха надежда, че честното ромънско правителство ще тури добър ред в училището ни, но при сичко това ние не виждаме никакво великодушие в подържанието на ромъно-българските идеи. Днес, като гледаме какви злоупотребления стават от страната на тоя фанатик, който е назначен временно за директор в Болград, то търпението ни излазя вън от пределите и ние идем да молим честното ромънско министерство с най-дълбоко уважение и в името на човещината да направи това, що е потребно за процъфтяванието на това наше училище: за да измести днешният директор и да намести в тая служба друго някое лице, рекомендувано от нашата българска болградска община според хрисовулът, когото и самото министерство не отрича.

При сичко това, ако и да се говори за преобразованието на това училище, т. е. да бъде то ромънско, то ние сме уверени във великодушието на министерството, че няма да остави да се парализуват светите наши неща; па и ние, които живеем в една конституционална държава, няма да бъдем неми и да гледаме равнодушно, когато се извършва такова едно посегателство и се отнимат нашите права.

Един българин

Свобода, г. I, бр. 8, 24 декември 1869.

[ИМА ЛИ ПРАВДА В ТУРСКО?]

Цариград, 28 декемврия

Има ли правда в Турско? Отговорът на това питане колкото е лек, толкова е и практичен, щото тук не тряба никаква философия. — Секи, който познава отблизо турчинът, неговата отхрана и човещина, неговото вероизповедание и фанатизъм, най-после неговото правителство и правосъдие, той другояче не би могъл да отговори на това питане освен: «Няма!» Така и аз друго не би могъл да отговоря освен пак същото.

И наистина може ли да има там правда, дека се гони всичко онова, що се казва човешко, честно и свято? Може ли да се помисли, че в Турско има правда, когато там самият закон се гази от самото правителство? Може ли най-после да има там правосъдие, дека дивият произвол е закон и дека варварството е човещина?

Ако разгърнем светската история и разгледаме ония грозни събития, които са се случвали в средните векове, то от тях няма да ни настръхнат толкоз космите, колкото от днешните варварства, които се случват и до тоя час в Турско. Казват, че в Турско днес ставали сериозни преобразования, за които още тукашните турски органи, както и европейската турскофилска преса не престават да гърмят и да въздигат Турция до деветьо небо. Но дека са ставали тия прехвалени преобразования в Турско или по въздухът, та не може никой нито с микроскоп да ги види? Може би тия стават нощем тайно по царските и по пашовските кьошкове, когато действува най-много духът (мастиката) в главите на държавните мъже; или може би да са станали в отелите, трактирите и кръчмите на Туна вилаети, когато българският народ се наслаждаваше с най-голямата свобода, подарена от Митхад паша; или може би най-после тия преобразования да са станали тогава, когато двамата пътници Войводов и Цвятко станаха жертва във вапорът «Германия» за хатърът на турско-австрийската политика? — Кой знае!

Не знаеме как други, но ние, българите, от няколко години насам не сме се удостоили да видим по-сериозни преобразования от тия, които секи ден прави турското

правителство: 1) напред башибозуците и читаците ходеха да обират и убиват българите, а днес под дебелата сянка на султанът самите негови чиновници извършват същото; 2) напред се земаше бедел само от пълнолетните, а сега се зема и от малолетните, сир. и от пеленачетата; 3) напред българинът даваше от сеитбите си на 10 едно, а днес, ще не ще, дава на 7 едно, с една дума — да не изброявам сега едно по едно сички тия преобразования днес, — ако питаш, няма нищо в Турско, което да не се е преобразило наопаки.

Питам сега с такива грабителни преобразования, които прави днес Турция, може ли тя да излезе из гъстата тиня, в която е потънала до уши? Може ли такава една гнила държава да напредне, на която правителството нищо друго не мисли, освен как да угнетява народът, да си пълни джобовете и да живее магарешки живот? Кое друго правителство освен турското е накарвало силом народът си да подписва такива актове, че той е задоволен от положението си? Това не е ли низко нещо от страната на едно правителство да работи така подло?

За да съди всеки какво нещо е турското правителство, аз ще наведа един пресен факт.

Секиму е познато, че редакторът на турският орган «Турция», г. Генович, бе се запънал да обори и компрометира тукашните български вестници «Македония» и «Право» пред турското правителство, че уж са органи на комитетите и други такива клевети. И тъй, откакто сичкият свят отдаваше право на «Македония» и на «Право», видяхме изведнъж, че турското правителство повика на съд издателите на тия вестници, за да удовлетвори клеветникът г. Геновича. То решило без никакво право да платят притежателите на «Македония» и «Право» по 400 лири на г. Геновича, защото му компрометирали листът и той изгубил абонаментите си. Това решение на турското правителство би се изпълнило, ако да не беше една чужда ръка да противостои на таквази една крайна беззаконност.

Но не се мина много време, а в «Турция» се появи известие, че отговорниците на в. «Македония» и «Право» били виновни и публично си припознават погрешката. Кой принуди отговорниците на тия вестници да пишат против съвестта си? — Турското правителство. Не е ли доста и това, за да кажем пред света, че в Турско няма правда? Нека отговорят ония, които не престават да хвалят преобразованията в Турско.

[Лъв]

Свобода, г. I, бр. 9, 4 януари 1870.

[НЕ ОСТАВЯТЕ И МЪРТВИТЕ. . .]

Русчук, 31 декемврия

Кому не е познато какви суеверия са разпръснати между турците за така названите вампири и вълколаци, т. е. за оживяванието на мъртвите тела подир смъртта им, кога ги прескокне котка или кокошка. Нечувано едно чудо се случило сега скоро в село Оряхово, два часа от Русчук, което показва доколко е развит турският народ. Болестта по добитъка, ако и да не е нещо ново, но в гореченото село е станала причина да се открие един вампир и да се потвърди съществуванието на тия същества. Щом се появила тая болест по добитокът, то турският поп (ходжа) казал, че има някой вампир и затова трябало да се вика ж а д а ж и я т (тоя, който знае да лови вампирите), та да го улови. Повикали жадажият, турчин от ближните села, да дойде и да улови вампирът. Той дошъл в Оряхово и като събрал селяните, поискал им една тава, която турил на едно открито място, и като насипал върху ѝ пепел и брашно, оставил я да пренощува, а на селяните казал: «Утре ще намериме вампирът; той ще дойде тука нощес и ще тъпче по пепелта и брашното, а като захване да се разсъмва, той ще си отиде и ние ще го намерим по дирите му.» Така се и случило. Но преди да опиша следствието на изнамерванието на вампирите, аз съм длъжен да ви открия по-напред приготванието на това издирвание.

През нощта, когато сички спят и никой не смее да излезе навън от страх от вампирите, ходжата и жадажията отишли на мястото, дека е таблата с пепелта и брашното: един от двамата зел малко пепел и малко брашно

из тавата и посипал я по земята от селото и до гробищата, а другият пък вървял след него и тъпкал пепелта и така се изписали стъпки — дирите на вампирът. Сутринта излязъл ходжата и жадажията, събрали селяните и сички отишли при тавата да търсят дирите на вампирът. И наистина сички селяни видели, че пепелта и брашното из тавата били посипани право към българските гробища. Тогава сичките тръгнали по дирите и отишли на един гроб, в който било заровено едно малко детенце преди петнайсет деня. Жадажията заповядал да изровят детенцето. Заповедта му се изпълнила тутакси и детенцето цяло-целеничко било извадено из гробът. Жадажията разрязъл детенцето, извадил му сърцето и казал да му донесат огън. Жадажията разровил въглищата и турил сърцето на детенцето да гори. Кой не знае, че сурово какво и да е месо, като го туриш на огънят, то, като захване да се запича, пищи или цвърчи. Това цвърчене помогнало на жадажията да потвърди изкуството си; той извикал на онези, които гледали: «Чувате ли как пищи вампирът, но той скоро ще изгори и аз се надеям да ви отърва от него. Ала знаете ли що? Аз мисля, че тряба да има и други вампир тука наблизо, това ми предказва пищенето на тоя вампир, който сега гори.»

След изговарянието на тия думи той тръгнал да търси и другият вампирин и като се повърнал пак в дирята, отдето дошъл, то по пепелта намерил и други български гроб, в който лежал заровен един скоро закопан българин. Един из роднините на покойният, като видял, че жадажията тръгва към тоя гроб, и като помислил, че той ще направи същото и с тоя покойник, както и с детенцето, то без да губи време, отишъл дома си, въоръжил се и преди да стигне жадажията до гробът, той довтасал, вдигнал пушката си и извикал на жадажията и на ходжата да се не приближава до гробът никой или той ще го убие. «Не ли ви са доста — казал той — живите да ги мъчите, ами не оставяте и мъртвите в гробовете на мира.» Това ненадейно остро посрещание от страна на тоя сърчан българин прекъснало пътят на жадажията и накарало го да остави мъртвите да почиват на мир и да си отиде, без да може да лъже светът, че е уловил вампирът.

#

Свобода, г. I, бр. 9, 4 януари 1870.

[ХАДЖИ ДИМИТЪР Е ЖИВ!]

Ямбол, 1 януария

Като секи човек ида и аз да ви честитя Нова година и да ви явя твърде радостни вести, които тряба да бъдат радостни за секи един българин. Тия вести са следующите: Хаджи Димитър е жив!

Един наш българин кираджия, като отивал из Ямбол в село Умана, то на Русокастренската планина, два часа до село Екизлие, срещнал една доста голяма чета, която предводил Хаджи Димитър. Тая чета била съставена от 30—40 души. Най-напред се показал Хаджи Димитър, когото кираджият твърде добре познавал, и като се приближил до кираджият, то Хаджи Димитър му извикал по име да се запре. Кога се поразговорили двамата за едно, за друго, то Хаджи Димитър подсвирнал и дружината му един по-един излезли на пътят и като поговорили с кираджият около 1/2 час, опростили се и си отишли. Хаджи Димитър, който бил заостанал най-подир от другарите си, като щял да тръгне, казал на кираджият тия думи: «Кажи на моите братия българи: Хаджи Димитър е жив! Нека тия се не боят и не отчайват, защото идущата пролет, т. е. 1870 година, ще бъде начало на българското освобождение. Нека моите братия се готвят на бой против нашите неприятели, които тряба да ни върнат ограбената у нас свобода. Носи им от нас много здраве и кажи им, че и ние сме живи и здрави.» Това се случило на 11 декемврия.

Аз като научих тая новина, то побързах да ви известя, за да знаят това и ромънските българи.*

(К)

Свобода, г. I, бр. 10, 8 януари 1870.

* Че Хаджи Димитър е жив, потвърдяват и други някои наши дописници из Русчук и из Цариград, но ние не можеме да кажем доколко са верни тия известия. — Р.

[В 1870 Г. ЩЕ ДА БЪДЕ ВЪСТАНИЕ!]

Цариград, 2 януария

Най-нови и най-важни известия из турската столнина са следующите: 1. Високата порта, както се види из някои нейни действия, се бои от своите поданици и предвиди, че в 1870 г. ще да бъде въстание и робовете ще поискат своите права. В Цариград често приказват самите турци: «На нашето царство скоро ще се скъсат конците и господарите ще станат робове, а робовете — господари. Нашето мъдро изречение казва: е т м и ш-б и т м и ш (седемдесет и свършено), а християните имат сега седемдесета година.» Турското правителство, както разказват, по горереказаните причини иска да даде край на дългопровлаченият български черковен въпрос, когото то мислеше да реши само тогава, когато българският народ се решеше да въстане със сабля в ръка и с пушка на рамо и да търси своите политически права. Нам ни се чини, че ако днес турското правителство се е решило да даде край на тоя въпрос, то без никакво съмнение то има свои егоистически цели, които не само че не щат да послужат за полза на българите, но ще им принесат положителна вреда. Ще видиме после!

2. Демонстрацията, която стана от тулченските жители през февруария месец миналата година при погребението на едного из дваминатa затворени българчета в Тулча, у които се намерило по една ока барут в дюгените, не е останала без свои добри следствия. Турското правителство повика в Цариград тулченският мютесарифин Силиман паша, за да даде сметка: защо е затворил тия българчета, криви ли са тия били и трябало ли е да ги затвори и да ги държи в такава тежка неволя. Но Силимана паша осъдила по-напред съвестта му и той предпочете по-добре да умре, нежели да излезе на отговор за двама гяури пред светлите очи на падишахът: той като пристигна тука на 11 декемврия, то на 12-и се отрови. Дай боже сичките злодейци на нашият народ да последуват неговият пример!

3. Подкрепителите и шпионите на гнилата Отоманска империя са в твърде голямо недоумение за откриването на техните гнуснави предприятия и на техните подли

намерения. Тия сè питат и разпитват дано издирят нас, които издаваме делата им на видело. Бедни шпиони! Бедни дуалисти! Тия туркофили не знаят, че сяка една тяхна постъпка се знае и че не само техните действия, но и техните помишления ни са известни. Почакайте само малко, а времето не е далеч, когато сичките им гнуснави дела щат видят бял свят и — тежко им!

В VIII брой на в. «Свобода» прочетох една дописка из Тулча, в която дописникът ви се обещава да ви яви имената на някои българи шпиони. Аз мисля, че ако явите имената на тия подли предатели, то ще направите едно голямо добро, защото българите ще се вардят от тях и ще очуват главите си. Това ме побуди да ви явя и аз имената на някои из тях — в Русчук са: В е л и ч к о С и м е о н о в Шумненец, той предаде Н. Войводова и Ц. Павловича; Тома А ч и г ь о з (бистроглед), сърбин из Белиград, и Н и к о л а Т о н ч о в, който по-напред раздаваше пашапортите в Свищов, той е 18-годишно момче. В Търново: Т о д о р Ш и ш к о в, учител във Варна; С т е ф а н Я н а к и, грък, който е помагал Величку в предателството на параходът «Германия». В Тулча: П е н ч о Т ъ р н о в а л и я т, който преди няколко години беше килерджия при Али паша в Цариград. За цариградските шпиони ща ви явя други път по-напространно.

[Лъв]

Свобода, г. I, бр. 10, 8 януари 1870.

[СЪГЛАСИЕ И ЛЮБОВ СРЕД БЪЛГАРИТЕ В ГЮРГЕВО]

Гюргево, 11 януария

Чувал бях и прочитал по нещо за гюргевските българи, за тяхното съгласие и любов и за тяхната деятелност и решителност в предприятията си, но днес бях очевидец на сичко това. Тряба да забележа, че аз бях си съставил не твърде добро понятие за българските общини в Ромъния, а това понятие се вкорени в мен от онова време, от когато аз познах делата на Болград и на Плоещ; аз

мислех, че и прехваленото Гюргево не е отишло по-нада-леч от Плоещ, но излъгах се в своето заключение. Аз се считам за счастлив, че посетих днес гюргевското чита-лище «Съединение», дека се опознах с цяло Гюргево. В читалището беше събрание и затова училището и чита-лището бяха пълни с българи и сичките тия българи бяха въодушевени с една мисъл и с едно желание: да бъдат полезни на своят народ. Отвори се събранието. Най-напред учителят г. Кършовски поздрави събранието, поговори за целта на читалището и доколко е то достиг-нало досега своята цел, какви спънки са се срещали и читалището не е можало досега да има редовни събрания и да се четат в него сказки и пр. След това г. Кършовски помоли г. Каравелова да поговори и той нещо, защото това желаеше сичкото събрание. Г. Каравелов, който случайно беше дошъл из Букурещ, ако и да беше непри-готвен, прие с благодарение предложението и поговори за днешньото положение на българите в Ромъния. След това г. Кършовски излезе пак и почна да говори за произхож-дението на българите, за тяхното преминавание в Европа и за населението им в тия места, в които живеят днес. После това г. Кършовски каза, че имал едно писмо, кое-то било изпроводено до общината от някои родолюбци, които желаят да си направят една българска черкова в Гюргево, и молят общината да си даде и тя мнението вър-ху това тяхно намерение. В отговор на тия питания сич-ките присъствующи отговориха с един глас, че са съгласни и желаят според силите си да помогнат за такова едно добро дело. Някои из присъствующите попитаха г. Кър-шовски има ли средства да се изпълни неговото предло-жение, а на това г. Кършовски отговори: «Там, дека има съгласие — сичко е възможно, там сички пречки изчез-ват, следователно у нас има съгласие и ние сичко можем направи и ще направим, само нека е на добър час!» «Амин» и «дай боже, на добър час!» — беше отговор на г. Кър-шовски. После това един от присъствующите, името му аз не зная, но съм уверен, че г. Кършовски или други някой ще яви неговото име на публиката, за да се знае това скъпо за българите име, стана на крака и обяви на събранието, че той подарява за черковата една градина, която чини около 100 #. Тая градина се хариза на черко-вата и черковното настоятелство може отсега да я упот-

реби, както намери за нужно. На събранието имаше и няколко душ дюлгери, които се обещаха да работят по няколко деня безплатно за доброто на народът си. Един българин керемидар обеща се да поклони 40 000 кере-миди.

До неделя ще бъде пак събрание, на което ще да се реши какви средства ще да се употребят, за да се приведе в действие намерението на гюргевските българи и да се изпрати депутация до едно лице, което ще да помолят, за да подари едно място, на което ще да бъде изградена самата черкова.

Аз похвалих гюргевчани и чух от един букурещченин следующето: «Не се чудете, мой брате, дорде не узнаете сичко: тукашните българи са в сяко отношение за пох-вала. А че това е тъй, аз ще ви приведа няколко примера и ще се уверите. Покойният Григор Попович, при сичките си жертви дорде беше жив, за основанието на българ-ското тукашно училище подари едни магазии, от които има доход 200 жел.; неговият син г. Никола Попович обеща да даде една част от двора си, за да се направи в него българско училище; дядо Стоян Начев, според при-мерът на покойният Григор Попович, обеща мястото си, което е до гръцката черкова, така също за училище; г. Станов обеща да подари една къща за училището; г. Стелиян Георгиев, като узна намерението на дяда Стоя-на, и той обрече да подари своето място, което са намира наред с дядовото Стояново; гг. Никола Михайлов и Ха-ралампия Петров подаряват: първият, като дюлгерин, трудът си, докогато се изкара черковата, а вторият по-дарява половината от двора си и едната си къща, за да се направи там черковата.»

Един българин из Българско

Свобода, г. I, бр. 11, 18 януари 1870.

[РАЗЕДИНИ, ПА ВЛАДЕЙ]

Цариград, 27 януария

Не мислете, че турското правителство дреме и не заляга за своето добро и за своето благополучие. В Цариград се коват такива проекти, измишляват се такива примки, изобретяват се такива мишеловки, които ако да разгледа човек, то ще да се зачуди на турските хитрости и на алипашовските дипломации. Завчера, на 24 януария, в господарственият съвет между Али паша и военният министър произлязоха някои несъгласия, но още се не знае кой из двамата министра е останал победител. Несъгласията се случиха по следующите причини: военният министър предложи на министерският съвет: 1) да се събере войска и от християните в Европейска Турция, т. е. от българите, бошняците, херцеговинците и гърците, и тия християнски солдати да се изпроводят в Арнаутско и в Мала Азия; 2) войската, която е съставена из азиатски турци, да се изпроводи на черногорските и сръбските граници; 3) арнаутите и арабите да се пратят в България и покрай Дунавът, а поляците, маджарите и ерменците — в Добруджа на руските граници; 4) да се изпроводи повече войска между Сърбия и Черна гора, между България и Сърбия, между Ромъния и България и на руските граници, за да препятствоват на тия сношения, които могат да се появят между християнските народи на Балканският полуостров.

«С тая метода ние ще убиеме два неприятеля — говорил военният турски дипломат, — първо, ще очистиме земята си от българските хъшове и от херцеговинските бунтовници, а, от друга — ще бъдеме в състояние да прекратиме сяка буна, която би се появила между нашата рая.» Али паша е противен да се събират войници из християните, защото той е намерен да убие раята с дипломатически à la Метерних средства, т. е. «разедини, па владей». Али паша казва, че за да бъде мирна Турската империя, тряба да се посеят раздори между сърбите и българите, между гърците и българите, между ромъните и българите и между сърбите и черногорците. «Аз съм вече пустил моята машина и надеям се, че моите планове ще принесат добри плодове — казал той. — Между българите и гърците не може вече да бъде никакво сближение, а между сърбите и българите, както аз мисля, ще се случи твърде скоро същото. Мене днес помагат не само турците, но и много християни, даже и цариградската християнска журналистика, която пее това, щото аз желая.»

Но нашият дипломат съвсем не мисли, че християните му помагат само и само за това, за да не идат в Деарибекир, а журналистиката пее неговата песен, защото не може да пее друга, но скоро ще бъде време, когато и българските уста ще запеят това, щото им е мило и драго. Колкото за плановете на Али паша, то и тия планове така също ще да изчезнат, защото са изградени на пясък. Колкото два брата и да се карат, но когато им грози вънкашна опасност, то тия съединяват силите си и защищават своите интереси. Така също и християните, а найповече българите, сърбите и ромъните скоро ще свършат своите разпри, защото наближава онова време, в което тия ще могат да познаят своите интереси.

Тук е получено известие, че кедивът изпратил депутация във Франция, която ще гледа да привлече Наполеона III на страната на Египет. Турците се боят да не станат охлаждения между Франция и Турция, от които може много да изгуби последната. Казват, че кедивът сам викал кандиотските емигранти из Гърция и обещал се да помогне да избавят своето отечество, ако само тия му помогнат сега със своите съвети в тия критически времена.

[Лъв]

Свобода, г. I, бр. 14, 5 февруари 1870.

[НЕСЪГЛАСИЯТА СА ПОГУБИЛИ БЪЛГАРСКИЯ НАРОД]

Свищов, януария

Несъгласията са погубили българският народ, несъгласията са причина на нашите несчастия и от несъгласията робуваме и влечеме най-тежкият ярем на светът. Чудни хора сме ние българите! Ние нито двамина не можем да

се съгласим между себе си и да захванем някоя работа; ние се дружиме повече с турците и евреите, нежели между себе си; ние ненавиждаме един другиго, и то без никаква причина; ние сме готови да извадиме очите на брата си само и само за това, защото сме слепи сами, с една дума, секи из нас съставлява партия сам за себе си, но съставлява я не за това, че неговите убеждения се не съглашават с убежденията на другиго, а за това, че другият е по-богат или че капиталите им са равни, или че е по-сиромах от него. У нас и чест, и слава, и родолюбие, и сичко се мери с шиник. Ние имахме тука женско дружество, но нашите жени, които са не по-добри от мъжете си, се скараха и разделиха се; долнята махала си състави женско дружество за себе си, а горня — за себе си. А защо и за какво? — За това, че Дона не ще да припознае Стоянка за председателка; а Рада не ще да седи заедно в една одая с Драгана, защото Радиният мъж не ходи във Виена и Влашко за стока, ами кове конете. Но така ли е или другояче, а нашите жени се разделиха, както и мъжете, и днес Свищов блаженствува.

Протестантската пропаганда в нашите места напредова и цепи народът, когато е той и без това толкова разцепен. В Свищовският округ има днес до 60 българи протестанти; а нашият черковни въпрос дреме в кабинета на Али паша! През тия дни берковишкият владика Доротей дохожда в нашите места да проповядва съгласие между българите, но неговите думи отидоха на вятърът, защото секи българин знае кой е о. Доротей и познава неговите действия. Ето ви накратко какво е нашето положение, а нашият град е един из първите градове в България.

О. О.

Свобода, г. I, бр. 12, 22 януари 1870.

[НЕ МИСЛЕТЕ, ЧЕ ВЛАСИТЕ ЩЕ ВИ УВАЖАВАТ. . .]

Плоещ, 1 февруария

Ако и да се намирам в тукашният град неотдавна, но известих се, че по-голямата част от народонаселението са чисти българи, а кога попитах как отива училището им, то разбрах, че то преди няколко деня щяло да се затвори, ако да се не намерили някои уж от по-отърсените отечестволюбци, които събрали помежду си една сума, от която да могат да го поддържат до Св. Георги, а после. . . на божията промисъл. Учителят тукашни г. Блъсков отдавна вече си е обрулил крушите и сега кукува с жената си и децата си сред зимата, без да може да мръдне ни насам, ни нататък. Видите ли какъв е нашият напредок и какво е нашето просвещение! Напразно нашите апостоли проповядат, напразно плаче Еремия (из Крайово), напразно викат вестниците ни: «Напред и напред» — тях няма кой да ги слуша, а най-повече тукашните повлашени и изгубени българи (който не уважава своят народ, той никога не ще бъде полезен и на чуждият: д ь о н м е т а т а са презрени от сякого; тям секи има право да каже: «Ти да беше човек, не щеше да продадеш народът си и да се откажеш от името си», на които умовете са се затъпили и совестта им е угаснала. Но не мислят ли тия, че майка им, България, която с такива горчиви сълзи оплаква съдбата си, не ще да прокълне неверните си синове; не мислят ли тия, че същата награда ще имат и от костите, които гният в гробовете на техните бащи, деди и прадеди; не мислят ли, че сяко едно зло не ще да ги сполети отгоре като гняв божи и да прати над главите им тежки мъки и страдания; не мислят ли тия, че ако не над тяхната глава, то над главата на техните синове и унуци не ще падне такова едно несчастие, каквото постигна Йова? Тежко на тия люде, които заборавят своята майка и своето майчино мляко.

Стреснете се и събудете се, братия българи плоещчени! Доста сте падали с главата надоле в чуждите ями, доста сте били чафути, които за пет пари продават майка си! Но защо аз казвам чафути, ние сме по-долни и от чафутите, и от циганите, защото ни един чафутин и ни един

циганин не продава своята народност и своята вяра, както ги продаваме ние. Не мислете, че власите ще ви уважават, ако се откажете от своята народност. Не, тия ще ви презират като хора за нищо и за никакво. Пожалейте ако не себе си, то децата си, които ще отговарят за вази. Нашето отечество чака от вази много, но ако вие не сте в състояние да му помогнете, то не отнимавайте средствата и от своите деца да му бъдат полезни. Наредете училището си и нека то бъде каквото е било досега за вашата и за общата радост. Не ставайте такива, каквито са александрийчени. Помнете само едно, че сякому тряба да се даде по делата му, па правете щото знаете.

Един момък

Свобода, г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

[ЧЕРКОВНИЯТ ВЪПРОС ЩЕ СЕ РЕШИ, НО КАК?]

Цариград, 8 февруария

Тука в последньото време за нищо друго се не говори, освен за черковният вопрос и за неговото решение. Няма вече никакво съмнение, че тоя много важен за нас вопрос ще да се реши, но как ще да се реши? — Това е друго питание. Аз чух от едно твърде важно лице, че вопросът ще да бъде решен така, щото и овцете да бъдат цели, и вълците сити, т. е. и българите да бъдат удовлетворени, и патриархът — доволен. На българите ще бъде даден отделни синод, но черковата ще остане полузависима от патриархът. Българският синод ще има свой архиепископ, който ще бъде подчинен на цариградският патриарх и ще споменува неговото име в черковата, а сичките други владици и свещеници ще споменуват името на българският архиепископ. Освен това чисто българските епархии ще се намират под ведомството на българският архиепископ, а колкото за българските места, които се намират в Тракия и Македония (?), то ще се гледа по числото на самото народно население, т. е. ако 2/3 от народонаселението се подпишат, че са българи, то ще бъдат съединени с българската черкова; а в които места се не намери такова едно число, то жителите ще си останат под патриархът. Българският архиепископ не може да извърши ни една важна работа, без да се допита до патриархът и без да земе от него дозволение. Така също патриархът ще бъде посредник между българският синод и турското правителство (?!). Колкото за дълговете на патриаршията, то тряба да се заплатят дружно, т. е. да плащат и българите, и гърците (а ако направи патриаршията и други дългове?).

Разбира се, че българите не ще бъдат доволни от такова едно решение или от един такъв à la Михайловски дуализъм и въпросът пак ще куца, каквото си е куцал досега. Колкото за това, доволни ли са гърците от това решение, аз ще ви приведа тук какво говорят гръцките вестници, из които секи един българин ще си състави понятие за мненията и за убежденията на самите гърци. «Българският вопрос, говори «Византис», който от толкоз време се намираше висящ и който в последньото време беше останал на мъртвило, както се види, наскоро ще направи още една крачка към пътят на решението си. Знаят нашите читатели за точката, до която бе достигнал този вопрос през последните опитвания за изравнението му. Както е познато секиму, проектът, който бе съчинен от смесената комисия, която се беше съставила при великия везир, не се прие от българите след преиначенията, кои направи в него патриархът заедно със св[етият] около него синод и народният съвет. Този проект беше стигнал до непотребност, а въпросът си оставаше в истото, както и в по-първото свое висяще състояние. След тези несполучени опитвания, Али паша, като пожела да се реши най-после окончателно този многошумни въпрос, занимавал се особено с него и работил, за да изнамери едно средство, което да може да изравни мъчнотиите, които срещаха в спогодяванието и двете страни, които се препираха. Затова той съчинил един проект за решението на българският въпрос: този проект, като се предложил на министерският съвет, одобрил се; сега остава да се представи на султанът, за да се земе неговото подтвърдение. Този проект, според както се научаваме, има за основа онзи, който се беше предложил в последньото време от вселенският патриарх, а великият везир се е занимавал най-повече, за да очертае пределите на разните епархии,

които ще да съставят черковната българска полога. Ние, като не знаем още подробностите на този проект, за когото е реч, то не можем засега да произнесем никакво съждение за него. Но ние имаме уверение, че дълбоката разумност и високото за правдата чувство, с което се отличава великият везир (?!!), внушили са му да състави проект, който да може да докара между в. черкова и българският народ първото онова единодушие и братство в полза на толкоз желателното спокойствие в държавата и да си живеят мирно разните народи, които се намират под скиптрът на султанът.»

И така, гърците са твърде доволни, ако българският черковни вопрос се реши така вигодно за тях, защото могло би да бъде сто пъти по-лошо. Тия дни, както казват, ще излезе и султанският ферман, който ще потвърди българският черковен вопрос, ако само българите пожелаят да го приемат.

Друго няма що да ви явя, ще ви кажа само това, че вашата «Свобода» е запретена строго: правителството щеше да затвори оная неделя едно българче, защото някой си му пратил из Браила вашият вестник.

×

Свобода, г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

[САМО ПО БЪЛГАРСКИТЕ КЪЩИ. . .]

Охрида, 1 февруария

Нашето положение става от ден на ден и от час на час по-тежко и по-жалостно. Теглилата, които днес теглиме от турските войски, които отиват за черногорските граници и преминават оттука, са твърде големи. Да, ние живееме в XIX век, а еничерските и делибашките времена се продължават в нашите страни и не знаеме кога ще се свършат. И днес, както във времената на Селима и Амурата, се газят нашите народни права и отнима се нашата народна и лична свобода и на нас гледат като на добитък, който е способен само да бъде роб на най-варварският народ. Който познава какво добиче е турчинът, той само

може да разгледа безпристрастно днешното положение на българите по нашите далечни страни.

Гръцките фанариоти-владици, по причина че ние, българите, не щем да признаеме гръцкият фенерски патриарх за глава на нашата българска черкова, намериха сега време да си отмъстят. Тия със сякакви подли средства се мъчат, за да ни очернят пред правителството даже когато ние и в най-малки работи си повдигнеме гласът и кажеме що-годе за нашият народ и за отечеството си. Гръцките владици, като се научили, че ще дойде войска, нагласили си работите с тукашните власти: като пристигнаха войските, то се разтуриха само по българските къщи, а по гръцките и по къщите на владишките привърженици-мекерета и у ония, които се гърчулеят, ни един. Така и стана.

В сяка българска къща има от 10—15 низами и ние, българите, сме принудени да живееме под ясното небе на чисти воздух. В това също време фанариотските владици пращат своите мекерета да подговарят простите българи да се обещаят и да дадат подпис, че не щат повече да гонят гръцките владици и щат да припознават пак гръцкият фанариотски патриарх. Ето следователно какво добро струват гръко-фанариотските владици пастири на нашият народ, а Али паша иска да ни помири с Фенер. А за злоупотребленията пък, които правят тези немили за нас гости, т. е. турските войски, за тях секи може си състави понятие, когато си представи какво нещо е турчинът, от когото нищо добро не е било, нито ще бъде.

(Н. К.)

Свобода, г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

[БЪЛГАРСКОТО УЧИЛИЩЕ В ПЛОЕЩ]

Плоещ, 17 марта

Тукашните българи, откакто уредиха и скътаха училището си, то захванаха да мислят за читалище, което твърде скоро ще бъде натъкмено. Няколко членове се записаха вече и къща си приготовиха на едно добро и

сгодно място. Нека даде господ, щото срамът на плоещени, който произлезе от затварянието на училището, да се затули с отварянието на читалището. Но мене е страх да не отиде и това ново учреждение донякъде, па да бъде зарязано, както училището, или да бъде оставено на гърбът само на шест души граждани и тия да плащат за кирията, за вестниците и за сичко. За читалището залягат и настояват само няколко младежа, които са наскоро дошли отвънка. В Плоещ, накъдето човек и да се обърне, то сѐ българи ще да срещне; а кога потърси българин за някоя народна работа, то ще да намери само пет души.

Бившият учител Р. Блъсков претърпя големи притеснения; той често биваше гладен и жаден; а освен това той срещаше множество мъчнотии и от страната на учениците, които не знаеха езикът си и бягаха от българските уроци. Сичко това принуди г. Блъскова да остави училището преди уреченото време. Но за да не бъде съвсем затворено училището, то г. Блъсков остави своят помощник, който предаваше български и влашки и комуто неколцина млади българи се обещаха да плащат барем до Гергьовден. Младите българи събраха за тая цел между себе си само 18 жълт[ици]. Но най-злото е това, че няма кой да заплати за кирията на къщата, в която се намираше училището, и стопанинът на къщата тегли г. Блъскова на съд, защото той бил подписал контрактът. Понапрежните настоятели казват, че не щат вече да се месят в нищо, а новите, които поеха работата, не само че не са стъпили в училището, но не знаят дека се то намира. От тия факти съдете каква е българщината у плоещени и какво може да очаква човек от такива люде, които се отказват от бащиният си език и от своите бащи и майки!

Тук се издава един таен ръкописен вестник, който се нарича «Модел», и издава се на български и румънски; той излазя сяка събота. Целта на тоя вестник е да поправя българите в Плоещ, но струва ми се, че наместо да ги поправи, той ги разваля повече, защото пословицата казва: «Мухите се не ловят с оцет.» Дай, боже, сичко да бъде добро!

* * *

Свобода, г. I, бр. 22, 3 април 1870.

[БОЛГРАДЦИ! СВЕСТЕТЕ СЕ!]

Болград, 27 марта

През тие дни тукашната примария претърпя един преврат. Тоя преврат се състои в това, че тукашният примар г. А. Парушев получил от министерството една депеша, с която го отдалечават от вършението на примарските работи. Главната причина тука е тая, че министерството получило едно писмо с лъжовен подпис против Парушева и на основанието на това писмо свали примарят от мястото му. Това е твърде чудно! Аз мисля, че ако се дава важност на такива писма, то аз бих могъл в един ден да оставя правителството без чиновници.

Днес е назначена комисия, която изследва делата на примаринът. Тука аз не искам да оправдавам или да окривявам примаринът, но само искам да обърна вниманието на болградците към друго по-важно дело, от което зависи сичкото благополучие на Болград и на колонистите. Секи един човек, па и малките деца знаят, че министерството извършва сичко това не по своята воля, а по требованието на някои извънредно разпалени ромъни, които се поддържават и подпомагат от някои наши тукашни низки хора, които за една корица хлебец сякога са готови да продават отечеството си и общото благо. Ние не ще да погрешиме, ако кажеме, че тие низки хора са причина, дека министерството иска да отнеме доходите и от тукашното училище. Министерството иска още да унищожи сичките права на колонистите, когато то иска да премести префектурата и консилию-жудециян в Измаил, щото е противно на самата конституция, която е осветена с потвърдяванието на тукашните закони. Каква нелепост може да излезе, ако болградците и колонистите — които като колонисти имат други свои особни права — захванат да ходят и да се съдят в Измаил, дека не са колонисти и имат съвсем други права! С една дума, министерството полага, че с помощта на подлизниците ще може да унищожи правата на колониите и тогава съвсем да ги поромънчи.

Но тряба ли болградци да останат хладнокръвни и да обесят сами себе си на бесилницата? Не, тия тряба да съединят сичките си сили и да противостоят против похитителите на техните от времето и от законите осветени

права. Болградци! Свестете се и погледнете по-добре на пропастта, над която сте се надвиснали и в която ще се струпалясате, ако не бъдете внимателни. Оставете настрана вашите частни и лични обиди и поработете за общото благо! Когато уvardите общото добро, то вие ще уvardите и вашите частни интереси. Прочетете с внимание писмото на вашият достоен сенатор г-на Дешлиу, което беше поместено в I брой на «Пътникът» и вижте какво ви той пише: «Вие щете добиете сичко, при сичките заплашвания на правителството, ако само вие да бъдете съгласни между себе си и ако си изберете добри, достойни и вредни управители и водители.» Това изречение има голямо значение за вас. Заплашванията са заешка тупурдия и затова вие не тряба да се боите от тях; вие имате свои права, държете се яко за тях, и никой нищо не може да ви направи.

Но ако само веднъж покажете слабост, ако веднъж се покажете недостойни да браните правата си, то простете се със сичко и със сами себе си. Вашите права не дозволяват на евреинът да седи повече от три деня във вашите градове и села; а днес евреите са се вече заселили помежду вас. А отдека произлазя това? — От недостойнството на вашите — от вас самите избрани — управители. Управлението на колонийските училища се отне от управлението на вашият комитет, защото комитетът нямаше никакво достойнство. И какво виждаме днес? Правителството гони вашите български учители и вашият език, следователно и българският народ. Аз не казвам, че не тряба да учат децата ви ромънски или да гоните тоя език; да ме съхрани бог от такава мисъл; но кой досега е поддържавал вашите училища? Не вие ли с вашата сиромашия? А ако е така, то защо да не имате сами свои народни учители и да се не учите на своят майчин и бащин език? Това никой не може да ви запрети, па и самото правителство.

Болградци и сички колонисти! Ако вие да избирате и да се подлагате на такива недостойни управители, каквито сте имали досега, то знайте добре, че ще изгубите сичко: и училището, и доходите, и земята, и къщите си, па найпосле и сами себе си.

Не бойте се от нищо, защото вие се намирате в конституционална земя и вие имате свои права, които никой не може да отнеме, само бъдете съгласни и задружни и

със сичката си сила се опрете на похитителите и юнашки бранете вашите законни права. Внимавайте добре и не поддавайте се на подлизиците, които искат живи да ви закопаят; изберете между себе си достойни и честити люде, които от сичкото си сърце да бранят вашите права. Другояче вие сте изгубени и пропаднали. Прочетете писмото ми с внимание, разсъдете сичко хладнокръвно, па вършете каквото знаете.

* * *

Свобода, г. I, бр. 23, 10 април 1870.

[ПРАВИТЕЛСТВОТО СЕ СТРАХУВА]

Русчук, 14 априлия

Колкото повече времето се стоплява и пролетта се наближава, толкова повече нашето честито правителство се стряска от страх да се не появи в Стара планина Хаджи Димитър. Турците често предвиждат пропастта си и дошли са до такова голямо отчаяние, щото са изгубили сяка надежда за съществованието си. Мнозина видински турци, по-богатите, вече си изпродадоха имотът и селят се в Цариград. «Не знаеме що може да стане, казват тия, и затова е по-добре да сме при нашето старо отечество.»

От няколко време насам шпионите твърде много са се разшавали по Българско, за да се препоръчат на турското правителство, от което да могат да извлекат материални ползи: тия, кого де свърнат, предават го. Така например преди две недели г. Шишков, който днес живее в Търново, предаде четири млади българчета, които по неговите думи били уж агитатори и били проводени от българският революционни комитет (??) да проповядват на българският народ да въстане на оръжие. Тия четири българчета, на които имената засега не можах да науча, са: първото из Шумен, другото из Разград, третьото из Търново, а четвъртото не зная отдека. Тия момчета се докараха тука из Търново, а оттук ще да ги закарат в Цариград.

Сега наскоро е издадена от правителството заповед да се прегледват строго пътниците, които влязват и излязват през границата; а писмата на пощата да се отварят и прегледват. Много писма, които имат чисто търговско съдържание, когато са невразумителни за турските недозрели глави, се възпират на пощата и остават неизпратени до притежателите им.

#

Свобода, г. I, бр. 24, 22 април 1870.

[«КЕФЪТ НИ БЕШЕ ДА ЗАКОЛИМ ЕДИН ГЯУРИН»]

Елена, 7 априлия

Нашето село, което е затънтено в шуместите гори и в дълбоките ритове на Стара планина, твърде рядко си подава гласът не само вън във вашите вестници, но и в нашите тук, в отечеството ни. Но как ще и да ни се чуе гласът, когато чорбаджилъкът е задушил народният дух по тия скрити страни, които са оставени сами на себе си и в които нямаме здрави глави, за да ни научат на ум. Нашето окръжие, което се състои от много малки селца или колиби, има повече от 5000 къщи; но жителите на това окръжие са убити и нравствено, и материално; тия са оставени на разположението на десет души чорбаджии, които се разполагат по своята воля както с имотът им, така и с животът им. А и тия хора са българи!

На 23 т. м. едно българче стана жертва на турските кесиджии, когато то отивало по работата си. Ето как се е случило това. Едно българче из еленските колиби, като си дохождаше из Търново, стигнало до Еленският манастир, дека влязло да се поотмори, па да върви по-нататък. Дорде се то бавяло в манастирът, то дошли две заптиета и го накарали да ги почерпи, но момчето им отговорило, че не желае да ги черпи, защото няма защо и за какво да ги черпи. Заптиетата му се заканили да го убият и отишли си. Когато момчето се отморило, па излязло из манастирските врата и тръгнало си из пътят, то заптиетата го пресрещнали и го хванали. Тогава един от

заптиетата му казал: «Хей, гяур, ти не рачиш да ни почерпиш, а? Ала ако ти не рачи да ни черпиш, то ние ще да те почерпиме.» Като казали тия думи, то извадили ножовете си и изсекли момчето на частици. Като свършили това безчовечно дело, или по-добре да кажа, това азиатско варварство, то тия зели пътят към Елена: «Ни лук яли, ни на лук мирисали.»

Тук наблизо, когато са вършили това, се намирал един дърварин българин и той чул сичко, що се говорило, и сичко, що се свършило. Тоя дърварин, като дошъл до трупът на нещастното момче, на което главата не била изранена, а само трупа му, т. е. само краката и ръцете му били отсечени и разхвърлени тук-там по земята, то едвам насила проговорило тия думи: «Брате! Кажи на баща ми и на майка ми, че две тузлушки кучета, еленски заптиета, ме съсякоха, защото не ги почерпих вино в манастирът.» Като изговорило тия думи, то гласът му се прекъснал, очите му се затворили и то предало богу душата си. Дърваринът отишъл в Елена и обадил сичко, щото той чул с ушите си и видял с очите си. Заптиетата се хванаха и изпитаха, и тия обясниха своето престъпление с тия думи: «Кефът ни беше да заколим един гяурин и заклахме го.» Тия дни закараха заптиетата в Търново, дека уж ще ги съдят и ще ги накажат. Любопитни сме да видиме какво ще каже «Дунав» за тая случка, т. е. ще ли той да опише сичко, както е станало, или ще го прекрои по кефът на Акиф паша.

К.

Свобода, г. I, бр. 24, 22 април 1870.

[ПУБЛИКАТА ЧЕСТО ВИКАШЕ «УРА»]

Болград, 20 априлия

С голяма радост ида да ви явя, че нашите болградски ученици представиха на 13 априлия пиеса «Стоян войвода», с която твърде много задоволиха публиката. Тая публика се състоеше от българи, ромъни, руси, чехи,

евреи и само един поляк; а тоя единствени поляк е учител на французкият език и е най-големият Юда в градът ни и най-големият неприятел на българският народ. Нашите ученици играха така добре, щото даже и неприятелите ни останаха доволни, ако учениците и да имаха твърде големи недостатоци от страната на театралните потребности и ако и да срещнаха твърде големи препятствия от страната на директорът на централното училище, който никак не дозволяваше на учениците да представляват театрални пиеси. Публиката често викаше «ура!» и ръкоплещеше. Същите ученици се готвят да представят и друга драма «Велислава българска княгиня», която е написана от г. Войникова; но и тука срещат още по-големи препятствия от страната на директорът, който заплашва учениците, че ще ги изключи из училището, ако само тия се решат да представят тая драма, и затова последньото представление е съмнително. . . Най-голямата причина, за да бъдат тия препятствия, е, че пиесата се представи на български език, а не на ромънски. Г. директорът на драго сърце би позволил на учениците да представляват каквото искат, но само на ромънски. Най-напред, когато учениците го молиха да им позволи да представят една театрална пиеса, то той им дозволи на драго сърце, защото мислеше, че пиесата ще да се представлява на ромънски език; но когато усети, че тя ще бъде представена на български, то той се отказа от думата си и запрети я. От тука го познайте какъв е.*

Ф.

Свобода, г. I, бр. 25, 30 април 1870.

* В Ромъния владее закон, а не самовластие и затова директорът на Болградското централно училище тряба да ограничава своят деспотизъм; но. . . не е директорът крив, а нашите болградски българи, които слушат неговите каприции — «каквото е стадото, такъв е и овчарят». Р.

[ТУРСКО ПРАВОСЪДИЕ]

Силистра, 28 априлия

Макар и да не съм видял още лицето на вашият вестник «Свобода», но по името му можах да заключа, че той е наистина народен орган, който е посвещен да пази българските народни интереси, и затова аз смея да ви помоля да обнародувате следующето жалостно приключение. Моля западните журналисти, а особено немските, които плетат лаврови венци на Турция за правосъдието и за безпристрастността ѝ, за човечеството ѝ и за напредокът ѝ, и за сичко, щото се отнася до нейните поданици; моля така също и «Correspondence Slave» (или неговият дописник из Ибраила), «Србија (гл. брой 46, политически преглед); а най-паче редакторите на «Дунав» ефенди, за когото даваме силом пари, а четем само крави, овце, коне, свине и кучета, с една дума, моля сичките турскофилски (па и потурченото «Отечество») да препечатат тая моя дописка в стълбовете на своите турскофилски вестници, за да знае светът какво се върши в нашите страни и каква е турската управа в азиатската цивилизация.

На разстояние два часа от градът ни се намира едно село, което се нарича Алмалия и населението е само от българи. В преминалата 1869 година, на Великден, както е обичай по нази, селачените се събрали на едно открито място и играли на хоро с гайди, кавали и пр. По едно време дошли на хорото трима души низами из караулът и уловили се и тие да играят хоро. Низамите били кьораво пиени и затова селачените развалили хорото и секи си отишъл дома. Гайдарджиите и другите свирци, като видели това, то и тия тръгнали да си отидат, но пияните красти, които аждисали за кръв, нападнали на тях и с бой ги питали: «Бре, гяури! Защо развалихте хорото и не свирихте? Да ви. . . кръстът, постът и вярата!» Бедните свирачи захванали да се извиняват, че тия не са в нищо криви, но низамите се разсърдили повече, извадили щиковете си (байонети) и наранили тежко едного по лицето, другиго по главата, а на третият осакатили ръката. В това време пристигнали няколко млади селянина, избавили свирачите, вързали добре низамите и докарали ги в Силистра. Захванаха се съдове, разправи и молби и най-после прави-

телството зима от селячените писмено задължение, че тия се отказват от давията, а низамите накара да заплатят на свирачите определена сума пари за лекуване и работата се свърши к а р д а ш ч е (братски).

Но да видите какви последствия произлязоха от това кардашче спогодяване! След една година време из Цариград пристигна едно такова решение, щото двамина от най-първите селяни да се заковат в окови и да се затворят в русчукската темница, защото селото било дръзнало да туря ръка на царски хора (?!). Съобразно с това решение окаяните българи се заведоха в Русчук и се туриха да лежат в темницата под арнауто-бозаджийската сянка на Акиф паша. Чудно е, че това приключение е познато на сичките турци в градът ни, а особено на Алиш паша, когото чух с ушите си да говори, че селяните са осъдени неправедно, и се обещаваше да пише в Русчук на Акифа и да му разкаже самата истина на работите, но досега не излезе ни черна, ни бяла от тие обещания.

Читателю мили! Не се чуди на това, защото ние сме обдръгнали вече на подобни правосъдия! Тие са засега правдините, от които се наслаждаваме ние, тихите и покорните българи, и за които ни завиждат европейците, че сме били по-счастливи от тях. Имах още да ви пиша, но перото ми се счупи...

♁

Свобода, г. I, бр. 26, 7 май 1870.

[«ВЕЛИСЛАВА, БЪЛГАРСКА КНЯГИНЯ» В БРАИЛА И В ГАЛАЦ]

Браила, 12 майя

В последните бройове на в. «Свобода» аз гледам да споменувате нещо за новоизданената българска драма «Велислава, българска княгиня» от г. Д. П. Войникова и редакцията е намерена да направи критически разглеждания върху нея. Но това е вече работа на редакцията, а аз ще явя за станалите нейни две представления; едно в градът ни, а друго в Галац.

Още през великите пости ние чувахме, че се приготвя от нашите младежи тука нова театрална българска пиеса

под управлението на г. Д. П. Войникова и секи от нас в Браила беше любопитен да види нейното представление в тукашният театър. На 17 априлия тукашната публика има удоволствието да види на сцената новата тая българска драма. Доброто име, което е спечелил българският театър в градът ни още от 1867-та година, привлече любопитството на сичката браилска публика. Театралният салон на Ралли беше напълнен от зрители: българи, власи, гърци, славяни, немци, евреи и други, които почетоха с присъствието си българското театрално представление. Пиесата беше една от най-трудните, а особено за тия лица, които не са се обикновено занимавали с театрално изкуство, защото в това представление действующите лица трябаше да изложат на сцената много разнообразни характери из животът на човекът. Тук се изискуваха роли, които изражават сериозност, отчаяние, интригантство, комика (насмешка), юнашство, любов, издайничество, фанатизъм и мъстителност, с една дума, в тая драма трябаше да се изиграе на едно място: драма, комедия и трагедия, според както виждате из съчинението ѝ. А можеха ли нашите младежи, т. е. любителите на изящното изкуство, да се осрамят пред една публика, която беше съставлена из различни народности?

Колкото български представления са се давали в градът ни, аз съм присъствувал на сичките, но ни в едно нашите младежи не са се засрамили и винаги са правили най-приличната чест на народното име. В последньото представление мнозина от другородците не щяха да вярват, че някои от действующите лица, а именно г-жа Аника Х. Костович, която игра ролата на царица Мария и на Кирамария, не притежават действително театралното изкуство, а особено мнозина от гърците се препираха, че не е възможно тая българка да не е била актерица. Някои из тях мислят, че тя е прочутата ромънска артистка мадам Фани. И действително нейна милост заедно с г-жа Катерина М. Василова, която игра ролата на Велислава, дъщерята на царица Мария, в четвъртото действие, дето е възелът на пиесата и дето се играе чиста трагедия, направиха мнозина от зрителите да поронят сълзи връх злочестната съдба на една българска княгиня. Не можеше чувствителното сърце да не пропусти сълза пред изгледа на една жалостна картина, дето се представя една злочестна

майка царица да брани своята рожба със слабото си женско тяло против сулиците на едни войскари, които идат да грабнат от майчините ѝ обятия нейната едничка дъщеря, за да я предадат на татарина Чакоса, синът на хана Ногая, според принудителното условие за мир, което баща ѝ, цар Георги Тертерий, бе направил с господарят на татарите. Изречените с трагичен тон думи на царица Мария срещу цар Георгия, който става като предател на дъщеря си: «Пролей, свирепий, кръвта на една майка и на една дъщеря злочестни», и думите на Велислава пред едно множество от въоръжени татари, които идат да я грабнат насила: «За любовта на моето мило отечество аз презирам моята лична любов (защото беше влюбена в един млад войвода Милица, с когото щеше да се сгоди) и сама се предавам на вас (татарите), за да спася българското царство от неприятелските ви ръце!» Не можеха, казвам, тия изречени с тон думи да не дирнат сърцето на зрителите, които гледаха как едно царско семейство става играчка на най-низките интриги.

Но Георги Тертерий не можа нито с пренасянието дъщеря си в жертва да се укрепи на едно такова царство, на което основите бяха вече съборени от вътрешните раздори, партии и интриги. В тая пиеса се изображаваха твърде живо такива злочестни картини, в които се отражава грозната съдба, що е прекратила преди 5 века животът на българското царство и потъмнила е славата на българският народ.

На 1 майя нашите отличивши се в това представление младежи бидоха приканени от галашките българи, за да отидат и представят истата драма в Галашкият театър в градът им и да играят в полза за тамкашното българско училище. На 3 майя галашката публика имá приятността да види за първи път българското позорище. И тука театърът беше пълен от любопитни зрители из различни народности, между които имаше и няколко англичани. Сички останаха крайно задоволени и възхвалиха с продължителни ръкоплясканияя способността и отличието на нашите актери, като в истото време хвърляха на сцената кичести китки в чест на по-отличните лица, а именно на царицата и княгинята. Из тия хвърлени китки имаше и такива, които струваха по един наполеон. Това показва

почестта и уважението, които има българското театро пред нашата публика.

При свършванието на представлението както в Браила, така и в Галац публиката извика на сцената г. Д. П. Войникова и му благодари за благоволните старания, които той е взел на себе си да съчинява театрални пиеси и сам да ги разпорежда и управлява на сцената. В последният град сички викали по име царицата и княгинята, за да им изкажат благодарност, а така също и сичките младежи за добрата им воля, която са имали, да земат участие в това полезно за народното ни свестивание дело. Да живеят сички младежи, които предприняха българският театър!

* * +

Свобода, г. I, бр. 27, 14 май 1870.

[КОГАТО ПОЖАРЪТ ГОРЕШЕ. . .]

Зимнич, 7 юния

На 9 часа вечерта на свищовската скеля стана пожар, който опустоши около 150 магазии, пълни с жито, кукуруз, манифактури и колониални произведения, и направи ги на прах и пепел. Огънят се захвана от магазията на Хаджи Шабана. Според разказа на българите, които дойдоха из Свищов, причината на тоя пожар са били самите турци, които искат да осиромашат християните, защото турците, а най-повече русчушкият валия, отдавна имали това намерение, защото свищовските българи не били верни на падишахът. Когато пожарът гореше, то правителството не направи никаква помощ и когато българите дойдоха, за да си вадят стоките, то и тях правителството възпря и само на турците, черкезите и татарите беше дозволено да гасят пожарът, които и вадеха стоките из българските магазии и носеха ги по къщите си. Около 50 души дюлгери искаха позволение да гасят пожарът, но турците им не дозволиха и българите бяха принудени със сила да прогонят заптиетата и да гасят своите къщи.

Това жалостно приключение е твърде тежко за българите, защото тия изгубиха около милион австр. жълтици, из които само 1/9 е турски убиток. Огънят се продължа около 5 часа. Но най-любопитно е това, че когато българите бяха слезнали да гасят магазиите си, то получиха известие, че турците въоружени ходят из къща в къща и там крадат и безчестят жените. И така българите не знаеха що по-напред да вардят: стоката си или децата си и жените си. Свищовският мюдюрин във времето на огънят бил затворен в харемът си и там седял пиян при жените си, без да се мръдне. Българите ходиха на конакът да искат тулумбите, но тям отговорили: «Това е божа работа! В божиите работи не тряба човек да се меша.»

S. S.

Свобода, г. I, бр. 30, 10 юни 1870.

[НЕ МРАТ ВЕЧЕ МЪРЦИНА. . .]

Търново, 5 юния

Тези дни пристигнаха пътници из Габрово и разказаха ни за два случая, които бързаме да ви съобщиме. Преди 10 деня двама сиромаси занаятчии из Габрово, Добре Кольов (сапунджия) и Иван Петков (чехларин), колкото стокица изкарали, то я занесли по селата, за да я променят на храна и на вълна. Когато достигнали до Карагач (в Никополската кааза), то си запрели конете, за да ги разтоварят и да си починат. Не се минува много време, а ето пет души черкези, че нападат нечаяно да ги оберат. Тука бедните българи не можели да претърпят и да си дадат стоката, която бог знае с колко труд са събрали, а може и с людски пари да са я купили, и затова се опират на обирачите и се улавят на борба, макар и с голи ръце. Но когато И. Петков паднал на земята и бил готов да пострадае, то другарят му Добре се спуснал с помагалката в ръка и пребил ръката на един черкезин, който бил извадил ножът си против него. После това той нападал и връх другите, из които свалил на смърт още двама със

своята дървена пушка. Осталите двама черкези сколасват да избягнат в селото си (което за нещастие било близо) и да вдигнат сичките черкези, които и направили нападение на нашите търговци. Българите се защищавали мъжески, но черкезите били много и успели да ги изрежат на малки частици. Българите са се защищавали юнашки, а това свидетелствуват пръстите, които били намерили между мъртвите и които принадлежат на черкезите, защото на габровчените ръцете били цели, а само главата на Добре липсувала. После това, като се научил кърсердарът от ближното село що е станало, то той отишъл със своите сеймени, за да заобиколи черкезкото село и да улови злодейците, но тез звярове се опрели и на царските хора, и той не можал нищо да им направи.

А знаете ли какви са хора убитите българи? — Единът (Добре) има пет деца и най-голямото му дете е на 10 години, а другият (Иван) има четири така също дребни деца, които друго не знаят освен: «Мамо, дай ми хлебец. . . гладен съм.» Ех, не стигаха ли на нашият народ анадолските мечки, които цели 4 1/2 века пият кръвта ни, ами турското реформаторско правителство и наша матушка Русия ни навлякоха и тези кавказки зверове? Това е една от прогресивните постъпки на нашето правителство и едно братско съчувствие от страната на руските!

Другата случка стана близо до Градище, дето пък двоица кърджии от габровските колиби били нападнати от двама добре въоружени турци и като се уловили да се борят, то нашите колибарци със своите помагалки избили добре турците. Един българин се спуснал, пригърнал едного из агите и така сладко го целунал, щото му откъснал страната. В същото време пристигнали и други повече пътници и злодейците били принудени да побягнат. В Градище пътниците разказали случката на заптиетата, които намерили раненият турчин в друго едно село и го уловили. А що ще му сторят? — То е лесно да се узнае, защото стига човек да е ага, па нека бъде и най-голям злодей. Но както и да е, но нему ще остане за спомен тази неделикатна целувка. Тука нищо не пострадали нашите колибарци, а в първата случка, ако българите и да били посечени на парчета, то и тия извършили своето, тия очистили двама-трима и ние и с това ще се

утешим засега и ще се порадваме, че и нашите българи не мрат вече мърцина, но плащат си борчът на агите.

В. В.

Свобода, г. I, бр. 31, 19 юни 1870.

[КОГАТО ЧОВЕК ИСКА ДА ЯДЕ, ТОЙ ТРЯБВА ДА РАБОТИ]

Цариград, 21 юния

Искате ли да подрънкам и аз на читателите ви? Ако искате, то послушайте. Когато човек иска да яде, то се разбира, че той тряба и да работи, а работите на тоя свят са различни. Моята работа е ходенето; а когато човек ходи много по светът, то се знае, че и много работи ще да чуе и да види. Като ми се случи работа да походя по карнобатските и ямболските села, то аз разбрах, че хорицата много теглят и страшно страдат от проклетите мръсници черкези. Не е останало по селата ни едър, ни дребен добитък. Сѐ тия скотове, черкези, са ги изпокрали и изплюскали. Плюсницата и върлата холера нека да ги хване и нито един да остане! Лошо нещо е наистина човек на човека злото да иска, но какво добро ще помислите на тия готовановци, които нямат нищо човеческо. Тия хора не знаят ни да работят, нито пък имат на ума си да се научат. Не стигало дето хрантутим нашите аги, ами Росия ни прати и тия зверове, които, откато ни изядоха сичко, щото сме с голям труд придобили за черни дни и за старост, ще подкачат и нас живи да ядат! Какво наказание божие беше това, дето бог не се усмили барем за невинните наши дечица? В едно село лани имало до 130 хергелета, сѐ български, а тая година хорицата не ще имат с какво да си увършеят харманите, защото им останали само 18 добичета. Катадневно се губи от пред очите на бедните селяни по един — по два вола или по некой кошер с пчели и пр.

Да дойдем сега в Цариград. Вие сте чели по вестниците, че султанът прави обрезанието на синът си и на сичките

принцове. Най-напред се каза, че според тях ще се обрежат и други 10 000 сиромашки деца от столицата, но не излезе така. Тамам 25 000 турчета се обрязаха. На сякой обрезаник, като се дават вътрешните бели дрехи, два чифта кундури, фес и други, дават му се още и горни дрехи, които са ушити сѐ от хубава и лъскава коприна, така щото един такъм горе-долу не става по-евтин от 8 турски лири. Освен това на обрязаните се даваше и по една турска лира бакшиш. Пресметнете сега това, че секи султан, когато обрязва синът си, то колко му костува това обрязвание! Нека хората казват после това, че турското правителство не било богато! А това като е така, то как да се не поревне на друговерците да станат и тия барем на старост ислями? А пък защо българите да не вършеят харманите си с крака, когато им изядоха черкезите и правителството и воловете, и конете?

Ако искате да ви кажа нещо и за нашите български работи, то съм готов да изпълня волята ви; боя се само, че ще ми се разсърдят някои наши чорбаджии. Ако отиват сѐ така нашите работи, както тия отиват до днес, то знаете ли, че както едно време — когато гърците добиха своята политическа независимост, — се стекоха сичките гърци, колкото ги имаше по светът, и секи из тях искаше да стане цар, а ако не цар, то барем министър на финанциите — така отиват днес и нашите работи. Чернокапците се карат и препират кой да се докопае до екзархската титла, а червенокапците вече оставѝ настрана. Едни казват: «Аз съм заслужил във времето на унията»; други казват: «Аз съм харчил пари и животът си съм изнурил за тоя вопрос», и пр. И така едни искат да стават екзархи, други — капукехаи, а трети — капуолани, и секи гледа само за в джеб. А колкото за ония, които живеят около българската черква, която се нарича «народна», то за тях ме е срам и да говоря. По моето мнение «народната черкова» е Казанлъшка и Видинска, а никак не е народна, защото само двоица, т. е. един из Видин и един из Казанлък я съставляват и само тия днес бесят и колят кучето.

Завчера слушах едного да разказва, че по причина на султановият празник, за възлизванието на престолът, султанът благоволил (?) да опрости един българин, който бил затворен на 15 години и лежал само 11, т. е. султанът му опростил 4 години. Когато се вече припозна формално

българският народ за народ, то правителството изпроводило опростеният българин до българската черкова, за да даде ресмен един поръчител. Но кой ще посрещне чиновниците, които водили опростеният? Онзи, който се казва б а ш п а п а з, едвам станал от сън и не може да си оправи езикът от махмурлук; а канцеляринът оладжак, комуто е мил животът — не иска да се запре цял ден в гевгирната канцелария, за да не му се повреди здравието, — отищъл си при господжата, или на Ортакюю, за да си плете кошницата, т. е. да се подлизва, за да не изгуби службата, която е той заслужил само и само затова, защото не бил станал някога си униатин. И така човекът закараха назад в темницата и, види се, че пак ще той да си легне в тересханата, защото няма кой да защити опростеният от султанът грешник.

Такива са нашите народни работи! Но вие ще кажете, а няма ли у вас община? Няма ли такива хора, на които тряба да се каже това и които са обязани да защищават угнетените? Да, има, но кому ще да кажеш? Който дръзне да забележи на тия хора и да им даде съвет, то му казват, че е мюзевирин и не зная още що. Малко продължих дописката си, но това е само начало. Ако видя обнародвано настоящето си, то ще ви пиша по-кратко и по-ясно за сичко, защото се намирам на такова място, което ми дава случай да узнавам сичко, щото се случава. За нашите вестници не мислете, че сичките тия са независими. Освен една «Македония» другите са, както ги видите.*

⊙

Свобода, г. I, бр. 33, 8 юли 1870.

* Молиме нашият дописник да изпълни обещанието си. В Цариград има сто хиляди българи, които заедно тряба сяко явление да забележават. Р.

[БЪЛГАРИТЕ ТРЯБВА ДА ОТДЕЛЯТ ПШЕНИЦАТА ОТ КЪКЛИЦАТА, И НАПРЕД!]

Цариград, 5 юлия

Из градът ни новините са толкова много, щото човек не знае какво по-преди да каже. Онова, щото най-много занимава духът на нашите братия българи, е черковният вопрос, който, откакто се е решил, побъркал се е повече. Много се говори, много се приказва, но ако искате да знаете нещо положително, то аз тряба да си повдигна рамената. Аз не желая да бъда по-проницателен от братията си и затова ще проводя читателите на «Свобода» да прочетат нашите цариградски вестници, които се намират в такова също шантаво положение, в каквото се намирам и аз, тия са пълни с детински псувни, със сръдни, със съвети и пр., но и тия, както и аз, не знаят нищо определено.

Аз ще се помъча само да разискам причините, по които стават подобни неразборщини и ще се постарая да укажа на онова средство или на оная сила, която ще бъде в състояние да развеже гордиевият възел. Най-напред тряба да разберем, че причината на неспоразумението е Али паша, защото само неговите чиновници са противни на и з в е с т н о в р е м е н н о т о избиране на екзархът — това е като $2 \times 2 = 4$. Тук, в Цариград, както и навсякъде по България, е съвсем обикновено, щото в обществените работи да се намесва частният интерес. Намират се такива чиновници, които съвсем се не срамуват и изповядат, че българският черковен вопрос ще бъде източник за тяхното благосъстояние. Вие твърде често ще чуете таква една подлост: «Това е така, мой господине, но мене ми не понося», или «Моите интереси ми не дозволяват да се съглася с вази». И подобни хора са се наели да управляват и да нареждат народните работи, когато вече е станал общи закон, че сяка една народна или обществена работа не тряба да се оставя на ръцете чиновнически. Но мене някой може да ме попита:

— А гладен ли да умра?

— Преди да отидеш да се наместиш на каква и да е работа, то ти попитай съвестта си, ще ли тя да бъде мирна и способен ли си да извършиш своите обязаности честно и

добросовестно. По-добре е да продаваш хляб на Ени джамия, нежели да бъдеш народни предател и народни грабител — ще да отговоря аз.

Не ще да ви излъжа, ако кажа, че сичката неразбория, която съществува в българският синод, произхожда от чиновниците. А защо Али паша е направил българи чиновници? Турското правителство прави сичко наопаки, то е от сичкият свят изключение, следователно и измет от светът. Сяко правителство оставя народът да си избира свои представители, които да изказват на правителството народната воля и желанията му; а турското правителство само назначава народни представители, чрез които иска да убие съвестта на самият народ. А ще ли правителството да достигне своите цели, то е питане. Аз не ща тука да нападам на личности, т. е. на българските чиновници, защото и тия са българи, които имат българско сърце; но в същото време аз тряба да кажа, че тия чиновници сякога тряба да играят така, както им свирят; а ако понякогаж и да поискат да изкажат своята собствена воля, то гласовете им струват толкова, колкото една капка в морето.

Повтарям, аз няма да нападам на личности, но думата ми е само да докажа колко скъпо тряба да плащаме за Алипашовите преобразувания, чрез които и българският народ се е удостоил да има два-три високи чиновници и тия чиновници се употребляват като орудие, за да се пороби съвестта на българският народ. Ни един народ на светът не е дотолкова онеправдан, колкото българският. Най-големият елемент в Империята е българският и, струва ми се, не щат да ме нарекат прекален, ако кажа, че тоя народ се представлява пред правителството от 2—3 лица, и то избрани от самото правителство. Сякому е известно, че Али паша твърде често се хвали в подкупените европейски журнали, че и християнските подани на султанът принимават участие в правлението.

Да дойдеме и до чернокапците. Свети Макариополски си даде оставката, защото не минала неговата (да река, че и той е подкупен, съвестта ми не дозволява) философия: негова милост се надеяше, че народът ще му бъде дотолкова признателен, щото, щом се реши вопросът, той ще да го провъзгласи за патриарх на цяла България; а сега като видял, че волята му се не изпълнява, то до-

каза пред сичкият свят, че той не е работил за народът, но за патриаршеската патерица. Че заслугите на тоя пастир са големи и народът сякога ще му остане признателен, за това не тряба и да се съмняваме, но че няма да го похвалят и за днешните негови постъпки, това е така също верно като ден. Нека светиня му ни дозволи да му кажем, че великите мъже изпълняват обязаностите си съвсем другояче. Гарибалди освободи Италия и не поиска от отечеството си никакви награди и преди малко време беше извел и конят си да продава, защото нямал харачлък; и Виктор Емануил го купи за няколко хиляди франка. Но Гарибалди е награден от сичкият италиански народ и от сичкият свят, защото секи честен човек го обича. Иска ли г. Макариополски да му говориме повече от това?

Ами ти, г. Дорчо, що си заслужил и каква награда очакваш от народът? Ти искаш от българският синод воля да ти дозволи да идеш в някой манастир и да си спасиш душата, която е вече толкова много грешила. Върви, мой брате, върви, бягай ти от светът, защото, ако останеш между народът, то твърде лесно излъганият от тебе хиляди пъти народ може да ти издрисне чувството. Защо ти питаш синодът, тряба ли да идеш в някой манастир, когато ти сам твърде добре знаеш, че твоето спасение е в манастирят, защото името ти е отдавна вече записано в черната книга. Ти вече не си за нищо и за никакво: българите те знаят, а на турците не трябат вече такива шпиони, които са познати на сичкият свят. Ти не си вече способен и за това, за каквото беше способен в старо време, т. е. да тровиш хората, защото. . .

Преди да свърша, аз тряба да повторя, че ако българите искат да дадат край на неразбориците, то тряба да отделят пшеницата от кукличата, и напред!

С.

Свобода, г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

[ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ В ШУМЕНСКО]

Шумен, 8 юлия

Ида да ви явя много известия, ако и да са малко закъснели. В шуменското читалище дошъл мютесарифинът и харизал един бешлик из съчувствие към българският народ и към шуменското общество, а на другият ден той проводил един заптия да запре училището (той мислил, че читалището е училище), защото там имало бунтовнически кадри. Кадрата на Ивана-Шишмана мютесарифинът изпроводил в Русчук, за да пита правителството дозволява ли то да държат българите по училищата си подобни картини.

Интизамджият поиска да събира интизамът не во време; хората се изплашиха и молиха правителството да не прави такова едно злоупотребление, но правителството не пожела да чуе тяхната молба и интизамджията изпродаде хорските волове и хорските къщи, за да удовлетвори правителството и да спечели 10 процента. Правителството оставило на интизамджиите 10 процента, ако само тия му заплатят едната половина от стоимостта на интизамът напред. Шуменци ходиха в Цариград и молиха правителството да почака един-два месеца и просбата им беше приета. Гледайте сега какви несправедливости съществуват в Турско: едни плащат в едно време, а други — в друго; законът се не изпълнява, а изпълняват се каприциите на чиновниците! Разбира се, че при такова положение на работите народът е достигнал до просечия. Да забележиме още, че на турците се прави снизхождение, а на българите никога.

Войската, която живее по шуменските села и в Шумен, и войската, която секи ден преминува през тия места, правят страшни злоупотребления. Шест български момичета се откраднаха от турските низами, обезчестиха се и трите из тях бяха убити. Казаците, или по-добре поляците, правят най-големите лошавини. Тия християни са съвсем побеснели. Тука се е разнесъл слух, че руската войска ще да премине Прут и поляците са опасали по две сабли и нарамили са по две пушки да бият московецът и да вардят дебелата сянка.

Няколко низамина отишли в една българска кръчма да пият, но без пари. Кръчмаринът им не дал вино и ракия на вересия и затова царските хора щели да го убият. Кръчмаринът се оплакал на пашата, но пашата намерил за по-добро да затвори кръчмаринът, нежели низамите, защото той не можал да найде свидетели мусулмани.

Черкезите изпокрадоха на хората и добитъкът, и хлябът от нивите. Един българин кираджия закарвал в Шумен вълна. Черкезите пресрещнали кираджият и земали два чувала. Вълната била на един турчин, който поискал стоката си чрез правителството, но правителството решило да продадат на българинът воловете и да заплатят на турчинът. На други един българин черкезите откраднали един кон и когато той дошъл пред кадият да се плаче, то кадият му казал насмешливо: «Ти имаш три коня, а сиромасите нямат ни един. . . Дай им един кон за бог да прости.»

8

Свобода, г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

[ЗАЙЦИТЕ И ЖАБИТЕ]

Цариград, 10 юлия

Праведно се провикате и ни натяквате в един из бройовете на «Свобода», че тука в Цариград има толкова българи и ни един не иска да ви бъде редовен дописник и да ви известява за течението на нашите български работи. За да извадя съгражданите си из тая непростителна погрешка, аз се наемам засега да ви напиша неколико реда, че дано някой от нашите цариградски учени философи и политици ми последува примерът и продължи моето начало. Аз не съм политикаджия и нямам практика за кореспонденции и затова ща да ви пиша, както можа и щото можа, а вие се потрудете и изберете това, щото ви иде за в работа, а изхвърлете онова, което ви се не харесва. Най-напред тряба да знаете, че аз съм съвсем млад човек, но не от ония млади, които се наричат «млади» и които имат глас в читалището, конущисват се с чорбаджиите и ходят по кавенетата и по Бейоглу на разходка; аз съм из младите млад, т. е. момче чираче, което е завчера излязло

из училището и баща му го е изпроводил в Цариград да стане човек, т.е. да се научи да печели пари, да прави шарлатанлъци, да се учи от Геновича, от Кръстовича и от българският синод ум и разум, а от Тъпчилеща — чафутлук.

Сега, като знаете кой съм аз, то не тряба и да очаквате от мене големи и дълбоки философии и зрели политически разсъждения. Аз обичам господарят си, защото е той един от разумните млади, така барем казват за него хората, и че приказките му са твърде интересни. В читалище и в съборите аз нямам вход, защото имам свои занятия; аз тряба да готвя ехния и да пържа джигер и за чорбаджият си, и за своето собствено гърло; но в нашата магазия дохаждат по някой път млади приятели на чорбаджият ми и аз позачувам по нещо си, дорде подавам кибрит за цигарите им. Но да оставя моето житие и да поговоря за друго. И така, аз често слушам, че се препират някои си и говорят за българските черковни работи такива едни разсъждения: «Българска работа нели е — остави я. . . Българските работи така тряба да вървят, а не другояче, защото ние сме българи.» Аз забележих, че повечето из тия философи са гръцка отхрана. Моят любезен господар силно защищава българите и доказва, че ни една важна работа с бързина не става и че ни един народ не е решавал работите си така скоро, както българите. Господарят ми привожда исторически примери и пита приятелите си: «А кажете ми вие, колко години се е провличало разделението на восточната и на западната черкова? Колко голение на восточната и на западната черкова? Колко години се е влякъл протестантският вопрос? Колко кръводини се е влякъл протестантският вопрос? Колко кръвопролития са се случили в множество черковни вопроси? Колко мъченици са изгнили за своите идеи и за своите черковни убеждения? Кой не знае историята на Гуса и Лютера? Кой не знае историята на триесетгодишнята война и на Вартоломеевската нощ? Който помисли за сичките тия произшествия, той тряба да се умири и да разбере, че обществените работи се не вършат така лесно, както обикновено се мисли.»

И наистина, нам ни се иска да се свърши българският черковни вопрос за два деня, и то да не харчиме пари. Аз мисля, че една обществена работа, с която се решава съдбата на народът, тряба да се обсъди зряло, защото една и най-малка погрешка може да възобнови фанариотските времена. Моят господар привожда и по-пресни примери, например той разказва за черковният вопрос в Австрийска Сърбия, дека цели две години се бори либерално-народната партия с маджаро-ортодоксалната. Най-после да погледаме на Фенер. Откакто е настанало православието, или по-добре да кажа, християнството, оттогава Фенер е захванал да се нарежда и досега не се е наредил. Струва ми се, че за вас е доста, ако знаете барем що се говори по магазините и по улиците, когато няма кой да ви пише що става в събранията. Защо вие нямате редовни кореспонденти, аз не зная, зная само това, че нашите българи се боят от самото име на вашият вестник; никой не смее да говори за «Свобода» явно, а разказват си за нея или на ухо, или на скришно място, а ако някой произнесе явно името ѝ или каже, че е прочел нещо в нея, то той, без никакво съмнение, е шпионин и иска да купува. Аз съм твърде скоро дошъл тука, но ако да послушам и да дам вяра на моите приятели, то в Цариград, като речи, патриотите са изключение, а шпионите са нещо обикновено. С шпионство се занимават и чорбаджии, и владици, и слуги, и търговци, и хамали, а секи честен човек се бои да отвори устата си. А може ли човек да се не бои, когато турското правителство от шега не разбира и сякога е готово да прати човека в Деарибекир или да го ръгне в тересханата, и то без съд и без разправа? Ние видиме пред очите си примери ежедневно. Твърде смешно нещо е, като гледаме, че турците се боят от нас, а ние още повече се боиме от тях: ако у българите да се появеше повече енергия и ако тия да се не предаваха един други, то на турците работата би била спукана, но. . . * Изпра-

* Веднъж зайците се събрали на една джоглина и държали такъв един съвет: «Ние тряба да идеме и да се издавиме, защото живееме за срам на природата: от сяка страна очакваме неприятели, секи ни презира и не иска нашият съюз, секи ни обича само за зъбите си и секи иска смъртта ни. Така не може вече да се живее!» Съгласила се зайчевата компания (зайците са повече съгласни между себе си от българите) и дружно тръгнали към Дунавът. В това също време жабите износвали платното си и излезли на брегът да си починат и да погреят гърбовете си на слънцето, но като чули заешката шумотевица, то се изпоплашили и наскачали пак във водата. Едно зайче попитало деда си: «Кажи ми, дядо, защо жабите изскачаха във водата и не посрещнаха ни?» «Уплашиха се от нас, мой синко!» — казал дядото. Зайчето се засмяло и рекло: «Ние отиваме да се издавиме само и само за това, че се боиме от

щам ви засега тая дописка, но ще бъда гузен дотогава, дорде я не видя напечатана, защото се боя да не попадне в предателски ръце.

♀

Свобода, г. I, бр. 35, 22 юли 1870.

[ОБЩЕСТВЕНИТЕ РАБОТИ В ГАЛАЦ]

Галац, 10 юлия

Отдавна не сме срещали из нашият град Галац какви и да е новини във в. «Свобода», а като ми се указа прилика и имам за какво да пиша, то аз се реших да начертая няколко редовце за нашите обществени работи. Преди една година си отворихме и ние българско училище, както и по другите места в Ромъния, разумява се, дето има българи, и дочакахме и ние изпитание, както и навсякъде; но за жалост нашите тука съграждани тъй студено се отнесоха към общото добро, щото не може повече и да бъде. Преди отварянието на училището, т. е. от началото тия се показаха разпалени с голяма пламенна ревност, а особено младежите, щото когото дека и да срещнеш и да се поразговориш, то само училището и читалището им беше на устата. Беше ли това от чувствителност или просто едно подражание на другите, за които слушаха, че еди-де си се отворило българско училище, еди в кой град имат читалище и пр., аз не зная, зная само това, че най-после успяхме и ние да отвориме училище. Но дали беше доволно това? Свършихме ли ние сичко, щото беше нужно? — Това си го знаеме ние помежду си. Речта ми е повече за младежите, които твърде често прехвърляха на еди-кои си, че не вършили работа или че тия я сбъркали повече и повече. А дека са сега тия младежи, когато им

сяко животно на светът, а не видиме, че има и такива животни, които и от нас се боят, т. е. които са по-страшливи и от заешката порода. Хайде да се върнеме назад и да хвалиме бога, че жабешкото царство е по-слабо от заешкото.» И зайците и до днес живеят в своето господарство, а жабите бягат от тях, когато тия отиват на Дунавът да пият вода. Разбрахте ли каква е работата? — Р.

се устъпи почти сичко и устъпи им се само и само да работят и да не роптаят? Тия се явяват като някоя рядкост. Освен това, някои из по-деятелните, т. е. из по-първите настоятели, които бяха длъжни да дойдат в училището на екзамените, не дойдоха, а какво остава на частните лица? Настоятелите трябаше да покажат пример, трябаше да подканят тогози и оногози да заповядат в училището. А то!. . . Но да оставим това настрана, че трябало да се подканят гражданите или не, това не е никакво извинение, ако да каже някой: «Никой ме не подкани или никой ми не каза.» Тук е спомагал, много или малко, секи според силата си и затова сичките спомоществователи трябаше да се запитат между себе си за сяко едно нещо. Не трябаше ли да се попитат: «Миналата година събрахме пари за училище и учител, а ето приближава време за изпитание. Кога ще да бъде това изпитание? Като си дадохме парицките, то тряба да видим уловили ли са тия мястото си или не.»

Много ми е жално и чудно, дето така хладнокръвно се отнесоха тия наши разпалени младежи към общите наши народни работи. А тия хора бяха първи в сяко едно предприятие и в сяко едно обществено дело. Но присъствуваха тия или не, а изпитанието стана на 5 т. м. в неделя. Тоя ден се избра нарочно, защото беше празник и можеха да присъствуват повечко хора, а то стана напротив, сир. освен троица от настоятелите дойдоха само 5—6 души. В училището броят на учениците е от 45—50 деца и тия са разделени на два класа. Преди да се започне изпитанието, о. Максим прочете една молитва; а учителят, който се беше приготвил да каже няколко думи, ако и да нямаше кому да говори, той пак излезе и прочете нещо си, само да направи формата — и нищо повече. Със свършването на това захвана се изпитванието на учениците от II клас. Отговорите на учениците бяха въобще добри, като обърнеме внимание на времето, в което са се научили, и това, щото знаят. Дай боже здраве и успех! Речта ми тук не беше за изпитанието, а да подсетя тукашните съграждани, а особено младежите за тяхната свята длъжност, която налага самото естество на секи човек и на сяка една народност без разлика, т. е. да «уважава своето, да го брани и подпомага, както може и с каквото може», та дано за бъдеще се отнесат по-другояче към обще-

ствените ни работи. В надежда сме, че ще се поправиме, разумява се, че и аз заедно. Дай боже!

†

Свобода, г. I, бр. 35, 22 юли 1870.

[СЕЛЯНИТЕ ПАТЯТ ПОВЕЧЕ ОТ ГРАЖДАНИТЕ]

Тулча, 29 юлия

Вчера пристигнах в тоя град и днес излязох да се поразходя и да си видя работата. На едно място на улицата се бяха натрупали голямо множество хора и разгледваха нещо си; аз се приближих до тях, намерих един мой познайник и попитах го що е и какво е. Моят познайник ми каза, че сегашният тулчански управител Измаил бей кани тулчанците ту да се погърчат, ту да се потурчат. Управителят издал някакво си обявление, което е напечатано на гръцки и на турски език, които нашите тулчанци не разбират. Няколко тулчански съграждани отишли при началникът и го молили, щото когато той издава какво и да е обявление, то да го издава на български език, защото народът не знае други странен език, но той им отговорил: «Вие тряба да се учите в училищата си гръцки и турски, защото сте гърци.» «Ние сме българи» — му отговорили. «Вие сега сте българи, но по-напред сте били гърци и побългарили сте се.» После тия думи гражданите били изпъдени и повелело им се да воведат в училищата си гръцкият език без забава.

Повече от гражданите патят селяните, които сѐвсем са се съсипали. Няколко селаченина бяха докарали с колата си някаква си храна и когато аз ги попитах що са докарали, то един из тях ми отговори със сълзи на очите и с горчива въздишка: «Докарали сме от миналата година десетакът. (Нарича се десятък, а зима се на пет едно.) Лани правителството поиска наместо храна пари и ние му заплатихме по 45 гр. на килото, но тая година житото стана по-скъпо и тулчанската власт ни извести, че ние трябва да дадеме или на 8-те едно, или да платиме

по 80 гроша на килото. И така, ние сме длъжни да плащаме за лани по 35 гроша повече, а за тая година по 80 гроша, или по едно на петте.» Освен това селяните се плачат, че правителството ги е накарало да прекарват житото в такова време, когато тия имат и своя работа на полята си. «Новото жито още не сме събрали, а старото изядохме, а правителството не ще да чака, ами казва: «Или 80 гроша на килото, или на петте едно, и то сега, изведнъж» — каза ми един от селяните.

В сегашно време в Турция не се знае ни кой пие, ни кой плаща. Турците насила накарват раята да им жъне нивите и да им върше житото, и то сѐ ангария. Ако нашите селяни и да се намират в такова страшно положение, то пак са обязани да хранят турските низами и заптиета. Когато някои селяни дойдат в градът ни, то тулчанският управител ги хвата по улиците и накарва ги да извършават неговите работи, без да им плаща нещо. Тулчанският управител е потурчен грък, но работи по програмата на Митхад паша. Когато той дойде за управител в нашият град, то довлече със себе си цяло стадо гладни и голи гърци и арнаути, които и до днес не могат да се нахранят от българите. Няма по-лошо нещо на светът, отколкото да храниш гол грък, гладен арнаутин и гърчава свиня! Щом дойде в Тулча, то агата захвана да прави път, когото прекара през хорските ниви. Жителите го молиха да почака малко, т. е. дорде тия си ожънат нивята, но потурченякът им каза, че царското повеление е по-високо от хорските нивя. Не знаеме може ли сичкото това да се изправи без нож и без кръвопролитие? (Не може. — Р.)

* † *

Свобода, г. I, бр. 37, 8 август 1870.

[ТУРСКИЯТ ДЕСПОТИЗЪМ ДУШИ БЪЛГАРИТЕ]

Цариград, 1 августа

От няколко дена насам рейнските приключения ни направиха луди и щури и никой не знае що да говори и що да мисли. Като говоря ние, то аз под тая дума разби-

рам турското правителство й въобще сичките турци, а не нази си, т. е. българите, защото в настоящата правителствена система българите са положителна нула, която има значение само тогава, когато пред нея стои единица; с една дума, тая нула тряба само да работи, да печели пари и да поддържава турският деспотизъм, който души същите българи. Да, българите тряба да печелят пари и да хранят героическата турска войска, която по желанието на султанът тряба да бъде весела, сита, обута и накитена. И така, тая войска тряба да яде и да пие сито, за да добие кураж, защото тя е длъжна да отиде на помощ Наполеону. Тряба да разберете, че Турция тряба да помага само Наполеону, а не на сичка Франция, защото турците твърде добре знаят как ги цени французкият народ и какво тия могат да очакват от свободолюбивият французин. Но както повечето шарлатански работи на тоя свят имат една определена посока още от самото си рождение, така и днешните турски шарлатанлъци не са изключение от това правило. Научи ли се човек да живее от чуждият пот и остави ли се само на приятелската защита, без да се старае сам да поправя своите недостатъци, без да претегли своите сили, колкото тия и да са малки, и да се помъчи да ги увеличи така, щото да стане самостоятелен и да няма нужда от никого, то тоя човек тряба да погине. Сяко господарство тряба да пресметне, че ще дойде ден, в който приятелите и съюзниците или не ще да могат, или ще им омръзне да поддържават гнилият и неспособният свой приятел и тогава на тоя приятел или на това господарство не остава нищо друго, освен да се хвърли в морето и да се удави. В такова също положение са и нашите аги и нашето честито правителство. На османското правителство работите вървяха твърде добре (?) само до онзи ден, докогато Франция беше силна, защото в онова време един французки министър със своето перо поддържаше целостта на Турция и гарантируваше нейното съществувание. А сега? — Преди да се захване пруско-французкият бой, то Франция предизвести Портата и тя захвана да се приготовлява и да съсредоточава войските си в Шумен и в Цариград. Като се появи войната, то Турция не се забави да предложи помощ Наполеону и да му се обещае, че ще му проводи 200 000 войника (орехи). А ако да послушаме турците, които ходят по кавенетата

и изявляват своите съчувствия към французкият император, то турската помощ ще да се състои от цели милиони. А сичкото това беше Алипашов шарлатанлък. Али паша се надеяше, че работите на Наполеона щат да вървят сѐ щастливо и никога няма да му дотряба турска помощ. Турците ще да ядат пилаф и ще да безчестят и ограбват христиенските свои поданици по селата и градовете, а Али паша ще да излазя с бяло лице пред посланикът и ще да се гордее, че е задължил Франция. И така, Али паша печели от две страни, т. е. и войската се храни по селата, без да плаща и без да ѝ плаща правителството, и Наполеон ще да остане доволен; а ако остане здрав и читав, то той ще да припомни своите приятели и тогава Али паша ще влезе със спокойна совест в харемът си и с кеф ще да запее:

«Денедин му кендини
Хей Москов каралѣ.»

И тогава турският свят — а най-много сам Али паша — ще да се чуди на умът и на политическите способности на великият везир и на глупостта французка, които са могли да повярват на турските обещания. От друга страна, Али паша ще да убеди султанът, че с помощта на пророкът сичко е оздравено и той (падишахът) не тряба да има за нищо ни най-малка грижа, но великодушно да си пуши чибукът, да се бори с овните, да си играе с петлите и да гние в харемът си, с една дума, да си гледа кефът и да се радва, че има такъв достоен министър, който сваля и звездите от небето. И ето в един ден «Турция» ще да обнародува едно такова чудо, че султанът благоволил да удвои платата на своят първи министър. Такива са плановете на султанският премиер чиновник, който днес обещава Наполеону 200 000 войника.

Но да видиме дали Али паша ще може да ушие такава дреха, каквато му се иска да ушие по своят кроеж. Франция и Прусия ще се бият, ще се разсипват, ще се победяват и ще падат, но тия сѐ остават големи държави, които са населени с големи народи; тия държави са били досега, па ще и да бъдат пълни със слава и предводители на цивилизацията; тия са сичко приготовили и нищо не са оставили на аллах керимът; с една дума, която страна

и да победи, тя знае що да прави после своята победа; ами какво ще да правиме ние? Днес за днес Наполеон заедно със своите министри и генерали се показаха неспособни да надделеят противниците си, затова сичките дипломатически интриги на нашия премиер министър щат се покажат като дела, които са изработени от един о в ч и м о з ъ к. По-добре ние не можем се изразиме, защото несполучените дипломатически лъжи, които по другите места се наричат предателство, в Турция не могат да имат такъв същи характер. Ето за какво казвам, че ние сме станали луди и щури, защото пипкавите хора се заемат за ум само тогава, когато им дойде бедата над самата глава.

И така, Али паша досега се надееше на французката защита и много малко се грижеше за преобразованията, които обещаваше на европейските кабинети да извърши в турското господарство: ако тия реформи да бъдеха извършени, то барем от тая страна той щеше да бъде спокоен, но. . . Наистина, че ако и да е станало в Турция някое преобразование, то това преобразование е станало не по желанието и по волята на великият везир, а по желанието на чуждите хора и по волята на иностранните правителства. Алипашовите преобразования се заключават само в това, да се събличат християнските поданици и да им се налагат тежки даноци, които да се дават на турците да живеят (защото другояче те щат измрат от глад) и да угнетяват раята. Нима правителството, като тури 2—3 българи чиновници, без да се изберат тия чиновници от народът, то направи с това реформи в държавата си? Нима в Турция е въведено равенство, когато свидетелството на 500 българи не струва толкова, колкото свидетелството на един турчин? Нима е това равенство, когато из 7 000 000 българи са назначени само 4, и словом четири, чиновника, а из 1 500 000 турци — 500 000? Че кое ли по-напред да кажеме и кое ли да изоставим?

Но нашето намерение тук не е да се плачеме, защото, изпърво, няма кой да ни чуе, а, второ, защото е срамота да се плачеме, когато ние сме седем пъти по-многочислени от турците. Нека по-добре се благодариме на бога, че нашите неприятели са дотолкова тъпоумни и че не са в състояние да предвидят, че със своята днешния правителствена система те само ускоряват своето собствено разсипване. Наближи вече времето да им докажем и ние

(кога? — Р.), че е вече късно да се правят реформи и че онова, което правителството трябаше да ни даде доброволно, днес ние ще да земеме сами, без да искаме неговите съгласия и без да питаме и да се кланяме пред Али паша. Идеята за «Д у н а в с к а т а ф е д е р а ц и я» се развива скоро, а когато тая идея чукне на вратата на секи християнин в Турция, то ще бъде вече късно да се правят реформи и да се проповядва дуализъм. А това време е вече настанало!

Говори се, че министерството ще да се замени с едно антируско министерство (а кое ли министерство е било фило-руско?). Войските се вдигат непрестанно, но против кого? — Разбира се, че против Русия. За християнските поданици на султанът нито днес се говори, нито пък правителството се бои от тях. Разумява се, че от тая страна турците ще бъдат изльгани! Тия дни се извършиха годежите на египетският наследник и на дъщерята на Фазил паша, който до вчера беше предводител на «Jeune Turquie», а днес никой го не преследува; правителството даже му въздава чест и слава и даде му се важна служба.

А българите? — Стига само някой шпионин да рече за българинът, че той е подозрителен и че той не почита турската власт, и тогава нека господ му бъде на помощ! Чуете ли вие, българи: «гарван на гарван очите не вади», казва българската пословица и затова земете се за ум. Д у н а в с к а ф е д е р а ц и я и б р а т с т в о!

Свобода, г. I, бр. 37, 8 август 1870.

[В ГЛАВИТЕ НА ТУРСКИТЕ УПРАВНИЦИ ИМА ДУПЧИЦИ, ПРЕЗ КОИТО ПРЕМИНАВА ВЯТЪР]

Цариград, 8 августа

Турското министерство се вече промени и ако и да ви е известен неговият нови състав, то аз тряба да ви го повторя, за да мога по-лесно да продължавам своето прегледване, което съм намерен да извърша по-доле. Мустафа

Фазил паша е министър на финанциите, Садък паша (?) — министър на евкафът (имущество), Етем паша — на правосъдието, Хайдар ефенди — управител Цариградски, Халил бей — посланик във Виена, и Рустем бей — посланик в Петербург. Аз ще се постарая да охарактеризирам някои из тия нови личности, за да си съставят българите понятие от какви хора ще да се управляват и какво добро тия тряба да очакват от своето ново министерство.

Да захвана от Мустафа Фазил паша. Тоя чиновник е, както ви вече писах в предидущето си писмо, бившият либерал и предводител на Jeune Turquie, който бе станал либерален и революционер към стара Турция, само и само защото не можа да обори Алия и Фуада и да седне той на мястото им. Когато Али и Фуад разбраха какво желае Мустафа, то така изкусно поведоха своите интриги срещу него, щото го принудиха да побегне и да стане вожда на млада Турция, на която началата ние не можехме да узнаем и до днес. В 1867 година, когато се откри съзаклятието на Млада Турция* и като се уловиха някои от членовете на това общество (?), то из техните отговори пред правителството човек нищо повече не може да заключи, освен че тая партия искала да падне Али и Фуад и на тяхното място да дойде Мустафа със своята компания. Ако да повярваме на думите, които Мустафа Фазил паша изказа в една своя брошура на французки език, то можеме да разберем, че той желае да въздвигне Отоманската империя до вехтата нейна слава, а да поправи лошето положение на християнските поданици на султана той едвам загатваше, и то с такъв начин, щото из неговите думи човек нищо повече не можеше да разбере, освен пак вехтата песен, която казва, че християнените тряба да работят, а турците да спят, да лежат, да пушат чибуците си и да ядат наготово; той даже окайваше турците, че тия от християните нищо друго не спечелили, освен дето се научили от тях да пиянствуват. (Афион ли да ядат, или ракия да пият? — Р.) Интригите, които се употребиха от Алия и Фуада против Фазила, достигнаха целта си, защото Али и Фуад изявиха на султана, че е възможно да се преправи законът, който е земен из кора-

* В това съзаклятие беше решено да се убие султанът, Али паша и Фуад паша.

нът за престолонаследието. По законът на Коранът отоманският престол тряба да премине в ръцете на по-старият в семейството, но Али паша обеща на султанът, че той ще да измени законът така, щото престолът да премине в ръцете на Абдул-Азисовият син. Но когато султанът пожела, щото тоя план да бъде извършен колкото се може по-скоро, то неговите министри му явиха, че най-напред трябало да се опитат с наследството на египетският подкрал и ако се удаде планът им в Каир, то тогава да извършат същото и в Цариград.

В това също време се появи и египетският вопрос*. Али паша употреби сичките си сили, за да доведе Фазила пак в Цариград и да го държи като плашило: това доказаха актите, които бяха проводени от Портата до подкралят, в които се казваше, че вицекралската власт зависи от султановата воля, който може сякога да го замести с Мустафа. Със сичкото това аз искам да кажа, че Мустафа Фазил паша не е нищо повече освен обикновен простак турчин, който при сичко, че се е образовал в Европа и че е от висока фамилия, останал е с проста фанатическа отхрана. За доказателство на моите думи, аз ще да приведа това, че той се употреби и употреблява се като орудие за сполука на кабинетните интриги на Али паша и не вижда, че той днес е роб на своите неприятели, чрез които изгуби своят престол и съгласи се да се кланя на Али паша, за да приеме от него като милостиня една министерска служба, в която той няма никаква нужда. Ето доколко постоянен може да бъде един турчин, а тоя турчин е унук на славният Мехмед Али, който от прост войник може да разсипе Турската империя и ако да се не намесеше Европа, то едвам можеха да го ограничат с вицекралевството египетско.

Хайдар ефенди, който досега беше посланик при виенският двор, се мисли за голям дипломат, но нам не са още известни неговите дипломатически способности, известно ни е само това, че световните виенски жени ще плачат за неговото отсъствие, и уверени сме, че тия, в надежда на неговата защита, ще украсят твърде скоро и Цариград. И това е реформа! На един млад грък, Г. К. — ти, Хайдар

* Главната причина беше тая, че Измаил паша престанал да провожда рушвети на Али паша.

бей, даде орден меджидие само и само затова, за да му се обещае К-ти, че не ще вече да прави любезности с mademoisel H. . . Види ся доколко е той заслужил в дипломатиката, когато от министър се възкачва на мютесаферин в Стамбол!

За Халилбейовото определение за посланик във Виена в днешните обстоятелства се гледа като на една политическа нужда. Халил бей е голям антирус, а още по-голям той стана в 1869 година. Когато император Александър беше в Ливадия, то Портата определи Халил бея да отиде и да поздрави Александра II. от страната на султанът; но генерал Игнатиев, като познаваше що е за човек Халил бей и като знаеше, че неговата глава има дупчици, чрез които преминува вятър, то яви на Портата, че не тряба да се изпраща никой. Това докачане на Халилбейовото самолюбие беше твърде голямо и затова той се заклел да мрази русите и сичките християни дорде е жив. Сичкият свят се благодари, като се махна тая продупчена глава от секретарството при великият везир. Каквито произшествия и да се случеха, то тоя господарствени човек ги заплиташе колкото се може повече, защото той в тях видеше сѐ руски интриги: секи християнин беше за него руски агент. И така, добър час на Халил бея и добра му среща с г. Байста! Халил бей и г. Байст могат сега да викат против Росия колкото искат, защото и виенските немци видят в сяко едно движение руско масло, руски интриги, руски рубли, руски агенти. . . Ненапразно казва пословицата, че «гузно негонено бяга».

Конемено бей (родом грък) стана член на господарственият съвет и напусна посланическото свое място в Петербург. И това е реформа, защото тръните се чистят! Когато турците видят някоя нужда, то турят християни чиновници в господарствената служба, но като им поолекне малко, то тия ги чистят. Така тия постъпиха преди три месеца с муавините, а днес с по-високите чиновници. Досега Конемено беше равен с министрите, но днес той стана нула, ако и да е член в шурай-довлета. В шурайдовлет сенаторите са бош одаларън ода башисѝ (на празни одаи ода-башии). Да бъдат християни чиновници се измисли само в онова време, когато революционната епидемия беше нападнала в Турско и когато турците, за да замажат очите на европейските кабинети, изведнъж ста-

наха ревностни реформатори, а сега? — «Сега светът си мирува и затова мардата тряба да се поизчисти, казва Али паша, защото кога дойде пак такова едно време, ако ние задържим тия реформи и гяурите поискат нови, то тогава тряба да им отстъпя и собственото си място.» И затова никак да не ви е чудно, ако един ден чуете, че по икономически причини е унищожен и държавният съвет като нещо излишно. Да кажем право, тоя съвет е наистина излишен, защото от него досега никакво добро не сме видели. Въпросите, които се дават на господарственият съвет от Али паша, се дават само за проформа, защото тия се разрешават от великият везир, преди да се предложат. Одобри или не държавният съвет кой и да е предмет, за това Али паша малко бере грижа. В такъв случай тоя съвет не е нищо повече освен едно събрание от харамоедци и направен е само и само за това, за да турят в него 2 1/2 християнина, които уж занимават важни господарствени места. Разбира се, че тия чиновници нямат никакво значение, но за това Али паша прави гюрултия и хвали се пред светът, че върши работа.

Аз ще се оставя засега да ви описвам и другите турски министри, ще да забележа само, че сичките тия са слепи орудия на Али паша и на неговата правителствена система, следователно сичко си остая така, както беше досега, ни по-лошо, ни по-добро. Но нашето положение не може и да бъде по-добро, ако ние стоиме с кръстосани ръце и ако чакаме от бога помощ и от Али паша правда.

Нашето решение за тия дела е сѐ това: 1) да си махнеме сичките надежди, които имахме досега и от турците, и от турското правителство, и да се постараеме да убедиме в това секи българин; 2) да обърнеме своите надежди само на себе си, да премериме силите си и да се заловиме за работа (заедно с нашите братия сърби, власи и гърци), за да съставиме една «Дунавска федерация», а то сичкото друго е празна мечта. Ние имаме само един враг, а тоя враг е турчинът и затова секи е наш приятел, който ненавижда турското господарство и който се гнуси от турските злоупотребления. Турците никога няма да станат хора, а ако ние не сме се уверили до днеска за това, то не щеме и да се увериме.

Нашите свети старци и нашият събор спят от дългият.

Такава е сяка една работа, която се върши под Алипашовото влияние.

[Лъвица]

Свобода, г. I, бр. 38, 15 август 1870.

[ПОДОЗИРАТ ВСИЧКИ. . .]

Тулча, 10 августа

Каква голяма разлика съществува между вас и нази! Само Дунав ни дели, но и той е станал дипломатин и има две лица: откъм вашата страна е той бял, а откъм нашата — черен, разбира се, че не за турците. Турците мислят, че ако някой българин замине във Влашко, то той заминува не за друго, освен да се види с комитетът. И така, секи влашки българин и секи търговец, който има с Влашко работа, е политически престъпник. У нашето честито правителство се подозревават и жените, и бабите, и старците, и пеленачетата.

Преди няколко време Панайот Константинов — бакалче момче, което слугуваше при брата си — ходил в Галац, за да си купи някаква си стока, и върнал се назад. Дошли някои негови приятели и разпитвали го що има и що няма и отишли си. След малко време Панайот отишъл на вапорът да си вдигне стоката и когато се връщал в дигенят, го срещнал един негов приятел и му казал да бяга, защото го търси полицията. Найнапред той не повярвал, но като видял, че дигенят бил обиколен от полицията, то се върнал назад и побягнал в Галац. Ето каква е причината. Някой си Димитър Търновалия отишъл при властта и казал, че Панайот донесъл из Галац кадри от Хаджи-Димитровите битки. Разбира се, че в дигенят и в къщата на братия Костантинови нищо се не намери, но това не помеша на Панайотовият брат да стои и до днес затворен. Подробно ще ви пиша за тая комедия други път.

* + *

Свобода, г. I, бр. 39, 23 август 1870.

[ОТДЕКА ЩЕ ДА ВЗЕМЕ АЛИ ПАША ПАРИ?]

Варна, 25 августа

Днес пристигна из Цариград великит везир Али паша, който мислеше да отпътува в Русчук, а оттам да се върне в Шумен, за да се увери сам дали войската, която се намира в главният лагер, е наистина не повече от 26 000 души. Той досега мислил, че в Шумен се намират около 60 000 войника, за които той отпущал плата из господарствената каса. Но преди да влезе в железницата, за да отиде да извърши тая важна работа, той получил из Цариград една телеграма, в която го викали да се върне назад колкото се може по-скоро. Както се види, той е повикан, за да работи за угушванието на багдадската революция, която се разпространявала все повече и повече по милостта на Митхад паша.

Други мислят, че Али паша е изигран от халваджи Акиф паша и от комендантинът на войската в Шумен, които, както говорят, имали големи грехове. Турското правителство, както се види, се намира в едно голямо смущение, щото не знае на коя страна по-напред да се обърне и що да прави. Турската финанция е в плачевно положение: войската не получава плата, а турските чиновници си крадат така също, както са крали при Махмуда. Говорят, че новият финанс-министър не знае отдека да земе пари и да помогне на господарственият кризис, а Али паша изпраща на Акиф паша за шуменската войска пари да храни 60 000 души, когато тия са само 26 000 (16 000 — Р.). И така, отдека ще да земе Али паша пари? Други път глобяваха българите и босанците, но сега се боят да правят такива злоупотребления, за да се не случи и в България това, щото днес произхожда в Азия. Българите днес се научиха вече да защищават честта си и имането си и сичките са готови с оръжието в ръка да докажат на правителството, че тия не са волове! Скоро ще бъде това време! (Дай боже! — Р.)

[Стрелец]

Свобода, г. I, бр. 40, 2 септември 1870.

[ЕТО ТИ ТУРСКО ОБРАЗОВАНИЕ!]

Цариград, 31 августа

Османското правителство запрети два турски вестника, «Ассир» (Век) и «Тераки» (Напредок), защото престъпили наставлението, което им се даде от кабинетът в началото на пруско-французкият бой. Кабинетът даде повеление, щото сичките турски и верноподанически вестници да бъдат неутрални и да не оскърбяват ни едната, ни другата воююща сила, но горећазаните два вестника забравили обязаността си и единът из тях нападнал на Прусия, а другият — на Франция. Аз не желая да ги осъждавам дали са добре или зле, право или криво постъпили в това отношение, защото нито Франция, нито Прусия хаят от турската критика, ще кажа само нашата българска пословица: «Барабар Петко с мъжете.»

Но има друго. Редакторът на «Тераки» се счита между турците за либерален човек (асъл мухбир), защото той се е учил във Ф и р а н ц а и частните му отношения са съвсем à la ф и р а н г а. Тоя Агарин син се е дотолкова дълбоко изучил в А в р о п а, щото като се върнал в отечеството си, той намерил българите в такова състояние, щото той без церемония ги нарича маарифсис булгарлар (безкнижни българи), а турците, напротив, били твърде образовани хора, защото последните изучават по 15 години коранът и пак не могат да го разгризат, а българите в 2—3 години се научават да четат, да пишат и да смятат, а освен това тия знаят по малко география, история и пр. Разбира се, че негово словесие алафирангаджият не е в състояние да разбере тия неща, защото той цени по турчетата и българчетата и мисли, че ако турчетата ходят по 15 години по медресетата и търкалят се по мектепите и пак нищо не знаят, то българите, на които правителството в нищо не помага, са останали още подолни. Аз мисля, че ако някой други и да ни кори за безкнижността ни, то няма що да му отговориме, защото той щеше да каже истината, но на Теракиевият à la фирангалия ще кажеме: «Присмял се чирепът на гърнето, че то няма ухо.» Земете вестникът на негово словесие г. Ахмед ефенди и ще да видите, че той е толкова образован, щото пише п л а т и к а наместо п о л и т и к а, п о р о т о с т о наместо протест и др. т., с една дума, той още и до днес казва на хлябът папо, а занимава се с политика и журналистика, на които още и имената не знае. И тоя господин идиот се е заловил да образова и да кори българите и не обръща внимание на своят народ, па и сами на себе си. Ние молиме Ахмед ефенди да дойде с нази в Енидfestamия и да погледаме на наредените граматици ходжи-кятипи, които продават на правоверните и на кривоверните хазъм-мектюп (готови писма) и които, кога им донесеш да ти прочетат нещо, те питат: «Тахвилджас ма окуяим, мектюпчас ма?» (Като запис ли или като писмо да ти го прочета?)

Но да оставиме малките ефендиета и да се завземем да разгледаме равноучените с Ахмед ефенди турски мъже. Най-напред ние се съмняваме дали знаят днешните молли и мютесарифи граматиката на турският език, защото първата турска граматика се яви в 1856 год. Тая прокопсана граматика е написана от Фуад паша, която е «пази боже от зла среща и от пияна жена». (Ние препоръчваме турската граматика, която е написана за българите от Якима Груева, на агите и на ефендиетата.) Ние твърде добре знаеме, че мнозина са достигнали до своите високи чинове само с краснописанието си, което е голяма рядкост между турците, а не с учението си, защото препоръчението на един турчин е ааля кятипли вар (изрядно писание има). Краснописанието го рекомендува, че е учен човек, а не учението, знанието и образованието. Освен това, когато някой писар се препоръчава, за да му се даде някой чин, то той се старае да пише високо, т. е. да употреблява арабски или персидски думи, които се рядко употребляват и които не може да разбере и сам Али паша заедно с шехюлислямът и с башкятипът; а ако той бъде и краснописец, то тряба да се качи на везирският трон.

Ами какво да правиме още с турските йероглифи, които човек не може да прочете дотогава, дорде не знае смисълта на самата реч; по тая причина в съдебните заведения става твърде често янглъш олду (грешка станала); и ако в някоя сентенция е написано да освободят Дойчина, то изпълнителите на властта освобождават Давида, а ако е написано да обесят Селима, то бесят Стояна. В тия случаи чиновникът си умива ръцете с

«янлъш олду» или с «бир нокта ексик имиш» (една точка по-малко). Ето ти образованието турско, което «Тераки» въздига, за да се присмее на българите, а че не дохождало на перото да се пише Силвестри отива в Силиврия, ами Силистра отива в Силистрия или да се не пише Сижизмунди Каноничи, ами Чинги-минги Канаманчи — всичкото това служи за похвала на турската литература!!

Ние не щеме да се хвалим пред светът, че сме учени, но за турците сякога можем да кажеме, че са тъпи и неспособни. Ако Мехмед Ефенди ни не вярва, то нека попита онзи българин, от когото си купува секи ден зеле и ряпа, знае ли да чете и да пише и ще да види, че между българите безкнижието е рядко изключение; после нека отиде на Високата порта или в едно из министерствата и да запита $^1/_2$ от турските чиновници и офицери можат ли да подпишат имената си. Нека негова милост Ахмед ефенди забележи, че най-простият българин знае да чете и никога не ще да прочете к ь о р к е ч и наместо к ю р к ч и. Но Ахмед ефенди може да ни каже: «А що съм аз крив, когато нашето писмо е мъчно и недостатъчно?» — Но това показва, че вие сте такива хора, у които не може да бъде ни литература, ни образование, ни напредок, ще да отговориме ние. Вие се намирате в такова положение, в каквото се намираха хората в Адамово време. Най-после дека ви са учените мъже, за които правителството ви разсипва милиони? Дека ви са докторите, адвокатите, учителите и публицистите? Не дервишите ли, не софтите ли ще да ни покажете? Между българите вие ще да намерите сякакви учени мъже, а ако не намерите инженери и механици, то и в това отношение сте пак вие криви.

За българите ни едно правителство не се е старало, нито им е помагало, а сичко тия са придобили сами против вашата воля; тия са били принуждени да се крият от вас и от вашите грабливи ръце, защото вашето правителство никога не е градило, а сякога е събаряло. И пак при сичките ваши злоупотребления българите имат твърде много учени мъже, а ако вие ги не видите около вас, то и в това сте пак сами виновни. Много учени българи не можаха да търпят вашите варваризми и станаха емигранти. Тия български д у х о в е са разпръснати по Ромъния, Сърбия, Австрия и Росия и стараят се ден

и нощ да ви направят хора, като разсипват с кръвта си тая от Адама изостанала правителствена система, която толкова много пречи на сяко развитие и на секи напредок.

Друго. Ако не знаете да четете, то барем от баща си сте чули, че преди 40 години, когато ви биха московците, живееше някакъв си Богориди, който заключи мир между Росия и Портата. Имаше ли в онова време по-голям дипломат от Богориди? А тоя Богориди е българин. В Цариград живее днес синът Богоридов Алеко бей, с когото ви съветоваме да се опознаете и да видите по-малко ли той от вас знае персидски и арабски и послабо ли знае съдебните закони и жустицията от самият ваш дипломатин Али паша? При сичкото това Али паша му не дава място, което е съобразно с неговите достойнства, а нареди го за член в ахкямът, за да прави темена. Алеко бей се отказа от тая служба и с това рицарско понашане той показа, че е достоен син Богоридов, а това е истински български характер. А кого тряба да благодари правителството за законите, които се наредиха в търговските съдилища? Не Гаврила Кръстовича ли? Колко турци имате като Гаврила ефенди? А Кръстович е българин.

Ахмед ефенди, великият турски публицист, беше написал една статия, пълна с похвали за султанът, че когато горяла Пера, той уж показал голямо мъжество. Али паша станал дотолкова добър, щото завел Ахмед ефендия при султанът, който му и подарил 500 тур. лири. Ние мислиме, че Ахмед ефенди се е завзел и сега да кори българите и да хвали османлиите само и само да добие пак някоя лира. Засега стига толкова.

[Лъвица]

Свобода, г. I, бр. 41, 7 септември 1870.

[ЧОРБАДЖИЙСКИ ПАТРИОТИЗЪМ]

Русчук, 3 септемврия

Бързам да ви явя, че отоманският женски пол се увеличи още с една Хайше, т. е. от една българка из село Гагалия, която тия дни се потурчи. Тая българка е 12—13-годишно момиче. Момичето било най-напред обезчестено, а после потурчено. Бащата и майката на това момиче се договорили с един турчин гагалченин да вършат заедно. Една вечер преди пет-шест деня момичето се изгубва. Майката се уплашила, захванала да плаче и да търси детето си: пита тука, пита там, пита турчинът, пита съседите си — няма го. На пътят ги срещнало едно уруче, което ги познавало, и им казало, че един имамин завел чедото им в Русчук. Бедните родители дошли в Русчук и намерили дъщерята си затворена в къщата на един имамин. Тия известили за това произшествие на конакът и властта повелела да извадят и момичето, и родителите му при мезличът.

А какво можеха да направят клетите селяни, когато се не намери ни един наш чорбаджия да им помогне — страх ги било. Ами поп Нил ефенди? Като го известили за тая случка, то той се направил на болен. А можеше ли поп Нил ефенди да постъпи другояче? Разбира се, че не можеше, защото той носи на гърдите си султанско петало и обязан е да защищава интересът на своят господар като секи верноподанни; него малко е грижа, ако неговите сънародници и единоверци се турчат и угнетяват; той нехае, ако ги и живи заровят в земята. Също такъв е и тлъстият, пълен с чувство търбух, който носи име хаджи Атанас ефенди. А прочутият бръбльо Петраки ефенди, ексмуавининът, се случил в конакът, когато завели момичето в мезличът, но щом разбрал каква е работата, то скочил по-скоро и отишъл си, защото се боял да не придобие някой неприятел от турците и после да няма с кого да плюска мастика. А чорбаджи Керчо абаджията се скрил, защото се боял да го не повикат да си даде идеите, които течат из абите. Такива са русчушките български ч у в с т в а! Аз не ща да доказвам тука, че ако да бяха присъствовали българите, то би отървали момичето, това можеше и да се не случи, но аз имам пълно право да викам против тях и да им напомня, че тяхната длъжност беше да отидат в мезличът и да протестират против тая незаконна постъпка на агаларите, защото по законът момиче на 12 години е несъвършенолетно и няма право да си променява вярата. Ето защо нашите чорбаджии трябаше да постоянствуват и ако да им се не уважеше думата, то да прибягнат до консулите, които щяха да помогнат на това дело без друго. Но дека са подобни патриоти? Можеме ли ние да търсиме в Русчук патриотизъм, когато поп Нил се боял да се меси в подобни работи? Той се боял да си не изгуби животът! Видите ли вие пастирско достойнство? — За пари и за п е т а л а ще продадат и господът си!!

Откакто поизстина времето и децата се вече не къпят в Дунавът, то и парапловът «Митхад» няма вече чест да носи на гърбът си негова екселенция халваджи Акиф паша. Тоя големи чиновник отиде онзи ден в Шумен да посрещне военният министър, който дохожда в тоя град, за да посети лагерът, в който в последните шест месеци едвам са събрали двайсет и пет хиляди войника, за да правят огнена маневра.

Халваджиите цъфтят в Туна вилает. Като захване човек от главатарят, сичките почти чиновници са достойни само и само да продават халва и да варят боза.

Жандармерията (заптиетата) се преобърнаха в г в а р д а н а ц и о н а л а и тия дни се преоблякоха в нова форма. Олеле, кокошки по селата! Олеле, селачи!!

?

Свобода, г. I, бр. 41, 7 септември 1870.

[БЛАГОДАРИМЕ НА ГЕНЕРАЛА ИГНАТИЕВА. . .]

Цариград, 9 септемврия

Какви чудесии дочака светът! Наполеон III пада, за да даде място на Третята република; папата се сгромоляса със сичката си непогрешимост, а италианският народ достигна своите цели; Испания е готова да провъзгласи република и пр. Чудни комбинации! В другите времена улавянието на един цар на бойното поле налагаше воля-

та победителска на цялата държава, а що видиме днес?

Но сичките тия неща читателите щат намерят в сяка една газета и затова аз ще да оставя настрана и папата, и Вилхелма и ще да поговоря за нашето щастие, за нашата бъдъщност и за бъдъщността на трънливият Восток. Но да седна ли да ви описвам рачешкото напредване на нашите завоеватели, или да ви разказвам, че тия от европейските произшествия са се отчаяли и станали са като пипкави кокошки, които вече нито ядат, нито пият, а само дремят и оставили са се даже на малките пилета да им кълват очите? И наистина, нашите аги, отчаяни за своята бъдъщност, са оставили вече всичко на «аллах керим». По-преди тия протестираха против новия кедифски заем, а днес си теглят протестът назад, защото големият ни овчи дипломат разбрал вече, че тоя заем се бил относял до приватното даире вицекралско. Вижте дипломатика, вижте ум, вижте чудо! Чегато египетският сатрап е президент на Американската републлика и иска да дели своите частни работи от общественийте. Разбира се, че сичката тая работа се заключава само в това: от една страна, Али паша от днешните обстоятелства е объркал конците, а, от друга, като се понамаза, той захвана вече да ближе това, на щото е вчера плюл, и да казва, че е бяло онова, за което още вчера казваше, че е черно. Наистина, че за нас е и срамота вече да разказваме, че се управляваме от такива шарлатани!

Ами какво да кажа за патриаршеският протест, за оставката на отца Григория и за другите подобни комедии, които разиграва Ф е н е р? О, боже фенерски! Дай на застъпника си ум и разум! Аз мисля, че му е доста тая молитва. Но да оставиме аллаховите последователи да си гледат аллахкеримът, а така също да оставиме и застъпникът на фенерският господ да се карат с аллаховият застъпник кой има и кой няма право над българите, а ние да се поразгледаме около себе си и да видиме, що може да стане за нас в това благовремие. Стига са вече плакали чужденците над нашият гроб. . .

Генерал Игнатиев, руският цариградски посланик, като се представи на султанът, отпътува в Одеса. Много се разказва за неговото пътуване: едни разказват, че той отишъл да види своите частни работи; други разказват, че той ще бъде пратен да мири Прусия и Франция;

а трети — че ще бъде министър на вънкашните работи наместо Горчакова. Нам ни се чини, че последньото известие е най за вярване. В такъв случай, т. е. ако последньото известие излезе истина, ние, българите, и въобще южните славяни, тряба да се броиме (отчасти) за щастливи, че цар Александър е хвърлил окото си на тоя деятелен и разумен мъж, който в своето пребивание в Цариград е направил епоха за българите. В последньото време положението на българите е било такова, щото тие не са могли да имат с г. Игнатиева големи сближения, но при сичкото това Игнатиев ни внуши голямо уважение и почитание както към себе си, така и към Росия. Наистина, че и в негово време нашата малка журналистика нападаше на руското правителство, но причината на тие нападения бяха нашето обществено положение и хладнокръвието на руското правителство към нашите работи.

В 1860 година, когато фенерският патрик с помощта на турското правителство искаше да прати в заточение българските владици, то българският народ се обърна към европейските посланици и молиха ги да помогнат на злото. Французкият посланик им предложил своята помощ, ако само българите станат унияти, а княз Лобанов им рекъл: «Держитесь православия и спасены будете.» А когато българите му забележили, че тие се държат за своето православие, ако това православие и да е най-главната причина на техните страдания, то негово сиятелство повторил лаконическите свои думи и обърнал си гърбът. Г. Лобанов, като човек, който бил возпитан в немската кухня и който сляпо се ръководил по немско-кабинетни мъдрости, като видял пред себе си хора без фракове и без бели ръкавици, то той не знаял да оцени онова братско съчувствие, което имали тия феслии към него; българите мислили, че тия се явяват не пред паша и не пред европейски чиновник, но пред своя еднороднй брат, който трябаше да гледа на сърцето им, а не дрипелите им, но Лобанов мислил другояче. Тряба да забележиме тука, че когато попитали един руски консул (родом българин) защо той не моли руското правителство да му даде место в неговото отечество, то той отговорил: «Не ща да продавам своите братия.»

Сичко това ставаше в онова време, когато униятската пропаганда беснуваше най-много между българите.

Но щом дойде Игнатиев, то сичко изчезна, даже и името на унията липса. Тряба ли да говориме тука, че руските посланици и консули до Игнатиева малко познаваха Ориентът и малко чувствоваха влечение към еднокръвните свои братия? Игнатиев е човек с високи преимущества; той със своята строгост изплаши турците и даде смелост на християнските поданици на султанът, а това е за нас твърде много. На Игнатиева никога не се е казало «янглъшолду». В 1868 г. стана един «янглъш», когато турското правителство затвори г. Сидона (българин), който беше руски поданик, че той уж бил съзаклятник, за да убият султанът заедно с Алтънджият (гръцки поданик), но генерал Игнатиев със своята строгост изведнъж освободи своят поданик, като каза на Али паша в очите, че турците даже закон нямат да осъждават за такива престъпления. Алтънджият и до днес кисне в затвор. Повтаряме, генерал Игнатиев не казваше: «Дръжте си православието и ще бъдете спасени», а постъпваше така, както тряба да постъпва един руски посланик в Турция и с турците: ето защо пребиванието на г. Игнатиева в Цариград е за нас епоха.

А ето що говореха добросовестните руски консули, които и до днес живеят в България и които служат под г. Игнатиевото управление: «Росия желае да спомогне на сичките славянски племена, за да се освободят изпод чуждото иго, а не да ги завладява, защото Росия не ще да каля историята си като римляните и да завладява слабите народности. Това като ви говоря аз, то мисля, че така също мисли и генерал Игнатиев, даже и цар Александър.» Така говорят и работят честните и чисти руси; тия не могат да мислят другояче, защото и в тях тече славянска кръв, както и в нас. Ние желаеме, щото руското правителство да изпровожда за свои представители прави руси, а не немци или хора, които са возпитани немски, защото нито ние ще разбереме тях, нито тие нази. Освен това ние видиме, че немците гледат само да се обогатят и малко се грижат за славянските интереси. Примери ние имаме хиляди. Ние сме обязани да благодариме генерала Игнатиева и за една немска интрига, която заминалата година щеше да пожертвува няколко наши българи и тука, и повън. . . Уверени сме, че генерал Игнатиев и нататък ще да работи за нас така добросовестно, както е работил до днес, е ние ще да кажеме: «брат брата не храни, а тежко му, който го няма.»*

[Лъвица]

Свобода, г. I, бр. 42, 16 септември 1870.

* Под тая дописка са се подписали няколко цариградски българи, които ни молят да я напечатаме по-скоро, даже и в такъв случай, ако да се и не съглашаваме с техните убеждения. Р.

[«ПРАЗНИК» В РУСЧУК]

Русчук, 17 септемврия

Бързам да ви съобщя някои сведения за важният обред, който ще да се извърши в четвъртък според петък. Аз говоря за празникът на обрезанието на двата халваджиеви синове, т. е. за сюнет дююню. В Русчук се струпаха сичките турски големци (почти из сичките крайове на Туна вилает), за да извършат това тайнство над децата си, заедно с децата на негово високопревъзходителство халваджи Акиф паша. Правят се страшни приготовления. Русчушкият мютесарифин, като главен управител на вилаета или като главен цари-башия на свадбата сюнетлийска, ангажирува цели табор цигани и циганки в градът ни, които трябало да наслаждават бащите при религиозният обред на децата. Но защото русчушките цигани и циганки се намериха за недостаточни, за да съставят една цяла кьочешка банда, а освен това русчушките циганки са вече омръзнали на агите, които отдавна са им земали сладостта, то, по повелението на халваджият, се изпроводиха цели бюлюк заптиета в с. Калкандере и в Ченгер — Дивдядово, с голямо раде, за да доведат повече цигани и циганки и да допълнят бандата. Горереказаните две села са извор на прочутата египетска раса, която в устата на агите се услаждава с тия речи: «калкандерелийски гюбеклии циганки». Снощи пристигнаха с вапорът три дузини от тия баядерки и бандата хемем-хемем, в името на аллахът и на неговият пророк, ще да се допълни. Кадиша, tabur-major-ът

на гореказаната банда се награди с меджидие от 4 клас. (Молим секиго, който се нарича честен човек, да обърне внимание на тоя факт — Р.) Прочутото свищовско кеменче, което твърде добре умее да свири в ръцете на Пеня, дойде вчера със своите другари в градът ни на вапорът «Митхад», който се тури в service само за това важно време на правителствени разноски: тоя правителствени вапор никакви други пасажири не приима, освен кьочеци, циганки и пехливани. Вървежът на речения вапор беше извънреден; той зимаше $32^1/_2$ километра на часът. Сичкото това стана на Дунава, а по сухо миналата нощ пристигнаха две коли, които донесоха Алекса, Манга и синът му Кадила. Главният комендантин (Мюмири паша) на военният стан в Шумен оставил сичко на «аллах керим» и дойде в Русчук само и само да присъствува на това богоугодно дело, защото, по неговите понятия, един такъв празник е по-важен, нежели сичките военни служби. Колкото за негово халваджийско величество (нели е вицекрал български?), той е заинтересован със своите естествени занятия — цели казани халва са под неговото попечение. Вчера дошъл при него Констанс ефенди, за да му съобщи някои политически работи, но негова екселенция го изпопържал със сякакви гнусави псувни и изпъдил го. Констанс ефенди щял да се оплаче на баба-алието в Цариград, но Акиф паша спрял работата; той обещал на Констанса големи работи.

Ашурето (химическо смешение) се намира под управлението на хаджи Али бей, разградският мюдюрин. Тоя мюдюрин е твърде строг човек и затова му е дадена такава важна служба: ашурето се прави твърде мъчно, а без него сюнетът ни пара не струва. Така барем говори светият Коран.

Вчера се представи първата сцена от пехливанските драми в дворецът на великият вилаетски халваджия — присъствуваше сичкият чиновнически свят, а най-повече офицерите, — който беше херoят на празникът. Като се поревнаха пехливаните на валият, то той насмалко щеше да се залови с тях да се бори и съблече си вече и дрехата, но кефът му беше развален от руският консул, който дойде на сцената или по-вярно да кажа, мина покрай театърът.

Свобода, г. I, бр. 43, 23 септември 1870.

[И НИЕ, ДОБРУДЖАНЦИ, ВДИГАМЕ ГЛАСЪТ СИ]

Добруджа, 2 октомврия

Ида да продължа своята дописка.* Може някой да попита защо правителствените власти търпят около себе си такива едни злоупотребления, каквито ви аз описах в предидущата своя дописка. Турските власти за нищо друго не гледат, освен да живеят розкошно и безгрижно, т. е. да си гледат кефът, да крадат казната, да събличат раята и да пият по пет оки мастика на денят. Сичкото това е тяхна вроздена наклонност — за друго тия не са способни. Като захванеме от великият везир и до последният писар в империята, то ще да намериме една верига, която е уплетена от чиновници крадци, лъжци и развратници, които за своят частни кеф са способни да жертвуват и самата султанска глава.

Не тряба да говориме, че двете минали години бяха от най-изобилните и че 1867 година беше изобилна на сичко. Но що видиме ние? Благодарение на дебелата сянка, която ни изсмука вече и костите, и жилите, и на цивилизованите ѝ до пачи крак чиновници, народът търпи голям глад. Дорде дойде на чиновниците кефът да пречетат снопите и да си земат десетокът, то тия изгниха от дъждовете и отвлякоха се от пороите. Тая година снопите се вдигнаха от нивите чак в септемврия. И така, три години наред при сичкото изобилие и при сичкото богатство на нашата земя ние имахме гладни години. И сичкото ние търпиме по милостта на отеческото наше правителство и на чедолюбивейшият падишах, на който обязаността е да улучшават, а не да озлощастяват народът (?!!).

По тия причини нашата и така неголяма търговия съвсем се спря и търговците един след други изпаднаха, селяните се принудиха да ядат мухлясало жито и хляб като кал и като си изгубиха здравето, потънаха до уши в неотплатими дългове. Турчинът не знае няма, той ище, а ако нямаш, той бие, краде, взема насила и затваря те в темницата. Сичкото това той извършва, без да го е грижа за нещо и без да го е страх от някого.

* Глед. «Свобода», брой 44.

Това лято моят господар ме прати из Ряховица да обида Добруджа и да видя ще ли да има изобилие. Аз отидох, разпитах селачените и тия ми явиха, че зърното било пълно и чисто, ако класът и да бил по-малък. Длъжен съм да ви известя, че и моят господар е един от най-първите отечестволюбци; той много обича своите единородци и когато ги види, че се нуждават за пари, то той ги не мъчи много да му се молят, а дава им на заем, като им зема по 12% лихва на месецът и като ги накара, щото цяло село да станат един за други поръчители. Движим от родолюбие към своите единородци, дядо хаджия е разпръснал големи суми по селата и затова той твърде много мислеше за благосъстоянието на селяните и искаше му се да земе сто на сто. Тоя мой господар купи много турски чифлици, но заедно с тях прибра и земята на селяните, а така също и гората. А да не помислите, че у дяда хаджия съвсем няма съвест, аз тряба да ви приведа тука неговата поговорка. «В сляпо царство едноокият царува» — казва той. А ако сичкият български народ да се изколи или да умре от глад, то дядо хаджия би казал: «Тъй им се пада на кюлханетата. . . А Петър не трябваше да умира, защото ми е длъжен... Павел беше добър човек, той си акуратно плащаше файдата» — и пр. Такива са повечето наши дърти чорбаджии.

Но тая година както дядо хаджия, така и селяните страшно се излъгаха: сичкото изобилие и сега изгни от дъждове, от пороите, а най-повече от турската неразбория. Сърцето те боли, като гледаш копи като планини, наквасени, подгнили на два аршина от земята и обрасли отгоре със зелено жито, а извътре се запалили. Цели два месеца нашето правителство прави разновидни спекулации с десятокът: ту го продава, ту го оставя на себе си и това се продължава дотогава, докогато не изгние кървавият пот на селяните и хиляди хора тряба да погинат от глад. В кое господарство си така играят с човеческият труд, с човеческият пот и с човеческият живот? Кое господарство осиромашава поданиците си, следователно и само себе си? Това може да извършва само онова правителство, което е варварско, тиранско и вандалско правителство, т. е. което не е нищо друго освен разбойнически вертеп, срам за човечеството и леке за XIX век. Ние често се чудиме на Алипашовата

дипломатика; Али се е завзел със сичките си сили да оголи и да осиромаши християните, които и без тия злоупотребления са достигнали до нищета. Останали са на дворовете им д в а вола, е д н а крава, д в е-т р и овце и п е т кокошки — тряба и тия да се поядат! Нима Али паша не разбира, че когато народът дойде до отчаяние, то и неговото царство тряба да иде по дяволите?

Но да се повърнем към своят предмет. На мой дяда хаджия било написано и тая зима да не спи от грижи, а селяните още повече. Пари няма отникъде, а убийства и сякакви неправдини колкото искаш. Като влезеш в някоя къща да искаш пари, то те срещне селянинът и започне да ти разказва теглилата си: най-напред те води да му видиш житото в хамбарът, после ти казва: «Това съм длъжен на беделието, толкова кила ще да върна, дето ми дадоха за семе, това ще да дам за умумие сандъ, а това ми остана да си прехраня децата барем два месеца. Не мога ни пара да дам на заимодавците си.» В сяка къща, в която и да влезеш, нищо повече не видиш освен заимодавец, заптие или турски панта: един го тегли насам, други — нататък, един — наляво, други — надясно. Селяните по Добруджа са съвсем вече изгубили своята физиономия и приличат на сенки. Страшно и плачевно състояние! А хайдуци върлуват по селата и по кашлите. В село Хадърча селяните не смеят да излязат из къщите си. Заптиите, които са изпроводени да гонят пантите, правят още по-големи насилия: тия насила накарват селяните да им правят зелници и баници и да им пекат кокошки, защото чуват господарството от зло и от неволи. Но криви ли са и тия сиромаси, когато правителството им не плаща по 5—6 месеца? Пантите се сдружават със заптиите, а кърсердар става ортак с хайдуците и прехранват се. И така нито заптиите остават гладни, нито царската хазна губи. Четворица хайдуци се скитат по Юженлие, Хадърча, Чатма и Суджаскьою, а за да ги гонят, са излезли около 500 заптиета из пет каази, из Варна, Балчик, Пазарджик, Козлуджа и Провадия, но и до днес не могат да ги уловят. Един юрук кърджалия беше хванат, но се откупил за 5 хиляди гроша. Не е ли това ортаклък?

Като казахме как се отнася турското правителство към раята, нека ни е дозволено да ви съобщим нещо и

за войнството му. Преди появлението на Пруско-френцузката война правителството почна да съсредоточава войската си в Шумен из сичка Румелия. Сичките солдати и редифи, които са се събрали днес в тоя град, са не повече от 16 000 души. Но и каква е тая войска? Гола, покъсана, гладна, жедна и не получава плата по седем месеца. Падна ми път и аз отидох в Шумен. Войската беше ходила на учение извън градът. На полето я застигнал силен дъжд и студен вятър и затова от 10-те хиляди низами, които бяха отишли на учение, само 6 хиляди се върнаха здрави, а другите останали по пътят, защото не били в състояние да тъпчат калта с боси крака. Началниците изловиха всичките кола в Шумен и изпроводиха ги да докарат ранените от дъждът и убитите от гладът голи солдати. Мястото, дека стана тоя атещталими, беше два часа далек от легерът. Като преминах през Джумаята, то тамошните търговци и бакали ми показаха тефтерите си, в които бяха забележили колко чифта цървули бяха дали, за да обуят редифите, без да получат нито две пари. Турците из Карамусал, като се известили за бедственото положение на децата си редифи, т. е. на пазителите на общественото благосъстояние, то накарали кадъните си да опекат няколко пещи хляб и да им занесат в общественият стан. Добродушните турци останали смаяни, когато дежурният офицер им рекъл: «Царското правителство не е кепазе да приима ткива подаръци.» И така турците си покараха хлябът назад, а синовете им останаха да умират от глад падишах саясънда.

Ето в какво положение се намираме ние в Турция! Който иска да знае какво стават тия милиони, които се събират от раята и от земята, то ще му кажеме, че тия влазят в Стамбол, но никога не излазят вече навън. Освен това нека да са живи ахмак френк гяурлар, които дават на заем — разбира се, че с проценти сто на сто. Турските министри гледат да си напълнят сандъците, па нека после и трева да не расте. Ето какви са дебелите сенки, от които г. Генович е твърде доволен. Сичкото това ни накарва да кажеме няколко думи на нашите българи. Ония наши български родолюбци, които мислят, че са призвани да ръководят съдбата на християнските народи на Балканският полуостров, имат свята

длъжност да внимават и да не мислят, че ще да направят голямо добро на народът си, ако тия се стараят да поправят непоправимото с полумери и с полуправа. Турският елемент е дотолкова гнил и скапан, щото сичко, което се намира около него, се заражава и разтлява. Сяка полумяра е равна на смъртният грях. Времето на реакциите мина; сега са нужни радикални мери. Мохамеданизмът тряба да се очисти и на неговото място да се възвдигне християнството, което е пълно с живот и енергия и което е способно за просвещен, културен и социален живот. И така и ние, добруджени, вдигаме гласът си заедно с вази и казваме: «Сичко или нищо, или сега, или никога!» Имѣти уши слышати да слышитъ. А аз, като нямам очи да се върна при дяда хаджия с празни ръце, то си плюя на петите и хващам светът. Или аз при вас, или вие по-скоро при нас! Дай боже!

[Стрелец]

Свобода, г. I, бр. 45, 7 октомври 1870.

[ДОКАЖЕТЕ НА ВИДИНЛИИ. . .]

Видин, 9 октомврия

В нашият град е сичко добро и сичко блаженствува. Ние имаме два консула, руски и немски: първият ни смърди, ни вонее, а вторият е турски шпионин, каквито са сичките други консули по дунавските скели. В нашият град се намират хора от различни народности, но българите са най-многобройни. Сичките други народности си имат общества и дружествено се стараят за своите народни дела, даже и циганите, а ние българите във Видин (по селата не е така) сме се обърнали. . . не зная в какви чудовища, т. е. останали сме най-подирни, и куфалиците ни не щат да разберат, че тоя път, по който сме вървели досега и по който вървиме днес, води в чикма сокак. Нашите училища вървят и днес така, както тия вървяха, преди да дойде във Видин г. Драган Цанков за муавинин. Когато Цанков дойде в градът ни, той, без да пита някого от чорбаджиите, доведе двама добри учители,

зема и другите двама, които се вече намираха в градът ни, нареди училищата по новата система, насилваше гражданите, щат не щат, да плащат и нареди община, с една дума, дорде Цанков беше тука, то можехме да се похвалиме барем с нещо, а сега? Сега не зная що да кажа.

Днес нашата община се е обърнала в чафутска хавра: в нея заседават чорбаджии от втората класа под председателството на г. Севастаки Ганзович. Чорбаджиите от първата класа паднаха още преди няколко години, защото бяха обвинени като руски шпиони и някои из тях бяха изпроводени в заточение. Г. Ганзович е побратим с кадият и събличат бедните наши българи немилостиво. В 1869 година обвиниха един млад търговец из Лом Паланка и един поп, че уж тия чели в. «Народност», и затвориха ги във Видин. Кадият и Ганзович уплашили затворените, че ако им не дадат сто наполеона, то тия ще да ги осъдят, за да бъдат обесени. Търговецът се уплашил и изброил сто наполеона, но на сутринта що да видиш? — Двамата мъченици, вързани с вериги за краката и с халки на шиите, бяха закарани пеши в Деарибекир. Този г. Ганзович е направил и други злини, които да описвам не съм в състояние, ще кажа само, че нашата община се управлява от този злодей, от когото е пропищяло и старо,и младо.

Нашите еснафи са добри, но съставени са от прости хора; касите им са богати (секи еснаф има по 200 и по 500 хиляди гроша), но ако ги попитате за община, за училище и читалище, тия ти отговарят: «То не е наша работа. . . Питайте Севастаки чорбаджи.» Разбира се, че се боят да им не натрапи някоя беля на главата. Такива са нашите богати еснафи.

Да поговорим и за младежите. Нашите млади българченца на нищо друго не мязат освен на накитени и напомадени кукли и тяхното занятие е само да гледат жените, да пият ракия и да се курдисват като цигански випищов по кавенетата. Станете утрента рано и ще да видите някого из младежите, че се килка пиян или че го води някое заптие да го запре. Могат ли тия хора да се занимават с читалище, с училище и с общини? Аз съм из младите и затова дълго време съм ходил по дирята им, дано сполуча да ги отбия от тоя гнусен път, но напраз-

но — тяхното твърдоглавие е по-голямо и от турското. Из българските вестници в нашият град дохождат само «Македония» и «Дунав», но и тях никой не чете. У нас съществува една пословица, която казва: «Видинли — ески динли», която си има мястото за нашият град. Попитайте видинлият българин ли е, сърбин ли е, или е влах, то той нищо няма да ви отговори, а само ще да захване да мънка. Аз ви право казвам, че ние не сме нито българи, нито сърби, нито власи, но ченгене бозласъ. Гледайте, г. редакторе, да докажете на нашите видинлии що е патриотизъм и що е човечество; открийте им какво зло ни чака, ако ние продължаваме да вървиме по тоя убийствени път. Засега съм принуден да спра дописката си, защото дойдоха двама шпиони в дюгенят ми да си купат възжа, а тия шпиони са Севастаки чорбаджи и Николаки Персияди. Отсега ще ви бъда редовен дописник.

. . .

Свобода, г. I, бр. 46, 14 октомври 1870.

[НИТО ЗАКОНИ, НИТО УМ]

Калофер, 18 октомврия

Прочетохме в достауважаемият ваш вестник една дописка, в която се описваше смъртта на Тоня и на жената му. Вашият дописник е погрешил и не ви е описал вярно това произшествие, но и той не е крив, защото сичкото наше село беше уверено, че убийците са ония лица, за които ви писа вече вашият дописник. Сега се откри работата и аз бързам да ви я явя. Това злодеяние извършиха самите правителствени чиновници, които се наричат днес жандарми. Онбашият на жандармите заедно с някои свои приятели удавили нещастните българи, а после пуснали слух, че това убийство направили Христо и Атанас Симови.

Когато онбашият отиде в Карлово да събира лозята си, то жената, която служеше в къщата на Тоня, извести как е станало убийството. Тая жена била подго-

ворена от онбашият да отвори вратата и тя станала негово орудие, но когато поседя гладна някой ден (?), то обади, че онбашият ѝ сбещал много пари и тя му отворила вратата и пуснала го да извърши убийството. Онбашият довел със себе си трима заптиета, които му помагали в това злодейство. Най-напред тия удавили Тоня, а после мъчили жената му, за да обади дека са скрити парите. Когато нещастната жертва открила на кое място са скрити парите, то злодейците и нея удавили с една кърпа и тя се мъчила до съмнуване. Злодейците земали из Тоньовата къща само чисти пари 63 000 гр., а освен тях много сребърни и златни неща, които кърагасѣ намери у онбашият заедно със сахатът на убитият. Онзи ден злодейците бяха хванати и изпроводени вързани в Пловдив.*

Калофер е на стръмно място и затова, като правят сега пътят, то много къщи се събориха и с големи мъки можеха да се уравнят тия големи ртове. А на тия пътища тряба да работят българите, и то ангария. Всеки българин работи по 40 деня ангария, а ако не иска да работи, то плаща по 12 гроша за бедел. Ако някой българин има някой брат, който не е в Калофер, то той тряба и за него да работи още 40 дена. По тая причина мнозина се бяха разбягали кой накъдето можеше и селото ни беше през това лято пусто. Преди малко време уловиха 14 души калоферчени, заведоха ги в Пловдив и мъчиха ги с най-грозни мъки да обадят дека са били и не са ли бунтовници и другари на Добри. Не мога да ви опиша сичките страдания и мъки, които претърпяха нашите българи за Добревата работа — само едни калоферчени повече от 80 души бяха затворени и мъчени.

Преди малко време докараха в градът ни отвън 14 млади момчета със синджири на краката, на ръцете и на шията; на двамина из тях бяха изкълчени ръцете, а на едного извадени ноктите. Ще да виземеше страх, мои братия, ако да видехте какво се работи у нас; вие живи щяхте да ни оплачете, ако да видехте що теглят нашите деца и братия: кожата им посиняла от бой, очите им кървави от сълзи, лицата им изпити от глад! И сичките тия

* Молиме нашите дописници да бъдат по-осторожни, когато съставляват своите дописки, за да се не случват противоречия. — Р.

злодеяния стават само за това, да открият има ли Добри войвода другари! Хората бягат от ангария, а правителството желае да ги направи хайдуци! Един калоферец се криеше в къщата си някой други ден, за да не иде на ангария, но когато видя, че секи, който се криеше, се мъчи от правителството като Добрев другар, то отишъл на конакът и се предал. «Аз чух, че ме търсите — казал той, — и затова дойдох да ви се явя.» Правителството го уловило, закарало го в Пловдив и турило го на големи мъки: отрязали му пръстите, извадили му зъбите, за да каже не е ли другар на Добря, áко цяло село и да свидетелствуваше, че това момче си е било в Калофер и че си е гледало търговията. (Молиме Али паша да слуша. — Р.)

Не можете, г. редакторе, да си помислите какъв писък и какъв плач се въздигаше към небето, когато сичките нещастни българчета, които бяха ранени от мъки, натрупаха в една кола и покараха ги за Пловдив! А здравите бяха натоварени с такива тежки синджири, щото едвам можеха да вървят. Стамат Драгнюв и Никола Диличът не вярваме да доживеят до Пловдив, а Иванчо Талигаджият, у когото в къщата намерили един червен сърмен джемадан, търпи такива мъки, каквито и светът не е видял. Казват, че Добре имал 43 съучастници из Калофер, а досега са уловени 14, следователно нашето правителство има още много да пролива невинна кръв. Такова е, когато в една земя няма нито закони, нито ум, нито правда! А пък на нашите братия калоферци и въобще на сичките българи аз желая да кажа тия думи: «Братия! Стойте си в оборът като волове за салханата и чакайте и своят ред. Тая година нашето правителство ще да избие 43 калоферци, а догодина ще дойде ред и за вас!»

— ?—

Свобода, г. I, бр. 48, 4 ноември 1870.

[КАК СЕ СЪБИРАТ ДАНЪЦИТЕ?]

Лом, 9 ноември

Не зная дали има на светът такива поданици, които да се угнетяват от своите господари така тирански, отколкото се угнетяват нашите българи в турската империя. Поданиците в сякоя държава са подпорка на владетелят, тия тряба да се почитат и уважават от него, той тряба да ги удовлетворява и да им помага в техните предприятия, защото в противен случай на владетелят грози опасност, а поданиците дохождат в отчаяние и стават готови за сичко. Че българите са осиромашели и дошли до отчаяние и че на турците грози явна опасност, това може секи да види, който безпристрастно разгледа нашите работи.

Какво прави турското правителство с българският имот и как събира то данокът? Богатите търговци и капиталисти се събират сяка пролет в турските мюхтями и тамо се надваркат кой да даде повече за коя и да е кааза, от която той мисли да спечели. И ето един ден четеш в халваджийският вестник «Дунав» (той не е вече халваджийски, но бозаджийски. — Р.) следующето: «Благодарение на мютесариф-ефенди тая година се продаде каазата за 20 000 гроша повече от лани.» Когато търговците купят някоя кааза, то веднага разпращат по селата голи арнаути, които с гордото си име «спахия» правят най-големите злоупотребления по българските села — тия арнаутски капасъзи са съвсем оголили селяните.

Нашите селяни се намират днес в страшно състояние: ту град ги бие, ту мишките им изядоха житото по полето, ту суша ги опропастява, а освен сичките тия нещастия и тия проклети «спахии» не дохождат навреме да броят снопите, а ходят из село в село да се хранят и да глобят сиромасите. Като дойдат в някое село, то изядат и кокошките, и петлите на сиротинята и когато вече видят, че няма повече що да се плюска, то захващат да броят снопите. Тая година снопите простояха на полето до октомврия и половината изгни от дъждовете. Но що е грижа «спахията», ако той измори хората от глад? Той зема най-добрите кръстци и взема едно на пет, а ако българинът каже дума, то вилата играе по

гърбът му. (Кой му е крив, когато дава да го бият? — Р.)

Освен житото «спахията» тряба да брои виното, сеното, кукурузът, орехите и пр. и това броене се извършва на най-злоупотребителен начин. «Спахията» влазя в земникът или в пивницата и чете бъчвите, а ако в бъчвата има 1000 оки, то той пише 3000. Ако селянинът проговори дума, то «спахията» му отговаря: «Очите ми го намират, че то е толкова. Аз с окото си меря по-добре от вашето ведро.» А какво правят със сеното? «Спахията» не дохожда навреме да брои сеното, но когато захване да вали дъжд или сняг. Ако в копата има 30 пласта, то пише 60 пласта, а ако селянинът каже, че няма 60 пласта, то той казва да се разложи сеното и да го прегледа. Разбира се, че ако селянинът разтури сеното си, то то пропада. После той отива да брои кукурузът и селянинът е готов да му даде 50 на стотях само да му не вади храната под дъждът. Много пъти съм слушал от селяните да казват: «Неща тая година да сея нито кукуруз, нито грах, нито фасул, защото по-евтино мога да ги купя, отколкото ми тия чинят.» Из сичкото това се види, че народът ни осиромашава и дохожда в отчаяние. Земете за пример Прогорелец, Вълково и Метковец; тия села бяха някогаш прочути по своите многобройни пчелници, а днес? — В 1868 година «спахията» намерил в едно из тия села 500 коша, в 1869 той намерил 100, а тая година нито един.

Нашите селяни много патят и от черкезите. Ни един селянин не смее да иде в градът, за да продаде храната си, защото не е сигурен за воловете си, за колата си, за храната и даже и за торбата, в която си носи хляб. Селяните се събират цял керван и тогава вече отиват в градът. Но да не помислите, че и българите им остават длъжни. Не, тия ги добре тимарят, когато ги намерят в своите кории или в своите лозя, само това е жално, че рядко се случват такива българи, които да изпълняват юнашки своите длъжности. Сърцето ми се къса, като помисля до каква степен сме достигнали ние българите, щото се боиме от такива животни, които не са способни за никакъв дружествени живот.

Лом се е сдобил с нов каймакамин, а именно с Халил бея, който беше няколко години турски комисарин в Белиград. Халил бей е твърде образован турчин: снемва си фесът, кога влезе в някоя къща, а така също и в

канцеларията, разхожда се по градът без салтанат, т. е. без олани и чубукчии, говори твърде добре сръбския, учи се български и добива белиградскиат л и б е р а л е н вестник «Видовдан». Българите много обичат Халил бея, а турците го мразят и казват, че той е гяурин.

Други път ще ви опиша как вървят и нашите общински работи. Забележете, че тука на агенцията не смеят да се явят писма, адресирани до в. «Свобода», защото мюфетишинът твърде строго пази що влазя и що излазя. (А вие ги адресирайте до друго някое лице и то ще да ни ги предаде. — Р.)

Свобода, г. I, бр. 50, 18 ноември 1870.

[ТУРСКА ДИПЛОМАЦИЯ]

Цариград, 25 ноемврия

Когато руската нота се подаде на Портата, то турският свят се разтрепера от страх, а християнските поданици на султанът захванаха да се волнуват и да се надеят за по-добро бъдеще; а когато се чу, че 20 панцирни корабли, които Русия е купила от Америка, са вече готови да влязат през Дарданел в Мраморно море, то османлиите съвсем сбъркаха конците. Страхът е дотолкова голям, щото е накарал турските пътници да си въобразят, че наистина са видели как руската флота се разхожда по Черно море и приближава се към Цариград сѐ повече и повече. По улиците и по кавенетата се явно говори, че няколко руски фрегати стоели около устията на Воспорът и готвили се да земат Цариград. Тряба да забележа, че откак гняз Горчаков омекна и откак Игнатиев се върна в Цариград, то турците се плашат повече, защото по тяхното мнение Русия с тия свои миролюбия ще да ги излъже.

А що правят светлите дипломати на Високата порта? Откакто са се върнали из летните си вили, то секи ден намират причини да се не явяват в с ъ в е т и т е, и то защо? Защото секи из тях предлага своя собствена идея и непременно иска да се приеме тя като най-зряла и най-вярна. И така онзи, който е возпитан във Франция, се е отчаял и мисли, че Турция няма вече искрен приятел на светът, а пък онзи, който е ходил в Германия и който може да каже guten Morgen, иска да убеди правоверните, че Турция е днес най-много гарантирана, защото германското оружие тържествува. Най-после дохожда английската партия, която се предводи от Халил паша, който преди няколко недели се завърна из Лондон и иска да убеди сичкият свят, че без Англия ейцето е счупено. Той проповядва още, че секи турчин е длъжен да благодари три пъти на денят аллахът, че той е създал на светът Англия, и да се моли «о здравии и о спасении ея». По неговите думи Англия е оная сила, която ще опази рахатът на полуизгнилите и полуподивелите от разврат и пиянство турски дипломати, които, дорде тя съществува, ще могат да си гледат кефът, да пият мастика, да се занимават с разврат и мъжеложство и да живеят от християнската кръв.

Сичкото това е накарало тоя дипломатин да предложи на правителството, щото да се изпроводи един извънреден посланик в Лондон (със 150 000 лири годишна плата), за да поддържава ингелизките симпатии към Портата. Разбира се, че последньото предложение се е одобрило и от Али паша, но той желае да иде сам: изпърво, да не попаднат 150 000 лири в чужди ръце, а, второ, да се увери сам дали е Халил паша добре разпоредил турските капитали в лондонските банки. Разказват, че когато Халил паша минал през Виена, то предложил на Байста своят проект за новото посолство и Байст одобрил тия планове. За сичките тия неща се говори в по-високите кругове и явно се разказва, че Али паша сам ще да приеме това пътувание. Но Англия сякога е съветувала турското правителство да гледа с добри и полезни реформи да удовлетворява християнските свои поданици, следователно Али паша и днес ще чуе от нея същото. А що ще той да отговори? Досега Али паша се е мъчил с лъжевни начини да уверява английското правителство, че В. порта употреблява сичките си сили за удовлетворението на своите поданици и че тия поданици са съвсем задоволни; така също той ще да го лъже и днес. Например Али паша ще да покаже лорду Гранвилу адресите, които се изпроводиха до него (по неговото приказание или по глупостта на някои наши самозванци патриоти) от много места из

България и Ромъния за решението на черковният вопрос.

Сега да поговориме за друго. Като се мъчи Али паша цели две години наред да открие българският революционни комитет във Влашко и като видя, че остана съвсем смешен заедно със своите шпиони, то той обърна своето знаме и захвана да работи по-хитро. Неговите секретари, които му рапортираха, че употребили 150 души за издирванието на комитетът и удариха му гърбът с 40 000 лири, го накараха днес да си отмъсти на комитетът и да обърне сичкото свое внимание на вътрешните дела и да разровва вътрешното гюбре. Днес Али паша е разпръснал цели рояк шпиони, за да ловят по България малко и голямо, да бият, да колят и да бесят, и с тия мери той иска да уплаши християните, щото тия да не смеят да повдигнат главата си и да не изявляват своето неудоволствие.

Карловското и Сливненското окружия са пропищели. Турците, когото де срещнат, затварят го и тежко томува, на когото името е Васил Иванов или Христо Димитров. В Карлово били назначени Джинджи Мустафа и един арапин по име Мерджан и още двама българи, Минчо Видолов и Хр. Бочов, за да убият Васила Иванова (или Дяконът). Всичкото това се прави, за да бъде спокоен Али паша и да си спи рахат. Но да не мислите, че Али паша е съвсем заборавил и Ромъния! Преди няколко време Арнаудов изпроводил Петра Дъмба, за да заобиколи ония места, по които е ходил и Сапунов. Както се научих, тоя Дъмба е бил в Босна, в Сърбия, в Загреб и скоро щял да дойде и при вас в Букурещ. Арнаудов лъже Али паша, че той е изпроводил Дъмба да открие южнославянските сношения, но намерението на Арнаудова е само и само да удари гърбът на правителството и да вземе още няколко хиляди лири. Но за тия работи ще да ви напиша след някой ден.

Игнатиев се върна, ходи при Али паша и както се види, приятелските отношения между Турция и Русия ще да се подновят. Разказват, че Портата се съглашава да направи на Русия някои отстъпки. Преди няколко деня Ибраим паша заедно с руският секретарин г. Сталя ходи да посети руските военни кораби, които се намират в пристанището, и русите го поздравили с топовни гърмежи.

Свобода, г. I, бр. 51, 2 декември 1870. [Лъвица]

[ЧОРБАДЖИИТЕ ПРОТИВ СЛАВЕЙКОВА]

Цариград, 11 януария

Турците са се уплашили, но от кого се боят, това тия и сами не знаят — предчувствието ги не лъже. В Арабия въстанието се увеличава; Сърбия и Черна гора не могат да бъдат хладнокръвни зрители и безгрижно да гледат що става в Босна, Херцеговина и България. Българите искат да живеят и техните требования се увеличават сѐ повече и повече; в Ромъния е днес тихо, но това, щото се говореше довчера, тряба да се приведе в действие; Гърция се старае да нареди своите вътрешни дела и да се земе за работа; арнаутите не дават рекрути, босанците и херцеговинците се намират в трескаво положение и пр. и пр. А тук още Росия със своето Черно море! Аз казвам «турците са се уплашили», защото турската тукашна преса, която преди две недели викаше против Англия, презираше Франция и пр., е днес страшно присмиряла. Откакто се е разнесъл тука слух, че Австрия желае да добие устията на Дунавът, то турците захванаха да казват, че не може да бъде у тях приятелство с гяурите. «Басърет» съветува Портата да се не съглашава на австрийските требования, но неговите съвети са меки, осторожни и миролюбиви. «Да дадеме Черно море на Росия, а устията на Дунавът на Австрия е сѐ едно, ако закопаеме и империята си» — казва тоя вестник. Така също преди малко време турското правителство желаеше да види събрана конференцията, а днес тая конференция го твърде плаши.

Да поговориме и за нашите български работи. Както цариградските българи, така и цяла България са се разделили на две партии, на стари и на млади, на чорбаджии и на хора, на турчелии или гъркомании и на български родолюбци. Разбира се, че дека има партии и борба, там има и живот; но у нас произхожда борба не за идеи или за да се открие това, щото е право, а за личности или кой да бъде ага и кой да язди магарето. Погледайте на нашите три български цариградски вестници, и ще да оцените моето заключение. Тряба да забележиме тука, че «Македония» е орган на младата и на народната

партия; «Правото» е орган на чорбаджиите, на пастирите, на Дорчовците, на камзамалите и на селските попове, а «Турция» не е ничий орган; нея четат само шарените и бадихаваджиите, защото тя има такива спомоществователи, на които тя помага, а не тия неи. Разбира се, че ни на «Турция», която се издава от някакви си тайни фондове, ни на «Право», което мисли да яде порязаници, се не харесва «Македония» и нейната партия, защото тая партия не дозволява на харамееджиите да си пушат чубуците и да ловят риба в мътна вода и г. г. Генович и Михайловски употребляват сичките си сили да убият «Македония», а заедно с нея и младата партия.

Доколко е голяма ненавистта, която кипи в сърцата на нашите чорбаджии против Славейкова и против младата партия, вие ще видите из следующето произшествие. Тъпчилеща се срещнал с едного из бъдъщите български архичобани и между другите разговори го попитал: «Абе какво стана с «Македония» и със Славейкова? Казват, че тоя делифишек ще захване пак да издава вестникът си.» «От 8 януария «Македония» пак ще да захване да излазя» — отговорил архичобанът. «А не може ли такачкана да се насоли на онзи капасъзин и да му се земе п е л о т о из л ъ ц е т е. Люто е неговото п е л о; то не п л а в и, а л а з в а л я. Такива х о л а като Славейкова ще да н а п л а в я т да се откажа от н а л о д н и т е л а б о т и.» «А как ще да му се насоли? — попитал архичобанът. — Сега не е като напред, сега има съд и разправа; а Славейков има голяма партия и много приятели.» «Това не е нищо! Ние т л я б а да измислиме някоя п о п а л а и б а л е м н а в л е м е д а з а т в о л и м е Славейкова или да з а п л е т и м е «Македония» — казал башбазегянът. Такива са нашите борби и такива средства се употребляват у нас, за да бъдат победени противниците ни. Но не бойте се, младата партия расте постепенно, защото на нейната страна е правдата и народът. Чорбаджилъкът вече падна, а заедно с него и самовластието. За нашите черковни работи ще да ви пиша до неделя.

X

Свобода, г. II, бр. 3, 17 януари 1871.

[ВЛАСТ И НАД ИНОСТРАНЦИТЕ. . .]

Цариград, 26 януария

«Хайде, Манго, да станеш цар.» — Ами хляб? «Хляб с кола.» — Ама аз да карам колата. «Хайде, турци, да бъдете хора и европейци.» — Ами кой ще да бъде ага и кой ще да храни агата? «Секи ще да бъде и ага, и слуга и секи ще да се храни със своят труд.» — Ами кой ще да бие раята?

Така разсъждава Али паша, така мисли султанът, така говорят турците, така пишат и турските вестници. Най-либералният турски вестник «Хайкак», който се издава под милостивото покровителство на Али паша, в един от своите броеве изрече следующата дервишка мъдрост: «Портата тряба да удовлетвори някои и други требования на християнските свои поданици и да гледа да се сближи с тях, но тия християни тряба да имат на умът си, че не е възможно да бъдат равни с мохамеданците и да имат каквато и да е власт в ръцете си, защото властта принадлежи само на ония султанови слуги, които са повдигнали монархията със своята сабля и добили са я със своята кръв.» Ние разясняваме горепоказаните «Хайкакови» думи със следующето допълнение: «Правителството тряба да одобри проектите на Михайловски и Арнаудова и да се постарае да отурчи християнските свои поданици колкото се може по-скоро, защото в противен случай християните ще да поискат еднакви с нази права, а това е противно и на нашият агалък, и на нашият коран.»

Но в това също време, когато «Хайкак» избира турците за господари, а християните за р а я, то самото правителство мисли, говори и работи за к а п и т у л я ц и я т а. Турция е заключила в различни времена с различни европейски държави уговор, щото техните поданици, които живеят в османската държава, да бъдат съвсем независими от турското правителство; а тия условия се наричат к а п и т у л я ц и я. По уговорите европейците имат право да се поселят в Турция, да се занимават с търговия и като разбогатеят, то да идат в своето отечество и турското правителство да няма право

да съди или да отнима богатството у тия европейци. Тия европейци зависят само от своите консули. Разбира се, че на Портата не можеше да се харесва такава една чужда контрола, а особено когато мнозина из нейната собствена рая бяха станали чужди поданици и не щяха и да знаят за турският агалък и за кадийското правосъдие. Портата преди няколко години повърна своите поданици под своята съдебна власт, а днес желае да добие власт и над иностранците. Великият везир много пъти вече е говорил с представителите на великите сили за тоя вопрос и сякога е срещал голяма опозиция, но той се още не отчайва и преди малко време възобновил своите требования пред ингелизкият, американският и австрийският посланици.

Разказват, че ингелизкият посланик отговорил така на това предложение: «Дорде османската държава не бъде наредена като сяка една европейска държава и дорде турското съдопроизводство бъде в ръцете на кадиите, то и смешно би било да мислите, че коя и да е европейска държава ще да се съгласи да изпълни вашите требования.» Що е отговорил австро-маджарският посланик, ние не знаем, знаеме само, че американският представител «не желае и телците си да довери на турският съд, а камо ли американските граждани». «В Турция няма закон, а само воля, в Турция се не гледа на престъплението, а на лицето, което го е направило — говорил американецът. — Можеме ли ние да предадеме в ръцете на кадият своят поданик, когато той съди по някакъв си шариет, за когото европейците нямат никакво понятие. Ние видиме, че пред тоя турски шариет христиенинът и мохамеданинът нямат еднакво право и че последният сякога надвива, а вие желаете да признаят и европейците тоя варварски съд и да уважават неговите начала!»

Тая благородна и честна опозиция накарала турското правителство да помисли за своето положение (?) и да се земе за най-крайното средство: то мисли да преобрази своите съдове и да им даде европейски вид. Един из турските журнали вече е написал и програма за тия нови съдове: да бъдат избираеми журии (заклети), но съдиите да се не променяват; да се отдели строго съдебната от административната власт, с една дума, сичко да бъде, както е в Европа. В министерскиат съвет преди малко време се говорило и да се отвори в столицата юридически

факултет и да се преведе на турски кодексът на Наполеона.

Тия нови турски реформи могат да срещнат в Европа голямо съчувствие и мнозина слепорождени твърде лесно могат да захванат да клатят кандилките си под великото чело на синът на месечината, както са ги клатили вече толкова пъти, но ние, ние, които твърде добре познаваме и Азиса, и Алия, ще да поклатиме само главите си и ще да кажеме: «А защо вие не направихте горепоказаните реформи преди година или две, а чакахте да ги извършите именно днес, когато в Лондон се събира конференция, за да разгледа вашите способности и вашите шереетлъци? Не мислите ли вие, че европейците ви не знаят и че ще да повярват на вашите думи? Дека ви са хатихемаюните, хатишерифите и гюлханетата? Секи европеец, който е безпристрастен и честен човек, като чуе за вашите преобразования и за Наполеоновият кодекс, то ще да се позасмее и ще да каже: «На свиня звънец, на тиква обръч и Наполеоновият кодекс в ръцете на кадиефенди.» Кого вие лъжете? Кому мислите да продавате краставици? Ние твърде би желали да чуеме какво ще да отговори «Хайкак» на тия наши вопроси.*

Въстанието в Арабия твърде много безпокои Портата, ако тя и да уверява, че това въстание скоро ще да бъде унищожено. В последньото време се раздаде слух, че това въстание се подпомага от египетският подкрал, ако той и да уверява Портата в своите верноподанически чувства и в своето съдействие за прекращението на бунтът. Разказват, че Мустафа Фазил паша желал да открие очите на вечно спящият падишах и да му докаже, че брат му (египетският подкрал е брат на Фазила) води турското правителство за носът, но султанът не повярвал Фазилу и рекъл му, че той из ненавист към брата си измишлява сякакви интриги, и това накарало Фазила да даде оставката си. Чуе се, че днес и султанът няма вече доверие към египетският подкрал. Към сичките тия нещастия се притурят и финансиите. Арабското въстание е погълнало

* «Хайкак» ще да ви отговори следующето: «Който е по-силен, той ще бъде и сит, а ако ви не понася да ни храните, то господ ви е дал ръце да удряте. Кой ви е крив, ако сте баби? Нам ни понася да лъжеме европейците и ние ги лъжеме, а вие ако сте юнаци, то им докажете противното.» — Р.

твърде големи суми и ако то да се продължи още неколико месеца, то турското правителство съвсем ще да се обанкрути. За лондонският заём Портата плаща по 24 процента, а ако се състои виенският, то тя е намерена да даде и 40.

Аз вече говорих, че между Игнатиева и между Али паша е минала някоя мишка, а сега ида да ви допълня, че тая мишка е австро-пруският съюз, който е вече успял да увери великият везир, че османската държава ще да остане цяла и неповредима само дотогава, дорде съществува тоя съюз (ден до пладне. — Р.). Дорде между руският посланик и между падишахът съществуваше б р а т с к а л ю б о в, то поляците се изгонваха из господарствената служба, но щом това приятелство поомекна, то захванаха да ги викат назад. За българските работи нищо още не мога да ви кажа — почакайте.

X

Свобода, г. II, бр. 6, 6 февруари 1871.

[ДУНАВСКИЯТ ВИЛАЕТ — ЦИГАНСКА КРЪЧМА]

Русчук, 12 февруария

Откакто е нашето дебелоглаво правителство направило виляетите, то и градът ни малко се оживи и ако нашето положение и да не стана по-добро, то барем имахме разнообразие, а днес? — Днес ние приличаме на цигани, а Дунавският виляет е станал циганска кръчма, в която се не знае ни кой пие, ни кой плаща. Известно ви е вече, че Акиф халваджи паша получи из Цариград повеление да се премести в Босна, а на неговото място да дойде други малко по-умен читак, а то е вече срамота да държат в най-главният град такова едно говедо.

Акиф халваджи паша целуна падишаховият ферман и преклони главата си под ръката на д е б е л а т а с я н к а, но получи една телеграма, в която му се повеляваше да почака малко, дорде дойде неговият наместник, и тогава вече да иде в Босна, да просвещава тамошната

рая, която с голямо нетърпение очаква негово високопревъзходителство и надее се да бъде с него щастлива. Оттогава се изминаха два месеца, а Халахойда

Нито сам дохожда,
нито хабер праща,
а първо му либе
гори, не угасва.

Но както и да е, а нашият виляет е днес вдовствующи, ако нашето слънце и да се намира още в Русчук. Но кажете ни защо ни е това слънце, когато свети, а не грее. Ако имате някоя работа, която по законът тряба да бъде разгледана от великият валия, то Акиф халваджи паша ви казва: «Аз не мога нищо да ви кажа, защото не съм вече валия, а само негова сянка. Почакайте да дойде новият ваш б а щ а и да ви удовлетвори.» Ако идете при някой чиновник да се плачете или да търсите удовлетворение за нещо, то чиновникът ви казва: «Почакайте да дойде н о в и я т, защото у секи паша има своя м е р х а б а и секи разследва сяка една работа със своето око и мери я със своят аршин.

Кой дявол знае какъв лапнишаран ще да дойде из Цариград! Може да дойде куче, може да дойде гъска, а може да дойде и муле. Мулетата са най-лоши. (Мулета се наричат у нас ония турци, които знаят две дюзини французки думи и които се наричат хора á la фиранга.) Вие знаете, че един обича да прави сичко сам и вечно да разваля, но без да принесе никому полза, а вреда твърде много (Митхад паша); други обича да прави бялото черно, а черното бяло, па щото бъде да бъде (Сабри паша), а трети обича да живее и нищо да не прави (халваджи Акиф паша). Потърпете малко да дойде н о в и я т и тогава щем да видим вашата работа, защото се боиме да ни не намери някоя махана.

Даже и простите заптиета не ловят вече ни кокошарите, ни хайдуците, ни конокрадците, защото по тяхното мнение не ще да има що да прави новият валия и не ще да може да покаже своите способности на Абдул Азиса. Разбирате ли вие накъде отива работата? Заптиетата сега правят примки и готвят се на лов, а щом дойде новият валия в своят виляет, то тия ще да напъл-

нят с д и в е ч темниците си и конаците си и новият валия ще да се похвали пред падишахът за своите способности и за своята енергия, а заптиетата ще да земат по няколко бешлика и ще да се удържат на местата си. Видите ли вие колко е философическа бръснатата глава, а вие смеете да говорите, че Мохамедовите чеда нямат мозък, а само пилаф и сауклук! (Ние не сме говорили такива неща и вие казвате съща клевета. — Р.) Но питайте нас какво ни е? Хората лежат в темниците и очакват новият месия: търговците не могат да работят; обирачи и сякакви поганци ходят свободно по градът и по селата и правят различни пакости, а ние очакваме нов ден и ново щастие. И така, у нас владее съвършено безначалие, каквото съществуваше при султан Османа, и ако да нямаме еничари с големи шапки и с таламбаси, то имаме зуави, черкези и татари. А Али паша прави реформи! Тежко ни от неговите реформи!

Но гората захваща да се раззеленява — марта е под носът ни. А дека е Панайот? Дека е Тотьо? Аз мисля, че ако турците вървят така, както вървят днес, то ние тряба или да се откажеме засякога от своята свобода и щастие, или да запееме:

Развивай N. байраци,
да развеселим гората,
гората и планината.

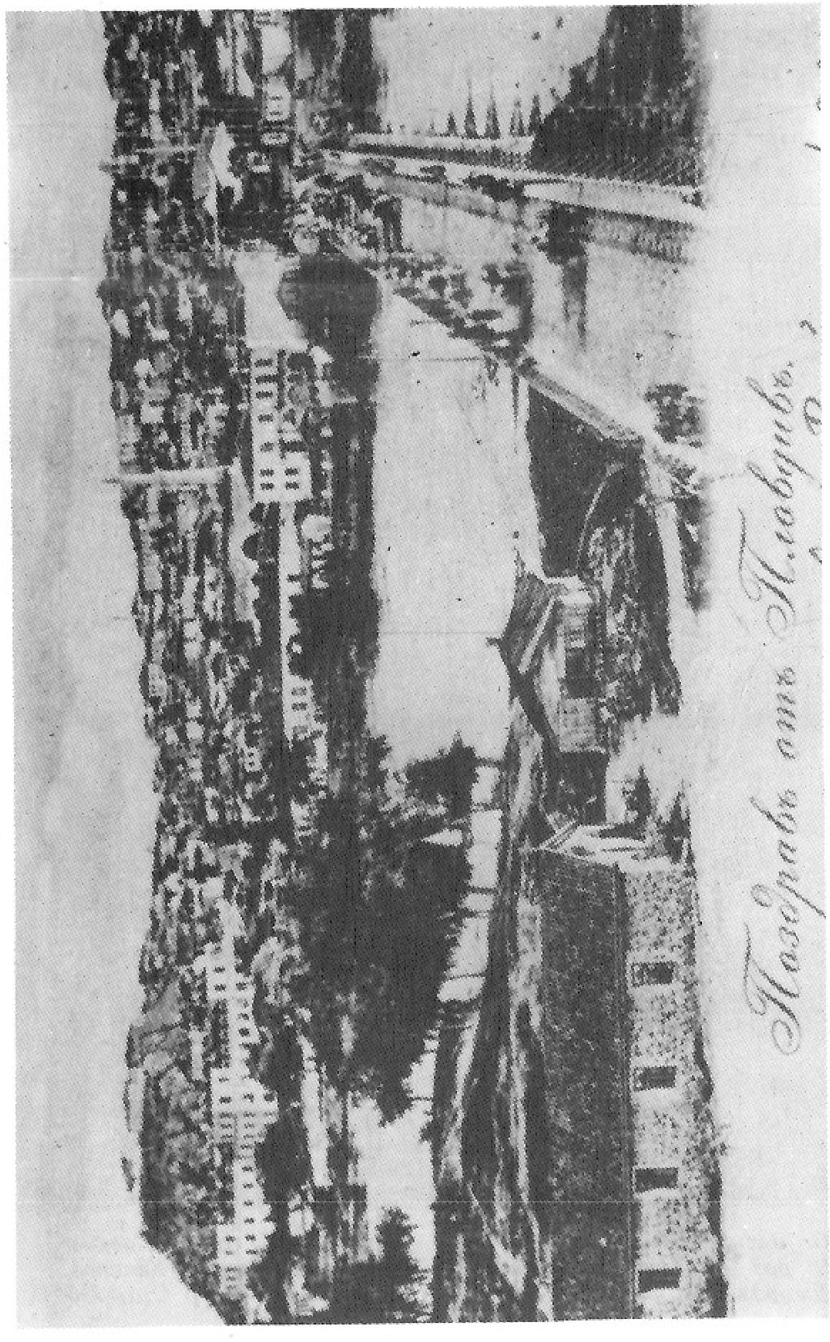
Из Цариград се не чуе още нищо за вопросът. Един господ знае какво ще да бъде. Щом получа какво и да е известие, то ще да ви напиша — бъдете покойни.

Х

Свобода, г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

От дясно на ляво: I ред — Л. Каравелов, Георги Живков; II ред — Токмачов, Олимпий Панов, д-р Георги Хаканов, Джорджо Момчилов; III ред — Петър Гинчев и д-р Стат Антонов

РУССКІЯ ВѢДОМОСТИ

ГОЛОСЪ

ГАЗЕТА ПОЛИТИЧЕСКАЯ и ЛИТЕРАТУРНАЯ

ОДЕССКІЙ ВѢСТНИКЪ

№ 3. Четвергъ, 5-го Января 1867. Четвергъ, 5-го Января 1867. № 3.

№ 8. Воскресенье 11 (23) Января 1870. № 8.

НОВОРОССІЙСКІЙ ТЕЛЕГРАФЪ

РУССКІЙ ВѢСТНИКЪ

НАШЕ ВРЕМЯ

С.-ПЕТЕРБУРГСКІЯ ВѢДОМОСТИ

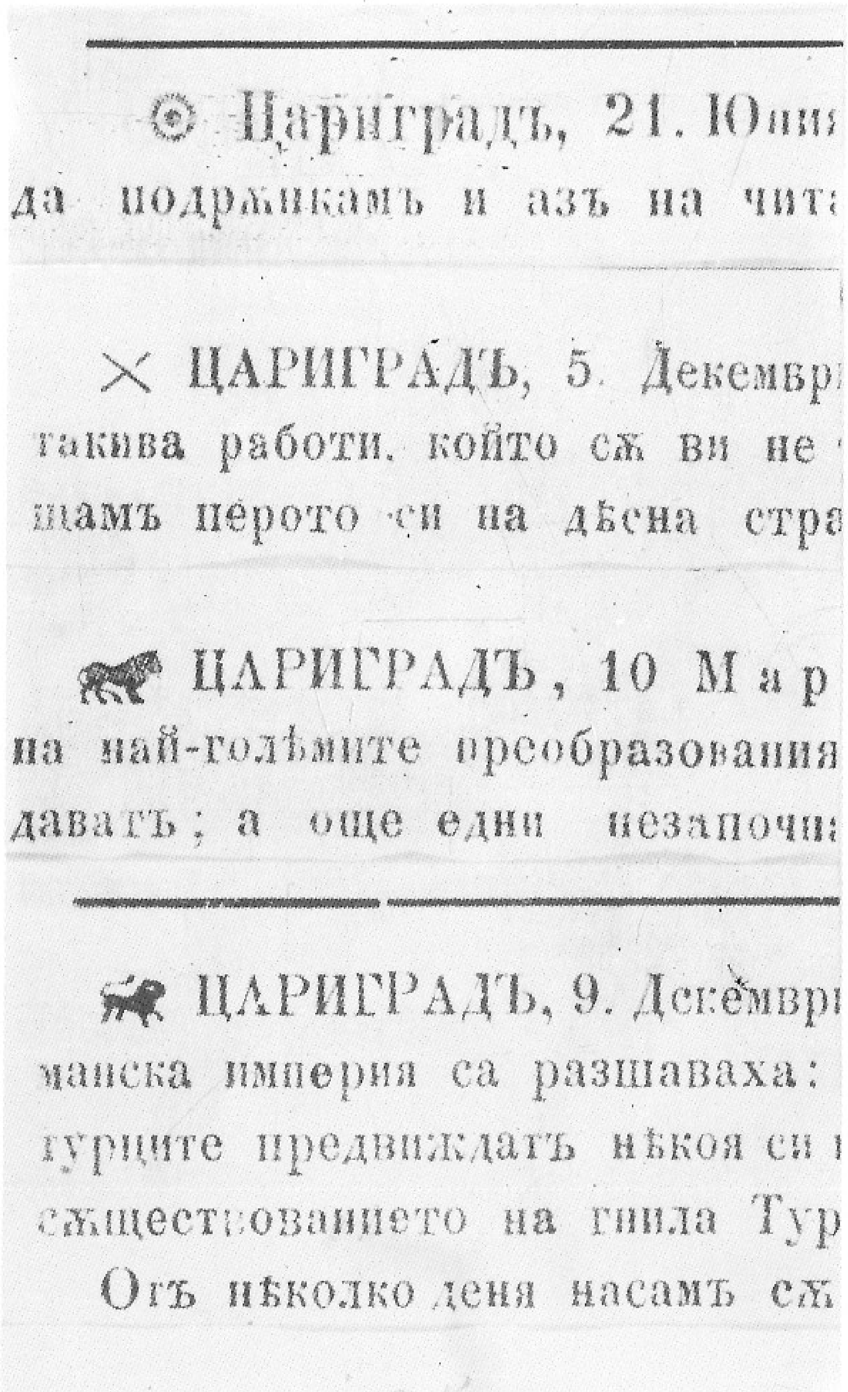
ГАЗЕТА ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ

МОСКОВСКІЯ ВѢДОМОСТИ

№ 1. 1876

ЧЕТВЕРГЪ 2° ЯНВАРЯ

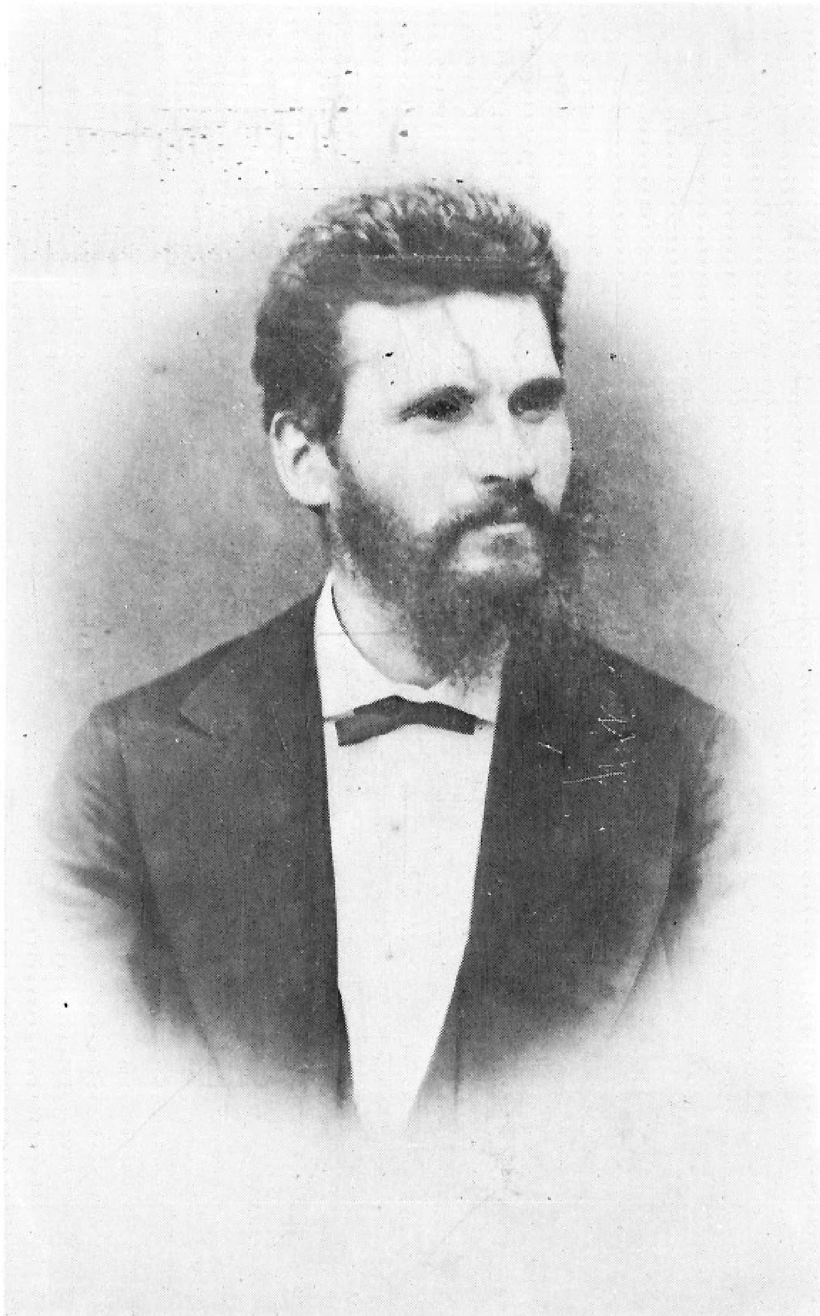
© Цариградъ, 21. Юния
да подржикамъ и азъ на чит

× ЦАРИГРАДЪ, 5. Декемвр
такива работи, който сѫ ви не
шамъ перото си на дѣсна стра

ЦАРИГРАДЪ, 10 Мар
на най-голѣмите преобразования
даватъ; а още едни незапочи

ЦАРИГРАДЪ, 9. Декември
манска империя са разшаваха:
турците предвиждатъ нѣкоя си
сѫществованието на гнила Тур
Отъ нѣколко деня насамъ сѫ

[КЪРВАВА СВАТБА ЩЕ ДА РЕШИ ЧЕРКОВНИЯТ ВЪПРОС]

Цариград, 11 февруария

С черковният наш вопрос се разиграват днес такива комедии, които потвърдяват моето заключение (гл. «Свобода», бр. 9), че тоя гордиев възел ще бъде развезан само със саблята на някой македонски юнак. Повтарям, дорде Али паша бъде оберпрокурор на българският синод, дорде дебелата сянка бъде патриарх на цяла България, а фанариотският отец — кадиефенди, то дотогава няма да видят добро ни гърци, ни българи, ни босанци, ни самото православие. Да ви описвам сичките комедии и сичките глупости, които днес стават в министерският совет и в Ортакюю, аз не желая (напразно! — Р.), защото вие ще да се опознаете с тях из нашите цариградски вестници*; ще кажа само, че от козел мляко, от трън смокви и от фанариотски калугер добро никога се не раждат.

Нашите старци в Ортакюю, както ви е вече известно, са ученици и последователи на фанариотите и затова не са паднали далече от коренът на дървото си. Помните ли приказницата за вълкът? Ако я не помните, то аз искам да ви я припомня. Един вълк намерил казан с жълтици и намислил да стане владика и да спаси душата си, защото и сам бил вече убежден, че много грехове е направил в стадата и тряба да измоли от бога прощение. Патриархът най-напред не поискал да даде такъв един важен сан на такъв един злотворец, а особено на вълк, но казанът с жълтиците бил твърде привлекателен и вълкът куцо-сляпо станал владика. Когато над вълкът била пропеяна последнята похвала «аксиос, аксиос, аксиос», то патриархът изпроводил новият архиерей в стадото и повелел му да пости и да се моли богу 40 деня. Негово високопреосвещенство отишло с покорна глава и със смирено сърце между стадото, но да пости то не можало (природата му е такава) и захванало да дере овцете, както

* Ние ви молиме да ни пишете за сяко нещо редовно и подробно. Цариградските вестници ние приемаме твърде нередовно. «Право» отдавна не сме видели в очите. «Македония» дохожда късно, а «Турция» се мае в Русчук. — Р.

ги драло и в греховните свои мирски времена. Разбира се, че при такива обстоятелства ни овцете, ни кехаите не могат да бъдат доволни и затова на нашите старци в Ортакюю се не иска да допуснат мирски люде при разгледванието на уставът, защото българският черковни вопрос бил ч е р к о в н и и отнеsял се само до духовенството, следователно светските люде нямат работа между архипастирите, т. е. кехаите не трябало да защищават стадото, когато вълците искат да ядат. Каквото е сеяно, това трябва и да никне, а г. Оджаков иска да избере екзарх за до второ пришествие.

Но да оставиме нашите старци да градят крепости на облаците, да делят това, щото е още в морето, и да се препират за магарешката сянка и да поговориме за това, щото е пред очите ни. Известно ви е, че секи едни комесари, които съставляват какъв и да е проект, нямат право да гласоподават и даже да присъствоват в онова събрание, в което се разглеждат техните проекти, но у нас (в османската китка) биват сякакви чудесии. Комесарите, които са досега кроили проектите за българската йерархия в Ортакюю, са приети като членове в Народното събрание и щат да подават своят глас и да одобряват това, щото са сами извършили. Казват, че такава е волята на негово високопреосвещенство отца Али паша. Но това е още нищо.

В 10-ти член на фермана се говореше: «Ако двете третини от жителите на коя и да е провинция са българи и ако пожелаят да се съединят с българската йерархия, то това им се дозволява», а ние видиме, че българските епархии в Македония (в която освен янинските биляри да намериш гърци е така също невъзможно, както да найдеш турчин човек или умен маджарин) по желанието на Али паша тряба да останат под патриархът. А защо? Защото нито негово апостолско величество Абдул Азис, нито Али паша са мислили що правят, когато са издавали ферманът, нито пък знаят що работят днес. Турската власт в Скопие е изпроводила няколко българина в заточение, защото тия изявили желание да се съединят с българската черкова. Каква е тая дяволска безредица? Какви са тия фермани? Какви са тия закони? Нашето народно събрание не пожела да приеме македонските българи в числото на депутатите, защото се побояло от

негово високопреосвещенство Али паша, ако ферманът на с я н к а т а и да говори съвсем друго, Но тая наша погрешка биде изправена от г. Кръстовича. . .

Исках да продължа своето обозрение, но то биде прекъснато от един мой приятел, който влезе в одаята ми и потвърди думите на «Левант Хералд», че негово високопреосвещенство Али паша повикал втори (?) път българските първенци и рекъл им, че Портата желае да бъдат отложени техните български заседания на неопределено време. Аз и до това известие знаех, че от д е л и М у с т а ф а ние не тряба да очакваме нищо умно, нищо добро и нищо честно, но никога аз се не надеях, че подлостта, низкостта и безхарактерността могат в такива големи размери да се съберат в една такава малка глава, каквато е главата на негово везирско величество. Нашите първенци вече явиха днес на народните депутати волята на Алия и посъветоваха ги да се върнат, отдека са дошли, и да си гледат работата. И така, нашият черковен вопрос няма да бъде решен още дълго време, а това е твърде полезно за българите и твърде убийствено и за фанариотите, и за османлиите. Аз съм уверен, че без к ъ р в а в а с в а т б а не може нищо да бъде, а тая кървава сватба ще да реши не само нашият черковни вопрос, но и нашият исторически живот. Българските депутати са твърде огорчени, следователно, като се върнат назад, то ще да разкажат още веднъж на народът, че да дробиме попара с турците е невъзможно. Нашите тукашни българи обвиняват в това отношение генерала Игнатиева, но аз не мога още да потвърдя техните думи.*

X

Свобода, г. II, бр. 10, 6 март 1871.

* Ние мислиме, че «Българ. книж. дружество» би трябало и сега да прибърза и да поздрави Али паша с верноподаническа телеграма. — Р.

[АЛИ ПАША И ПАТРИАРХЪТ — В ЕДИН ГРОБ!]

Цариград, 28 февруария

Фанариотите днес тържествуват и пеят химни на руският свети синод и на генерала Игнатиева. А българите? — Не зная. Последните събития така нечаяно ни удариха по главата, щото ние и до днес не можеме да се опомним. Много пъти сме ние лъгани и много пъти сме продавани, но днешните гнусотии не могат да се съберат ни в една помийна яма. Али паша задобрява нашите тукашни първенци със следующите думи: «Времената са твърде безпокойни и затова вие не тряба да бързате. Вашият черковни вопрос е вече решен, но да не стават раздори между православните християни, вие тряба да се посъветувате и с другите патриархи и синоди за устройството на вашата йерархия и тогава вече да положиме край на черковната ви независимост.»

Какво иска да каже с това негово високопреосвещенство? Не събори ли той желае да съставлява? — Да, събори. Според както се научихме от едно западноевропейско лице, генерал Игнатиев обявил на Али паша, че без вселенски събор не е възможно да бъде решен окончателно българският черковни вопрос, и Али паша, за да покаже своята преданост на Русия, изявил съгласие да уважи желанието на Игнатиева. А ферманът? — Слушайте, слушайте! За да останат и вълците сити, и овцете цели, т. е. за да не бъде свършено нищо, Али паша ще да състави такъв един с ъ б о р, който ще бъде длъжен само да прегледа и да одобри (и да измени) н е г о в и я т устав, но тоя събор не ще да има право да го унищожи, защото в такъв случай авторитетът на турската дипломация пада, а негово високопреосвещенство губи своята архипастирска длъжност.

Но да оставиме сичкото това и да поговориме за себе си. Какво ще ние да правиме сега? — Ние, цариградските българи, се решихме да не принимаваме никакви събори и никакви примирения с патриархът, а ако Али паша пожелае да ни накара насила да олижеме това, щото сме вчера плювали, то и ние ще да бъдеме принудени да му докажеме, че не сме деца и че не даваме вече да ни водят

за носът сякакви цигани. Кара Георги е закопавал гръцките епископи живи в земята, ще да ги закопаеме и ние, ако само тия се не земат за ум и ако ни не оставят на мира. Чомаков, Кръстович и др. си свършиха вече работата, а сега тряба да я довърши Хаджи Димитър, Панайот и българските юнаци. Кръв и топор, топор и кръв са нашите спасители! За оружие, братия, за оружие, защото от Али паша и от о. Григория няма добро! Али паша и патриархът тряба да легнат в един гроб, а над тоя гроб ние тряба да изградиме и своята йерархия, и своята свобода. Простете ме, че ви пиша така кратко — не мога повече, жлъчката ми се повдига. А що прави с нас Русия и генерал Игнатиев?. . .

X

Свобода, г. II, бр. 11, 13 март 1871.

[АКО ПАДНЕ НЕБЕТО. . .]

Из Македония, 28 февруария

У нашата българска земя гръцките калугери не можат векем да се хранят, защо българите не щат тяхната проклета от бога и от Христоса благословия — няма ни един град, ни един българин, който да сака да остане под гърците. А какво правят тия наши гърци? Слушайте и чудете се до бога! Гръцките попове и калугери ходят по селата ни и разказват на народът, че едно момиче от 12 г. видяло един сън, който не бил нищо друго, а само вдъхновение божие. Явила му се св. Богородица и рекла му, че в една цариградска джемия се намира закопан един владика, който ще да спаси гръцкият и българският род, а така също и православната църква. Това момиче е из африканските пустини.

И така, това момиче отишло в Цариград при гръцкият патрика и му разказало мирно и богобоязливо своят сън. Патриката този си час отишъл при султанът и му се примолил да му дозволи да изрови светият владика. Султанът, който е роден от бога само добро да прави, направил още една добрина, сир. дозволил на патрикът

да изкопае светите мощи. Като копали седемдесет и седем деня, като отслужили седемдесет и седем молебеници на св. Агапия и като заклали седемдесет и седем петла (червени) курбан, то издън земя изскокнал един гроб (сандък), а в гробът човек без глава. Тялото на тоя светия било целокупно, а дрехите му нови и непокътнати, като че ги е вчера ушил терзията. Когато сичкото това се намерило, то патрикът се поровил в старите книги и в старите тефтери, а в тях било написано, че тоя владика бил убиен от един български цар (а защо?) и че кандилцето, което и досега гори в гробът, не е пълно с масло, а с кръв.

Тоя светия се являва само за това, за да покаже на светът, че българите не правят добре, ако се отделят от гръцката черкова. Калугерите разказват, че патриархът си подава и оставката по тоя случай, т. е. той иска да си умие ръцете и да се откаже от престолът си само и само за това, защото го е страх да не падне небото и да не удуши стадото му за българските грехове.

Гледайте сега какви шарлатани и какви безбожници са гърците! Тия си играят с божието име и станали са чисти сайтарии. Не знаеме само, ако падне небето, то ще ли то да удуши сичките фанариоти, или ще остави някого за семе, както то някога си остави Ноя? (А ние не знаем защо африканка да сънува, а не някоя посестрима на патриархът! Чак из Африка да дохождат момичета в патриарханата ще бъде съвсем обидно за гъркините в Цариград! — Р.)

М-в

Свобода, г. II, бр. 12, 20 март 1871.

[«ХАТОВЕТЕ СЕ РИТАТ, А МАГАРЕТАТА ОТГОВАРЯТ»]

Плевен, 12 марта

В цариградските вестници, които се издават под цензурата и под тежката ръкавица на Али паша, ние нищо не можеме да пишем, освен да хвалиме своите паши и каймаками, а когато истината тряба да бъде изказана, то тряба да се обръщаме към вас. Обнародувайте дописката ни. Нашата местна власт е дотолкова безобразна, щото подобна гнусота вие не можете срещна нито в африканските блата, в които се въдят ядовити гадове и крокодили. Нашият каймакамин и нашият кадия са се скарали преди седем месеца, а с тая тяхна кавга се подтвърдява нашата верна пословица, която казва: «Хатовете се ритат, а магаретата отговарят.» И така, в нашият град съществуват днес два враждебни лагеря, които се борят на живот и на смърт, и нито Баязид отстъпва назад, нито Тамерлан преклонява главата си. Така също и бейовете са се разделили на две партии, а чиновниците са готови да се хвърлят един на други и да си извадят очите. Нека си въобрази човек сега каква безредица и каква каша се вари у нас. Ако каймакаминът реши някое дело, то кадият го преправя; ако кадият осъди някого, то каймакаминът го освобождава; ако каймакаминът затвори някой хайдутин, то кадият го пуща и пр., и пр. При такова положение на работите нашите чиновници правят, щото искат, и секи из тях е станал хладнокръвен зрител или обирач. А какво е нам да гледаме сичко това (а защо вие гледате? — Р.) (?) Ние знаем, че сяко едно правителство тряба да се грижи колкото може повече за народното благосъстояние и улучшение. (Чегато вие не знаете, че турското правителство не е правителство, а кърджелийска тайфа! — Р.) Не доказва ли ни то с това, че не е способно за нищо и за никакво? (Ами как?! — Р.) Аз не ща да се разпространявам тука повече, защото самите убийства, обири, кражби, конокрадства, които са станали у нас в последньото време, твърде красноречиво говорят имам ли аз право да се оплаквам. (А кой та чуе? — Р.) Най-големите злодейци са четворицата наши бейове, а именно Нури бей, Мехмед бей, Осман ага (помак) и хаджи Афъз Мехмед Али ефенди.

Осман ага е тоя същи злодей, когото преди няколко години беше изпроводило правителството да гони Хаджи Димитра, а той влязъл в едно село, събрал българските момичета и накарал ги да го къпят в тръстникът. (А цяло село стояло и гледало!!! — Р.) А хаджи Афъз е оная сила, която обръща машината, т. е. каймакамите да работят. Но в нашия град дойде Данъш ефенди, един из михюр-

дарите на Фуад паша, и повърна тая машина на друга страна. Най-напред тоя каймакамин вървеше по волята на бейовете, но твърде скоро свали маската си и захвана друг път. (Не е можал да краде заедно с тях. — Р.) Той захвана явно да осъждава злодейците, захвана да слуша тъжбите, които му се донасяха срещу тях, и да им казва в очите, че в днешните времена кърджелъкът и делибашелъкът не чинят пари, а най-много ги осъждаваше за тяхното училище, което се прави от няколко години насам и никога няма да се довърши, а за това училище Михал бей е оставил повече от един милион гроша. Разбира се, че тия самодържавни деспоти бейове не можаха да търпят около себе си такъв един човек, какъвто беше каймакаминът, и пожелаха да го свалят, ако сичкото християнско население и да беше на неговата страна. Бейовете и кадият се съединиха и злоупотребленията им достигнаха до големи размери. Най-после из Русчук се изпроводиха двама чиновници да разузнаят как е работата и кой е крив; а след малко време бяха повикани от валията и бейовете, и каймакаминът, и кадият. Сичкото население изяви пред валията желание да върне каймакаминът, а кадият да свали, защото неговите злоупотребления бяха вече очевидни факти; но валията постъпи другояче: той изпроводи в Плевен за каймакамин един голобрад момчулак, а кадият остави на местото му*. И така, самото върховно правителство държи страната на обирачите и на конокрадците, а желанието на народонаселението се остави без внимание!

В злощастното село Долни Дъбник, което се намира в ръцете на Нури бея и Махмуд бея, около 400 български къщи са станали черни роби. Из това село са се изпроводили в Русчук няколко прошения против бейовете, но валийската власт не е обърнала на тях никакво внимание. Бейовете получават из това село ежегодно около 250 хиляди гроша, но и това им е малко и тия правят и други грабителства и зверства. Така например тия лани земаха 100 хиляди гроша, за да продадат на селяните една част земя, но нито земя им дадоха, нито пък парите им върнаха назад. От кръчмите, които струват не повече от 500 гроша, бейовете земаха по хилядо за поправянието им, а механите остават и до днес каквито си бяха, т. е. пак старите. Освен сичкото това, цяло село засвидетелствува, че бейовете се отнасят към селяните еничерски; то разказа на правителството, че много хора са измрели от бой, че мнозина са осакатени и пр., но правителството и тук си направи углухци. Във времето на вършитбата много момичета и жени бяха задържани в бейовските конаци насила и безчестяха се и от слугите на турските господари. Вие ще да кажете: «А що гледаха и що правеха бащите и стопаните на тия жени?» — А можеха ли тия да се противят, когато в конаците на тия вандали се намират темници и тумруци за ония хора, които не слушат техните заповеди и които им не дават онова, щото им се иска? И сичкото това става в такова едно време, когато сичкият свят мисли, че в турското царство са се водели преобразования и равноправност (?!). А ако някой каже: «А защо вашите християни, които заседават в плевенският мезлич, не протестират против тия злоупотребления? Защо тие са хладнокръвни към своите братия и защо ги не защищават?», то аз ще да му отговоря: «Тия не са такива хора, които съвсем да не желаят доброто на братията си; но гласът им, който сегиз-тогиз се възвишава против злоупотребленията, не може да има голямо значение между такова множество злодейци (?). Освен това българските чорбаджии не са за осъждане и затуй, че животът, имотът и честта са мили сякому, и тежко е на човека да ги изгуби*.

Но ето че дойде в Русчук и новият валия, когото нам рекомендоваха за честен и правдолюбив човек, и селяните из Долни Дъбник му се помолиха да им помогне, но Омер

* Каймакаминът е обвинен като изменник, т. е. като гяурин, който повече обича християните, нежели своята собствена вера и закон, следователно по турските закони кадият тряба да бъде прав, а каймакаминът — крив. Такава комедия се беше разиграла и с Азис паша във Видин. Из Русчук ни пишат, че плевенският каймакамин е нелошав човек, но мозъчната му механика е твърде слаба; но и пък за хатъра на някакви си капасъзи бейове и на идиоти кадии да бъде той сменен е и чудно, и гнусаво! Отваряйте си очите, Омер паша! Р.

* Това извинение е и гнусаво, и низко, и безчовечно. Нима животът и имотът са за човека по-скъпи от честта му? А що разбира нашият дописник под име чест? — За да увардиме своето имане и да спасиме главите си, ние тряба да продадеме на турците децата си. Добра и хубава чест! Р.

Февзи паша им наобещавал твърде много, а не направил им нищо. (Кой му е баща? — Хатът му е уйка. — Р.)

А що да кажем за събирането на даноците? Чиновниците, които земат за правителството такъв голям данок, го увеличават и за своята кесия. Но тия работи са известни вече секиму. . . Но слушайте! Когато някой селаченин не може да плати данокът си, то султанските чиновници извършват над него следующите тирании: ако е зимно време, то чиновниците къпят селаченинът в реката, а после го качват на някое дърво да изсъхне или да се окочени; а ако е лете, то го затварят в мущураците (?). Из това читателите могат да видят какво тиранство владее още в турската държава, за която се грижи цяла Европа.

Онази неделя, на 28 февруария, като тръгна из градът ни един свищовченин на име Никола Атанасов, таксерданът на Цветка Сахатчиолу, който беше дошъл да събира пари за господарят си и който беше събрал повече от 5 500 гроша, стана жертва на читаците. На Никола нападнали трима капасъзи (заптиета. — Р.), ранили го и обрали го. Никола полужив се върна в градът ни и обади на властта що е претърпял, но агите му рекоха да иде в някой хан и да чака, дорде властта хване злодейците. Разбира се, че нашата честита власт и до днес ги хваща!

—???—

Свобода, г. II, бр. 12, 20 март 1871.

[НА ПОМОЩ СЪРБИ, ЧЕРНОГОРЦИ. . .]

От црногорските граници, 14 марта

Откакто поганският полумесец е забиен наместо честният кръст на Св. София, оттогава «Восточният вопрос» се скита по европейските дворове, а християнските народности на Балканският полуостров гният в най-страшното робство. От онова време самите християнски народи се приготовляват и говорят: «Дá ще бог щастие напролет!» И така ние се надеяме и очакваме пролетта, но очакваме я със скръстени ръце, а сякому е вече известно, че дорде не сееш, то няма какво да пожънеш. Ние, християнските народности на Балканският полуостров, сме твърде чудни: петстотин години страдаеме, мъчиме се, влечеме воловски ярем, робуваме за срам и от животните, а сѐ се утешаваме: «Дá ще бог напролет.» Да, дá ще бог, но пословицата казва, че «Бог дава, а в кошара не вкарва» и дá ще бог само тогава, когато ние сами се земеме за работа и когато потърсиме своето политическо право и своята свобода — другояче и бог няма да ни помогне. Ако би бог пожелал да ни избави сам, без да употребиме и ние какво-годе усилие, то той досега имаше време да ни избави, защото ние страдаеме не година и не две, а цели пет столетия!

«Ти сам тряба да работиш, а бог ще да ти даде», казват умните хора, а физиолозите говорят: «с каквото си се наранил, с това тряба и да се лечиш», т. е. сяка ядовита рана тряба да се лечи с яд. На синца ни са вече познати най-главните причини, които са ни довлекли до такова едно низко и подло робство, каквото не търпи ни един народ в Европа. Нещастните наши насилия и неприятелство в историческите ни времена, т. е. несъгласията между българите и сърбите, между сърбите и хорватите, между българите и гърците са убили нашето общо щастие и свобода и довели ни са до днешното горчиво положение Аз можа да кажа, че неприятелствата между сърби и българи и развратната аскетическа Византийска империя са били най-главните причини, които са довели в Европа турските диваци и подарили ни са Абдул Азиса и Али паша. И така, сичкият юговосток освен малка Черна гора стои днес под петите на мохамедовото семе, което тъпче сичко, щото е чисто, свято и човеческо. Само една Черна гора не поиска да преклони главата си под турският меч и юнашки защищаваше и защищава своите права, своята свобода и угнетените християни — турчинът никога няма да заборави черногорският боздуган.

Вие, мои мили братия българи, твърде лесно можете да помислите, че Черна гора се защищава само от бога, който ѝ е дал природни крепости и величествени планини! Не е така, братия! Истина, че Черна гора е обиколена със скали и планини и че тя лесно може да се брани от неприятелите, но ако и черногорецът да не беше защищал

юнашки своето «соколово гнездо», то би отдавна вече изгубил своята свобода и бил би, както и вие, черен роб на полумесецът, а по земята му би се разхождали султанските касапи. Но черногорецът чувствова за своята свобода и независимост дотолкова, щото той е готов да пожертвова и децата си, и жената си, и своят собствени живот за своето мило отечество. (И има пълно право, защото за един баща сякога честта на децата му тряба да е по-скъпа от животът им! Ние мислиме, че секи един честен човек тряба по-напред да закопае децата си, нежели да ги види турски олани и чубукчии. — Р.)

И така, братия българи, време е вече да бъдеме поумни и да гледаме да добиеме своята независимост; а това ще да достигнеме само тогава, когато се споразумееме между себе си и когато подадеме един другиму братска нелицемерна ръка. Но тряба да се работи по-скоро, защото времето нас няма да чака! Сърбинът знае що е негово, а българинът що е българско, следователно ние нямаме причини да се препираме и да се караме. Българосръбският вопрос тряба да реши самият народ, когато той бъде свободен, а не Петър или Павел. Между нас има и до днес много предатели, себелюбци, раздорници (Никола Христич, Христо Георгиев, Гъока Попович, Генович и пр., и пр.), които служат на чужд господ, молят се в чужда черкова за злато и сребро и продават Христа за триесет сребреника, но тия юди предатели твърде скоро ще идат след турците в Азия, както шакалите вървят след левът, за да гризат останалите от него кости. И ние, и вие тряба да презирате тия личности и да работиме своите длъжности. Ние тряба да земеме пример от другите народности, напр. от немците, италианците, швейцарците, руските и пр., които са били, както и ние, дълго време разделени и поробени, но съединили са се за своето добро и свобода.

Така, мили братия българи, и за нас остава само един път, а тоя път е да се съединиме синца в едно цяло тяло, да съставиме една голяма сила и да удариме на нашите общи неприятели — без това съединение ни един из нас не може да бъде щастлив и свободен. Но нашите неприятели вам казват: «сърбите искат да ви осърбят», а нам казват: «българите искат да ви обългарят.» Аз смело можа да кажа, че когато гърците вас, а маджарите и немците

нас не са огърчили, омаджарили и онемчили, то вас ние няма да осърбим, а вие да ни обългарите. Колкото за нашето политическо бъдеще аз ще да кажа, че секи тряба да земе своето, а сички ние да браниме общото. Така мислят честните черногорци, така мислят честните сърби и хорвати, така тряба да мислят и честните българи. Из сичкото това, щото аз говорих по-горе, вие можете да разберете, че и черногорците желаят това, щото желаете и вие, т. е. да съставиме «Южнославянска» или «Дунавска федерация» (без маджари и немци).

Но да говориме вам за тия неща е излишно, защото ваша «Свобода» е вече за тоя предмет писала твърде много и начъртала е програма, по която тряба да се ръководи секи умен и честен човек, защото тая програма е единствени път, който ще да доведе и нас, и вас до добро и славно бъдъще. Тряба да забележа и аз като черногорец тука, че секи сърбин или българин, или хорвато-сърбин, който мисли и сънува за мъртвите Душанови държави, за изгнилите Симеонови царства, за ефимерните Звонимирови банства и пр., а така също, който мисли да покорява и да владее над другиго, той е или луд, или гради кули на воздухът. Затова, братия българи, сърби, хорвати и словенци, време е вече да се оставят старите лудости и да се захванеме за работа братски и юнашки.

Не плашете се, че нямате оружие и редовна войска — нека са живи планините! — и Черна гора няма редовна войска, но тя има юнаци синове и родолюбиви сърца. Който има, той тряба да жертвова, а който няма, той тряба да отнеме от турците. Нека секи българин пожертвова барем половината от имането си (чуете ли, г. Христо Георгиев? — Р.), нека продаде къщата си и нека си купи оружие, а отечеството ви ще да му върне това, щото е той изгубил. Черногорските ваши братия пращат днес вам своето поздравление и обявляват на сичкият свят, че ви съчувствоват и готови са да извадят сякога ножовете си за вас. Вие пеете в своите песни:

> На помощ сърби, черногорци
> със радост ще се затекат. . .

А ние ви казваме, че нашата песен говори това, щото скоро ще да бъде. И така, напред, братия българи, и

колкото можете по-скоро, защото барутът не може дълго време да стои в черногорската пушка. Тия думи, които аз изрекох тука, ще да ги изрече секи черногорец, стига само да му кажете: «Ела ни на помощ, брате!»

—У—

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

[КРАЙОВА СТОИ НАЙ-ВИСОКО. . .]

Крайова, 14 марта

По причини на моите зимания и давания случи ми се да посетя и Крайова. Тоя град, когото аз виждам първи път, ми направи голямо впечатление: изпърво, той ме зачуди със своето великолепно местоположение; а, второ, той ме възхити със своите родолюбиви и здравомислещи българи. Щом слязох из колата, то бях посрещнат от българи, на които на челото се видеше голяма радост и които се надпреваряха да ми разкажат, че от градът им България тряба да очаква твърде много. (Дай боже! — Р.) Между другите разговори крайовци ми обадиха, че захванали да събират пари — и събрали са вече една значителна сума, — за да си отворят читалище. (А училище не тряба ли? — Р.) Къща за желаемото читалище е подарена вече от едно лице, на което името ще ви бъде явено тогава, когато бъде отворено читалището; а то ще да се отвори на Св. Кирил и Методий. За тоя български народни празник крайочени са се завзели отсега да приготовляват едно друго и както се види, тоя празник тия ще да празнуват твърде тържествено*. Доколкото можах да разбера, ние сме длъжни да поблагодариме за твърде много неща на братия х. Данилови, че тия употребляват сичките си сили, за да бъде осветлено българското име и да се разпространи българското образование в тоя край**.

* И ние ще да празнуваме в Букурещ нашият народни празник тържествено, т. е. ще се съберат старите и младите и ще да си извадят очите. Ние мислихме да отслужиме и парастас за братия Миладинови в българската капела, но. . . Не питайте! Р.

** Ако би иностранец, както напр. Валш, Микензия и Убия, Дентон, Киприян-Роберт, Барт, Гилфердинг, Каниц, Милинген и пр., обичал българите, то ние би трябало да му благодарим; но когато българин обича своят народ, то ние само можеме да го обичаме, както обичаме сякого, който е честен и чистосърдечен. Р.

Но както и да е, а Крайово стои днес най-високо от сичките други български градове в Ромъния в сяко едно отношение, а най-повече в народолюбието. Преди да пристигна в Крайово, аз трябаше да премина през Питещ и Слатина, но, за зла чест, аз не можах да видя в тия градове нито един българин. Тряба да забележа тука, че по селата аз намерих много българи, които и досега са си увардили езика, нравите, обичаите и облеклото. Като отивах за Калафат, то в едно село, което се нарича Пояна, видях няколко български фамилии, които аз тутакси отличих по облеклото, ако тия твърде отдавна да са оставили своето отечество. В това също село аз срещнах и двама македонски българи, които водеха със себе си и своите малолетни синове. Между другите разговори аз ги попитах дали знаят децата им да четат, и получих такъв един отговор: «Не можехме да ги научим, защото нямахме пари да платим на учителите.»

— А много ли пари трябаше да плащате на учителите? — попитах аз.

— Двайсет гроша турски пари — ми отговориха. — Ние щото изработим, то го даваме на царят.

— А на кой цар го давате?

— На турският цар. . . Да му преседнат нашите сълзи!

— А защо вие си давате парите на турците? Помогнал ли ви е с щото и да е тоя султан, комуто вие давате парите си? Другите народи плащат на своето правителство, но плащат му само за своето собствено добро, т. е. да им направи пътища, училища и пр.! — казах аз.

— Ох, господине, я попитай ни ти защо ние сме дошле в чужда земя и защо сме оставили отечеството си? От добро не би бегали: турците земат не само имането ни, а и децата ни, и затова ние бяхме принуждени да спасим барем тия свои деца и да дойдеме тука да ги скриеме, като оставихме майките им в поганските ръце. Господине, аз би имал много неща да ти прикажа, но ти отиваш. . . Прощавай! Ако си ти народен човек, то ще да се срещнем с тебе на Балканът, и тогава. . .

Ц.

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

[РУСКАТА ЖУРНАЛИСТИКА — ПРОТИВ ПАТРИАРХА]

Петербург, 14 марта

Сичкият тукашни свят и сичката почти руска журналистика са заняти днес с нашите българо-гръцки дела: фанатиците, калугерите и старите баби държат страната на патриархът, а честните, либералните и безпристрастните руси защищават българският народ. Повечето духовни и правителствено-черковни вестници са против българите, а почти сичките неофициални, либерални и полуофициални журнали са против патриархът. Правителствено-черковните вестници викат из сичкото си гърло, че ако българите се отделят от фенерската патриархана, то православието на Восток ще да изчезне я к о д и м, следователно Росия тряба да послуша патриархът и да пристане да се свика вселенски събор, а чисто руските органи говорят, че българите ще да си останат православни и после отделението от Ф е н е р, следователно не са потребни никакви събори.

«Моск. вед.», «С. Пет. вед.», «Бирж. вед.» и пр. поддържават българският народ и говорят, че ако Росия желае добро на славянските племена и ако тя не иска да направи из тях свои неприятели, то тя тряба да бъде неутрална в българо-гръцките несъгласия. «Моск. ведомости» говорят, че българският черковни вопрос е черковни само по своята форма, но по своята същност тоя вопрос е чисто народен. Известно е, че когато България беше изгубила своята независимост и когато турците покорили християнските господарства на Балканският полуостров, то тия разделили народът на правоверни, т. е. мохамедани, и на християни-гяури. Разбира се, че при такова á la турка разделение за султаните не са съществували ни българи, ни гърци, ни сърби, а само едни християни-гяури, следователно сичките нетурци е тряботало да съставят едно цяло. Гърците се възползували от тоя случай и пожелали да станат единствени повелители на сичкото Христово стадо и на единствената гръцка черкова. Това се продължаваше до сегашното столетие, в което у българите се събуди народното чувство и тия накараха Портата да ги припознае за отделен от гърците

народ. Гърците се възпротивиха на това и произлезе българският черковни вопрос.

Българите изявиха желание да се отделят като народ от цариградската патриархана, но фанариотите отблъснаха техните желания. Турското правителство много пъти се мъчи да помири враждуюющите партии, но не можа да добие никакъв успех, защото и двете страни стояха твърдо на местата си и не желаеха да отстъпят. И ето после сичкото това, че се появи мнение да бъде свикан вселенски събор, но такъв събор няма да принесе никаква полза на гръцката йерархия. «Вселенските събори, продължават «Моск. вед.», се свикват само тогава, когато е нужно да се утвърди вярата, но в българо-гръцките несъгласия вярата е оставена съвсем настрана. Сичката същност се състои в това, че гръцките патриоти искат, щото тяхната народност да достигне до Балканите» (и до сръбските граници), т. е. тие искат, щото Тракия и Македония да се откажат от своята народност за любов към Византийската империя. «Ето защо патриархът казва, че требованията на тракийските и македонските българи са противоканонически и противни на вярата. Истина, че съществуват в това отношение и финансиални причини, но и тия нямат в себе си нищо каноническо, ако и да са твърде важни за гърците.»

Разказват, че един из първите петербургски славянофили е намерен да предложи на членовете на «Славянският комитет», щото возпитаниците на тоя комитет да бъдат обязани да се върнат в своето отечество после свършването на науките си. Тоя член мисли, че ще бъде твърде добре, ако «Славянското общество» помоли правителството да не дава места ни на едного из техните возпитаници. Ако това бъде изпълнено, то Росия ще да направи на българският народ голяма полза.

(S. S.)

Свобода, г. II, бр. 14, 3 април 1871.

[СЛАВЯНИТЕ ТРЯБВА НАЙ-НАПРЕД ДА СЕ ИЗБАВЯТ ОТ ПОЛИТИЧЕСКОТО РОБСТВО]

Прага, 28 марта

В «Свобода» вие бяхте напечатали една дописка, която, както се види, беше написана от някой Захарлия, който желаеше да похвали своя град, както почти секи Захарлия обича това, щото се нарича а з. Аз зная кой е писал оная дописка, но не искам да ви являвам името му, защото из това нищо повече няма да произлезе освен раздори. Тук в Табур има около 40 българчета, из които 4 са редовни ученици в първия клас на земеделческото училище, 7 са редовни гимназисти в пети клас (в реалното отделение), а останалите не са още редовни, но в бъдащата година тия ще да завземат своите места. Щат ли сичките те да оправдаят нашите ожидания, това ще да покаже времето. Умните хора предварително никога се не хвалят.

Не ща да пропусна да ви явя и това, че и тукашните професори и учени чехи са скроени на руски калъп; и тия така също, както и руските учени мъже, повече знаят за Мадагаскар, нежели за България. Професорът на всеобщата история говори твърде подробно за историята на Чингис хана, на Тамерлана и на абисинският император Тодор ефенди, но и до днес не знае дека се намира България, Стара планина и Херцеговина. Но най-смешен е професорът на богословието, който е до такава степен учен езуитин, щото досега е мислил, че българите са мохамеданци, и твърде са обрадова, когато ние му казахме, че в Османската империя има и за него жетва, т. е. че и в Турция има католици.

Вие знаете девизата на чехите и разбрали сте ги, че тия мислят само с образование и с просвещение да добият своето политическо освобождение. Аз съм забележил, че в чехите е съвсем вече угаснала искрата на техните мъжествени прадеди, че в тях няма вече никакъв свободолюбив войнствени дух и че тия никога не щат да бъдат в състояние (?) да се освободят със своята собствена ръка. Чехите чакат да им даде Русия готова свобода и затова тяхната девиза е: «просвещение». Разбира се, че тая девиза нито две пари не струва, а най-повече за българите, защото

свободата е тясно везана с просвещението, а просвещението със свободата. Аз мисля, че славянските племена — по-напред тряба да се избавят от политическото робство, а после да развиват своята култура. Други път повече. (Молиме. — Р.)

h.

Свобода, г. II, бр. 14, 3 април 1871.

[ГОЛИ ДУМИ. . .]

Цариград, 2 априлия

Ние се приготовляваме и твърде скоро ще да бъдеме способни да удариме и на месечината, за да принудиме и небесните гяури да преклонят колената си пред Мохамедовата воля и да целунат свещената книга Коранът; ние се приготовляваме и твърде скоро ще да сюнетишеме сичкият гяурски свят; ние ще да възобновиме своите еничарски войски и тогава тежко и горко на непокорните, които би даже дръзнали да помислят, че султанът не е син на слънцето, брат на месечината и уйка на звездите или че той не е крал над кральовете и цар над царьовете; ние се въоружаваме и скоро ще да върнеме своите права, които сме изгубили чрез европейските магии, и нашият байряк, великият санджак шериф ще бъде скоро забиен в Сърбия, в Ромъния, в Южна Росия и даже в Пеща. Такова е днес общественото мнение в Цариград.

Да видите сега що се работи и що се приводи в действие. Секиму е вече известно, че Турската империя е положителен банкрут и че в султанският сарай има повече харамоедци, нежели калпави ирмиличета. Разбира се, че при такова положение на работите турската войска е оголяла и обосяла; но при сичкото това тя тряба да се вдига от едно место на друго, т. е. из Шумен на сръбските граници, от сръбските граници в Босна, из Босна в Солун, из Солун в Азия, из Азия в Арабия, а из Арабия в Цариград. Един турски офицерин, който се намираше в нашето общество, когато ние говорехме за тежките пътешествия на Колумба, твърде хладнокръвно отговори:

«И Колумб не се е скитал по светът толкова, колкото се скитаме ние, т. е. турските офицери и нашите солдати. Но Колумбовото пътуванѐ барем имаше цел и Колумб се надеяше да добие; а ние се скитаме по светът съвсем напразно и без никакви цели. Аз мисля, че и самото наше правителство не знае що прави и защо ни праща из един край в други! Когато не може да ни даде да се наядеме добре, то тряба да ни дозволи барем да се наспиме!»

Други един турски войник ми разказваше, че В и с о к а т а п о р т а не му е заплатила месечната плата цели седем месеца и че храната на войската из ден на ден става сѐ по-лошава и по-лошава. «Хлябът им е гòрчив, месото им ни не храни, а само с л а б и; а дрехите ни са се покъсали и ние повече приличаме на просеци, нежели на султанска войска. А още нашето правителство се е завзело да храни татари и черкези! Но татарите и черкезите са принудени от глад да се върнат в Русия и да продават там сапун и шалове, а ние няма де да се денеме! А искаме още да бъдеме като френците и ингелизите!» — каза войникът и от яд си строши лулата. И наистина, положението на турската войска е твърде плачевно. Стотини войници оставят полковете си и бягат, накъдето очите им видят. Преди малко време военният министър издаде твърде строга заповед до сичките валии в империята и повели им да употребят най-строгите средства против беглеците. Чегато валиите и беглеците са криви! Разбира се, че гладна мечка не играе. Черкезите и татарите са се вече наситили от турското правителство и мнозина желаят да се върнат назад в Русия, но турското правителство се старае със сичките си сили да ги успокои.

Много европейски вестници крякат, че турското правителство ще да се омеша в ромънските дела и с военна сила (?) ще да гледа да се удържи през Дунавът ред. Аз ви уверявам, че сичкото това са само едни голи думи, които се осмеяват и от самите турци.

За нашите черковни дела аз няма що да ви пиша, защото Ортакюю е за простите смъртни божествени Олимп, дека освен Юпитера и неговите подвластни богове ни една човеческа нога не може да стъпи.

Х

Свобода, г. II, бр. 15, 10 април 1871.

[В РУСИЯ СЕ ГРИЖАТ ЗА ФРАНЦА ЙОСИФА. . .]

Петербург, 6 априлия

Руското правителство и самата руска публика (която е немска или онемчена) желаят, щото и «овцете да бъдат цели, и вълците сити», т. е. желаят да бъдат и славянските народности в Австрия и Турция доволни, и турците и немците цели. Разбира се, че при такова положение на работите австрийските и турските славяни би трябало да се земат за ум и да повторят Христовите думи: «Не надѣйтеся на князи и на сини человѣческия, въ нихъ же нѣсть спасения», па да гледат да достигнат желанията си сами, без да очакват помощ и поддръжка нито от Петра, нито от Павла, но. . . За да докажа справедливостта на моето заключение, аз тряба да ви разкажа що проповядат руските официални и неофициални вестници.

«Мос. вед.» и «Прав. вест.» явиха вече на славянските племена в Турция и в Австрия, че Русия само тогава ще да подаде своят глас за полза на ония славяни, които са поданици на Франца Йосифа, а така също и за раята на султанът, когато тя (Русия) види, че нейните собствени интереси, т. е. интересите на руското правителство изискват да б ж д е т ъ п о с е м у. «СПб. вед.» са напечатали в последньото време една твърде отваряюща очи статия за славянските племена, която аз желая да съобщя на читателите ви, защото из тая статия, както аз мисля, българският народ и славянските народности въобще ще да извлекат голяма полза. Тоя вестник се обръща към австрийските и към восточните славяни (??) и говори, че ако панславизмът за Русия е нищо друго освен п р а з н а г ъ л ч о т е в и ц а, то у славяните, които пъшкат под тежките ига, той има съвсем други смисъл. «Разделените, угнетените и окръжените от сяка една страна с врагове славяни се борят за своето национално съществование, за своята народност и чакат, а не могат да дочакат оная минута, в която ще да бъде за тях възможно да се избавят от чуждото робство, да станат на крака и да въздъхнат свободно, с една дума, когато бъде възможно да добият своето политическо и независимо от вековите им врагове съществование.

Както тоя, който се дави, се хваща и за сламка, така

и славянските народности в своите тежки минути с внимание слушат що бъбрят нашите уста и тия бъбрания ги накарват да се надеят съвсем напразно и да търсят в тях каква и да е жива дума. А когато тия видят, че ние сме съвсем равнодушни към тях, то захващат да се утешават в своите възпоминания за старината си и да се радват на своите народни особености, които тия с усърдие защищават, защото нямат в ръцете си нищо друго, което би трябало да се защищава; или захващат да се договарят между себе си и да се съветоват как да съединят своите разкъсани и разединени сили, щото само с тия собствени свои сили да върнат своята изгубена политическа и народна самостоятелност.»

«В тая борба, продължава тоя вестник, и в тия славянски стремления — колкото ние и да съчувствоваме — ние не можеме да им бъдеме полезни или да им бъдеме поддръжка освен нравствено, дорде тяхното падение не захване да грози и нам с беда в настоящето или за бъдъщото време. До оная минута против германизмът тряба да се бори само Австрия (?!!), за която панславизмът е единствени якор, който е в състояние да я спаси. Ако би австрийските господарствени люде били по-проницателни, то не трябало би да притискват славяните в тесните пукнотини, не трябало би да предават славянските племена в ръцете на техните най-зли неприятели (маджари), а трябало би да се постараят да преобразят Австрия в славянска държава. В едно господарство, в което из 36 милиона жители 9 милиона са немци, 4 1/2 милиона маджари, 1 милион (3 милиона — Р.) ромъни и 20 милиона (18 милиона — Р.) славяни — а особено когато чехите стоят днес твърде високо в културно отношение — такова господарство, ако само има здрав разум, не може да търси поддръжка ни от немците, ни от маджарите.»

За Росия славянска Австрия би била по-полезна от немска Австрия, говори по-долу тоя вестник и продължава: «Освен племенното родство, което ни связва със славянските племена, за Росия ще бъде много по-полезно да има на своите граници две господарства, които да са съставени от две разнообразни племена, нежели да бъде запасана от Балтийското и до Черното море с една голяма немска маска, съединена в една силна държава (?!). Такава една държава би могла рано или късно да ни стегне с един железен обръч, да ни пресече път към моретата и да осъществи на факти старата мечта на немското племе — да ни отстрани от сяко участие и да отнеме от нас сяко значение, което би ние имали и имаме в европейските дела.

В сегашно време, когато ние сме тясно связани с Германия, когато нашите интереси са общи и когато родствените династически отношения связват двата царствующи дома и между двата господаря съществува тясна дружба, то, разбира се, тая опасност е още далече, но кой може да ни каже какво е бъдъщето и кога ще то да настане? Ето в какъв смисъл, а не в панславистически, за нази не е полезно и даже твърде опасно поглъщанието на Австрия от Германия и онемчванието на славянските племена в Австрия. (??!! Чудеса! — Р.) Нашите интереси, напротив, изискват, щото Австрия да остане в днешният свой състав; тия интереси изискват даже, щото тя да се усили, но с преобладающи славянски характер», и пр.

Из сичкото това славянските читатели ще видят, че в Росия повече се грижат за династическите права и устрояват щастието на народите не на самият народ, т. е. не на човеческите и народните основания, а на родствените связи и приятелските отношения на монархите. Ще прокопса и Росия, и славянските племена, които очакват от нея поддръжка! В Росия не мислят да се ощастливят народите и да се помогне на угнетените, а се грижат за Франца Йосифа и за Абдула Азиса, защото ако човечеството изгуби тяхното императорско величество, то ще да настане глад и жажда, мор и нещастия. Тежкó на тоя народ, на когото щастието се мери с такъв аршин, а още по-тежко на славянските племена, които очакват добро из Петербург! А славянофилите ще проповядат още, че мощите на св. Митрофан или на Тихона Задонски ще да съединят славянските племена в едно цяло! Не султанът и Франц Йосиф тряба да живеят за своите поданици, а поданиците за тях! Не знаеме само дека Росия ще да найде поданици за Наполеона III, за Изабела и за папата?

* *

Свобода, г. II, бр. 16, 17 април 1871.

[ВЪСТАНИЕТО НА ГРАНИЧАРИТЕ]

Загреб, 29 септемврия

Чашата на нашите страдания и неволи е достигнала до най-крайна степен и народът ни днес за нищо друго не мисли освен как да достигне своето щастие, т. е. да добие своята свобода. Досега ние сме проливали своята кръв за августейшият Хабсбургски дом, а отсега ще да я проливаме за своето собствено добро, за сърбо-хърватското име, за южното славянство и за нашата света федерация. Няма надежда из Пеща, няма надежда из Виена, няма добро от Франца Йосифа! Нашите очи днес са обърнати към Сърбия, към Черна гора, към нашите братия сърби в Банат, Бачка, Срем и Далмация, към нашите братия в Босна и Херцеговина и към вас, мили наши братия българи!

Ние вече захващаме да работиме за нашето освобождение, захванете и вие и нека нашите общи неприятели и турци, и маджари знаят, че в нас още тече свещена славянска кръв и че в гърдите ни тупка юнашко сърце, което желае да види освободени южнославянските деца от варварските насилия. Религията, която ни отделяше до днес от нашите братия сърби, захваща да ни сближава, защото секи из нас е свободен да вярва щото иска и да се моли било към Запад, било към Восток. Ние днес желаеме да съставиме с нашите братия сърби и българи свободна федерация, а дека съществува свобода, там религиозните различия нямат важно значение. И така, работете и вие, братия българи, и приготовлявайте се и когато чукне «женихът» на вратата, то да бъдете будни. Братско споразумение и яка воля са нашите спасители!

Нашите храбри граничари са въстанали вече на оръжие. Няколко битки станаха вчера и днеска, но още не се знае чия е победата. Въстаниците днес са се събрали в село Мачола, което се намира на два часа разстояние от Плашки. От сичките страни пристигат въоружени момчета на помощ. В Раковичкият округ се е появила една чета с 900 юнака. Казват, че предводителят на въстаниците майор Рашич е хванат и затворен и че въстаниците са победени, но тия слухове са чиста лъжа. Въстанието се разширява и генерал Моликар е дал заповед да се въоружат, колкото се може по-скоро, Сечката, Оточката и Слунската регименти и да дойдат на помощ на правителството. Въстаниците са вече превзели обществените здания и барутханите. Девизата на въстаниците е: «Да се изгонят австрийците и маджарите из нашата свещена хървато-сръбска земя!» Планините са пълни с хора, жените помагат на мъжата си, а правителството се хвали, че ще твърде лесно да умири недоволните. Ще ви пиша пак.

???

Свобода, г. II, бр. 18, 12 октомври 1871.

[НАШИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЩЕ ИМАТ ДОБЪР УСПЕХ]

Галац, 20 октомврия

Ние не щеме да се хвалиме, защото нямаме и за какво, ще да известиме само, че работите в нашият град не така жалостно вървят, както другаде. Тук българщината малко-много прави по една стъпка напред, ако и медленно, т. е. ние крачиме напред полека-лека и сѐ повече и повече се грижим за добрата наредба на народополезните ни дела. В един от предидущите бройове на «Свобода» ние с голяма приятност прочетохме думите на един ваш дописник из градът ни, който казваше: «Наскоро галацчени ще станат за пример на повече българи в Ромъния със своята деятелност и процъфтяване в народните работи. «Нам ни е твърде драго, като видиме, че тия думи се осведочават вече делом, а още повече се окуражаваме, като видиме, че за сичкото това ние тряба да благодариме сами на себе си. Ние сме твърдо уверени, че нашите предприятия ще да имат добър успех и затова никак се не боиме от урочасване, т. е. няма да бъдем засрамени, но и пък вие твърде да ни не земате на очи! Ние само за това являваме делата на нашето галацко общество, за да покажеме пример на другите романски българи, да ги накараме сами да се засрамят от себе си и да се постараят да оправят своите народни работи. Разбира се, че от това нареждане зависи щастието на народът ни, па и нашето собствено добро.

Ние мислиме, че хилядо пъти е грехота и хилядо пъти е срамота да се не ползуваме от улеснителните обстоятелства и средства, които ни окружават в тая свободна земя, а да седиме да лапаме мухите! Защо за бога такава немарливост? Защо такова безчувствие у нас? Не ставаме ли ние за смях и отвращение с това наше просто, грубо и низко хладнокръвие и пред власи, и пред гърци, и пред самите наши бедни братия отвъд Дунавът? Нашата черкова, за която доста пъти ни са натъквали и вадили очите, това лято се е непрестанно работила и сè се работи; тя е вече на свършване. Остава само да се покрие с тенекия и да се измаже, но защото е влажно времето, то работата се оставя за напролет. Ако ще бог, то на 11 мая ще да тържествуваме народният си празник в нова черкова и на бащиният си език. Напредният наш учител г. Ганчев си даде оставката още в юлия и премести се да учителствува в Тулча. Сега имаме за учител един деятелен и добронадежден момък, г. В. Попова. По причина че някои от членовете на обществото ни отсъствуват, то новият учител не е още условен; но щом дойдат членовете и щом стане едно събрание (?), то ще му се определи годишнята плата и ще му се даде един помагач за ромънски език. Г. Попов е положил в кратко време голям труд и старание в учителската си длъжност, затова и училището ни отива твърде добре; откакто той е постъпил за учител, то броят на учениците е твърде плодовито наспорил: днес за днес в българското училище се просвещават 65 български рожби. Г. Попов предава и французки (научиха български, ами и французки! — Р.) на по-възрастните деца от третият клас. Някои наши младежи в последньото време са заявили желание да повикат г. Войникова, за да се дадат тая зима 5—6 театрални представления в полза на нашето общество или за отваряние на едно читалище, или найпосле за съставление една театрална трупа под управлението на г. Войникова. А когато нашите обществени работи имат подобно положение, то ние не можеме да не протестираме против явните укори на някои наши съотечественици из Браила и против г. Блъскова. Не знаем на какви основания, но един от действителните членове на «Бъл. кн. дружество» не само лично пред отделни лица бе си позволил да псува и да унижава галацчени, но даже и пред цели събрания. Видите ли, галацчени не

прегърнали г. Стоянова и не отворили му касите си и затова тия не били хора и нямали патриотизъм. А за кого да дават и защо да дават — това е друго питане. Колкото за г. Блъскова, то той в членът си, в последният брой на «Училището», казваше: «още един срам за българите във Влашко» и без предпазване изказваше мнение, че и галацкото училище е постигнала такава също съдба, каквато е постигнала гюргевското, плоещкото и др. (Дай боже да е погрешил г. Блъсков. — Р.) Разбира се, че безразсъдни заключения нищо повече не правят, освен дето обезсърчават хората и сеят между народа раздори и омрази.

И така, молим гореказаните господа да бъдат посторожни в критиките си. Време ли е днес да се караме? — наместо да се караме и псуваме, ние по-добре би сторили, ако се споразумееме и да помагаме един другиму.

§

Свобода, г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

[БАРЕМ ТЮТЮНОВА КЕСИЯ. . .]

Цариград, 5 ноемврия

Веднъж агата повикал селският терзия дяда Фръга да му ушие джубе и дал му за това осем лахте чоха. Дядо Фръго земал чохата, отишъл дома си и захванал да реже. Рязал, рязал и окъсил джубето. «Бабо, рекъл дядо Фръго на баба Фръговица, аз окъсих джубето.» «Няма нищо, Фръго, рекла баба Фръговица, ти уший контош и занеси го на агата.» Дядо Фръго захванал да реже пак. Рязал, рязал и окъсил контошът. «Бабо, аз окъсих и контошът.» «Нищо, Фръго, ти уший елече.» Дядо Фръго рязал, рязал и окъсил и елечето. «Бабо, аз и елечето окъсих.» «А ти му уший терлици или чубуклък.» Дядо Фръго рязал, рязал и окъсил и терлиците, и чубуклъкът. «Бабо, аз окъсих и чубуклъкът, и терлиците.» «Няма нищо, Фръго, уший тютюнова кесия.» Дядо Фръго ушил една тютюнова кесия и занесъл я на агата, а агата, като видял

такава хубава кесия, рекъл, че дядо Фръго е голям майстор.

Такива са и нашите цариградски реформатори, които употребляват сичките си сили да направят из Турската империя барем тютюнова кесия и довно ги похвали за това Европа барем малко. Правихме ние едно, правихме друго, правихме пашалъци и каймакамии, правихме муавинлъци и държавни съвети, правихме еляети и вилаети и сè късо, все сукното не излазя и затова най-после ние се решихме да направим барем тютюнова кесия, т. е. да съставиме комисия, която да разглежда сметките на валиите и да открива злоупотребленията, които би направили валиите и мютесарифите във вверените им местности. В Цариград вече се е съставила една такава комисия, която успяла да прегледа сметките на Цариградският вилает и нашла, че тоя вилает, т. е. валията и неговите люде, от началото на своето съществувание и досега са откраднали из касата 50 милиона гроша. Боже мой, а колко ли е откраднато в Едренският, в Русчушкият, в Солунският и в Босанският вилаети, дека няма ни европейци, ни везири, ни султани и дека валиите са малки султани и не щат и да чуят за цариградските реформи!

Разказват, че друга една комисия е вече назначена да прегледа сметките на гореказаните вилаети, но ние не очакваме и от тая комисия никакво добро. Нема членовете на тая комисия не са така също турски чиновници, които са крали лани и по-лани, както днес крадат валиите и техните служители? Там, дека няма закон и дека секи съди по своят кеф, злоупотребленията никога не можат да се унищожат. Съставете по-напред закони и накарайте сичките свои поданици, без различие, да ги уважават и да ги изпълняват, а после съставлявайте комисии, които да контролират местните власти; дорде не бъде изпълнено сичкото това, то вашите доброжелания и реформи ще да се пишат на книга само за Цариград, а в Русчук ще да се унищожават. Да приведеме пример.

В Русчук изградили черкова и поискали да окачат на нея камбано, но турската местна власт им не дозволява това, защото камбаното звънтяло много неприятно за мохамеданските уши. А цариградските везири се хвалят, че в империята владее равноправност и че сичките поданици са равни пред очите на султанът. Докога ще да се лъжеме? Някакво си турско мекере пише из Русчук в «Македония», че българите не знаят що правят и окачват на черковите си камбани, което дописникът не одобрява, а аз мисля, че по малките работи се познават и големите. Когато българите нямат право да звънят в черковите си и да се молят богу, както е тям угодно, а в това също време турците имат право да се дерат на минаретата като луди, то каква ли ще да бъде равноправността в съдилищата! Освен това русчушкото мекере обвинява руският консул, че той си пъхал главата в оння работи, които не са негови, а аз ще да кажа на руският консул руско «спасибо», защото той е доказал на турците, че европейските сили не могат вече да гледат равнодушно на турските насилия.

Но да се обърнем пак към турските реформи. Дядо Фръго е намислил да изпровожда из Цариград секи месец в сичките вилаети по три ревизора, щото тия да преглеждат как вървят работите и да явяват на великият везир що се върши и доволни ли са поданиците му в тия вилаети. Аз отсега ви являвам, че тия ревизори ще да се върнат в Цариград и ще да явят на великият везир следующето: «Сичко стои благополучно: раята блаженствува под дебелата сянка и под вашата десница и хвали своите паши и мюдюри. . . Злоупотребления и кражби се не чуят.» Секи знае, че лирите имат голяма сила! Освен това кой из християните смее да се оплаче на ревизоринът, когато валията или мютесарифинът може да го натъпче в кози рог?

В предидущето си писмо аз ви писах (това писмо ние не поместихме, защото беше закъсняло — Р.), че «Типос» е напечатал програма, която бил уж издал патриархът за спогождението с българите. Аз казах вече, че между програмата, която е напечатана в «Типос», и между програмата, която е показал патриархът на нашите представители, има голяма разлика. Патриархът предлага: 1) българските епархии да бъдат само 14; 2) българите са длъжни да плащат ежегодишни данок на патриархът по един грош от душа; 3) българският екзарх да не живее в Цариград; 4) българите да нямат вече право да се мешат в работите на оння епархии, които остават под патриархът, ако в тях и да живеят българи;

5) българите тряба да признаят по-голямата част от дълговете на патриаршията и пр., и пр., и пр. А из сичкото това излазя, че спогождението между патриархът и българите остава празна мечта.

Казват, че г. Ловчу и Доротея пристанали да се развали десетият член от ферманът, ако само патриархът пристане да даде на българите още шест епархии. Ето от кого «Типос» е извлякъл своите сведения. Великият везир, а особено министърът на вътрешните работи Сервер паша, който е приятел на о. Антима, желаят щото българският народ да се спогоди с патриархът, в противен случай черковният вопрос щял да се продължи още някоя година, защото: изпърво, правителството нямало сега време да се занимава със ситни работи (!), а, второ, тоя вопрос трябало да се прегледа още веднъж от една смесна комисия (???!!).

†

Свобода, г. II, бр. 22, 13 ноември 1871.

[ИНГЕЛИЗИТЕ — СТАРИ ТУРСКИ ПРИЯТЕЛИ]

Цариград, 22 ноемврия

Махмуд паша вече нареди своята държава, т. е. унищожи злоупотребленията, оправи финансиите, нареди съдилищата, назначи достойни хора за чиновници, поправи пътищата и пр., и пр., и затова даде път на министрът на вътрешните работи и повика министрът на външните. И така, ние сега се занимаваме с иностранната политика и избираме между великите сили приятели и помощници. А знаете ли на коя държава падна турското жребие, т. е. знаете ли коя държава избрахме ние за посестрима? — Росия, ще кажете вие. Не, не Росия, излъгани сте вие, ако мислите, че наш Камбер ще да подаде братска ръка на ония хора, които стотина пъти му са трошили вратът. — Австрия, ще да кажете вие. Не, не Австрия, излъгани сте вие, ако мислите, че Турция е дотолкова проста, щото ще да подаде ръката си на една

сиромашкиня, която и сама няма що да яде. Кажете ми, може ли един просяк да съчувствува и да помага на други просяк? — Франция, ще да кажете вие. Не, не Франция, излъгани сте вие, ако мислите, че Турция ще да подаде ръката си на ония хора, които тя преди няколко години считаше за непобедими и които я така «безсовестно» излъгаха.

Но както и да е, а Турция, както и секи слепец, търси окати хора, а тия хора са пак нейните стари приятели, ингелизите. Ходи, ходи, па най-после дойди при богатите и при по-силните, защото в противен случай работата ти е спукана! Турското правителство се съглашава да бъде Суецкият канал неутрален и в мирно, и във военно време, а Англия това отдавна вече желае. Едно ингелизко дружество мисли да купи тоя канал от Лесепса, а Махмуд паша мисли, че ако каналът попадне в ингелизки ръце, то Турция от това нищо не губи (?). А знаете ли отде произхожда сичкото това? — Сѐ пустите пари. Нам днес трябат, както и сякога, пари, а тия пари никой повече не може да ни даде освен Англия. А вие си сѐ още казвате, че ние сме прости: имаме и ние мозък в главата си и ако не повече, то барем колко у една кокошка. Не вярвайте на ония хора, които ви казват, че лондонските банкери не желаят вече да отварят за нас касите си. Я дайте им вие, както им даваме ние, по петдесет процента и тогава ще да видите, че и чафутската глава е добра за ален фес!

Тия дни се разнесе по Цариград слух, че Тиер назначил за свой наследник Гамбета, а Гамбета бил приятел на славянските племена. Разбира се, че това известие твърде наскърби мюсюлманските патриоти и тия захващат формално да се отказват вече от Франция и кълнат се, че никога няма да бъдат нейни приятели. Нашият министерски съвет е заприличал на чафутска авра: министрите са се разделили на седем партии и сяка партия не желае да отстъпи на другата нито на една педя. Сички мислят, че министерството ще да падне и Махмуд паша ще бъде принуден да събира нови парцали. Между г. Игнатиева и Махмуд паша е минала мишка, но още се не знаят причините. По цариградските улици се пак чуе името на «московгяуру». Истина казва българската пословица, че «с турчин достлук не бива».

Сичките тукашни редактори (освен българските) подадоха просба на правителството да бъде съставен закон за печатът и да се изпълнява тоя закон, защото в противен случай тия ще да затворят своите редакции и ще да напуснат своите вестници. Забележително е и това, че в числото на горепоказаните редактори и издатели има и турци. Правителството се обещава да прегледа просбата и ако е възможно, да направи някои изменения.

За нашият черковен вопрос мене е вече срам и да пиша, ща да ви кажа само «трай, кончо, до зелена трева», която никога няма да порасте.

†

Свобода, г. II, бр. 24, 27 ноември 1871.

[КОЙ Е ХР. АРНАУДОВ?]

Цариград, 1 декемврия

От много време не съм ви писал, но причината ще да ви кажа други път; сега ще да ви явя само някои новини. Да захвана от интригите. Случи ми се да се поразговоря с един мой приятел, който се беше срещнал тия дни с Х. Арнаудова, и тоя български измет се оплакал на моят приятел, че «Свобода» го нападала твърде строго. «Каравелов — рекъл Арнаудов — ме напада във вестникът си и нарича ме предател и душепродавец... Аз търпя неговите нападения само затова, защото из Каравеловите уста говори не Каравелов, а някои си мои ближни личности.» (?)... «Когато «Свобода» казва, че много хорица били изгинали от мене, то защо ги тя не именува, за да видя и аз кои са тие!»* Истина, че Арнаудов, който е предал до днес много невинни хора, не може да помни имената на сичките; а освен това неговата совест е до такава степен низка и подла, щото тя твърде често убива и паметта му. Ето защо «Свобода» би трябало да води точни

* Потърпи малко, любезни приятелю, почакай малко — сичко ще да бъде! Стига само ти да кажеш хайде, и ние сме готови да те удовлетворим. Гнусни измети! Имаш още уста да говориш! — Р

сметки за Арнаудовите големи и важни дела, защото той е историческо лице и голям патриотин; но вие гледате на неговите работи само отгоре и не откривате сичкото негово було, а когато е така, то и аз не съм в състояние да опиша сичките негови пакости. За Арнаудова предателството и лъжата са две природни нужди, както е природна храната за човекът, следователно ние би трябало да се зачудим само тогава, когато Арнаудов би нас попитал: «Какво благородно дело съм аз направил на светът? А? Кажете ми де? Който рече, че аз (Арнаудов) съм честен човек, той е клеветник.» И наистина, секи един човек иска да яде, когато е гладен; но той не е длъжен да помни що е ял вчера и завчера, т. е. хората мислят не що са направили вчера, а що искат да направят утре, следователно и Арнаудов не мисли вече кого е предал, а кого още той ще да предаде.

Нека читателите ви ме извинят, че желая да се поразпространя малко за тоя калпазанин. В 1869 г., през ноемврия, Арнаудов закъсня през вечерта да си дойде вкъщи. Семейството му се безпокоеше и не знаеше що и да мисли; но когато часът изби 5 по турски, то той влезе в стаята заедно със Светослава Сапунова. Преди да го попитаме де е бил и що е правил, той каза на жената си и мене, аз случайно се намерих в къщата му, тия думи: «Щяхме да я извършиме. Намерих се аз случайно тая вечер в Галата часът по един, а пред очите ми се изправиха няколко заптиета, които караха двама хора. Из любопитство аз се приближих да видя кого карат и зачудих се като видях, че единът из тях е нашият хубостник (Сапунов), а другият Гълъб войвода. Аз тутакси се затекох в полицейското отделение в Пера и измолих от бея Сапунова, а Гълъба не можах, защото тоя човек е много виновен и отдавна вече го търси правителството.» Нека сега из тия Арнаудови думи секи българин разбере, що е Арнаудов, а аз да продължа разказът си. Секи вече знае колко хорица са погинали от турското самопроизводство и погинали са не защото са били умешани в тая или оная работа, а само из едно подозрение; а Светослав Сапунов ходил а л а б р а ц а с Гълъб войвода и Арнаудовата гаранция подействовала да се пусне наведнъж и да се признае за невинен! Още и това. Сапунов бил пуснат от полицейският комисарин без позволение на министърът!

Чуете ли и видите ли сега? Ако се намират подобни примери в турската стара и нова история, то ние молиме Арнаудова да ни ги яви. Аз зная из достоверен източник, че когато Арнаудов дошел в полицията, то рекъл на полицейският комисарин за Сапунова тия думи: «Той е из нашите», и Сапунов бил изведнъж освобожден. Да се попитаме сега, защо Манчевич из Свищов е изпроводен в заточение? Защо Митхад паша обеси Атанаса бакалинът? Но да не ходиме по провинциите, а да видиме що става в Цариград. Кажете ми, защо после затварянието на Гълъба бяха затворени още Кърпачов, Георги Тютюнджият и Христо Баджият? Не затова ли, че един из тях отишъл в темницата да посети Гълъба, а другият затова, че Гълъб му писал и молил го за малко пари? Колкото за третият, той беше затворен само затова, че Гълъб споменал името му. За тия три невинни жертви нели гарантира в онова време сичкият абаджийски еснаф; а полицията им отговори, че това не е тяхна работа? Защо Арнаудовата гаранция да струва повече от гаранцията на цял еснаф? А ето защо. Светослав беше способно момче, а на Арнаудова и на. . . (нека се черви, който е) трябаше един такъв човек, за да го изпроводят във Влашко и Сърбия, за да пише за комитетските работи, щото Арнаудов и Н. да извлекават полза от неговите писма. Когато Сапунов отиде в Букурещ, то Арнаудов и г. Н. разпръснаха по Цариград слухове, че турската полиция подозряла Сапунова и затова той бил принуден да бяга из Цариград и да иде в Загреб, да свърши науките си. Какво стана после това, то го знаете и вие, и читателите ви*. Когато Сапунов се върна из Белиград, то за заслугите му го хвърлиха в дрънкалникът при Гълъба; а Арнаудову броиха няколко стотини лири за верността му и

* Когато Сапунов дойде в Букурещ, то ни донесе две писма, из които едното беше от С., а другото от Д., в които ни рекомандуваха Сапунова като добър патриотин и умен човек. После вече ние узнахме, че писмото от Д. е фалшиво. В това писмо Д. (а може и Арнаудов или сам Сапунов) ни пишеха: «Поговорете със Сапунова и гледайте да приемете неговите предложения. Ние знаеме, че българските редакции са бедни и не могат без помощ; а нам е необходим един революционерен вестник (??!).» Сапунов ни предложи следующето: 1) «Свобода» да престане и да се издава «Революционер»; 2) в «Революционер» да се псува Сърбия и Русия; 3) да се говори сичко против турското правителство, само Али паша да се не закача; 4) новият вестник да се издава тогава, когато окончателно се споразумееме с Х. Арнаудова. За сичкото това Сапунов, от името на Арнаудова, Шнайдера и С., ни предложи триста турски лири годишно. Нашите читатели вече знаят продължението на тая комедия. Нека Арнаудов види сега из какви източници вадим своите за него заключения. — Р.

още му се обещаха да го направят член в полицейският съвет с 3500 гр. месечно. И така, Арнаудов разбогатя, но наместо да плати дългът си на своите «ближни», той захвана да превожда на български турските закони, за да просвети с тях народът си. Но да дойдем пак на думата си. Арнаудов предаде Гълъба, за да рекомандува себе си пред тогавашният полицейски министър Хюсни паша, а после предаде Сапунова, за да земе и неговата част от наградите. А сега? — Сега е ред да бъде затворен и устабашията *.

Преди 20 деня докараха откъде Берковица още четворица, които уж били намесени в Мирковичовата работа**. По Цариград търсят още Николаиди ефенди, който беше в Букурещ заедно с Шнайдера; така също изпъдиха вече и Шнайдера из канцеларията на тайната полиция. Лянос или Леанос е така също изпъден, но защото е чужд поданик, то и остана цял и неповредим. Тоя мъж откри съзаклятието на «Млада Турция» и затова биде награден с 5000 лири от Али паша.

—О—

Свобода, г. II, бр. 26, 10 декември 1871.

* Ние се надеяхме, че Арнаудов ще да се поправи, но сега вече видиме, че нашите очаквания са напразни. Надеяме се твърде скоро да свършиме с тая помия сметките си. — Р.

** Нека говори кой щото ще, а ние пак ще да повториме, че турското правителство е лудо. — Р.

[ЦЕЛИЯТ БЪЛГАРСКИ НАРОД Е ДОПИСНИК НА «СВОБОДА»]

Русчук, 18 декемврия

Нашият сапунджия малко поомекна; той никак се не надеяше да срещне такова голямо съпротивление от страната на гяурите и от страната на иностранните консули и мислеше да пали и да коли, но. . . «Дорде съм аз валия, то в Русчук камбано няма да звънка» — казваше той, а камбаното си звънка секи праздник над самите му уши — и нищо! Преди няколко време между турците и християните щеше да се завари някакъв си качамак, но консулите успяха да напълнят главата на сапунджият и той подви опашката си. На руският консул и на Клинчана ние тряба да бъдем твърде признателни за това дело. По русчушките улици се говори, че Расим паша е вече молил великият везирин да приеме оставката му, защото той не бил в състояние да управлява вилаетът по везирската програма. Каква е тая везирска програма, аз не зная, зная само това, че Расим паша желае да върне ония кърджелийски и еничерски времена, в който пашите и аяните имаха власт да колят и да бесят; освен това Расим паша би желал да му не препятствуват да оголява хората и да ги дои по своята воля; но подобни злодейства стават из ден на ден по-невъзможни. Из Цариград е получена тука преди няколко време такава една заповед, в която се повелява на валията да употреби сичките си сили за изкореньението на кражбите, които се случват почти секи ден, но и от тая заповед ще да произлезе такава също полза, каквато е произлязла и от сичките други. Самата система на турското господарствено управление е основана на кражба, а ние искаме да прекратим тая кражба в Русчук с някакви си детински повеления!

Сапунов, както ви явихме преди една неделя, се пусна и съедини се пак със своите честни другари. Обязаността на тия низки шпиони днес се състои в това, да открият кои са вашите русчушки дописници, които са смели да пишат против достойната за уважение «компания» и против нейният повелител. Разказват, че г. Чорапчиев е намерен да дойде в Букурещ и да се обясни с редакцията (нека дойде! — Р.); а г. Сапунов е намислил даже да ви убива. (Ние вече си заръчахме и гроб! — Р.) Сам Расим паша се е обещал да даде бакшиш томува, който му открие кой е дописникът ви. («Сичкият български народ», ще да отговориме ние и без бакшиш. — Р.)

?

Свобода, г. II, бр. 28, 25 декември 1871.

[КЛИСУРСКИЯТ МЮДЮРИН]

Клисура, 20 декемврия

Правителството ни даде за мюдюрин такъв един халваджия, който не знае да подпише и името си. Тоя господарствени чиновник преди една година беше дървар, но с името на аллахът и с помощта на пловдивският паша той изведнъж стана голям юрист и достоен управител. (Няма вече хляб за г. Оджакова! — Р.) Тоя юрист не излазя из конакът си и пие от утринта до вечерта и от вечерта до утринта.

Преди малко време нападнаха на селото ни няколко души черкези и обраха няколко къщи, а заптиете се не потрудиха даже да излязат из конакът. Черкезите могат и дене и нощe свободно да обират хората, без да ги заболи нито зъб. Но да не помислите, че и нам е дадена подобна свобода? Не, нам е запрещено да се събираме даже в читалището.

Една неделя ние се събрахме в училището, но мюдюринът дойде със своите заптии, обиколи зданието и захвана да хвърга камъни към прозорците и изпотроши джамовете, а когато видя, че ние се не обаждаме, то влезе вътре и разгони ни един по един. Тоя пиени звяр викаше като луд, че ние сме се събрали в читалището да правиме комета и да се бунтуваме против правителството (?). Ето що вършат Махмудпашовите преобразовани чиновници, от които господарството и до днес очаква голямо добро! Правителството желае да увери народът, че то работи за общото добро, и да заслужи доверието му, а чиновниците правят сякакви безобра-

зия! (Молиме Махмуд паша да обърне и към Клисура своето внимание. — Р.)

♀

Свобода, г. II, бр. 31, 15 януари 1872.

[ЗА ВСЯКО ЧУДО — ПО НЯКОЛКО ГРОША. . .]

Ерусалим, 6 януария

Тука има сега засега поклонници отсякъде, а най-повечето из Росия, Ромъния и Бесарабия. Дошъл съм и аз (но не да давам пари на калугерите) да се поклоня на божият гроб и да видя как живеят благочестивите наместници на Христа спасителя. Когато бях още дете, то си въображавах, че Ерусалим е някакво си небесно царство, някакъв си рай, а сега видя, че съм бил излъган. Преди няколко деня аз отидох да видя черковата, която се нарича В ъ ю д о л п л а ч е в н и. Тоя храм се намира сега вдън земя, т. е. натрупан е със земя дотолкова, щото, за да влезе човек в него, тряба да се спусне по 48 басамака, а «Овчият купел» до света светих е до такава степен пресъхнал, щото съвсем не личи да е била в него когато и да е вода. «Големият трап» е станал арапско купище, а от Давидовите дворове и от Соломоновите палати тряба човек и съвсем да се погнуси. Турското правителство е намислило да поправи ерусалимските улици, но с тия свои поправки то е съвсем развалило градът. Кирпичи, камъни, дървета и боклук се търкалят по улиците и човек не може да ходи спокойно даже и дене.

На Рожество Христово ходих във Витлеем и видях големи чудеса: калугерите ни поведоха по пещерите и по черковите и показаха ни сичко, щото е останало от Христа и от неговите стари апостоли. Новите Христови апостоли не приличат на старите, защото старите помагаха на бедните, а новите за сяко едно чудо земат по няколко гроша, т. е. че новите апостоли са скубачи. Ерусалимските араби са бамбашка хора. Когато преминувате през

улицата, то тия ви дават да пиете вода и ако пиете, то тряба да дадете бакшиш; а ако не пиете, то тия хвъргат след вас камъни. Страшна сиромашия, а никой не работи — секи проси!

На връщане из Витлеем аз посетих К р ъ с т м а н а с т и р и видях богословското училище. Училището е направено на добро място, има си градинка и воздухът е чист. В него се преподават три езика: арабски, гръцки и французки. Ученици има из много страни и градове; има и две българчета: едното из Македония, а другото из Калофер. В това училище би трябало да се предава и славянски език, според както е било потвърдено още в 1859 г., т. е. в оная година, когато е дохождал тука Константин Николаевич, руският велики княз; но няма кой да се постарае да намери учител и да воведе тоя потребен в днешните времена език.

Кръст манастир е близо до Ерусалим и затова нашите българи би трябало да настанят чадата си в гореказаното училище, но между нази и тука, както и насякъде, няма съгласие. Но да ми се не насмеете, че казвам за българите и за техните чеда в това също време, когато говоря за Ерусалим? Тряба да ви кажа, че в Ерусалим и кръчмарите, и шивачите, и кундураджиите са само българи, а освен тях хиляди семейства дохождат с децата си и живеят по цяла зима. Тряба, тряба да се постараеме да воведеме в това училище и славянският език, защото то се издържава с наши и с руски пари. (Постарайте се, но само не на думи, а и на дело. — Р.)

П. К.

Свобода, г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

[ДОНКИШОТСТВУЮЩИ ПОХОД]

Цариград, 6 февруария

Сичкият български народ днес тържествува, а нашите противници проклинат своята съдба и бълват против нас зелени гущери. Сичките цариградски вестници, т. е. сичките фанариотски органи, пеят вече «на реках Вавилон-

ских», а ефимеридите на високопреосвещена Елада са повдигнали против българите донкишотствуващи военни поход. Ще да бъде, както ми се чини, българският народ афоресан и от атинският архипастир, защото елинската велика идея е съвсем вече потъпкана от варварските славянски племена. Голямо нещастие! Но най-неблагодарна в това отношение е Европа, която е заборавила старите и средневековите елино-византийски заслуги и дозволява на славянските племена да оварваряват философическият народ, който произлазя от Сократа и Демостена; неблагодарна е така също и Росия, която е вече заборавила своите стари учители и возпитатели. С една дума, като прочете човек атинските вестници, то му не остава нищо повече, освен да иде над елинските катакомби и да плаче като вдовица.

Балабанов като милостив и добросърдечен клисурец ни доказа вече, че даже и между българският народ се намират такива светли личности, които променяват народът си с един стар хасър, но на Елада и това не помага! Развалил се е светът! Цариградските гърци накарват патриархът да си даде оставката, защото той по тяхното мнение е човек добър и снизходителен (да кълне!), а за днешният патриаршески престол бил потребен строг, неотстъпчив и справедлив патриотин?! (И справедлив, и патриотин! — Р.) Разказват, че патриархът уважил желанието на гръцкият народ и подал вече оставката си, но тя още не била приемена от правителството.

Положението на Махмуд паша е твърде критическо, но той върви по своят път съвсем хладнокръвно, защото нему се дозволява да изменява всеки ден пандерата си и да лъже и едного, и другиго. На българските представители тоя господарствени мъж обещава едно, а на патриархът друго. Научих се из достоверен източник, че Махмуд паша рекъл на патриархът така: «Не бойте се! Има още надежда! Аз мисля, че работите могат да приемат такова направление, щото и вие, и българският народ да останете доволни.» Но както и да е, а българският народ ще да добие своето, защото той не е археолог като г. Балабанова и захванал е вече да оценява своето сегашно положение по-скъпо от сичките велики идеи на светът. Българското събрание продължава своите заседания в Ортакьоюю и твърде скоро нашата черкова ще да бъде наредена и екзархът избран.

Колкото за нашите предатели и душепродавци, то ние отдавна вече сме ги отписали из тефтерът. Страшно е отмъщението на цял един народ! Аз ви предсказвам отсега, че х. Иванчо и Балабанов ще да бъдат твърде скоро в такова също положение, в каквото се намира и Арнаудов, и за тях не ще да остане никакво друго спасение, освен да се сюнетишат. Вярвате ли, че Балабанов и неговата компания се боят да излязат вечер на улицата? Такава съдба ще да постигне и сичките други български изроди, които се отделяват от народът си и търсят приятелства по чуждите канцеларии. Секи, който не е днес заедно с народът и с нашите архиереи, не е вече българин, а Юда предател!

Но най-утешителното явление е днес това, че и бошняците се съединяват с нас против нашите неприятели, а само от това съединение зависи нашето щастливо бъдъще. Ако нашите бошняшки и херцеговински братия се съединят с нази духовно, то ние ще да се съединиме със сръбското племе политически и нашето общо съществование ще да бъде обезпечено. Аз би желал да обърнат сръбските племена своето внимание на гореказаните мои думи и да кажат ДА или НЕ. Казват, че екзархът ще да бъде избран след един месец.

[Лъвица]

Свобода, г. II, бр. 35, 12 февруари 1872.

[НАШИТЕ ЧОРБАДЖИИ СА СТАНАЛИ ПОЛОВИНА ТУРЦИ]

Пловдив, 26 януария

Аз ви бях писал, че нашият а в р о п е е ц Кямил паша се върна в о с в о я с и и че на неговото място дохожда пак Кямил паша, но работите се измениха и новият Кямил беше върнат назад от Едирне, а на неговото място се назначи Абдул Хамид паша. Преди няколко деня нашите потурчени или по-добре да кажа нашите кръстени тур-

ци посрещнаха новият паша тържествено; даже и нашият хубостник г. Павлов ефенди беше вяхнал един дръглив кон и клюскаше след множеството. Новият паша обича чистотата; той по цял ден ходи по чаршията като луд, да накарва хората да метат — повече нищо не прави. Разказват, че Абдул паша е един от най-големите любимци на в. везирин. Тоя човек има вече 70 години, но неговите хареми, олани, чубукчии и пр. са по-многочислени от Мехмедпашовите: само олани и чубукчии има той около 15 души. (Седемдесетгодишен старец, който отдавна вече е изгубил умът си, се назначава за управител на една губерния! — Р.)

Големи и чудни променения станаха в конакът. Аазите се свалиха и замениха се с нови бейове и със секакви батакчии. Темниците се напълниха с нови арестанти, а старите бяха пуснати освен няколко българи, които са затворени за политически престъпления. Ето ви и сичко, щото е извършил досега нашият нови реформатор.

Не мога да премълча и да ви не явя за нашите чорбаджии, че тия в последньото време са станали половина турци и за с л а в а и ч е с т (разбира се, че тая слава и тая чест се заключават в няколко калпави ордени или в правителствената униформа) презират и баща си, и майка си. В конакът има днес 3—4 българина, но тия българи са хилядо пъти по-лошави от турците. Турчинът сякога помага на оногова, който пада покорно на земята и който е в нещастно положение, а нашите българи гледат съвсем да го закопаят в блатото. При едного из тия иедници дошел един селаченин и разказал му, че някой си турчин откраднал дъщеря му. Чорбаджията отговорил: «А какво аз мога да ти направя? Тие са аги и могат да правят, щото и да поискат.» Друг един се оплакал на чорбаджият, че турците му отнели воловете и получил такъв отговор! «А защо ти не ги си пазил? Ха сиктир дишаръ!» Като гледам днес на нашите чорбаджии, то си наумявам бабината поговорка, която казва: «Да те опази господ от българин потурчен и от евреин покръстен.» Нашите младежи са добри, но нямат си парички (а като ги спечелят, то и тия ще да станат такива, каквито са и чорбаджиите ви. — Р.).

Турската поща върви така също, както вървят и турските реформи. На пощенската станция в Пловдив

подпалват собите си с търговските писма, защото дървата били скъпи. Аз се надеях да получа известие из Цариград и отидох на пощата да питам не е ли дошло писмо на мое име. Управителят на пощата, който е един пиян турчин, ми каза, че няма, и аз бях принуден да пиша в Цариград вторично. Получих отговор, че ми е писано преди три недели, и аз отидох пак на пощата. Управителят се разгневи и захвана да търси по кьошетата, и о, чудо чудес! Под метлата намерихме около 20 писма, които се търкаляха из боклукът. Разбира се, че аз ги изпсувах от сè сърце, но той обвини своите слуги и захвана да ги бие по главите.

Цукалата умря на 18 януария. Българите са намислили да му направят паметник и на него да напишат следующите думи: «Тука лежи тялото на онзи глупец, който въоръжи българският народ против гръцките фанариоти и спаси славянството. И от лошавото твърде често произлазя добро!»

Младото българско търговско дружество «Пчела» напредва, ако някоя чорбаджийска пета не стъпи на него. Читалището ни се люлее.

Х.

Свобода, г. II, бр. 35, 12 февруари 1872.

[КРАЙНО ОТЧАЯНИЕ НА СЕЛЯНИТЕ]

Пловдив, 6 февруария

Ние се надеяхме, че днешният велики везирин ще да ни изпроводи за управител някой способен човек, но излъгахме се в своите надежди. Абдул Хамид паша най-напред, както то бива сякога, се показа строг към злодейците, но огънят му изгасна за една неделя. Турското население, както и сякога, намира и днес правосъдие, а българинът страдае и очаква Мойсея. Селяните в последньото време са дошли до крайно отчаяние. Кърсердарите до такава

степен притесняват раята, щото и старо, и младо е повикало «юре-варе».

Завчера бяха дошли в Пловдив селяните от цяло Гьопценско окружие, за да се оплачат от къраасъ, който при събиранието на данокът се обхождал с жителите дотолкова зверски, щото едному разбил главата, другиму строшил кракът, а третиму обезчестил дъщерята. Но тукашната власт награди бедните селачени с обикновената дума «ха сиктир!» Стрелчените, за които ви бях писал по-преди, се намират още в градът ни и подсмърчат по конашките кьошета. Убийците и до днес не са докарани из Пазарджик. Видите ли оправии? Ако да беше убиен турчин, то досега стрелчените щяха да си изпатят страшни мъки и неволи, а за една гяурска душа нашата власт не дава ни една пара. Питане е сега, защо и за какво нашата власт държи толкова месеца бедните селяни в градът ни, когато в съдилищата ни не може да бъде никаква оправия? Защо тия сиромаси се не върнат назад и да гледат работата си?

Не мога да премълча и сега и да не кажа, че нашите пловдивски чорбаджии са до такава степен безнравствени хора, каквито вие не би могли да намерите ни между турците, ни между фанариотите. Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че пловдивската цивилизация е хилядо пъти по-убийствена за народното развитие, нежели сичките други наши фанариотски и турски неприятели. Нека ми бъде простено да кажа, че пловдивченинът е патриотин само за това, защото с народното име се печели по-лесно и защото селянинът има повече доверие към оногова, който казва, че е българин. Аз не познавам в Пловдив нито две къщи, в които да се говори български, а още по-малко познавам такава една българка или капсамунка, която да обича българският народ и да се не гнуси от нашата народност. Пловдив е чума за българската народност, Пловдив е средоточие на развратът, Пловдив е блато, което заражава сичката българска атмосфера! Който не познава пловдивските жени, той няма никакво понятие за крайният разврат. Цели две поколения тряба да измрат, дорде се изчисти само цукаловата помия! Нашата младеж говори големи народолюбиви думи, но щом се ожени, то народността се оставя през прагът. Жененият пловдивченин не е вече българин. Женските калъпи прекрояват и шопът и в продължението на две-

три години го направят най-низко животно. Но за тия неща ще да поговоря по-пространно други път.

Свобода, г. II, бр. 36, 19 февруари 1872.

[НЕОБРЯЗАНИТЕ ТУРЦИ]

Лом паланка, 10 февруария

В нашият град стават такива страшни неща, щото нашият народ е станал за оплакване. Аз отдавна вече съм си съставил убеждение, че ние тряба най-напред да се избавиме от кръстените турци, а после вече да свършиме сметките си с техните приятели. Но моята цел не е да ви описвам кои са и какви са тия необрязани турци, защото тях ги познават и пеленачетата, ще да ви кажа само, че в Лом паланка съществува такъв един изедник, какъвто вие не би намерили в сичкото животно царство. Тоя господин е Йончо Тончов, а тоя чорбаджия с деспотическият си характер принася срам не само на българският народ, но и на сичкото човечество. Турските закони запрещават вече на агите да карат българите да работят ангария, а Йончо Тончов ги принуждава да му работят и в неделя. Но и това е още малко. Г. Йончо Тончов краде ломските момичета, довожда ги насила в своята градина и обезчестява ги. Много мъже искат да напуснат чрез него жените си. . . Но доста! Не ще ми се да осквернявам перото си и да ви описвам пространно що се върши в градът ни. Докога? (Докогато искате! — Р.)

* * *

Свобода, г. II, бр. 37, 26 февруари 1872.

[ЧАШАТА СЕ Е ПРЕПЪЛНИЛА. . .]

Плевен, 16 февруария

И във вестниците писахме, и правителството молихме да земе мерки, и европейските представители протестираха, и ж у р н а л и с т и (ревизори) се изпроводиха из Цариград по провинциите, а злодействата, убийствата и насилията не само че се продължават и до днес, но увеличават се сѐ повече и повече. Тряба да ви кажа, че правителството не принимава никакви мерки за прекращението на варварските насилия; а местните власти са станали ортаци със злодейците.

В продължението на два-три месеца само около Плевен са станали следующите злодейства: 1. Преди няколко деня един заптия бил изпроводен из Плевен в село Брестовец по някаква си правителствена работа. Тоя звяр хванал в селото едно момиче, обезчестил го и завел го със себе си. Когато плевенските граждани чули за това злодейство, то телеграфисали в Русчук и заптията заедно с момичето били повикани пред съдилището. Научих се, че момичето се избавило, но това момиче е вече получовек.

Разказват, че един от консулите в Русчук (руският) е бил главната причина да бъде спасена една християнска душа. Това дело оскърбило плевненският каймакамин, който прибързал да затвори ония българи, които са дръзнали да телеграфисват в Русчук, и обвинява ги в някакви си немислими престъпления. 2. В село Пардилово, което се намира на тричасово разстояние от градът ни, обраха дюкянът на Иванча Цонин и земаха му 12 000 гроша. 3. В село Коиловци обраха дюкянът на дяда Минка и земаха му 7000 гр. 4. В село Брест (в Никополската кааза) на две наши момчета земаха стока и пари за 8500 гр. 5. В градът ни се обра дюкянът на Севлиевчетата и земаха им 13 000 гр. 6. Онзи вечер един турчин срещнал Георгия Саръбеев, опрял му ножът си в гърдите, извадил му из пазухата кесията и заминал си. На другият ден Георги излезе пред правителствената власт и обади ѝ, че го обрал неговият комшия Хюсеин. Освен Георгия дошли и други няколко души българи и обявили на властта, че и тия са свидетели за Хюсеиновото злодейство, но властта не пожела да повярва на десет души българи, а повярва на един развален турчин и тоя турчин беше самият злодеец. 7. В село Горни Луповид няколко души млади турци нападнали една вечер с ножовете в ръка на кладенецът, дека се били събрали много момичета да си наливат вода, и поискали да уловят едно момиче. Момичето се бранило с кобилицата, но ножовете били по-яки. Когато бащата на момичето и няколко други селяни отишли да търсят турската жертва, то момичето се показало из прозорецът и помолило баща си и селяните да запалят къщата на турчинът и да го избавят от безчестието. Скоро пристигнал ходжата, изгонил с един кол (?) гяурите из турската къща и работата се свършила. Захвана се в Плевен давия, но плевенският каймакамин продържа момичето десет деня по турските хареми и най-после го изпроводи в Русчук.

Но не само живите, а и мъртвите теглят от турците, даже в гробовете си. (Нека! — Р.) В същото село една жена била изровена из гробът, съблечена гола и. . . набили ѝ един кол в. . . Голяма безчовещина! Голяма гнусота!* Каймакаминът ни е един див арнаутин, който за инат и за пари е готов да запали и черковите ни. Тоя господин затвори чорбаджията из Долни Дъбник и продържа го 18 деня в темницата за това, защото му не дава мухтарският печат, за да подпечата мазбатата на Нури бея. Но браво на чорбаджият, който беше до такава степен честен човек, щото се беше решил не 18 деня, а 18 години да проседи в темницата, но пак да не дава печатът. Такива са нашите правосъдия.**

—О—

Свобода, г. II, бр. 38, 4 март 1872.

* Ние никак не можеме да повярваме, че такова едно фанатическо зверство е могло да се случи в такова едно село, което е населено от хора, ако тия хора и да са турци. Подобно варварство не е бивало на тоя свят, защото и самите животни имат някакво си почитание към умрялото. Ние молиме русчушкият валия да назначи една комисия от турци и християни, която да разгледа това гнусаво дело, защото в противен случай ние ще да бъдеме принудени да разкажеме и подробностите на това гнусаво дело, и то в европейските вестници. Молиме така също и великият везир, ако само има справедливост в турската държава, да заповяда на Расим паша да бъде безпристрастен, защото чашата се е вече препълнила до краят. — Р.

** Ние би посъветовали нашите братия да търсят удовлетво-

[НАШИЯТ НЕЩАСТЕН ЧЕРКОВЕН ВЪПРОС. . .]

Цариград, 3 марта

Днес сички Цариград за нищо друго не говори освен за нашиият нещастен черковен вопрос. Даже и малките деца са забравили на време своите детински игри и занимават се с вопросът. От сяка една страна чуваш: «Х. Иванчо продаде народът ни. . . Кръстович е бил твърде лошав човек, а ние и до днес не сме знаяли!. . . Не говорете ми за Балабанова, защото тоя човек е до такава степен низък и подъл, щото е срамотно даже и името му да произнесеш. . . От нашата Йерархия аз не очаквам никаква полза, ако само турското правителство се не откаже да принимава участие в нашите дела». . . и пр.

Ако искате да говорим право, то аз ще да ви кажа, че х. Иванчо и неговата компания са сега-засега самодържавни деспоти и секи един българин тряба да се повинява на тяхната воля. А може ли да бъде другояче, когато сам Махмуд паша повелява на българските представители да зяпат в устата на тая проклета комисия. Ако някой из представителите проговори дума, то комисията, т. е. правителството, го онемява, както то онеми и г. Славейкова. Тия дни онемиха и г. Икономова.

А знаете ли още що? Комисията е предложила на правителството да изгони из Цариград Славейкова, Чомакова, Стояновича, Тъпчилеща и др. Разбира се, че това не може да бъде, но то твърде добре характеризира Хаджи-Иванчовата компания. Колкото за г. Кръстовича, когото ние почитахме и уважавахме досега, то аз мога да ви уверя, че тоя човек е най-достоен за презиране, защото само той като учен и умен човек работи съзнателно. Кръстович е главната машина, която заплита българските дела. Г. Славейков пострада от десницата на г. Кръстовича. И тоя г. Кръстович се не срамува да се хвали, че ако Славейков се не поправи, то той, Кръстович, ще да го прати в Трявна да пасе селските свине. Когато българският народ захвана да се волнува против комисията и да я пита защо и за какво е запрена «Македония», то комисията се обеща

рение в Русчук, а ако го не намерят, то да идат и в Цариград. До какви гнусотии сме доживели! — Р.

да разгледа това дело и да помоли правителството да опрости Славейкова, но из сичкото това произлезе само една гола комедия. Комисията каза Славейкову, че «Македония» може да излазя пак, ако само той измени програмата ѝ, т. е. ако пожелае да стане орудие на х. Иванча.

Когато избраха за екзарх дяда Ловчу, то сичките честни българи се бяха зарадвали, защото секи беше уверен, че българският народ ще да се избави от фанариотското гюбре окончателно, но комисията, т. е. Махмудпашовите чиновници, развалиха работата. Когато беше избран дядо Ловчу, то Кръстович се намери в някакво си неопределено положение и когато го помолиха да се подпише, то той каза, че си е забравил дома печатът, но ще да дойде на другият ден и ще да се подпише. На другият ден той отиде при дяда Ловчу и помоли го да си даде оставката, защото правителството не ще да го признае за екзарх. Най-напред дядо Ловчу се отказа от Кръстовичовите съвети и решил се беше да изпълни желанието на народът, но правителството му заповяда да слуша комисията. Правителството повика Чомакова, Тъпчилеща и няколко други и рече им: «Искате ли вие да закопаеме държавата си? Искате ли да обявиме за вас война на Росия?» В тоя същи ден утринта от руският св. синод беше дошла една дълга телеграма, в която се говореше, че патриархът тряба да дава и да наддава, но да се употребят сичките сили против избирането на когото и да е от извържените владици. Дето ще да се каже, Кръстович е знаял за тая телеграма, а когато е така, то защо са се разигравали избирателните комедии? После четири деня дядо Ловчу си даде оставката, а на неговото място се избра дядо Антим. Когато народът захвана да се волнува и да пита за съдбата на извържените владици, то г. Кръстович каза, че тия народни мъченици ще да останат и занапред членове на синодът и ще да им бъде разрешено да свещенодействуват.

В петък, на 25 февруария, се помина дядо Паисия. Цариградските българи земаха два парахода за тържественото погребение на тоя свещен за българският народ старец, но и тия два парахода не можаха да съберат сичкият български свят, който се беше стекъл на погребението, и затова няколко стотини души бяха земали каици, а други отидоха по сухо. Когато събратията на покойният — о. Макариополски, о. Панарет и о. Ловчу — искаха вече

да тръгнат след мъртвецът, то пристигна правителствена заповед, с която им се запрети да участвоват в погребението. Нашите старци със сълзи на очите бяха принудени да се повиняват. Из сичкото това вие ще да разберете, че с нази си играят и до днес и играят си съвсем безсовестно. Когато един из нашите българи попитал Кръстовича защо правителството запрещава на владиците да погребват своят другарин, то г. Кръстович му отговорил: «Вашата длъжност е да правите това, щото ви се заповяда, и да не разсъждавате (?!!).» Ах! Ще дойде онзи час, в който тия народоубийци ще да оплачат майчиното си мляко! Аз ви уверявам, че тоя час не е далече, защото българският народ не е останал още без юнаци и без честни хора! След опелото на о. Паисия о. Архимандрит Григорий каза едно кратко словце, което разплака и малко, и голямо. На погребението г. Славейков говори за народните предатели, но тия слова ще да бъдат напечатани в нашите вестници и аз не желая да ви описвам съдържанието им.

Оная неделя в Цариград се получи една телеграма от дядя Антима, в която той благодареше народът за честта, която му се е дала, но в това също време той се отказва от екзархството, ако само не бъде изпълнен буквално ферманът. Дядо Антим иска това: 1) да му телеграфише самият в. везирин, че правителството го признава за български екзарх; 2) той не желае да има никакви сношения и споразумения с патриархът; 3) той иска щото ферманът да бъде тоя си час приведен в действие; 4) той не припознава никакви комисии и затова желае да бъде потвърден от сичките български представители. Ще да видиме. Така също и комисарите дадоха реч, че няма вече да влазят в никакви споразумения с патриархът, но. . .

О. Макариополски и о. Панарет са отблъснати от правителството и в ирадето се говори, че тие два епископа не могат да бъдат избрани за екзарх. Из Цариград отидоха във Видин двамина от най-първите наши български големци, за да се договорят и споразумеят с о. Антима. Ако се споразумеят, то щат да го доведат тая неделя. А знаете ли що мисля аз? — Дипсис киле, бош амбар!

[Лъвица]

Свобода, г. II, бр. 39, 11 март 1872.

[АНГЕЛ КЪНЧОВ ЗАГИНА]

Русчук, 7 марта

Още едно нещастие. Завчера в неделя, часът по 2 после пладне, Ангел Кънчов, родом из Трявна, се уби пред турската агенция. Ангел мислил да иде в Гюргево, но заптиетата, които били поставени да вардят на скелята, поискали да го хванат и да го закарат на конакът, защото по тяхното мнение Ангел бил подозрителен човек. Най-напред Ангел потегнал револверът си да убие заптието, но револверът му не хванал; вторият куршум той пуснал в устата си и паднал мъртъв на земята.

Причината, която е подбудила Ангела Кънчова да се убие, е тая. Някои си русчушки подлеци (Петраки Златев и Иван Чорапчиев) казали на някое си лице, че Ангел е един от дописниците на «Свобода», следователно той твърде лесно може да е и един от убийците на Стояна Пенова. Разбира се, че Ангел е поискал да побегне из Русчук и да спаси главата си от Расимпашовите справедливости; той твърде добре е знаял на какви мъки и неволи са обречени затворените днес българчета. Из това се види, че турските правителствени лица желаят, щото за всяко едно турско злодейство да отговарят пак българите. По сичките тия факти нека туркофилите видят какви са мохамеданските справедливости. Преди малко време един турчин беше обезчестил една българка и затова беше затворен, но турчинът се не съзна и Расим паша го пуснал. Ще ви пиша пак.

?

Свобода, г. II, бр. 39, 11 март 1872.

[ЧОМАКОВ СЛУЖИ НА НАРОДА СИ ЧЕСТНО]

Пловдив, 16 марта

През «неделя православия» в нашият град стана едно окружно събрание — подобно събрание става сяка година, — на което беше решено да се състави една комисия

от три мирски лица и от един свещеник, която да прегледа епархиалните сметки. Из сичките села и градове, които съставлят част от Пловдивската епархия, бяха дошли представители и присъствуваха на заседанието. Събранието стана в училището, дека се бяхме събрали около 5000 българи. Най-напред се прочетоха писмата на д-ра Чомакова, в които той даваше сметка за своите годишни дела; тия писма се прочетоха публично. Последньото писмо, в което г. Чомаков описваше окончанието на българският черковен вопрос, разплака сичките присъствующи. После това прочетоха се протоколите за приходите и разходите на епархията и сичките депутати останаха доволни. Но работата се не свърши с това.

Секиму е вече известно, че в Цариград се намират няколко български изроди, между които е и г. Гешооглу. Разбира се, че сяка една подла и низка душа ще да бъде противна на г. Чомакова, противен му е и г. Гешооглу заедно със своите пловдивски братия. Цариградският Гешооглу беше писал на своите пловдивски братия да се постараят да съставят опозиция против г. Чомакова, но народът ни умее вече да цени своите приятели и г-да Гешооглу останаха с дълъг нос. Тряба да ви кажа, че г. Чомаков е станал между българският народ като светец. Народът твърде добре разбира, че тоя човек е посветил сичкият си живот на народните интереси и само заради тях той затвори къщата си и изгуби семейството си; с една дума, той презря сичко и реши се да работи само за народът си. А карловските полуогърчени шарлатани са седнали да очерняват името му и подкопават славата му, когато сами по 7 пъти на денят продават и вярата си, и народността си. Когато Гешооглар захванаха да говорят против г. Чомакова, то събранието извика с един глас: «Ние имаме пълно доверие към г. Чомакова. . . Чомаков е служил на народът си честно, следователно и народът ни няма да го забрави во веки веков!»

Когато Гешооглар видяха, че техните планове се разрушиха, то изпроводиха своите хора да агитират по ханищата за г. Цока Каблешкова. Гешооглар мислеха, че ако Каблешков бъде избран за член на обществото, то тия ще да съставят вишегласието, но излъгаха се и в това отношение. Г. Павлов ефенди беше най-ожесточеният противник на г. Чомакова и най-вярното мекере

на Гешооглар и на Каблешкова. Трябва да ви кажа, че Каблешков е един твърде развален човек; тоя господин е повече турчин, нежели българин. Но събранието отблъсна и г. Каблешкова, защото всеки българин вече знае какво цвете е Каблешков и какви намерения има тоя безсовестен човек. И така, Гешооглар изгубиха и последньото свое убеждение между народът и бяха изгонени из събранието ни така също, както е изгонен и цариградският Гешооглу из сяко едно българско общество. Колкото за Павлов ефенди, то тоя човек не е нищо друго освен едно низко и подло животно. Мене ме е срам даже да ви описвам до каква степен е низък и подъл тоя прокопцани директор на нашето училище. (А защо го вие държите? Обязаността ваша, като на млади и честни хора, е да чистите гюбрето. — Р.) Г. Павлов се занимава повече с циганките и с измекерките, нежели с учениците си.

Свобода, г. II, бр. 41, 25 март 1872.

[УМНО, ЕНЕРГИЧНО, МЪЖЕСТВЕНО]

Цариград, 25 марта

Аз не желая да ви описвам посрещанието на дяда Антима, защото това посрещание беше до такава степен тържествено, щото почти сичките народи и народности обърнаха на него своето внимание и то е вече описано и в нашите, и в чуждите вестници — аз ще да ви разкажа само за последствията, които произлязоха от това посрещание. Това посрещание беше важно за българският народ по две причини: първо, и турците, и гърците, и чуждестранците се убедиха вече, че в Европейска Турция има много българи, когато в самият Цариград, т. е. в столицата на мохамеданството и в основанието на гърцизмът ги има до 100 000; 2) сичкият свят се вече убеди, че гърците губят своето влияние и българският народ излазя на сцената умно, енергично и мъжествено. Приемванието на дяда Антима доказа на светът, че българите са народ и че тоя народ иска своето право.

Секиму е известно вече, че фанариотският патриарх беше подал на Портата още един проект, но и тоя проект падна, както падна и по-първият, а сичкото това стана за туй, защото българите единодушно явиха на Портата, че тия не принимават никакви проекти освен ферманът. Такова е то, когато между един народ съществува споразумение, яка воля и братско съединение! Но сичкият ли български народ е въодушевен с еднаква патриотическа цел? Сичките ли българи вървят по онзи път, който ще да ги доведе до тяхното щастие? — На тия два вопроса аз ще да отговоря утвърдително, ако и да съществуват някои и други извънредни изключения.

Изключение из общото правило са пак ония наши честити комисари, които почти сякога са служили и служат ту на едного, ту на другиго, ту на третяго. В днешното критическо време, когато сички ние би трябало да се съединиме и да работиме съобразно с волята на целият народ, хаджи Иванчо и г. Гешооглу работят така, както не би работили и нашите най-последни неприятели. А сичкото това тия правят не за туй, че са така убеждени, а из нетова тия правят не за туй, че са така убеждени, а из нетова [sic]

Комисарите искаха, щото екзархът тутакси да се яви пред патриархът, да му се поклони до земята и да му се помоли да благослови българският народ и да прости българските извърженни владици, но тяхното предложение се отблъсна почти единодушно от сичкото събрание, даже и от дяда Антима. Дядо Антим рече така: «Сяко нещо, което е противно на народните интереси, никога няма да бъде извършено от мене!» Освен това комисарите бяха предложили, щото екзархът ни да носи титла «Митрополит Видински и Екзарх Български». Аз съм противен на това, защото султанът не може да бъде и паша в Пловдив, и султан в Цариград в едно исто време. Но да оставиме това и да поговориме за друго.

Д-р Чомаков, Георги Стоянович, Славейков и др. днес тържествуват, а владиците ни плачат от радост.

От друга страна, ние видиме, че гърците са готови да полудеят от яд. В едно кавене при Патриккапасъ няколко души фанариоти направили съзаклятие, за да убият и екзархът, и везиринът. Това съзаклятие станало тържествено, защото съзаклятниците ходили в патриарханата и заклели се в черкова. Между тия съзаклятници бил и един наш българин, когото гърците принимали за грък, който чул и разузнал за тия неща подробно. Ние съветовахме тоя наш брат да яви на правителството имената на тия злодейци, но той ни отговори така: «Аз искам да докажа на гърците, че българите са по-великодушни и по-честни от тях. Нека ги търси самото правителство.» Съзаклятниците били 9 души и между тях имало и двама богати и влиятелни лица. Аз се надеям, че правителството ще да открие кои са тия злодейци и ще да ги накаже, както тряба.

[Лъвица]

Свобода, г. II, бр. 42, 1 април 1872.

[И ДРУГИ УБИЙСТВА]

Русчук, 2 априлия

Вие писахте в «Свобода» за убиването на Стояна и на Ангела Кънчова, но за останалите убийства, както се види, нямате сведения. Стояновите убийци и до днес не са намерени, защото тия убийци са турци и чиновници, а валията от сичкото си сърце се старае да защищава ислямът и да се покаже достоен да носи турското си име. Ако падне каквото и да е подозрение на някой турчин, то валията го защищава и учи го сам що да говори и как да се оправдава. За Стояновото убийство теглиха мъки няколко млади българчета, които, преди да стане убийството, пили заедно с убиеният каве в читалищното кавене, но тия се признаха за невинни даже от турското кривосъдие и пуснаха се. Останал е затворен само Тома, който беше голям приятел на Стояна и търпи и до днес големи мъки и неволи. (Валията държи в темницата това момче само за това, за да не кажат хората, че той не търси убий-

ците. Нека цариградското правителство работи така и между турците и християните ще да се появят приятелски отношения! — Р.)

Ангел Кънчов си имаше и пашапорт, и печат, следователно той беше предаден и наклеветен. Освен това по лицето на Ангела се намериха няколко сачми, а от това се види, че Ангел е станал жертва на валията, който желае да се препоръчи пред [великия] везирин, че открива комитети и работи енергически. После това произшествие беше убиен и хвърлен в крепостната яма дядо Христо. Правителството казва, че дядо Христо е умрял от пиянство (?). Тия дни няколко низами се напили и проболи милязиминът си. Турците въобще са много побеснели и нападат на секиго без никаква причина, а сейымените и правителствените чиновници са разплакали по селата и старо, и младо. На сичките тия неща Василаки ефенди (валията) не обръща никакво внимание. Мнозина писаха на в. везирин да повика назад тоя ни грък, ни турчин, но правителството мисли, че сичките тия протести произлазят из консулатата. Аз мога да ви уверя, че Василаки ефенди е такъв един трън, който ще да бъде вредителен не само за християните, но и за самото правителство. Дьонметата са твърде опасни хора.

Расим паша оправда Петраки Златева за копейките, но г. Петраки направи тия дни още по-голямо зло. Един търновченин по име Никола Ракаджията беше докарал смрадлика (етря), която струва 14 000 гроша, за да я прекара във Влашко и да я продаде там. За тая смрадлика Никола се съди цяла година, но тия дни спечели давията. Преди няколко деня Петраки повикал в къщата си Никола и рекъл му да земе за тая смрадлика 5 турски лири и да я даде нему, а ако не иска, то да му даде 10 лири, за да му дозволи (?!) да я прекара в Ромъния. Никола се не съгласил. Утринта рано Никола натоварил смрадликата на каици и мислил да я прекара в Гюргево, но в това време пристигнал кир Петраки заедно с брата си и насила принудил търговецът да му даде 5 наполеондора.

??

Свобода, г. II, бр. 43, 8 април 1872.

[ИМАНЕТО НА ДОКТОР БЕРОНА]

Крайова, 5 априлия

Вчера беше определеният ден, за да се разгледа процесът на покойният д-р Берона. Сичките лица, които бяха приняли какво-годе участие в тоя процес, бяха налице освен г. С. Радулова, който излезе из Крайова още утрента. Съдилището изнесе следующето решение: «Трибуналът припознава г. Стефана Берона, внукът на покойният д-ра Берона, за законни наследник и упълномощава го да застъпи останалите наследници на покойният.» А когато представителите на българските общини попитаха за завещанието на докторът и за неговото «одобрение» или «неодобрение», то получиха следующият отговор: «Който не бъде удовлетворен от разпореженията на г. Стефана Берона, то нека се обърне пак до трибуналът и да поиска да се приведе гореказаното завещание в действие.» Това е цялото решение.

И така, днес г. Стефан Берон е главният и законният владетел на докторовото имане. Сега българските общини са длъжни да се съдят наново с г. Стефана Берона, т. е. с наследниците и с г. Теохара Папазооглу, защото почти сичките българи вече знаят, че имането на д-ра Берона е кое с измама получено, кое с хайдутлук откраднато (?). Сичкото това крайовските българи са готови да докажат с неопровержими факти. (В името на България ви молиме да докажете. — Р.) Страх ме е да не достигне работата до това, щото и в тая работа да се примени Езоповата басня за двете кучета, които се борили за кокалът. Но аз чух от някои си лица, че преди да дойдат представителите на българските общини, г. С. Берон и г. С. Радулов ходили при г. Евлогия Георгиу в Букурещ и там заключили тесен съюз (?). Г. Теохар Папазооглу и г. Лука Радулов дали писмено доказателство, че тия искат да се помирят с г. С. Берона, ако само той им заплати разноските, които са тия направили до днес в мушията. Това било прието и от г. Берона, и от представителите. Ако е това истина (истина е — р.), то г. Теохар Папазооглу ще да опере своето име и ще да докаже на светът за своята невинност и в убийството на докторът. (Ние това от сичкото си сърце желаеме. — Р.)

Но да видиме, ще ли и г. Стефан Берон да остане верен на обещанието си? Да видиме, ще ли той да изпълни волята на българският народ, т. е. волята на вуйка си? Г. С. Берон се обещава, че той желае само да измени малко завещанието и после вече да изпълни буквално волята на покойният. Ще видиме. Ако г. С. Берон и да е показал досега с положителни факти своето родолюбие и искреност, но — да ми бъде простено да кажа и аз мнението си — аз имам голямо съмнение, защото секи ден си припоминавам Христовата молитва: «Не введи насъ во искушение» — и че «парата е дяволско око». Казвайте вие каквото щете, а аз ще да си остана при своето убеждение, защото обичам да пипам наздраво и да видя положителни неща.

Вчера ми каза един от представителите, че сичките действующи лица ще да се съберат в Букурещ при г. Евлогия Георгиева и там ще да стане спогождението. Аз мисля, че нравственият трибунал ще да реши и тая работа по букурещката метода и тогава... Ще ви явя още за някои работи, но тряба да почакам... Вие и сами знаете защо. Известете ни и вие за сичко, щото и да бъде извършено в Букурещ. (Тайната канцелария никому не отваря вратата си освен на своите избрани, т. е. на ония, които имат дебели кратуни и пълни кесии. Жално ни е, че не можеме да удовлетвориме желанието ви. — Р.)

За тукашните работи ни не питайте. Читалището ни върви криво-право, но ние и до днес имаме такива българи, които се срамуват от името си и които бягат от българщината като опърлени. (Да им е на помощ! — Р.)

Свобода, г. II, бр. 44, 15 април 1872.

[«ДОБРОВОЛЕН» ЗАЕМ...]

Из моето село, 22 априлия

Ние имаме правителство не за друго, освен да зема глоби, да турчи челяди, да обира тайно и явно и да прави сичко, щото и да му наумят азиатските прищевки. Преди

15—20 деня (не помня в кой брой) вестник «Дунав», органът на дунавската цивилизация, казваше, че турското правителство се обръща към по-богатите си поданици и поканва ги да прибързат и да займат доброволно на царската хазна от 1000 до 5000 гроша. Тоя вестник обнародва и едно обявление, в което, като призоваваше богатите поданици да жертвоват, обещаваше на ония, които би побързали да му дадат на заем, че освен лихвите правителството ще да им даде и по един берат, чрез който тия ще да се отличават от другите свои съжители. И така, според тукашната цивилизация, личната свобода на човекът се добива чрез парите. Купи си каймета и ти имаш лична свобода.

Но да видите какво стана, когато каймакамите, ревностните изпълнители на падишаховата воля, приеха това високославно царско решение! Тия събраха мезличът, агите и чорбаджиите, повикаха по-първите наши хора и казаха им, че мезличът намира м у н а с и п да дадат всеки по 1000 гроша на заем. Приканените отговориха, че тия нямат пари и не можат да дадат на заем; тия посочиха към сарафите, от които са земали и сами на заем, и рекоха, че и правителството може да земе от тях. Това разсърди доброжелателните царски каймаками, които казаха на по-първите наши хора, че са х а - с и и, и им посочиха към темницата. Тогава едни си продадоха конете, други си продадоха воловете и ливадите, а трети се натовариха с дълг, за да дадат доброволен заем на царската хазна. Но с това работата се не свърши, защото после трябаше да продадат още и съдраните си медници, за да заплатят по едно меджидие за бератът, ако тия и да казваха, че вярват на правителството и без берат и надеят се, че то ще да ги има на ихтибар като царски заемодавци!

Това криво-ляво се свърши, но подир два деня няколко турци влязоха в къщата на един от привилегированите заемодавци, за да го оберат. А когато той се оплака пред хюкюматът, то мюдюр ефенди му каза, че това е лъжа и че хюкюматът няма време да се занимава с такива ситни работи. Освен това мюдюринът заповяда на заемодавецът да доведе слугинята си на конакът, за да каже пред мезличът желае ли да се потурчи. Заптието доведе слугинята, която каза, че никога не е желала да менява

бащината си вяра, ако много пъти и да са я поканвали, дори и пресилвали.

Подир един ден се обра дюкянът на един българин; тоя българин се оплака на хюкюматът; но хюкюматът му каза, че той си бил изял и изпил парите и че имал намерение да стане м и х л ю з и н и затова лъже, че му се е обрал дюкянът. През следующата нощ се нападна къщата на една честна вдовица. Агите ѝ казаха, че тя е развращена и че на къщата ѝ са нападнали нейните любовници.

Свобода, г. II, бр. 47, 6 май 1872.

[БЪЛГАРСКИЯТ НАРОД ВЪЗКРЪСНА]

Цариград, 12 майя

Вчера беше за нас такъв един ден, който ще да остане вечно в сърцата на българският народ. И наистина тоя ден е велик в нашата народна история: българският народ возкръсна и захвана да живее исторически, а нашите неприятели паднаха и никога вече няма да се възродят. Който би влязъл вчера в българската черкова и който би погледнал днеска на гръцките паликариета, той твърде лесно би можал да се убеди, че аз говоря истина. На сяко българско лице е написано: аз искам да бъда човек, аз искам да се уважава моето право, а гърците или бяха побеснели от яд, или се бяха отчаяли и гледаха надоле. С една дума, българското тържество беше твърде голямо, а гръцкото падение — окончателно.

Гръцкият патриарх се надеяше все още на вселенският събор, но тоя събор остана само една гола мечта, щото ни един от православните синоди и до днес още не е изявил желание да участвува на тоя събор. Фанариотският патриарх се надеяше на своята архиерейска сила и мислеше да проклина, но турското правителство му отряза носът и от тая страна. Когато патриархът видя, че екзархът (т. е. народът) се не бои от неговите проклятия

и от неговата беззаконна сила, то събра своят синод и яви му, че ще да прокълне и екзархът, и народът. Фанариотският синод одобри едногласно плановете на патриархът, но посъветова го по-напред да яви на Портата какви са неговите намерения. Подобно изявление било написано и изпроводено на в. везирин. Махмуд паша разгледал това изявление, занесъл го на султанът и патриархът получил следующият отговор: «Ако вие дръзнете да прокълнете българският народ и ако посмеете да въставате против моите повеления, то правителството ще бъде принудено да ви огласи за бунтовник и да ви свали от престолът. Знайте и това, че ако вашият синод захване да върлува, то правителството ще да го разпусне и българската черкова ще да се припознае за н е з а в и с и м а»(?). Сичкото това дотолкова е подействувало на гръцкият синод, щото старците или неговите достойни членове са изгубили мозъците си и не знаят що правят и що говорят. Разгледайте с внимание почти сичките гръцки вестници и вие ще да се уверите, че елините са изгубили вече умът си и приготовляват се за лудницата.

Но да оставиме това и да поговориме за себе си. Аз забележих вчера, че и чорбаджилъкът е вече захванал да пада. Нашите чорбаджии и нашите самодържавни деспоти подадоха ръката си на най сиромахът и радваха се заедно с него. Това е наистина утешително явление. В българската черкова се бяха събрали хиляди българи, които със сълзи на очите благославяха и султанът, и везиринът, и екзархът, и владиците, и Чомакова, и Славейкова, бяха и такива, които проклинаха х. Иванча, Камбурова, Балабанова и пр., но когато екзархът благослови народът и когато проговори: «Любите враги ваша» — то секи българин беше готов да прегърне даже и Арнаудова.

След два-три деня народните представители щат да захванат своите редовни заседания и първата им грижа ще бъде да разгледат 10-и член от фирманът. Разбира се, че за нас сега настъпва най-критическото и най-тежкото време, защото 10-и член е най-важен в сичкият ферман: той определява границите на българската екзархия, той решава съдбата на българският народ, той съединява народът в едно цяло, той убива окончателно нашите неприятели и пр. Ето защо днес, именно днес, ние тряба

да сме будни, да сме решителни и да сме благоразумни. Сяка една партия, секи един чорбаджилък и сяка една двоелична комисия може да погребе щастието на българският народ и да го убие засякога. От екзархът зависи много, а от действията на нашите представители още повече. Разказват, че уставът бил подписан вече от министерството с няколко забележки. Македонска България гори в огън. Почти секи ден се изпроваждат писма до представителите от сяка една страна, в които се говори, че гърците и техните калугери ще бъдат избиени.

×

Свобода, г. II, бр. 49, 20 май 1872.

[ПРОКЛЯТИЕ — БЛАГОСЛОВЕНИЕ]

Цариград, 18 майя

Старите летописци ни разказват, че гърците са лукави, хитри и «зело премудри», а ние видиме, че фанариотските главиндри приличат на ръшето. И наистина, когато патриархът и неговият синод, които са «най-премудрите» между фанариотското стадо, са до такава степен празноглави, то какво тряба да помисли човек за по-долните фанариоти? Един от европейските учени говореше, че пиянството и развратът са в състояние да изпразнят и най-мъдрата глава. Това е така — фанариотите ни служат за пример. Ако патрирхът да би имал в главата си барем една капка мозък, то никога не би се решил да проклина и да въоръжава против себе си даже и своите «рожденни братия». Аз казвам рожденни братия затова, защото и гърците не одобряват неговите действия и свалят сичката отговорност на неговата собствена глава.

Разбира се, че гръцките неудоволствия произхождат из друг източник. По мнението на светските гърци патриархът бил длъжен да удовлетвори българските требования и да им даде независима йерархия. В такъв случай българите щели да бъдат доволни от гърците и щели да ги пуснат в България да правят своите пропаганди. «За да добият голямото, гърците трябало да жертвоват малкото.» Сичкото това се говори явно по кавенетата. Но както и да е, а работата излезе съвсем друга, т. е. тя се свърши в полза на българският народ.

Патриаршеското проклятие е до такава степен плодоносно, щото то твърде скоро ще да се разпространи по сичките наши страни и ще да принесе полза и в най-малките български кьошенца. Италия и Пия IX ни служат за пример. И така, Мацини си свърши вече работата, остава ред на Гарибалди. Ако бъдеме честни, постоянни, дружни и благоразумни, то Гарибалди ще да се появи тутакси, защото раната е вече узряла.

По Цариград се разносват слухове, че между генерал Игнатиева и между турското правителство произлезли някакви си разсъждения за българският народ и г. Игнатиев посъветовал правителството да удовлетвори колкото се може по-скоро требованията на българският народ от сяка една страна, защото Деаковският дуализъм бил много по-полезен от Гарибалдиевата сабля. Разказват още, че правителството уж се било обещало да работи съобразно с требованията на времето. Аз мога да ви уверя, че сичкото това е нова комедия, т. е. нови интриги, които са пуснати в ход от Игнатиевите неприятели. Но най-смешно в това отношение е туй, че мнозина наши българи са раззинали вече уста и очакват от Портата печени кокошки.

Разказват още, че г. Игнатиев помолил н. в. султанът да обяви пълна амнистия за сичките емигранти и за сичките диарибекирски мъченици, защото по неговото мнение емигрантите са оная бунтовническа сила, която рано или късно ще да подкопае Турската империя. Аз мисля съвсем напротив. Турската империя се подкопава от самото правителство, което малко по малко довожда сичките свои поданици до отчаяно положение. Народът харчи големи суми, а не види никакъв ред, никакво добро, никакво щастие. Но да оставиме това и да продължиме своят разговор. И така, ние сме вече проклети, но проклети сме от такива хора, които и сами заслужават сяко едно проклятие, следователно тяхното проклятие е благословение божие. От друга страна, ние видиме, че правителството се старае да удовлетвори българите и да обреже крилата на гърците. А коя е причината? — «Раздедини, па владей.»

Ако питате мене, то аз ще да ви кажа, че днешнята наша

йерархия е плод на турскиятстрах, следователно тоя страх ще да ни даде и по-големи права. Ние най-напред тряба да искаме, а ако нашите справедливи требования се не изпълнят, то кривдата не ще да бъде наша. . . Турското правителство е длъжно да залегне колкото се може по-скоро за благосъстоянието на своите поданици, дорде не е късно. (Надейте се! — Р.) Вселенският събор ще да остане само една гола мечта, защото ни Сърбия, ни Ромъния, ни независимите патриархи не желаят да участвуват на тоя събор. Но както и да е, а ние надвихме. След няколко деня ще ви явя за много други неща, защото сега не съм в състояние да разбера истината. Радостта наша е голяма.

От страната на нашите българи аз земам смелост да поблагодаря и ромънското правителство, и ромънският представител в Цариград за техните братски към нашият народ действия в черковният вопрос. Българският народ ще бъде вечно признателен на Ромъния.

×

Свобода, г. II, бр. 50, 27 май 1872.

[ЧИНОВНИЦИ. . .]

Русчук, 4 юния

След няколко деня по русчушките улици щат да потекат цели потоци кървави сълзи. Ох, Василаки ефенди си отива, и Петраки et C-ie ще да останат сирачета! Голямо нещастие! След няколко деня в Русчук ще да огрее ново слънце. А ще ли това слънце да грее, или само ще да свети? — Не знаеме, знаеме само това, че Дунавският вилиет е твърде нещастен откъм тая страна. Аз мисля, че цариградското правителство ни изпровожда за валии най-последните измети затова, защото нашият вилиет е вдовствуюващи. Митхад паша наистина беше касапин, но в това също време той беше и чиновник, а сичките други негови наместници не са били нищо друго освен говеда или прости калпазани. Расим паша е един от ония хора, които нямат ни убеждения, ни ум, ни разум, а ако е така, то можете да си представите какви страшни злоупотребления се извършават по нашите страни!

У нас почти секи чиновник е станал самодържавен деспот, който работи щото иска, без да обръща внимание ни на закон, ни на обязаност. Най-лошавите хора, като напр. Петраки Златев, се уважават и прощава им се твърде много, а умните и честните граждани са преследуват като господарствени престъпници. Василаки ефенди е окружил себе си само с развалени хора и с няколко гърка, които той твърде обича (А вие ни казахте преди малко време, че Василаки ефенди не е патриотин. — Р.) С една дума, у нас сичко върви наопаки и ако цариградското правителство се не постарае да удовлетвори народните нужди, то твърде лесно могат да се повторят 1867 и 1868 години.

Не може вече да се търпи. Ако би вие били в Русчук и ако би погледали на нашите европейски канцеларии, то би се уверили, че Турската империя пада сѐ повече и повече и, че за нея няма вече излечение. Ако искате да говориме истина, то аз мога да ви уверя, че нашите канцеларии са капани, в които се ловят сякакви жертви. Който иска да краде и който желае да има «чувство» от сиромашките сълзи, то нека стане русчушки чиновник. Тежкó и горко на народът от подобни чиновници, а още по-тежко на правителството, което тие представляват!

?

Свобода, г. II, бр. 52, 10 юни 1872.

[БРАВО, СИЛИСТРА!]

Силистра, 2 юния

Преди три недели в митрополията се събраха и стари, и млади, за да прегледат общинските сметки и да наредят своите градски дела. Младите се обърнаха към старите със следующите думи: «Почитаеми старци! Вие досега сте управлявали градските работи неограничено, но ние видиме, че от вашите действия не произхожда никаква полза, и затова ви молиме да предадете тия дела нам, за да опитаме и ние силите си.» Старците им отговориха «Това не е ваша работа.» Произлезе тупаница и чорбаджи Минчо Георгиев насмалко щеше да полети из стълбата.

После това касиеринът и чорбаджиите откраднаха печатите. Когато народът се научи за това дело, то подаде прошение на местното управление, което тутакси зема назад печатите и даде ги на народът. Тогава чорбаджиите подадоха друго прошение, в което се говореше, че младите са бунтовници, които имат сношение с революционният комитет. Хвала богу, че каймакаминът е умен човек и не обърна на тия клевети никакво внимание; хвала богу, че на неговото място не е нито Василаки ефенди, нито Али бей (?). Прошението на чорбаджиите остана без никакво последствие. Сега се избра нова община по вишегласие, която ще да има надзор и над черковите, и над училищата. Надеяме се, че отсега няма да се посрамиме.*

[Стрелец]

Свобода, г. II, бр. 52, 10 юни 1872.

[ПО НАШ НИКОЛА МИ ОМРЪЗВА И СВ. НИКОЛА]

Цариград, 27 юния

Знаете ли, че по наш Никола е захванал да ми омръзва и свети Никола? Аз би желал да дойдете в Цариград сами и да се порадвате на нашето духовенство, на нашите комисари, на нашите представители, на нашите вестникари, на нашият синод и пр., и пр. Аз съм уверен, че щом погледате на г. Найденова, то щат да ви омръзнат сичките писатели, а щом погледате на х. Иванча, то щат да ви омръзнат сичките български патриоти. Да кажа накратко, у нас подлостта е захванала да тропа по вратата и на ония хора, които едно време се считаха за свети и за непогрешими. Г. Найденов разказва на турското правителство, че г. Славейков е дописник на вашият вестник, а г. Славейков се целува с х. Иванча, с Балабанова, с Гешооглу и пр. Прочетете с внимание 12 брой от в. «Македония» и вие ще да се уверите в моите думи. А като погледа човек на сичкото това, то тряба да се увери, че турската тояга не е била доста дебела. Да ви кажа право, аз в нищо не смея да обвинявам ни турците, ни гърците, защото нашите харсъзи надминуват сичките харсъзи на светът. Когато х. Иванчо ефенди, Гешоoглу, Камбуров и др. са предводители на българският народ, то можете да си въобразите в каква нравствена нищета се намира тоя нещастен народ! Но най-жалостно е това, че ние имаме твърде малко решителни, умни и честни хора, в противен случай х. Иванчо и неговата тайфа отдавна вече би напълнили някоя яма.

* И така, първата мирна революция произлезе в Силистра и чорбаджилъкът захвана да пада. Ние съветоваме сичките наши българи да тръгнат по дирята на силистренчени и да очистят своите обществени дела от гнуснавият и разбойническият чорбаджилък. Браво, Силистра! — Р.

Друго жалостно явление у нас е това, че нашият патриотизъм има повече персонален характер; ние сме патриоти не по убеждение, а за личен интерес или за инат. Да кажа накратко, ние насякъде и в сичко сме или чорбаджии, или блюдолизи. И така нашият «патриотизъм» ни е довел до това, щото ние сме захванали да продаваме един другиго, да продаваме и майките си. Научих се из достоверен източник, че х. Иванчо ефенди помолил в. везирин да приеме мери против ония български патриоти, които мътят водата и които волнуват българските умове. А знаете ли кои са тия немирни и вредителни за правителството (т. е. за х. Иванча) личности? — Славейков, Чомаков, Г. Стоянович и други. Когато х. Иванчо говорил с в. везирин за тия неща, то присъствувал и управителят на румелийската железница г. Хирш. Разказват, че г. Хирш е останал твърде недоволен от х. Иванча. Ето видите ли какви са нашите патриоти? А българският народ още ги търпи и въздава им чест и похвала. Господи, кога ли щеме да станеме хора!

Но да оставиме това и да поговориме за друго. Нашият патриарх е захванал твърде често да посещава в. везирин. Оная неделя дядо Антим и г. Тъпчилеща ходиха при него и останаха там твърде дълго време.

Сичкият разговор се относил до устройството на българската йерархия, а особено за смесените епархии. Махмуд паша рекъл, че българският синод е длъжен най-напред да нареди черковните дела в Северна и Южна България, а после вече да пренесе своята деятелност в Охрида и Битола. Колкото за уставът, то в. везирин явил дяду Антиму, че той се е вече прегледал и

подписал от министерството и че след няколко деня ще да се поднесе вече и на султанът, за да го потвърди. Разказват, че министерството било направило големи забележки под тоя устав и че желанието на в. везирин било да се изменят много неща. Освен това везиринът се обещал, че ще да приготови след няколко деня ферманите, които са нужни на българските владици при отиванието им по епархиите.

Дядо Антим молил везиринът да помоли султанът, щото положението на българските заточеници в Деарибекир да се улучши, доколкото е възможно. Везиринът приел и тая просба твърде благосклонно. Мнозина мислят, че султанът мисли съвсем да освободи тия нещастни българи, а аз ви казвам, че сичкото това е само една празна фантазия. За пример вземете доктора Мирковича. Миркович е затворен още преди четири години, но и до днес още не е изведен пред съдилището. А защо е затворен тоя човек? Аз ви уверявам, че това не могат да явят нито ония, които са го затворили, нито сам Миркович. Четири години държат един арестантин в темницата, а не казват му в какво го обвиняват! Такива неща не стават ни в Средня Африка. Аз би посъветовал нашият синод да повдигне гласът си и да ходатайствува за тоя нещастен човек, когото са заборавили даже и братията му. Тряба да ви кажа и това, че Миркович седи в темницата по желанието на Митхад паша, а правосъдието на Митхад паша е известено вече и на самото правителство.

×

Свобода, г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

[ХАДЖИ ИВАНЧО ПРИПКА. . .]

Цариград, 6 юлия

Помните ли какво ви казах едно време? Ако не помните, то аз ще да ви повторя сичко, щото съм мислил и щото съм говорил толкова пъти. Но преди да захвана да говоря за самото дело, аз тряба да ви предупредя, че самият български цариградски вестник «Македония» ми даде вече право да отворя устата си: Аз мислех, както и вестник «Македония», да мълча и да чакам, но работата днес за днес е достигнала дотам, щото мълчанието става съвсем невъзможно. Едно време аз ви бях казал, че нашата екзархия не ще да бъде нищо друго освен шпионска камера, из която ще да извлача полза само турското правителство. Моите думи, за нашето българско нещастие, се изпълниха. Прочетете с внимание 15 брой от в. «Македония» и вие ще да видите какви комедии се разиграват в Цариград. Аз желая да ви явя само онова, щото по неизвестни причини е скрила «Македония».

Ние добихме йерархия не за полза на народът, а за користолюбивите цели на х. Иванча и за неговата честита компания. Х. Иванчо, Иларион Макариополски, Кръстович и нашият екзарх (патриарх) са станали неограничени деспоти, които не уважават нито мненията на народните представители, нито волята на самият народ. Х. Иванчо е в с и ч к о, Иларион Макариополски е м н о г о, Стамболски е м е к е р е, Кръстович е л а п н и ш а р а н, а екзархът е кротка и миролюбива н у л а. Ето ви характеристиката на смесната китка, която се нарича български синод. Злоупотребленията на тая китка са твърде големи, а опозицията е твърде слаба. А какви последствия щат да произлязат от сичкото това? Мене е страх и да помисля за тях, защото тия не предвещават нищо добро. Х. Иванчо, турски чиновник, Махмудпашов шпионин, патриаршеско мекере, безсъвестен лъжец и развратен душепродавец, е станал главен началник на българската черкова и разпорежда се със съдбата на българският народ! Х. Иванчо, когото честните българи не би трябало да пущат и през прагът си, е седнал, та посвещава владици и решава съдбата на тая или на оная епархия! Кажете ми сега, не сме ли достойни за презиране? Откакто се е решил «вопросът», х. Иванчо постоянно припка ту до Портата, ту до патриарханата, ту до. . . И навсякъде говори от името на българският народ, който никога не го е упълномощавал да защищава интересите му.

А народът види сичкото това и мълчи! В Цариград се намират няколко души, които съставляват една малка опозиция, но тия остават без никаква поддръжка — народът е равнодушен. В числото на честните българи

се намира и г. Славейков, когото х. Иванчо желае да махне от светът. В последньото време х. Иванчо и неговата компания употребляват сичките си сили да убият «Македония», която им стои като трън в очите, но. . . Уверявам ви, че х. Иванчо ще да изгуби. Мене не ме е страх от онзи народ, който говори много, а от онзи, който мълчи. Минаха се вече кеседжийските времена, скоро щат да настанат и за нази светли дни.

И така, нашите черковни дела отиват рачешката. Вие преди няколко месеца бяхте казали, че дорде се не реши нашият политически въпрос, то българската йерархия ще да остане празна мечта. Това мнение е светло като ден. Вие твърде добре знаете, че екзархът беше избран по повелението на правителството, т. е. между сичките други архипастири о. Антим заслужи най-голямото уважение. А знаете ли кого най-много обичат турците? — Когото най не обича народът. Мислете сега каквото искате.*

X

Свобода, г. III, бр. 3, 15 юли 1872.

[НЯМАЛА СИ БАБА РАБОТА]

Цариград, 16 юлия

Моля ви се, не съкращавайте дописките ми, защото аз ви разказвам само едни факти, за които отговарям и пред бога, и пред народът си; моля ви се така също да не «облагородявате» моите виражения, защото ние имаме работа не с честни и благородни мъже, а с х. иванчовци и с балабановци, които отдавна вече са продали и бога, и съвестта си, и честта си, и човечеството си; найпосле, моля ви се, да дадете място в своят вестник и на моите противници, за да се оправдаят и да покажат своята невинност. Трябва да ви забележа, че под име «мои противници» аз разумявам не противниците на Петра и на Павла, а народните изедници и ония безсовестни хайдуци, които са готови да извършат сякакви пакости. Това е предисловието ми. Да захвана сега за самата работа.

* По-надолу дописникът ни разказва такива неща, които ние не смееме да обнародваме, защото се боиме да не повредиме на някои и други лица, които ние почитаме и уважаваме. Освен това ние пропущаме и ония места, които твърде много калят н. пр. о. Антима. Кой е крив? — Р.

Най-напред аз тряба да ви известя, че х. Иванчовият синод е намислил да прокълне г. Славейкова, Т. Икономова и вази, защото вашата гордост е дотолкова голяма, щото вие не припознавате ни х. Иванчовите медали, ни способностите на Макариополски, ни татарското произхождение на Михайловски, ни хайдушките наклонности на Дорча билюкбаши, ни кърджалийските проявления на о. Григория, ни медоточивите лъжи на г. Гешооглу. Кой ви е крив? Не беше ли по-добре да се потаяте, да лъжете светът и да живеете като бубрек в лой! Ако вие да бяхте умни хора, то щяхте да свивате полите си пред негово високопреосвещенство г. х. Иванча ефенди и щяхте да добиете владишки места. Я оставете вие редакциите и елате на Ортакюю! Синца ви ще да направиме митрополити. Мълчете само!

Преди няколко деня нашият св. синод, т. е. х. Иванчо и неговата компания, се бяха събрали на Ортакюю, за да решат кого из вас да прокълнат по-напред. Жребието падна на г. Славейкова. Х. Иванчо, т. е. оберпрокурорът на св. синод, предложи да се не проклина Славейков, а да се накаже чрез правителството, т. е. да му се запрети вестникът, а сам той да се изгони из Цариград. Тодора Икономова щат да изгонят само из черковата, т. е. щат да го афоресат яко же еретик и душепродавец, а вас? Не смейте се, не смейте се — вас щат да изгонят из Ромъния (?). А знаете ли как? — Пак чрез правителството. Видяхте ли сега каква е работата? — На́ ви и йерархия. Нямала си баба работа, ами си купила прасенце; нямали си българите работа, ами си направили йерархия!? Из сичко се види, че нашият синод иска да основе св. инквизиция и да изгори живи посред пазарът сичките честни българи, които нямат чест да носят на шеите си турски декорации и които се не кланят на калугерският подрясник.

Из тия няколко реда вие вече видите, че нашата честита йерархия, за която сме се ние борили и жертвовали цели 30 години, не е наша майка, ами е мащеха —

тя е съставена от турски чиновници. А ще ли да бъде народът ни доволен от тия кеседжии? Разбира се, че не. Народът желае да се управлява и поучава не от х. Иванча и не от турските софти, а от хора, от истинни пастири и от чисти християни. Божията благодат не може да расте при Високата порта. Но най-главното произшествие, което свидетелствува, че нашата екзархия не отговаря на своето назначение, е това, че г. Чомаков, г. Кръстович и г. Тъпчилеща не участвуват вече в синодалните събрания. А защо? Защото тия три личности са дотолкова честни, щото не желаят да опропастяват народът си и да заслужат общото проклятие. Тряба да ви кажа и това, че честните българи протестираха, даваха съвети на екзархът, молиха му се, кланяха му се, но х. Иванчо е силен човек, защото той почти секи ден посещава турските големци, и тия (честните българи) си умиха ръцете. Няма спасение!

Сега да ви кажа какви последствия щат да произлязат от сичкото това. Народът ни няма да търпи вече и х. Иванчовата йерархия ще да падне, за да се появи на нейното място народно величие и независима черкова. Българите не щат турско-фанариотски синод. Секи се е уверил вече, че от днешнята българска йерархия народът ни няма да добие нищо, а ако е така, то тая честита йерархия ще да умре при самото си рождение. Ние искаме не кърпеж, а независима черкова. Турчин не тряба да се меша в нашите черковни дела. Тежко на нашите епископи, ако тия поискат с помощта на турски байонети да удържат своята власт? Аз ви уверявам, че и тия твърде скоро щат да идат при фанариотите. «Вие сте длъжни да ни уважавате и да ни не противоречите, защото нашата власт е твърде голяма.» «Добре, а уважавате ли вие нашите права?» — говори народът. Но както и да е, а нашите йерархически дела отиват твърде лошаво. Борбата, която съществуваше досега между гърците и българите, се продължава, но продължава се между народът и между х. Иванчовият синод, т. е. между народът и правителството, защото из устата на х. Иванча говори Махмуд паша. Разбира се, че тая борба е за нас свята и необходима. Ако искате да говориме истина, то аз съжалявам о. Антима, защото тоя старец има добра душа. . . Без жертви се не може, а х. Иванчо тряба да се пожертвува найнапред. Разбрахте ли ме?

X

Свобода, г. III, бр. 4, 22 юли 1872.

[МАХМУД ПАША УПРАВЛЯВА ЕКЗАРХИЯТА]

Цариград, 17 юлия

Нашата коса се удари о камък и надеждите ни полетяха до дяволите. Вие сте се известили вече, че почти сичките добросовестни, честни и народолюбиви българи са оставили нашият св. синод и че х. Иванчо днес за днес е станал неограничен деспот. Главната причина, която е накарала нашите патриоти да оставят синодът, са х. Иванчо и турското правителство. Турското правителство е дало на х. Иванча неограничена власт и голямо поверение, а х. Иванча познава вече и старо и младо. Мнозина обвиняват дяда Антима, че уж той нямал в себе си нито една искра патриотическо чувство и че той бил готов да продаде своето духовно стадо и на турци, и на татари. Това не е истина. Дядо Антим се намира в такова едно страшно положение, каквото не е изпитвал ни един из нас: той тряба да гледа и да мълчи, защото сяка една негова дума може да направи повече зло, нежели добро. В нашият синод почти сичко се върши по повелението на Махмуд паша, който управлява екзархията чрез х. Иванча. Аз мога да окривя дяда Антима само за това, защото той си не подава оставката и защото зема на себе си такава голяма отговорност.

Епископите, които се назначават за тая или за оная епархия, се избират не от народът, а от правителството, което заповяда да се припознават без никакво противоречие. Най-богатите и най-населените епархии се дават на ония епископи, които имат пари, които се обещават да плащат годишен данък на Портата и които са готови да станат шпиони, предатели и джелати. Ако

Дорчо ефенди да би нямал последните три достойнства, то правителството не би го назначило за митрополит в Едирне. Ако би архимандрит Григорий бил честен човек и истинен христиенин, то не би дозволил на турските чиновници в Русчук да го изберат за владика насила.

Тряба да ви явя и това, че архимандрит Григорий е най-безсовестният калпазин между сичките наши бъдъщи словесни вълци. Тоя човек е готов за своите лични калугерски интереси да погълне всичката Доростол-червенска епархия и да запали и бащината си къща. Тоя злодей е по-лошав и от Дорча ефенди. Аз никога не съм се лъгал, няма да се излъжа и сега. Скоро тоя човек ще да свали маската си. За да си съставите ясно понятие за характерът на тоя архихарсъзин, аз тряба да ви кажа, че когато той прочел в «Македония» (брой 15) статията, която говореше за неговото незаконно избирание, то извикал: «Нека ми обръснат брадата, ако не окача Славейкова на бесилото.» А когато прочел притурката на същият брой, то казал: «Бунт искат, бунт искат! Ща да им покажа аз бунт! Да не съм човек, а м. . ., ако не ударя букаите на сичките ония пезевенци.» Кои са «ония пезевенци», аз не зная. И тоя човек е посвещен за архиерей! Но знаете ли, че в Русчук не търпят вече подобни харсъзи?* Аз се надеям, че русчуклиите са дотолкова развити, щото щат да бъдат в състояние да оценят о. Григория твърде скоро. Боже, кога щеш да ни избавиш от подобни гадини?

Да ви кажа няколко думи и за Икономовата работа. По желанието на св. синод турското правителство ще да запрети на сяка една редакция да приима и печата щото и да е от г. Икономова. А защо? И аз не зная, както не знаете и вие.

В Цариград са пристигнали вече ерусалимският патриарх Кирил и кипърският архиепископ Софроний. Почакайте малко и ще да видите какви проклятия щат да се разразят над главите ни. Комедии!

[Лъвица]

Свобода, г. III, бр. 4, 22 юли 1872.

* Лъжете се, мой брайно, когато русчуклиите търпят Златева и Чорапчиева, то щат да търпят и о. Григория. — Р.

[БЕЗПОЛЕЗНИ ПРЕПИРНИ]

Цариград 28 юлия

Четохте ли нашите цариградски вестници? Видяхте ли нашите маскаралъци? Нашата «присноблажена помия» е пълна само с доноси, с шпионлъци и с най-черни клевети, а «Македония» е седнала, та отговаря на тая помия и компрометира се пред народът! Ако искате да чуете истината, то аз тряба да ви кажа, че както г. Найденов, така и г. Славейков тряба да са изгубили съвсем умът си. Кажете ми, време ли е сега да се караме, да подкопаваме един другиго, да отваряме очите на нашите неприятели и да им даваме повод да ни лаят? Време ли е сега да оправяме кривите краставици, когато огън ни гори на главата? Най-после време ли е сега да се занимаваме със сякакви ситни и маловажни вопроси, когато тряба да се пише и да се говори за устройството на нашата нещастна българска йерархия? На тия три вопроса аз тряба да отговоря отрицателно.

И така, ние не обвиняваме дотолкова ни г. Найденова, ни Балабанова, ни х. Иванча, доколкото обвиняваме г. Славейкова и ония благоразумни българи, които би трябало да поправят, да нареждат и да ръководят. Най-голямата чест заслужва онзи, който се завземе да оправя онова, щото се оправя мъчно. Аз мисля, че би било много по-благоразумно, ако нашите умни и честни българи се земат за ум, ако се съединят между себе си, ако съставят една яка морална сила и ако явят на правителството, че са готови да се борят за своята черковна независимост и за своето народно благосъстояние, отколкото да се сърдят, да псуват и да се препират за воздушните царства. За пример може да ни послужи Австрия и маджарите. За пример може да ни послужи така също и нашият черковен вопрос. Когато правителството видя, че почти сичкият народ желае да се отдели от патриархът, т. е., когато видя, че българите имат нравствена сила, то издаде ферманът. И така, само твърдата воля, братското споразумение и определените цели са в състояние да повдигнат един народ напред. Сяко едно правителство изпълнява желанията само на силните и на еднодушните.

Тряба да ви кажа и това, че от сичките наши безполезни препирни се ползува най-много правителството, което нищо повече не желае, освен да ни види слаби и разединени. А в какво положение се намираме ние? Ние отдавна вече сме се убедили, че х. Иванчо и неговата партия водят народът ни към пропастта, но действуваме ли за прекращението на това зло? Не, ние викаме и псуваме колкото искаш, а когато дойде за работа, то ни не търси — няма кой да окачи на котката звънчето. Един грък казваше, че «българите са храбри само когато лъжат», а това заключение е вярно като ден. Х. Иванчо и неговата компания се скитат по канцелариите, лъжат, подлизват се, кланят се и обещават, а нашите либералци са се изпокрили по дупките и пеят: «На рѣкахъ Вавилонскихъ». Кой ни е крив?

Мнозина от народните представители се оплакват и говорят по кавенетата, че народната воля е противоположна с действията на днешният български синод, но намерил ли се е досега такъв един достоен син на България, който да ни разкаже публично каква е народната воля и какво иска Петър или Павел? Намерил ли се е досега такъв един патриотин, който да излезе пред в. везирин и да му яви, че Високата порта не тряба да се меша в нашите черковни дела? Най-после намерил ли се е досега такъв един българин, който да остави настрана сичките свои страсти и да стане верен представител на народната воля? Аз мога да отговоря и на тие три вопроса отрицателно. Ако искате да знаете истината, то аз ще да ви кажа, че освен Чомакова, г. Стояновича и о. Панарета Пловдивски ние нямаме хора. Секи гледа или само как да се храни, или само как да продава крадставици, или само как да удовлетворява своят инат. Вам ви е твърде добре известно, че единствената причина, която е произвела днешните две партии, е личната ненавист между две по-първи лица. И така, х. Иванчо се старае само за своето шкембе и за своят джеб, Балабанов търси негризени кокали, Гешооглу и сам не знае какво иска, а г. Найденов е готов да свири за четири сливи.

Да ви разкажа една историйка, която твърде добре характеризира г. Найденова. Един от нашите млади българчета, когото г. Найденов ненавиждаше и псуваше, се

подписа на в. «Право» и когато го попитахме ние: «А за какво ви е тая пачавра?» — то той ни отговори: «Да ме почита г. Найденов.» И наистина после това г. Найденов омекна и даже захвана да хвали горeказаното българче. Из тая наивна история вие можете твърде добре да оцените тоя наш публицист, който лае и на месечината. Повтарям, аз окривявам най-много г. Славейкова, който не гледа своите свети обязаности, а е седнал да критикува воловете; окривявам така също и ония наши честни патриоти, които дават повод г. Найденову, г. Балабанову и х. Иванчу да лаят срещу тях. Презрителното мълчание е найглавният лек за глупаците и за шарлатаните. Балабанова не може да поправи никаква критика, защото неговият ум е болен от парижкият климат, а х. Иванча ще да излечи само топорът.

Но да оставиме тия неща и да си поприкажеме за друго. Пред светлите очи на новият в. везирин излязаха и гръцкият патриарх, и нашите старчета. На патриархът Митхад паша рекъл, че гърците най-много заслужават да добият царски милости, а на нашите старчета казал, че българският народ е най-много мил на правителството. Вие ще да кажете, че това е политика. Не е това политика, казвам аз, и свършвам дописката си.

Х

Свобода, г. III, бр. 6, 5 август 1872.

[ВЕСТНИК «МАКЕДОНИЯ» Е ЗАПРЕТЕН]

Цариград, 4 августа

Вие сте се научили вече, че в. «Македония» е запретен от новото министерство на Митхад паша и запретен е по желанието на нашия св. синод, т. е. по волята на г. х. Иванча х. Величкова Пенчовича ефенди. Преди няколко дена министърът на просвещението яви г. Славейкову, че «Македония» се запрещава на неизвестно време, т. е. дотогава, дорде г. Славейков се не обърне до министерството и да поиска позволение, за да издава своя вестник наново. Когато един от влиятелните лица в Цариград

попитал министърът на вътрешните работи по каква причина е запретена «Македония», то получил следующият отговор: «Нападал е на владиците ви, говорил е против религията ви и бунтувал е народът» (?). Министърът рекъл още, че г. Славейков ще да бъде повикан от в. везирин, който ще да му яви за какви предмети може да пише и за какви не. И така, нашият св. синод, т. е. х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди е захванал да върлува дотолкова, щото е опасно да го не хване гърлицата. Тряба да ви кажа и това, че х. Иванчо точи зъби и против «Турция», която помещава статиите на г. Икономова и която се не кланя на тоя турски идол. Колкото за в. «Читалище», то е убиено и без х. Иванча. И така, книжевното поле остава в ръцете на трима идиоти, т. е. в ръцете на Найденова, на Пискюллиева и на о. Балабанова. Трябало би да дойде в Цариград и г. Стоянов, за да се състави пълен комплект. Такова е либералното правителство на прославеният реформатор Митхад паша, от когото почти цяла Европа очаква големи дела.

Да видим сега в какво положение се намират тия турски правителствени дела. Първата обязаност на новият садразамин беше да изгони из правителствената служба сичките Махмудпашови чиновници — които от своя страна беше избрал Махмуд паша, когато изгони чиновниците на Али паша — и да ги замести с по-способни и с по-умни личности. Освен това Митхад паша постоянно открива различни злоупотребления, които е извършил досега Махмуд паша така също, както и Махмуд паша откриваше преди две години злоупотребленията на Али паша. И така, в Турция са злодейци и ония лица, които наричаше «благодетели» преди малко време и самият султан. Кой не знае какви похвалби се говореха още преди няколко месеца на Махмуд паша, а сега изведнъж тоя велики икономом стана за смях и на децата! Преди две недели няколко стотина турци и европейци се бяха събрали пред Махмудпашовата къща и направиха кочешка музика. Ако желаете да чуете истината, то аз ще да ви кажа, че горереказаното варварство направиха не турците, а европейците, особено поляците, австрийските немци и гърците; турците бяха невинни зрители, а още по-невинни деятели. Турците бяха готови да псуват и да обвиняват Махмуд паша за чаша мастика или за топъл симид.

И така, Митхад паша употреблява сичките средства да унищожи влиянието на Махмуд паша и с това да се покаже по-достоен от сичките други велики везири. Сичките Алипашови чиновници, които бяха изпроводени в заточение от Махмуд паша като злодейци и като неспособни личности, са върнати от Митхада и дават им се значителни длъжности.

Султанът е болен и както говорят, болен е от твърде опасна болест. От подобна тежка болест страдаеше и султан Махмуд. Той твърде често пада в забвение и види различни халюцинации. Тряба да ви кажа и това, че Митхад паша не намери почти нищо в правителствената каса, над която Махмуд трепера цели две години. Новият садразамин е намислил да воведе различни реформи, т. е. да преобрази флотата, войската, съдопроизводствата и пр., а пари за сичките тия неща никой още не знае отде ще да земе. Щат да натоварят пак българите, които са съвсем вече оголели. Тряба да ви кажа и това, че «Млада Турция» тържествува и очаква голямо щастие. Разказват, че Митхад мисли да даде на европейците различни правителствени длъжности, а особено на ингилизките капитани и на французките инженери.

×

Свобода, г. III, бр. 7, 12 август 1872.

[ВРАГОВЕТЕ НА СЛАВЕЙКОВ]

Цариград, 13 августа

Хаджи Иванчо ефенди* е отдавна вече заборавил, че майка му е българка и християнка (?). Преди малко време той беше казал на министърът на вътрешните дела, че Славейков е ваш дописник и че сяка една статия, която

* Молиме ви се да ни не пишете вече за това гнусно гюбре, което е безчестно даже между безчестните. Ако тоя човек да имаше какво-годе човеческо качество, тоа би заслужил барем критика, но ние видиме пред себе си такъв един изрод, който е достоен само за презиране. Проклет да е тоя безсовестен злодей! Проклет да е до девето коляно! — Р.

не може да се напечата в Цариград, се изпровожда вам. «Аз зная из достоверен източник — рекъл х. Иванчо, — че «Свобода» се редактирува в Цариград. Може ли Каравелов да знае що става по нашите страни, ако той да нямаше свои агенти даже между нази? Аз съм уверен, че дописниците на «Свобода» са Славейков, Чомаков и Панарет Пловдивски.» Кажете ми сега, може ли един честен българин и православен християнин да говори такива неща, които той не е в състояние да докаже? Онзи ден х. Иванчо ефенди беше казал пред едно лице, че у Славейкова били намерени множество ваши писма, в които го известявате за ходът на комитетските работи.*

Видите ли шарлатанлъци? Видите ли до каква степен може да достигне човеческата подлост? Ако искаме да надвиеме на нашите противници, то тряба да явиме на правителството, че тия са комитетаджии, и работата ще да бъде свършена. Но най-чудно е това, че Митхад паша има доверие към х. Иванча и слуша неговите съвети. Това е ужасно! Митхад паша, когото считахме барем за умен човек, дозволява да го лъжат такива шарлатани, какъвто е х. Иванчо и неговата чиновническа компания!

Но да ви открия какви са намеренията на Митхад паша. Митхад паша има намерение да ограничи правата на българската йерархия, т. е. да унищожи 10-ият член от ферманът, а да изпълни своите намерения по-лесно, той е длъжен да убие българската опозиция и да окружи себе си с х.иванчовци, балабановци и иларионовци, които за своите лични интереси са готови да се откажат и от самата йерархия. Ето най-главната причина, която е накарала правителството да затвори г. Славейкова. Разбира се, че Митхад паша ще бъде излъган в своите сметки. Ако между българският народ е само г. Славейков, който има способности да брани народните интереси, то ние би трябало да се издавиме. Из устата на г. Славейкова говорят 6 милиона българи, а между

* Ние никога не сме имали преписка с г. Славейкова, следователно не сме можели да му даваме сведения и за комитетските работи (?). Комитетите са съставени в главата на х. Иванча, на г. Арнаудова, на г. Чорапчиева и др., които имат намерение да лъжат правителството и да земат пари. Нека Митхад паша да поизпита малко г. Арнаудова, и Арнаудов ще да му яви как стават тия неща. — Р.

тия 6 милиона има и такива, които са готови да жертвуват и животът си за народните интереси.

Вторият и по-опасният неприятел на г. Славейкова е о. Григорий, т. е. бъдещият русчушки митрополит. Да ви кажа няколко думи за тоя злодей, за да си съставите понятие какви хора избира нашият синод за кандидати. Да захвана наред. В 1861 година, когато патриарх Яким изпроводи покойни Авксентия и о. Илариона Макариополски на заточение, то о. Григорий, който беше дякон при старците, се отказа да последува след тях и отиде на Халки в богословското гръцко училище, на което директор в онова време беше дядо Антим, т. е. нашият елопрокопсани екзарх. Дядо Антим в онова време беше най-яростният елинин, който говореше, че не знае в а р в а р с к и и който криеше, че е българин. Той прие Григория с голяма радост и дозволи му да свърши богословското училище. В Халки Григорий се отказа от народността си и стараеше се със сичките си сили да задобие любовта на професорите си. Той им ставаше даже и шпионин. След една година Григорий беше изгонен из горe-казаното училище, защото се занимавал повече с гъркините, нежели с догматическото богословие, но дядо Антим се постара да го приемат пак и гарантира за него, че той ще бъде малко по-честен. Не премина дълго време, а Григорий обезчести момичето на перачката. Дядо Антим се стараеше да покрие и тая работа, но не беше възможно, защото момичето се приготовляваше да роди. Но калугерските подлости са големи! Набедиха едно българче от Симитлери (Казанлъшко окружие), на което името беше Станчо, че то уж обезчестило момичето, и ожениха го насила. И така, тая история се свърши за г. Григория благополучно, но фанариотите, които приличат на руските казаци — кради, но скривай, — го изпъдиха из училището, без да свърши учението си.

Когато о. Григорий видя, че между гърците няма вече хляб, то дойде в българската черкова и стана българин. Иван Найденов, който беше в онова време псалт в черковата, и г. Григорий направиха различни интриги, изгониха българският дякон Анатолия, който беше македонец, и Григорий се намести на мястото му. Скоро той стана и учител. В училището в онова време имаше не повече от 20 деца. В това училище Григорий направи та-

кова едно зло, което честните българи никога не тряба да му простят. Той обезчести две момченца и после побягна при Паисия Палисвят в Плевен. Паисия в онова време съблачаше светът по Оряхово, а Григорий имаше хайдушки способности! Но двата хайдука, които имаха един характер и еднакви наклонности, не можаха да се сговорят и Григорий отиде при Дорча ефенди, за да му стане протосингел. Дорчо му отказа и той се върна пак в Цариград и стана домашен учител в къщата на г. Добровича. Наместо да учи децата, г. Григорий учил майката. Една нощ г. Добрович хванал семейният си ортак, изблъскал го, оскубал му брадата и пуснал го да гори и другият свят. Между г. Добровича и Григория и до днес още произхожда съдебно следствие. Г. Добрович напусна жената си.

Тряба да ви кажа и това, че дядо Антим и до днес защищава Григория и никому не дозволява да говори против него. Разказват, че тия два архипастиря са сърбали из една паница. . . Преди малко време дядо Антим беше рекъл, че Григорий ще да се поправи.

Да ви разкажа една приказничка. Един селянин уловил едно вълче, укротил го и научил го да ходи след конят му и да го варди. Селянинът ходил от пазар на пазар и купувал на вълчето си месо, но веднъж бае Ганьо се запил с един другарин, поначукал се и заборавил да нахрани вълчето. На другият ден той отишъл да нахрани вълчето и да види конят си, а вълчето изтрамбушило шкембето на randкончето. «Абе, вълчо, че тъй ли се варди кон?» — попитал бае Ганьо. «А я кажи ми ти кой дявол те е накарал да ме направиш пазач на конят си? — рекло вълчето. — Не знаеш ли ти, че аз обичам конско месо?»

Радвайте се, русчуклии! Ликуй, български народе!

X

Свобода, г. III, бр. 8, 19 август 1872.

[ЗАЩО Е ЗАТВОРЕН СЛАВЕЙКОВ?]

Цариград, 24 августа

Ние сме пак излъгани. Нашата екзархия няма да се разпространи нито отсам Балканът, нито в Македония. Преди малко време фанариотският патриарх пак ходи при Митхад паша и новият везирин му рекъл, че неговото желание ще бъде изпълнено. Разказват, че вселенският патриарх рекъл на в. везирин така: «Българският черковен въпрос е плод на руските интриги. Ако българската йерархия се разшири, то ще да се разшири и ужасният панславизъм. Не давайте на българите да се съединят в едно цяло, ако искате да ви бъде мирна главата.» В. везирин отговорил само, че той познава положението на своето господарство и готов е да прекрати злото колкото се може по-скоро. Сичкото това е накарало гърците да хвъргат фесовете си нагоре. Няколко хиляди гърци подадоха на в. везирин адрес, в който го сравняват със Сократа и със Солона. И така, на панславизмът са отрязани вече крилата и гръцките епископи щат да продължат захванатото дело, т. е. щат да съблачат и занапред своето стадо и щат да разпространяват своя панеленизъм.

Ако питате мене, то аз оставам твърде доволен от Митхадпашовите решения, защото подобни мери никого не успокояват. Ако турското правителство да би изпълнило справедливите требования на народът, то българите би останали благодарни и правителството би било осигурено откъм тая страна, а ако Митхад паша изпълни своите днешни намерения, то народът ще разбере, че в сичките наши нещастия са криви не гърците, а турците. И така, ние нищо не губиме, а печелиме твърде много. Колкото за гръцките епископи, които приготовляват сърпът си за нова жетва, и за гръцките проповедници, които изпокъсаха жилите си по Македония, ние ще кажеме само това, че изгубеното се вече не връща. И така, гръцкото тържество е твърде голямо. Нека се порадват!

Разбирате ли сега защо е затворен Славейков и защо е открит българският революционен комитет? Митхад паша се е решил да оближе онова, щото е плювал неговият предшественик, но това не може да се извърши без никаква причина. Измисли бунтове, измисли комитети,

измисли панславизми и прави тогава каквото искаш. Великият логофет рекъл на министърът на вътрешните дела, че ако Русия има право да отнима правата на поляците, то и турското правителство има още по-голямо право да отнеме правата (кои права? — Р.) на неблагодарният (?) български народ, който даже после многочислените пожертвования от страната на правителството и на великата черкова е дръзнал да се бунтува (??). Най-после аз тряба да ви забележа и това, че Митхад паша е заповядал на патриархът да не проклина българският народ, защото българският черковен вопрос ще бъде решен съобразно с желанията на великата черкова. Ето в какво положение се намират нашите черковни дела.

А какво прави нашият синод, т. е. х. Иванчо и неговата тайфа? Срам ме е вече и да отговарям на тоя вопрос. Нашият честит синод се само кланя, само подличи, само подшпионствува, само рови, само интригува, само се подлизва и само казва: «Еввет, ефендим.» Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че най-главната причина, която е накарала Митхад паша да повърне назад нашите черковни дела, е нашият прокопсан синод, т. е. х. Иванчо и неговите достойни за уважение приятели. Припомнете си какво говореше преди малко време «Право», т. е. х. Иванчовият орган. Кой затвори Славейкова? — Хаджи Иванчо. Кой запрети «Македония»? — Хаджи Иванчо, Кой обвини «Македония», че тя уж проповядала русизъм и сърбизъм? — Хаджи-Иванчовият орган «Право». Най-после кой докара българските черковни дела до днешното положение? — Хаджи Иванчо хаджи Пенчович ефенди. Славейков защищаваше народните интереси добросъвестно, а х. Иванчовата тайфа го нарече бунтовник; Славейков откриваше х. Иванчовите злоупотребления, а «Право» го нарече руски и сръбски агентин: Славейков обичаше своят народ не лицемерно, а х. Иванчовата тайфа го нарече «кометаджия»; най-после Славейков не пожела да се продаде ни на една партия, а х. Иванчовата тайфа го затвори. И така, х. Иванчо ефенди е произвел сичкото зло, а произвел го е за своите лични интереси. Но стига толкова.

Митхад паша е намислил да преобрази тайната полиция. При тая полиция ще бъде съставена и комисия, която ще да съди политическите престъпници (т. е. ще съди

различни Катерини, които някога си служили на Раковски, а сега служат Славейкову — р.) Разказват, че за обершпионин ще бъде назначен х. Иванчо, защото Митхад паша не можел да намери по-черна душа. Нека му е честито! Но да оставиме тия работи и да поговориме за друго.

Сичките чиновници, които бяха осъдени от Махмуд паша за различни злоупотребления, са добили вече амнистия и върнали са се в Цариград. Мнозина от тия чиновници са подали на султанът просба, в която го молят да назначи комисия, която би разгледала техните дела безпристрастно. Тия чиновници говорят, че правителството е длъжно да узнае кой е крив и кой е прав, следователно комисията е необходима. «Вие трябва да накажете или нази, или нашият обвинител» — говорят чиновниците. Султанът е твърде сърдит на бившият в. везирин, както едно време беше сърдит и на Али паша. Преди две недели той изпроводи при Махмуда едного от своите камердинери да иска назад своят фотографически портрет, който му беше харизан преди една година. Когато падне и Митхад паша, то и с него ще да се случи същото. В Турция другояче се не може.

Из градът ни се говори, че Росия искала да си земе назад Бесарабия. Това известие е произвело голямо волнение. Разбира се, че гърците са намислили да се възползуват и от тая съвсем невероятна интрига. «Ето ви и панславизмът, ето и русите, че идат!» — говорят гърците.

×

Свобода, г. III, бр. 10, 2 септември 1872.

[ХАДЖИ ИВАНЧО И МИТХАД ПАША]

Цариград, 29 августа

«Право» ни являва, че освен г. х. Иванча Пенчовича и освен г. Кръстовича сичките други български патриоти не са патриоти, а нещо такова. . . Г. Кръстович и х. Иванчо Пенчович посещават гръцките патриархи и епископи, говорят и работят от името на народът, който никога не

им е давал такова право, обещават се пред ерусалимският патриарх да помирят българският народ с фанариот-патриарх да помирят българският народ с фанариот-
патриарх да помирят българският народ с фанариотската черкова и пр., а «Право» е седнало, та ни разказва, че от това не могла да произлезе никаква опасност, защото самите дела показвали, че от сичките техни (х. Иванчови) постъпки сякога е произлазяло добро, а не зло. «Ако би на х. Иванчовото място бил г. Тъпчилеща или г. Стоян Чомаков, то непременно би произлязло зло» — пророчествува «Право», както пророчествуват сичките пророци (ангелуши) и сичките идиоти въобще. Но както и да е, а х. Иванчо Пенчович ефенди представлява сичкият български народ и говори от неговото име. А кой му е дал това право? Сам си го е усвоил.

Х. Иванчо и г. Кръстович са станали не само синод и народни представители, а и самодържавни деспоти, които унищожават сичко, щото и да им излезе насреща. Унищожиха «Македония» и затвориха Славейкова, а сега искат да махнат Тъпчилеща, о. Панарета и Чомакова, които им не дозволяват да водят екзархът за носът и да берат чуждите лозя. Големи шарлатани! Х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди е бил дотолкова умен, щото е рекъл на ерусалимският патриарх, че българогръцкото споразумение би се състояло, ако да не би били няколко български изветряли глави, които не знаят що правят и що говорят. А х. Иванчо говори истина, защото представлява сичкият народ! А екзархът? Екзархът подсмърча и одобрява сичко, щото и да каже х. Иванчо. А може ли и да бъде другояче, когато х. Иванчо е правителствени чиновник който изпълнява желанието на своите повелители! Стига вече! Аз говорих вече няколко пъти, че турчинът или неговите мекерета не тряба да се мешат в нашите черковни дела, а из сичко се види, че екзархията ни твърде скоро съвсем ще да се преобрази в турско теке, в което щат да се въртят само турските шпиони или само х. Иванчовите дервиши. Аз ви казах, че х. Иванчо е станал неограничен деспот в българският синод и че той днес прави само това, щото може да се ареса на в. везирин и на неговият собствен джеб, а сега ще да ви кажа, че почти сичките епископи и архиепископи се избират, ръкополагат и изпращат по епархиите от хаджи Иванча, т. е. от правителството.* Сичкото това е известно всекиму, който се интересира с нашите черковни дела.

А какво ще да произлезе от сичкото това? Народът ни отсега още е недоволен от нашата екзархия и от новоизбраните епископи, а от това може да произлезе такова също последствие, каквото произлезе и с фанариотското духовенство. «Правото» има пълно право да каже, че времената на лукавщините и на невежеството са преминали вече. Мой дядо казваше, че калугери стават само нехранимайковците, а аз ще да ви кажа, че сичкото гюбре, което не е способно за нищо и за никакво, ще да пасе отсега българското стадо. И поп Нил е дошел вече в Цариград да стане архипастир. Х. Иванчо и Митхад паша твърде скоро щат да доведат и русчушките хамали, за да ги посветят за епископи и да ги изпроводят в Македония да п а с а т.

Разказват, че Славейков молил правителството да го съдят само турци, защото той нямал доверие към ония българи, които се намират в правителствена служба и с които той не се намирал в добри отношения. Х. Иванчо и г. Кръстович се назначават да съдят онзи човек, когото са тия сами затворили! Правосъдие ли е това? Бившият в. везирин Махмуд паша се намира вече под съд, а главният обвинител и съдия е неговият заклети неприятел Митхад паша. И тая работа прилича на Славейковата! Митхад паша обвинява Махмуда, че той е скрил 100 хиляди лири, Махмуд паша говори, че тая сума е дадена

* Някой си неизвестен нам господин ни пише из Цариград следующето: «Недейте се дотолкова доверява на вашите дописници, които твърде често ви лъжат за своите лични интереси. Вие не познавате добре ни Тъпчилеща, ни Чомакова, ни Славейкова. Тия хора искат само да ядат и да богатеят. Х. Иванчо е предопределен от самото провидение да извърши великите български дела. Аз не казвам, че Чомаков е безчестен (а какво ти каза по-горе? — Р.), но той е чистосърдечен и праводушен, а подобни личности не са за нас в това критическо време. Нам са потребни шеряети, които да лъжат и правителството, и патриархът. Другояче се не може. Ще да видите какво велико дело ще да извърши х. Иванчо, на когото вие нападате и когото безчестите. Помислете си, че ние се намираме в Турция и че имаме работа с празни глави, които обичат само оногова, който им се кланя. От друга страна, вие твърде добре правите, че понякогаж нападате на х. Иванча — вие го препоръчвате пред правителството. Бъдете само умерени.» (Ние не вярваме на тоя дописник, защото не знаеме кой е и защото познаваме х. Иванча. — Р.)

на едно из министерствата и земена е разписка, а бившите министри говорят, че тия не са получили подобна сума. Аз мисля, че 100-тях хиляди лири се намират в касите на министрите, но Митхад паша желае да бъде крив неговият неприятел. Силата е права.

×

Свобода, г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

[ДЕСПОТИЗЪМ, СИРОМАШИЯ И ТЕМНОТА] ВЛАДЕЯТ НАВСЯКЪДЕ]

Русчук, 2 септемврия

Владиката ни пристигна, благослови ни и увери ни, че ще да се старае за българският напредок и за благосъстоянието на нашето духовенство (???). Народът е задоволен, т. е. народът очаква да види действията на негово високопреосвещенство, и тогава вече да каже за него последнята си дума. Аз не уважавам пророците; но мога смело да ви уверя, че народът няма да остане задоволен от о. Григория — това е вече съвсем очевидно. «Оставете го да захване да работи — говорят почти сичките тукашни българи — и ако видиме, че той не върви по правият път, то ще му завиеме юларят и ще му покажеме де е Цариград.» Поп Нил отиде в Цариград да стане владика, защото България е останала без хора. Оберпрокурорът на българският св. синод, т. е. х. Иванчо ефенди, е намислил да овладичи сичките свои русчушки приятели. «Аз ще да покажа на моите съотечественици кой е х. Иванчо» — си мисли той и владичи, и владичи. А от сичкото това ще да произлезе такова едно последствие, което ще да убие и нашата йерархия, както то уби и фанариотите. Из сичките наши епископи и митрополити вие не ще да намерите нито двамина, които би заслужили нашето уважение. Поп Нил владика! Както щете, братия, а ако нашият синод овладичи поп Нила, то той е длъжен да овладичи и Златева, и х. Дервишаа, и нашето м. . . Тежко ни и горко ни! Народът се надееше да добие нещо, а не доби нищо, или, да кажа по-правилно, промени кокошката на

свракa. Нашите дебелошкембести апостоли (г. Стоил, г. Чорапчиев и пр.) са седнали, та ни утешават; а ние с очите си вече видиме, че потъваме сè повече и повече. Митхад паша ще да допълни останалото. . . Развратни калугери, продадени владици, убийствен чорбаджилък, правителствен деспотизъм, сиромашия, безредица и темнота владеят насякъде; а Митхад паша ще да посоли сичкото това с разврат, с арфонистки, с публични къщя и с мастика.

«Училищата гледайте, училищата» — викат нашите Стояновци и Чорапчиевци. — Ние ще да победиме своите неприятели с просвещение, с култура, с нравствени средства.» Нека ме простят нашите българи, ако им кажа в очите, че нашите училища не просвещават, а ослепяват убиват, развалят и затъпяват. Това е верно като ден и аз се отказвам да ви привождам примери. Из градът ни се говори, че н. в. Панарет Рашеев бил пожертвувал 10 000, за да се направи в Търново семинария. (Лъжа е. — Р.) Аз мисля, че негово високопреосвещенство би направил хилядо пъти по-добре, ако би употребил тая сума за образованието на румънските българи. (Ние не разделяме убежденията на нашия дописник. — Р.) Какви щат да бъдат тия богословски училища и какви предмети ще да се предават в тях? Не зная. Зная само това, че у нас не е възможно никакво образование. Дорде над назе виси турският произвол, то няма да напреднеме ни в образованието, ни в училищата, ни в литературата, ни в културата. Наредихме вече своите взаимни училища, ами сме се завзели да правим още гимназии и семинарии! В сяка една гимназия тряба да се говори истина и да се четат такива предмети, които развиват и возпитават; а ние видиме, че обязаността на днешните наши учители и возпитатели е да се подлизват пред правителството, да пеят химни на мютесарифите и да разказват на учениците си, че гаргата е славей. Преди няколко години нашето просвещенно правителство запрети на учителите да предават на учениците си историята на г. Дринова, защото в нея било казано за българите «този страшен враг» (стр. 100). Митхад паша заръчал на свищовските учители да не говорят на учениците си, че турските султани са покорили България, а да им казват, че България се е покорила на справедливите султани. (Ние досега не знаехме, че Мит-

хад паша е и историк. — Р.) Но както и да е, а училищата (аз говоря само за първоначалните селски училица) барем научават децата ни да четат и ако нашата книжевност да би била барем колко-годе по-питомна, то би произлязла полза: но тая книжевност е по-лошава и от школите. Помислете си само, че кир Блъсков издава педагогически вестник, и вие ще да разберете до каква степен сме изпаднали! Когато Г. Живков захвана да издава своя «Книжовен имот», то ние помислихме, че за нашата педагогическа литература настават по-добри времена; но и «Книжовният имот» потъна така също, както потъва у нас секи самостоятелен труд. Още дълго време щат да си играят с народът ни различни блъсковци и найденовци!

Из градът ни се говори още, че Михайловски бил подал и на Митхад паша своят отдавна вече съставен проект за съединението на училищата, т. е. г. Михайловски съветува правителството да земе българските училища под своята контрола и да ги съедини с турските медресета. Ако Митхад паша послуша «татарските» съвети на г. Михайловски, то Йоаким Груев ще да стане ходжа, а молла Хюсеин ще бъде посветен в архидякони. Едно само не мога да разбера. Ако г. Михайловски стане дервишин или баш-молла, то ще ли той да воведе в търновската (бъдща — Р.) семинария «иншата» и «кямил-юл-келямът», или ще да се ограничи само с груевската турска история? Освен това аз би желал да зная още, обязани ли са нашите попове да изучават приказниците на Настрадин ходжа, или те щат да бъдат удовлетворени само с «Нехвейве-нехби»? Моля ви се, г. редакторе, да ми разрешите горесказаните два вопроса колкото се може по-скоро, защото от тях зависи благосъстоянието на сичкият Дунавски вилает, следователно от тях зависи благосъстоянието и на Стоила ефенди.*

?

Свобода, г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

* На вашите вопроси е твърде тежко да отговори човек, ако той предварително не е познат с догматическото богословие, със законите на Арнаудова (не със законите на вашият поп Петър Арнаудов, а на онзи Арнаудов, който превожда турските закони) и със смиреномъдрието на о. Макариополски. Я напишете едно послание до х. Иванча и попитайте го не мисли ли той да овладичи и отца Михайловски. Ако х. Иванчо ви отговори утвърдително, то захващайте да градите нова джамия, защото ни едно медресе не може без нея. Молиме ви се така също да ни явите, има ли г. Михайловски добър глас и способен ли е за пред рамазанът? — Р.

[ЧЕРКОВНИТЕ ДЕЛА СА НИ ОМРЪЗНАЛИ КАТО ЛЕЩА НА ВЕЛИКДЕН]

Цариград, 10 септемврия

Ако да не би бил обязан да ви пиша сяка неделя, то не бих ви писал и следующето писмо: първо, защото главата ми е разстроена; второ, защото ме е вече гнус да говоря и да повтарям това, което би трябало отдавна да избриша из умът си. Аз зная, че нашите черковни дела са ви омръзнали, както са тия омръзнали и мене — като леща на Великден; но с тия черковни дела е свезана нашата народност, нашето щастие и нашето бъдъще, следователно аз не мога да премълча и да ви не съобщя вървежът на синодалният фанариотски локомотив. Най-напред аз трябва да ви кажа, че гръко-фанариотският синод, или поправилно да кажа, осмият вселенски събор свърши вече своите заседания, без да реши българският черковен вопрос и без да дойде до каквито и да е резултати. Йерусалимският патриарх (който твърде обича българските хадджии) и няколко други архиереи се показаха явни противници на патриаршеските намерения и посъветова фанариотите да удовлетворят българският народ и да увардят целостта на великата черкова.

— Дайте малко, за да не изгубите сичко (?) — рекъл йерусалимският патриарх.

— Ние им давахме малко, но те не бяха задоволни и поискаха и онова, щото им не принадлежи. Сичкото това ни дава право да им не дадеме нищо — рекъл вселенският патриарх.

Тогава йерусалимският патриарх явил на честният събор, че той е вече говорил с българските архонти за тоя вопрос и че тия му са обещали да се помирят с великата черкова, ако само патриархът се съгласи да бъде малко поснизходителен. «Българските архонти, рекъл йерусалимският патриарх, се отказват даже от десетият член на ферманът, ако само великата черкова признае българската екзархия отвъд Балканът.» Да видим сега кои са тия

архонти, които се разпореждат със съдбата на българският народ и които са имали смелост да говорят от неговото име. Разбира се, че тия архонти са х. Иванчо, г. Кръстович и отец Балабанов. Мнозина са говорили досега, че партията на хаджи Иванча никак не може да се сложи с партията на С. Чомакова, но никой още не се е завзел да определи характерът на тия две партии. Аз мисля да ви разкажа що иска едната партия и що иска другата. По мнението на х. Иванча и на неговата компания, българите тряба да бъдат задоволни от онова, щото и да им се даде от правителството и от Фенер; а партията на Чомакова иска да добие сичко, щото принадлежи на българският народ. Партията на х. Иванча е готова да се откаже и от Македония, и от Тракия, защото трябало да се върви полекалека и да се зема по малко; а партията на Чомакова иска или сичко, или нищо. Освен това х. Иванчо желае, щото йерархията да се управлява от него и от няколко души негови приятели; а Чомаков мисли, че народната воля има по-голяма сила от сичките х. иванчовци и от сичките синоди. Най-после, х. Иванчо иска, щото йерархията да се управлява самодържавно и никому да не дава сметка за своите действия; а Чомаков желае да предаде сичко в ръцете на народът. Разбира се, че х. Иванчовата партия се харесва и на правителството, и на фанариотите, и на екзархът; а ако е така, то тя никога няма да се хареса на добросовестните патриоти и на самият народ. За да определя с няколко думи тия две партии, аз тряба да ви кажа, че едната представлява народът, а другата чорбаджилъкът или агалъкът.

Вие много пъти сте прочели във в. «Право», че др. Чомаков, Тъпчилеща, Славейков, о. Панарет и др. са самолюбиви и користолюбиви хора, които се борят не за доброто на народът, а за своите лични интереси; прочели сте така също, че х. Иванчо, г. Кръстович и г. Найденов работят чистосърдечно. Сичко това е такава безсовестна лъжа, щото тя бива гнуснава даже и в устата на такъв един шарлатанин, какъвто е г. Найденов. У нас съществува такова проклето убеждение, че ако тоя или он я с не съглашава с вашите умозрения, то той непременно тряба да има користолюбиви цели или лична ненавист към вас. Освен това ние твърде често мерим чуждите совести със своя собствен аршин. Х. Иванчо, г. Найденов и др. се хранят от чуждият пот, следователно те никак не могат да си представят, че техните съседи могат да живеят честно от своите трудове. Чомаков до днес не е показал жадност за пари, а Тъпчилеща е твърде богат човек. Такива сме ние и такива са нашите дела! Но както и да е, а х. Иванчо тряба да остави екзархията и да гледа своето чиновничество или своята полицейска длъжност, в противен случай нашите черковни дела щат да достигнат до нова революция.

«Право» из ден на ден става по-гнуснаво. Какви и какви гнусоти се не помещават в тоя присноблажен вестник. В 26 брой г. Найденов ни являва, че Пловдивската епархия ще да бъде чифлик на г. Чомакова. А защо? Защото народът из тая епархия го обичал и изпроваждал му поверителни адреси. Вижте му умът, па му кройте аба!

Бедуинското въстание принимава широки размери. В Хеджа почти сичкият народ се е земал вече за оружие. Из Цариград са изпроводени четири табура пешаци с 20 топа и с два ескадрона конянници. Половината от йеменската войска е отправена така също на бойното поле. Правителството е намерено да изпроводи и подкрепление.

×

Свобода, г. III, бр. 12, 16 септември 1872.

[НАШИТЕ ВЕСТНИЦИ ТРЯБВА ДА ИЗПЪЛНЯВАТ ВОЛЯТА НА НАРОДА

Пловдив, 14 септемврия

Тия дни получихме в. «Право» и прочетохме в него такава една подлост, каквато не сме срещали ни в най-низките полицейски органи. Редакцията на тоя калпазански вестник се старае да очерни името на д-ра Чомакова и служи си за тая цел с най-непозволителните, т. е. с най-гнуснавите средства, с каквито не са се ползували ни търците. Присноблажени о. Найденов ни разказва, че г. Чомаков очеквал из Пловдив някакво си писмо, в което щели да похвалят неговите действия и пр. «В това

писмо г. Чомаков ще да защищава сам себе си» — говори г. Найденов. (Не Найденов, а Балабанов. — Р.) А кажете ни, от кого ще да се защищава г. Чомаков? Не от присноблаженото ли? Не от х. Иванча ефенди ли? Не от Балабана ли? «Писмото щяло да се обнародува в някой си български вестник» — продължава «Право» и с лукавство умълчава за останалото. Шпионска манера! Да ли кажа? Аз би желал да попитам присноблаженият редактор на тоя вестник, защо той говори подобни гнусоти и защо каля българското име? Чомаков е светец не само за Пловдивската епархия, но и за цяла България; а който посмее да окаля името на тоя човек, той в това също време каля и името на сичкият български народ. Когато сичките честни българи хвалят и благославят Чомакова, то Балабановият или х. Иванчовият глас не струват нито две пари. (Чест и слава г-ну Чомакову, че го псуват и клеветят такива калпазани, каквито са х. Иванчо, Балабанов и компания; а тежко и горко на онзи човек, когото тия личности обичат и хвалят! — Р.) Аз уверявам и г. х. Иванча ефенди, и г. Найденова, че Чомаков е бил и ще да бъде скъпоценен за народът ни; уверявам ги, че неговото име не са в състояние да очернят и най-низките шарлатани; уверявам ги най-после, че неговите дела не могат да помрачат никакви «присноблажени». Лицето на г. Чомакова ще бъде пред секиго чисто, честно, засмеяно и весело, защото тоя честен човек е защищал народните правдини безпристрастно и грижил се е само за народното благосъстояние. Нека говори кой щото ще, а аз ще да кажа, че Чомаков е бил досега, е и днес такъв един работник, какъвто е необходим на народът ни сякога, а особено в днешните критически обстоятелства. А ако е така, то присноблаженото гюбре се старае съвсем напразно да ни докаже, че бялото е черно, а черното — бяло. Питаме сега г. Найденова, отде той заключава, че Пловдивската епархия ще да стане чифлик на г. Чомакова? Както Русчушката епархия не може да бъде чифлик на х. Иванча, а Казанлъшката на г. Найденова, така също и Пловдивската не може да бъде чифлик на г. Чомакова. Разбира се, че само шарлатаните могат да мислят другояче. Ако народът ни обича г. Чомакова, то го обича не затова, че очите му са черни или че той се харесва на. . . а защото неговите дела отговарят на народните потребности. Но

както и да е, а народът ни ще да обича и ще да защищава г. Чомакова така също, както и г. Чомаков обича и защищава народните правдини. Ние би желали да знаем така също, колко писма е обнародувал досега г. Чомаков във вестниците за своята защита, за да ги обнародува и днес? А ако има подобни писма в някои наши и чужди вестници, то непременно Чомаков и неговите приятели ли са ги обнародували? Само г. Чомаков ли знае французки, за да пише и да хвали сам себе си във французките вестници? Освен това, само г. Чомаков ли е противник на х. Иванчовите действия и на Балабановите мекереджилъци? На последният вопрос аз ще да отговоря следующето: «Аз не познавам в нашият град нито един българин, който би похвалил действията на х. Иванча; не познавам така също нито един честен гражданин, който би бил неприятел на Чомакова. Ние твърде добре знаеме, че Балабанов, х. Иванчо и г. Кръстович твърде често хвалят сами себе си във в. «Право»; а подобна глупост г. Чомаков никога не би направил. Освен това, ни един вестник не би бил дотолкова безобразен, щото да хвали г. Чомакова, г. Тъпчилеща и деда Панарета дотолкова и с такива мотиви, с каквито в. «Право» возхвалява своите ахчии. И така, г. Чомаков не търси ни слава, ни поклони, ни пари, защото той има и едното, и другото, и третьото твърде отдавна. А ако г. Чомаков остане без работа, то той може да се прехрани и със своето докторство, а да видиме какво ще да прави х. Иванчо и о. Балабанов! (Единът ще да стане просяк, а другият карагьозчия. — Р.) Присноблаженото ни разказва още, че Гаврил ефенди и х. Иванчо ефенди «струват нещо повече от Тъпчилеща, от дяда Панарета, даже и от самого Чомакова»; но то е заборавило да ни разкаже в какво отношение. Аз съм съгласен, че в шпионлъкът на х. Иванчо тряба да се даде първо място; но твърдо съм уверен, че в това отношение г. Чомаков няма да бъде съперник на х. Иванча. Аз мога да уверя г. Найденова, че ако той продължава и занапред да клевети честните патриоти, то вестникът му ще да се върне назад не само из Пловдивският округ, но и из сичка България. Нашите вестници тряба да изпълняват волята на народът; а не каприциите на частни личности. Аз мисля, че е по-добре да останеме без вестници, нежели да четеме бълвочи и предателства. Из нашият град се изпроводиха

до в. «Право» няколко дописки, но присноблаженият редактор се отказа да ги помести, за да не оскърби х. Иванча и о. Балабанова. Аз мога да уверя и х. Иванча, че неговото царствование ще бъде кратковременно, както ще да бъде кратковременно и везирството на Митхад паша. С подобни средства, с каквито си служат Митхадпашовите чиновници, далеч не се ходи. Ако х. Иванчо е убил «Македония», която проповядаше истина, то народът ни ще да убие и «Правото». А ако «Македония» умря със слава и чест, то «Правото» ще да умре с презрение. И така, Чомаков се не бои от никакви интриги, както се не уплаши някога си и г. Драган Цанков. И срещу Цанкова лаяха и лаят. . .

!?

Свобода, г. III, бр. 13, 23 септември 1872.

[НОВ ВЕЗИРИН]

Цариград, 14 октомврия

1872 година тряба да се запише в българската хронография със златни букви, за да я прославлява нашето бъдъще поколение и да я нарече «начало на българският исторически живот». Нравствено ние сме вече свободни, а нравствената свобода на един народ е била почти сякога предтеча на политическата. Началото е вече положено, а това начало стои на яко основание. Гърците и сами вече видят, че са се излъгали, но работата е достигнала дотам, щото нищо не може да се върне назад. Аз ви уверявам, че патриаршеските агенти, които щат да бъдат изпроводени по българските епархии да проповядат, ще да срещнат обща ненавист.

Екзархията е получила множество адреси, в които се говори, че българският народ ще да бъде верен на нейните начала и ще да се старае за нейното благополучие. Адресите на тракийските и на македонските българи са много по-разпалени и много по-благоприятни за екзархията. В един из тия адреси се говори, че ни един гръцки епископ не смее да стъпи в българските страни

защото народът не желае вече да гледа пред очите си ония хора, които са го опропастили и които са му направили толкова много злини. Освен ония епархии, които бяха отделени от патриарханата по повелението на султанският ферман, с българската йерархия желаят да се съединят още седемнайсет други, между които се намира и Солунската. Из сичкото това се види, че българите щат да напреднат в сяко едно отношение. Патриаршеските проклятия не намериха място ни в едно българско сърце, защото българският народ е твърдо убежден в своите правдини. Но както и да е, а нашата победа е пълна. Уставът за управлението на българската йерархия и до днес още не е потвърден от правителството, а причините са следующите:

Първо, по желанието на правителството тоя устав тряба да се измени, защото са се изменили и самите отношения на българите към гръцкият клир.

Второ, по желанието на народът тоя устав тряба да добие самостоятелен характер, защото и българската черкова е постанала вече съвсем независима. Митхадпашовото министерство беше рекло, че българо-гръцките дела са приели такова едно направление, щото изискват не само да се преработи уставът, но да се развали и ферманът и да се издаде други. В едно из заседанията на българският синод това дело се беше разгледало от всяка една страна и решило се, щото ферманът да остане същият, а уставът да се измени. Това наше решение беше изпроводено до великият везирин, но той падна и принуди ни да чакаме изново. С новият везирин нашите дела щат да тръгнат малко по-скоро.

Падението на Митхад паша произведе между тукашните българи голяма радост, а гърците изгубиха още повече умът си. Митхад паша беше български неприятел. Това е факт. Аз зная из достоверен източник, че Митхад паша преди три недели беше рекъл на патриархът така: «Оставете ги (да остави българите) да се порадват. Аз ще да търпя донейде си тая смешна комедия, но рано или късно ще да намеря причини да я прекратя. Когато един глупец (Махмуд паша) огнусНави одърът, то двайсет умници не могат да го измият! Бъдете уверени, че аз няма да допусна да се разкъса съвсем великата черкова, която е била досега така полезна за господар-

ството (???).» Когато фанариотският патриарх чул сичкото това, то неговата радост била твърде голяма, но под месечината няма нищо вечно. Митхад паша, както се види, ще иде изново в Азия да просвещава маймуните и да преобразява Деарибекир.

Разказват, че султанът бил твърде сърдит на реформаторското слънце, което е имало нещастие да го излъже за много неща. «Аз умея и да беся» — казваше Митхад паша. Следователно, ако само турското правителство послуша моите съвети, неговото място тряба да бъде в джелятското отделение. Който познава достойнствата на Митхад паша, той тряба да се увери, че Русчук е родил на турското правителство такъв един джелятин, какъвто не е раждала досега ни Африка, ни Азия. За едно правителство, каквото е турското, е голямо унижение да изпълняват джелятските му длъжности цигани и арапи. Реформи са необходими и в джелятско отношение.

Вие вече сте се известили, че за в. везирин е назначен Мехмед Ружди паша. «А в кой клас принадлежи тоя човек?» — ще да попитате вие. Тоя човек е ни риба, ни месо — турчин е, ще да отговоря аз. Мехмед Ружди паша е бил и други път в. везирин, но неговото име е до такава степен непознато, както са непознати и имената на средноафриканските управители. Ще видиме и него! Разносват се слухове, че Мехмед Ружди паша е избран само за време. Султанът бил намислил да разгледа внимателно действията на бившият в. везирин Махмуд паша и да му даде изново везирството.

Да ви разкажа и един анекдот. Разказват, че един от ония гърци, които бяха направили демонстрации при падението на Махмуд паша, се обесил. Тоя господин бил уверен, че ако Махмуд паша се върне на везирският престол, то ще да отмъсти на своите неприятели. Още един анекдот. Вие вече знаете, че гърците бяха помолили правителството да заповяда на «българското еретическо духовенство» да носи на камилавката си такъв един знак, чрез когото да се отличава от гръцките чисто православни архипастири. Новият в. везирин отговорил, че правителството не одобрява патриаршеските требования, защото по неговото мнение българите не са еретици, а ако фанариотите желаят да се отличават от българите, то тия са свободни да носят на камилавките си щото им е угодно. Това накарало няколко души българи да купят ахамбашийски кюляф и да го изпроводят дар на вселенският патриарх. Кюляфът бил придружен с едно писмо, в което между друго се говорело следующето: «Българите не са така неблагодарни, както са неблагодарни гърците. Тия помнят заслугите на бившите свои архиереи. Приемете днес от своето вярно стадо тоя малък дар и бъдете уверени, че то няма и занапред да ви остави. Ние мислехме да ви купиме и червени емении или жълти местьове, но сиромашията ни не дозволи да изпълниме желанието си. Вашите архиереи са били дотолкова добросъвестни, щото са опасли нивата ни като секи скакалци до самият корен. Ако бог помогне на нашата йерархия, то тя ще да се постарае и за вашият костюм.»

Х

Свобода, г. III, бр. 17, 21 октомври 1872.

[АКО СИ ПАТРИОТИН, ЕЛА И РАБОТИ!]

Одеса, 20 октомврия

Някой си одески българин се оплакваше преди малко време във вашият вестник, че руските возпитаници са безполезни за българският народ, защото остават в Росия и не връщат се назад в своето отечество да просвещават своите братия. Сичкото това е истина, но защо вие не попитате своят дописник да ви разкаже защо и той сам се не върне в България и защо се е решил да стане руски чиновник. (Нашият дописник не е руски чиновник, не е ни българин. — Р.) Лесно е да осъждаме другите, когато е нам добре и когато никой ни не закача. Но аз не желая да окривявам ни Петра, ни Павла, ще окривя само българското нещастно положение, което ни заставлява да търсиме парче хляб по чуждите земи. (А положението на италианците беше по-добро от нашето? Освен това може ли нашето положение да бъде по-добро и по-щастливо, когато ни един из нас не иска да се жертвува? Ако би българското положение било добро и щастливо, то българският народ не би имал нужда ни от вашето учение.

Посеяната нива никой не сее втори път. Или искаме да работят другите, а ние да дойдеме наготово и да критикуваме направеното. Помогни на народът си в онова време, когато му е потребна твоята помощ, а когато той бъде свободен и щастлив, то нему не трябат кумове. — Р.)

Турското правителство има обичай да гледа на руските възпитаници не с добро око. Аз познавам мнозина от тия възпитаници, които са големи патриоти, които са готови да пожертвуват и животът си за своето поробено отечество, но какво могат тия да направят, когато учителската кариера в България не е дотолкова завидна. (А завидна ли е министерската кариера? Нашите учени българи считат учителството за низко занятие и очакват генералски и министерски занятия. — Р.) Мнозина ходиха в България да търсят занятие, но върнаха се назад в Русия, защото в Турция се живее твърде тежко. (Когато един човек е патриотин, то той трябва да каже така: «В моето отечество моите братия живеят твърде тежко, следователно аз трябва да им помогна и да облекча техният живот.» — Р.)

Когато дойде времето, то вашият дописник ще да види патриоти ли са руските възпитаници, или са хладнокръвни и безчувствени волове. (А кога ще да дойде това време, когато никой из нас не сее? Който очаква да се роди, той е длъжен по-напред да изоре и да посее. Хората сами правят времето да им бъде по волята. Ако ние си гледаме кефът в Одеса и в Москва, то времето никога няма да дойде. Ако си патриотин, то ела сега и работи. — Р.)

Ако училищата ни да би били малко по-устроени и понаредени, то множество млади учени би дошли да принесат своята жертва пред олтарят на отечеството си; но ние видиме, че в тия училища се мешат и турци, и чорбаджии, и попове. (Елате да ги наредиме. — Р.) Когато някой из нашите образовани българи поиска да стане учител, то нашите чорбаджии го не питат какво се е учил и какво знае, а повеляват му да учи децата онова, щото се тям харесва. Когато един от руските възпитаници беше поискал да стане учител в един български град, то гражданите го карали да учи децата им турски. Кажете ми после това, може ли един учен и добре възпитан човек да служи на подобни граждани? (Може зер. — Р.) Единствената погрешка, която са направили руските възпитаници, е тая, че тия са дошли да се учат в Русия, а не са отишли в друго

някое господарство (?). Руските възпитаници са като трън в очите на турците. (А защо се не върнат в България медиците? — Р.)

—П—

Свобода, г. III, бр. 18, 28 октомври 1872.

[МИЛОШ МИЛОЕВИЧ НЕ ПРЕДСТАВЛЯВА СЪРБИЯ]

Крайова, 28 октомврия

Като съм напоен с началата на многоуважаемият ваш вестник, то почти сякога съм бил противен на ония, които пропущаха понякогаж във вестниците укори ту против една, ту против друга южнославянска народност. Аз твърде добре знаех, че целта на горереказаните личности е била да посеят раздори и несъгласия между тия народности и да достигнат чрез това до своите частни интереси. Аз всякога съм бил противен на подобни действия и никак не съм можал да съчувствувам на подобни изявления, защото съм бил твърде уверен, че само южнославянската федерация ще да спаси южното славянство, а подобна федерация ще да се осъществи само тогава, когато между нази се възцари братско съчувствие и истинно споразумение. И наистина, какво щастие би било и за сърби, и за българи, ако тия да би били дружни и искрени между себе си и ако да не би презирали един другиму народността! Ако ние бъдеме съгласни, то ще да бъдеме и яки; следователно силните господарства не щат да могат да ловят риба в нашата мътна вода. Аз ще да говоря тука само за Сърбия.

Вие знаете, че аз никога не съм писал, никога не съм изказвал мнението си за Сърбия и за сърбите, ако и да съм имал твърде големи причини: с една дума, аз съм обвинял досега и «техните», и «нашите», но не съм желал да давам на ситните работи голямо значение, защото от подобни раздори се ползуваме не ние, а нашите общи неприятели. Но сега е съвсем друго. Тия дни аз получих писмо от един мой приятел, а това писмо ме накара да зема перото си в ръка и да напиша няколко реда

Уверявам ви, че сичкото това аз правя с голяма жалост. Но както и да е, а аз съм недоволен от действията на днешните белградски сърби, а имам ли право да бъда недоволен, това ще да видите из долеизложените редове, които могат да наскърбят сърцето на секи един южни славянин, който проповядва южнославянска федерация. Ето какво ми пише моят приятел: «Уверявам ви, че в Белградската семинария е прието само едно българче, а другите пет са изпъдени из Русчук (Георги Кърджиев и Велко Абаджиев), които сега засега са учители в Свищовското окружие, третьото е от Прилеп (Димитър Йосифов), четвъртото из Видин (Илия Теодоров), а петьото из Трън (Симо Соколов). Питане е, защо са изпъдени тия момчета? Директорът нищо не им казал: рекъл им само, че тия тряба да идат там, отдето са дошли, защото правят пропаганди между старосърбиянците.

Попитайте сега г. Каравелова (А защо да пита г. Каравелова? Каравелов не е нито директор на Белградската семинария, нито полицейски служител, нито министър на просвещението и на черковните работи. Ако Каравелов проповядва братство и съгласие между южнославянските племена, то неговите убеждения разделят барем честните и народолюбивите сърби и българи, а ако между сърбите или между българите се намират полуумни личности и късогледи патриоти, то за това Каравелов не ще нито да знае. — Р.) дали той припознава, че Македония или Западна България принадлежи на сърбите? (Това ще да реши не Каравелов и не Милош Милоевич, а самият народ, който живее в Македония или в Западна България. — Р.)

Ако в тия страни живеят българи, то защо Каравелов не отвори очите (?) на своите братия сърби. Не види ли той какво братство ни проповядат тия хора? С речи правят едно, а делом работят съвсем друго. Прочетете 31 брой от в. «Право» и вижте колко учители са отишли по Македония да претопяват българите и да ги правят сърби. (А защо не идете и вие да правите пропаганди. Или ние сме майстори само да се оплакваме? Олеле, гърмамко, сърбите щат да ни осърбят! Олеле, татко, гърците щат да ни огърчат! Олеле, байко, власите щат да ни повласят! Олеле, лельо, турците щат да ни отурчат! Ако не си достоен да си помогнеш сам, то сичко е напразно. — Р.) Кажете ми най-после, защо сърбите ненавиждат българите, когато желаят братство и единство?

Защо тия приеха 12 българчета из Македония, а изпъдиха ония, които са из България? Даже и на единственото българче, което е оставено в семинарията да слуша лекции, правителството не ще вече да помага. Сичкото това ни доказва, че сърбите не желаят вече да приемат в училищата си българчета.»

Кажете ми сега, на кой честен, благоразумен и безпристрастен българин не ще да се нарани сърцето, когато той прочете гореприведеният пример? Кой из нас не ще да се разсърди, като види, че нашето сближение върви не напред, а връща се назад? Каква е тая белградска политика? Какви са тия ръждиви мечти? Не мислят ли нашите братия да тръгнат из пътят на игумените фанариоти? Ако тия имат такива идеи, то щат да станат за смях на хората. Сичкото това е жалостно явление и ако нашите братия сърби се не постараят да поправят работата, то тежко и нам, но още по-тежко и тям!*

++

Свобода, г. III, бр. 19, 4 ноември 1872.

[БОРБАТА МЕЖДУ ГЪРЦИТЕ И БЪЛГАРИТЕ]

Цариград, 14 ноемврия

Борбата между гърците и българите принимава страшни размери. Какви последствия ще да произлязат от тая борба аз не зная, зная само това, че гърците ще да изгубят окончателно между нас своето уважение. А това уважение беше едно време твърде голямо! И така, нашата ненавист, която досега се ограничаваше само с фанарио-

* Ние имаме пълно право да се сърдиме, но нашата погрешка се заключава в това, че ние твърде често обвиняваме цял един народ, когато би трябало да обвиниме само някои отделни личности. Ако директорът на белградската семинария или Милош Милоевич са направили зло, то тряба ли ние да обвиняваме сичкият сръбски народ? Както «Правото» не представлява България, така и Милош Милоевич не представлява Сърбия. Лекета има насякъде. — Р.

тите, разпространи своята десница и над другите гърци. Истина, че това не би трябало да стане, но самите гърци прибързаха да ни хвърлят своята ръкавица и да ни повикат на двубой. Елинските вестници нападат на нас съвсем безчовечно, а Елада тържествено отпразнува провъзглашението на схизмата. И така, мирът, съгласието и братската християнска любов нямат никакво място между нази. Нашият вопрос не заключава в себе си нищо черковно, нищо йерархическо, нищо каноническо, нищо християнско. Или гръцката народност тряба да потъне в «преизподнята», или българският народ. Когато лесиците са захванали вече да говорят истина, то ние нямаме причини да лъжеме, да лицемериме и да политизираме. Кръв, мъртви тела и ненавист тряба да облеят патриаршеският престол, който почти сякога е бил зло орудие против Христа, против народите, против човещината и против нравствеността. Самите гръцки вестници вече говорят, че черковната борба се преобразява на народна и че Елада ще да употреби сичките си сили, за да спаси Тракия и Македония от «темният» варваризъм. Добър път!

Разбира се, че ние няма да се уплашиме и от елинските херои, както се не уплашихме преди малко време и от фанариотските проклятия. Ако патриаршеските проклятия се разбиха о истината, то елинските усилия ще да се строшат о българската тояга. За шарлатаните няма вече място между честните хора. И така, ние сме готови да излеземе на бойното поле, защото отсега още предвидиме гръцкото поражение. Това е вярно като ден. Гръцките органи употребляват сичките си сили, за да докажат на светът, че българският черковен (а сега народен) вопрос е повдигнат из Русия, която употреблява сичките си сили да посее панславистически идеи по сичкият Балкански полуостров. Из сичкото това се види, че патриотизмът принадлежи само на гърците, както им принадлежеше доскоро и християнската черкова. Низки шарлатани!

Тряба да ви забележа и това, че Дон Кишот е оставил вече и Тракия, и Македония и упътил се е със своят Росенант и със своят оруженосец Санчо Панса на Света гора. В светогорскният манастир «Св. Павел» братията си избрали за архимандрит един българин. Това произшествие произведе и в Цариград, и в Елада, и на Света гора голям

скандал. «Панславизмът е захванал да пъпли и по Света гора» — викат гръцките паликариета. «Русия е намерена да «оварвари» и Света гора» — викат еленските прогресисти. «Българите са намислили да влязат и в сърцето ни» — казват игумените архиереи.

Един от елинските духовни вестници, който се издава на Света гора, говореше преди малко време, че патриарх Антим VI с провъзглашението на схизмата е направил велик подвиг, защото чрез тая схизма той е спасил православието и елинизмът. «Както Леониди и Милтиад спасиха Гърция, свободата и просвещението при Термопилите, така и патриарх Антим VI ще да спаси Европа (?) от панславизмът» — говореше тоя вестник. Ако питате мене, то аз ще да изменя тая мисъл така: «Както византийският разврат погуби някога си гръцкият народ, така също и патриарх Антим VI ще да спаси сега българската народност от фанариотските нечистоти.» Разбира се, че моята мисъл е много по-правдоподобна, нежели историята на г. Леонида и мъжеството на кир Милтиада. Различието между Леонида и отца Антима се заключава само в това, че Леонид е умрял мъжествено при Термопилите, а о. Антим живее и до днес безчестно и посрамено на Фенер. Но както и да е, а гърците викат Западна Европа да им дойде на помощ и да ги избави от варварските славяни, които са готови да унищожат Елада — оная Елада, която е родила на светът Демостена, Диогена, Бертолдола, Янаки гекиминът и Спира шарлаганджият. Чудни са тие хора! Ти ги питаш колко им чинят мозъците, а тие ти отговарят, че Мавро Яни продава едри чирози! «Европа е длъжна да ни помогне против панславизмът — говорят тия поганни унуки на великите прадеди, — защото нашите прадеди първи са посеяли в Европа образование и науки.»

Тая хвалба ни припоминава пак Криловата басня за гъските, които се хвалели, че са спасили Рим. В последньото време фанариотската патриархана добива средства от сяка една страна, за да осъществи своите цели, но сичко е нищожно пред народната воля и пред човеческата истина. Старото се не подмладява, а гнилото е длъжно да падне. Нашето «Право» е съвсем вече изгубило умът си. Прочетохте ли 36 брой? Видяхте ли кой е най-верноподаният на дебелата сянка? Видяхте ли как умеят присно-

блажените да псуват? Когато не можеме да се бориме разумно, то барем да лаеме. А кому ще да бъде зло? Пак г. Найденову. 100 преномеранта по-малко. Но не грижете се (Ние се и не грижиме. — Р.); народът знае кой е Каравелов и кой е Найденов.*

×

Свобода, г. III, бр. 22, 25 ноември 1872.

[ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ В ДЕБЪРСКО И ОХРИДСКО]

Дебър, 30 януария

Аз съм търговец човек и пътувам по сичката Турска империя. Преди малко време аз дойдох из Солун в Дебър и известих се от христиените, че в Дебърският и Охридският округи са произлезли твърде големи злоупотребления. За да ви описвам сичките злодейства, които стават почти секи ден, аз не съм в състояние, ще ви опиша само по-главните. В село Киданжи (Долни Дебър) двама хайдушки главатари на име Сали Репа и Мехмед Чика със 150 другари са направили това лято големи злочинства по Дебърската и по Охридската области. В Дебърската област, в село Галичник, или Малка река, тия хайдуци земали от Деспота Траянова 1300 овце и 7 коня, а из село Пресанче от Серджа кехая — 1200 овце и 4 коня. Така също из село Лазарополи от Петра кехая са земали 1200 овце, а из село Селце от Яна кехая са откарали 1600 овце и 16 коня. Из Лазарополи са заробени 5 души българи.

* Когато един човек псува без причина, то псувнята му пада
на неговата собствена глава. Г. Найденов никогаш не може да ни до-
каже, че ние сме Блазнавчев копой, а ние почти сякога сме в съ-
стояние да му докажеме, че той е голям шарлатанин. Който говори
онова, щото не може да каже или щото не е истина, то тоя човек е
достоен за помията. И така, ние убедително молиме г. Найденова
да ни докаже, че ние сме продали совестта си на сърбите, «които са
неприятели на честното османско правителство», и че сме копои
на Блазнавца. Подобни гнусотии измишляват само най-низките
шарлатани. Сиромах Найденов! Ако не можеме да се бориме с мо-
зъкът си, то барем с бабешки манафъклъци. — Р.

Един из тях е Георги Бакшич и брат му Танаско, а на останалите троица имената не ми са познати.

Из Охридското окружие, из село Лабунище, хайдуците са откарали от Глигория Маркова 1010 овце и ранили са едного от момчетата му и в двете нозе, защото е бранило стадото. Сичкото това е извършено от гореказаната разбойническа дружина под предводителството на Сали Репа и Мехмед Чика. Види се, че когато тая дружина в кратко време е могла да извърши толкова кражби, то, без никакво съмнение, са били известени за това дело и дебърските, и охридските бейове, даже и цариградското министерство. Това може ясно да се предположи. Казваха ми, че когато обраните и пострадавшите от хайдутлукът хора отивали да се оплачат пред турските власти, то добивали следующият отговор: «Дипсиз гявурлар! Идете и оплачете се на Карадаг», т. е. да идат и да се оплачат, на черногорците. От Коледа насам в Долня Албания е произлязло страшно въстание. Предводителят на въстаниците е някой си Гашпар. Близо до Скопие са убити 45 души низами. Въстанието се разширява. Говорят, че турското правителство е земало вече мери против въстаниците, но мене се чини, че тия мери са твърде слаби: правителството няма войска. Разказват още, че между албанците и черногорците съществува споразумение.

—h—

Независимост, г. III, бр. 23, 23 февруари 1873.

[НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ДИМИТРА ОБЩИ]

София, 12 февруария

На турците е нападнал пак такъв един бяс, когото не са в състояние да изгонят ни хамалиите на дервишите, ни молитвите на ходжите, ни гащите на свещената ханъма, ни ръкавът на хаджи Бекташа. Вам са известни вече ония нещастия и ония варварства, които се случиха в София. По нашите места българите се намират в такова ужасно положение, в каквото не са се намирали ни във времената на кърджалиите и делибашите. Софийският паша е дал

воля на низамите и на сеймените да правят щото щат и да живеят по селата, както щат. С една дума, делибашилъкът царствува в сичката своя сила. Турците яздят (?), когото де срещнат, тласкат старците и бабичките в калта и теглят ги за брадите; съсипват младите с бой, а жените и момичетата безчестят посред улиците и пред очите на мъжете им и на бащите им. Содом и Гомор! Самият тетевенски мюдюрин отишъл една нощ в къщата на един българин и обезчестил дъщерята му. Бащата бил в Ловеч по своите търговски работи и не видял с очите си това скотско произшествие, което се случило с детето му, но когато се известил за сичко, като се върнал назад, то поискал да се оплаче на върховното правителство и мюдюринът затворил и него като комитаджия.

Множество богати българи са затворени и осъдени, защото на турските власти се иска да им земат имането. «Димитър Общи ни каза, че вие сте комитаджии» — говори турското правосъдие. «Димитър лъже. Ние не познаваме Димитра» — отговарят българите. «Димитър казва право, а вие лъжете» — казва пашата. «Нека излезе Димитър пред нази и да потвърди лично своите показания.» «Димитър е вече обесен и не може да бъде свидетел.» Такова е турското правосъдие. Тряба да ви кажа и това, че Димитър беше обесен така скоро само за това, за да не открие истината и да не спаси богатите българи от турските ръце.

Да кажа няколко думи и за Димитра Общи. Димитър е цънцарин из Македония; той е предводил преди няколко години в Кандия една чета против турското правителство. Преди малко време Димитър се появи по нашите места и съветоваше българите да подадат просба на в. везирин и да искат правдини от царското правителство. Изпълнили ли са българите неговите съвети, аз не зная, зная само това, че Димитър обра пощата и хвана се от правителството. Че Димитър е бил нечист и нечестен човек, това свидетелствуват самите негови постъпки. За да избави себе си от турските ръце, Димитър свалил сичката виновност на някакъв си троянски комитет — когото е измислил той сам — и оклеветил множество невинни хора. А турците имат поверение към такова едно лице, което е способно да измисли щото искате! Българите разказват, че Димитър е агентин на гръцкото правителство, а аз мисля, че той е «верноподаник» на патриархът, за когото са полезни севъзможни волнения.

—?—

Независимост, г. III, бр. 23, 23 февруари 1873.

[ЕСАД ПАША ВЕЗИРИН!]

Цариград, 14 февруария

Когато в градът ни се разпространи слух, че за в. везирин е избран Есад паша, то се зачуди и малко, и голямо. Есад паша везирин! Тоя везирин е още млад човек, той няма още ни четиресет години. Есад паша произхожда от една гръцка фамилия, която изповяда мохамеданска вяра. Когато свършил науките си в тукашното военно училище, то бил повикан от Фуад паша, за да бъде негов адютант, когато той отивал като комисарин в Сирия. Не преминало дълго време, а Есад бил изпроводен в турското посолство в Париж и назначен за надзирател над учениците, които се возпитават на правителствена сметка. В 1867 година султанът се срещнал с Есад в Париж, дал му чин полковник и заповядал му да се върне в Цариград. От онова време щастието на Есад захванало да се търкаля по мед и по масло. В 1870 година той бил вече пълен генерал и занимал мястото на председателят във военното министерство. В 1871 година султанът го изпроводил в Берлин с някакви си тайни дипломатически ноти. Когато умрял Али паша, Есад бил изпроводен в Емен за губернатор, но в твърде кратко време той бил повикан назад и назначен изново за военен министър.

Вие твърде добре знаете, че Махмуд паша избираше за чиновници само такива лица, които мислеха еднакво с него, а Есад паша принадлежи в числото на «Млада Турция». Не преминаха нито два месеца, а Есад паша беше изпроводен изново в Азия, но после падението на Махмуда той беше повикан пак в Цариград и назначен за капетан-паша, а после за военен министър. И така, в разстояние на пет години един нищожен офицерин стана в. везирин! Из Цариград явно вече се говори, че Есад па-

ша е назначен за в. везирин по желанието на султанският харем и по ходатайството на султанският син Изедина, комуто Есад паша в последньото време беше учител. Из старите министри е останал само Халил Шериф паша, но и той ще да падне и на негово място ще да дойде Етем паша. Халил паша е верен последовател на австро-маджарската политика, която е най-големият враг на Турската империя.

Правителството е осъдило 60 души българи, които уж били помешани в Димитровото дело и които уж принадлежали в числото на някакъв си таен комитет. Секи вече знае, че Димитър Общи беше прост хайдутин, а ако е това така, то какво общо има тоя хайдутин с българските комитети? Ако в България и да се намират такива българи, които са недоволни от днешньото положение на работите, то подобно неудоволствие съществува и между турското население. Самото правителство види вече, че без реформи се не може и че Турската империя тряба или да се преобрази, или да падне. И така, ако софийските жители протестират против несправедливостите на правителствените чиновници, то самото турско министерство е централен революционен комитет.

Самите членове на комисията, която откри българските комитети, се съзнава, че е действувала недобросовестно. Един от комисарите ми каза следующето: «Много невинни българи ще да изпитат съвсем незаслужено наказание. Нашите факти са събрани от такива лица, които не заслужават никакво доверие. Аз мисля, че Димитър Общи е измислил несъществующите комитети, за да спаси главата си, защото политическите престъпници имат известни привилегии и в Турция. Когато обявиха на Димитра, че неговото дело е разбойническо, а за подобно дело осъждат на смърт, то той захвана да се оправдава и да говори, че е действувал по приказанието на Тетевенският частни комитет. Сичките осъдени са жертва на Димитра Общи. «А защо вие като безпристрастни хора се не постарахте да откриете истината?» — попитах аз. «Защото волята на софийският паша беше противна с нашата. Софийският каймакамин и още някои и други лица (?) желаеха да се препоръчат пред правителството като деятелни и верни мъже.» Но както и да е, а на турците се чини, че секи един българин, който не пада на колени,

когато премине покрай него някой турчин, е революционен комитет.

В Сливен бяха затворени и мъчени няколко българи, които имали роднини хайдуци. Почти по сичката империя турците търсят български комитети, а гръцките вестници постоянно сюкат кучето. Гръцката редакция на «Phare de Bosphore» и еврейската компания на «Levant Herald» са до такава степен всеведущи, щото познават не само действията на революционните комитети, а и причините на тяхното появление. По мнението на горереказаните вестници българските комитети, а особено букурещкият, са основани от руското правителство, което се приготовлява да жъне. Руският консул в Русчук е един от най-главните български комитети, а генерал Игнатиев е шеф на българското революционно движение.

В Цариград се е съставила една смесена комисия, която е съставена от гърци, от турци из «Млада Турция» и от евреи. Целта на тая комисия е да пише в европейските вестници кореспонденции против Росия и Сърбия и против славянските народности въобще. Предводителят на тая комисия е сам Халил паша. Кореспонденциите, които се помещават в «Neue Freie Presse», в «Gazette de étrangers» и в «Times», излазят из фабриката на горереказаната комисия.

Да кажа няколко думи и за нашите черковни дела. Отсега се вече види, че нашата екзархия ще да изгуби своето значение, т. е. ще да се изгуби така също, както се е и появила, но нейното падение ще да ускори желаемата минута, и нищо повече. Падението на екзархията ще да покаже на народът, че обещанията на турското правителство са празни думи, които не произвождат никакви последствия, а това е необходимо за нашите дуалисти и за х. Иванча ефенди. Преди малко време Халил Шериф паша беше известил екзархът, че В. порта е намерена да даде на патриархът право, щото и той да изпроважда свои епископи по българските епархии. Екзархът известил министърът на иностранните дела, че ако патриархът изпълни своето желание, то народът е до такава степен ожесточен против гърците, щото техните епископи ще бъдат в незавидно положение. «Правете каквото знаете, но аз ви уверявам, че по цяла България ще да произлязат големи неудоволствия, които твърде лесно могат да имат

лошави последствия. Тряба да ви кажа и това, че аз не отговарям за тия последствия», рекъл екзархът. Тоя отговор разсърдил министърът и накарал го да изрече следующите думи: «Аз твърде добре зная отде произхожда тая непокорност, но кълна ви се в името на аллахът, че ще да унищожа бъдъщата революция от самото ѝ основание.» Из сичкото това се види, че турското правителство не познава своите собствени интереси и върви към своята пропаст. Кой му е крив? Българската екзархия е дело свършено, а това дело може да се унищожи само тогава, когато престане да съществува и българският народ. Шест милиона гласове са в състояние да се борят и против най-силните армии.

Един грък говореше преди малко време, че между елинските патриоти и между «Млада Турция» съществува вече тесен съюз. Целта на тоя съюз е да се бори против панславизмът и против грубото варварство. «С помощта на тоя съюз патриарханата ще да накара и Ромъния да се покори на своите господари и да върне манастирското имане, което е тя отнела така несправедливо — говореше гъркът. — Гръко-турският съюз ще да покаже на сичкият свят, че Росия няма право да унищожава дълговечните права на елинизмът. Патриархът ще да прокълне сичките свои противници, а гръко-турската младеж ще да накара варварите да преклонят главата си.» Подобни убеждения се чуят по цял Цариград. Когато се разнесе слух, че Сърбия изново иска от турското правителство Зворник и Сакра, то гръцките паликариета се хвалеха, че щат да съберат няколко легии, за да накажат непокорните панслависти, които мечтаят за някакво си южно славянство.

×

Независимост, г. III, бр. 24, 3 март 1873.

[БЪЛГАРСКИЯТ НАРОД ЩЕ СЕ БОРИ ДО ПОСЛЕДНЯТА СИ КАПКА КРЪВ]

Русчук, 26 февруария

Ако следствената комисия и да доказа на В. порта, че в Дунавският вилает не съществуват никакви революционни съзаклятия, но турското правителство сѐ още не може да се успокои и да запуши «рахат» чубукът си. Гръцкият орган «Phare du Bosphore» е един от ония пророци, които рядко говорят неистина, а турското правителство има пълно поверение към тоя вестник. Тоя вестник говори, че числото на панславистическите бунтовници в Дунавският вилает се увеличава сѐ повече и повече, защото почти секи учител и секи свещеник е член на революционният комитет. «Тия шпиони (??) (Кой е шпионин? — Р.) дохождат сяка минута из Букурещ (?) и из Росия, говори гореказаният вестник. Вниманието на правителството е обърнато повече към свещениците, които дохождат най-повече из Киевската семинария. (Кой е шпионин? — Р.) Въобще положението на работите в България не представлява гаранция за бъдъщото спокойствие. (Кой е шпионин? — Р.) Чиновниците са зачудени от оная благосклонност, която чувствува българското население към ония агенти, които дохождат отвънка. Числото на техните последователи е порасло до 50 хиляди. (До 6 милиона. — Р.) Главната грижа на учителите е да представляват в театрото драми из българската история и да възбудят между народът «н а р о д н о ч у в с т в о». (Кой е шпионин? — Р.)

Сиромаси гърци! Гореприведените думи са последнята сламка, за която се хвата елинската народност. Ако би Сократ излязъл из гробът и да погледа своите едноплеменници, то би станал сътрудник на присноблаженото «Право». Но както и да е, а на гърците е дозволено да измишляват всевъзможни глупости и да ги печатат в цариградските вестници, когато в. «Македония» беше запретен от правителството без никакви причини!

Из Цариград явяват, че богатите гърци събират пари за устройството в нашият град една великолепна гръцка черкова. Какво да говори човек? Аз не ща да погреша, ако кажа, че желанието на гореказаните гръцки патриоти

няма да се осъществи. Българският народ се е решил да се бори до последнята си капка кръв против сяко едно насилие. Комисията, която се беше събрала да разгледа българо-гръцките несъгласия, беше до такава степен безсовестна, щото се реши да обвини българите, ако тие и да са верни изпълнители на султанският ферман. Нашето местно правителство рекло на комисията, че русчушките българи работят по желанието на революционният комитет, а това беше достатъчно да уплаши безпристрастната комисия и да я накара да окриви българската младеж. Ще видиме. Несправедливостите, които извършава турското правителство, са до такава степен големи, щото не могат вече да се търпят.

—?—

Независимост, г. III, бр. 24, 3 март 1873.

[ДИОГЕНОВСКА ДИПЛОМАЦИЯ]

Цариград, 2 марта

Откакто руското правителство е приустановило доходите, които нашите православнейши елини получаваха от руската нива, то против панславизмът е захванало да вика сичкото пелопонезко блато. Изключаваме из това число само триестанският в. «Имера», който блаженствува под покровителството на немските богове и който е останал и до днес «услуакълдлия» и съветова блатото да бъде по-благоразумно и да не разваля своите собствени интереси. «Имера» съветова гърците да бъдат остроумни и да се постараят да излъжат и русите, и славяните, и българите, и панславистите. По мнението на тоя вестник гърците за време не тряба да разкъсват своите добри отношения с Росия, защото в противен случай тие ще да повредят сами на себе си. «Нашата обязаност е да спасиме със сичките свои пожертвования елинските епархии (?) от «чуждото нападение» колкото можем по-сигурно и по-мълчешката, а не да излазяме на сцената, облечени в рицарски дрехи от средният век и да се хвалиме, че сме станали защитници на образована Европа и че сме

предназначени да спасиме светът от казаците.» «Ако Росия ни не закача, говори тоя същи вестник, то ние тряба да мълчиме и да работиме, а когато ни тя повика на бойното поле, то ние тряба да излеземе пред нея еднодушно и да премериме силите си.»

Разбира се, че даже и тая диогеновска дипломация се е показала съмнителна на «Неологос», който обвинява своят едноутробни братец, че уж и той е станал вече панславист или руско орудие. Тряба да ви кажа и това, че «Имера» се счита между нази за най-умерен и за найбезпристрастен гръцки вестник.

За нашите черковни дела се не чуе ни бяло, ни черно. Един турски чиновник ми разказваше преди няколко деня, че Етем паша е по-справедлив и по-разсъдителен от Мехмед Ружди паша. Ще видиме и него! Но ето и друга беда. Научих се из достоверен източник, че султанът е намислил да унищожи везирството и да състави министерски кабинет по европейската метода. Един от министрите ще бъде председник в министерството, а секи от министрите ще има лично сношение със самият султан. Ако бъде воведена тая реформа, то много дела ще да приемат подобър ред, защото досега сяко едно министерство е било собственост на в. везири.

Днес се научих, че и днешното министерство ще да падне. Причината е българският черковни вопрос. Халил Шериф паша е намислил да употреби строги мери против българите и да ги принуди да се откажат от султанският ферман, когото той желае да измени, а в. везирин и няколко души от министрите са противни, защото по тяхното мнение сяко едно насилие ще да произведе нови волнения. «Ако не ограничиме правата на екзархът — казал Халил паша, — то Росия ще да изпълни своите цели.» «Каква Росия? Българите искат своята черковна независимост не за Росия, а за себе си. Не слушайте какво говорят гърците. Ако ние земеме страната на гърците, то българогръцките дела ще да станат турско-български» — рекъл везиринът. Сичкото това ми разказа един от турските чиновници, комуто аз вярвам. Същият чиновник ми разказа, че Халил паша ще да падне, той мислил вече да подаде оставката си.

Големи чудеса! Българският вопрос и Росия! Че днешня Росия твърде малко мисли за интересите на славянските

племена въобще, говорят и самите руски официални и неофициални вестници, а сичкото това се потвърдява и със следующите факти. В Цариград е дошла една черкезка депутация, която моли султанът да дозволи на черкезките мохамеданци да се преселят в Турция. Тая депутация говори, че ако султанът се не съгласи да изпълни желанието на черкезките народности, то тия ще да се повдигнат на оружие и щат да умрат до един. «Ние сме били сякога поданици на н. в. султанът, а русите са само едновременни наши завладатели. Султанът тряба да помисли за благосъстоянието на своите деца, които са останали верни на неговият престол» — говорила депутацията. Разказват, че турското правителство изпроважда твърде често свои апостоли на Кавказ, които говорят на народът, че султанът е готов да им подаде ръката си и да ги избави от руските неверници. Когато руският престолонаследник преминал през Кавказ, то черкезите му подали просба, в която го молят да им дозволи да се преселят в Турция. Разказват, че руското правителство се било възпротивило, но неговите старания били останали напразни. Мнозина говорят, че Росия е сама причина, за да се случи това произшествие, т. е. тя и сама желае да се избави от тоя ленив, крадлив, кръвожаден и невежествен народ. Мене се чини, че това е свята истина, но какво ще да бъде състоянието на християните, които живеят на Балканският полуостров? Ако Росия не е в състояние да се бори с черкезките разбойници, то християнските поданици на султанът тряба да подложат гърбът си под нови нещастия и под нови тояги.

Секи вече знае характерът на черкезите, които днес населяват Турската империя. През декември 1872 година черкезите държали народна скупщина, на която било решено да се преселят до един в Турция и да оставят своите планини заедно с добитъкът си. Депутатите говорят, че това преселение тряба да стане през априлия. «Ако Росия намисли да ни запре, то ние ще да се побуниме» — говореше един от депутатите. Един русин потвърди думите на черкезинът и прибави: «Руското правителство е в затруднително положение. Черкезите са обявили на нашите местни власти, че не припознават вече авторитетът на руският цар и сериозно мислят да се преселят в Турция. Нашият министерски съвет в последньото време

се занимава само с черкезките дела. Аз би посъветовал нашето правителство да ги пресели в Сибир, защото тие разбойници са в състояние да запалят и Турската империя.» Но както и да е, и нам грозят нови опасности. Турският в. «Басърет» съветоваше турското правителство да насели черкезките преселници на сърбо-българските граници и по бреговете на Дунавът, щото да прекъсне сяко едно сношение, което би имали българите със Сърбия и с Ромъния. Сичкото това е голямо зло за българският народ, но това зло не може да бъде полезно така също ни за Сърбия, ни за Ромъния. Аз мисля, че и българите, и Сърбия, и Ромъния са длъжни да предупредят злото, защото нашето общо положение ще бъде още по-назавидно.

×

Независимост, г. III, бр. 25, 10 март 1873.

[ХАДЖИ ИВАНЧО — «БЕЗПРИСТРАСТЕН». . .]

Цариград, 9 марта

С нашият черковен вопрос захващат да се интересират изново сичките православни християни и сичките дипломати. Турското министерство се старае да угаси българското движение и да накара българите да бъдат «чисто православни»: Росия е изпроводила две дълги послания и до двата враждующи синода, в които се говори, че българите тряба да се помирят с патриархът и че патриархът тряба да бъде по-снизходителен и по-безпристрастен, а фанариотското блато се е въоружило против сичките неелини, които разрушават великите идеи на нова Елада. Възможно ли е, кажете ми сега, каквото и да е споразумение или съгласие между гърците и българите? Аз ще да отговоря на тоя вопрос отрицателно, защото понавам и желанието на българският народ, и стремленията на гърците. Четете гръцките вестници и уверете се, че аз говоря истина. Гърците са луди фанатици, а с подобни фанатици не може да бъде никакво споразумение. Освен това ние сме обявени вече за схизматици,

следователно между нази и фанариотите лежи голяма пропаст, която никога няма да бъде унищожена окончателно.

Ако фанариотският патриарх признае своите погрешки и ако ни помоли за опрощение, то ние сме готови да го простиме и да му върнеме някогашното почитание, но фанариотските фанатици са останали и до днес твърдоглави, а ние нямаме намерение да се отказваме от своите права за тяхната любов. С една дума, ние ще да се помириме с гърците само тогава, когато добиеме сичко, щото ни принадлежи, и когато отърсиме дрехата си от сяка една чужда ръжда. И така, нашето междуособно примирение е съмнително, както са съмнителни и гръцките победи. Ако правителството ни накара насила да се споразумееме с патриархът и ако пожелае да измени ферманът, то ние ще да се откажеме съвсем от полузависимата йерархия и ще да помислиме за своето бъдаще по-сериозно и по-енергически.

Съдържанието на писмата, които са изпроводени от руският св. синод, още не ми са познати, но из някои си слухове се види, че тия писма имат примирително свойство. Ще видиме. Сърбия не е отговорила още нищо. Един из атинските гръцки вестници говори, че Русия е намерена да излъже и турците, и патриархът, за да достигне своите цели. Разбира се, че ние не тряба да обръщаме внимание на тия кукувици, и да продължаваме работите си.

Из Албания са получени за правителството твърде тревожни известия. Албанците искат своите стари права, които са имали при Георгия Кастриота (Скендер бея). Турското правителство мисли да употреби енергически средства. В последньото време се изпровожда голяма сила на сръбските граници и в България.

Комисията, която затвори и осъди в София така наречените революционери, е подала на Портата своите протоколи, които са потвърдени вече и с царското ираде. 62 души са окривени и наказани. Двоица са осъдени на смърт за бунт, за политически престъпления и за убийство (?). Единът е вече наказан, а другият очаква султанската милост. Другите са осъдени на робия. Едно отделение е изпроводено вече в Азия, а другото ще бъде затворено в цариградските темници. Сичкото това ни напоминава Настрадинходжевото съдилище.

Разказват, че Димитър Общи рекъл на комисията да го съди като политически престъпник, а честитата комисия отговорила, че той е прост убиец. «Аз никого не съм убил» — рекъл Димитър. «Бунтът е убийство» — отговорил х. Иванчо. Такива са турските съдилища! Някои от чуждестранните представители в Цариград са явили на Портата, че осъдените вече лица тряба да се съдят изново в Цариград, защото между самите комисари се забележва противоречие. Портата най-напред се беше съгласила да изпълни желанието на посланиците, но преди малко време тя зема обещанието си назад. Каква е причината? Разказват, че някой си от министрите (види се, Митхад паша) рекъл пред министерският съвет, че ако Портата изпълни желанието на посланиците и ако оправдае някого от осъдените, то самите посланици, които търсят причини, ще да явят на правителствата си, че турските съдилища нямат никакво юридическо значение. «Ние изпроводихме в София най-първите наши юристи, рекъл министърът, а сега искаме да докажеме, че тия нямат поверение и между нас.»

Тряба да ви кажа и това, че х. Иванчо се беше похвалил пред един наш българин със своето безпристрастие и рекъл така: «Аз твърде добре зная, че множество невинни хора са осъдени на големи страдания, но можех ли аз като българин да се възпротивя на това осъждание? Ако би проговорил даже една дума за ползата на осъдените, то би повредил още повече на работата. Мене ме назначиха за комисарин само за това, за да се крият зади гърбът ми.» Разбира се, че х. Иванчо лъже и в това отношение. Тоя български патриотин е увеличал сяко едно дело и старал се е да вовлече в съдилището и най-невинните личности, за да се препоръчи пред правителството. Че сичкото това е така, свидетелствува неговото отношение към някои млади момчета в Русчук, които нямат никакво понятие ни за народни работи, ни за Димитра Общи. «Казвайте, момчета — рекъл той, — защото ние знаеме почти сичко. Когато се хвана дяконът, то намерихме у него някакви си писма, които компрометират и много наши русчушки българчета. Ако се

признаете чистосърдечно, то ще да бъдете простени.» Сичкото това ни доказва, че х. Иванчо е една от най-гнусnavите личности. Горeказаните думи х. Иванчо е говорил пред ония момчета, които са се волнували против гърците в Русчук, следователно и той меша гръко-българските дела с Димитровите хайдутлуци. И тоя човек се не срамува да се нарича българин! Но сичкото това няма да остане тайна. Истината ще да изплува над лъжата като зехтин над водата.

Независимост, г. III, бр. 26, 17 март 1873.

[ФЕРМАНЪТ ПРИНАДЛЕЖИ НА НАРОДА]

Цариград, 16 марта

Аз ви явих вече, че турското правителство беше заповядало на дяда Антима да занесе ферманът и да се покори на царската воля. Това трябаше да се случи днес, но то се не случи. Каква е причината? Едни разказват, че причината е генерал Игнатиев и няколко други чуждестранни представители при Високата порта; други разказват, че между самите министри е произлязло някакво си неспоразумение, а трети говорят, че султанът е променил своите убеждения и намислил е да действува в това отношение съвсем другояче. Да ви кажа и аз своето мнение за тоя важен вопрос. Правителството е намислило да употреби по-миролюбиви мери против българската народност по две причини: 1) чуждестранните сили съветоват Портата да работи осторожно и обмислено, защото в противен случай твърде лесно може да рукне революция; 2) дядо Антим е явил на Портата, че ще да си подаде оставката и че ферманът принадлежи на народът, комуто е и даден, следователно, преди да пита народът, той не смее да удовлетвори желанията на правителството. «Аз съм избран от народът — рекъл дядо Антим — и заклел съм се да изпълнявам желанията му, а ако е това така, то народната воля е за мене така също свещена, както и божията. Самият ферман говори, че н. в. султанът дава правдини не на екзархът, а на народът, следователно правителството тряба да поиска ферманът си не от мене, а от самият народ. Българският народ тряба да изпроводи в Цариград изново свои представители, които да влязат в споразумение с правителството и да направят онова, щото намерят за по-полезно.»

Разбира се, че дядовите Антимови думи не би могли да подействуват на турският мозък, ако да не би били някои от чуждестранните представители, защото горeказаният мозък отдавна вече е обрасъл с мъх и не може да скрои нищо повече освен следующите думи: «Кажете на тия гяури да мълчат и да слушат. Отсечете главите на непокорните. Набийте на кол неприятелите на царството.» Но както и да е, а турското министерство и европейските посланици се занимават енергически с българският черковен вопрос. Руският упълномощени, който е изпроводен от Св. синод, работи така също твърде добросовестно за доброто на православната черква, но неговите старания остават сега-засега напразни, защото гърците в неговото посредничество видят само панславистически цели и пристрастни намерения. С такова око гледат на това посредничество и турските власти.

Когато падна Халил Шериф паша, то секи из нас мислеше, че много неща ще да приемат по-добро направление, но в министерството влезе Митхад паша, който се отличава от Халил паша само с това, че той е малко по-пернат, по-вятърничев и по-твърдоглав. Ако би хората питали мене, то аз би назвал Митхада Дели Митхад паша, защото думата д е л и (луд) се употребява в Турската империя за похвала на сяка една по-достойна личност, т. е. когато турците желаят да похвалят някого, то го наричат или дели, или пехлеван. Халил паша беше само пехлеван. Това заключение аз правя само затуй, защото Халил паша беше казал преди малко време на едного от българските представители, че ако българският народ не послуша мъдрите съвети (?) на правителството, то той (Халил) ще бъде принуден да употреби против него (против народът) байонети и да го накара насила да приеме гръцките архиереи. Митхад паша не е такъв. Тоя европеец рече, беси, коли и набива на кол и правите, и кривите, т. е. той е готов, когато искате, да

избеси сичката рая, ако само тая рая захване да дъха човечески и да ходи на два крака. Сяко човеческо проявление и сяка човеческа наклонност се преследуват от тоя тиранин така също, както султан Махмуд преследуваше преди триесет и пет години еничерите и бунтовниците. А тоя човек се счита за образец в честитото турско господарство!

Надеяме се, че Сафет паша ще да бъде малко по-умен и по-безпристрастен и от Митхада, и от Халила. Когато тоя министър управляваше преди няколко години същото министерство, то беше миролюбив, осторожен и благоразумен. Гърците са твърде неразположени към него. Разказват, че между Митхада и Сафет паша съществува стара вражда и че тая вражда е била най-главната причина, за да се не унищожава за време и ферманът. Но и това не може да бъде за нас утешение, защото само Сафет паша и в. везирин принимават страната на българският народ, а другите министри, даже и самият султан, са наши противници.

Да ви кажа няколко думи и за мненията на нашите българи за тоя вопрос, т. е. за унищожението на ферманът. Старите българи са се изплашили от антихристът и готови са да се върнат в обятията на фанариотският «истукан», защото в противен случай тия ще да изгубят любовта и от страната на правителството (?), а младите българи се радват от сичкото си сърце, защото не мислят да стават побратими ни с турците, ни с гърците. «Сяка една турска несправедливост е полезна за нашите предприятия — говорят младите. — И така, да е жива турската глупост и османлийското тъпоумие! Ако би ние накарали турците насила да вървят по волята ни, то и тогава не би могли по-лесно да изпълниме желанията си. Да живее глупостта!» Аз се съглашавам с младите.

Сръбският митрополит е изпроводил на екзархът своят портрет и изявил му е своето искрено съчувствие; из Росия го похваляват за неговото чистосърдечие, постоянство и правдолюбие; из Ерусалим му изпровождат адреси; по сичка България се молят за здравето му. И така, вие вече видите, че гръцкият корабл е длъжен да потъне. Ще видиме какво са намислили да правят

после сичкото това турските власти! Дай боже повече лудости!

Арабите в Палестина се отказват да приемат новият йерусалимски патриарх Прокопия. Между гърците и арабите се е разгоряла страшна вражда. Гръцките калугери разбили няколко арабски черкови и отняли сичко, щото и да намерили в тях. Арабите са изпроводили до правителството просба, в която го молят да изгони из Палестина сичките гърци. Бившият йерусалимски патриарх Кирил защищава правата на арабите. По тая причина кир Антим IV е помолил правителството да изгони о. Кирила из Цариград, но в. везирин се отказал да изпълни желанието му. Българите са изпроводили о. Кирилу адрес, в който похваляват неговите действия и обещават му помощ и поддръжка.

X

Независимост, г. III, бр. 27, 24 март 1873.

[«ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТИ». . .]

Цариград, 19 марта

По цариградските улици се не чуе нищо друго освен «българският черковен вопрос», «нови заеми», «промение на министерството» и пр. С една дума, секи е станал политик, секи проповядва социални идеи, секи се старае да наддума своят съсед. Гърците ще да се съединят с турците (ще да се изтурчат) и ще да съставят силна армия против панславизмът; турците ще да преобразят държавата си, т. е. ще да отурчат своите християнски поданици и ще да съставят велика империя; а българите? — За българите не питайте. Българите само охат ахат, оплакват се, хвалят турското правосъдие, плащат даноци, кланят се пред бръснатите глави, хранят кучетата им и пр., и пр.

Нашите вестници се намират в метильово състояние, защото, от една страна, тям се не дозволява да бъдат независими, а, от друга, защото тие сами не желаят да бъдат български. В 6 брой на в. «Турция» вие ще да прочетете

следующето: «Спазванието (запазванието) на българската народност се намира в братският поминък на народът ни с турският народ и с другите народи в царщината и в неговата вярност към царят най-много сега (?), когато началото за сгрупчиванието (?) на народностите е преодоляло в цяла Европа» (?). Разбрахте ли какво иска да каже в. «Турция»? Ако не разбирате, то аз ще да ви разясня това темно дело, за да преклоните колената си пред г. Геновича и да му каже[те] «браво». Г. Генович иска да живее с турският народ братски и приятелски, но защото турчинът никога няма да дозволи на гяур Генович ефенди да му бъде брат, то гяур Генович ефенди е намислил да се потурчи и да се сгрупира с османлиите по образецът на Западна Европа. Г. Генович уверява своите читатели, че в Европа (в цяла Европа) това сгрупирание се е захванало вече, а ние сме били досега до толкова слепи, щото не сме видели какво братско сближение произлазя между немците и французите, между славянските племена и немците, между италианците и французите, между гърците и българите.

Г. Генович ни открива голяма европейска тайна. Благодариме го. И така, по неговото мнение, народностите тряба да изчезнат и да се възцари единна и неразделна турска монархия, а сичкото това трябало да стане за любовта на Западна Европа, която се групира в едно цяло. Чудеса! Вестник «Турция», който се счита за полуофициален вестник, проповядва социализъм, а г. Генович, който се счита за турски чиновник, принадлежи в числото на турските интернационалисти! Какво не бива на светът! Но да не помислите, че само г. Генович принадлежи в числото на интернационалистите. Между турските ефендиета така също се е появила патриотическа идея, че за възобновлението на Турската империя са потребни жертви и че тая империя тряба да се лечи радикално. Но как? Христиенските народности са длъжни да се откажат от своята народност и да станат една неразделима част от турският народ. Разбира се, че подобни идеи тряба да останат само идеи, т. е. фантазии, защото Турция е не национална, а религиозна държава.

Разказват още, че турците са съставили таен комитет, който има намерение да свали днешният султан от престолът и да възкачи султан Меджидовият син Мурата.

В тоя комитет участвува почти сичкото турско духовенство. Множество молли са изпроводени по турските провинции да проповядат и да приготовляват народът. Тия фанатици мислят, че султан Азис е пристрастен, т. е. че той е полугяурин, защото дава права на своите христиенски поданици и защото не уважава обичаите на своите прадеди; с една дума, тия искат да подновят еничарските времена и да секат надясно и наляво.

Тряба да ви явя и това, че Митхад паша има сношение и с либералците (интернационалистите), и с фанатиците (еничерите). Правителството търси нов заем от 12 милиона лири. Разказват, че няколко души ингелизки банкири са се обещали да дадат на Портата тая сума, но искат по 40% годишни проценти.

Да ви кажа сега няколко думи и за нашите черковни дела. Правителството е захванало да се отнася към нашият екзарх малко по-деликатно. Генерал Игнатиев употреблява сичките си сили да убеди турското правителство, че ако то отнеме ферманът, то българите няма да седят мирни и Турция ще да пострадае на секи начин. Както се види, днешньото министерство е малко по-умерено. Преди няколко деня фанариотският патриарх беше ходил при в. везирин, за да му разясни някои дела, които се касаят до българскиярт черковен вопрос, но везиринът го приел твърде хладно. Това произшествие е возволнувало изново сичкото гръцко блато, което не знае вече какво да говори и какви интриги да измишлява. «От руситe, които ни хранят и облачат, се боиме, а турците, на които възлагахме досега сичките свои надежди, ни не слушат», мислят гърците и бълват отрова.

Дядо Антим ходил преди няколко деня при в. везирин и разказал му за онова волнение, което беше произлязло по България, когато се разнесе слух, че правителството ще да си земе ферманът. В. везирин рекъл, че ферманът не ще да се земе, но той тряба да се измени, защото в него се срещат някои и други противоречия.

Между г. Чомакова или между така наречената млада партия и между екзархът съществува голямо охлаждение. Причината е тая. Дядо Антим по желанието на Росия е влязъл изново с патриархът в примирителни договори, а Чомаков и неговата партия са противни на това. «После схизмата ние не смееме да влазяме с фанарио-

тите в никакви преговори — говорил Чомаков, — в противен случай ние ще да въоружиме народът и против себе си. Освен това ние унижаваме и народът, и себе си. Ако патриархът желае да се помири с българският народ, то е длъжен по-напред от сичко да вдигне схизмата и да поиска от бившето свое стадо християнско прощение. Но гърците говорят, че за патриархът би било голямо унижение, ако той да признае погрешките си. Говорят още, че той би унизил и в. черкова, и православието. Това мнение е фалшиво. Вие твърде добре знаете, че Христос е умил краката на апостолите си. Българският народ е до такава степен чист и верен на своята религия, щото фанариотският патриарх може смело да умие краката му и да очисти совестта си. Не овците търсят пастирът си, а пастирът овцете си. И така, българите тряба да се държат енергически на своето място и да вардят с достойнство своята черкова и своите свещени права. Чистият, честният и правдолюбивият човек тряба да стои като дирек на своето място и да се не бои от никакви интриги.»

Дядо Антим мисли другояче. По неговото мнение българите тряба да влязат още веднъж в преговори с фанариотският патриарх и да удовлетворят желанията на сичките православни християни (?). Тряба да ви кажа и това, че от тия преговори няма да произлязат никакви резултати, защото патриархът иска много, а ние не даваме нищо, или, да кажа по-правилно, ние искаме сичко, а патриархът не дава нищо. Условията, които се предлагат от гърците — ако се случи споразумение между българският народ и патриархът, — са до такава степен пристрастни, щото българският народ никога няма да ги приеме. Неприятелите на г. Чомакова разказват, че затоя човек се не съглашава с екзархът само затова, защото има свои егоистически цели. Това е лъжа. Чомаков е готов секи ден да даде сметка за своите действия. «Или сичко, или нищо» е нашата девиза.

×

Независимост, г. III, бр. 28, 31 март 1873.

[САМИЯТ КАЙМАКАМИН СЕ ПОЧУДИЛ. . .]

Никопол, 20 марта

Не може вече да се търпи! Турското правителство прави чудеса. Тетевенските правителствени чиновници продали от стоката на х. Станя и на Петка Лилова, т. е. за двесте лири кукуруз и смрадлика, и донесли на семействата им сметка, в която се говорило, че правителството е изхарчило горереказаната сума за шпионства, за ходение нагоре-надоле, за каймакамите, за заптиетата и пр. Обири и убийства стават по нашите места почти секи ден. Народът е в голямо отчаяние. Ни един турчин не желае вече да плаща дългът си на търговците, защото скоро щяла да бъде буна, а ако някой българин посмее да им не даде стока на вяра, то явяват на пашата, че тоя търговец е бунтовник и че псува правителството. С една дума, и турците, и чорбаджиите се хранят наготово и глобят сиромасите съвсем безнаказано.

Да ви разкажа какво чудо е станало в Плевен. Г. Саркиз Агопян (ерменец) предложил на нашите плевненски патриоти (на Т. х. п. Георгиева, на х. Константина х. Пакова, на Пека х. п. Георгиева и на Т. Вацова) да се напише едно прошение, да се подпише от по-главните граждани и да се изпроводи в Цариград до върховното правителство. В това прошение трябало да се яви на правителството, че мнозина (за тетевенската работа) са осъдени съвсем невинно и че правителството е длъжно да ги изпита втори път и да ги пусне. Ерменците, турците и каймакаминът се съгласили да подпишат това прошение, защото били уверени, че горереказаните лица са невинни, но нашите чорбаджии се отказали със следующите думи: «Каквото са търсили, това и да намерят.» Самият каймакамин се почудил, като чул подобна логика. Един от градските бейове и мюфтията бяха рекли на едно наше мекере, че ако да не би бил х. Иванчо и няколко души от нашите честити чорбаджии, то не би пострадали толкова невинни жертви. И така, турците имат повече жалост и повече човечески проявления, нежели нашите еднородни братия българи (?).

Нека говори кой що ще, а аз ще да кажа, че нашите българи са достойни за презиране. За такива хора нищо

друго не остава освен еничарски ярем, башибозушки камшик, делибашка брадва и вечно робуване. Кой може да ми каже, че аз говоря неправда? Кой може да ми каже, че аз съм пристрастен? С какво можеме да се попохвалиме ние пред светът? Ние сме по-лошави и от циганите, и от евреите, и от гаджалите. А още обичаме да се хвалиме пред хората, че сме по патриоти от гърците! Лъжеме, лъжеме като черни цигани! Ако страдаеме днес, то страдаеме по своята воля и чрез своите собствени погрешки. Кой ни е крив? Аз не мога да обвиня ония мъже, които казват, че не са българи. Ние сме длъжни да се срамуваме и сами от себе си.*

С

Независимост, г. III, бр. 28, 31 март 1873.

[ГЕОМЕТРИЧЕСКИ ПРАВИ ЛИНИИ]

Цариград, 27 марта

Гръцките вестници, а особено православнейши «Неологос», са станали до такава степен подли и низки, щото честните хора захващат да се убеждават, че самите гърци са изгубили вече и оная последня своя честност, която се намира даже и у най-развалените натури. В последньото време «Неологос» се е решил само да лъже и да разказва на читателите си приказнички из «Хилядо и една нощ». Истина, че лъжата е била почти сякога привилегия на гърците, но и тая лъжа, както и секи предмет, има свой край, свои граници и своя големина. Днешните гръцки лъжи са безгранични и безкрайни, т. е. тие приличат на геометрическите прави линии. С една

* Ние не разделяме убежденията на нашият дописник по много причини. Честният човек не тряба да се отказва от народността си и в такъв случай, когато би останал сам между найсмрадливото гюбре. Ако захванеме да се отказваме от името си, то народът ни никога няма да излезе из настоящето положение. Ако нашите по-първи хора да не са се гърчили, власили, сърбили, турчили и пр., то и ние не би били в такова жалостно положение. Бъдъщето е наше. — Р.

дума, и лъжата е достигнала вече до своето геометрическо съвършенство.

Така например «Неологос» ни разказва, че по повелението на Митхад паша в Цариград били доведени из Русчук двама българи, които са направили големи злини на царството, т. е. на панелинизмът. Тряба да забележа тука и това, че ц а р с т в о т о и п а н е л и н и з- м ъ т са станали в устата на с о л е н и т е Кастор и Палюкс. Гореказаните българи, говори «Неологос», се земаха от вапорът с триесет жандарми, изпроводиха се в министерството на полицията с един юзбашия и с един мюлязимин и затвориха се. Тие българи, според както ни уверяват (кой ви уверява? — Р.), се обвиняват (от вселенският патриарх. — Р.) като съучастници в централния бунтовнически комитет в Букурещ (който има цел да троши безсовестни и подли гръцки глави, които измишляват всевъзможни подлости. — Р.)

Истината е тая. Мнозина се оплакваха, че русчушката комисия е била пристрастна към гърците и желаеха, щото върховното правителство да разгледа изново русчушкото произшествие и да накаже виновниците по заслугите им. Митхад паша послушал тие съвети и заповядал на русчушките граждани да изпроводят 3—4 депутата, за да му явят подробно за сичко, щото се касае горешказаното произшествие. Тие депутати още не са пристигнали в градът ни. В Цариград беше дошел из Русчук само Стоил Попов, но той не е нито затварян, нито изпроваждан с жандарми. Стоил е дошел по своите частни дела, а ако е ходил при Митхад паша, то е ходил пак по своите частни дела. Идете после това и вярвайте на гръцките вестници! Аз отдавна вече съм се убедил, че ако гръкът каже: «вали дъжд», то тряба да е голяма суша, а ако каже: «аз светя вода», то да знаеш, че той продава чирози. Такъв фалшив народ вие не можете намери по сичкият свят.

Но да оставиме тие калпазани да интригуват и да лъжат и да поговориме за себе си. Какво да говориме? Слушайте. Българите са твърде горещи патриоти и «весма» доброжелателни хора, но тяхното родолюбие и техните обществени доброжелания приличат на цвете заранвечер. Това цвете цъфти и украшава градината само през нощта, т. е. когато сичко спи, а българинът е патриотин само тогава, когато се намира на хорото или когато пие

на някоя сватба, т. е. когато е уверен, че никой няма да го накара да жертвува за обществени неща. Земете за пример българската черкова в Цариград, земете за пример солунската черкова, земете за пример търновските училища, земете за пример и сяка наша обществена работа.

Ако би нашият патриотизъм траял повече от минзифарът, то ние би били велики хора, но нашата фурна се пали само с вятър или с празни обещания. Направихме си екзарх и оставихме го да умре от глад; направихме си в Цариград черкова и оставихме я да се събори; направихме си училище и изпъдихме учителите си; отворихме си читалище и скарахме се; основахме си женски дружества и извадихме си очите; добихме си вестници и не плащаме на редакторите им. . . Господ да ни бъде на помощ! Екзархът е намислил да накара своето патриотическо стадо да направи българската черкова в Цариград, но това стадо бяга като опърлено от своят архипастир, за да не дава парички и да не купува темян.

Нашите по-едри дела вървят малко по-добре. Българските епископи отиват вече по епархиите си, а фанариотското блато е готово да повдигне кръстов поход против българските варвари, които са до такава степен твърдоглави, щото не земат ни от анатеми, ни от схизми, ни от кротки и душеспасителни убеждения. Вселенският патриарх беше ходил преди няколко деня при в. везирин и помолил го да не бърза, т. е. да не дозволява на екзархът да изпровожда своите епископи по епархиите още няколко недели, защото той (патриархът) събирал някои и други факти, из които правителството щяло да види какви последствия могат да произлязат от решението на българския черковен вопрос. Пак панславизмът: «Екзархът е орудие на Росия и на панславизмът» — рекъл патриархът, — но в. везирин останал равнодушен и после патриотическите заявления на своят верноподаник. На другият ден патриархът ходил при министърът на вътрешните дела, но и при него косата му се ударила о камък. «Позволете ми барем да изпроводя и аз свои епископи по ония епархии, които са населени с гърци (?)» — рекъл той. «Тряба по-напред да се пита народонаселението» — рекъл министърът. «Аз съм вече добил из различни епархии адреси, в които ме молят да им изпроводя гръцки епископи» — рекъл Антим IV. «Покажете ми тия адреси.»

Патриархът му показал една телеграма из Варна, която била подписана от три гърка и от две гъркини, и едно писмо из Русчук, под което се били подписали двама халваджии и един чирозопродавец.

Да ви разкажа и за положението на зелените. В Цариград е открито някакво си съзаклятие, което уж било пуснало дълбоки корени по сичката Турска империя. Множество бейове и чиновници са затворени. Из Босна являват, че в Сараево турските власти са успели вече да накажат няколко души турски големци, които уж са имали сношение с цариградското тайно общество. Един турчин ми разказваше, че по-голямата част от членовете на това общество били чуждестранци. Аз мисля, че и това общество — както и сичките други тайни общества — е основано или измислено от Митхад паша, който не може да живее без тайни общества и без кървави сватби. Разказват още, че в. «Ибрет» е бил орган на това дружество, а ние знаеме, че Митха́д паша покровителствуваше едно време на тоя вестник.

Множество гърци, които са били досега руски поданици, хвъргат пашпортите си, за да нямат с Росия нищо общо. Неудоволствието на гърците против това господарство расте сè повече и повече. А Росия? — Росия се смее на тие Дон Кишоти и продължава своите дела. Генерал Игнатиев е станал за гърците по-страшен и от чумата.

×

Независимост, г. III, бр. 29, 7 април 1873.

[КАНИЦ ЗА БЪЛГАРИЯ И ЗА БЪЛГАРИТЕ]

Хохенхайм, 29 марта

Познато е вече на българската публика, че във Виена ще да се открие всемирна изложба. Разбира се, че и Турция, която съставлява част от образованият свят, ще да присъствува на тая изложба, а ако е сичкото това така, то секи здравомислящ човек тряба да се попита с какво изкуство или с какво откритие ще да излезе пред светът

тая «велика държава», която се надее да заеме прилично място между другите европейски държави и да приеме такава похвала, която би съответствувала на нейното «микроскопическо» величие? Немските вестници, и особено «Neue Freie Presse», отсега още са захванали да ни уверяват, че Турция ще да се появи на Виенската изложба много по-величествено, отколкото се е очаквало от нея.

Аз не желая да говоря ни з а, ни п р о т и в Турция, защото изложбата ще да открие истината, ще кажа само, че г. Каниц, който от 1860 година е захванал да пътува по Турската империя и който 16 пъти е кръстосал Балканският полуостров, е познал и Турция, и нейното население твърде добре, следователно неговите думи не могат да бъдат ни пристрастни, ни невежествени. Преди два месеца тоя учен пътешественик обнародува една статия в един от немските вестници, из която се види, че «Neue Freie Presse» се радва съвсем напразно. Г. Каниц говори, че «ако Турция добие почетно място на изложбата, то тя за това тряба да благодари наймного българският народ, който е предан на изкуствата и на индустрията до най-крайната степен.» «В цяла Турция няма нито индустриални, нито художествени, нито рисувални училища — говори г. Каниц. — Ако Етем паша и да се представлява като любител на изкуствата, то неговата любов се ограничава само с доброжеланието.»

«Турция тряба да благодари нашите консули, които се постараха да съберат ония византийски изкуства, които са се съхранили до нашите времена; тя тряба да поблагодари и българите, които способствуват за развитието на индустриите.» «Доколко са верни моите думи, това ще да покаже моята сбирка, която събрах във времето на моето пътувание по България и която се намира вече в царско-кралевският музей.» «Българският народ е приятел на културата. Тоя народ е напреднал значително и аз вярвам, че и вие (редакторът на немският вестник) ще да му дадете право за сичките негови покушения, които е направил досега за своето освобождение изпод гръкофанариотският ярем. Фанариотите, които имат политически и материални цели, се стараят със сичките си сили да спрат умственото развитие на българският народ» (и да го направят свое собствено сляпо оръдие).

«Българинът е бил описан досега по един тенденциозен начин от неговите неприятели, особено от гърците, т. е. за него се е говорило само, че той е ленив и бездарен, а в индустриално отношение българинът е представен като неспособен градинар и земледелец и като невежествен скотовъдец.» «Моето зачудвание — говори г. Каниц — беше твърде голямо, когато намерих цели села и градове, в които българите се занимаваха с всевъзможни художества.» В тия села и градове се работят пояси, ножове, метални украшения, гнилени неща, дърводелски изделия, ленени, памучни (и коприни) платна, шаяци, чембери, килими, гайтан и пр. «Богата е българската вънкашна красота. Шарките на женските и на мъжките ризи, махрамите за главите, горните дрехи, калцуните и пр. са достойни за удивление — продължава г. Каниц. — Секи човек неволно би се попитал, как са могли да се развият тия симетрически украшения и шаренийки, когато по Балканът не съществуват ни узори (юрнеци), ни модели? Тряба да кажа и това, че тия шарки се повтарят в различни къщя и от различни ръце. Сяка жена и сяка мома се гордее със своето платно, което е сама изткала и нашарила. Нанизи, сокаи, сребърни пояси, кандила, свещници и пр. се леят насякъде, но защото калъпите са скъпи и защото се добиват тежко, то тия неща нямат още голяма разнообразност.»

Г. Каниц се чуди и на габровските ножове. «Сичките габровци са добри ножари — говори той. — Аз не знаех кого да предпочета. Почти за сяко художество (за земледелците, за касапите, за табаците, за обущарите и пр.) се правят особен вид ножове.» «Враца, после Видин, се слави със своите сребърни и златни изделия. Влязох в една проста златарница и намерих един златарин, който работеше различни златни и сребърни украшения. Когато му видях простите орудия, с които той работеше сякакви звездици и арабески (цветя), то моето удивление беше твърде голямо. Майсторът ми показа различни чубуци, цигарета, тарулки, зарфове и пр., които бяха направени твърде изкусно.» «В грънчарните произведения българите са останали и досега класически: техните произведения приличат на римските.» «В дървените изкуства (марангоз) българите подражават на италианците. В която черкова и да влезеш, то ще да

намериш останки от старите венециански изкуства.» «Повечето дървени украшения се правят от дъбово дърво или от орех.» Тия неща се правят и от светски лица, и от духовни. Жените обличат и сами себе си, и мъжете си, и турските чиновници. Шаяците са по-добри и от ингелизките сукна. В Трявна се работят много изкусни юзди и различни копринени украшения за конете. Султанските и пашовските коне се украшават из Трявна. Г. Каниц видял едно конско украшение, което струвало 200# и което не било от най-добрите.

Но най-много се харесали на г. Каница българските килими. Пирот и Берковица се поминуват повечето с килими. Почти сяка къща е фабрика. По-надоле г. Каниц хвали българските моми и говори, че виенските, парижките и берлинските фабриканти тряба да се поучат от тях. «Колкото за архитектурата — продължава г. Каниц, — то българинът е достигнал до голямо съвършенство. Най-хубавите мостове на р. Янтра са направени от двама българи, които са родени на Балканът. Катедралните храмове, джамиите, синагогите, минаретата и пр. са направени от необразовани българи, които не умеят да земат нито моливът в ръка. Какви чудеса би могли да направят тия българи, ако турското правителство. . . » Г. Каниц е турил вече под печат своите пътешествия по България, които са любопитни не само за европейците, а и за нази, защото ние и до днес още не сме изучили сами себе си. Засега стига толкова.

—N—

Независимост, г. III, бр. 29, 7 април 1873.

[ЖАЛОСТНИ РЕФОРМИ! ЧУДНО ГОСПОДАРСТВО!]

Цариград, 8 априлия

Какво ще да бъде от нас? Какво ще да произлезе от нашите многогодишни мъки и страдания? Какви последствия щат да постигнат нашата многожелаема йерархия? Каква съдба очаква българският народ? Тия вопроси не излазят из главата ми ни дене, ни нощe, но мозъкът

ми не е в състояние да измисли нищо положително. Преди няколко деня в градът ни пристигна г. Дорчо ефенди, който се назначава от екзархията (?) за епископ в Скопие. Чудни неща! Дорчо се изпровожда за епископ в такъв един град, дето са потребни честни, добросовестни и родолюбиви мъже! Аз отсега още мога да ви уверя, че Дорча няма да търпят в гореказаният град така също, както не щат да го търпят ни в друга коя и да е българска епархия, а от това ще да се компреметира самата екзархия, защото тя припознава за свещенослужител такава развалена и такава безсовестна личност.

Дорчо ефенди е една от ония личности, които са гнусни даже под калугерската мантия, а подобни личности са по-опасни и от фанариотските харсъзи, които не знаеха ни що е чест, ни що е совест. Но както и да е, а нашият синод е захванал да работи фанариотски. Няма да бъде добро! Но мене могат да кажат, че Дорчо е избран не от екзархът, а от самият народ, т. е. от скопийските жители. Това е истина, но екзархът и синодът познават твърде добре кой е Дорчо и какви са неговите наклонности, следователно тия не би трябало да го назначават за кандидат. Аз мисля, че ако екзархът да би бил добър пастир и истинен доброжелател на народът ни, то той отдавна вече би изпроводил Дорча ефенди в някой манастир на покаяние. «Но Дорчо твърде лесно — както много пъти — може да се откаже от екзархията и да се съедини с фанариотската патриархана» — ще да ми кажат мнозина. Аз мисля, че ние нищо не губиме, ако г. Дорчо направи и тая нова подлост. Секи един човек тряба да измита вредителното гюбре на купището, а българският народ е о б я з а н да се избави колкото се може по-скоро от такъв един човек, който сякога е бил безчестен, низък и безсовестен.

Да поговориме и за гръцките работи. Патриархът е оживял изново. Падението на Есад паша е произвело в патриарханата такава една радост, каквато не е произходила от сватбата на кипърският архиерей. Щом новият в. везирин стъпи на везирският престол, то вселенският патриарх отиде да му се поклони, да го поуплаши от панславизмът и да му каже, че гръцкият народ е бил сякога верен на правителството и на султанският престол, следователно везирите са длъжни да го поддържа-

ват и да защищават черковата му от варваризмът, от славянизмът и от неприятелите на самото царство. Освен това патриархът рекъл на в. везирин така: «Ако не дадете на епископите ми берати, за да тръгнат по своите епархии, то аз ще бъда принуден да затворя вселенската черкова и да си подам оставката.» Същото беше казано и на Есад паша. Чудно нещо! Патриархът, който е бил най-главната причина да се случи с в. черкова това, щото се е случило днес, захваща вече да припознава своите погрешки, но старае се не да се помири със своето стадо, а да накара правителството да употреби насилие против ония народи, които не желаят вече да имат заманедаване с неговите «православнейши» шарлатани! Късно е вече. Аз съм говорил много пъти, ще кажа и сега, че гръцките дела са непоправими.

Вие вече знаете, че гръцкият синод има обичай да се събира през велики пости и да се разговаря за различни «богословски» предмети. На тия събрания се збират и членове на така наречената *смесена комисия*. Тая година събранието е станало твърде тържествено. «Ако би погледали на това събрание, говореше един от нашите агенти, то би помислили, че се намирате при «вавилонското стълпотворение» или в някоя еврейска синагога. Гръцките дългобради и дългокоси паликариета бяха заборавили, че са се събрали «в името на Христа» и че са православни християни. Гълчотевица, псувни, проклятия, непристойни думи и пр. се слушаха из устата на сичките христолюбиви учители, а подобни непристойности са гнуснави даже и в устата на ялдъзханските херои. Говореха и за положението на великата черкова после провъзглашението на схизмата. Един от ораторите повдигна главата си и рече, че патриархът е постъпил със своето непокорно стадо твърде милостиво и съвсем не по християнски (?). «Тряба да се прокълнат сичките непокорни, да се отлъчат от черковата и да им се запрети да влазят в православните храмове» — рече той. Великите патриоти му ръкоплясках. В това събрание се реши още такова едно чудо. Патриархът е длъжен да се яви пред великият везирин и да му каже последни път, че ако гърците не бъдат удовлетворени (?), то патриарханата ще да се затвори. Но както и да е, а гърците се стараят да убедят новият в. везирин, че без фанариотите не може

да съществува ни Османската империя, ни земното кълбо.

Гръцките дела отиват и в Антиохия не по-добре. Антиохийският синод е осъдил своят патриарх и отказва се да му се повинява. Народът се е съединил със синодът и не ще вече нито да чуе за гръцкото духовенство. «Антиохийският патриарх е признал схизмата само за това, за да нанесе удар и на своето собствено стадо, което желае да подражава на българите» — рекъл триполският епископ. «Черковата дозволява на сяко едно християнско племе да слави бога на своето собствено наречие, следователно и антиохийските християни имат пълно право да изгонят чуждото духовенство и да основат своя независима народна черкова» — рекъл лоадският архиерей. Патриарх Йеротей проклел непокорните епископи, а народът проклел патриархът и отказал се от неговата власт. Турското правителство се старае със сичките си сили да поддържи патриархът, но неговите усилия ще да останат напразни, защото народът е раздразнен до най-крайната степен. Множество граждани и селяни са решили да строшат манастирската темница и да избавят своите затворени епископи, но правителството е употребило против тях въоружена сила и накарало ги е да се откажат от своите намерения. Разбира се, че с подобни средства гърците не могат да се одържат и в Антиохия, както се не одържаха и в България.

Да ви кажа няколко думи и за турските дела. От една страна, ние ввождаме в държавата си реформи и хвалиме се пред светът със своите съдопроизводства, а, от друга — изпроваждаме своите редактори на заточение без никакъв съд и без никаква разправа! Разбрахте ли? Жалостни реформи! Чудно господарство! Султанът ще да пътува това лято по България, за да се опознае по-близо със своите поданици и да ги разпита лично за техните потребности. Разбира се, че раята е длъжна да му каже, че е задоволна от сяка една страна, защото в противен случай бесилниците и до днес още съществуват в столицата на Дунавският вилает. И така, ние правиме не това, щото може да принесе полза и щото може да ощастливи и народът, и правителството, а правиме онова, щото правят и другите сили, т. е. ние ще да направиме с

народът си такава също комедия, каквато направи и Наполеон III с Франция.

Независимост, г. III, бр. 30, 14 април 1873.

[«АКО НЕ НАМЕРИТЕ ТУРЦИ СВИДЕТЕЛИ. . .»]

Никопол, 9 априлия

Повтарям, нещастно е нашето положение! Турците и черкезите правят на народът ни всевъзможни пакости, а правителството не ще нито да знае за тия маловажни дела или става ортак с разбойниците и еничерствува съвсем безнаказано. Ако някой българин иде в конакът да се оплаче от турските капасъзи, то местните власти го посрещат със следующите думи: «Защо си не гледате работата! Вие сами сте причина, т. е. вие сами давате повод да ви правят зло. Ако по Османската империя съществуват разбойници, то тия разбойници са българи.» «Но ние имаме доказателства, че тоя или оня човек е убиен от черкезите» — говорят българите. «Ако искате да изгниете по темниците, то се съдете» — отговаря честитата власт. И така, за едно кратко време турците са направили големи злини.

Из Плевен ми пишат, че преди няколко деня турците влезли нощеска във воденицата на х. Димитра, обрали сичко, вързали воденичаринът на кълбо, окачили му на вратът един камък и хвърлили го в кладенецът. Множество българи видели, че във воденицата влезли няколко души черкези, но правителствената власт говори, че воденичаринът е убиен от българските хайдуци. Друг един българин е заклан в къщата си от заптиите. Убийците турили в ръцете му един нож, за да се помисли, че се е заклал сам, ако съседите му и да видели кои са разбойниците. Няколко души османлии влезли в къщата на Койча Бояджията и откраднали му 7—8 коша мед; това се е случило и в къщата на Донковица вдовицата. Из къщата на Т. Х. Юнова и из къщата на Вълча абаджията турски кокошари са изпокрали сичко. Мнозина

видели кои са крадците, но турското правителство иска свидетели османлии. «Ако не намерите турци свидетели, то ние ще да се увериме, че вие лъжете само за това, за да компрометирате турското население» — рекла властта. Преди няколко деня черкезите отнели конят на един българин, който отивал из Плевен в с. Кацамуница. Българинът се оплакал на властта, но бил изпъден из конакът, защото забитинът в това време бил терекия. Преди малко време двама читаци убили пъдаринът на х. Ангеловото бранище край градът, но властта казала и за това убийство, че то е българска работа.

Двама българи ловчии отишли в с. Рибен на лов. Нападнали ги няколко души читаци и поискали да им земат пушките, но когато срещнали съпротивление, то намислили да ги убият. После дълга борба турците убили само кучето им. Ловчиите се оплакали на кърсердаринът, който се намирал близо до това място, и той уловил турците, вързал ги и покарал ги към Никопол, но когато дошли до с. Бръшляница, то кърсердаринът се постарал да покаже и тука своето мохамеданско преимущество. Турците били пуснати със следующите думи: «Вие сте криви и пред бога, и пред законът, че не сте убили гяурите, а убили сте безгрешното куче.» Ето какво е турското правосъдие, а подобно правосъдие се среща не само по нашите страни, но и под самият нос на г-на Геновича ефенди. Питайте сега г-на Геновича защо е лъжесвидетелствувал против Славейкова и защо е запретил «Читалище».

Независимост, г. III, бр. 30, 14 април 1873.

[СУЛТАНЪТ ТРОШИ ОГЛЕДАЛА]

Цариград, 12 априлия

Да ви съобщя една приятна новост. Фанариотите са захванали вече да чувствуват ония болки, които са причинили на гръцкият клир провъзглашението на схизмата и глупостите на патриарха Антима. Патриарханата се приготовлява да хвърли топът, т. е. да се обанкрути и да

пояде множество черковни и сиромашки пари. Преди една неделя патриархът свика извънредно синодално събрание, което се потруди вече да найде такава една сума, с която да се заплатят барем процентите на ония баснословни дългове, които са направили преосвещените отци в продължението на много години. Събранието се решило да изпроводи няколко души свои агенти в Русия, в Ромъния и в Австрия, които се обязват да издоят насила гръцките богати търговци и да донесат готово «кисело мляко». Варненският владика Йоаким е упълномощен да иде в Ромъния, а народопродажният о. Паисия (Палисвят ли? — Р.) ще да иде в Триест. Ако са верни източниците, из които добивам своите сведения, то атинският синод се е отказал вече да кърпи фанариотските дрехи, защото и православна Елада имала множество свои собствени дългове, които не могат да се погасят с нищожни средства. Разбира се, че ако вселенската патриархана остане на ръцете само на гръцките богати търговци, то банкрутството ѝ е несъмнено.

Но както и да е, а положението на горепоменатата патриархана е накарало множество гръцки вестници да бъдат по-снизходителни и към Русия, и към панславизмът въобще. Единствените пехливани, който са засукали ръкави за борба с ненавистният панславизъм, са «Типос» и «Phare du Bosphore». «Типос» вика против Русия, че това панславистическо господарство е усвоило доходите на гръцките манастири, които им са пожертвовани от гръцките богати търговци. «Русия, която е силна физически, е ограбила имането на по-слабите за това, защото тия не са в състояние да защищават своите права със силата на оружието» — говори тоя вестник. Същият вестник ни разказва, че ако Русия не послуша здравият разум (т. е. ако не дозволи на гръцките калугери да бъркат из чуждите джебове), то и тя ще да бъде обявена от вселенският патриарх за схизматическа, а из сичкото това се види, че православнейшите гърци считат за православни християни само ония народи и народности, които им дават пари и които ги хранят наготово като просяци.

Разказват, че и най-новейшият в. везирин ще да падне така също, както падна и неговият предшественик. Причината е тая, че султанът иска да осъществи своята идея за престолонаследието, а великите везири се не съглашават да изпълнят желанието му. Научих се из достоверен източник, че ако да би пристанал генерал Игнатиев, то Митхад паша отдавна вече би седнал на везирският престол. «Единственият човек, който е в състояние да изпълни моите надежди и който разбира моите желания, е Митхад паша» — рекъл султанът. Но както и да е, а везирите се меняват като и сяка една мода — поноси я малко и хвърли я! Мнозина говорят, че султанът е тежко болен. Преди малко време той строшил от яд няколко скъпоценни огледала в своята стая за това, че не намира способни хора, които би изпълнили неговите желания. Господарствените чиновници се боят за неговият живот, а придворните му треперят от страх.

По Цариград владее голямо волнение, голям страх и силно безпокойствие. Секи очаква важни катастрофи. Министърът на полицията е открил някакво си съзаклятие между турското население, а в. везирин се бои да не произлезе бунт в самият дворец. Мнозина говорят, че тия слухове са неоснователни или че самото дело е преувеличено така също, както се преувеличава и сяко едно по-особено дело, а други казват, че в дворецът се скриват още и много други по-важни произшествия. Но както и да е, а в градът ни произхождат силни волнения. Старите турци не щат ни да чуят за султанските планове, а младите чиновници се съглашават със султанът само за това, защото се боят да си не изгубят хлябът. Оная неделя между старите и младите турци в Юскюдар беше произлязло едно твърде важно сбунтуване, но министърът на полицията се постара да го удуши и да скрие крайовете му.

Да поговориме сега и за нашите собствени дела. На Великден дядо Антим отслужи черковната служба в българският храм твърде тържествено. В черковата дойдоха около 4000 души българи, които бяха принудени да стоят по дворът и по улицата, защото нашето родолюбие и до днес още не е съзряло. Когато захванеме да се хвалиме, то от нас няма по-големи хора на тоя свят, а когато захванеме да работиме, то ни не търсете. С една дума, ние приличаме на оная мома, която е пяла по цял ден дома си, а когато я извели на хорото, то никой не можал да чуе гласът ѝ. На Едирне капия живеят повече българи, които се занимават с градинарство и с дюлгерлък. Тия бъл-

гари са ходили досега в гръцките черкови, защото българският храм е твърде далеч. После провъзглашението на схизмата няколко мъже и жени отишли в една из гръцките черкови, но попът им рекъл, че в тоя храм влазят само «православни» християни, които не признават българската йерархия и които са верни чеда на великата вселенска черкова. После това българите захванаха да се молят богу дома си и да не ходят ни в една черкова. През великата неделя гръцките попове бяха изпроводили своите клисари да убеждават народът да се върне изново в обятията на фанариотската патриархана, т. е. да заповядва в «православната» черкова и да приеме истинно архипастирско благословение. «Вие не сте българи — говорили клисарите, — вие не сте схизматици, вие сте македонци, т. е. вие сте велики унуки на великият завоевател Александра Македонски.» Разбира се, че «великите унуки на великият завоевател» са били до такава степен умни и разумни, щото са се отказали и от Александра Македонски така също, както са се отказали и от фанариотският патриарх. Клисарите били прогонени с камъни.

Единственото наше периодическо списание «Читалище» се помина чрез нашите собствени интриги и чрез нашето убийствено хладнокръвие; «Македония» издъхна по същите причини, а ние сме седнали, та се хвалиме със своят напредок и с благоразумието и благонамереността на турското правителство! Ако да не би излязяло «Право», то сичките наши вестници би станали монопол на турските ефендиета и на най-продажните души. «Турция» и «Дунав» ще да изобразят светът и народът ни ще да тръгне напред! Говорят, че турското правителство приготовлява нов закон за печатът, защото «сегашният» е унищожен още във времето на Критското въстание. Днес правителството си играе с вестниците така, както му скимне на кефът. Към едни вестници е то твърде строго, а към други твърде снизходително. Французките, ингелизките и гръцките вестници се ползуват с по-голяма свобода, нежели българските и турските. Тряба да забележа и това, че ако турските вестници падат и стават чрез падението на министрите, то съдбата на българските зависи изключително от цензорът. Г. Генович ефенди, който е и сам вестникарин и който желае да остане без противници, употреблява сичките си сили да унищожава сичките други български вестници, а турското правителство има голямо поверение към тоя душепродавец. Тежко и горко на нашата книжевност, ако тя и занапред да би процветала под подобно правителство и под подобни цензори!

Независимост, г. III, бр. 31, 21 април 1873.

[БОЙ МЕЖДУ КАТОЛИЦИ И ФАНАРИОТИ]

Цариград, 21 априлия

Гърците са захванали да показват своето юначество на сичкият свят. И наистина, кой бие евреите в Одеса и в Измаил? — Гърците. Кой накарва българският народ насила да храни чуждо духовенство? — Гърците. Кой бунтува светът по Тракия и по Македония? — Гърците. Кой се бие в Антиохия със сирийците? — Гърците. Най-после, кой се бие с католическото духовенство в Ерусалим? — Гърците. С една дума, гърците са станали всемирни *делии*, които искат да накарат сичкият свят и да живее, и да вярва по тяхната воля.

Из Ерусалим явяват, че преминалият петък около 50 души гръцки «паликариета» нападнали на черковата «Рождество Христово» и направили големи безчиния. Половината от тия паликариета са били калугери, които са приели монашески чин за спасението на душите си и за образец на смиреномъдрието. Голямо смиреномъдрие! Когато тая фанатическа и «сумашедша» тайфа влязла в черковата, то покъсала сичките священодействующи предмети, които принадлежали на католиците. Разбира се, че това нападение е произлязло с големи шумотевици и с различни попръжни. Паликариетата — и мирски, и духовни — псували с гнусави изречения католическите богове и богородици, чегато тия богове и тия богородици са чужди на православният християнин. Най-напред католическите священици се старали с кротки думи да убедят «православнейшите» (не схизматиците) паликарие-

та да бъдат по-благоразумни, по-търпеливи и по-мирни, но когато се уверили, че занаятът на Херкулесовите синове е пехлеванлъкът, то намислили да ги посрещнат на бойното поле юнашки и да разбият и сами няколко «православнейши» глави. Захванал се отчаян бой. Католиците се защищали юнашки, но силата на Херкулесовите деца била по-голяма, следователно кръстоносците били длъжни да положат оръжието си. Из достоверен източник се научих, че и от двете страни са паднали множество мъртви и ранени. Но както и да е, а тия свети отци се назначават само да дават пример на простите смъртни и да проповядат Христовото учение! Чуден християнски пример! Ако би витлеемската черкова давала по-малко доходи, то гръцките «православнейши» отдавна вече би я зарязали заедно с нейните чудеса и заедно с нейните свети места, но тая черкова е богат рудник, следователно «свещеното право» принадлежи на юнаците.

Когато цариградското правителство се извести за горефказаното произшествие, то тутакси изпроводи Али бея за комисарин в Ерусалим, комуто е заповядано да постъпи строго с виновниците. Но както и да е, а горefказаното произшествие е произвело голямо впечатление на тукашните европейци, които чак сега са захванали вече да вярват, че българите са имали свещено право да се откажат от фанариотските фанатици и че «Phare du Bosphore» е най-лъжливият орган на най-лъжливото племе. Кажете ни сега, кой ще да се осмели после това гнусниво произшествие да хвърга камъни на българската глава и да ни нарича «схизматици» и несправедливи хора? Българският народ е търпял много повече, отколкото въобще се мисли.

Говори се, че фанариотският патриарх ще да падне, защото против него са са въоружили даже и неговите приятели, които едно време бяха участници в сичките негови злоупотребления. «Ако патриархът да би бил малко по-умерен, то не би се случили ония нещастия, които са поколебали и гръцкото могъщество, и православната черкова» — говорят тия не во време умерени мъже. От българо-гръцкото споразумение няма да произлезе нито бяло, нито черно. Както фанариотската патриархана, така и другите благочестиви елини се стараят не да

въдворяват мир, тишина и споразумение в християнството или с другите християнски народности, но употребляват сичките си сили да прекратят с тях сяко едно сношение. Разбира се, че от сичкото това губиме не ние, а фанариотите, които твърде скоро ще да станат за смях и на животните. Русчушкото дело ще да ни накара да бъдеме по-будни и по-деятелни. Както трите и половина гръка са имали право да се възпротивят на нашето духовенство в Русчук, така и ние имаме пълно право да изгониме гръцките попове и калугери из сичките български крайове. Между нази не може вече да бъде ни братско споразумение, ни християнска любов. Нека говори кой що ще, а аз ще да кажа, че сяко едно старание или сяко едно чие и да е посредничество за това споразумение ще да произведе по-голямо раздражение и по-голяма ненавист.

Султанът е още болен. Разказват, че и днешният в. везирин ще да падне, защото се отказва да изпълни султанските заповеди, т. е. защото не одобрява султанското мнение за престолонаследието. Самите турци явно вече се смеят и разказват, че султанът не променява и ризата си така често, както променява своите министри. Тия дни падна и Джамил паша и на неговото място се назначи Джевдет паша. Разбира се, че както старият, така и новият министър отбира от прогресивните вопроси дотолкова, доколкото и най-образованата свиня умее да говори латински. Аз съм уверен, че твърде скоро щат да настанат и такива времена, когато за министър на просвещението ще бъде определено някое теле или някое биволче. Император Галиогабал беше избрал конят си за консул, а ваклият овен отдавна вече е получил орден османие. В онова господарство, дето управителите са деспоти, а поданиците патки, сичко може да се случи! Хуршид паша е назначен за министър на вакуфите. И така, в продължението на няколко деня в Цариград произлязоха няколко променения. За Митхад паша се говори различно. Едни казват, че тоя велики мъж ще бъде избран изново за в. везирин, а други говорят, че той ще да изгуби твърде скоро и своето министерско достойнство, т. е. че той ще бъде изпроводен изново в Азия да реформира казълбашите. Есад паша, който беше изпроводен в Азия за валия, ще да се върне назад, защото султанът желае да се поразговори с него изново и да го поразпита за някои и други

неща. Какви са тия неща? Мнозина мислят, че той ще бъде даден под съд така също, както беше даден под съд и Махмуд паша. Аз ви явих вече, че днешният в. везирин не е ни риба, ни месо. Научих се из достоверен източник, че Ширванзаде Мехмед Ружди паша е назначен за велики везирин само за инат на генерала Игнатиева, който е имал нещастие да бъде противен на някои султански требования. Неприятелите на Русия бяха разнесли слух, че генерал Игнатиев се намира в приятелски отношения с Изедина, но тия слухове нямат никакво основание.

За нашите домашни дела аз не зная какво и да говоря, защото, ако говоря истина, то ще да оскърбя няколко личности, а ако говоря лъжа, то се срамувам от хората. Нашето положение става от ден на ден по-горчиво и побезнадеждно. Кажете ни, от кого да очакваме помощ и какво да правиме? Не може се вече. . . — Из Цариград се говори, че генерал Игнатиев, който отива тия дни в Русия, ще да остане в Петербург и ще да завземе мястото на княза Горчакова. Ако сичкото това е истина, то положението на християните в османската държава ще бъде още по-лошаво. Игнатиев е един от ония справедливи и енергически хора, които укрощават и дивите мечки. Разбира се, че тоя слух е произвел между гърците големи радости. Гърците мислят, че ако генерал Игнатиев остави Цариград, то фанариотите ще да напълнят и хамбарите си с жълтици.

Разказват, че между правителството и Черна гора съществува изново неспоразумение. Черногорците искат някакво си удовлетворение, което турците никак не желаят да изпълнят. В Солун се изпроваждат почти ежедневно по няколко табура низами, които се назначават за черногорските глави.

Независимост, г. III, бр. 32, 28 април 1873.

[ДОБЪР МУ ПЪТ НА ФЕРМАНА!]

Цариград, 27 априлия

На що и на какво по-напред да се чуди човек: дали на правителствените глупости, дали на гъркофанариотските лудости, или на нашите препродадени и прекупени шарлатани? Вие сте се известили вече, че правителството е изпроводило бератът на фанариотскиятt патриарх и че «многожелаемият» и «драгоценният» наш ферман е паднал. Нека му е добър път! Да ви кажа право, аз от сичкото си сърце се радвам за падението на тоя «глупав» ферман, защото това падение ни развезва ръцете и дава ни право да работиме в своите черковни дела съвсем свободно, но в това също време аз не мога да се начудя ни на турското постоянство, ни на нашата собствена безхарактерност. Помните ли какво говореше за тоя ферман преди малко време г. Генович? Помните ли каква сладкозвучна песен пееше за него преди няколко месеца присноблаженото «Право»? Помните ли с каква ярост защищаваха тая нищожна хартия сичките наши ръждиви мозъци, които мислеха, че тоя ферман ще да им отвори райските врата и че ще да ги направи щастливи и нравствено, и материално? Ако не помните, то аз ще да ви напомня.

«Ние тряба да се държиме за ферманът, защото само в него се заключава българското щастие» — говореше «Турция». «Обаче и понеже щастието на народностите се заключава в писмените актове, то ние тряба да прегърнеме ферманът» — говореше присноблаженото. А сега? Днес нашите мили вестници проповядат и оправдават онова, щото желае правителството и щото им заповяда в. везирин. Прочетете 11 брой на Геновичевата «Турция» и «возрадуйте ся». Г. Генович ефенди ни разказва, че ако правителството рече, че на българите е нужен ферман, то им е необходим ферман, а ако това правителство каже, че българите могат и без ферман, то тия се длъжни да останат без ферман. И така, ако правителството ни каже, че българската екзархия или българската черкова тряба да се управлява от солунският ахамбашия, то г. Генович ефенди тутакси ще да напише една дълга статия, в която ще да докаже фактически, че българите не тряба вече да ядат турфа, а ако правител-

ството каже, че в българските черкови ще да служат турски молли, то православният (?) редактор ще да ни докаже (с помощта на г. Михайловски) исторически, че и в стародревните времена е било така, т. е. че моллите се считат за свещенодействующи миропомазаници още от времената на Юстиниана.

Но както и да е, а ферманът падна, както ще да падне и самата Турска империя. Когато един човек наближава до гробът си, то малко по малко захваща да губи умът си, да прави детински комедии и да се отказва от думата си. Ако турското господарство да би било силно и могъществено, то не би дозволяло да си играят с него послániците и гръцките шарлатани, а ако това господарство да би имало чест, совест и характер, то не би лизало онова, щото е плювало преди няколко деня. Аз съм говорил много пъти, ще кажа и сега, че турските правителствени мъже (сичките без изключение) приличат на глупави деца или на стари деца, които желаят да хванат огънят със сичката си шепа и които изгарят своите собствени ръце.

Но да оставиме турците и да поговориме за нашите собствени дела и за нашите деятели. Какво добиваме ние после падението на ферманът? — Добиваме крайно уверение и математическа опитност, че от турското правителство не тряба да очаква човек нищо постоянно, никакво добро и никакво правдолюбие. Както не са се изпълнили хатихумаюните, хатишерифите и гюлханетата, така също няма да се изпълнят и другите административни постановления. Още преди няколко недели аз ви явих, че ферманът ще да падне. Това сведение аз добих от такова едно място, което знае множество турски кабинетни тайни, но вашият букурещки патриотин се усъмни в моята (или във вашата) добросовестност. «А защо тоя ферман не падна още тогава?» — ще да попита някой. Защото падна министерството, защото се промени везиринът, защото дойде на везирският престол Есад паша — отговарям аз. — Есад паша се колебаеше дълго време, дълго време се не решаваше да изпълни волята и програмата на Митхад паша, а неговият наследник разсече гордиевият възел без особени размишления и без особена грижа.

Преминалият понеделник из В. порта беше изпроводен патриаршеският капукехая да занесе бератът на

фанариотският патриарх и гръцките вестници се похвалиха тутакси пред светът, че правителството отблъсва от себе си изново българските схизматици и приема в обятията си своите стари приятели, т. е. своите бивши шпиони. Самите гръцки вестници ви уверяват, че бератът връща на гърците техните стари права и дава им воля да жънат, да колят и да дерат православното стадо по сичките български епархии. «Византис» даже ни уверява, че патриархът отдавна вече се бил известил за правителствените намерения, т. е. той знаял, че правителството ще да му изпроводи тоя берат, и приготовил даже и «слово», което било казано пред турският чиновник или пред капукехаята.

И така, в българските епархии щат да се появят изново ония фанариотски капасъзи, които са развращали народът ни в продължението на толкова столетия! А какво мислиме да правиме ние? Ако искате да говориме право, то аз тряба да ви кажа, че гърците твърде скоро ще да се разкаят в своите действия. Ще да се разкае и правителството. Това е вярно като ден. Ако българският народ е бил досега мирен и търпелив, то отсега самите обстоятелства го накарват да бъде свиреп и безжалостен. Гръцки калугерски крак няма вече да стъпи по българската свята земя. Помнете моите думи. Костите на нашите деди и прадеди викат своите унуки да отмъстят за техните страдания и неволи. Нека бъде!

Дядо Антим е ходил досега няколко пъти при новият велики везирин и молил го е да му даде берати за охридският и битолският епископи, но в. везирин го гощава само с празни обещания или само със сладки и утешителни думи. Екзархът е принуден да повика по-първите свои владици в Цариград, да състави частен български събор и да разгледа положението на своят екзархат. Преди три деня той изпроводи вече своите окружни писма. Цариградските българи са разярени до най-крайната степен. Така е и в другите градове, дето живеят българи. В Къркклисе е вече произлязъл бой между българите и между гръцките паликариета. Едно само е за чудо, т. е. че строшените глави са български.

За султанът се чуят неутешителни неща. Неговата болест се усилва, а тая болест е ставала много пъти причина да падат министрите му и да се меняват в. везири.

Днес вниманието на падишахът е обърнато към персиянците, които по неговото убеждение са длъжни да се подчинят на неговата воля, т. е. на турските закони (?). Освен това падишахът желае да го почитат и уважават сичките народи и народности. Това нещо е обязан да направи в. везирин, който представлява неговата личност.

×

Независимост, г. III, бр. 33, 5 май 1873.

[КРАЖБИ, НЕСПРАВЕДЛИВОСТИ, ЛИХОИМСТВА. . .]

Цариград, 4 майя

Министрите ни пак захванаха да падат и да се променяват. Тая неделя паднаха вече двоица, а за другите е добър господ! В. везирин се люлее като есенно листо и очаква своят последни час, а чиновниците бързат да накрадат колкото се може повече и да обезпечат животът си, т. е. да скрият някоя пара за «черните дни». Кражби, несправедливости, лихоимство, лъжи и безсовестни съдебни решения са станали в нашият град съвсем обикновено дело. Преди една неделя един наш българин беше отишъл да си извади пашпорт за България, а правителствените чиновници пожелали да му земат и ризата от гърбът. Тоя пашпорт бил оценен за 2 1/2 лири. Разбира се, че горсказаният българин е бил длъжен да се откаже от пашпортът си и от семейството си, защото сичкият негов капитал е бил не по-голям от 1000 гроша. Българинът е терзия. Когато тоя сиромах се върнал на «хамбарът», то дошло едно заптие, закарало го в полицията, земало му две лири и половина и изпроводило го да си търси пашпортът в екзархията. Подобни несправедливости се случват сяка минута.

В търговското съдилище се съдеха един ерменец и един българин за 80 000 гроша. Когато българинът отишъл в съдилището да попита за ходът на процесът, то главният съдия му казал така: «Ако пристанеш да разделиме горсказаната сума, то аз тутакси съм готов да ти изброя 40 000 гроша.» «Моето дело е право, следователно аз не желая да губя половината от капиталът си» — рекъл българинът. След една неделя процесът се свършил за ползата на ерменецът. Разбира се, че ако аз да би се решил да ви описвам сичките несправедливости, които се вършат в Цариград, то би трябало да напечатам стотина тома. Почти сичките в. везири, които са били променени в последньото време, се обвиняват за кражба. Секиму е вече известен процесът на Махмуд паша и безкористието (?) на Есад паша.

Нашият черковен вопрос е възволновал изново сичките гръко-български страсти. За тоя вопрос говорят сичките цариградски вестници, за него се говори по улиците и по кавенетата, за него се говори и по къщята. Освен това чрез тоя вопрос множество жени са намислили да напуснат мъжете си, а множество мъже желаят да променят жените си. Содом и Гомор! Турското правителство е припознало вече схизмата и заповядало е на своите провинциални чиновници да явят за това дело и на народът. Какво ще да произлезе от това ново злоупотребление, аз не зная, зная само това, че народът се разярява сѐ повече и повече и против безсовестните фанариоти, и против безхарактерното правителство.

Между «присноблаженото» и между Генович ефенди се е захванала полемика за горсказаните дела, но тая полемика има бабешки характер, т. е. ни единът, ни другият вестник не смеят да изкажат истината и да явят на народът ходът на самите дела. «Турция» (която почти сякога говори онова, щото желаят зелените), ни разказва, че българският народ не трябва да жалее, ако падне ферманът и ако той (народът) бъде обявен за схизматически, а «присноблаженото» (което върти почти сяка неделя опашката си около екзархийската капия на Ортакюю) ни уверява, че ако тоя ферман падне и ако се изпълнят думите на г-на Генович ефенди, то българският народ ще да бъде най-нещастният под синьото небе. Разбира се, че сичкото това се говори само «лаф олсун». В Турция няма важност ни едно правителствено постановление, защото сяко едно постановление произлазя не от волята на народът, а от личните убеждения на това или

на онова правителствено лице. А секи вече знае, че тия лица се променяват почти секи ден!

Аз мисля, че ни един закон не може да се нарече закон, ако той не отговаря на народните требования и ако остава само мъртва буква, а в нашата честита империя никога не са съществовали човечески закони, или да кажа по-правилно, никога не са се изпълнили написаните на хартия закони. Министерството на правосъдието издава закони за печатът, а редакторите на два турски вестника по думите на «Левант Хералд» се наказват като прости убийци! Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че идиотските умове произвождат само идиотски плоди. Преди няколко деня в. везирин изпроводи окружно писмо до главните управители на империята, в което се говори, че върховното правителство желае да просвети народът колкото се може по-скоро, а това просвещение е обязана да изпълни цензурата. По мнението на това писмо вестниците са длъжни: 1) да съобщават на народа заповедите на правителството и успехите, което е направило това правителство под покровителството на «августейшият господар» (това тряба да е насмешка); 2) да разпространяват полезни знания между народът (гл. «Дунав». Тоя вестник е пълен само с полезни знания). Освен това везирското писмо повелява на своите чиновници да бъдат по-строги към писателите (?) и да им не дозволяват да разпространяват вредителни идеи (?).

До дяда Антима ежедневно пристигат различни писма и прошения, в които се оплакват ту от поповете, ту от чорбаджиите, ту от учителите, ту от правителството, ту от новите владици. Сега-засега в България съществува такъв един хаос, който е в състояние да зачуди секиго. Между екзархът и ерменският патриарх съществува тясно приятелство. Ерменците съчувствуват на българското движение и радват се на българските успехи.

Във Витлеем са произлезли нови волнения между гърците и католиците. Турското правителство е заповядало на местните власти да бъдат строги и немилостиви.

Х

Независимост, г. III, бр. 34, 12 май 1873.

[ЕДНО ЖЕНЕВСКО ПРОИЗВЕДЕНИЕ]

Белград, 4 майя

В новосадският в. «Застава» е напечатана статия под заглавие «Бугари в Русија», в която авторът одобрява българските действия относително гръцкото духовенство и открива твърде добросовестно ония причини, които са накарали българският народ да се отдели от фанариотската йерархия и да добие свое черковно самоуправление. «Цариградският патриарх — говори г. М. П. И. — е купувал своят чин и своето достойнство от турският падишах или от в. везирин. Разбира се, че патриархите са гледали да продадат епархиите на своите подчинени колкото се може по-скъпо, а епископите са драли кожите от гърбовете на поповете и на селяните. И така, народът е бил длъжен да плаща тежки даноци на правителството, а в това също време неговата обязаност е била да храни и цяло стадо готовановци, които са опустошали страната като секи скакалци.»

По-доле авторът говори, че даноците, които е плащал народът на правителството, са били много по-леки, нежели калугерските просии и епископските евхаристии. «Освен това гръцките чужденци са тровили народът и старали са се да го удържат в темнотата, в глупостта и в невежеството.» Тия страдания са накарали кроткият български народ да излезе из себе си, да се откаже от цариградският патриарх и да основе свой независим синод. «Едни работеха да подчинят народът под папската власт; други работеха да оставят народът изново под патриархът; а трети работеха да основат независима българска черкова. С първите не беше ни един българин; с вторите като речи не беше ни един българин, а с третите бяха сичките българи без изключение.» Разбира се, че патриархът не е можал да задоволи българите, защото и най-малките негови отстъпки би му принесли положителна вреда. «Само турският султан е можал да даде на народът черковна независимост, но турчинът се бои да не развали и своят собствен кеф, т. е. той мисли, че черковната независимост твърде лесно може да доведе и политическа свобода.» Ако турчинът не е защищал българите от гърците, то никой не може да го окриви, защото неговият интерес

изисква да се карат гърците и българите даже и за черковни работи. Турчинът е работил твърде умно. Неговото немешание в българо-гръцките дела ни показва, че султанът има добри учители. Гърците свикаха вселенски събор, но събраха се само гърци. Българите не можеха да очакват никакво добро и от тоя събор и затова бяха принудени да се обърнат към правителството. Русия се съедини с турчинът, продължава авторът, и залягаше да остави българският народ и занапред под властта на цариградският патриарх и под тежкият ярем на неговите гърци. Сичкото това накара българите да викат и да роптаят против Русия (?).»

«Ако питате мене, то аз не мога да се чудя на руските действия, защото това господарство се старае да достигне своите цели. Русия се старае да разярява восточните народности и да ги направи нещастни, защото само нещастните хора търсят помощ от по-силните.» «Българският гняв против Русия е съвсем праведен, но техният гняв против руският народ е неправеден, неоснователен и срамотен.» Разбира се, че тая статия е написана не от сърбин. Тя, както ми се чини, е женевско произведение, а женевските автори имат обичай да гледат на сяко едно нещо с «интернационални» очила и да мерят и зверовете със своят човеколюбив аршин (?). По-надоле авторът говори, че Русия е родила Бакунина, а Бакунин е в състояние да накара секиго да почита и да уважава руският народ.

Кажете ни сега, защо се разказват на българите тия приказнички? Защо се дават на народът ни тие съвети, когато досега ни един българин не е нападал на руският народ? Ако цариградските вестници нападат на Русия, то нападат не затова, защото българският народ е незадоволен от руският, а защото редакторите на тия вестници изпълняват волята на шахнишахът. Освен «Турция» ни един български вестник не е нито помислил да оскърбява оная славянска народност, която сякога е съчувствувала на южните славяни и която им е помагала в сяко едно отношение, а «Турция» е орган на цариградските капасъзи. Горeказаният автор говори още така: «Сичките народи са братия и длъжни са да се побратимят. Кръвопийците на народът са успели да скарат народностите.» Аз би помолил г-на М. П. И. да каже тия истини на турците. «Гяуринът не може да бъде човек» — би отговорили тие. «Нека поборниците на напредокът научат народът добро, а народът ще да тръгне след науката и ще да достигне до доброто.» «Нека нашите братия българи послушат нашият съвет.» Тоя съвет има голямо сходство с оная приказница, в която се говори, че един доктор съветовал мъртвецът да не яде ейца и да пие студена вода на гладно сърце.

Княз Милан и не мисли да ходи в Цариград. След една неделя той ще да тръгне за Виена.

N.

Независимост, г. III, бр. 34, 12 май 1873.

[НОВИНИ ОТ ЕРУСАЛИМ]

Ерусалим, 27 априлия

Преди половин година аз ви явих, че в богословското училище, което се намира в Кръст манастир, учителите са гърци. В това училище беше и един арапин, но гърците го изпъдиха, защото той държал страната на арапите и защото го обичал дядо Кирил. В Палестина гръцкото население е твърде малко. Ако да не би били гръцките калугери, то гръцката народност би угаснала твърде лесно. Между арапите и гръцките паликариета произхождат твърде често цели войни. През зимата станаха няколко важни сражения. В един от тия бойове едно наше българче беше оказало на арапите важна услуга и от онова време българите са намерили между тия добри хора голямо съчувствие. Когато няколко гърка нападнали на по-малко число арапи, то българчето захванало да дрънка камбаното. Събрал се народът и отбранил своите братия от гръцките капсамуни.

По Великден аз отидох да видя развалините, които се наричат к а т а л г о н (на едине), и да разпитам старците била ли е някогаж на това място черкова. Старците ми разказаха, че на това място е бил някогаж си манастир, в когото са живели българи и сърби. Когато паднала Охридската ерархия, то гърците развалили тоя славянски

манастир, а черковата харизали на коптите. Кръст манастир е принадлежел на гюрюджиите. Когато патриарх Самоил поискал да изгони оттук и ерменците, то тия запалили в. черкова и възпротивили се. Това се случило на 1809 година. Самите гърци се съзнават, че горепоказаният манастир е бил сърбо-български; но разказват, че той е развален от народът, защото калугерите уж убили някакви си пътници (?). Това място принадлежи сега на един калугерин, който го е купил от патриархът за пет хиляди гроша. Има и черковка, която се казва «Св. Стефан». Намерих и една славяно-българска книга, която изпроводих в Цариград по един свищовец, който се връщаше из Деари Бекир. В тая стара книжка има много народни работи (?). Новият патриарх гони сичко, щото не е елинско (ромео-циганско).

Да ви разкажа сега за гръко-католическата размирица. Преди два месеца католиците бяха закачили пердета над яслата, в която се е родил Исус Христос. В петък, през светата неделя, те имаха литийа и захванаха да обикалят около витлеемската черкова. Когато преминуваха през онова място, което принадлежи на гърците, то последните ги нападнаха и изпотрошиха главите им. Гърците бяха довели из Яфа нарочно няколко паликариета, които служат на каиците. Потрошени са 80 кандила. Боят трая до утринта. Когато новият патриарх узнал за тия дела, то рекъл на пашата, че католиците нарушават елинските права и привилегии. Пашата отговорил, че той се не меша в религиозните работи на своите подчинени и дозволил на гърците да правят щото щат. Събраха се няколко калугерина, няколко поклонника и няколко каикчии и отидоха във Витлеем. Католическите пердета бяха свалени, а гръцките кандила бяха окачени. Когато работата беше свършена, то излязоха католическите попове и захвана се изново голямо сражение. Най-напред захванаха да пушкат католиците. Победата беше гръцка. Католическите статуи и икони бяха изгорени, а кандилата им изпотрошени. Наранени са четири гръка; а от католиците са само двама убити и осмина ранени. На другият ден пашата дойде заедно с патриархът и с консулите, за да разгледат тая работа, но гърците се стараят да свалят сичката вина на католиците. Криви са и двете страни.

+

Независимост, г. III, бр. 35, 19 май 1873.

[УЧИТЕЛИ-МЪЧЕНИЦИ]

Русчук, 2 юния

Ние ви явихме вече за затворените учители, които се считат за кометаджии, а сега ще да ви разкажеме малко по-пространно за турските зверства, които са станали с тях по хапусханите и които ще да ви докажат още веднъж, че турчинът не може да бъде човек. Най-напред тряба да ви кажа, че г. Греков и г. Геренов били нападнати от правителството в онова време, когато предавали урок на учениците си. Най-първата грижа на местното правителство е била да им разрови книгите и да потърси комитетски неща. И о, чудо чудес! Правителството намерило самата комета, която била нашарена с всякакви бои, т. е. която приличала на персийски светия. «Какво е това» — извикал сливненският каймакамин. «Карта» — отговорил г. Греков. «Комета» — извикал каймакаминът. После тоя важен разговор (Истиндак) каймакаминът захванал да разпитва г. Грекова отде е той земал тая шарена комета, т. е. кой му е дал тия комитетски планове. Г. Греков земал от един свой ученик такава също карта, която рисувал самият ученик, и подал я на управителят. Разбира се, че ако да би бил на каймакамското място някой други, то би се засрамил от своето собствено незнание и от своята отчаяна глупост, но каймакаминът имал дебела и широка кратуна, която била изпразнена още при самото си рождение. Когато тоя правителствени чиновник разбрал вече, че картата принадлежи на географията, то захванал да пита Грекова следующето: «А кой ти е дозволил да пишеш такива карти? Кой ти е дал право да казваш на децата такива дяволии? Кой те е пратил да разказваш на младите българчета такива науки, които са противни на дебелата сянка?»

После това разумно и правдолюбиво изпитване учителите били затворени. На другият ден каймакаминът ги заковал в синджири и изпроводил ги с двайсет и пет души заптиета в Железник. През нощта тия пренощували в Ичера. За това пренощуване аз поминувам само за това, защото само тука тия мъченици са могли да заспят мирно. Железата им били свалени. На

другият ден, т. е. на 11 майя, когато сичкият български народ празнувал денят на своите равноапостоли братия Кирила и Методия, тия били пробудени рано и покарани за Котел. Когато пристигнали в тоя град, то каймакаминът заповядал да им турят по един синджир и на вратовете и да ги вежат за един дирек. Така и пренощували. На следующият ден при едно голямо стечение на народът тия били изпроводени в Османпазар. В тоя град ги затворили заедно с разбойниците. Синджирите, с които били везани, били по-тежки от сто оки. Разбойниците, които били 8 души, ги били, искали им по 5 гроша хапуз парасѣ и не давали им да заспят цяла нощ, а когато се тия оплакали утрента на властта, то тая честита власт им казала да молят бога, че са останали живи и здрави.

В Джумаята им свалили синджирите и затворили секиго отделно. Тука вече се открило, че сливненският каймакамин е заповядал да убият г. Грекова, защото той си бил дозволил да говори лошаво за един сливненски чорбаджия (?). Вечерта в одаята, в която се намирал г. Греков, влязъл един разбойник, събрал около себе си и други още няколко души престъпници и захванал да им говори, че ако някой из тях убие тоя «москов гяуру», то каймакаминът ще да го пусне из апусханата. Разбира се, че разбойниците би извършили и това гнусаво дело, ако да не би се възпротивил един черкезин. Тоя черкезин рекъл на разбойниците, че тия тряба да преминат през тялото му и тогава вече да убият московецът. Той седял сичката нощ и вардил своят нови приятел така също, както обикновено возрастните хора и левовете по неизвестна инстинктивна каприция помагат и съчувствуват на децата и на слабите животни.

Из горе́казаният град мъчениците били изпроводени с един юзбашия за Разград. Из Джумаята им дали още един другарин, а тоя другарин е М. Радославов. Трите мъченика тутакси били обковани с един дебел синджир и заптиите ги повели след себе си като мечки. Когато ги довели до горе́казаният град, то ги вовели в такава една «тимархана», която могла да събере повече от 50 хора. Синджирите, с които били везани и тримата, проврели през прозорецът и везали ги за един дирек. В тая стая се намирал само един арестантин, който приличал на свръхестествено чудовище. Тоя разбойник бил окован със страшни вериги. Разбира се, че нашите българчета прибързали да си постелят и да легнат да си починат, защото били много уморени, но след малко време вратата на темницата се отворила и заптиетата вкарали около 20 души престъпници.

Когато тия разбойници влезли вътре, то захванали да правят с българчетата всевъзможни злочинства и сякакви гнусотии. Най-напред тия ги накарали да им разкажат защо са затворени и отде са. Радославов и Геренов им разказали своята история, а за Грекова казали, че го не познават и че не знаят защо е затворен. После това разбойниците заповядали на момчетата да заплатят по 5 гроша хапуспарасѣ. Щом приели парите, то изпроводили да им купят ракия и наплюскали се като свине. Когато свършили и това, то горе́казаното чудовище предложило на своите другари да убият младежите и да се напият с гяурска кръв. «Аз зная — казал той, — че ако ние убиеме тоя москов гяуру (Грекова), то правителството ще да ни пусне. Разбрахте ли сега?» Разбойниците станали и захванали един по един да бият българчетата с юмруци, с плесници и със синджирите си. Едно от момчетата извикало колкото си може, а заптиите стоели около вратата и смеяли се. Намерил се един българин, който пожелал да помогне на нещастните, но разбойниците го накарали да мълчи и да иде да спи. С една дума, момчетата били принудени да търпят и да дозволят на азиатците да ги клецат, да ги целуват и. . .

Около утринта някой си Дели Хасан се решил вече да убие Грекова, но горе́казаният българин дошъл изново на помощ и остановил злодейската ръка. «Байо! — рекъл Греков. — Тия хора ще да ме убият. Моля ти се да явиш за моята смърт и на другите българи, за да доде това известие и до ушите на руските консули.» Българинът пригласил още няколко души българи и решил се да защищава своите. Стаите били разделени само с дървени решетки, следователно българите намислили да ги строшат и да избавят своите нещастни братия. Това ненадано съпротивление остановило злодейците и накарало ги да скърцат зъби. Утрента дошъл един казак, развезал ги и дозволил им да си починат. Момче-

тата му се оплакали и помолили го да им дойде на помощ, но разградският каймакамин му заповядал да ги остави в ръцете на гореказаните злодейци.

Когато се свършило сичкото това, то гореказаното чудовище захванало да говори така: «Никому да не сте казали какво е произходило тая нощ. Аз мога да затъкна устата секиму. Знаете ли вие, че мене не може да съди ни каймакамин, ни валия, ни самият цар? Ние бяхме намислили да убиеме тоя московец, но сам бог го спасява и оставя го да поживее още малко време. Така му е писано на небето. Слушайте и това. Ако някой османлия поиска да ви бие или да ви убие, то да му кажете, че аз съм ви добър приятел. Мене познава сичката Урумелия. Отсега нататък аз съм ваш брат. Сам бог ме накарва да ви бъда брат. Самият каймакамин желаеше да бъде убиен московецът, но против аллахът е слаба и султанската заповед. Но до Русчук е още далеко. Аз ще да явя на моите братия да ви вардят. В русчушката темница имам един брат, който ще да ви земе под своето покровителство.» Радославов и Геренов се обещали да изпълнят желанието му и обрекли му $^1/_2$ ока каве и една ока шекер.

Часът по 2 българчетата тръгнали из Разград. Милязъминът на казашката войска бил до такава степен добър и правдолюбив човек, щото когато чул какво е произходило през нощта с младежите — заповядал да ги отвържат и позволил им да си починат на няколко места. Когато се приближили до Русчук, то били вързани изново, за да се изпълни законът. Пред русчушкият конак стоели почти сичките граждани. В тоя град българчетата били затворени в кавеоджа. Греков, който се преструвал, че не знае нито една турска дума, чул следующият разговор, който произходил между заптиите. «Каква е тая комета? Една педя човек, а комета е вече станал!» — говорил един. «Кой го знае — казал други. — Осман чауш ми каза, че Алай бей е заповядал да го убиеме.» «А ако чуе консулът?» — попитал третият. «Ако го потърси консулът, то ние ще да кажеме, че е побягнал» — казал първият. После малко време турците направили каве и помолили Грекова да пие, но той се усетил каква е работата и отказал се.

На другият ден Греков бил потърсен из консулатото.

В тоя същи ден той бил затворен заедно с няколко души турци, които пожелали така също да поопитат гърбът на московският гяурин, но и тука се намерила такава една личност, която го защитила и която накарала турските капасъзи да мируват. Сега г. Греков е пуснат, а г. Геренов и г. Радославов се тиранят твърде варварски. В Русчук е назначена смесена комисия (тая комисия е съставена от 4 народности), която ще да реши и тяхната съдба. Ето ви накратко описанието на ония блаженства, които търпят българите под тежкото иго на най-варварското правителство. До неделя повече.

—?—

Независимост, г. III, бр. 38, 9 юни 1873.

[ЗАЩО «СЛАВЯНО-БЪЛГАРСКИ»?]

Одеса, 6 юния

Цариградският дописник на «Москов. ведомости» говори: «С л а в я н о-б ъ л г а р с к и я т к о м и т е т в М о с к в а, който харчи за сичките предмети на своята благотворителност по-малко от половината на ония суми, които харчи гръцкият литературен комитет, който е обязан да подпомага училищата и частните комитети, е провъзглашен от гърците като панславистическо-революционен комитет, а простите български читалища, в които освен двете български газети, които излазят в Цариград, нищо повече не може да се найде, се считат за отделение на тоя комитет.» Тая кратка забележка ме накара да предложа на гореказаният дописник няколко вопроса. Най-напред аз съм длъжен да го помоля да ми каже, защо московският комитет е наречен славяно-български? Ние твърде добре знаеме, че тоя комитет е съставен от няколко учени руси, които се наричат «славянофили» и които помагат по с нещо на сичките славянски племена. Разбира се, че ако тоя комитет да би бил съставен и изключително за българите, то и тогава не би могъл да се нарече славяно-български, за-

щото той е съставен не от българи, а от руси. Освен това тоя комитет няма никакво влияние ни на България, ни на българските дружества и читалища.

Други вопрос. Каква полза е видяла досега България от горереказанният комитет, който се нарича славяно-български и който се сравнява с гръцкият литературен комитет? — Ето какво. В Русия са се возпитали около 50 души българи, които са станали руски чиновници и които се грижат за своето отечество само насъне. Славяно-български комитет! Който не работи за България и който не принася каква-годе полза на своят народ, той не е българин. България търси учители и наставници, България е принудена да принимава в школите си и чужди народности, България има нужда от книги и учебници, а нашите учени патриоти мерят московските улици и стараят се да изобразят руското юношество. Тряба да кажеме и това, че ако в България и да са се върнали печестина руски возпитанници, то тия возпитанници са се возпитавали не на славянофилско иждивение. Освен това в България се връщат само ония младежи, които са ограничени и които нямат чиновнически способности.

Из сичкото това се види, че «Славяно-българският комитет» е принесъл и принася на българите повече вреда, нежели полза. Самият дописник говори, че гърците и турското правителство са готови да повярват, че българските читалища са отделения на московският комитет, който по мнението на гърците има панславистическо-революционни цели. И така, ако дописникът на «Моск. вед.» да би бил правдолюбив и доброжелателен славянин, то би трябало да яви в своята дописка какви роли е играл досега Московският славянофилски комитет и каква полза са видели от него българите и другите славянски племена. Ако питате мене, то аз ще да ви кажа, че тоя комитет досега е изпроводил в България няколко черковни книги, няколко свещенически одежди, няколко чудотворни и нечудотворни икони и г-на Павлова. Разбира се, че последният подарок би могъл да си остане в Росия, защото България е богата и с подобни учени, и с турски чиновници. Славяно-български комитет! Нека ми бъде дозволено да кажа и това, че «московското» благодеяние (или «благотворителност»)

не е в състояние да принесе полза и на русите, защото програмата на славянофилите не е ни руска, ни славянска. (Гл. «Послание к сербам».)

—O—

Независимост, г. III, бр. 39, 16 юни 1873.

[ЕДИН ВАГОН «ЧУВСТВА»]

Пловдив, 7 юния

Завчера в сряда, часът по 11 вечерта (à la турка), в градът ни пристигна един вагон, който донесе «живите телеса» на в. везирин, на Митхад паша и на няколко други господарствени чиновници. Тия господарствени мъже на другият ден тръгнаха към Белево, за да осветят железницата и да направят «реформа данданасъ». (Така говорят старите турци.) Тряба да ви кажа и това, че сичкият град беше излязъл да погледа на правителствените слънца и да се порадва на «чувствата» им. (Кажете ми право, видели ли сте досега паша без «чувство»? Аз не съм още видвал.) Когато везиринът тръгна из градът, то подари 200 лири на училището ни. Видите ли благодеяние? От една страна, земат, а, от друга, дават! Освен това везиринът окачи по едно звънче на сичките душепродавци, на сичките народопродавци и на сичките второстепенни чувства, т. е. негово височество им даде по една декорация, която се нарича орден «тефтиш калпазанлар». С. Каблешков и Г. Искров (Кесяков) са останали от везирските милости дотолкова задоволни, щото са в състояние да сюнетишат и децата си. За жените им не питайте. Това са най-главни дела, които е извършил н. в. великият везирин.

Уловеният в Хаскию, т. е. убиецът на х. Ставри, е докаран преди четири деня в градът ни. Разказват, че Митхад паша се е разговарял дълго време с горреказаният у б и е ц и разпитвал го е за панславистическите комитети. Разказват още, че тоя български мъченик не е казал досега ни бяло, ни черно. Но и какво има да каже? Това момче е пушкало на кир Ставри по

тая съща причина, по която би пушкали и гърците (както са и пушкали вече) срещу българите.

Околността ни е пропищяла от турските злодейства и от правителственото правосъдие. Рядко преминува ден, в който да се не случи някое убийство или някой обир. Турците наричат секи един българин к о м е т а д ж и я. А гъркоманите? — Гъркоманите са заприличали на бесни кучета. (Късно е вече. — Р.) Ако видят, че в някоя къща са се събрали няколко млади българчета, то тутакси явяват на местните власти, че в оная и оная къща произхожда комитетско заседание. Учителите и до днес още не са пуснати. Търпи, душо, черней, кожо! Дò ще Великден! Тежко и горко на ония гъркомани, които вовират пръстът си в устата на заспалият лев! Самите турски несправедливости и самите гръцки пакости ще да го пробудят. (Напред! Правдата ще да изплува отгоре. — Р.)

Независимост, г. III, бр. 39, 16 юни 1873.

[«КОМЕТАДЖИИТЕ» ГРЕКОВ, ГЕРЕНОВ И РАДОСЛАВОВ]

Русчук, 18 юния

«Кометаджиите», които бяха доведени в града ни преди един месец, сè още се изпитват, сè още се мъчат, сè още се псуват, сè още се считат за твърде опасни личности. Аз ви явих вече, че Греков е пуснат, а сега ще да ви опиша това пущание малко по-подробно. Ако руското консулато и да беше явило на валията, че Греков е руски поданик, то местните власти работеха своето и продържаха го в темницата цели 12 деня. Турците говореха, че Греков е откраднал от нейде си руски пашпорт и че той н е е Г р е к о в; но руското консулато, което беше разбрало твърде добре намеренията на турците, яви на своето правителство и захвана да работи пò енергически. Руският посланик в Цариград явил на в. везирин, че Греков е руски поданик, и помолил го да заповяда на

русчушкият валия да го пусне. Така и стана. За другите затворени се научаваме следующите факти. Геренов, който е претърпял досега толкова мъки и страдания, е тежко болен. Бог знае ще ли да остане жив! Кой знае? Може и да са го напоили с нещо. Турски работи! Разказват, че при него стои едно заптие и не дава му да спава. Големи са турските варварства! Радославов, според отговорите и според доказателствата, не е крив; но правителството сè още го държи затворен и сè още го изпитва. Какво ще да бъде и с тоя човек? Сам бог знае. Научих се из достоверен източник, че Греков се е избавил от явната смърт по следующата причина. Когато турците се договорили да го убият и да го хвърлят в заходът, то той подкупил един помак и помолил му се да го варди от Осман ага до онова време, докогато го потърсят из консулатото. Греков дал на помакът сахатът си, който струва 5 лири, и една кутия, която струва 75 гроша. Който иска да се увери, то нека прочете оная разписка, която е дал г. Греков на горереказаната личност. Тряба да ви явя и една твърде интересна статистическа забележка, която ни доказва твърде ясно какви са турците и какви са българите (?). Секи вече знае, че на Балканският полуостров живеят ш е с т милиона българи, е д и н милион турци и о с е м с т о т и н хиляди гръко-цинцари; а апусханите ни представляват съвсем противоположни цифри. В русчушката апусхана има 400 турчина и 120 българина, а ако разгледаме причините, които са накарали правителството да затвори и едните, и другите, то ще да видиме, че първите се осъждат за обири и убийства, а вторите — за дълг и за «комитетски работи», т. е. само из подозрение. (А «образованите мъже в образована Европа» не щат нито да чуят за тия статистически сведения. Тия европейци тряба да са страшни егоисти! —Р.)

—?—

Независимост, г. III, бр. 40, 23 юни 1873.

[ХАЙДУЦИ ЗАД ВСЕКИ КАМЪК]

Ески-Захара, 25 юния

Народната пословица казва: «Търпя, търпя сиромах Петко, па захвана да вика.» Така е и с нази. Българинът се е вече пробудил и захванал е да вика, защото ножът е потънал до кокалът. Ако тръгнете из България и да послушате какво говори народът, то навсякъде ще да чуете следующите няколко думи: «Не щеме вече гръцките владици! Не щеме вече турците. Нож и топор! Пушка и сабля! Ние не сме говеда. Не могат вече да се търпят тия мъки и тия неволи.» И наистина, турските злодейства са преминали своята граница. Обърнете внимание на следующите сведения. Нашият каймакамин е от утрента до вечерта пиян. Мезличът не се е събирал около два месеца. Но за какво ни е мезлич, когато турските чиновници управляват нашите крайове без никаква контрола и без никакъв закон. «За какво да събираме мезлич и да се съветоваме с българите, когато тия до един са гяури и кометаджии» — говорят ефендиетата и плюскат ракия. Но както и да е, а търговията е страшно заспала, защото хората се боят да излязат из градът и да продадат. Ако някой се осмели да остави градът ни, то тряба да се върне или обран, или убиен (?). Хайдуци са се появили зад сяко дърво и зад секи камик, а каймакаминът ни се занимава само с комитетски работи, т. е. постоянно затваря по-събуденичките хорица и изпроважда ги в Пловдив.

С една дума, народът е дошъл вече до крайно отчаяние. Търговия няма, даноците се увеличават, правителството не знае що е чест, турците върлуват — ето ти и комета. Хората отдавна вече си са продали воловете, следователно тяхната домовина е на Балканът. Но най-голямото нещастие се заключава в това, че и в нашият град се е появила комета (хем с дълга опашка). Тая комета е разплакала и малко, и голямо. Преди 6 деня из Пловдив дойде в градът ни един милязъмин с 20 души заптии, хвана едного от най-първите търговци, закова го в синджири и закара го в горереканият град. Тоя търговец се е оженил преди няколко недели. Името му е Стефан Сливков. След два деня дойдоха няколко души

низами, хванаха още едного и заведоха го в Пловдив, но тоя човек беше пуснат тутакси, защото неговото затваряне и неговите мъки станали чрез някаква си погрешка — янлъш олмуш. След един ден после това в Захара дойде същият милязимин, хвана Георгия хаджи Дечова и закара го така също в Пловдив. И тоя човек е търговец. Турците разказват, че тия търговци са комета. Градът ни е възволнован до последните граници. Турците се приготовляват да колят гяурите, а българите са се решили да се защищават с коле и с топори. Ще видиме.

От завчера са захванали да хващат по селата поповете и по-богатите селяни. В с. Рабаджието турските заптиета вързаха поп Минча, мъчиха го с всевъзможни мъки и закараха го в Пловдив. После него хванаха из с. Джамбазите бакалинът Стояна, а из с. Гюреджие Русевият син. После тях хванаха още двама свещеници из Гънюлската махала. Тия свещеници са син и баща. В село Сеймен хванаха още двама богати селяни и закараха ги със синджири на краката в Пловдив, но пуснаха ги тутакси, защото станало янлъш. Когато тия мъченици се върнаха в селото си, то дадоха душа богу. Види се, че са ги отровили. Щом се погребаха отровените, то в селото пристигнаха други заптиета и хванаха още троица: свещеникът, учителят и един търговец. Тия нещастни хорица така също бяха закарани в Пловдив с големи мъки.

Да ви разкажа и други новости. Един търговец фесчия, по име Дончо, отиваше из Захара на Карнобатският панаир. На пътят го срещнал един турчин и поискал да го обере. Търговецът се възпротивил, но турчинът го наранил в лявото рамо. Раненият скокнал юнашки от коня, хванал разбойникът и избил го до полусмърт. Тоя турчин отишъл в Сливен и явил на местните власти, че го била нападнала една «комета». Правителството беше дотолкова справедливо, щото затвори и фесчията, ако той и да показа раната си. «Гяуринът не смее да повдига ръка на динисляминът» — рекъл каймакаминът. Между Сливен и Карнобат беше убиена една жена заедно с детенцето си. Цял Сливен се намира под истиндак. А защо? Турците казват, че сички сливненци са «комета». Из Чирпан докарали в Пловдив сандък емини и

един от учителите вързани. В Едирне са затворени 15 души. В Казанлък били хванати двама таксердари на Немцооглу и закарали ги в Сливен. Разбира се, че сичкото това няма да остане без последствия. Аз ви уверявам, че самите турци ще да произведат страшна революция. Не може вече да се търпи. Техните злодейства са достигнали до ужасни размери. Ние сме длъжни да се защищаваме. По-добре е да умреме като юнаци, нежели да ни тровят по хапусханите и по тумрукханите. Друго спасение няма.

—ОО—

Независимост, г. III, бр. 42, 7 юли 1873.

[ПОВЕЧЕ ОТ СТО ЧЕТИ]

Бока Которска, 1 юлия

Имате ли понятие за нашето положение и за нашите надежди, мили мои братия българи? Дохождат ли до вас гласове из наша юнашка Черна гора? Знаете ли вие какво се върши по нашите места и какво се приготовлява за нашето общо щастие? Най-после, знаете ли вие, че и нам е вече почерняло пред очите, както и вам? Докога ще да чакаме? Тряба да ви кажа и това, че аз съм черногорец, следователно самата кръв ме накарва да ви нарека свои братия, да ви съчувствувам и да ви пожелая по-добри сетнини. И така, в името на нашето братство аз ви моля да ни являвате какво става по вашите крайове, т. е. какви злодейства правят по вашите места турските капасъзи, какви мъки и неволи търпи българският народ и какво мисли да работи.

Босна и Херцеговина се намират в ужасно положение, а нашата свещена обязаност е да помогнеме на своите братия и да унищожиме техните жалостни теглила. Самите местни власти са напълнили тие наши земи със сякакви разбойнически чети, които колят, безчестят и ограбват беззащитната рая и които тъпчат почти сичко, щото е християнско, човеческо и народно. От черногорските и до сръбските граници са се появили повече от сто чети. Тие чети са се възпротивили и на правителството. Преди малко време тие чети ударили на турската поща и ограбили я, но местните власти са се отказали да преследоват престъпниците. Аз ви уверявам, че тие чети не са разбойнически. . . И така, времето се приближава. Бъдете и вие будни, защото от нашето взаимно участие зависи нашето общо щастие и добро. Нашите черногорци ви пращат поздравление и желаят ви весели дни. Прощавайте!

S. P.

Независимост, г. III, бр. 43, 14 юли 1873.

[АРНАУДОВ III ЩЕ ДА НАПРЕДНЕ]

Русчук, 19 юлия

Нашият град е направил в последньото време голям напредок. Нашият «мусекословнейши» валия Абдул Рахман паша е събрал в градът ни сичките шпионствующи братия и накарал ги е да просвещават виляетът му. Той е основал особена каса, която ще да се употреблява за шпионите и за техните поощрения. Освен това той е намислил да отвори школа, в която ще да се возпитават бъдъщите правителствени деятели. За професор на тая школа е избран Стефан П. Арнаудов*, който едно време беше учител в Джумаята и който предаде сливненските и джумалийският учители. Тоя човек се назначава за началник над шпионствующите братия и за сойтария на валията.

Вярвайте ми, че г. Арнаудов III ще да напредне, защото това способно момченце е родено за шпионин. Местното правителство му е дало средства да живее в Русчук, да ходи из градът и да купува различни новини, които са потребни на господаринът му. Освен известните вече жертви — Грекова, Геренова и Радославова, тука са докарани по желанието на г. Арнаудова един поп, неговото

* Молиме нашите читатели да решат следующият вопрос: «Защо арнаудовците и сапуновците са или калпави хора, или предатели?» Който реши тоя вопрос, то Сапунов III ще да му напише ода. — Р.

дванайсетгодишно дете и двама младежи из Джумаята: Севов и Палазов. Днес се научих, че попът е пуснат, защото имал г о л е м и доказателства за своята невинност, а по каква причина е бил той затворен, аз и до днес още не зная. Доведените в градът ни младежи са затворени само за това, защото братията им се учат в Русия. Големи гнусотии! Който желае да страда заедно със семейството си, то нека изпроводи децата си да се учат в Русия.

Тие дни стана още едно променение. На затворените младежи е хванат и учителят, който е оставил Джумаята още преди 6 години. Правителството накарва Савова и Палазова да кажат, че горереказаният учител ги е направил «к о м е т и» и че ги е научил да ненавиждат султанът. Тоя учител е затворен в Джумаята, но валията е заповядал да го докарат тука. Видите ли сега какви реформи прави Абдул Рахман паша и неговите шпионствующи братия?

Тия дни нашият «мусе́кословеснейши» валия изпроводи по провинциите най-големият инквизитор на тартарханата, който е длъжен да търси и да намери кометата. Тоя тартарбашия е Али бей. Тряба да ви кажа и това, че тоя бозаджия е разплакал досега цели хиляди невинни хора. Боже мой, кога ще да се родят отмъстители? Докога това куче ще да ходи по светът и да разплаква сиромасите? (Питайте Арнаудова. — Р.)

Да ви кажа няколко думи и за карантината. За кого, кажете ми, е направена тая проклета карантина? — Разбира се, че за осиромашелите турски чиновници, които са пропили вече и последният си хасър. В турската държава се е появила холера, а правителството варди гражданите си, т. е. варди я да не побегне. А знаете ли кой варди карантина? Българите. Европейците си преминуват съвсем свободно. Българите, които ходят по чуждите страни да спечелят някоя пара и да заплатят данокът си, се посрещат на границата и изтърсва им се кесийката. Освен това ние се вардиме откъм Ромъния, а в Шумен низамите мрат като орехи. Истина казвахте вие, че на турското правителство умът се намира в петите.

—?—

Независимост, г. III, бр. 46, 4 август 1873.

[БЯГАТ ОТ ПРАВДАТА «КАТО ДЯВОЛ ОТ ТЕМЯН»]

Цариград, 1 августа

Изпроводените из Пловдив български к о м е т и са изведени вече пред истиндакът. Мнозина ще да бъдат пуснати, защото правителството не намира достатъчно доказателства за тяхното обвинение. Разказват, че Митхад паша е главно действующето лице в тая трагокомедия. Тоя господарствени първенец желае да осъди сичките «комети» и да ги изпроводи в Азия, защото тия «кометаджии» са руски агенти. Ще видиме. Из Азия ни известяват, че изпроводените в Мадем българчета са добили вече някои облекчения. Правителството захванало да им дава по 300 драма хляб и да ги не накарва да работят ангария. Това променение е станало в последните три месеца.

Из Деарибекир така също ни явяват, че тамошните заточеници са празнували денят на св. Кирила и Методия твърде тържествено. Службата е станала на славянски език. Службата са извършили българските свещеници, които са изпроводени на заточение в 1862 година. В черкова дошли множество гърци и араби, които останали твърде задоволни. Едно само побъркало работата. Преди няколко години деарибекирските българи писали в Ерусалим на руският архимандрит да им изпроводи черковни одежди и славянски книги, за да могат понякогаж да служат в деарибекирските черкови на своят народен език. Желанието им било изпълнено, но свищовлиите, които се върнаха преди малко време в България, земали одеждите със себе си и занесли ги в Свищов, за да покажат на своите граждани, че тия са мислили за отечеството си даже и в онова време, когато са живеели в Азия. Подобно нещо могат да направят само свищовлиите. (И ние не сме подобри. — Р.)

Нашият черковен вопрос ще да се реши, т. е. ферманът ще да се приведе в действие и ние ще да се помириме с патриархът. Вие ми не вярвате. Имате пълно право. Аз и сам зная, че турското правителство, има обичай да обещава много и да не прави нищо, но и лъжата има свои граници, следователно горереказаното известие е

правдоподобно. Министърът на вънкашните дела Рашид паша е казал и на патриархът, и на екзархът, че правителството желае да даде край на българо-гръцките разпри и да се успокои барем от тая страна. Разказват, че патриархът е готов вече да прегърне своето бивше стадо и да го благослови със своята свята десница, но срамува се да оближе онова, щото е плювал, не по-късно от няколко месеца. За да се унищожи и тоя срам, патриархът моли правителството да накара екзархът да му се поклони и да поиска от великата черкова прощение. Разбира се, че екзархът е съгласен да изпълни желанието на негово високопреосвещенство само тогава, когато това високопреосвещенство унищожи схизмата и когато се признае, че екзархът е действувал досега правилно и законно. А ще ли патриархът да изпълни волята на екзархията? Аз мисля, че ще.

Да ви разкажа сега какви са причините. Гръцкият клир видя вече твърде ясно, че схизмата не принесе желаемите резултати и че тя ще да бъде за гърците много по-опасна, нежели султанският ферман. Това е вярно. Ако българите останат и занапред схизматици, то гърците тряба да си обрулят крушите из сичка Тракия и Македония, а ако преклонят колената си пред султанският ферман, то за гърците остават още някои надежди. Секи вече знае, че във ферманът се говори така: «Ако $^2/_3$ от жителите на някоя епархия са българи и ако тия българи изявят желание да се съединят с българската йерархия, то тряба да им се дозволи.» Тия няколко реда ни доказват твърде ясно, че схизмата е за нази деветдесет и девет пъти по-полезна, нежели султанският ферман, т. е. неговото изпълнение. Ферманът ни ограничава и не дава ни оная свобода, която ни дава схизмата и съвършеното отделение от фанариотската патриархана. Освен това патриарханата е в независидно положение. Кажете ми сега, тряба ли ние да се възползуваме от това положение, или не? Ако екзархията има ум, характер и убеждения то тя тряба да се държи юнашки и да продължава своите захванати дела. Между гърците и българите не може да бъде никакво споразумение. Тряба да не заборавяме и това, че ние имаме работа с лукави и с безхарактерни хора, които бягат от правдата «като дявол от темян». Освен сичкото това министърът на вънкашните дела се е

обещал на екзархът да му даде в непродължително време берати за българските епархии в Македония и да потвърди уставът. Ако Рашид паша изпълни обещанието си, то това ще да бъде девето чудо на светът.

Тряба да ви кажа и това, че в Македония днес произхождат такива също неудоволствия и такава също борба с гърците, каквито произхождаха преди няколко години в Тракия и в България. Македонските българи се борят много по-енергически. В Солун, в Охрида, в Битоля, в Серес, в Мелник и във Воден българите градят черкови, отварят училища и съставляват дружества, а «Видовдановите» елини (цънцари) са седнали «на реках Струмницких» и плачат алилуя. Но както и да е, а б е з ч е с т и е т о пада сѐ повече и повече. Гъркът не тряба вече да седи на вратът ни и да пие кръвта на Христовото стадо, което се намира под турското робство и което е нещастно и без неговата ортодоксия.

Правителството се приготовлява да посрещне персидският шах с отворени обятия. (Страх лозе пази.) Разказват, че в султанският дворец са приготовени две черкезчинчета, които ще да се дадат дар на негово шахско величество. Разказват, че с подобни средства е най-лесно да купиш приятелството на един азиатски деспот, който се е родил в харемът и който се занимава само с харемът.

Из Черна гора пристигат до нас твърде неутешителни за правителството гласове. Черногорците търсят своите права, а албанците са се отказали да дават солдати, ако правителството намисли да им наложи нови даноци. Правителството е заповядало на местните власти в Шкодра да употребят против черногорците и против арнаутите строги мери. Още една новост. Турското правителство е запретило на цариградските търговци да пущат в дюкяните си турски жени. А знаете ли каква е причината? Причината е тая, че множество дюкяни са станали к е р х а н и, в които се упражняват даже и султанските хареми. Отсега кадъните ще да си купуват едно-друго на открито място. Турският разврат е достигнал до големи размери. Разбира се, че ако на турските жени бъде запрещено да влазят в дюкяните и да удовлетворяват своите страсти, то тия ще да захванат да се упражняват по гробищата, както то биваше преди няколко години.

×

Независимост, г. III, бр. 47, 11 август 1873.

[ЮДА]

Плевен, 2 августа

Позитивно вече се знае, че Васил Левски е предаден от поп Кръстя. Васил е дал на тоя поп малко парици и някои други неща да ги скрие, а тия парици и тия неща са били най-главната причина, която е накарала черковният служител да продаде една християнска душа на турските джеляти. Няколко честни българи съветовали Василя да не ходи при поп Кръстя, но той ги не послушал, защото поп Кръстьо е бил председател на един от частните комитети. Когато Васил излязъл из поп Кръстевата къща, то бил хванат от заптиите. На поп Кръстя дали едно «аферим», едно горчиво каве, сто лири и един хат и обещали му се да го не преследуват за неговите стари грехове. У поп Кръстя има около 100 лири Василеви пари. Сега засега почти секи българин се гнуси от поп Кръстя. Секи българин го нарича Юда и презира го. Презират го даже и турците. «Ако тоя поп да би бил човек, то не би издавал своите братия» — говорят турците. Тоя предател беше дошел преди малко време в градът ни, но нашите граждани го приеха така, както не са принимали и най-гнуснавите гадове.

Братът на поп Кръстя беше нападнат между селата Нетрополия и Тръстеник от десетина души черкези. Той се даврандисал, ранил троица и мислил да побегне, но множеството му надвило и изсякло го на парчета. Черкезите му са земали около 10 хиляди гроша. Поп Кръстьо беше дошел в градът ни като даваджия. Преди да убият поп Кръстьовият брат, същите черкези бяха обрали пощата, която отивала из Плевен във Видин. Пощата нямала пари. Разбойниците земали от куриеринът един сахат и около 2 хиляди гроша, а от братът на поп Кръстя една дреха и един револвер. Когато се уловиха черкезите, то тия неща се намериха у тях. Най-напред правителството говореше, че братът на попа Кръстя е убиен от кометата и захванало беше да върлува изново, но когато неговите неща се намериха у ония исти разбойници, които бяха обрали и пощата и които познаваше куриеринът, то се умири и напусна своите преследувания. Разбира се, че черкезите имат пълно право да правят

всевъзможни насилия. Правителството ги не приследова. Една черкезка чета се разхожда между Никополската и Плевенската кааза, но местните власти делят с нея награбеното, следователно разбойниците действуват съвсем независимо. Когато се мислеше, че разбойниците са българи, които носят название «комета», то местните власти бяха повдигнали сичките селяни да ги гонят; а когато се откри, че тия чети са черкезки, то каймакамите захванаха изново да пушат наргилетата си и да дремят от пиянство. Когато из гореказаната чета бяха наранени двамина от поп Кръстьовият брат, то четата си отмъстила над две българчета овчарчета. Тия деца бяха заклани близо до Плевен. Да ви разкажа и едно твърде чудно нещо. Няколко турчина се сбили между себе си и двамина се наранили тежко. Правителството хвана ранените, но тия не пожелаха да кажат кой ги е наранил. Помислете си сега какви са турците и какви сме ние! Турците защищават даже и своите убийци, а ние се издаваме като бабички (?).

Ч.

Независимост, г. III, бр. 47, 11 августа 1873.

[ОТ КАЛУГЕРИН ДОБРО И ОТ КОЗЕЛ МЛЯКО НЕ МОЖЕ ДА БЪДЕ]

Ловеч, 2 августа

Прочутият шпионин Величко Симеонов, когото турското правителство беше изпроводило н а с и л а за учител в с. Ракита, е дошел да просвещава и нашите деца. Разбира се, че тоя безсовестен изрод е изпроводен повече да шпионствува мъжете, нежели да просвещава децата. В Ракита беше проревало от неговото благонравие и старо, и младо. Селяните ходиха в Плевен няколко пъти да се оплакват от него (?), но правителството ги не послуша (?). За да се избавят от това безсовестно куче, селяните бяха принудени да му заплатят платата за две години. Правителството е намислило да ни изпроводи за учители свои хора, а нашите красти (чорбаджии) са по-

слушни робове на дебелите сенки, които се грижат за нашето нещастно возпитание. Плевненското училище ще да се затвори, защото чорбаджиите и агите искат от учителите едно, а народът иска друго. Както чорбаджиите, така и местните власти накарват учителите да бъдат шпиони. Пренепорочният наш владика дядо Аверкия е полудял. Тоя архиерей е намислил да ни докаже още веднъж, че от калугерин добро и от козел мляко не може да бъде. Ако искате доказателства, то аз ще да ви приведа няколко реда от неговото с л о в о, което той беше казал в една от плевненските черкови. «Аз зная, говорил той, че вие сте лошави, груби и развалени хора, но моята длъжност е да изкореня из вас сичките лошави наклонности. Тряба да знаете, че аз имам в ръцете си царският ферман, който ми дава право да ви окова в железа и да ви затворя в дупката. Моята власт е голяма. Ако някой из вас дръзне да ми противоречи, то аз ще бъда принуден да му покажа силата си.» Евангелски наставления! Когато народът чул горeказаната проповед, то се огорчил дотолкова, щото излязъл из черковата с псувни и с проклятия. «Ние не сме слушали подобни неща и от фанариотите!» — говорил народът. Тряба да ви кажа и това, че високопреосвещени Аверкия е до такава степен сребролюбив, щото е готов да продаде и майка си, и баща си, и душата си. Но аз се чудя не на Аверкия, а на екзархията, която посвещава за български архиереи такива хора, които са свалени от кол и от въже. От де екзархията е изкопала и тоя безсовестен еничерин? Тоя човек тряба да е смарладисан в някоя фабрика, защото ни една майка не е в състояние да роди подобна помия. Когато няколко майки и няколко граждани помолили отца Аверкия да се съедини с тях и да помолят правителството за Деарибекирските мъченици, то тоя архиерей им отговорил, че гражданите не тряба да правят подобни глупости, защото «кой каквото е готвил, това тряба и да яде». После това майките и сестрите на заточениците му са казали такива неща, каквито не би му казали и най-големите негови неприятели.*

Независимост, г. III, бр. 47, 11 август 1873.

* И Сърбия така също се оплакват от отца Аверкия. Тоя ар-

[ГОЛЕМИ ДУМИ, ПРАЗНА ТОРБА]

Цариград, 22 августа

Аз ви казах вече, че гръцко-турското правителство не прилича ни на клисава погача, ни на воденичарски камък, а сега съм намислил да потвърдя своето заключение с неопровържими факти. Ако получавате «Неологос», то сте имали случай да прочетете следующето: «Мохамеданските жители из с. Еренкьою, което лежи близо до Цариград, пожелаха да си отворят турска школа и захванаха да събират спомоществования. Когато чул за това нещо елинският банкирин н а р о д о л ю б и в и Христаки Зографу, то изявил желание да повдигне тая школа на свое собствено иждивение и да ѝ даде нужните средства. Когато била отворена тая школа, то по мохамеданският обичай се заклал един овен и турският имам прочел следующата молитва: «Нека бог на светлината чрез молитвата на своя велики пророк Исуса Христа подари на Христаки Зографу и на неговото семейство дълг живот и да ги направи така също щастливи, както той в прошедшите времена е направил щастлив и славният елински народ (?!), който е показал на човечеството път към науката и към напредокът.» Видите ли красноречие? А вие казвате, че турските м ъ р з е л и са способни само за малеби, за пилаф и за иджи-биджи. На подобен оратор би позавидовал и «Видовдановият» старец г. Гизо. Наука, напредок, богове на светлината, велики пророци, големи думи, празна торба, азиатско подлизване и пр., и пр. Какво искате повече? А г. Зографу? — О, тоя човек е голям патриотин, голям християнин, праведна душа! За него се молят не само фанариотските тулуми, но и турските имами. Блазе му на душицата! Когато турците и гърците заживеят братски и приятелски, то убитите тела ще да се дават дар на кир Христаки Зографу.

Във фанариотският синод произхожда Содом и Гомор. Крайната фанариотска партия, която е намислила да обяви сичкият свят за «схизматици», ако само тоя

хиерей е земал от някои си сърби пари на заем; а когато тия са ги поискали, то той ги изпсувал хамалски. Подобни архиереи не правят чест на българският народ. Екзархията тряба да отваря очите си. — Р.

свят ѝ възпрепятствува да осъществи своите планове, т. е. да се храни наготово, да се образова с чужди пари, да жъне с чужди ръце и в чужда нива и да уплете Византийска империя от всевъзможни дрипелци, е въстанала против патриархът твърде енергически. Говорят, че патриархът, когото обвиняват за двоеличие и безхарактерност, се е решил вече да подаде оставката си и да се избави от патриотическите цербери, които в последньото време са съвсем полудели. По-голямата част от синодът се приготовлява да се бори против «панславизмът» и против «схизматиците» до последнята крайност. Разбира се, че сичкото това се говори за това, за да влезе в ушите на правителството. . . Разбирате ли? Освен това фанариотите желаят да продадат краставиците си и на бостанджиите. «Ако ние явиме на българите, че не желаеме да вдигнеме от главите им схизмата, то тия ще да се уплашат и ще да прибързат да заключат с нас премирие, което ще да бъде полезно само за нас. Ако не вдигнеме схизмата, то и Македония ще да изветре» — мислят гърците с твърдо уверение, че българите са патки, които вярват сякому без различие. Схизмата е за българите деветдесет и девет пъти по-полезна, нежели фанариотският проект, който ни дава някакви си «езоповски права».

Говорят, че на патриаршеският престол ще да дойде пак о. Григорий, но «Византис», т. е. органът на фанариотският патриарх, ни уверява, че патриархът не желае да подава оставката си и че прошението за неговото сваляние, което е подписано от 2000 души, няма никакво значение, защото тия две хиляди души са к о м у н и с т и! Порадвайте се на гръцкият мозък.

Турското правителство се приготовлява не на шега. Освен ония 600 топа, които са заказани във фабриката на Крупа, валиде султанът е заказала още 60, които ще да бъдат твърде големи (като мечка — р.) и които ще да бъдат заплатени из нейната собствена каса. А знаете ли против кого се приготовляват тия топове? Против Черна гора. Сирота Черна гора! Щом бъдат готови 60-те топа на валиде султан, то Черна гора ще да бъде плоска, като петура, а черногорците ще да станат щастлива рая, като босанците и българите.

Да ви разкажа и за едно утешително явление, което е произлязло в медицинският държавен съвет. Тоя умен

и високоучен съвет е решил да запрети на ония хора да отварят аптеки (шпицарии), които не са свършили науките си в някоя аптекарска школа. Сичкото това е похвално, но главното зло произхожда не от аптеките, а от самите доктори, които държат свои собствени аптеки. Секи вече знае, че по-голямата част от докторите са янински е н а к и е в ц и, които са се учили в Я н и н с к а т а а к а д е м и я и които носят лекарствата си в поясът. Ако правителственият медицински съвет има намерение да избави няколко стотини хиляди души от явна смърт, т. е. от отрова, то неговата най-първа обязаност е да запрети на янинските биляри да лечат или да морят светът, а после вече да затваря аптеките. Но в Турция почти сичко става наопаки. Освен това членовете на така нареченият медицински съвет не са отишли много далеч от янелиите. Един от тия членове беше казал на един болен, че холерата се изпроважда от самият аллах, следователно сичките лекарства против тая болест са безполезни. Комуто е написано да умре, той ще да умре, а комуто е написано да оздравее, той ще да оздравее. Докторът не може да се бори с бога, който желае да накаже човечеството за неговите прегрешения. Тряба да ви кажа и това, че тоя знаменит доктор е християнин из Сирия.

Из Бейрут явяват, че едно от арабските племена, което се нарича ансарие, се е възбунтувало. Причината са злоупотребленията на правителствените чиновници. Така барем говори «Курие д'Ориан». Триполският управител е изпроводил войска да накаже въстаниците, които не дозволяват на чиновниците да ги глобят.

×

Независимост, г. III, бр. 50, 1 септември 1873.

[ДЕБЕЛОШКЕМБЕДЖИИТЕ СЕ НЕ МЕШАТ]

Русчук, 3 септемврия

Пак тиранства, пак злодейства, пак кален разврат, пак зверски насилия, пак отчаяна несправедливост! Кому да

се оплачеме? От кого да искаме помощ и поддръжка?* Вашият вестник е единствената наша защита, единственото наше утешение.** Преминалата неделя в едно от разградските села се случи такова едно злодейство (каквото се случва почти секи ден. — Р.), каквото не се е случвало твърде отдавна. Секиму е вече познато, че селяните из разградските села ходят да работят в странство, а жените им остават сами и занимават се със селските дела, т. е. обработват лозята, кукурузът и пр. Когато няколко селянки се връщали в селото си после окончанието на своите полски работи, то на тях нападнали около петнайсет въоръжени читаци, хванали една девойка ѝ повлекли я към шумакът. Жените, които вървели заедно с девойката, се спуснали да отбранят своята другарка, но когато изяли по няколко ножа по гърбовете, то били принудени да побягнат. И така девойката, ако и да се дърпала и викала за помощ, била завлечена в шумата. Злодейците я хванали за косата и влекли я по земята като мърша. Какво е произходило по-нататък с това бедно момиче, аз не зная, зная само това, че българите приличат на овчици, които блеят и когато се радват, и когато ги колят.

Родителите на девойката дойдоха в Русчук да се пооплачат пред честното правителство и да се помолят на нашите дебелошкембеджии, но чеситото правителство няма време (от пиянство) да слуша различни глупости, а дебелошкембеджиите се не мешат в такива дела, от които не излазя никаква хапка. Тряба да ви кажа и това, че нашите чорбаджии са направени в една фабрика с добродотелните членове на вашата «Добродетелна дружина». Дядо Марко, или кир Марко, е председател на

* Оплачете се на образована Европа, оплачете се на ингелизкият консул, подайте меморандум на принца Наполеона, подайте прошение на Франца Йосифа, оплачете се на Петраки Златева или на Мемиш паша, напечатайте във в. «Слава» страшен протест и пр. Освен това вие можете свободно да се скриете в кюмюрлукът и да се наплачете до ситост. «Хъъъъ! Турците откраднаха още едно момиче! Хъъъ! Ние сме поплювковци! Хъъъ! Ние си имаме чорбаджии, ние си имаме екзархия, а турците сѐ още ни безчестят! Поплачете си. — Р.

** Букурещките габровци ни разказват, че турското правителство е намислило да ви даде български крал, комуто отсега ще да се оплаква секи, един поплювковец. Най-големите достойнства на поплювковците се заключават в това: тие са длъжни или да се оплакват, или да се надеят. Оплаквайте се. — Р.

дебелошкембеджиите. Това мило шкембенце казало на нещастният селянин, че ако са криви турците, то той сам е по-крив сто пъти повече от тях. «Защо си пущал дъщеря си да ходи по кърът? Кажи и на другите селяни да не пращат дъщерите си по нивята, защото и с тях може да се случи някое нещастие» — говорила тая мъдра глава и мислила, че говори твърде умно (т. е. чорбаджийствено. — Р.). Освен това кир Марко казал на селянинът така: «Тъй са намерили (турците), тъй са и направили!. . . Иди ги съди сам.»* Ето какви са нашите чорбаджии, от които народът очаква помощ и поддръжка. И така, ако турците направят някому някакво зло, то той тряба да се оплаче на дяда Марка в Русчук, защото дядо Марко е майстор да защищава.

А какво прави нашата дълга, но человеколюбива карантина? Тая карантина напредва твърде добре под благотворителната десница на Малезиян ефенди (ерменец). На 25 августа в тая карантина влязоха 25 души българи, които бяха ходили във Влашко да работят. Като нямаха пари да платят карантина парасѫ и да се прехранят 11 дена в карантината, то правителството заповядва да ги затворят. Българите си бяха продали и мотиките за хляб и за вода в карантината, а Малезиян ефенди беше рекъл на каймакаминът, че тие хора са скрили парите си. В апусханата ги продържаха цели 6 деня, а после ги изпроводиха с няколко души въоръжени заптии в Търново, дето ще да стоят затворени до онова време, дорде жените им не заплатят правителственият дълг. Какво ще да бъде по-нататък, аз не зная, зная само това, че българските страдания са големи. До неделя повече.

#

Независимост, г. III, бр. 51, 8 септември 1873.

* Ние мислиме, че дядо Марко е по-умен от вас. «Тъй са намерили, тъй са и направили. Иди ги съди сам.» Браво, дядо Марко! С други думи, дядо Марко е искал да каже така: «Ако сте вие поплювковци, то аз не съм ви крив.» — Р.

[НАШЕТО ЧЕСТНО ПРАВИТЕЛСТВО. . .]

Цариград, 7 септемврия

Нашето честно правителство, което се нарича В. порта, се намира в твърде незавидно положение. Разказват, че н. в. султанът е твърде незадоволен от своите по-първи чиновници, които отдавна вече се люлеят на своите места. Ако да не би били европейските представители при В. порта, то министерството би се променило твърде отдавна и в. везирин би се отказал доброволно от своята длъжност, но горереказаните представители се стараят със сичките сили да укротят яростта на негово величество и да удържат турският хаос, който се нарича правителство. Секи един от европейските представители има в министерството свое орудие, следователно почти сичките министри се намират под покровителството на някоя европейска държава. Разбира се, че ако султанът намисли да свали тоя или оня министър, то ще да ожесточи против себе си тая или оная европейска държава, следователно той е обязан да търпи и да чака по-сгодно време. И така, днешното турско министерство е станало низкопоклонен роб на европейските гяури, които си играят със съдбата на господарството и със съдбата на самият султан.

Между генерала Игнатиева и В. порта е преминала черната котка на Атанасия Ивановича и на Пулхерия Ивановна. Генерал Игнатиев беше казал на министерството да изпълнява своите решения буквално, защото в противен случай това министерство ще да стане за смях и на децата, но страхът почти сякога действува по-силно от приятелските съвети и наставления на Стояна или на Драгана. Секи вече знае, че «Левант Хералд» беше запретен от правителството за това, защото той беше напечатал статия против Русия. По тая причина между генерала Игнатиева и между Елиота се беше появила малка борба. Мистер Елиот молеше правителството да не наказва горереказаният вестник за такива малки и нищожни дела, а генерал Игнатиев говореше, че законите тряба да се изпълняват строго, свято и безгрешно. После това Елиот излязъл пред самият султан и помолил го да вдигне запрещението от горереказаният вестник, но султанът предал това дело на разсмотрение в министерският съвет и заповядал му да оправдае редакторът и да му дозволи да продължи своето издание. Министерството приняло думите на султанът буквално и прибързало да изпълни желанието му. Генерал Игнатиев останал твърде недоволен от действията на министерството и протестирал против тия несправедливости. Но както и да е, а «Левант Хералд» излазя изново, следователно правителството още веднъж потъпква своите закони и лиже онова, щото е плювало преди няколко месеца.

Из Трапезунд являват, че черкезите, които бяха населили преди няколко години тия места, са се възбунтували. Портата беше заповядала на своите местни чиновници да обезоружат тие кръвожадни главорези и да им запретят да се скитат по селата и да крадат чуждият добитък, но черкезите са отказали да изпълнят заповедите на правителството и приготовили се да се защищават с оръжието в ръка. «Черкезинът оставя оръжието си само тогава, когато умре» — говорили тия. Цариградското правителство е заповядало на трапезундският валия да употреби сила. Валията е явил на правителството, че без кръвопролитие не може да се дойде до никакви резултати. Черкезите са се решили да се борят до последнята капка кръв.

Аз ви явих вече, че някои личности са се завзели да ни помирят с патриархът и да ни накарат да се откажеме от своите отдавнашни желания; аз ви явих вече, че господин х. Иванчо х. Величков Пенчевич ефенди и няколко души негови приятели са се разговаряли вече за това дело с някои патриаршески хора, които са се обещали да бъдат безпристрастни и да удовлетворят б а р е м о т ч а с т и българските требования; най-после аз ви явих вече, че някои български патриоти са ходили даже и при патриархът и казах ви, че тие патриоти са същите лица, които са говорили и с патриаршеските хора, а сега ида да потвърдя своите думи и да ви явя, че моите сведения излазят из верен източник. Хаджи Иванчо ефенди се е завзел от сичкото си сърце да услужи на в. везирин и на министърът на вънкашните дела, които желаят да дадат край на българо-гръцките несъгласия и да затъкнат устата на своите н о в и неприятели, т. е. на елините, които в последньото време продадоха и Христа за триесет сре-

бърника.* Разбира се, че старанията на горесказаният български изрод ще да останат напразни. Аз не познавам нито един българин (освен няколко турски чиновници, които отдавна вече са заслужили турска чалма), който би можел даже и да помисли за българо-гръцкото споразумение.

Патриархът не желае да подава оставката си. Фанариотският синод падна и на неговото място ще да бъде избран други. Да ви разкажа сега каква е причината. Патриархът се известил, че неговите синодални старци водят с българите преговори и че тия старци имат намерение да припознаят българската йерархия, защото не желаят да умрат от глад. Гръцките патриоти наричат издайници и неверници даже и ония свои епископи, които би посмели и да помислят за българо-гръцкото споразумение. Тряба да ви кажа и това, че и българите не желаят да стават приятели вече и да се дружат с ония нещастни будали, които се не побояха от бога да ги нарекат схизматици и които се не засрамиха сами от себе си и от своите действия.

Да ви разкажа и един твърде куриозен случай. Когато султанът се известил, че европейските сили изпровождат около бреговете на Испания свои военни фрегати, за да защищават своите поданици, то той заповядал на Сераскер паша да изпроводи една фрегата, която е обязана да помага на турските поданици. Аз би желал да зная, има ли турски поданици и на месечината?

Ингелизкият консул в Сараево, мистер Холмс, е изпроводил на своят посланик в Цариград обширно описание на босанските дела, в което турските чиновници се описват с най-черните бои. Тоя честен човек говори, че требованията на босанците са справедливи и че турското правителство е длъжно да прибърза и да успокои тая земя, ако не желае да произлязат важни последствия. Елиот

* На шите букурещки дипломати не вярват, че в Цариград се намират и такива българи, които жертвоват народът си за своята собствена полза. Намерат се и такива, които говорят, че известията на нашият цариградски дописник са лъжовни и че тия известия се измишляват в Букурещ. Молиме тие дипломати да прочетат в. «Право», т. е. статията «Да предположим» (гл. брой 26) и да се уверят в противното. Това, щото говори нашият цариградски дописник днес, се повтаря след неделя или след две и в цариградските вестници, които не смеят да печатат лъжовни сведения. — Р.

е явил вече на в. везирин сведенията за консулът. А какво ще да произлезе от това? — Нищо. Дипломатическите преписки и забележки не са помогнали никому, не щат да помогнат и на босанците.

Портата е дозволила на сичките черковни управители да участвуват в областният мезлич. Из това правило се изключават само протестантските свещеници. Сичкото това е произвело голямо впечатление на ингелизкият и на германският посланици, които са протестирали и които молят правителството да бъде по-справедливо.

×

Независимост, г. III, бр. 52, 15 септември 1873.

[ДЕРИБЕЙОВЦИ]

Плевен, 1 октомврия

Мнозина мислят, че нашите безсовестни чорбаджии са по-лошави от турските джеляти и че турските злодейства би се прекратили и сами по себе си, ако между нази да не би съществували наши изроди. Това заключение е съвсем вярно. Из Тетевене ми пишат, че тамошните българи се били решили да помолят върховното правителство да оправдае ония невинни младежи, които зимаска станаха жертва на някои си луди и безсовестни глави. Самите местни власти се признават, че по-голямата част от горесказаните жертви са съвсем невинни и съветоват нашите граждани да изпълнят дългът си, но между нас се намират изроди, които са готови да пожертвоват и жените си, и децата си за своето лично благосъстояние и за своята корист. Когато тетевенските селяни послушали гласът на правдата и когато се съгласили между себе си да помолят висшето правителство за своите невинни братия, то двамата тетевенски братия чорбаджии, т. е Тодор Шишков (тоя чорбаджия е забележен и от бога, защото има само едно око) и Иван Шишков, се възпротивили и накарали селяните да се откажат от своето намерение. Тия деребейовци казали на народолюбивите и братолюбивите селяни така: «Ако някой из вас дръзне да дава на правителството

жалба или да събира подписи, то и той сам ще да иде в Деарибекир при вагабонтите. Оставете ги да изпукат по анадолските полета. Каквото са търсили, това са и намерили. Царството ни е направило голямо добро, когато ги е изпроводило в заточение, защото тия хора твърде лесно би могли да запалят и нашите къщя.»

Тряба да ви кажа и това, че гореказаните два чорбаджия са разплакали сичката околина със своят безсовестен чорбаджелък. Ако някой пожелае да излезе из Тетевене по своя работа, то тряба да земе от Шишковците тескере и да им заплати 20 гроша, а ако пожелае да иде във Влашко, то цената се възкачва до 100 гроша, защото по мнението на Шишковците Тетевене твърде лесно можало да остане без мъже. А кой ще после това да плаща данокът на царското правителство? Жените не са в състояние да плащат за мъжете си! Тряба да ви кажа и това, че Шишковците са големи неприятели на хаджи Станя, който е изпроводен в Деарибекир. Ако х. Станьо се върне назад в Тетевене, то техният чорбаджелък твърде лесно може да се удави в Панегът. Мнозина мислят, че х. Станьо е изпроводен на заточение по ходатайството на братия Шишкови. Разбира се, че тия неща не могат да останат тайна на дълго време.

=

Независимост, г. IV, бр. 1, 20 октомври 1873.

[ТУРСКИ ЗАПЛАХИ, ГРЪЦКИ ПРОКЛЯТИЯ]

Цариград, 16 октомврия

Сичкото наше внимание е обърнато в последньото време към Македония. Вие сте се известили вече, че в Скопската епархия произхождат гласоподавания и че тия гласоподавания са се свършили за ползата на българите. Подобни описи ще да станат и в другите епархии. Аз отсега още мога да ви уверя, че почти сичка Македония ще да се съедини с екзархията и че българското население в тия крайове ще да свали най-после дълговечното фанариотско иго, което е така ненавистно на секи един българин. Из Скопие ни являват, че местните турски власти са употребляли големи усилия да излъжат народът и да го оставят и занапред в ръцете на фанариотите, но народното чувство и ненавистта към гърците са удържали блестяща победа. Турските заплашвания и гръцките проклятия са преминали без никакви последствия. Тряба да ви кажа и това, че честитите фанариоти бяха изпроводили на тамошните власти достатъчно количество турски лири, но косата им и в тия крайове се удари о камък.

Мнозина ме уверяват, че в Сереската епархия ще да произлезе същото. Половината от градът и сичките серски села желаят да се съединят с другите свои братия и да добият свята народна черкова. Из сичко се види, че гърците ще да бъдат принудени да очистят сичка Македония и да идат в Тесалия да защищават Термопилите. Откогато са получени в градът ни тия известия, то тукашните гърци са готови да пушкат и срещу бога. Панславизмът, Росия, генерал Игнатиев, комитетите, революциите и др. се въртят из устата на секи един грък. Олеле, мамко! Единствената надежда на гърците се облягаше в последньото време на еленската кралица Олга, но и нейното ходатайство, по думите на самите гърци, пред императорът не е могло да промени историческите съдби на Балканският полуостров и да послужи за полза на диогеновите синове. Нека генерал Игнатиев се приготови отсега нататък да слуша гръцки псувни и фанариотски проклятия! Който не съчувствува на гърците и който им не помага в техните предприятия, той е тиранин, варварин, дебелоглавец и пр., и пр. Кажете ни, кой е победил персите при Термопили? А? Не гърците ли? А ако са ги победили гърците, то как смее Европа да се не кланя на техните унуки и да им помага да обират светът? Ако са ги победили гърците, то как смее България да иска народна черкова и да гони фанариотските харамоедци? Най-после, ако са ги победили гърците, то как смее панславизмът да хвърга камъни на Бертолдовият гроб и да тъпче благочестивите кости на доктора Янаки Янелията? А?

Но да оставиме гърците и да поговориме за своята собствена къща. «А какво правят българите в тия критически минути?» — ще да попитате вие. Прочетете с особено внимание пловдивската дописка в 31-и брой на

в. «Право» и порадвайте се. Наместо да вървиме напред, ние се връщаме назад! Който ви каже, че българското просвещение е възможно под турското иго, той тряба или да е егоист, или тъпоумен, или безумен човек. Говори се, че турското правителство се е решило да отнеме капиталите и доходите на нашите училища, които после това ще да се управляват и поддържат от министерството на просвещението. Уверявам ви, че г. Найденов, хаджи Иванчо и др. ще да одобрят и тая вопиюща несправедливост и че ще да разхвалят правителството и в това отношение до деветьото небе. Вие знаете вече, че европейските държави в последньото време са захванали да нападат на турските несправедливости и да предсказват на Турската империя лошави последствия. Сичкото това е накарало цариградските вестници да обявят бой на цяла Европа. Единственият български цариградски вестник «Право», който е обязан да изнесе истината и да потвърди мненията на европейците, е седнал така също да ни разказва, че европейците са безсовестни клеветници, че турците са ангели и че Османската империя е в състояние да обяви война на сичкият свят. «Но Найденов е принуден да пише така, а не другояче» — ще да кажете вие. «По-добре е съвсем да не пише, ще да кажа аз, нежели да лъже светът за бог да прости.»

Тукашните турци говорят за босанските дела различно. Едни от тях, които са малко по-политични, разказват, че босанските вълнения са произлезли по ходатайството на Австро-Унгария и на нейните агенти; други обвиняват Черна гора и Сърбия, а трети говорят просто и ясно, че турското правителство е свободно да угнетява своята рая и да сече непокорните глави на своите неверни поданици. Даже и в министерският съвет са се изказали разнообразни мнения за тия кървави дела. Днешният в. везирин е убежден, че османското правителство не тряба да слуша никого и че раята е дадена на османското племе от самият аллах да му робува и да търпи всевъзможни мъки и неволи. Разбира се, че тая рая е обязана от своята страна да докаже на в. везирин, че секи човек се е родил да бъде човек и да живее човечески. В своят меморандум, който е изпроводен до великите сили, в. везирин се старае да докаже на светът, че ако да не би били австрийските консули, които волнуват светът, то раята би живяла като бъбрек в лой. Когато раята чуе сичкото това, то тряба да се убеди, че турските капасъзи обират хората, колят беззащитните, безчестят жените и свирепствуват по Балканският полуостров само за това, защото Австрия или Русия има в Отоманската империя свои консулства и свои канцеларии. И смешно, и глупаво! Вижда се, че и в Цариград не познават турските способности, т. е. турските зверства! Ако в Османската империя да не би съществовали европейски консулства, които произвождат известен страх на турските главорези, то в тая империя би се възобновили старите кърджалийски, делибашки и еничерски времена. Това е положителна истина.

За да се поправят турските финанси, султанът е харизал на господарствената каса около седем милиона фунта стерлинги. Разбира се, че и това произшествие е произвело големи «коленопреклонения» не само от страната на цариградските редакции, но и от страната на европейските господарства. Даже и нашето присноблажено «Право» ни уверява, че после тоя подарок Турция ще да разбогатее до невероятни размери, а раята ще да захване да яде пържени кокошки. Ако султанът да би имал своя годишна плата и ако да не би харчил господарствените доходи без никаква контрола, то гореказаното произшествие би могло да зачуди и най-големите скептици, но ние знаеме, че в Турция, а особено в министерството на финанциите съществува страшен хаос и че лъжата играе най-големите роли. И така, султанът е земал из правителствената каса седем милиона фунта стерлинги, за да ги харижe пак на господарствената каса. Подобни неща стават само в една Турция!

Новият заем няма да се осъществи. Разказват, че правителството е намерило кредит само за два милиона турски лири. Европейските банкири видят твърде ясно, че техните капитали могат да пропаднат много лесно, ако турското правителство и да ги уверява, че в държавата ще да се произведат различни реформи, т. е. че ще да се увеличат даноците, че ще да се продадат горите и водите, че ще да се турят тежки акцизи на тютюнът и пр., с една дума, че турците ще да преобразят държавата си до такава степен, щото и дъждът да се преобрази на злато, а снегът — на елмази. Турското правителство

е издало вече и манифест за тия преобразования. Разбира се, че европейските държави не са слепи и че наивните хора са вече голяма рядкост. Секи из нас знае характерът на турските обещания и възможността на тяхното изпълнение. Изпълнили ли са се многоречивите хатихумаюни и сладкозвучните хатишерифи?

Научих се из достоверен източник, че Махмуд паша е простен от султанът и че скоро ще да му се даде по-важна служба. Мнозина говорят, че Махмуд ще да бъде назначен изново за в. везирин.

×

Независимост, г. IV, бр. 2, 27 октомври 1873.

[ГРЪКОМАНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА]

Пловдив, 11 ноемврия

В нашият град произхожда Содом и Гомор. Чорбаджиите (старите) са се завзели със сичките си сили да компрометират демократите (младите) и да управляват округът независимо, а младите се стараят да удържат своята привременна власт и да отблъснат старците засякога. Разбира се, че от нашите несъгласия се ползуват само гъркоманите и турците, които в последньото време се бяха завзели от сѐ сърце да строшат вратовете на сичките българи въобще. Неотдавнашнята пловдивска комедия, в която главнодействующето лице беше х. Ставри, е накарала нашите гъркомани да станат до един турски мекерета и да откриват всевъзможни «комети», съзаклятия, руски агенти и български чети и под плет, и над плет. А турците? — Турците са се замислили и не знаят кому да вярват и кого да слушат. Горереканата комедия доказа на благоразумните (?) турци, че гърците (т. е. гъркоманите) ще да ги вовлекат в някоя страшна пропаст, но страхът им е дотолкова голям, щото благоразумието не намира между тях ни свои последователи, ни свои поклонници.

Когато се разнесе слух, че арестованите за х. Ставревата работа българчета ще да бъдат пуснати и че ще да

се върнат в градовете си, то няколко души от тукашните гъркомани отишли при пашата и помолили го да ги избави от «кометаджиите», които твърде лесно могат да запалят къщята им и да онещастливят децата им и жените им. «Ако тие главорези бъдат пуснати, то ще да пожелаят да си отмъстят, а това отмъщение ще да падне само на нашите (на гъркоманските) глави» — говорили синовете на дядa Янаки екиминът, родом из Янина, който преди няколко десетилетия продаваше боза по Марашът. Пашата, който е един от ония турци, които обичат да ловят риба в мътната вода, се е обещал пред гъркоманите, че отсега ни една комета няма вече да огрее над пловдивският хоризонт. «Аз се научих вече да познавам лошавите хора и да откривам техните намерения» — рекъл правителственият чиновник. Из сичкото това вие ще да разберете, че нашето положение става от ден на ден по-критическо. Гъркоманите ще да ни накарат насила да извадиме ножовете си и да ги изпроводиме в обятията на дядa Авраама. Не може вече да се търпи. Ако тие хора да би хапали явно, то ние лесно би увардили кълките си, но тия имат обичай да ръват дебнешката, следователно и ние сме обязани да употребиме силни средства за своята защита. Да ви пази господ от нечестен човек и от продадена душа!

Разбира се, че и нашите пловдивски българи, които се наричат патриоти и които са проглушили хорските уши със своите заслуги, почти в нищо не са по-добри от гъркоманите. Аз говоря за ония наши патриоти, които живеят по тепетата и които и до днес още говорят в къщите си грацки. Тие шакали, които мислеха да окружат дядa Панарета и да се угоят в кухнята му, бяха написали преди малко време дописка в «присноблаженото», в която се говореше, че дядо Панарет не изпълнява своите длъжности както тряба и че той се грижи само за себе си. Това е безсовестна лъжа. Дядо Панарет кисне от утринта до вечерта в конакът и не намира време ни да се нахрани от работа, а какачите, които обикалят като шакали около трапезарията му и които не намират мазни кокали, са седнали да го обвиняват в бездействие! Чудни хора! Ако им не дадеш парче хляб и чаша вино, то тие са готови да те удавят в Марица и да те направят за нищо и за никакво. Вие помните вече какви викове издаваше това гладно стадо и против Чомакова преди една година, т. е. в

онова време, когато се мислеше, че Чомаков ще да остане в Пловдив да гризе владишките кокали. Ако питате мене, то аз съм в състояние да ви докажа, че дядо Панарет се старае да угоди не на чорбаджиите и не на шакалите, а на епархията си, която го е избрала и която му дава средства за неговото съществование.

Аз мислех, че рамазанът ще да запре навреме турските злодейства и че разбойничеството ще да се прекрати барем през есента, но излъгах се в своите сметки. Убийствата, обирите и насилията са до такава степен чести и безчовечни, щото дунавският вилает може свободно да каже, че неговата рая се намира под покровителството на американските закони и че народът блаженствува и благославя дебелата сянка. Ако някой българин се осмели да се оплаче на правителствените чиновници от турските разбойници, то справедливите чиновници го наричат «комета», «московгяуру» и «едипсизгяур» и изпъждат го из конакът. Преди една неделя в конакът бяха дошли из Батак няколко души селяни, които се оплакаха на пашата от правителствените заптии, които ходят из къща в къща да ядат, да пият и да безчестят българките. Разбира се, че пашата, който във времето на рамазанът е бил голям теракия, ги приел така дружески и така човеколюбиво, щото тия сиромаси били обязани да бягат из градът ни колкото се може по-скоро и да поблагодарят бога, че не са били затворени като бунтовници и кометаджии. Тряба да ви кажа и това, че ни един от нашите чорбаджии не пожела да иде в конакът и да защити нещастната рая. Ако някой да би ги повикал на зефет или на сватба, то тие шакали би постили три дни и три нощи. Засега прощавайте.

Ѫ

Независимост, г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873.

[ГРЪЦКИ ЕФИМЕРИДИ И ТУРСКИ ПЕХЛИВАНИ]

Цариград, 26 ноември

Гърците си избраха вече патриарх, който се нарича кир Йоаким и който е пасъл и други път елинското стадо. Благонамерените гърци, т. е. ония мазни, гладки и благонравни гръцки ортодокси, които и до днес още не са се отказали от своето покровителство над глупавият и добродушният български народ, ни уверяват, че българо-гръцките несъгласия ще да се унищожат, че схизмата ще да се вдигне от «главата» на българската черкова и че благочестивите български християни ще да получат изново благословение от православната вселенска черкова, която е основана от самите Христови апостоли. Даже и ония гръцки ефимериди, които преди малко време се приготовляваха да заключат с турските пехлевани вечен съюз и да изколят сичките славянски варвари, се захванали да пеят по-човеколюбиви песни и да ни разказват, че българите са добри хора и че бившите български волнения са произлезли чрез ходатайството на някакви си руски пропагандисти и панславистически комитети.

Да видиме сега какви са днешните отношения между гърците и българите. Враждата, която съществува от толкова години между тия два народа, се разгаря сѐ повече и повече. Македонските българи, които допреди две-три години дремеха и пъшкаха под тежкото фанариотско иго, се пробудиха и захванаха да се борят със своите притеснители още по-отчаяно и още по-жестоко, нежели българите из България и из Тракия, които са довели борбата си до последнята крайност. Множество факти ни доказват, че ако не бъдат земени предотвратителни мери, то в македонските български епархии, които гърците наричат смесени, ще да произлезе страшно клане. Злоупотребленията на фанариотите са достигнали до своето съвършенство, а народът е доведен до отчаяние. Българските учители из селата се везват и изпроваждат в градовете като «кометаджии» или като панслависти; българските училища се затварят за кефът на фанариотските архиереи, а народната воля се тъпче от нечистите пети на гръцките помощници, т. е. от турските власти, които за пари са готови да продадат и Коранът на Моха-

меда. Подобно положение не може да се продължава дълго време. В екзархията беше изпроводено из Кукуш такова едно писмо, което ни доказа твърде ясно, че тамошните българи са се решили да се борят до последнята крайност. «Гърците ще да ни накарат да ги изколиме като кучета», говореше писмото.

Вие знаете вече, че правителството е изпроводило в Македония своя комисия, която е обязана да узнае умовете на тамошните българи и да събере вишегласието. Най-напред тая комисия се беше завзела да работи безпристрастно и енергически, но фанариотските лири и елинските заплашвания измениха ходът на работите и произведоха кораблокрушение. Из сичко се види, че тая комисия е добила из Цариград приказание да не продължава своите изследования. Мнозина говореха, че главната причина, която е накарала комисията да заспи от дългият, е рамазанът, но рамазанът премина отдавна, а ние видиме, че от тая комисия няма нито бяло, нито черно. Но както и да е, а тие произшествия ни доказват още веднъж, че от турското доброжелание не тряба да се очаква никаква полза. Турското правителство добива твърде много от раздорите и от несъгласията на своите поданици, следователно то почти сякога ще да се старае да увеличава тия раздори и тия несъгласия. Гърците и българите изпълниха желанието на турските дипломати. Днес тия дипломати се стараят със сичките си сили да посеят раздори между българите и сърбите, между сърбите и ромъните и между ромъните и българите, а нашите вестници (т. е. присноблаженото «Право»), едни чрез своята глупост, а други чрез своята подлост, употребляват сичките си сили да получат едно а ф е р и м и да се рекомандуват на своите господари. Разбира се, че ако между нази да не би се намирали подобни калпазани, то ние не би достигнали до тоя хал.

Султанът е изпроводил на елинският крал орден османие, а сичкото това ни доказва още веднъж, че кръстът е харизан на Мохамедовите последователи, а санджакшерифът е намерил гостоприемство даже и между ония православни християни, които се считат за главни арендатори на великата Христова черкова и за наследници на Христовите апостоли. Но да оставиме това. Османското правителство, което счита себе си за правителство над

правителствата, е изпроводило тоя орден чрез бившият турски посланик в Атина Есад бея, който ще да иде изново на своето посланическо място. Гърците са твърде незадоволни от действията на турското правителство в това отношение. Множество гръцки вестници говорят, че турското правителство би трябало да изпроводи гореказаният орден още в онова време, когато султанът е добил гръцкият. «За нас е голямо унижение да добиеме тоя орден после няколко месеца — говорят тия вестници. — Ако султанското правителство да би било искрено и доброжелателно към Гърция, то то би било вежливо и внимателно.» Разбира се, че правителствените органи са обязани да пеят съвсем друга песен, ако пилюлата и да е твърде горчива. Тия вестници уверяват елинската публика, че това невнимание е произлязло случайно и че турското правителство не е криво. Султанът е бил длъжен да приготови (?) тоя орден и да търси благоприятно време за неговото изпроваждание» — говорят министерските вестници. Тия същи вестници ни разказват, че султанското правителство е благосклонно към Гърция, че то е готово да поддържа елинизмът в своята държава и че турско-гръцкият съюз е необходим.

Сръбско-турските неспоразумения захващат да добиват благоприятен за Сърбия изход. Турското правителство в това отношение е твърде отстъпчиво. Сърбия желае да добие Зворник и да съедини своите железни пътища с турските. Разказват, че волята на сръбското правителство ще бъде изпълнена буквално. Г. Филип Христич беше приет от Портата твърде вежливо и съвсем дружелюбно.

Ингелизките действия в Южна Арабия са произвели между османлиите голямо неудоволствие. Даже и сам «Басърет» се съзнава, че Англия, която е била почти сякога приятелка на Османската империя, постъпи в това отношение и несправедливо, и безчовечно. В това също време, когато панислямистите са захванали да проповядат даже и по джамиите за бъдащият ислямски съюз; в това също време, когато Портата очаква само от Англия поддръжка и спасение, най-после в това също време, когато турското правителство се е решило да изпълни буквално желанията на лондонския кабинет и да реформира държавата си; в това също време, казваме, ингелизите отнимат турските провинции в Арабия и въоружават та-

мошните местни власти против главата на мохамеданството! И досадно, и обидно!

Из Азия явяват, че множество черкезки семейства желаят да се преселят в Турция и да основат свои колонии. Около триста семейства са се преселили вече в Ерзерум. Една черкезка депутация е намислила да излезе пред султанът и да го помоли да дозволи на новите преселенци да се населят по Балканът, защото равнинците не са здрави за онзи народ, който е научен да живее по планините. Какви последствия ще да произлязат от тия преселения, аз не зная, зная само това, че нашето положение ще да стане още по-критическо. А ние сѐ още търпиме и очакваме втори Месия! Тежко и горко на онзи народ, който не мисли за своето бъдъще и който дреме от дългият!

В Отоманската банка е станала една голяма кражба. Откраднати са около 120 000 лири. Разказват, че тие пари са откраднати от касиеринът, а аз мисля, че в тая история са участвовали и няколко други по-важни личности. До неделя ще да ви явя за това дело нещо повече.

X

Независимост, г. IV, бр. 8, 8 декември 1873.

[НИЕ СМЕ МИКРОСКОПИЧЕСКИ ПАТРИОТЧЕТА]

Цариград, 10 декемврия

Разказват, че българите нямат нищо свято, нищо свое и нищо мило и драго. Истина ли е това? — Ако послушате нашите хвалби, т. е. ако обърнете изключително внимание на нашите уста, то тряба да кажете, че българинът е най-родолюбивият и най-добродетелният човек под синьото небе, а ако погледате на нашите действия и ако разгледате внимателно хода на нашите обществени дела въобще, то тряба да се убедите, че ние сме микроскопически патриотчета и че нашите добри намерения преминуват без никакви последствия. Аз мога да ви докажа фактически, че българските обществени заведения въобще

се отварят по две причини: първо, да се покарат и да си повадят очите техните членове и настоятели; второ, да се понахранят техните «тутори и приложници храма сего». Ако ми не вярвате, то ви моля да ми явите, в кое българско обществено заведение не са станали досега бойове, кавги, попържни, кражби, насилия и пр.? Попитайте настоятелите на българската черкова на Фенер, защо тая черкова и до днес още стои в своето първоначално положение и защо се не повдига напред? Попитайте екзархията, какви причини са я накарали да дреме, да не хае, да не мисли и сама за себе си и да се старае само за своя «хляб насущни»? Попитайте нашето духовенство въобще, защо се не постарае да основе своя духовна школа и да возпита достойни епископи и архиепископи барем за бъдъщите времена? Най-после, попитайте сичките наши общини, които се наричат български, защо училищата им вървят така нещастно и защо не принасят зрели и полезни плодове? Ако българите да би имали повече родолюбие и постоянство и по-малко инат и ненавист един към други, то аз не би бил принуден да ви предложа гореказаните няколко вопроса.

Да земеме за пример нашата екзархия. Ако ние да би били умни и разумни хора, то би се постарали най-напред да уловиме заекът, а после вече да мислиме в коя тенджера да го вариме и с какъв зеленчук да го подсладиме; ако ние да би били хора и народолюбци, то нашите частни интереси не би играли такива гигантски роли в сяко обществено дело; най-после, ако ние да би били доброжелатели сами на себе си, то не би разваляли своето щастие със своите собствени ръце. Ние обявихме война на гърците и продължахме я толкова години; ние оглушихме хорските уши със своите оплаквания от фанариотите и със своите желания да прекратим с тях сяко едно сношение; най-после, ние изгонихме фанариотското духовенство и обявихме на светът, че желаеме да добиеме своя самостоятелна черкова. А какви последствия произлязоха от сичкото това? Султанското правителство беше принудено да одобри нашите желания, султанът издадеферманът, ние си избрахме (избраха ни го. — Р.) екзарх, екзархът ни овладичи няколко архипастири. . . А после що? — Нищо. Нашите първенци — които се стараеха да добият българска ерархия само за това, защото им се искаше да

почорбаджийствуват или да поглождят останалите от правителството или от фанариотите кокали — се скараха между себе си и оставиха и екзархията, и народът си в доволно критическо положение. Хаджи Иванчо х. Величков Пенчович ефенди и неговата компания, която е съставена повече от чиновници, от чорбаджии, от душепродавци и от народопродавци, са се решили да работят против народът си и да угождават на своите господари и на чуждите дипломати. Хаджи Иванчовите гнусотии са твърде големи! Аз никога не мога да си помисля, че тоя човек е българин. Подобен изрод може да се роди само от турско семе или от фанариотски зародиш. Сичките интриги, сичките противонародни действия, сичките кални произшествия и сичките нещастия в нашата ерархия произхождат по желанието на тоя български изрод, който е готов да продаде и жената си за пари. Няколко пъти, без да пита народът, тоя кръстен турчин става посредник между българите и фанариотите; няколко пъти, без волята така също на народът, той съставя смесени комисии да помири българите с патриархът; най-после, няколко пъти той става сляпо орудие на в. везирин и на чуждите дипломати. А сега? — Сега се е завзел от сичкото си сърце да реши българският черковен вопрос така правдолюбиво и така безпристрастно, щото и българите да останат удовлетворени, и гърците доволни, и русите весели. А възможно ли е сичкото това? — Хаджи Иванчо мисли, че е възможно. Ето каква е неговата програма. Българите са обязани да се помирят с патриархът, защото, ако останат и занапред схизматици, то сичкият православен свят ще да ги осъди и ще да ги отлъчи от черковата за навеки. А за да стане това помирение, екзархията е длъжна да се откаже от македонските и от южнотракийските епархии, които се наричат смесени, защото и в. черкова не тряба да остава без стадо. Освен това екзархът е обязан да припознае за глава на българската черкова фанариотският патриарх и да му плаща известна сума годишно. Тряба да ви кажа и това, че тая програма принадлежи на генерала Игнатиева (?) и че тя отдавна вече е усвоена и от турското правителство. И така, х. Иванчо х. Величков Пенчевич ефенди повторява думите на силните, от които се надее да добие барем «малую толику». Такива са нашите велики патриоти.

Тряба да ви явя и това, че народът мисли съвсем другояче. Аз мога да се похваля отчасти и с дяда Антима. Дядо Антим в последньото време е окружил себе си с няколко души честни и народолюбиви хора, които няма да го поведат из лошавият път. И така, ние сме се решили да се бориме до последнята капка кръв. Или ще да живеят и занапред гърците, или цяла България ще да се съедини в едно цяло и да возкръсне от мъртвите! Животът принадлежи на победителите. Дядо Антим се отказа да направи визит на вселенският патриарх и да го поздрави с възшествието на престола. Тряба да ви кажа и това, че това дело е произвело между българите голямо удоволствие. Неприятелите на българският народ желаеха да бъде противното.

Високата порта е приняла вселенският патриарх твърде дружелюбно. Разказват, че в. везирин се е обещал на отца Йоакима: че ще да защищава старите права на в. черкова, че ще да унищожи българо-гръцките несъгласия, че ще да прекрати дългогодишните страдания на честното гръцко духовенство (?) и че ще да воведе ред (?) в държавата си. «Бъдете само вие умерени, а за екзархът е лесно (?)», казал везиринът. Ще да видиме и това чудо.

Екзархалният съвет ще да се събере около 1 марта, защото правителството имало някакви си твърде важни дела (?). Упълномощени писма са изпроводени вече почти из сичките епархии до бъдъщите представители на народът. Само Кюстендилската и Ловешката епархии са закъснели. Тряба да ви кажа и това, че и от тоя съвет няма да произлезе никакво добро. Вие познавате вече по-голямата част от кандидатите, които са обязани да защищават народните интереси? Имената на тие кандидати бяха напечатани в присноблаженото «Право», а между тях блестеше и самото име на г-на Найденова. Радуй ся, Сіоне!

Из Азия являват, че черкези сè още се преселяват в Ерзерум. Напролет щели да се преселят още около пет хиляди фамилии. А защо в. «Право» не говори почти нищо за това твърде важно за нас дело? — Защото няма време. Г. Найденов се занимава с други по-важни дипломатически вопроси. Той и високоучени Милош Милоевич са се курдисали да делят онзи заек, който още се намира в шумака. Прочетохте ли в «Правото» отвореното писмо, което е адресирано до г-на Мариновича? По мойто мнение

това писмо ще да произведе нови рани и нови неудоволствия и между сърбите, и между българите. Ако са луди сръбските Милоевчевци, то нашите цариградски слъзоточци, които са привикнали да се оплакват и дето тряба, и дето не тряба, са десет пъти по-луди. Това е вярно като ден. Знаете ли защо не могат да прокопцат ни сърбите, ни българите? — Защото и едните, и другите са шантави от самото си рождение. Турчинът владее и угнетява и едните, и другите само за това, защото тие не знаят ни де ги боли, ни де ги сърби. В това критическо време, когато между южните славяни би трябало да съществува тясна дружба и извънредно братско споразумение, между нази се появляват различни архимандрити Пелагичи, различни Найденовци и различни Милоши Милоевчевци, които сеят раздори между двата братски народа, които убиват щастието и на едните, и на другите и които угождават в сяко едно отношение на турците! Прочетете «Правото».

X

Независимост, г. IV, бр. 10, 22 декември 1873.

[«ДОБРОЖЕЛАТЕЛИ»]

Цариград, 9 януария

Новината, която потресе цариградското българско общество и която го накара да се замисли дълбоко, е оная безсовестна интрига, която стана причина да се запрети присноблаженото «Право». Актьорите на тая трагикомедия са познатите вече народни изроди х. Иванчо х. Величков Пенчевич ефенди, Гешооглу ага и отец Балабанов. Тия три народопредателя и тяхната безчовечна компания отдавна вече мислеха да извършат това гнусаво дело, но техните противници не спяха и бореха се юнашки. Да се обясниме малко по-ясно. Между партията на Чомакова и между партията на х. Иванча съществува голяма вражда. Но да не помислите, че тая вражда има някакви си принципи или политически характер? — Никак не. Г. Гешооглу ненавижда Чомакова за някакви си пловдивски частни или домашни несъгласия, х. Иванчо

го ненавижда за това, защото Чомаков е независим и честен човек, а о. Балабанов се е родил на светът само за пакости и за безчестие на отечеството ни.

Секи вече знае, че Чомаков и неговата честна и народолюбива партия желаят добро на народът си и защищават интересите му не само в Дунавска България, но и в Тракия и Македония, а сичкото това е противно на турското правителство, на петербургският кабинет (?) и на много други български доброжелатели. За да изпълнят волята на тия «доброжелатели», х. Иванчо ефенди и неговите душепродавни херои се въоръжиха против Чомакова и намислиха да го опропастят. «Чомаков има уважение между народът, Чомаков се избра от десет места за представител, Чомаков ни пречи в много предприятия в екзархията, най-после Чомаков е представител на младата, интелигентната и честната народна сила» — мислеха тия изроди и работеха. Подобен човек и наистина е опасен за сяка нечистота и за сяка народопродавна тайфа. «Право», което, да кажеме право, имаше доста много погрешки и заблуждения, се колебаеше дълго време и не знаеше какво да прави, но най-после излезе с няколко реда против спогождението. «И тоя е с Чомакова и с неговата партия» — извикаха душепродавците и захванаха да работят още по-енергически. Разбира се, че в Турция е твърде лесно да направи човек някому зло, а твърде е тежко да направи на ближният си добро. Х. Иванчо х. Величков Пенчевич ефенди отиде веднъж при министърът на вънкашните дела и работата се свърши за душепродавците твърде щастливо. Ето каква е работата!

Да ви кажа сега няколко думи и за ходът на спогождението. Генерал Игнатиев беше помолил министърът на вънкашните дела да употреби сичките си сили за унищожението на българо-гръцките несъгласия, които по неговите думи били вредителни не само за православната черкова, но и за самото правителство. Турското министерство, което управлява господарството си без глава и без мозък, послушало съветите на руският дипломатин и обещало му се да поправи работите. За посредници на това дело от българската страна излязоха пак ония душепродавци, които и друг път са се отличали със сякакви

подлости, т. е. които днес излазят на народопродавното поле не пръв и не последен път.

Разбира се, че честните българи не можеха да гледат равнодушно на тия комедии и накараха в. «Право» да проговори барем д в е думи за ползата на българският народ и за характерът на гореказаното спогождение. Когато народът се извести за действията на х. Иванча, то в Цариград се появиха множество протести, в които се говореха не твърде похвални изражения за личностите на народопродавната компания. Тряба да ви кажа и това, че нашите о с т р о в с к и к н я з о в е (на число 11 души) разпространиха слух, че статията против спогождението принадлежи г-ну Чомакову и че тая статия е продиктувана от така наречената червена или бунтовническа партия. «За да изпълниме своите цели както тряба, ние сме длъжни да отстраниме сичките патриоти, които ни стоят на път» — казали 11-те бъдъщи князове, а великият сапунджия написал: «Бысть по сему!» Отец Балабанов, който е бил подлец още в утробата на майка си, се постарал да накаже неприятелите си с твърде евтини средства. Той превел на французки няколко отделни фрази из последните бройове на в. «Право», обяснил ги по своята воля и поднесъл ги на правителството. Тряба да ви кажа и това, че тоя парижки адвокатин е припкал като копой няколко деня от капия на капия и являл е насякъде, че Чомаков и неговите другари са бунтовници, които желаят да о п р о п а с т я т ц а р с т в о т о. «Право» е орган на тая партия» — говорил отец Балабанов ефенди. «Правото» напада на правителството, безчести чиновниците, каля агите, клевѐти субашиите» — говорил хаджи Коскур ефенди. «Ако живее «Право», то спогождението е невъзможно» — продължал кир Гешооглу ага. Балабанов възтържествовал — неговите противници били убиени с нищо и с никакво. Правителството явило Найденову, че неговият вестник се запрещава за това, защото в него са били поместени такива статии, които са противни на правителствените наредби (?). Чудеса!

А знаете ли защо е разиграна тая комедия от страната на отца Балабанова? — Отец Балабанов има намерение да издава и сам български просветителен вестник, а памукчията не прави хаз от белите кучета. Бабалъкът на тоя велики «ръкавицоносец» е измолил вече и ферман за издаванието на тоя вестник, който ще да се нарече «Век». И така, над гробът на в. «Право» ще да бъде възвдигнат олтарът на отца Балабанова, който ще да увековечи делата на своите патрони и който ще да прослави името на подлостта. Уверявам ви, че «Век» ще да се поддържа от фанариотската патриархана и от различни други тайни фондове. Ще видите. Тряба да ви кажа и това, че народът ни е познал вече своите приятели и неприятели, следователно и отец Балабанов ще бъде излъган в своите сметки.* Балабанов мисли, че българите са патки, които вървят нататък, накъдето ги покарат воловете.

Да ви явя и друга една новост. Българските св. мъченици, които бяха наклеветени от Узунова като кометаджии, пристигнаха преди Нова година в градът ни, а на другият ден се изпроводиха с пощата в Александрия, отдето ще да бъдат заведени в Деарибекир. Тия мъченици са 21. Сичкото това не направи на нашите тукашни българи никакво впечатление, защото тия се не занимават със ситни неща. Ако би ги повикали в някоя ахчийница да гризат кокали, то техният патриотизъм би излязъл из своите граници. Уверяват, че х. Иванчо и неговата компания казали така: «Подобна участ ще да постигне и сичките други бунтовници.» Повече не желая да ви пиша, защото ме е срам.

♂

Независимост, г. IV, бр. 14, 19 януари 1874.

* Ние не вярваме. Ако народът да би имал самосъзнание, то той не би избрал х. Иванча, Гаврила Кръстовича, Балабанова и пр. за свои представители. Ние сме достойни за презиране. Погледайте около себе си и уверете се, че ние имаме пълно право. Ние нямаме ни патриотизъм, ни любов към родителите си, ни уважение към своите собствени личности. Х. Иванчо представлява българският народ! Тежко на тоя народ! — Р.

[ОТЕЦ ГРИГОРИЙ В ТУЛЧА]

Тулча, 9 януария

Ида да ви опиша посрещанието на негово високопреосвещенство о. Григория. Когато нашите граждани бяха известени, че в градът ни ще да пристигне негово високопреосвещенство, то около 2000 българи и други православни християни (руси и молдовани) излязоха да го посрещнат на четиричасово разстояние; а когато той се доблизи до градът, то народът се увеличи двойно. След митрополитът вървяха около 250 каруци и коняници, които бяха тръгнали из Бабадаа и из селата да го изпроводят. Пред него вървеше на своя добър кон неговият ясакчия, който е личен и юнак българин, а след него шест души въоръжени правителствени заптии. Негово високопреосвещенство беше във фаетона на г. Димитраки. След тях вървяха дяконите му и свещениците му. И така, той пристигна в градът ни благополучно, а народът го изпроводи тържествено до конакът му. А знаете ли какво правеха в онова време гърците и гъркоманите? (А нима се намират в Тулча гърци и гъркомани? — Р.) — Изпокриха се по кьошетата като мишки и проклинаха сичко, щото е по-честно и по-чисто от тях. Чудни и непостижими са тие хора! Тяхната завист няма нито край, нито граници, нито разум.

На 5 януария негово високопреосвещенство о. Григория дойде рано в нашата българска черкова «Св. Георги» и извърши сам водоосвещението. Народът стоеше пред него с голяма радост и благоговение. На 6 януария негово високопреосвещенство служи заедно със сичките свои свещеници и дякони съборна служба. Черковата беше пълна с народ. Освен българите в черковата бяха дошли руси и молдовани. Даже и дворът на черковата беше пълен с народ. После окончанието на службата негово високопреосвещенство изрече едно доста въодушевително словце. Когато се свърши службата, то негово високопреосвещенство отиде заедно с народът на Дунавът да освети водата. След него вървяха сичките негови свещеници и дякони и около двайсет души низами. (А това пък за какво е било? За какво му са били тия низами? Нашите владици не тряба да подражават на гърците. Христос не е

водил след себе си ни турски низами, ни ясакчии. От кого се бои негово високопреосвещенство и води след себе си сякакви гавази, когато народът е заедно с него? Време е вече да се оставят тия салтанатлъци, защото е и грехота, и срамота. Духовенството тряба да бъде просто и да подава добър пример на народът. Османлъкът е вредителен и за православието, и за самото духовенство. По-добре е да заслужиш любовта на народът си със своите духовни способности, отколкото да го прелъщаваш и да го плашиш със злато, със сребро и с турски низами. Земете пример барем от ингелизкото духовенство. — Р.)

На Дунава дойдоха не само българи, но и руси, молдовани, ерменци, немци, даже и евреи. Само гърците не дойдоха. Тържеството беше твърде голямо. Почти из сичките черкови изнесоха иконите и черковните прапорци. О. Григория стоя на дунавските брегове до 12 часа и ръси един по един сичкият народ. После това той отиде изново в черкова, а оттам дома си. Улиците бяха пълни с народ. Службата се извърши и на български, и на молдовански език. (Ние желаеме на о. Григория добри успехи, но съветоваме го да се възползува от народното доверие и да бъде истинен пастир на народът си. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 15, 27 януари 1874.

[ДОКОГА ЩЕ ПРОДЪЛЖАВА ТОЯ ХАОС?]

Цариград, 6 февруария

В нашето честито господарство произхождат големи чудеса. Вие сте се известили вече за падението на в. везирин и за променението на министерството; но още не знаете истинната причина, която е накарала падишахът да повика своят сераскерин и да му даде господарственият печат. Причината е тая, че нашето правителство се е решило отсега нататък да бъде храбро и да се не унижава пред никого.

И така, ако един везирин надроби попара, то дохожда други, разсипва я и захваща да дроби друга, която така

също се разсипва от неговите приемници. Секи вече види, че подобна метода е полезна за сяко едно господарство, което няма яко основание и което е обязано да отговаря почти секи ден на различни безпокойни личности. С една дума, с подобна метода сяко едно правителство може да обещава много, да удовлетворява секиго, да бъде предразположено към секиго, а да не прави нищо и да не дава никому нищо. «По губам текло, а в рот не попало», говорят русите. Разбира се, че тая тежка система е най-убийствена за самите поданици на това или на онова господарство, които очакват от него помощ, поддръжка и благосъстояние. Да ви приведа няколко примера.

Знаете ли вие в какво положение се намира нашата независима ерархия? Тая ерархия се намира в такова също положение, в каквото тя се е намирала още в онова време, когато съвсем не съществуваше. Великите везири ще да се променяват, българският народ ще да се надее, а екзархията ще да дреме в своето неопределено състояние. И така, и «вълците ще да бъдат сити, и овцете ще да останат цели», т. е. и българите ще да сънуват за по-добро и за по-щастливо бъдъще, и патриархът ще да остане цял и неповредим, и Росия ще да бъде удовлетворена. Какво искате повече? Видите ли сега, че ние сме големи дипломати и велики мъже? С една ръка ловиме три заека, под една мишница носиме по три зелки и с една тояга убиваме три неприятеля. О, нашата слава ще да остане паметна на бъдъщите поколения и ще да се прославлява во веки веков! Кой смее после сичкото това да ни каже, че ние сме глупави? А?

Ако българският народ дойде в себе си и ако се усети, че главните виновници на неговите страдания са не гърците, а нашето правителство, то ние ще да съставиме няколко калугерски чети и ще да накажеме непокорните. Освен това Росия, Гърция и битолските цънцари са с нази. Борете се де! Но да оставим шегата настрана. Из сичко се вече види, че нашата новорождена екзархия ще да заспи, че нашият черковен вопрос ще да замръзне и че нашите надежди ще да изчезнат за време. Разбира се, че и сичкото това е полезно за българският народ по две причини: 1) защото той ще да познае «справедливите чувства» на своето правителство; 2) защото той ще да се научи да работи по-енергически и по-патриотически. Единственото наше несчастие се заключава в това, че множество села из Солунската област са се решили да приемат уния и да се избавят от гръцките кръвопийци. Мнозина ме уверяват, че това произшествие не е искрено и че унията отдавна вече е станала невъзможна, както е станало невъзможно и спогождението с гърците; но мене никак се не харесват тие произшествия, които, по моето мнение, няма да ни принесат нищо друго освен празни разсъждения и безполезни препирни. Българите са православни, следователно православието тряба да остане и занапред основание на техните борби с гърците и на тяхното бъдъще благосъстояние. Провъзглашението на схизмата е последнята точка на нашите черковни стремления. Днес ние имаме повече право да наречеме гърците еретици, нежели тие нас схизматици. Разбира се, че сичкото това е за нас твърде важно. Ние отсега нататък можеме смело да защищаваме своите права и от никого да не береме грижа. Росия, Сърбия, Ромъния и Черна гора рано или късно ще да припознаят нашата ерархия, която е неразделна със съществованието на самият народ. Който се откаже да припознае тая ерархия, той е длъжен по-напред да каже, че не припознава и съществованието на седем милиона народ!

Разнесе се слух, че около три хиляди черкезки семейства се приготовляват да оставят Кавказ и да се преселят в Турция. Ако е сичкото това истина, то ние тряба да помислиме за своето бъдъще и да потърсиме средства против това страшно и убийствено за народът ни зло. Разказват, че правителството е изпроводило вече свои комисари, които са длъжни да посрещнат желаемите гости и да им дадат средства за тяхното съществование.

Падението на в. везирин ще да даде друг ход и на сръбско-турските несъгласия. Мнозина говорят, че «новият в. везирин е един от ония войнствени мъже, които обичат да дават и на най-простите вопроси кървав характер». Ще видиме и него. Разказват още, че Хюсеин Авни паша е голям неприятел на Росия и на нейните панславистически стремления. И така, тоя войнствен министър ще да даде на Отоманската империя такава сила, каквато тя не е имала даже ни при Мурата Велики.

В Цариград владее голяма криза. Търговията пада сè

повече и повече; парите стават из ден на ден по-скъпи; а правителството прави големи разноски и очаква втори месия. Докога ще да се продължава тоя хаос?

×

Независимост, г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874.

[КАТОЛИЧЕСКИЯТ МРАВУНЕК СЕ Е РАЗПЪПЛАЛ]

Цариград, 14 февруария

Католическите мисионери захванаха изново да крачат по българските крайове и да търсят заблудени християни, простодушни овце и празноглави волове. Откогато нашият прокопсани архиерей Нил ефенди се е върнал из Солун в Цариград, за да се види със своят първосвещеник и да земе потребните наставления, то католическият мравунек се е разпъплал и по очи, и по вежди и точи зъбите си за печени прасета. Разказват, че даже и няколко религиозни и богобоязливи католически бабускери са изпроводили на Нил ефенди своето благословение и обещали са се да му дадат една порядъчна сума пари, ако той извърши своята мисия честно и безгрешно. И така, ние захващаме изново да излазяме из предначертаният път и да тропаме по чуждите капии. Тежко и горко на нашият ум! Мнозина говорят, че Нил ефенди не е крив, и обвиняват Драгана Цанкова и неговите приятели, които се считат за противници на Русия (и на православието) и които уж мислят, че българското спасение се заключава в променението на вярата. Аз мога да ви уверя, че сичкото това няма ни най-малка справедливост. Който познава Драгана Цанкова, той тряба да се съгласи с мене, че и тоя човек уважава католицизмът дотолкова, доколкото го уважаваме и ние с вази. Драган Цанков е образован човек, развита личност и добър патриотин, а ако е сичкото това така, то аз никога не мога да повярвам, че той, когато и да е, е бил искрен привърженец на католицизмът. Преди няколко години Драган употреби унията като средство, което ускори решението

на българските черковни дела и което събуди заспалото народно чувство. Днес Драган Цанков е изменил вече своята програма. Прочетете с внимание българското отделение на «Левант Таймс», което се редактерува от Цанкова и от Геновича, и уверете се в справедливостта на моите думи.

Намират се и такива врабци, които обвиняват екзархът и неговите съветници (Чомакова, Г. Стояновича, Тъпчилеща и др.), които уж са работили така неблагоразумно, щото раздразнили умовете на македонските българи и накарали ги да дойдат в отчаяние и да се хвърлят в обятията на римската черкова. Даже и в. «Век», който по неизвестни причини се нарича български, е седнал да ни разказва, че «ако дядо Антим да би слушал благоразумните (защо не е казал свещените? — Р.) съвети на правителството, то о. Нил не би направил това въпиюще зло». Шарлатани! Ако кир Гешоглу да би бил избран за член на екзархиалният съвет и ако отец Балабанов да би останал на своята секретарска столица и до днес, то екзархът би бил най-благоразумният, найчеститият и най-родолюбивият архипастир. Такива сме ние! Чудно, непостижимо и калпаво същество е тоя отец Марко.

Но да оставиме нашите калпазани да лаят на месечината и да поговориме за самият ход на работата. В екзархията беше изпроводено писмо от няколко души солунски родолюбци, в което се говореше, че ако дядо Антим остане и занапред хладнокръвен към съдбата на македонските българи и ако ги остави в обятията на фанариотският патриарх, то тия ще да припознаят папата за глава на своята черкова и ще да станат унияти. «По-добре е да станеме латинци, нежели да търпиме гръцкото тиранство и да жертвоваме народността си за кефът на гръцките патриоти» — говореха тия. Екзархията им отговори и посъветова ги да чакат и да се надеят. «Ние сме уверени, че правдата ще да възтържествува и че нашата черкова ще да добие изново онова свое значение, което е тя имала в старите времена» — говореше отговорът. Аз мога да ви приведа множество факти, че екзархията не е била хладнокръвна към своето стадо в Македония, а ако тя е действовала осторожно и ако не е правила куругюрултии, то е имала за това достатъчно

причини. Ако тя да би била хладнокръвна към своите братия, то не би изпроводила Доротея и Нила в смесените епархии и не би дала повод отцу Балабанову да лае. Аз мога да ви докажа и това, че гореказаните епископи бяха изпроводени в смесените епархии с дозволението на правителството, а «ако е станало хата», то в това отношение никак не са криви ни екзархът, ни неговите съветници. Но както и да е, а унията няма да напредне, както няма да види добро и русчушкият калпазанин. Дядо Йосиф и неговите комедии са пред очите ни.

Единственото лошаво последствие, което може да произлезе от Ниловите магарещини, се заключава в това, че ние даваме на гърците повод да се хвалят със своето н е н а р у ш и м о православие и да се представляват пред светът като светии и мъченици, които търпят големи безпокойствия от безпокойният български народ. Секи вече знае какви «смиреномъдри алилуи» пеят фанариотските калпазани пред русите и какви карагьозчильци се разиграват пред европейците. «Ако непослушното българско стадо се отдели от в. черкова, то католическите пропаганди и ингелизките мисионери ще да изпълнят своите цели. Българският народ е още груб и необразован, следователно независимостта е за него твърде опасна. Ако Росия желае добро на православието и на в. черкова, то тя тряба да прекрати колкото се може по-скоро българските волнения, които са опасни за сичкото християнство.» Сичкото това се говори на русите, които имат голяма наклонност да носят две дини под една мишница. Обърнете внимание на ония дописки, които се печатат в руските вестници из Гърция.

На европейските държави гръцките дипломати говорят съвсем друго. «Българите ви лъжат. Българският народ е груб и невежествен, а невежествените народи въобще са фанатици и защитници на старите обреди и обичаи. Ако да не би били руските агенти, които разпространяват по Балканският полуостров панславизмът, то България би спала още цели столетия. Тряба да ви кажеме и това, че в България няма повече от един милион българи. Градовете са населени само с гърци. Но Росия си плете кошницата. Даже и собственият гръцки народ, който населява България, Тракия и Македония, е захванал вече да се нарича български народ. О, руските агенти и руските рубли правят чудеса! Ако работите се продължават и занапред така, както са тия вървели досега, то гръцкият народ ще да бъде принуден да съедини черковата с англиканската (или с католическата) и да спаси своята народност. Ако цените нашите заслуги, които сме ние принесли на напредокът и на цивилизацията, то тряба да ни дойдете на помощ. Не забравяйте Сократа, Демостена, Платона, Аристотеля и другите гръцки велики мъже, които са ви направили хора и които ви са дали днешното щастие.» Разбира се, че и в Западна Европа, както и насякъде, съществуват такива хора, които уважават гъските само за това, защото техните прадеди са спасили Капитолия. Но както и да е, а гръцките подлости тряба да приемат исторически характер.

Множество факти ни доказват, че Митхад паша ще да получи изново министерска столица. Омер Февзи паша се определи за валия в Солун, следователно гърците ще да бъдат задоволни и тяхната пропаганда ще да получи нови подкрепления. Омер Февзи паша е известен вече на нашите читатели, следователно аз съм принуден да замълча навреме. Днешният в. везирин е добил везирската столица само за това, защото е неприятел на Росия и защото е любимец на султанският син Юсуф Изедина.

Разказват, че генерал Игнатиев е изгубил вече при В. порта своето уважение и че султанът е твърде незадоволен от неговите действия. Меморандумът, който е подаден от генерала Игнатиева на руското правителство за състоянието на Турската империя, е произвел в Цариград голямо неудоволствие. Мнозина са уверени, че бившето руско приятелство с Турция е имало задни мисли (?), т. е. че чрез това приятелство генерал Игнатиев е успял да извлече своя полза и да открие турските слабости.

X

Независимост, г. IV, бр. 19, 23 февруари 1874

[В ЕКЗАРХИЯТА — ГОЛЕМИ ПРЕПИРНИ]

Цариград, 18 февруария

В екзархията произхождат големи препирни. Някои от членовете (особено духовните) на така нареченият български събор желаят да удовлетворят отчасти требованията (?) на правителството, а други говорят, че ни един честен и народолюбив българин не тряба да излазя из програмата на ферманът. Вишегласието принадлежи на последните. Мене ми се чини, че даже и дядо Антим няма воля да се връща назад и да играе «на сляпа котка» с фанариотските преподобиета. Писмата, които се получават почти ежедневно, свидетелствоват твърде ясно, че назад се не може и че сяка една слабост и сяка една отстъпка от страната на екзархията би повлякла след себе си страшни катастрофи. Из македонските епархии пишат до екзархията, че ако дядо Антим им не подаде ръката си и ако ги предаде изново в ръцете на фанариотите, то тия епархии ще да припознаят за глава на своята черкова папата: из няколко тракийски епархии българското население говори същото и старае се да докаже на българският събор, че неговото решение е твърдо и че неговата дума е свята, а някои общини из Дунавска България пишат, че ако екзархията се откаже от македонските или от тракийските епархии за ползата на патриархът, то и тия ще да бъдат принудени да се откажат от нея. И така, работите се заплитат сѐ повече и повече.

Турското правителство, което употреблява сичките си сили да раздедини българският народ и да го направи неспособен за каквото и да е обществено предприятие, работи енергически. Митхад паша, който отдавна вече е усвоил австрийската система «раздели, па владей», добива важно място в министерството. Но ще ли нашето честно правителство да изпълни своето желание? Аз ви уверявам, че неговите старания ще да останат напразни. Българският народ е дошел вече до онова самосъзнание, което е в състояние да строши и най-яките стени. Това види твърде ясно и самото правителство. И така, немислимите унии, безцелните турски преследувания, гръцките клевети и цънцарските шпионства

няма да произведат нищо друго освен нови борби, нова енергия и ново мъжество в сърцата на самият български народ.

Вие казвахте преди две недели в своят вестник, че «българският народ не тряба да излазя из границите на схизмата, защото тая схизма обезпечава повече от сичко българската народност». Вярвайте ми, че почти секи българин разделя вашите убеждения. Секи из нас види твърде ясно, че както фанариотите, така и правителството ни приготовляват нови примки, следователно българското спогождение с патриархът е немислимо. Ние знаеме твърде добре, че патриарх Антим, т. е. херoят на схизмата, падна не за това, защото искаше да се спогоди с българският народ, а за това, защото той провъзгласи схизмата: ние знаеме твърде добре, че патриарх Йоаким беше избран по желанието на умерената гръцка партия и чрез ходатайството на г. Игнатиева; най-после ние знаеме твърде добре, че новите програми на правителството произлазят не от неговата любов към гърците и не от неговите доброжелания на православието, а от неговата отдавна желаема цел да разедини българският народ и да убие неговото естествено съединение и енергия. Когато правителството издаде ферманът, то не познаваше още ни своята земя, ни своите поданици. Гръцките патриоти, които обичат да наричат г р ъ ц к и даже и ония области, в които живеят по пет души цънцари и по един янински билерин, излъгаха не правителството и не европейските сили, а сами себе си. Ако турското правителство да би имало верни сведения за произхождението на македонските или на тракийските жители и ако то да би било познато с духовете на тамошният народ, то никога не би издало ферманът. Истина е, че ферманът дава на българската йерархия само ония области, в които 3/4 от жителите са българи, а истилямите ни доказват, че ако в тоя ферман да би било казано: «ако 1/70 част от народът са гърци», то и тогава патриаршията би изгубила. Но както и да е, а нашите народни дела се повдигат напред.

Известих се преди няколко минути из достоверен източник, че руският св. синод е изпроводил още едно писмо до фанариотският патриарх, в което се говори, че отец Йоаким е длъжен да бъде умерен и да употреби

сичките си сили за спогождението с българският народ. Не разбирам! Аз мисля, че българите не могат да влязат с негово високопреосвещенство в никакви договори дотогава, дорде не бъде вдигната схизмата, дорде се не припознае българската йерархия и дорде се не даде на българският народ сичко, щото му принадлежи. Ако генерал Игнатиев да би познавал добре състоянието на българските умове, то той би трябало да увери руският св. синод, че споразумението е немислимо и че гръцките действия в последните времена са станали дотолкова безчестни, низки и подли, щото гръко-българската вражда е готова да принесе твърде важни катастрофи.

От промененето на в. везирин аз не виждам още никакви важни променения. Из сичко се види, че европейските държави са успели да се умешат и в това дело навреме. Разказват, че новият в. везирин е един от ония солдати, които обичат да шарят и марангозят с брадва и които не са способни за нищо друго, освен да звякат със саблите си и да къртят камънето с подковите на конете си. Истина ли е това, или не, аз не зная, зная само това, че ако Хюсеин Авни паша не намери пари, които са днес така нужни не само на В. порта, но и лично на негово величество султанът, то ние тряба да очакваме и други променения. Из Цариград се говори съвсем ясно, че ако не дойде Митхад паша на везирският престол, то работите не могат да се поправят. Кой знае? Може Митхад паша да е един от ония алхимици, които са в състояние да направят злато и от шкембе чорбасъ. Ще видиме и него.

Из градът ни се говори, че турската коса се е ударила още о един камък. Разказват, че между Русия и Австро-Унгария е заключен уговор да накарат Портата да уважава парижкият трактат, който дава пълно право на дунавските княжества и на Сърбия да заключават търговски трактати с европейските господарства, без да искат за това дозволение от Портата. Всичкото това е подействовало твърде неприятно на турците, които в последните няколко години се бяха уверили, че Росия и Австрия са станали техни телохранители и че генерал Игнатиев е приготовил няколко полка казаци за тяхното спокойствие.

Да ви разкажа и една твърде чудна комедия. Когато

един от нашите българи помолил министърът на вънкашните дела да разгледа процесът от д-р Мирковича и да се погрижи за неговото нещастно положение, то тоя господарствени мъж му отговорил, че ако бъде оправдан Миркович, то тряба да се оправдаят и други няколко лица, а това не може да бъде при днешньото правителство.

Независимост, г. IV, бр. 20, 2 март 1874.

[СЪВЕТИТЕ НА Г. ИГНАТИЕВА]

Цариград, 6 марта

Достоверно е вече известно, че преподобни Нил и високопреосвещени Митхад паша са повикани в Цариград само за това, защото са способствували за разпространението на унията. Така барем говори тукашният дипломатически съвет. Единствената причина, която е накарала турското правителство да обърне своето внимание към това извънредно явление, е пак г. Игнатиев. Говори се, че г. Игнатиев е помолил Портата да прекрати злото и да удовлетвори доколкото е възможно (?) требованията на българското население в западните крайове. Турското правителство, според както се види, е земало във внимание съветите на г. Игнатиева и заповядало е на местните власти да прибързат с истилямите. Когато се свършат истилямите, то правителството ще да изпроводи отделна комисия, която ще да види разположението на народът и която ще да разгледа сведенията на истилямджиите. Ще ли сичкото това да принесе полза на българският народ, аз не зная, зная само това, че турското правителство не може да бъде безпристрастно. Ще видите след няколко месеца имам ли аз право или не.

Ако турското правителство се е завзело да отстрани разпространението на унията, то се е завзело не за това, защото желае да бъде безпристрастно, а за това, че неговите приятелски отношения към Франция и Австрия са се поколебали по различни причини. Портата знае твърде добре, че Франция не е Росия, т. е. че Франция почти ся-

кога е защищала своите едноверци в Азия, в Африка и в Европа и почти сякога е играла големи роли в техните обществени и черковни дела, а това не може да се каже за Русия. Ако е изявлявана досега симпатия към православните поданици на негово величество султанът, то е изявлявана не от руското правителство, а от частни (и честни) лица, които са се ръководили повече по влечението на своето сърце, нежели по програмата на безжалостната дипломатика.

Погледайте какви комедии се разиграват с черковните дела на ермено-католиците и уверете се, че турското правителство има достатъчно причини да се бои от римските пропагандисти и от влиянието на Франция. Тряба да ви кажа и това, че великият везирин се е завзел да избави господарството си от чуждите туторства и да возкръси старото значение на Портата, но в това също време нему се не иска да развали калимерата си и с ония човеколюбиви банкири, които са му потребни почти секи ден. Ето защо новият в. везирин припозна хусанитите, ако и да им не дава никакви особени права. Тряба да ви кажа и това, че правителството запрещава на хусанитите да се наричат католици, а из сичкото това вие ще да видите твърде ясно, че и това дело прилича като две капки вода на нашите черковни безобразия.

Ние сме наречени схизматици от бившата наша духовна власт, но правителството не припознава схизмата, а в това също време то не накарва ни патриархът да я унищожи и да тури граница между българската и гръцката черкови. Страшна дипломатика! Другите господарства се старяят да умирят духовете на своите поданици, а В. порта подклажда огън под сухите дърва и приготовлява страшна революция. Кой му е крив? Научих се из достоверен източник, че генерал Игнатиев е помолил патриархът да бъде умерен и да не раздразнява повече българските умове. Един от тукашните по-влиятелни гърци ми разказваше, че генерал Игнатиев е припознал вече ферманът и помолил е правителството да го приведе в действие. Тоя грък ми разказваше още, че генерал Игнатиев бил рекъл на гърците така: «Ако разгледаме с особено внимание ферманът, то тряба да се съзнаеме, че той сѐ още прави някое различие между гърците и българите», т. е. че той дава на гърците повече права и повече привилегии. «Така например ферманът говори, че ако 3/4 от жителите в някоя епархия са българи, то епархията принадлежи на екзархът. Тука съществува едно твърде важно пристрастие към гърците.» Дали е говорил сичкото това генерал Игнатиев, аз не зная, зная само това, че ни един българин няма воля да остане и занапред верноподаник на фанариотският клир. Ако ферманът се не приведе в действие колкото се може по-скоро, то ние ще да провъзгласиме и сами схизмата.

Сърбо-турските дела се заплитат сѐ повече и повече. В. порта не желае да удовлетвори сръбските требования ни за съединението на железниците, ни за Мали Зворник. Разказват, че отговорите на тия два вопроса от страната на новият велики везирин са подействовали твърде неприятно на сръбският представител в Цариград, който днес очаква инструкции из Белград. Разказват още, че г. Филип Христич бил рекъл на министърът на вънкашните дела, че ако Портата не удовлетвори справедливите требования на Сърбия, то и Сърбия има пълно право да не плаща вече на Портата своят годишен данок. Из сичко се види, че новият велики везирин е един от ония хора, които са храбри и на време и без време, но които повечето пъти биват разбивани. Ако тоя велики мъж да не би бил разбиен едно време от черногорците, то не би имал днешният кураж. Достоверно е вече известно, че Хюсеин Авни паша е изнесъл пред султанът своята програма, из която се види, че тоя дипломатин мисли да промени и вътрешната, и вънкашната политика на държавата. «На васалните държави няма да се даде ни най-малкото удовлетворение, а със своята собствена рая ние ще да бъдеме твърде строги» — говори програмата. Ще видиме. Аз мисля, че ни едно турско министерство не се е отличало досега с особена милост към нещастната рая, следователно думите на в. везирин тряба да се земат за шега или за насмешка. И наистина, могат ли да бъдат на тоя свят по-големи строгости от строгостите на сичките досегашни турски везири, валии и каймаками? Нека ни помага господ бог! Раята е полуубиена, обезчестена и ограбена до последнята крайност, а в. везирин ѝ грози с нови строгости! Тука съм длъжен да ви кажа, че тия строгости ще да убият не раята, а самата турска държава. Сяко страдание има свои граници, а щастливият се не бори и не жертвова животът си.

Правителството е заключило още един заем от 100 000

лири, следователно последният месец турската държава е увеличила своят дълг още с 230 000 лири без процентите. Процентите на тия заеми са твърде големи. Из Ерзерум са добиени известия, че в тия места се приготовлява въстание. Полицията е открила обширно съзаклятие, което има намерение да се възпротиви на правителствените реформи (?), които имат чисто гяурски характер. Моллите и дервишите проповядат на народът и съветоват го да защищава своята вяра, вакуфите и старите постановления от посегателствата на правителството и от доброжелателствата на европейските гяури. Разказват, че центърът на горереказаното революционно дружество е Цариград. Мнозина мислят, че в това дело участвува и синът на Абдул Меджида, Мурат ефенди, а други говорят, че сичкото това не е нищо друго освен празна комедия, която е съставена с политическа цел, т. е. която има намерение да компрометира Мурата и да измени ходът на престолонаследието.

Против «Независимост» е въстанал и в. «Шутош», който днес за днес се издава от бившият фабрикантин на безглавното присноблажено «Право» и който има доста причини да подражава на своят покойни родител. Г. Иван Найденов е сърдит на вас най-много за това, защото вие хвалите българското отделение на «Левант Таймс» и защото говорите, че и най-глупавият вестник е по-умен от отроците на г-на Найденова. Освен това цариградският дописник на «Видовдан» говореше преди малко време, че «Шутош» е орган на католическата пропаганда, а вие сѐ още проповядате, че сърбите са наши братия. На тоя свят съществуват твърде чудни хора! Днешният в. везирин не обича сърбите, следователно нашата най-първа обязаност е да му се препоръчиме и да заслужиме неговата любов. Аз ви съветовам да не водите никаква полемика с тия калпазания, които са готови да продадат и най-свещените български предмети за личен интерес. Тия не заслужават вашата критика.

Х

Независимост. г. IV, бр. 22, 16 март 1874.

[ХЮСЕИН АВНИ ПАША ОМЕКНАЛ]

Цариград, 15 марта

Когато Хюсеин Авни паша се възкачи на везирският престол, то тукашното турско население ни обяви тържествено, че тоя велики храбрец ще да повърне добрите стари времена, в които Турция е била плашило за сичка Европа и когато великите везири са секли по няколко хиляди непокорни глави без никаква отговорност. А какво произлезе от сичкото това? Представителите на няколко европейски държави погледаха на тоя храбрец не съвсем миролюбиво, и той прибърза да ги увери, че кротостта и миролюбието са за него свещени и че европейските сили ще да останат задоволни и от него, и от неговото министерство. Научих се из достоверен източник, че някои от европейските представители са се завзели да накарат граховският херой да приеме справедливите требования на Сърбия и на Ромъния и да удовлетвори техните желания. Разказват още, че Хюсеин Авни паша в последните две недели е станал много мек, твърде сговорчив и доволно благоразумен. А знаете ли какво говори една турска пословица? «Безумният се лечи с тояга.»

Между генерала Игнатиева и В. порта съществуват същите отношения, които са съществували в последните няколко години. Мнозина говорят, че генерал Игнатиев не е подавал на своето правителство никакви ноти за състоянието на Османската империя и че сичкото това е измислено от австро-маджарските вестници. Аз мисля противното. Но както и да е, а между днешният в. везирин и между европейските представители съществува голямо неудоволствие. Мнозина говорят, че ако Хюсеин Авни паша не падне, то Османската империя ще да бъде доведена до критическо положение. Известно е вече, че в. везирин подготовлява войската да провъзгласи за престолонаследник синът на Абдул Азиса Изедин ефенди; известно е вече, че Хюсеин Авни паша намеща за офицери в армията само свои приятели и едномишленици; най-после известно е вече, че неприятелите на тая реформа се приследоват и изгонват из правителствената служба. Разбира се, че сичкото това се харесва на султанът, който отдавна вече търси из царството си такъв един човек, който да изпълни неговите

сякогашни желания. Тоя човек е Хюсеин Авни паша.

Сичкото това е накарало европейските представители при В. порта да се умешат и в това дело и да поискат от в. везирин обяснение. Против Хюсеина работи твърде енергически и с голяма ненавист и партията на египетският подкрал. И така, европейските държави и египетският подкрал са длъжни да се борят не с министерството и не с частна партия, а със самият султан и с неговата непоколебима воля. А кой ще да остане победител? Тежко е да реши човек. Аз мога да ви кажа само това, че ако планът на Хюсеина Авни паша бъде изпълнен, то революцията е неизбежна. Хюсеин Авни паша е един от ония хора, които не размишляват, които се не запират пред никакви препятствия и които не знаят какво нещо е «благоразумие». Единствената сила, която е в състояние да остановн неговите вредителни за Турската империя действия, са европейските правителства и тяхното постоянство.

Между Портата и Англия се водят важни дипломатически преговори за африканският вопрос. Новият ингелизки кабинет е явил на своят посланик, че Англия няма воля да търпи турските вмешателства в африканските дела и че сяко едно вмешателство ще бъде посрещнато с вооружена сила. «Англия никога няма да дозволи на Османската империя да разпространява своето влияние над оние области, които са земени под покровителството на ингелизката корона и които са припознати за наши съюзници» — се говори в нотата. Мнозина мислят, че Портата ще да претърпи и тая плесница и че министърът на вънкашните дела ще да подаде оставката си.

Партията на Мурад ефенди, която се нарича «полумлада Турция» или «панислямска Турция», е твърде незадоволна от действията на Хюсеин Авни паша и от плановете на султанът. Тая партия мисли, че Турция тряба да се възроди на своите стари начала, т. е. че тя тряба да основе почти сичко на своята стара история и на своята религия. От Европа Турция тряба да заеме само онова, без което не може, т. е. иглени пушки, метрилиези, панцирни кораби, театри, керхани, мастика и др. т. Разбира се, че тая партия има много последователи, защото турчинът усвоява само онова, щото може да се види и щото удовлетворява неговите азиатски страсти. За синът на Абдул Азиса аз не зная и какво да говоря, защото това турченце е още младо, а младите турчета не са ни риба, ни месо. Мнозина говорят, че това момченце има добро сърце и доволно честно направление, но императорският престол изменява и най-невинните агнета.

За нашите черковни дела аз не зная ни какво да ви разказвам, защото ме е страх да не похваля някого и да не погреша против истината, но аз не мога ни да мълча, когато тряба да се говори. Както щете, а мене се харесват вашите статии «Знаеш ли ти кои сме?». Ние, мой брайно, сме си ние. «Хейии, дайте ни йерархия, дайте ни екзарх, дайте ни независима черкова, дайте ни българско духовенство!» — викаха преди няколко години българите и въображаваха си, че «екзархията» е подойница, че «екзархът» е мандраджия, че «независимата черкова» е прясно масло и че «българското духовенство» е прясно сирене; с една дума, тия мислеха, че екзархията ще да изпроважда на сяка православна душа по едно теле, по една бъклица с вино и по един кравай. А сега? Олеле боже! Екзархията иска така също пари, както ги искаха и блаженопочившите фанариоти! Вярвате ли, г. Редакторе, че нашият екзархален клир ще да бъде принуден твърде скоро да излезе на кюприята и да проси милостиня? Ако ми не вярвате, то аз мога да ви докажа фактически, че даже и дядо Антим остая твърде често без червено дукато. Единствената причина, която е накарала и поп Нила да приеме унията, е бил пак гладът. Но за това други път.

×

Независимост, г. IV, бр. 23, 23 март 1874.

[ОТ ВСЯКА СТРАНА НИ БИЯТ]

Цариград, 18 марта

Новите унияти, които бяха излъгани от нашият архидявол поп Нила и от негово високопревъзходителство Митхад паша, са изпроводили до екзархията такова едно писмо, в което се говори, че тие желаят да се върнат изново в обятията на българската черкова и че тие са се шегували, т. е. че тие никога не са помислили да се отказват от

своето православие. В това писмо се говори още, че поп Нил е говорил на народът така: «Ние сме длъжни да уплашиме русите и другите православни християни и да ги накараме да припознаят екзархията и да ни избавят от гръцкото духовенство. Ако кукушени едно време да не би станали униати, то ние никога не би добили отделна йерархия.» Освен това поп Нил съветовал народът да изпроводи в Цариград свои представители и да иска от екзархията явна защита. «Ако екзархията се откаже да ни поддържи, то ние сме длъжни да припознаеме за време папата — говорил той. — Единствената наша цел е да се освободиме от гърците.» Но както и да е, а поп Нил пострада така също, както едно време пострада и дядо Йосиф, т. е. и той остана без стадо. Говори се, че о. Нил ще да бъде изпроводен в Киев на покаяние и че отец Балабанов ще иде с него да му бъде дякон. Но да оставиме това.

Аз ви явих вече, че екзархията си няма парици и че така нареченият екзархиален съвет има намерение да излезе на кюприята и да проси милостиня, а сега съм длъжен да ви явя, че турското правителство се е решило да изкорени просяците и да тури край на сиромашията. Негово високопревъзходителство Хюсеин Авни паша се е обещал да поправи и екзархалните финанси и да даде край на безначалията. Разказват, че когато генерал Игнатиев помолил в. везирин да бъде безпристрастен в черковните раздори между гърците и българите, то негово високопревъзходителство му отговорил така: «Аз ще да дам на екзархията онова, щото ѝ принадлежи, но в това също време нашето правителство не желае да унизи и патриархът.» Разбира се, че тие дипломатически фрази са изречени пръв път от Наполеона III. «Аз желая да дам на Италия онова, щото ѝ принадлежи, но в това също време моето правителство не желае да унизи и Австрия.» Когато дядо Антим посети в. везирин и когато го помоли да потвърди уставите на екзархията и да даде край на българските безпокойствия, то тоя велики мъж му рекъл: «Аз зная твърде добре, че вашето неопределено положение ви препятствува да улучшите даже и своето материално състояние, но аз се надеям твърде скоро да дам край и на тоя трънлив вопрос.» Разбира се, че и това обещание няма да види бял ден, защото великите дипломати почти никога не изпълняват думите си, а Хюсеин Авни паша е един от най-слабохарактерните хора.

Аз ви явих вече, че тоя граховски херой е голям юнак и че неговата дума се изпълнява буквално, а сега ида да ви разкажа, че вопросът за сръбският железен път се реши за ползата на Сърбия. А помните ли какво говореше Хюсеин Авни паша за тоя вопрос? «Интересите на Турската империя изискват, щото нашите железни пътища да преминат през Босна и да се съединят с маджарските. Дорде съм аз в. везирин, то Сърбия няма да добие никакви отстъпки.» Из сичкото това вие вече видите какви са турските убеждения, турските характери и турското постоянство! Аз ви уверявам, че ако Сърбия да би се отказала да плаща на Портата своят данок до онова време, дорде ѝ се не даде Зворник и Сакра, то Хюсеин Авни паша би станал умерен и справедлив и в това отношение. Истина казва народната поговорка, че големите юнаци твърде често биват и смешни, и безполезни.

Из градът ни се говори, че сръбският княз Милан Обренович ще да дойде в Цариград да посети султанът и да добие ключовете от гореспоменатите крепости. Истина ли е сичкото това или не, аз не зная, зная само това, че граховският хероин е омекнал и че европейските котки са накарали изново своите покорни мишки да се потаят под одърът и да гризат своите корици мирно и безгрижно. Тая неделя Хюсеин Авни паша погълна още една горчива пилюла. Вие вече знаете, че негово високопревъзходителство желаеше да изпроводи за посланик при берлинският двор някой чист турчин и да смени Аристарх бея, защото християните не са за вяра (чегато сичките християни са черногорци! — Р.). А какво произлезе от това великовезирско предприятие? А ето какво. Княз Бисмарк яви на своят представител при В. порта, че берлинският двор не обича дълги чубуци, жълти местъове, зелени чалми и харемлъци (заедно с оланите им и с адъмите им) и Хюсеин Авни паша се отказа от своите намерения. От сяка страна ни бият!

Из градът ни се разнесе слух, че между генерала Игнатиева и султанът е преминала черна котка и че по тая причина руският посланик е извикан в Петербург. Говорят още, че Русия мисли да изпроводи за свой представител при В. порта такова едно лице, което ще да има следующите качества: 1) да обича турците и да скрива техните недостатоци; 2) да помага на Портата при пре-

образованието на империята (?); 3) да почита турските нрави и обичаи и да одобрява правителствените злоупотребления. Разбира се, че ако Русия намисли да удовлетвори османските желания, то нейният посланик тряба да се направи в някоя дурумаджийница. Но да оставиме шегата настрана. Аз имам достатъчно факти да ви докажа, че генерал Игнатиев ще да остави Цариград само тогава, когато княз Горчаков подаде оставката си.

Правителствените вестници ни уверяват, че турските финанси са се поправили и че тая година Портата няма дефицит. Това е голяма лъжа. Турските държавни мъже возкръснаха и захванаха изново да вдигат главите си и да пъчат шкембетата си. А знаете ли каква е причината? Садък паша е успял да заключи нов заем и да изпроси от европейците какво-годе доверие към своят падающи банкрутин. Разбира се, че това въодушевление и тая радост ще да траят само ден до пладне, защото истината не може да се скрива дълго време. Чиновниците, а особено войската, не са получали своята годишна заплата повече от шест месеци.

X

Независимост, г. IV, бр. 24, 30 март 1874.

[«МАКЕДОНИЯ ВОСКРЕСЕ!»]

Цариград, 2 априлия

Скопският и охридският епископи тръгнаха вече за епархиите си. Вие не можете ни да си представите с каква радост бяха изпроводени из градът ни тия два епископа и с какви надежди гледаха на тях тукашните българи! В очите на секи един българин вие би могли да прочетете изречението «Македония воскресе». И наистина, аз мога да ви уверя фактически, че и тая българска страна воскръсна и че нейните синове захващат да се борят по-енергически и по-самонадеяно от нази. Насякъде се отварят училища, насякъде се основават читалища, насякъде се съставляват дружества. Един от членовете на «Македонската дружина» ме уверяваше преди малко време, че по тия страни захващат да се отварят школи даже и в ония села, които не броят повече от петдесет къщя. Разбира се, че това явление е твърде утешително и твърде значително, но тука се ражда един твърде важен вопрос. Имаме ли ние достойни учители? На тоя вопрос аз ще да отговоря отрицателно, ако нашата «Македонска дружина» и да ни разказва противното. Нека говори кой що ще, а аз ще да кажа, че от нашите владици и учители зависи твърде много, следователно ако тия владици и тия учители бъдат достойни и ако поведат своята мисия както тряба, то общото наше желание ще да бъде изпълнено. Ето защо и екзархията, и народът ни тряба да прибързат колкото се може по-скоро да основат и висша педагогическа школа, и духовна семинария. С дорчевци и с лулчовци се не върши вече работа.

Но да оставиме това. Дядо Натанаил и г. Доротея бяха изпроводени до вапорът от триста души родолюбиви българи, които им пожелаха добър път и които плачеха от радост. За комисията, която е обязана да събере гласоподаванието из тракийските и из македонските епархии, се не знае още нищо положително. Едни говорят, че тая комисия ще да захване своите действия от 1 юлия, а други ни уверяват, че и тоя проект ще да бъде оставен под шилтето на Рашид паша, дето са оставени и неговите братия и сестри, т. е. многочислените обещания и безчислените преобразования. Аз мисля, че ако правителството се откаже да изпълни тоя твърде важен и за българският народ, и за самото правителство проект, то в Македония твърде лесно могат да произлязат важни и кървави катастрофи. Македонските българи нямат ни сопотненско смиреномъдрие, ни клисурска кротост, ни свищовско благоразумие, ни търновско хладнокръвие, ни видински сън, ни шуменска покорност.

Аз ви явих вече, че гърците са добили воля да се помирят със своите дълговечни неприятели, защото тяхното кумовство и старисватство над българите е било досега твърде полезно за техните черги, а сега ида да ви разкажа, че между техните вестници е захванала в това отношение да се появлява и полемика, с която нашите умни одисеи желаят да излъжат своите досега послушни ученици и да ги затворят изново в оборът. Така на-

пример «Мелон» обвинява фанариотите и разказва на православните християни, че гърците (?) не разделят техните убеждения, а множество други гръцки вестници му отговарят, че фанариотите имат отчасти право и че ако българският народ не бъде умерен в своите требования, то против него ще да се въоръжи и самият гръцки народ. А какви са границите на тая умереност? — Българите са длъжни да ограничат властта на екзархията само със собствена България, т. е. до Балканът (изключава се само черноморският бряг, който е населен с гърци (?), а Тракия и Македония тряба да се оставят на вселенският патриарх, защото над тия две области гръцкият народ има и историческо, и каноническо, и икономическо право.

А какво се говори за схизмата, която одобряваше почти сичкият гръцки народ (освен ония бащи, които имаха много дъщери) й, която принесе такава голяма полза на българите? За тая схизма мълчат почти сичките гръцки вестници. Единственият храбрец, който и до днес още излазя по месечина да лае, е филоелинският хасър «Тракия». Тука съм длъжен да ви забележа, че тоя хасър има голямо сходство с Андричевата попара, т. е. че в тоя вестник доволно често се говорят такива неща, от които страдаят стомахите не само на неговите елински читатели, но и на идиотите въобще. «Тракия» моли гръцката патриархана да заповяда на българското духовенство да промени костюмът си, т. е. да не носи камилавка, червени гащи, морава антерия и кадифени чехли, защото това духовенство е схизматическо и тряба да се отличава от православнейшите гръцки архиереи. Ако тая песен и да е твърде стара, но тя сè още намира свои слушатели и свои играчи. Ще да видиме. Ако нашата екзархия да би питала мене, то и аз би я посъветовал да измени отчасти дрехите на своето духовенство, защото българският народ е длъжен да познава «кой е пастир и кой е тат и разбойник». Освен това дрехите на нашето гръкоправославно духовенство имат голямо сходство с костюмите на турските дервиши, молли и кадии и с антериите на еврейските равини и ахамбашии. Аз говоря за дрехите на владиците и на техните дякони. Нашето просто духовенство не заслужава тоя укор.

Из Охрид са получени в градът ни твърде важни известия. Между гражданите и между местните турски власти са произлезли големи неудоволствия. Каймакаминът — който бил подкупен от тамошните е д и н а й с е т гръка за 600 лири — заповядал на българската община да даде една от своите черкови на гърците. Българите се обещали. «Но ние искаме митрополията — казали гърците, — защото тая черкова е стара (богата) и защото в нея са служили досега сичките наши архипастири.» Разбира се, че българите не са могли да удовлетворят желанието на своите противници, защото тая черкова е единствената българска древност, която се е съхранила после фанариотското нашествие. Каймакаминът заповядал на гражданите да му донесат ключовете на митрополията и да преклонят колената си пред неговата воля (пред неговите 600 лири), но българите се отказали да изпълнят желанието му, ако той и да им грозил, че ще да ги изпроводи в Деарибекир на покаяние. (Деарибекир е станал моден град. — Р.) Сичкото това накарало турският изпълнител на законите да разбие един от прозорците на черковата, да влезе вътре и да отвори сам вратата. Заедно с каймакаминът дошли мюфтията и няколко заптиета. Когато черковата била отворена, то каймакаминът заповядал на единайсетте гърци да влязат вътре и да станат пълни господари на чуждото имане.

Кажете ми сега, в коя земя и в кой край са ставали досега подобни насилия? Ако г. Балабанов да не би говорил почти в секи брой на в. «Век», че ние живееме в деветнайсетият век, то секи из нас би трябало да си помисли, че еничарските, делибашките и кърджалийските времена се продължават и в настоящата минута. Може ли турчинът да бъде човек? Свинята е назначена от самата природа да рови, следователно никой от нас няма право да обвинява зурлата ѝ. Училището, което се намирало на черковният двор, е затворено, защото единайсетте гърка не желаят да слушат варварските звукове на славянският език, с когото тия са водили такава отчаяна война в продължението на толкова столетия! И така, българските ученици са длъжни да се учат на полето, защото на каймакам ефенди е дошел кеф (за 600 лири) да удовлетвори своите приятели и да им харижe чуждо имане.

Научих се из достоверен източник, че охридчени са изпроводили вече в Солун и в Цариград свои депутати. Гърците са усвоили една стара корона и една патерица, които някога си са принадлежали на Охридската екзархия. Из сичкото това се види, че гърците са имали желание не да добият черкова, а да усвоят българските древности, които им стоят като колове пред очите. Ще видиме!

Турското правителство е намислило да направи още една реформа. Министерството на полицията се е решило да изпроводи по провинциите особени комисари, които са обязани да прегледат хапсаните, да преброят числото на затворените и да контролишат действията и безпристрастието на местните власти. Разбира се, че ако комисарите бъдат честни, безпристрастни и човеколюбиви хора, то тия ще да открият страшни престъпления и големи злодейства, но аз имам важни причини да мисля, че в Турция сяка една отделна комисия е длъжна да прилича на своите родители. Ако министерството на полицията да би имало човеколюбиви намерения, то това министерство би трябало по-напред да понадникне в самите цариградски темници, а особено в гересханата. Последствията ще да ни покажат прав ли съм аз.

Шейхюлислямът е намислил така също да произведе едно немислимо чудо. Тоя благонравен мъж е заповядал на коллуците да постъпят строго с ония софти, които посещават публичните къщя и кръчмите. А какви преобразования ще да станат по текетата? Дервишите ходят пиени от утрента до вечерта. Или калугерите са по-свободни от поповете?

×

Независимост, г. IV, бр. 26, 13 април 1874.

[НАРОДНАТА СЪВЕСТ СЕ Е ПРОБУДИЛА ВЕЧЕ]

Цариград, 17 априлия

Нашите черковни дела принимават изново шарен и неопределен характер. Научих се из достоверен източник, че главнодействующите лица в тая траго-комедия са нашите православно-славянски братия, които имат обичай да се отказват даже и от своето с о б с т в е н о п р о и з х о ж д е н и е за любовта на европейската дипломация и за кефът на своите немски реформатори. Комисията, която беше назначена от правителството да узнае волята на народът в тракийските и в македонските епархии относително черковните несъгласия между гърците и българите, е унищожена не по желанието на фанариотският патриарх, а по требованията на нашите братия, които имат воля в едно исто време да бъдат и славяни, и великоруси, и православни христиени, и космополити, и немци, и пр. Но да оставим това.

Нашето честито правителство е заприличало на ония кипчета, които се намират при секи един извор и из които пие вода секи жаден човек. Идете после това и говорете, че Османската империя е безполезна за Европа и че умните хора са обязани да остановят нейното заразително съществование! Аз мисля, че ако да не би била на светът тая империя, то диплометическите умове би заспали от дългият, а австро-маджарските политици би останали голи като пръст. И така, ако турското правителство да би мислило за ония последствия, които могат да постигнат неговото дрипаво господарство, то европейските дипломати при В. порта не би играли даже и във вътрешните дела на империята такива големи роли! Но както и да е, а нашите черковни дела са оставени наново под шилтето на в. везирин. Едно важно правителствено лице ме уверяваше преди няколко деня, че нашата независима ерархия ще да се потвърди чрез няколко месеца и че нейните граници ще да останат в своето днешньо положение. Но ще ли българският народ да остане задоволен от това положение? — Аз не вярвам. Българската ненавист към гърците е дотолкова силна, щото и най-безсовестните противодействия ще да останат без никакви последствия. Освен това народната совест

се е пробудила вече от дълговечният сън. . . А кой може да противостои на тая совест? Историята ни доказва с хиляди примери, че народното самосъзнание е такава една сила, която е в състояние да се бори и със самата природа. В екзархията се изпроваждат почти секи ден прошения, в които я советоват да се държи мъжествено и да не отстъпя от досегашните свои принципи. В едно от тие писма, което е изпроводено из Кукуш, се говори, че ако правителството не удовлетвори справедливите требования на българският народ, то тоя народ ще да дойде до отчаяние и ще да накаже своите лукави неприятели (гърците) с по-радикални средства. Такова е сега-засега нашето положение. Аз мисля, че работите не могат вече да се продължават така, както са тие продължали до днешният ден. Крушката е сзряла вече. . .

Из Смирна ми являват, че няколко души от затворените в Акия арестанти са успели да побегнат. Между тях се намира и един българин из Хаджидимитровата чета. Това се е случило още есенеска, а нашето честито правителство чак сега се е сетило да търси побегналите и да обещава големи награди на оние шпиони, които би му открили тяхното местопребивание. Моят приятел ми пише още, че тия нещастни мъченици отдавна вече са побегнали в една европейска държава. Дай боже! Говори се още, че султанът се бил обещал пред едно важно европейско лице да назначи особена комисия, която е длъжна да разгледа процесите на изпроводените в Деари Бекир за хаджи Ставревата работа и да облекчи тяхната участ. Ще видим. Аз съм твърдо уверен, че върховното турско правителство, което се грижи само за своите хареми и за благосъстоянието на своите коне, и до днес още не знае защо са изпроводени в Деари Бекир тия сиромаси и трябало ли е да бъдат изпроводени!

Нашето правителство в последньото време се е завзело от сичкото си сърце да произведе големи и важни реформи и по провинциите, защото в столицата е свършено вече почти сичко и защото министерството на юстицията седи без работа. Слушайте и радвайте се!

Хюсни паша, който беше досега валия в Призрен, се определи за министър на полицията вместо Ахмед паша, който се определи за валия в Призрен; Изет паша, който беше член на държавния съвет, се определи за ва-

лия в Бруса наместо Сафет паша, който се наименова за валия в Трапезунт; Абдул Рахман паша, който беше валия в Русчук, се определи за валия в Ангора; а Асим паша, валията из Трапезунт, се наименова валия в Русчук. Можете ли после сичкото това да кажете, че ние стоиме на едно място, т. е. че ние не вървиме напред към необходимият прогрес и към истинните реформи? Ееее! Както щете, а мене ми се чини, че и тия турски променения имат голямо сходство с приказницата за мечката и за циганина. «То Манго отдоле, то мечката отгоре, то мечката отгоре, то Манго отдоле.»

На нашите цариградски вестници в последньото време е запретено да говорят за следующите неща: 1) за българо-гръцките несъгласия и за действията на правителството относително тоя вопрос; 2) за вопросът на арменокатолиците; 3) за положението на турските финанси и за състоянието на акционерните дружества. Ако някой из тие вестници дръзне да критикува тие три вопроса, то ще бъде наказан по законът (?).

Княз Милан пристигна в градът ни и посрещна се тържествено. Достоверно е вече известно, че Зворник и Сакра ще да се дадат на Сърбия безусловно. Освен това вопросът за сръбско-турският железен път се свърши за Сърбия благополучно. Но както и да е, а нашата В. порта е станала в последньото време твърде отстъпчива. Разказват, че даже и крепостта Ада-кале ще да се даде не на Австро-Унгария, а на Сърбия. Но какво ще да произлезе от сичкото това? Ще ли Сърбия после това «да вложи ножът си в ножницата» и да се успокои засякога? Ще ли сръбският народ да остане мирен после тие нищожни приобретения на дълго време? — Аз не вярвам. В Босна, в Херцеговина и в другите южнославянски крайове се приготовляват такива катастрофи, които ще вовлекат и Сърбия в своето хоро и които ще да дадат край на безусловното робство веднъж засякога. Секи един кърпеж помага само за кратко време, а ризата на великата Османска империя няма ни едно здраво место! Умните и здравомислящите хора отдавна вече са се уверили, че тая империя ще да се излечи само тогава, когато престане да съществува. Опасните болести се лечат не с молитви, не с талисмани и не с ублажителни дипломатически средства, а с хирургически операции, с адски камък, с огън и с. . .

Мнозина говорят, че Сърбия се обязва да даде на Портата известна сума пари за горепоказаните две местности. Това не е истина.

Независимост. г. IV, бр. 28, 27 април 1874.

[ИЗЛУПЕНИ ИЗ ЕДНО ЯЙЦЕ]

Цариград, 23 априлия

Ние си играеме като стари деца, защото нашият ум е плесенясал и защото нашата мозъчна система се е развалила от неумереното употребление на запретената от пророкът «шу пуста и». Аз ви писах вече, че патриархът не одобрява съставлението на комисията, която е длъжна да събере гласоподаванията по македонските и по тракийските епархии, и че министърът на вънкашните дела е благонаклонен към гърците, «следователно комисията няма да се състои»; а сега ида да ви известя, че Хюсеин Авни паша, който изпълнява личната воля на султанът, има съвсем противоположни убеждения за това дело. Но както и да е, а комисията ще да се състои. Да ви разкажа сега какви са причините. Главната причина се състои в това, че патриархът е свършил вече драхмите си, а негово височество министърът на вънкашните дела храни многочислен харем и цяло стадо неволници, слуги и слугини. Един добросовестен грък ме извести, че в патриарханата е произлязъл следующият разговор: «Изхарчихте толкова пари и дозволихте на министърът да ви излъже!» — казал един от синодалните старци. «Аз изпълних вече своите обязаности. . . Ако аз да би знаял, че ще да бъда излъган, то би употребил съвсем други средства» — отговорил патриархът. «Отсега нататък ние тряба да бъдеме по-умни — казал старецът. — Българите не харчат ни пребиена пара и успяват, а ние сме изразходвали такива големи суми и вървиме като раци.» «За българите харчи Русия» (?) — казал един от професорите на о. Халки. Идете после това и търсете истината! Ако щастието обърне своето лице към гърците, то

Русия става свята, генерал Игнатиев — Темистокъл, русите — православнейши над православните и руският св. синод — земни рай, а ако това щастие затули лицето си и ако в. везирин добие воля да си поиграе с мишките, то Русия и генерал Игнатиев се чернят с найчерните бои!

Паликарският вестник «Тракия» говори, че Русия е длъжна да изкаже колкото се може по-скоро своето мнение за българо-гръцките дела, в противен случай тая горделива държава ще да претърпи големи нащастия, защото гърците принадлежат в числото на ония хора, които се не шегуват и които не дозволяват почти никому да се подиграва с техните заслужени в продължението на цели 19 столетия права. Тоя същи вестник говори, че патриархът е приготовил вече енергическо писмо, което ще да бъде изпроводено до руският св. синод и в което негово високопреосвещенство ще да изкаже на Русия сичкото свое негодование. Сирота Русия! Из сичко се види, че вселенският патриарх и наместникът на св. Петра са се излупили из едно яйце. По-доле «Тракия» моли гръцкият народ да остави своето хладнокръвие и да дойде на помощ на патриарханата, защото тая «всемирна майка» е изпаднала окончателно.

А какво тряба да прави сега тоя паликарски народ? На тоя вопрос отговаря вече не «Тракия», а преосвещенни «Неологос». Тоя вестник свиква не само беломорските просяци, но и сичките сингерджии, портокалджии и маслинари да се съберат в духовното съдилище на Фенер и да отворят митарствата на блажена Теодора, защото българският народ отдавна вече е заслужил адски огън, дяволски нокти и нажежени ченгели. «Ох, леле, леле! Елате, братия, да накажеме тия дебелоглави хора, които грабят правата на патриархът и които газят бъдщността на гръцкият народ! Ох, леле, леле! Елате, братия, да се бориме с тоя варварски народ, защото в противен случай твърде лесно може да настане и второ пришествие! Ох, леле, леле! Патриаршията остана без парички, момичетата ни останаха неоженени, беломорските просяци останаха без хляб, а нашите дълговечни трудове и нашите изхарчени парички потънаха в Лета! Елате, братия!» Тоя вестник мисли, че патриархът е длъжен да прокълне сичкият български народ и да го нарече не

«схизматически», а «еретически». Камо това щастие? Когато господ искал да убие някого, то по-напред му зема умът.

Другата причина, която е накарала правителството да измени своето последньо решение, има съвсем друг характер. Господарствените мъже видят твърде добре, че е много по-безопасно да погъделичкат самолюбието на най-силната, т. е. на най-многочислената в господарството народност, нежели да гладят по главата оние гнидави сиромаси, които оголяват сѐ повече и повече и които не са вече за нищо и за никакво. В това отношение Турция подражава почти буквално на Австрия. Но да оставиме това. Вие знаете вече, че турското правителство е запретило на българските общини да имат своя отделна от духовенството организация и свои общински печати. Но вие не знаете кой е станал причина да се извърши това чудно дело, което ще да бъде твърде вредително за народът ни. Причината е нашият екзархиален съвет, който има намерение да стане контрола и над народното самоуправление, и над училищата, и над книжнината. Разбира се, че под калугерската ряса не е прокопцал ни един народ — няма да прокопцаме и ние. Освен това по-голямата част от днешните български архиереи са или ограничени, глупави и невежествени личности, или произхождат от съмнителни родители и от неизвестна народност. Освен Дорча, Макариополски, Натанаила и Аверкия (разказват, че Аверкия произхожда от павликанска фамилия. — Р.) сичките други български архиереи са били или гърци, или отчаяни гъркомани, следователно техният патриотизъм има лични свойства, т. е. той се е появил само за сто хиляди гроша годишно. Разбира се, че от подобни хора народът ни няма да види добро, а зло — колкото иска.

Сръбският княз Милан Обренович ще да остане в Цариград до 1 майя, а оттука ще да тръгне за Букурещ. Сърбия добива Зворник и Сакра. А Ада-кале? За съдбата на тая крепост нищо още се не знае. Да ви разкажа сега и един анекдот. Когато между тукашните турци се разнесе глас, че из Сърбия ще да дойде в градът ни «пиринч Мюляим» (тане-тане пилаф), то тия си купиха по една лъжица и приготовиха се да ядат. Но о, чудо чудес! Наместо «пиринч Мюляим», т. е. наместо тане-тане пилаф из вапорът излязоха няколко души сърб-гяурлар и не донесоха със себе си нищо друго освен няколко сандъка с дрехи! Тежки времена са настанали: сичко върви нагоре с краката! Аз се не шегувам. Аз чух с ушите си как една чалма разказваше на един гурелив фес, че турските вестници лъжат, т. е. че тие вестници не знаят ни какво говорят, ни какво пишат. «Наместо да кажат: «Милан бей дохожда в Стамбол да се поклони на своят господарин», тия пишат: «пиринч Мюляим ще да посети столицата ни.» Иди и разбери ги! Пуста пулитика!» Както щете, а нашите османлии и до днес още са останали такива, каквито са били при Орхана, когато още са живели в Туркестан.

Комисията, която е обязана да управлява турските финанси, е захванала вече да работи. Тая комисия, т. е. тая контрола е съставена от такива лица, които принадлежат на различни народности. Разбира се, че тая комисия е съставена само за това, за да се уверят европейските банкири, че В. порта се грижи и сама за своето финансиално благосъстояние и да я избавят от оная контрола, която желаят да ѝ турят на вратът европейските държави.

×

Независимост, г. IV, бр. 29, 4 май 1874.

[ЗЛОДЕЙСТВА И УГНЕТЕНИЯ В СЛИВЕН]

Сливен, 6 майя

Едно от многочислените благодеяния, с които турското правителство е захванало в последньото време да обсипва щастливият в сяко едно отношение български народ, е и войската, която то държи в по-първите градове из нашето отечество, за да поддържа общественият порядок в тия места и да подкрепя изгнилото вече здание на Османа. А един от тия градове, които най-много се ползуват от тия турски благодеяния, е нашият град Сливен. Още от времето на руските войни с Турция тоя град е бил като трън в очите на нашите тирани, а от 1867 и 1868 година, т. е. от последньото минувание на Панайота през Стара планина и от знаменитият подвиг на Хаджи Димитра, той е станал страшилище не само за турците, но и за техните най-отчаяни кеседжии. Думата «сливнели гяур» е станала

вече синоним с думите хайдутин, отмъстител и кометаджия. А това убеждение на турците е дало причина на тяхното правителство да употреби най-строгите и най-варварските мери против жителите на тоя достоен за уважение български град. И наистина, днес отечеството на петрушанският юнак се намира в такова несносно положение, щото смело мога да кажа, че ни един други град не може така вярно и така характеристически да послужи като пример на турските злодейства и угнетения както тоя, който е родил толкова добри и решителни юнаци. А де са сега тия юнаци? Де са да видят какви гнусави притеснения търпят техните майки, братия и сестри? Измряха ли?

По другите по-главни градове ако и да стават такива също злодейства, но там барем има консули, които ако и да си не правят труд да защищават угнетената рая, но сѐ пак с присъствието си укротяват донейде дивите зверове. Така например аз не мога никога да си представя, че в Едирне, в Пловдив, в Русчук, във Варна и в Тулча могат да стават такива безчовечни варварства, каквито стават по нашите затънтени и почти сякогa подозреваеми от правителството места. Там, ако не други някой, то барем ония чиновници, които имат какво-годе сношение с консулите, биват някак си по-деликатни в обхожденията си с раята. (Пуста деликатност! Види се, че нашият сливненски дописник не е чел нито една от русчушките дописки в «Независимост», та да види каква деликатност имат и тия разбойници. — Р.) А тука? Тука като захванем от нашият пиян мюдюрин и като дойдем до последният негов келяв заптия, то ще да видиме, че сичкият тоя административен и съдебен персонаж се състои от такива отчаяни разбойници, каквито човек не би можел да срещне и между най-страшните престъпници. За доказателство на това аз ще да ви направя едно кратко описание на теглилата, които е бил осъден да търпи в последньото време Сливен и които от преминалата година насам са преминали сяка една човеческа граница. И така, слушайте.

Когато се везаха двамата сливненски учители и когато се закараха да си оплакват младостта в русчушките правителствени зверилници, то нашите чорбаджии, които едно време са били твърде зъбести, не показаха никаква опозиция против това крайно несправедливо дело; тия си не разбелиха никак устата да защитят тия невинни младежи. Това даде повод на турците да мислят, че Сливен е навел вече главата си и че е готов да изпълнява буквално отдавна вече изтърканата евангелска истина «ако ти удари някой плесница от едната страна, то ти обърни и другата». От онова време запиранията, биенията и безчестията станаха за Сливен неща съвсем обикновени; обирите, убийствата и нападенията на беззащитните хора придобиха пълно гражданство и станаха закон, по който трябаше да се води сяка една краста; а юначните жители на Сливен се обрекоха на скотско търпение и на робско мълчание. Вечер, щом зайде слънцето, секи от тях е длъжен за затвори дюкянът си, да си отиде вкъщи и да не излазя, дордето не съмне. Ако някой случай или някоя нужда го накара да излезе из градът, след като се запалят свещите, то — бил той с фенер или без фенер — се хваща от заптиите, запира се, глоби се и държи се по няколко деня без никаква друга вина. И така, нощта принадлежи само на заптиите.

Освен това в Сливен при многобройният нощни каракол се отредиха и множество пазванти, които са само турци и които заедно с отдавна вече оголялата войска цяла нощ се занимават със занаятът на цариградските янкеседжии, т. е. тия обират, крадат и грабят де каквото намерят. Тия пазванти са турнати само за това, за да прегледжат да не би българите да правят нощни събрания и да не ходят един другиму на гости. За да изпълняват по-точно тая своя длъжност, на тия пъси синове е дадено право да нападат на сяка една къща, която е в подозрение, т. е. за която се мисли, че е противна на турското правителство. А във всяка една българска къща има неща, противни на това просешко и разбойническо правителство, т. е. има и нанизи, и чапрази, и пари, и дрехи, и кокошки, и говеда. И така от шест месеца насам в Сливен станаха такова множество обири, щото за да ви опиша сичките, аз би трябало да нацапам толкова хартия, колкото се цапа в канцеларията на един съдебен изследовател за цели 10 години. А за обирите, за кражбите и за убийствата по селата аз не зная какъв пример да ви кажа, за да можете да си съставите какво-годе понятие за тях. Тука тия атрибути на турската администрация надминуват сяко едно човеческо понятие!

Но какво и да е, но нели се залових да ви опиша със-

тоянието на Сливен, то, за да потвърдя сичкото това, което казах по-горе, аз ще да ви приведа следующият факт, който се извърши на 25 марта в Сливен и който е известен и на малките деца в тоя град. Вечерта, когато караколът беше вече тръгнал да обикаля и да пази градът и когато пазвантите се провикаха на сяко едно кьоше и пред сяка една къща, няколко души войскари подкопали къщата на една вдовица, на име Тоньовица, и поискали да наследят имането на мъжът ѝ. Когато един от тия косвени наследници се промъкнал вече през дупката, то Тоньовица се събудила и заедно със синът си и с дъщерята си се развикала така отчаяно, щото незваните гости благоразсъдили да си отидат и да оставят своят предводител да се разпорежда сам с имането на Тоня. Види се, че правото на посилният у това куче е било някак си по-голямо и затова то се спуснало да задуши или да изколи своите противници. Но Тоньовица не била жена за две пари. Заедно с децата си тя се хвърлила върху насилникът, земала му сабята, свалила го доле и повила го с едно доста дебело въженце. Подир това Тоньовица свикала съседите си и с тяхната помощ предала солдатинът в ръцете на правосъдието, което му и дало един доста добър урок. Когато тоя турски бабаитин излязъл пред слепите очи на Темида и когато бил попитан как е попаднал на къщата на вдовицата, то той отговорил просто и ясно със следующите думи: «Какво да сторя, агалар, когато аз от 10 месеца насам не съм приел нито счупена пара от царят. Щеш не щеш, а тряба да крадеш.» После тоя наивен отговор съдиите, на основанието на един текст от коранът, съставили своята сентенция и пуснали царският човек. И така, днес той се разхожда като секи честен гражданин и ходи пак да обикаля подозрителните къщи. Такива примери аз мога да ви приведа цели стотини, но казах ви вече, че за да направя това, мене ще да трябат няколко тона хартия, десетина писара и една особена канцелария. А да се отнеса до нашето отеческо правителство за тия неща, не зная дали ще да ми помогне. Страх ме е да не би да ми отреди такава канцелария, каквато отреди на двамата сливненски учители.

Училищата ни вървят много добре и вървели би още по-добре, ако сливненци да би имали още един такъв учител, какъвто е г. Коняров, който е свършил науките си в Новоросийският университет в Одеса.

#

Независимост, г. IV, бр. 31, 18 май 1874.

[СЛЕД ТОПАЛ ХАСАН — КЬОР МЕХМЕД]

Цариград, 20 майя

Падението на Рашид паша е произвело голямо безпокойствие между умерената турска партия, която не желае да види около себе си нищо друго освен тане-тане пилаф, прохладителен шербет, «кеф катмер олсун» и благоприятна тишина. Тоя министър е паднал за това, защото не е можел да се съгласи с граховският херой относително вопросът за Мали Зворник. Рашид паша беше убежден, че не тряба да се раздражава Сърбия за такива маловажни дела, от които турското правителство няма никаква полза. Разбира се, че това мнение е основано на здрав разум и на дългогодишни опити. . . Истина казва пословицата, че «секи тряба да сърба оная чорба, която е варил той сам». Българското отделение на «Левант Таймс», което се намира под покровителството на благотворителното писалище на печатът, говори, че Рашид паша е велик човек, но и неговият наследник Арифи паша, който е любимец на султанът, е велик човек. Сичкото това ме накара да си напомня присноблаженото «Право» и руската история на г-на Устрялова. «Топал Хасан, който падна преди една неделя, беше най-първият човек в империята, а Кьор Мехмед, който дойде на неговото място, е най-първият човек в господарството» — говореше присноблаженото. «Анна Ивановна е велика за това, защото е захванала война с шведите, а Елисавета Петровна се прославила за това, че е заключила мир с шведският крал» — говори г. Устрялов. Разбира се, че подобна дипломатика е най-безопасна: «и овцете остават цели, и вълците биват сити», и «попът бива пиян, и бабата се връща с пълна бъклица». Но както и да е, а Рашид паша падна. . . Нека ви бъде известно, че това падение ще да повлече след себе си и нашите черковни де-

ла. . . След една или след две недели вие ще успеете да се уверите, че падението на сяко турско министерство и на секи въобще министър на вънкашните дела ще да изменява и ходът на нашите черковни дела, дорде най-после се не измъти някое камилче. . .

Цариградската «законодателна комисия» е издала една твърде куриозна заповед: «Секи, който даде един бешлик на някой чиновник от беледието, за да не плати беледийското даждие, ще да заплати двойно и ще да се затвори от 24 часа до 3 дни.» Подобни куриози се срещат само в турските законодателства. А какво ще бъде с онзи чиновник, който би земал тоя бешлик? А какво ще да бъде в такъв случай, когато чиновникът добие не 5 гроша, а 4 1/2? А какво ще да се прави в такъв случай, когато чиновникът накара Петра или Хюсеина да плати по-напред даждието, а после да даде и нему за «черни очи» 5 гроша? Аз ви уверявам, че «законодателната комисия» твърде скоро ще да издаде и такъв един закон: «Когото ограбят нашите чиновници, той тряба да плати 10 гроша глоба; когото оберат нашите разбойници, той тряба да седи 30 деня под затвор; а когото убият нашите деликанлии, той тряба да плати 100 гроша глоба и да се затвори на два месеца.» Разбира се, че тоя закон би имал по-голяма смисъл нежели предидущият.

Търновският мютесарифин изпраща своите хора да кажат на бакалите, на касапите и на хлебарите да изпроводят в конакът му необходимата за неговата трапеза храна и да не търсят пари; разградският каймакамин заповядва на сяка една къща да му дава нужните разноски и да храни хората му за бог да прости; а тулченският управител зема от народът даже и диш парасъ. Такива са нашите управители и нашите закони.

За сръбски капукехая в градът ни е назначен г. Магазинович, който днес е министър и който преди няколко години беше консул в Букурещ. За нашите черковни дела ще да поговоря до неделя.

X

Независимост, г. IV, бр. 32, 25 май 1874.

[11 МАЙ]

Турну Мъгурел, 16 майя

Тая година празникът на 11 майя стана твърде тържествен. Черковната служба се извърши на румънски и на славянски, а водосветът — само на славянски, защото из Свищов беше дошъл нарочно за това дело поп Раде. Из черкова събранието отиде в Гранд хотел, дето беше приготвена закуска и дето свиреше градската музика от 24 души. Като се събраха доволно голямо количество българи и чужденци, то един от габровските ученици (родом плевнелия) Д. Ц. Коцов се качи на един стол и каза едно словце, което беше твърде съобразно с празникът. После него г. А. Попов прочете житието на св. Кирила и Методия.

В това време събранието реши да поздрави българският синод със следующата телеграма: «Днес празнуваме паметта на българските равноапостоли братия Кирила и Методия тържествено. Поздравляваме сърдечно ваше блаженство и новоизбраният св. синод, а особено любородният мъж г-на Чомакова. Живейте и дързайте! Догодина повече.» Втората и третята телеграма бяха изпроводени до вас, а четвъртата до черногорският княз. Тая телеграма беше върната назад, защото в Цетин нямало станция. (Ако няма в Цетин, то има в Бока де Катаро. — Р.) Петята депеша беше изпроводена до сръбското министерство, в която събранието поздрави нашите братия сърби и пожела им добър напредок. Министерството ни отговори със следующите думи: «Сърдечно благодариме на българското дружество в Турну Мъгурел, че се е сетило за своите братия сърби в тоя тържествен ден. Нека тоя ден на славянските просветители бъде вечно напоминание за братската любов между сърбите и българите! Да живее българският народ!» Под телеграмата е подписан министърът на вътрешните дела. Шестата телеграма беше изпроводена до «Славянската беседа» в Брюн, в която поздравихме сърдечно и нашите братия чехи.

Вечерта проведохме в градината на хотелът и останахме твърде задоволни. Музиката свиреше повече български песни. Пиха се здравици да сичките български обществени деятели. Разбира се, че не бяха забоварени и нашите невинни заточеници в Азия. Хорото и ръчениците

руският св. синод, че негово високопреосвещенство желае да чуе колкото се може по-скоро последньото мнение на тоя синод за българо-гръцките дела и за важността (?) на схизмата. Генерал Игнатиев отговорил, че мнението на горереказаният синод е изказано още преди две години в онова писмо, което беше отправено до негово високопреосвещенство като отговор на неговото послание.

Достоверно е вече известно, че отношенията между Турция и Сърбия се намират не в твърде приятелско състояние. Един от по-първите турски дипломати беше рекъл преди малко време, че Портата се е решила да предприме строги мери против непокорността на своите васали, които в последньото време са забоtravили своите обязаности и които не мислят за ония последствия, които могат да паднат на главите им. Разбира се, че в днешните времена ринат на главите им. Разбира се, че в днешните времена рицарските самонадеяности и «наполеоновските» похвали са свойствени само на ония хора, които са слаби и които се намират в жалостно положение. Юнаците, силните и могъществените личности мълчат и работят. Искате ли доказателства? Ако искате, то обърнете, от една страна, своето внимание на Росия, на Германия, на Англия и на Съединените щати, а, от друга, на гърците, на маджарите, на поляците и пр. Евреите са най-големи лармаджии и най-плашливи създания под ясното небе.

В последньото време турското правителство се е завзело да разгледа състоянието на темниците и да улучши положението на затворените. Разбира се, че и това човеколюбие произхожда отнемайкъде. Ако европейците си отсяват житото, то ние тряба да си отсееме брашното! Из Цариград е изпроводена вече комисия да извърши това многоважно дело. Подобни комисии ще да се изпроводят още в Русчук, във Видин, в Ниш и в Едирне.

×

Независимост, г. IV, бр. 33, 1 юни 1874.

[СЛУШАЙТЕ! СЛУШАЙТЕ!]

Цариград, 10 юния

Аз ви явих вече, че нашите несъгласия с гърците захващат да принимават грозни размери и че гърците употребляват против своите противници доволно кални и твърде низки средства, а сега ида да потвърдя думите си и да ви известя, че нашите противници не скриват своите цели и стремления и че техните подлости захващат вече да показват роговете си от сяка една страна. Охридските волнения, велеските безобразия и пловдивските гнусоти произхождат не от местните потребности, т. е. не от ненавистта на местните гъркомани към българската народност, а из по-дълбок или из по-важен източник.

Известих се из достоверен източник, че в Цариград е съставено тайно общество, което е длъжно да изпълни следующите три точки: 1) да изпроводи тайни агенти по сичките български епархии и да се постарае да въоръжи българският народ против «схизматическото» българско духовенство; 2) да препятствува със сичките си сили на българските патриоти, на българските учители и учителки и на българските журналисти да разпространяват своите «отровни идеи» против елинизмът и против фанариотското духовенство; 3) да приготовят в Тесалия, в Епир, в Македония и в Тракия възстание, с което да дадат край и на българското възрождение, и на турският деспотизъм. «Ако Елада не потърси своите права колкото се може по-скоро в южните провинции на Европейска Турция, то тия провинции ще да се орусят (ославянят) и гръцкото бъдеще ще бъде твърде неутешително» — говорят тукашните гърци със сълзи на очите. За да добие колкото се може по-положителен успех, горереказаното дружество се е решило да повика сичките други гръцки дружини да се съединят с него и да му помагат и морално, и материално в неговите предприятия. Центърът на това дружество, както и капиталът му ще да се намира в Атина. Един мой приятел, полубългарин и полугрък, ми разказваше, че това дружество има вече известна сума пари и няколко стотини членове. Той ме уверяваше даже, че няколко образовани (?) турци, които по неговите думи в последньото време са захванали да се появляват в империята доволно често,

са приели деятелно участие в това общество и помагат му и словом, и делом. «Разбира се — говореше моят приятел,— че по-първите членове на това общество откриват не секиму главната цел, която ги е накарала да работят.»

Но да оставиме гърците на рахат и да поговориме сами за себе си. Из Охрида явяват, че тамошният каймакамин е добил заповед от върховното правителство да върне на българският народ черковата «Св. Наум», която каймакаминът беше дал преди малко време на осемте охридски гърка, из които едната половина са цънцари, а другите елински поданици. Но какво произлезе от това? Ето какво. Ако българите се бореха с гърците за тая черкова, то се бореха не за нейният двор, а за ония драгоценности и за ония стари паметници, които се намираха в тая черкова. А де са тия драгоценности? Гърците казват, че ги е земал пашата, а пашата казва, че са ги земали гърците. Разбира се, че българският народ никога няма да заборави и това зло. Сяко едно насилие и сяка една несправедливост ускорява българското движение и приготовлява на българските неприятели зияюща пропаст.

За велеските произшествия аз не мога да ви кажа нищо друго освен следующите няколко реда. Българите са се приготовили да защищават своите права и от цънцарите, и от турците, а цънцарите се боят да излязат вечер на улицата и да гледат своята търговия. Ето до какво състояние са довели работата нашите православнейши елини! Някои велески цънцари желаят да оставят тоя град и да се преселят в Солун. Добър им път.

Вие сте се известили вече, че Садък паша е успял да изпроси и тая година от французките банкири 6 милиона фунта стерлинга с 12%. Освен това правителството ще да даде 1% комисион. Цариградските банкири говорят, че годишните проценти на тоя заем ще да се възкачат до 27%; защото и на парижките банкири, които ще да съберат гореказаната сума, ще да се даде по 12%. Най-напред турското правителство се отказа да приеме това условие, т. е. то се не решаваше да плаща такива еврейски проценти, но времето да се изплатят купоните наближи и то преклони главата си пред немилостивите и сребролюбивите свои благодетели. Разказват, че Садък паша е добил заповед да свърши своите дела колкото се може по-скоро и да не

противоречи на ония хора, от които зависи животът на царството.

Какво да ви разказвам повече? Ааа, слушайте, слушайте! Не съществува вече никакво съмнение, че турците вървят напред и че бръснатите глави след някоя година ще да станат в пълен смисъл или французи, или ингелизи. Ако сте прочели 21 брой от «Левант Таймс», то тряба да знаете, че бившият министър на вънкашните дела, monsieur Халил Шериф паша, и неговата кокона, princesse Ниязла, «е ходил преди две недели да н а п р а в и визита на ингелизкият посланик, дето и обядвали заедно». Моля ви се да прочетете още веднъж горните редове. Из сичко се види, че Халил Шериф е носил своята Ниязла в джебът, в противен случай българското отделение на «Левант Таймс» би трябвало да каже не ходил, а х о д и л и; и не направи визита, а н а п р а в и х а визита. Жената не е човек. «Трапезата на ингелизкото посолство е първа, която се е почела (?) с присъствието на една госпожа туркиня наедно с другият пол. (Не разбираме! — Р.) Ако нововведението е станало или (ако — р.) приеме потвърдението на валиде султан (върховната власт), тогази (то) ще има една крайна обществена важност» — говори гореказаният вестник. Чудо чудес и всяческие чудеса! Ако златишкият кадия си купи жълти ботуши и ако неговата кадъна иде да търси кравата си, то тия две събития ще имат голяма обществена важност. Забележвате ли вие, че и българското отделение на «Левант Таймс» захваща да прилича на другите наши цариградски вестници? Аз мисля, че тоя вестник не би трябало да влазя в лозето на в. «Дунав».

×

Независимост, г. IV, бр. 35, 15 юни 1874.

[ОЩЕ ЕДНА ЖЕРТВА]

Търново, 10 юния

Правосъдие, правосъдие! В Турция няма правосъдие, в Турция няма човечество, в Турция няма закон, в Турция няма правда! Днес се обесва Стойчо Лясковчанинът, който се счита за убиец на лясковският чорбаджия Василя Козля. Обесеният става жертва на х. Дервиш аа, който е истинният убиец на горереказаният народен изедник. Ето причините. Преди две години лясковчени изпроводиха в Цариград прошение, в което се оплакваха от х. Дервиш аа и в което молеха правителството да накара тоя кръвопиец да върне на селото им отнетите ниви, ливади, гори и паши; а главният деятел в това дело беше бащата на днес обесеното момче. Когато на х. Дервиш аа се заповяда из Русчук да иде в Цариград и да обясни тая заплетена работа, то той повика Василя Козля и заръча му да не открива никому работата, защото в противен случай ще да пострадае. Тука съм длъжен да ви кажа и това, че Васил Козльо беше харизал горереказаното имане на х. Дервиш аа без знанието на селяните. В онова време Васил беше селски чорбаджия и имаше в ръцете си селските печати. Достоверно е вече известно, че х. Дервиш аа е давал на Козля по нещо от награбеното, ако лясковчени и да говорят, че тия злоупотребления са ставали повече от страх.

Когато х. Дервиш аа видя, че селяните са се заловили наздраво да земат назад своите притежания, то се постара да даде на работата благоприятен за себе си изход. Х. Дервиш аа имаше достатъчно факти да се бои от Василя и да се надее на неговата вярност. Един ден селяните бяха рекли на Васила, че ако той се не постарае да открие работата, то и сам ще да бъде изпроводен в Цариград, а Васил им отговорил, че ако х. Дервиш аа бъде осъден от правителството, то той е готов да открие и нещо повече (?). Сичкото това накара х. Дервиш аа да предприеме решителни мери. Той изпроводил двама цигани, които се постарали да убият неговият бивши съюзник и да дадат край на давията за отнетото имане. После това убийство х. Дервиш аа се постара да обвини няколко души лясковчени и да ги затвори в темницата. Х. Дервиш аа повика синът на Василя, обяви му своето благоразположение към убиеният и към неговото семейство и посъветова го да бъде даваджия. Тука съм длъжен да ви кажа, че х. Дервиш аа беше рекъл на Василевата жена така: «Ако не послушате моите съвети, то сички ще да бъдете убити.» Но както и да е, а Стойчо, синът на най-главният х. Дервишев противник, беше затворен. Турските човеколюбиви инквизитори го мъчиха с всевъзможни мъки, без да извадят из устата му нито една дума. Тия мъчения се продължиха 1 1/2 година. По думите на х. Дервиш аа, който е главният даваджия за убийството на Козля, Стойчо се бил признал за това убийство във времето на сънят си. Свидетел е един циганин.

И така, турското правосъдие осъди на смърт още една невинна душа. А х. Дервиш аа? Тоя злодеец остава свят и безгрешен. Вечная памет на Стойча! Още една жертва! Боже, услиши молитвите ни! Нека сяка една капка от праведната българска кръв произведе хилядо отмъстители! Времето се приближава. Самите турци ни накарват да им върнеме земеното на заем. Боже, ако си справедлив, то излечи мозъците ни и дай сила на мишците ни!

—!!—

Независимост, г. IV, бр. 36, 23 юни 1874.

[БРАИЛСКОТО УЧИЛИЩЕ]

Браила, 14 юлия

По-напред от сичко аз съм длъжен да ви кажа, че нямах намерение да ви пиша за ходът на изпитанията в тукашното училище, ако и да съществуват множество неща за описвание; но като видях, че нашият безумствующи «Хитър Петър» има желание да рекомандува на публиката своят низкопоклонник г-на Търновски и да компрометира г-на Пейова, то се реших да ви открия истината и да дам край на онние интриги, които в последньото време са захванали да подкосяват благосъстоянието и на нашата браилска българска община. Тряба да ви кажа, че аз при-

съствувах при горереказаните изпитания, следователно моите забележки са основани на очевидни факти. Аз съм в състояние да ви уверя фактически, че от уроците, които е предавал на учениците си г. Търновски, в младите български глави не е останало нито просено зърно. Това съзнава и сам г. Търновски, който беше казал на един мой приятел, че в това отношение е крив не той, а оние ръководства, по които са се учили учениците му. «География-та ни не е за нищо и за никакво», казал той. Сичкото това ми дава пълно право да попитам г-на Търновски, а отговориха ли учениците му както тряба из черковната история, т. е. знаеха ли я тие дотам, додето са я учили? Аз се уверих с ушите си, че неговите ученици четяха черковната история така също, както обикновено в старо време се четеше «повечерката», турските молитви, «кръсти, боже, помагай» и пр. Ако вие да би попитали някой ученик: «Кога са се кръстили българите?», то тоя ученик би ви прочел цяла главица из черковната история, без да си почине и без да туря каквито и да е «знакове на препинанието», чегато той е изучил тоя свещен предмет по ортографията на в. «Шутош». Разбира се, че ако ученикът се сепне нейде, то захваща открай и бъбре като месир на слънце. Аз мисля, че г. Търновски няма право да се сърди, когато му се правят забележки, защото секи един учител е обязан да изпълнява своите учителски обязаности малко по-добросовестно. Освен това аз го съветовам да бъде малко по-деликатен към децата, защото даскал Цоновците и техните тоеги в сегашните времена се изпроваждат в лудниците. Колкото за немският и за французкият език, аз няма какво да кажа, защото имам право да мисля, че тие два предмета са воведени в училището ни без никаква цел и без особена нужда . . . С една дума, тие два езика се преподават в школата ни не за полза на учениците, а за прехрана на учителите. Но какво ще да правите, когато нашите хора имат особена слабост да чуят из устата на своите врабчета «бон джур»! Повече им и не тряба. А знаят ли тия деца, че 2+2 е равно с 4? — А за какво им е да знаят? Тук съм длъжен да ви кажа и това, че г. Пейов заслужава сяка една похвала. Неговите ученици са разбрали онова, щото той им е разказвал, и възползували са се от неговото учение. Аз мога да ви докажа, че ни в едно от тукашните училища аз не видях тая година така добре приготовени ученици. Това прави чест и г-ну Пейову, и на народът ни.

М.

Независимост, г. IV, бр. 40, 20 юли 1874.

[ЖАЛОСТНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА КОЛОНИСТИТЕ]

Болград, 13 юлия

Делото за земите на колонистите приема от ден на ден по-сериозен характер. Преди няколко деня в градът ни дойде министърът на финансията г. Маврогени. Тукашните граждани го посрещнаха твърде хладно. Тие му подадоха два адреса, в които му изявиха своето негодувание против мерките, които е зело правителството против тяхното веществено и духовно благосъстояние. Вечерта на официалното угощение, освен трима, сичките други граждани се отказаха да земат участие. На другият ден министърът посети централното училище. Тук той с няколко сухи думи искаше да увери гражданите, че училището няма да се унищожи от правителството. Разбира се, че никой не даде значение на тие думи, защото законът, който унищожава правата на колонистите, доказва съвършено противното на онова, щото е казано от министърът. И така, и двете страни останаха недоволни от срещанието си.

Селяните малко по малко захващат вече да чувствуват какви тежкотии и какви сиромашии ги очакват после огромните нови налози, които отсега нататък ще да плащат по новият закон. Тие бедни хорица са останали без защита, защото администрацията прави с тях каквото иска. Дошли са вече двама комисари, които носят инструкции за разделът на земите. Тия ще да работят под председателството на местният префект. И така, както виждате, правителството постъпва вече решително за изпълнението на новият закон. Съществуват обещания от неговата страна, че щял да се измени законът в идущето редовно заседание на скупщината, но това никак не облекчава жалостното положение на колонистите. Ни-

какво облекчение не може да се очаква, когато на колонистите се гледа като на неприятели и като на невикани гости. В това отношение най-много свидетелствуват за доказателство думите на държавният мъж Когалничано при вотируванието на законът. Тия думи носеха в себе си характер на дълбока ненавист и омраза към българските колонисти. В цялата скупщина никой не стана да му противоречи и да проговори барем две думи в ползата на колонистите. Сичкото това ни доказва, че колонистите не могат да очакват нищо добро за себе си и за своето потомство.

Разнасят се слухове, че щял да се унищожи болградският уезд и че щял да се присъедини със съседните уезди. Ако това излезе вярно, то ще да се повредят още повече интересите на колониите, а най-много на нашият град, който е доста вече паднал в сяко едно отношение. И така, скоро ще да седне един нов Сципион над развалините на Болград и ще да се размисли за неговата злочестна съдба, която твърде лесно може да бъде п р е д т е ч а. Ако между християнските народности на Балканският полуостров се не въдворят братски и безпристрастни отношения, то Картаген ще да повлече след себе си и Римската империя. Сципион е припомнил стиховете на Омера.

Ще бъде некога си ден — и ще да погине свещена Троя,
ще погине древният Приям и народът на копиеносецът Прияма
във времето на своята слава и победи.

—!—

Независимост, г. IV, бр. 41, 27 юли 1874.

[ТЪРСЯТ СЕ ФИНАНСИАЛНИ ЧУДОТВОРЦИ]

Цариград, 3 августа

Олеле, боже, нямаме си парици! Турското правителство е издало закон, по който от тая минута ще да се управлява нашата финансия и който ще да унищожи веднъж завсякога сичките безредици, които са съществовали до днес и които са последствие на сичките наши

нещастия. Но да оставиме шегата настрана. «Ако отсега нататък се окаже дефицит, то министърът на финансията е длъжен да найде средства и да го покрие», говори новият закон. Видите ли логика? Из сичко се види, че отсега нататък турското правителство ще да избира за министри на финансията различни чудотворци, като напр. Дели Мустафа, които би били в състояние да извлекат правителствени доходи и из просяшките торби и които би се постарали да заплатят държавните дългове на вересия. Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че тоя закон е издаден само за хатърът на европейските банкири, които са захванали да се безпокоят твърде основателно за бъдъщността на империята и които нямат вече воля да хвъргат парите си в бездънната бъчва.

«Министърът на финансията е длъжен да намери средства и да поддържи правителственият кредит», казва законът. А де ще той да ги намери? Из кой рудник ще да ги изкопае? От народът. Чудно нещо! Народът оголява все повече и повече, търговията е убиена окончателно, селското богатство е доведено до просяшко състояние, а даноците се увеличават систематически. Но нашите държавни мъже говорят, че същите даноци съществуват и в другите господарства. Това е така, но в европейските господарства се стараят така също за обогащението на народът и за развитието на индустриите, а у нас? У нас даже и самото централно правителство не дозволява да се отварят фабрики, да се развива вътрешната търговия и да се увеличава благосъстоянието на селяните. Едно захаралийче беше отворило в градът си фабрика за сапун, но турските власти се постараха да я затворят; някои търговци бяха намислили да основат в градовете си търговски общества, но правителството се отказа да одобри техните проекти; най-после, житата на селяните и тая година стоят, стоят и гният по нивята до 1 августа, черкези крадат добитъкът на работниците, местните власти и заптиите крадят, убиват и безчестят невинните султански поданици и народът полека-лека ще бъде доведен до последнята крайност, но правителството и не мисли да доведе в държавата си по-правилен ход на работите и да даде край на злодействата, на злоупотребленията и на страшният произвол.

Преди две недели в. везирин свика почти сичките ту-

кашни банкири и обяви им, че секи от тях е длъжен да изработи по един проект, т. е. да изкаже мнението си с какви средства Турската империя ще може да поправи своите финанси. Разказват, че един от тях е отговорил така: «Ако не могат да бъдат увеличени доходите, то тряба да бъдат умалени разноските.» Разбира се, че и тоя господин, както се види, не познава своето честито правителство и неговите държавни мъже. Икономията е в Турция така също невъзможна, както е невъзможно и унищожението на османлийският разврат.

Множество цариградски вестници хвалят правителството, че то се е зазело искрено да унищожи робовладелството и че полицията приследова жестоко роботърговците. Тие известия са за мене твърде чудни. Аз мога смело да ви уверя, че робините и до днес още се продават в голямо количество и че старанията на полицията да излови роботърговците са чиста лъжа. Ако тие роботърговци и да се хващат понякогаж и ако робините и да се освобождават, то сичкото това се върши само затуй, защото върховното правителство желае да се похвали пред европейските господарства и защото цариградската полиция е приучена да краде даже и сама от себеси. Освободените робини се продават от самата полиция и крайовете на това гнусниво дело се скриват в харемите. Попитайте самият в. везирин кой му е харизал многочислените робини и адъми? Попитайте негово величество султанът с какви хубавици е напълнен неговият харем? Най-после, попитайте секи богат турчин в коя градина е той набрал своите черни робини? Комедии! Из сичко се види, че нашите държавни мъже запрещават робовладелството само за второстепенните чиновници и за съдържателите на публичните къщи.

Онова, щото произхожда по нашето отечество между българите и гърците, се повтаря и в Мала Азия между гърците и арабите. Вие знаете вече, че православните араби не припознават за глава на ерусалимската черкова гръцкият патриарх Прокопия и че тоя господин се държи на патриаршеският престол с помощта на правителството. Днес това дело принимава по-важен характер. Православните араби са се решили да тръгнат по дирята на българският народ и да изгонят из земята си сичкото гръцко духовенство. С народът са се съединили множество свещеници и четири епископа. Сичкото това е накарало нашите ортодоксални гърци да се оплачат на правителството и да го накарат да предприеме строги мери против бунтовниците, които са станали слепи орудия на руският консул в Ерусалим и които подкопават турското господство от сяка една страна. Из сичкото това вие тряба да се уверите, че Турската империя е добила яростни защитници и че султанът тряба да предаде сичките свои тайни агенции във фанариотските ръце. Правителството знае сичкото това и повдигнало е голямо гонение против непокорните бунтовници, които развалят спокойствието на правителствените шпиони. Из Ерусалим беше изпроводена една арабска депутация да се оплаче на централното правителство и да поиска своите народни правдини, но ерусалимските местни власти я хванали в Яфа и изпроводили я в темницата.

Да поговориме сега за нашите домашни дела. Вие бяхте казали едно време, че българските чорбаджии са достойни за бесене и че техните действия не могат да се нарекат ни български, ни човечески. Това е вярно. Между екзархията и нашите цариградски банкири и базергяни произхождат не твърде похвални за българската народност комедии. Нашите мазни тулуми са подали в турските съдилища просба и молят властта да накара екзархията да им заплати 3 милиона гроша за направата на българската черкова на Фенер, която не съществува. Истина е, че преди няколко години г. Тъпчилеща и няколко негови креатури похарчиха около 500 хиляди гроша за устройството на скелята пред черковата, но тая сума беше събрана от различни личности и употребена недето тряба. Днес нашите шарани казват, че са изхарчили един милион гроша и че тоя капитал за десет години се е увеличил от процентите до 3 милиона. Но както и да е, а у нас нямат ни срам, ни очи. . . Но за тоя вопрос аз желая да поговоря по-пространно до неделя.

X

Независимост, г. IV, бр. 43, 10 август 1874.

[СТРАШЕН ЛИ СЪМ, ОВЧАРКО?]

Цариград, 8 августа

И така, ние захванахме вече да се съдиме по мехкеметата и да храниме турското правосъдие с тлъсти агнета, с дебели овни и с отхранени мисирки. Аз ви явих вече, че нашите банкири и базергяни са отворили процес с екзархията и че искат от нея 3 000 000 гроша за направата на българската черкова на Фенер, която, да кажеме право, и до денес още не съществува. Чуете ли? Три милиона гроша! Ни пара повече, ни пара по-малко! Да ви кажа право, аз едно време бях захванал вече да мисля, че у нашите еврейстзуващи безергяни и наистина са се появили патриотически чувства и че тие се борят за основанието на екзархията от чисто сърце. Разбира се, че моите убеждения се разлюляха от самото си основание и аз съм принуден да повторя заедно с вази, че от чорбаджията и от отурченият до мозъкът подлец ни една жива душа не тряба да очаква добро. Нашите цариградски чорбаджии са се старали да добият екзархията само за това, за да има кого да доят и от кого да пълнят кесиите си «за бог да прости». Ако един милион (разделен на половина) се е умножил за десет години на три, то народната черкова никогаж няма да бъде изградена. Отсега нататък ще да тръгнат проценти на проценти, кражба на кражба и «его же царствию не будет конца». Но както и да е, а ние се отличаваме в сяко едно отношение. Кажете ни, моля ви се, време ли е сега да се теглиме по съдилищата и да срамиме и името си, и народността си, и екзархията си? Ние сме българи. Ако да би се случило противното, то ние не би имали вече никакво сходство сами със себе си и нашата националност би пострадала значително.

Мнозина говорят, че екзархията ще бъде принудена да заплати три милиона гроша и да хариже българската черкова още веднъж на нашите богати Крезове. (И в Букурещ произлазя същото. — Р.) Г. Тъпчилеща е главният кредиторин на черковата. Разбира се, че тие наши несъгласия, зависти и неудоволствия са посрещнати с голяма радост и от фанариотите, и от о. Балабанова. . . Боже мой, ще ли да дойде някога и нам умът в главата?

Щеме ли и ние някога да бъдеме хора? (Когато бъдеме свободни политически и когато чорбаджилъкът се доведе до своята пропаст. — Р.)

Днешният министър на вънкашните дела Арифи паша е захванал в последньото време да поддържа фанариотите и да им обещава златни гори. Когато вселенският патриарх уверил негово високопревъзходителство, че еленския (?) народ е верен на султанът и че тоя народ е избран от самото провидение да стане на път на руските пропаганди и на вредителният на сичка Европа панславизъм, то Арифи паша му отговорил, че правителството ще бъде и занапред безпристрастно към своите поданици и че сяко едно българско желание ще да се разгледва внимателно и строго от сяка една страна. «Ако правителството се увери в справедливостта на вашите заключения, то ще да намери средства да умири бунтовниците», казал министърът. И така, за нашите македонски епархии се приготовлява голяма плесница. Разказват, че даже и генерал Игнатиев поддържа правителството в това отношение и че неговото намерение е да прекрати българските домогателства и да остави екзархията в нейните днешни граници. Аз не вярвам. Тие слухове се разпространяват с обмислена цел от гръцките дипломати, които употребляват и най-крайните средства против своите противници.

Разказват, че сръбският застъпник при В. порта бил явил на правителството, че Сърбия и не мисли да решава вопросът за Мали Зворник и че единственото нейно желание в тие минути е да свеже своите железни пътища с турските и да развие своята търговия. Говори се даже, че днешньото сръбско министерство се е отказало от Мали Зворник и че тая крепост ще да се даде на вечно владение на турците. Вярвате ли вие в справедливостта на това известие? Аз не вярвам. Нашите турци твърде често говорят не това, щото е, а онова, щото им се иска да е. Ще видиме.

На Света гора произхождат големи волнения. Гръцките калугери, които са земали и господа-бога, и Исуса Христа, и св. Богородица в аренда, са се скарали с руските свети отци и намислили са да им извадят очите. Разказват, че генерал Игнатиев е ходил на Света гора само за това, за да помири враждующите партии, но че

неговата мисия е останала безуспешна. Гръцките постници са се решили да изгонят руските калугери даже из техният собствени манастир, защото се боят от панславизмът, т. е. защото руските пропагандисти твърде лесно могат да ославянчат и самаго господа-бога, който е роден от елински родители и който още преди Адама е принадлежал изключително на цънцарите. Ако господ да не би бил беломорски грък, то той не би дозволил на «избраното племе» да избере за светии даже и своите мулета. Но както и да е, а гърците ще да останат победители, защото даже и самият фанариотски патриарх е засукал ръкавите си против ненавистният панславизъм и защото бог има воля да помага само на гърците. Из сичко се види, че руският св. синод ще да бъде принуден да предприеме решителни мери и че между Русия и патриарханата ще да произлязат важни неудоволствия.

Между Ромъния и Портата и днес още не се е дошло до споразумение, а турско-персийските несъгласия се продължават и до тая минута. Достоверно е вече известно, че Портата ще бъде принудена да отстъпи и в двата случая и че нейната високомерност ще да бъде подкосена от различни страни.

Да ви разкажа сега какви намерения има нашето честито правителство. Из градът ни се разнесе слух, че ромънското правителство е намислило да събере сичките свои войски в Букурещ и да види успехите им във военните упражнения. Говори се даже, че някои от великите сили мислят да изпроводят в Ромъния свои офицери да участвуват при тие учения. Когато граховският херой се известил за това дело, то рекъл така: «Аз отдавна вече съм казал, че ние не тряба да доверяваме ни на една европейска сила. Турция няма приятели. Най-главните наши надежди тряба да се съсредоточат на Круповите топове и на иглените пушки.» (Страшен ли съм, овчарко? — Р.)

Тука съм длъжен да ви кажа и това, че Турция се въоружава не на шега. Преди две недели в Цариград бяха докарани (на вересия) из Америка още 25 хиляди нови пушки. За достоверно се вече говори, че между Сърбия и Ромъния съществува нелицемерно споразумение и че Черна гора е изявила желание да приеме участие в сяко едно отношение. . . Турските войски ще да съсредоточат своите главни сили във Видин, в Ниш и в Белоградчик, за да могат сяка минута да стъпят и в Сърбия, и в Ромъния. Разбира се, че аз ви разказвам само онова, щото се говори из градът ни. Чуе се още, че Русия, Австро-Унгария и Германия поддържат Ромъния и че посланиците им употребляват сичките си сили да образоват Портата и да я накарат да бъде по-умерена.

В Кандия пак е немирно. Разказват, че турското правителство е открило някакво си съзаклятие и че двоица гърци са арестовани.

×

Независимост, г. IV, бр. 44, 17 август 1874.

[ОЩЕ 100 000 ЧЕРКЕЗИ!]

Цариград, 18 августа

В «Neue Freie Presse» се говори, че приятелството между сегашният в. везирин Хюсеин Авни паша и руският представител при В. порта не е така тясно свезано, както въобще се мисли в Европа. Ако великият везирин и да се отнася вънкашно твърде приятелски с генералът и ако и да изпълнява неговата воля буквално, то тайно участвува в оние заплетки, които се извършават против руските интереси. Преселението на черкезите от Кавказ, което Портата още отпреди време е подпомагала, се поддържа и от генерала Игнатиева даже и до днешният ден. Освен това генералът участвува и в домогателствата на турското правителство да пресели кримските татари в своята земя. Генерал Игнатиев знае твърде добре, че В. порта изпроважда в Крим свои агенти, но мълчи и потая се. «Колкото за положението на Русия на Восток, продължава горереченият вестник, Хюсеин Авни паша е съгласен с ингелизкият посланик в Цариград. Елиот мисли, че на руските домогателства в Азия тряба да се стане на път и че в тоя случай Турция може да бъде твърде полезна.» Да видиме сега доколко са верни тия известия.

Най-напред ние тряба да се попитаме, има ли Русия

важни причини да пресели своите непослушни и твърдоглави поданици черкези и татари в Турция и може ли г. Игнатиев да подпомага това преселение? Здравият разум, някои и други сведения и няколко нови произшествия ни уверяват, че виенският вестник има пълно право. «Но това е варварство, това е братоубийство, това е явно неприятелство против славянските народности» — ще да кажете вие. А помните ли какво беше казал преди малко време един от най-яростните московски славянофили. Ако Михаил Никифорович Катков говори, че политиката няма родство и приятелство, то какво братолюбие и каква искреност може да очаква човек от петербургските немци, които почти ежедневно оставят своят Vaterland и своите Каролинхен и являват се в Петербург да търсят Прасковии Илинични, графства и баронства и да представляват руският патриотизъм? Ако Росия да би желала добро на своите славянски братия, то тя е имала милиони случаи да им принесе полза и да им помогне да излязат из своето критическо положение.

За мене са доволно смешни ония хора, които говорят, че Росия е помагала и помага на славянските народности и на християните на Восток и че княз Горчаков отдавна вече крои богати планове за спасението на беззащитната рая. Николай I стъпи в Австрия не да удовлетвори справедливите требования на славянските племена, а за да спаси своят августейши брат от всеразрушающите маджарски революционери; Севастополската война произлезе не за спасението на раята и не за доброто на южните славяни, а за самолюбието на петербургският двор и за благосъстоянието на поклонниците в Ерусалим; най-после многочислените войни с турците са произходили не из симпатическа любов към християните, а по различни причини. Дибич не е знаял, че в Турция живеят славяни (българи); Александър I е отнел Бока Которска от своите съюзници и дал я е на австрийците; най-после при Александра II нашето отечество се напълни с черкези и с татари, които увеличиха силите на нашите неприятели и които опустошиха земята ни като скакалци. Но един българин, който служи в руската служба и който има достатъчно причини да кади темян на дяволът и да изкривява светата истина, ни

разказваше преди няколко години, че преселението на черкезите и на татарите е полезно не само за славянският мир въобще, но и за българите особено. «Черкезите ще да научат българскиият народ да носи пушка и да се защищава от своите врагове» — говореше той. Разбира се, че с подобни тенденции оправдават действията на руското правителство и множество руски вестници. Но да оставиме това.

Научих се из достоверен източник, че турското правителство приготовлява място за 100 хиляди души черкези, които ще да бъдат преселени от Кавказ. А ние все още чакаме месия и проповядаме верноподаническо послушание и стояновско образование! Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че за нас се приготовляват нови вериги и още по-страшно робство. Но ще ли черкезкото преселение да бъде полезно за самата Порта? Ще ли това преселение да даде какъв-годе живот на падналата монархия? Действителността ни доказва противното. От тия преселенци дълго време ще да страдаят и християнските поданици на султанът, и самите турци. Преди три недели близо до Чорле са се случили доволно важни сбутнувания между черкезите и между правителствените войски. Преселившите се черкези са довели със себе си и множество робове, които не желаят вече да се покоряват на своите господари и които преди малко време бяха поискали да ги изколят. Правителството беше принудено да употреби против бунтовниците решителни мери, но неговите старания и до днес още не могат да принесат желаемите резултати. Освен това черкезите са станали ненавистни не само на християните, но и на самите османлии. Тия разбойници и конекрадци са накарали в последньото време и самото правителство да поразмисли. Тежко и горко на онова господарство, което се защищава от подобно гюбре!

Между гръцките калугери и руските, които имат свой манастир на Св. гора, и до днес още не може да се въдвори мир и тишина. Разказват, че правителството е намислило да състави смесена комисия, която е обязана да разгледа това дело и да накаже виновниците, но г. Игнатиев мисли, че правителството няма право да се меша в това чисто калугерско дело (?). Преди три деня в руското посолство беше получено известие, че

между горепоказаните калугери са произлезли нови сбутнувания и че русите са били принудени да се заключат в манастирят си и да се не показват на божият свят. Патриархът е изпроводил един свой човек да види какво се върши в горепоказаните манастири. Между патриархът и г-на Игнатиева съществува твърде голямо охлаждание. С една дума, и русите са захванали вече да сърбат гръцката попара и да оплакват своите благодеяния.

Правителството е съставило извънредна военна комисия, която е обязана да прегледа почти сичките крепости в империята и да допълни техните недостатки. Най-напред ще бъде прегледана Ерзерумската крепост. Освен това Карс ще бъде въоружен с нови топове, а близо до Ван ще бъде изградена нова и яка крепост. Разбира се, че и тия правителствени желания няма да бъдат изпълнени, защото парите стават в нашето честито царство от ден на ден по-скъпи и защото ингелизките банкири са се оевреили. Аз мисля, че тия планове не са нищо друго освен демонстрации против Росия и да се намираме на работа.

Искате ли да ви разкажа барем що-годе и за нашите домашни дела? Ако искате, то аз тряба да ви явя, че нашите цариградски публицисти са и оглушали, и онемели, и подивели. Ако земете в ръцете си юродствующият и душепродавният вестник «Век», то ще да се известите, че саръчизмели Мехмед ага и негова ексиленция кардинал Антонели са си извадили оная неделя по един зъб и че ченето на негова ексиленция е останало неповредимо, а ако разгърнете отрочето на присноблаженото «Право», т.е. ишликската пачавра в. «Напредок», то ще да добиете ясно понятие и за юбилеят в Исландия, и за благосъстоянието на Кюл боклук в Казанлък, и за количеството на сламата в Найденовата кратуна, и за пискюлчето на в. «Шутош». В последньото време тия два (аслѣ и нямаме трети) вестника са се решили да хранят своите читатели с миша попара и да безчестят здравият разум. За домашните дела тия са се решили да не говорят нито бяло, нито черно. О, ние смѐ послушни скотове на нашето честито правителство!

Нека говори кой що ще, а ние тряба да оплакваме българското отделение на «Левант Таймс». В Македония е възвряло сичко (?), а ние се потаяме. . . Но може

ли човек да очаква жива дума и добър съвет от един идиотин, на когото стомахът не е в състояние да превари и славянското обаче? А видяхте ли с каква ярост ви изблъска г. «Напредок»? Хак ви е. Кой дявол ви е накарал да говорите за южнославянското братство даже и в тия минути, когато безличният дипломатин г. Сапунов I е успял да се увери, че до днешният ден Сърбия не е имала ни пребиен човек? Прочетете с внимание белградската дописка във в. «Напредок» и уверете се, че някои южнославянски патриоти за своите лични интереси са добили воля да погризат костите на покойни Блазнавца даже в нашите цариградски вестници. Какви чудеса не правят проклетите талери! Ако желаете да се считате за благоразумен човек, то тряба да напишете проект за поддържанието на Турската империя. Така ли е, г. Сапунов? А сърбите не бият!!!!!

×

Независимост, г. IV, бр. 45, 24 август 1874.

[КОЙ НАГРАЖДАВА ЕВРОПА С ЧУМА?]

София, 10 августа

Quo esse tandemque тряба да каже най-после уморена Европа, ако така наречената «Sublime porte» остане и занапред даже и на най-кратко време на своето място и в своето днешно заразително положение, защото нейният полуизгнил и заразителен леш е захванал вече да произвожда доволно опасна холера. Ние видиме, че съвременна Европа се намира в трескаво и в незавидно положение само за това, защото пред нея стърчи трънливият «Восточен вопрос», който твърде лесно може да произведе важни катастрофи и големи кръвопролития. Разбира се, че Европа гледа погрешно и на восточните дела. . . Ако погледаме с просто и с непияно око на тия дела, то тряба да повториме думите на Крилова «а ларчик просто открывался», защото така наречените християнски поданици на негово величество султанът в последните десет години са тръгнали вече по естественият път.

Аз смело мога да кажа, че ако европейците да би оставили Турската империя сама и ако да би дали воля на християните да развежат ръцете си, то техните безпокойства би се унищожили твърде скоро и тия би се уверили, че християнството стои почти насякъде по-високо от islямът. Това е вярно. Ако Европа не желае да се безпокои и занапред и да се бои от нашествието на казаците, то тя е длъжна да повдигне своят глас колкото се може по-скоро за бедната рая и да даде край на всевъзможните интриги и неспоразумения. Ромъния, Сърбия, Черна гора и българите са в състояние да докажат на Европа, че тия са живи хора и че цивилизацията ще да намери между тях нелицемерно съчувствие. Ако г. Бисмарк оказва морална поддръжка на измъченият от йезуитите и инквизициите испански народ, то той отдавна вече би трябало да подаде своят глас и за нещастната рая, която е милион пъти по-способна и по-благонадеждна от глупавите «банабаковци». С една дума, ако европейските сили позволят на християните, които населяват Балканският полуостров, да излязат от своето безвиходно положение и да бъдат хора, то сичко ще да приеме добър изход и щастливи последствия. Аз съм твърдо уверен, че ако просвещена Европа (?) се не постарае да даде край на турският хаос, то няма да ѝ помогнат ни Круповите топове, ни Базеновите картечи, ни брюселските конгреси със сичките техни доброжелания. . .

Турция е нещастие не само за 15-те милиона християни, които се наричат нейни поданици, но и за сичкото човечество. Кой награждава Европа с чума? — Турция. Тая чума е и телесна, и морална. Когато пишех своята дописка, то получих цариградските вестници, в които се говори, че в Одеса се е появила чума и че тя твърде лесно може да се разпространи и по турските провинции. «Пак карантини, пак мъки и неволи, пак кражби и насилия!» — си помислих аз. Секи знае, че тая чума отдавна вече се е появила в Триполи, в Бенгази, в Багдад и на персийските граници. Кому се продават тия краставици? Ако на тоя свят съществуват и до днешният ден такива хора, които не видят турската болест, то тия тряба барем да обърнат своето внимание на способностите и на свежестта, които се появляват у оная рая, която е отворила вече очите си и която търси свобода и напредок. Нека говори кой що ще, а аз ще да кажа, че ако раята не добие своите човечески и национални права, то руските казаци ще да забият своите знамена на Воспорът и тая рая ще да ги посрещне с отворени обятия. . . Севастополските победи са вече немислими.

И така, европейските държави, а най-повече Франция и Англия, са длъжни да привлечат восточните християни на своята страна и да разрушат плановете на двете монархии, които рано или късно ще да прострат своята десница малко и по-надалеч. . . Русия е очистила вече своят път към Индия, а Германия е захванала да колонизира даже и Ерусалим. И така, Восточният вопрос твърде лесно може да се реши в Калкута. Русия в тия минути е всесилна и непобедима. Франция има дело с немците. Австро-Унгария е немощна, а Италия никога няма да излезе на бойното поле за интересите на Османската империя. И така, ако Франция и Англия се не постараят да добият симпатията на восточните християни със своето безпристрастие и човеколюбие, то ще да го добият Русия и Германия със своите груби сили. Бисмарк поддържа Италия, Бисмарк помага на испанските републиканци, Бисмарк търси приятелството на Ромъния и на Сърбия. . . Кой знае какво още може да се случи! Припомнете си действията на барона Вертера в 1863 и 1864 година в Дания, 1866 г. във Виена, 1870 г. в Париж и сега в Цариград и вие ще да се убедите, че г. Бисмарк не спи и че неговото око гледа вече през Дунавът.

Раята е доведена вече до оная крайност, която е начало на сяка една революция. Турция не е за нищо. Прехвалените турски реформи остават без никакви последствия. Ако делата на графа Браля в Бейкос, делата на инженерите Елизена и Фреха в Лом паланка и знаменитото казиченско дело близо до София и до днес още не са свършени, ако германското правителство и да подклажда почти сяка минута огън под турското правосъдие, то аз мога да кажа само «rira bien, qui rira le dernier», защото ако Бисмарк е отправил цяла една флота до испанските брегове за убийството на капетана Шмита, то

граф Брей, който е убиен морално и който е станал невинна жертва на турският варваризъм, и до днес още остава неотмъщена. Да, на Турция се прощава и най-гнуснавият варваризъм, Турция се оставя без наказание даже и в днешният XIX век, най-после на Турция гледат през пръстите и кланят се унизително на сяко нейно обещание!

Колкото за процесът на г-жа Гюмпел, дето е претърпяла страшно унижение и скотско насилие една честна и честита жена, която се намира под покровителството на велика Германия, аз така също не мога да ви кажа ни бяло, ни черно. Ако цариградската пачавра «Le Courrier d'Orient» и да ни уверяваше още преминалата година, че това кърваво дело, което има голямо сходство с произшествието в Шкодра (в Албания) с г-жа Перо, ще бъде решено твърде скоро и че пострадавшите ще бъдат удовлетворени, то ние видиме противното. Мене ми се чини, че ако италианският консул и неговата жена са останали неудовлетворени, то и г-жа Гюмпел ще да остане със своето безчестие. . . Аз мисля, че и мъжът на тая сирота жена ще бъде принуден да си отмъсти сам лично. . . Хайде с българските хайдуци! Скутарският губернатор е бил удавен в една речица. Помислете си сега какви неволи търпи беззащитната рая, когато чуждестранците и жените им се нападат от турските солдати сред пладне! Който поддържа турците и тяхното купище, той не е човек, не е християнин, не е роден от жена. . . Проклятие на сичките турци, проклятие и на техните защитници! (Тая дописка ни е изпроводена от един поляк, който познава твърде добре турските достойнства. Ние го молиме да ни опише подробно горреказаните произшествия, за които имаме твърде слаби понятия. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 45, 24 август 1874.

[ГЕНОВИЧ СПРЯЛ И «НАПРЕДЪК»]

Цариград, 7 септемврия

Вие сте се известили вече, че в. «Напредок» се унищожи от правителството, че редакторът му Иван Найденов от 20 деня насам се намира под затвор и че печатницата му е запечатана от полицията. Тая строга мяра се предприе от правителството само за това, защото г. Найденов беше напечатал във вестникът си част от една трагедия, в която се говори за старите султани и за падението на Цариград. В тая трагедия един западноевропейски поп говори, че Мохамед е сура ламя, т. е. дава му такъв епитет, който в нашият език няма лошаво значение и който се дава за похвала само на големите юнаци. (Не хвалете още веднъж оние хора, които не са за похвала. — Р.)

Но тука има друго. Вие знаете вече, че и българското отделение на «Левант Таймс» се запрети от правителството, че главният редактор на тоя вестник беше г. Генович и че издателят му или отговорникът му беше мистер Ханли. Това беше станало само затуй, защото правителството не дозволи г-ну Геновичу да бъде в едно и също време редактор на политически вестник и цензор на българските книги и вестници. Но както и да е, а ингелизинът мистер Ханли сполучи изново да земе воля от правителството и да издава българското отделение на «Левант Таймс» под название «Източно време». Генович е принуден да работи. Нашите съотечественици, които четат вестници, се бяха подписали вече или за «Напредок», или за «Век», следователно г. Генович трябаше да изгуби твърде много. Какво да се прави? За да достигне до своите цели, тоя стари редактор и турски цензор се постара да намери причина и да унищожи «Напредок», защото от страната на «Век» му не грози никаква опасност. На Балабанова, както знаете, отдавна вече е излязло лошаво име, следователно тоя конкурентин е станал безопасен не само за г-на Геновича, но и за Станчовата «Слава». И така, като се възползувал от думите с у р а л а м я, г. Генович изпроводил обвинителен рапорт до министърът на вънкашните дела и сполучил да тури в действие своята отдавнашня мисъл. Ето ви най-главната причина, която е накарала

правителството да унищожи «Напредок», да затвори Найденова и да тури фамилията му в критическо положение. Това е вам доста, ако имате желание да знаете с какви чувства се въодушевляват редакторите и издателите на българското отделение от «Левант Таймс», което днес носи название «Източно време». Освен Геновича, т. е. освен главният редактор на подновения вестник, пазарен е и бившият софийски учител г. Христо Стоянов за главен сътрудник на «Източно време», следователно г. Генович се приготовлява да пожъне богати плоди. На Д. Цанкова редакторът на достоуважаемият вестник даде път, защото тоя господин не е в състояние нито да шпионствува, нито да продава своите ближни, нито да лъсти и да кади темян и на заслужено, и на незаслужено, а г. Генович няма нужда нито от честни хора, нито от разумни помощници, нито от зрели умове.

Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че гореказаните два спекуланта, т. е. Генович и Ханли, преминалата зима бяха изпроводили в България един калпазанин, на когото името е Никола Живков и който преди няколко години окраде Христа Данова, да им събира преномеранти. Живков събрал повече от сто лири и турил ги в кесийката си. А изпроважда ли се на преномерантите вестник? Разбира се, че не. Забележете и това, че Живков имаше от редакцията упълномощено писмо и че хората вярваха не нему, а на почтената редакция. Право ли е, кажете ми, да изгубят преномерантите своите пари, които са тие откъснали от сърцето си? Крив ли им е народът, че тие са имали поверение към един отявлен шарлатанин? Ако Генович и мистер Ханли да би имали дело с честни хора, то не би се случило това нещастие. Разбира се, че от тия шарлатанства могат да произлязат твърде лошави последствия. Излъганата публика отсега нататък има пълно право да се бои даже и от честните хора.

Други новини имаме само две: 1) Из сандъкът на дядя Панарета Пловдивски се откраднаха тие дни една корона, една патерица, два-три златни сахана (?) и не знам още какво. Хората говорят, че тая кражба е извършена не от вънкашен човек, а от преподобните и от дражайшите половини на негово високопреосвещенство, които са се размножили в последньото време до баснословни цифри в неговият православен харем и които са изгонили из него-

вият клир даже и последнята мъжка душа. Разказват още, че ако работата провърви и занапред така, както е тя вървяла досега, то дядо Панарет ще да се оженкари и сам и Пловдивската епархия ще да се ощастливи с такива архидякони, с такива протосингели и с такива йерокирици, които ще да изпълняват две длъжности, т. е. да управляват черковата и да раждат деца. Чудни противоположности! У дяда Панарета не може нито да припари мъжко лице, а у светогорецът, у дяда Търновски, е почти сичко мъжко, т. е. и параманите му, и одалиските му, и ханъмите му, и любовниците му. И сичката тая стока е лъскава, благоуханна, търновска, гладка и болярска. 2) Турският вестник «Теракъ» се унищожи от правителството само за това, защото е известил на своята бръсната публика, че на Сераскер Капасъ, в одаята, в която живее Юсуф Изедин ефенди, влезли разбойници и откраднали някои скъпоценни неща. За тая кражба се говори различно. Разказват, че и тя е извършена от някой женски протосингел.

Тамам мислех да приключа писмото си, то се известих от достоверен източник, че синьор Генович имал щастие да се похвали пред един мой приятел, че той е унищожил едно време «Съветникът», че той е съсипал Славейкова, че той е спрял «Македония» и че той е погребал «Право» и «Напредок» и че той ще да се постарае да изпроводи Найденова на заточение. В това също време се раздаде слух, че Найденов, ще да бъде изпроводен на заточение. Дали е истина сичкото това, аз не зная, зная само това, че нашият стари патриотин Хр. Тъпчилеща ходи вчера при министърът на вънкашните дела да ходатайствува за Найденова и че Арифи паша му се е обещал да разгледа колкото се може по-скоро това дело и да оправдае обвиненият. «Ако се уверя, че думите сура ламя не са оскърбителни, то тутакси ще да пусна затвореният» — казал министърът. Това дело ще да извърши г. Кръстович. Аз съм твърдо уверен, че г. Кръстович ще да преведе тая дума буквално и че ще да разясни на правителството какво значение ѝ отдава нашият народ.*

* Ние съжаляваме г. Найденова, защото той е човек християнин и българин и желаеме му да оправдае себе си и да отгледа децата си, но в това също време се радваме на неговото нещастие, защото това нещастие ще да изгони из главата му множество глупости. Е, кажете ни, молиме ви се, за кой дявол е той нарекъл

От един месец насам Доротей Скопски се намира в градът ни и ходи почти секи ден при министърът на вънкашните дела, но никой не знае защо е дошъл и какво върши. (Шпионлъци. — Р.) Разказват, че тоя калугерин се приготовлява да предприеме кръстов поход против гръцките и сръбските пропаганди, които по неговите думи ще да произведат големи главоболия на правителството. Пусти Дорчо! Тоя човек се е родил да открива големи работи, да играе чудотворни роли и да гони вятърът! Идете после това и не говорете, че наклонностите са наследствени. Геров е консул. . .

Независимост, г. IV, бр. 48, 14 септември 1874.

[НОВИ НЕЩАСТИЯ, НОВИ СТРАДАНИЯ. . .]

Цариград, 18 септемврия

Днес ида да ви известя изново, че на нашата безумна, хладнокръвна, празна и безпечна телешка глава ще да се изсипнат нови нещастия и нови страдания. Известих се из достоверен източник, че из Русия ще да се преселят изново няколко стотини хиляди черкези и татари и че сичките тие разбойници ще да бъдат населени в Южна Тракия, в Македония и в Босна. Турското правителство е изпроводило вече няколко души комисари, които се обязват да посрещнат своите мохамедански братия и да им помогнат едновременно с пари, с храна и с облекло. Освен това министърът на вътрешните дела е заповядал на местните власти да му явят в кои крайове се намират незаселени места и кои християни се ползуват с благосъстояние и с

Мохамеда сура ламя? Искал е да го похвали. Хак му е. Не вовирай си зурлата, дето те не викат. Освен това ние се радваме, че редакцията на «Левант Таймс» е добила дозволение да издава «Източно време», без да гледаме от кого се то издава и от кого се редактирува. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че един брой от «Източно време» заслужава повече внимание, нежели деветьогодишното течение на присноблаженото «Право» и четиринайсетогодишното течение на в. «Напредок». По-добре да имаш умни неприятели, нежели глупави приятели. — Р.

щастлив живот, т. е. кои гяури са останали още неограбени, необезчестени и ненаранени. Какво ще да бъде от нас, боже мой? Щеме ли и ние някога да бъдеме хора, или ще да гинеме полека-лека без цел и без съзнание?

Земите ни се пълнят с неприятели, народът се деморализира, българите оставят своите огнища и преселяват се в Ромъния, в Русия и в Сърбия, правителството опустошава плодородните земи и старае се да убие и поданиците си, и само себе си, развратът добива крайни размери, а нашите апостоли (?) проповядат мир, любов, верноподаничество, просвещение (деморализация), образование (мастика) и духовно развитие (само в софийският пашалък са се потурчили около 300 момичета в продължението на една година). Ето в какво състояние се намира нашият напредок, който се възхвалява така безсрамно и така пристрастно от нашите цариградски цанцугери, за които само парата е божество. Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа веднаж засякога, че българският народ ще да се изгуби от лицето на земята и че нашето бъдъще има голямо сходство с бъдъщето на американските индейци, които рано или късно ще да останат исторически паметник. Единственото различие, което съществува между българите и индейците, се заключава в това, че първите ще да погинат без човеческа борба и с телешко търпение, а вторите — с юначество и със саблята в ръка.

Един доста умен човек, който познава твърде добре така наречените южни славяни, говореше едно време така: «Българите ще бъдат принудени да садят лук, да пеят своите плачевни песни, да пестят, за да хранят мързеливите и да отгояват насекомите от Камчатка до Цариград; сърбите ще да вардят руските граници, ще да пият своята «шливовица» и ще да дадат на жандармерството особено развитие; гърците ще да продават бога, ще да лъжат светът със своите духовни стоки, ще да просят милостиня по православните полета и ще да сънуват някакви си ефимерни империи; власите ще да хранят чужденците, ще да пъшкат под своите рала, ще да се хвалят със своите прадеди, които някога си са спасили Рим, и ще да се борят със сенките си; а русите (т. е. руските немци) ще да защищават православието, ще да гощават своите славянски

братия със сладки думи и с военни музики и ще да живеят щастливо и безгрижно.» Но да оставиме това за други път.

Между Персия и Турция са произлезли вече малки сбутнувания. Едни говорят, че персиянците са накарали турските конянници почти насила да ударят на тях и да им направят големи неприятности, а други разказват, че главните виновници са турците, които отдавна вече са имали намерение да нападнат на своите религиозни неприятели и да им отмъстят за някакви си стари престъпления, които са тие направили на тяхната вяра. Преди една неделя в градът ни беше получено известие, че и една персиянска чета конянници е преминала в турските владения и направила е голямо опустошение, следователно нападенията са станали вече взаимни. Разказват, че турското правителство е заповядало на своите войски да не нападат и да не дават на неприятелят причини да напада на тях.

Из Египет являват, че и вицекралевството е имало доволно важно сражение с кордофанският емир, който отдавна вече безпокои египетските владения. Емирът е сам предводил своите войски, които са се състояли от 12 хиляди души. Ако египетските сведения са истиннити, то египетската войска се е състояла не повече от 2000 души, но тая войска е въоружена и организирана добре, следователно тя е успяла да разбие кордофанският емирин окончателно и да земе синът му в плен. Младият емирин е наранен твърде тежко. Известих се из достоверен източник, че старият емирин се приготовлява да нападне на египетските владения с още по-големи сили и че е успял да заключи съюз с някои африкански и азиатски племена. Разказват още, че горечазаният емирин се поддържа от В. порта и че из Мека му са изпроводени тайно различни военни потребности. Аз мисля, че това дело е възможно. В последньото време нашите цариградски ефендиета са станали големи патриоти и яростни панислямисти.

Знаете ли вие, че след няколко години турското царство ще да добие изново оная военна слава, която е то имало във времето на Селима и на Мохамеда II? Знаете ли вие, че гяурите рано или късно ще да преклонят коленете си пред санджак-шерифът, който ще да им докаже още веднъж, че Аллахът е велик и че Мохамед е негов пророк? Ако не вярвате, то прочетете новият турски вестник «Мединиет». Граховският хероин се е решил със сичкото си

сърце и душа да накара васалните княжества и вицекралевства да припознаят изново властта на своят победител и да се откажат от своята сегашна свобода, която им е дадена само навреме. Аз смело мога да ви уверя, че Хюсеин Авни паша ще да направи такава една сватба, която ще да зачуди сичкият свят и която ще да даде страшна плесница не само на мохамеданството в Европа, но и на българо-сърбо-ромъно-гръцките надежди на Балканският полуостров. Но както и да е, а В. порта се въоружава не на шега. Крепостите Карс и Ерзерум се подновяват с особена енергия. Из Цариград са изпроводени на тамошните войски множество нови топове, различни бомби и нови иглени пушки.

Из градът ни се разнасят слухове, че сичките тия приготовления се предназначават против Росия, която в последньото време е намислила да се ръководи изново по политиката на Николая I, т. е. която се е решила да пожертвова турското господарство за своите интереси в Индия и за своето първенство в Европа. Мнозина говорят, че горечазаните приготовления стават по желанието на Англия, която се старае със сичките си сили да отвори очите на османлиите и да ги накара да помислят за своето бъдъще, т. е. да изхарчат още няколко стотини милиона лири и да заключат с ингелизките банкири още един заем. За русчушката, за шуменската, за варненската, за силистренската и за видинската крепости са назначени 220 нови топове и 46 хиляди иглени пушки. Да ви кажа и една твърде куриозна история. Когато военният министър явил на султанът, че тряба да се поправи и въоружи и Никополската крепост, то негово величество го посъветовал да почака още малко време, дорде императорът Александър остави Крим и дорде се върне в Петербург. Негово величество е мислило, че Николаев и Никопол е сѐ едно. Истина ли се е случило подобно недоумение, или не, аз не зная, зная само това, че на ловешкото и на троянското пристанища ще да се изградят от Акиф паша високи и гиздави скели.

Да поговориме и за нашите собствени дела. Известих се из достоверен източник, че правителството се е решило да реши българският черковен вопрос в Македония и в Южна Тракия и да даде край на оние волнения и неудоволствия, които захващат да принимават твърде големи раз-

мери. Солунският валия е добил няколко прошения, в които се говори, че ако гръцките епископи не оставят тие крайове, то ще бъдат изгонени насила или избиени. Фанариотският патриарх е захванал да ходи доволно често при министърът на вънкашните дела.

Руско-гръцките несъгласия на Св. гора ще да ни принесат една твърде съществена полза. Росия, както ни се чини, ще да отвори очите си и гръцките манастири ще да изгубят своите доходи. Това е вярно. Сиромаси гърци! От сяка една страна ги гонят, от сяка една страна им подрязват крилата, от сяка една страна им прекращават безгрешната търговия! А кой е крив? Разбира се, че не ние. Правителството поддържа гърците. Разказват, че генерал Игнатиев е казал на вселенският патриарх така: «Ако вие сте се решили да употребите османското правителство за своя полза, то и моето правителство ще да употреби против вас решителни мери.» Какви ще да бъдат тие решителни мери, аз не зная, зная само това, че русите ще бъдат принудени да размесят щапките си с арендаторите на православието и последните ще да претърпят още една доволно чувствителна плесница.

Бедуините са захванали изново да се бунтуват. Един от тукашните вестници говори, че правителството е заповядало на деарибекирският и на багдадският управители да предприемат против бунтовниците строги мери и да ги накарат да мируват. В сирийската пустиня е произлязло важно сражение. Гореказаният вестник говори, че от бедуините са наранени повече от 200 души. А от турците? Из сичко се види, че турците са безсмъртни. Турският вестник говори още, че около 1000 души бедуини са умрели от жажда. Въстанието не е още прекратено.

Оние невинни жертви, които преди пет години бяха затворени за Ангеловата работа, ще бъдат пустени. Но за това дело аз ще да поговоря до неделя по-пространно.

X

Независимост, г. IV, бр. 49, 21 септември 1874.

[НИ ЕДИН ОТ БЕЛГРАДСКИТЕ ВЕСТНИЦИ. . .]

Цариград, 28 септемврия

Преминалата неделя аз се обещах да ви опиша нашето положение и да ви явя какви последствия могат да произлязат от това положение. Да захвана открай. Вие твърде често говорите във вестникът си, че единственото спасение за южните славяни и християни се заключава в тяхното взаимно споразумение, в техните мъдри действия и в тяхната обща програма. Сичкото това е добро, но я попитайте ни в какво състояние се намира самата действителност. Аз се съглашавам с вази, с белградските вестници и с новосадската «Застава», че Сърбия е длъжна да ни покаже пример първа, че Ромъния е обязана да съедини своите интереси малко по-тясно с южнославянските племена и че българите са длъжни да оставят настрана (барем за време) своите неудоволствия и своите ситни вражди, които са се появили в последните няколко години против Сърбия за сърбо-българските граници или за Милоевичевата Стара Сърбия. Аз смело мога да уверя и едните, и другите, че тие луди и безцелни препирни, които в сегашните времена нямат никакъв смисъл, ще да доведат двете братски и от самата природа необходими едно на друго племена до твърде лошави последствия.

Преди няколко недели аз прочетох в белградският вестник «Изток», че българските патриоти са станали турски шпиони (?) и че тия безсовестни хора развалят щастието на босанските християни. Разбира се, че в това известие се заключава такава отчаяна клевета, която е в състояние да разсърди даже и най-хладнокръвният човек и от която няма да произлезе нищо друго освен нови неудоволствия и нови раздори. Ние би желали да знаем какви шпионства са направили българите, т. е. какви нещастия са причинили на своите босански братия. Ако редакцията на в. «Изток» да би имала безпристрастно сърце и чиста душа, то тя би трябало да се изясни така: «Множество босански християни желаят да свежат своята съдба с българската екзархия, т. е. да съединят в едно цяло своите южнославянски морални сили и да направят първата крачка за необходимото политическо сближение, но това явление се не харесва на нашите белградски дипломати, които имат

обичай да служат и на бога, и на амона и които и до днес още нямат определени цели и здрави понятия за положението и за стремленията на своите братия и съюзници.»

Вие бяхте казали преди малко време, че Сърбия е обязана да излезе на видело със своята програма и да привлече на своята страна ония нещастни племена, които отдавна вече очакват от нея спасение и поддръжка и които са нейни природни братия и съюзници. А какво видиме ние? «Видовдан», който се счита за полуофициален вестник, кади темян на пещанските евреи, отказва се от своите единокръвни братия в Банат, в Бачка, в Срем и в Хорватско, старае се да заслужи любовта на графа Андрашия и предлага брачен съюз на най-яростните български неприятели; «Српске новине», които носят название правителствен вестник, се занимават повече с Япония, с хохентотите, с шведските церемонии и с манджурският двор, нежели с жизнените вопроси на своят собствен народ и със състоянието на неговите съюзници; «Будућност», която носи такова замечателно име, която е основана от бившият редактор на «Србија» и която едно време се появи на свят с такава велика програма, е заприличала на сляп човек, който върви по многолюдните улици на градът и който си прави път с тоягата, или на стара и безумна бабичка, която желае да закопае в земята сичко, щото е по-здраво, по-честно и по-умно от нея; «Изток», който едно време се обещаваше да посвети сичките свои трудове и занятия на южнославянските интереси въобще и който доволно често се хвали със своето безпристрастие, отдавна вече е излязъл из своята програма и не отговаря на своето назначение. С една дума, ни един от белградските вестници няма широка и определена програма и ни един от тях не може да се нарече представител на народната воля и на народните стремления. Сръбските вестници по другият бряг на Сава и на Дунавът в последните няколко години са станали още по-чудни. «Панчевац» е изгубил в последньото време трите четвъртини на своята стара енергия и от своето патриотическо настроение, а «Застава», която някога си служеше за ментор на сръбските движения, в последньото време е захванала да се бори изключително за шестте форинта, които обикновено се дават на народните посланици да участвуват в пещанската камера, да говорят глупости и да защищават народните интереси по баловете.

Нека говори кой що ще, а немските вестници (като напр. «Augs. All. Zeit», «Neue Freie Presse», «Reforma» и др.) говорят много повече за нашите общи южнославянски дела, нежели ние сами. Но горееказаните вестници могат да ни попитат: «А защо вашите цариградски вестници не изпълняват своите обязаности както тряба и защо вашите публицисти проповядат изключително само ретроградни идеи?» На тоя вопрос секи от нас тряба да повдигне рамената си и да каже: «Нашите цариградски вестници приличат като две капки вода на усопшият белградски «Световид», на блаженопочившата «Ружа», на новосадският покойник «Напредок» и на бодърствующият маджаро-евреин, който носи названието «Турски народ». И може ли, кажете ми, да очаква човек жива дума и добросовестни изложения от ония хора, над които висят дебели въжа, които се затварят за нищо и за никакво и които блаженствуват под дебелата сянка на негово султанско величество или под рицарската ръкавица на правителственото писалище? Аз мисля, че белградските вестници и до днес още помнят Вучичевата епоха, а Нови Сад е имал доста причини да се убеди, че под покровителството на Астовците не цъфти разумна мисъл. Но да оставиме това. В Сърбия печатът е свободен, а Нови Сад се нарича сръбска Швейцария. . . Радват се децата!

Аз ви явих и преминалата неделя, че нашето положение става от ден на ден по-критическо и че търпението и отлаганията от днес за утре ще да убият окончателно народната енергия и от нашите надежди няма да остане нищо друго освен жалостни развалини. Това е вярно. Разбира се, че сичкото това ни дава пълно право да предложиме един другиму следующите три вопроса: 1) Сериозно ли мисли Сърбия да приеме на себе си ролята на Пиемонт, или нейните политически деятели се подиграват с нашите нещастни братия и дразнят ги със своите журнални статейки за бог да прости? 2) Работи ли се сериозно за това дело, или идеята за необходимото южнославянско споразумение няма обичай да излазя из редакциите на белградските вестници. 3) Има ли Сърбия намерение да работи искрено, честно и безпристрастно, или е намерена да продължава и занапред своите дълбоко дипломатически действия, т. е. да лъжеме един другиго без никакви причини и да си правиме комплименти? Време е вече да излеземе из своите леговища, да

се погледаме очи в очи и да се опознаем между себе си. Времето не търпи никакви отлагателства. Тук съм длъжен да ви кажа и това, че ако Сърбия не прибърза да завземе своето място, т. е. ако тя пожелае и занапред да се ръководи по старата политика, то ние сме длъжни да помислиме за своето спасение сами и да потърсиме ако не окончателна свобода, то барем облекчение на нашето убийствено положение. Нека ми бъде позволено да кажа и това, че ако Сърбия види след няколко години своите братия и съюзници заедно с турците, то това ще да бъде природно явление. Обстоятелствата са в състояние да направят големи чудеса.

Да ви кажа няколко думи и за днешньото разположение на българският народ. Нека говори кой що ще, а аз свободно мога да ви кажа, че влиянието на Сърбия между българите е останало и до тая минута същото и че секи честен и народолюбив българин очаква желаемата минута с трескаво нетърпение. Освен х. Иванча, Арнаудова, Михайловски и няколко други турски чиновници и душепродажни журналисти, които проповядат татарски идеи за своите лични интереси, аз не познавам нито един чист българин, който да обича турското иго и който да не мисли за улучшението на своето благосъстояние. Но ще ли тая вяра да остане чиста и занапред? Аз не вярвам. Новите черкезки преселения, «Видовдановите» елини и Балабано-Милоевичевите заразителни болести ще да родят такива последствия, от които тряба да се бои не само секи южен славянин, но и секи християнин. Но преди да свърша, аз съм длъжен да помоля белградските публицисти да прочетат дописката ми с особено внимание и да отговорят на предложените не само от мене, но и от сичкият български народ вопроси колкото се може по-скоро. Да или не?

×

Независимост, г. IV, бр. 51, 5 октомври 1874.

[ХАЛВАДЖИЯТ ЗА БОЗАДЖИЯТ]

Никопол, 8 октомврия

На читателите на «Независимост» е познат вече, чини ми се, първият фабрикантин на русчушкото черковно приключение (което се случи преди две години между българите и между 2 1/2 гърка), горещият панелинист и русчушкият пашпортчия Димитраки Теодосиядис. Тоя изверг и гонител на сичко, щото е българско, е изпроводен вече от турското правителство в Турну Мъгурели и натоварен е със следующите три важни мисии: 1) да дава пашпорти и да обира нещастните български работници, които цяло лято чернеят в Ромъния, а зимъс се връщат да нахранят гладните копои на султанът, 2) да улови страшната българска комета, да я турне в стовна и да я изпроводи на нейният русчушки валия и 3) да изяде ония 400 лири, които той открадна из правителствената каса, когато беше пашпортчия в Русчук. Но за да ви разкажа как тоя чиновник изпълнява своите високи обязаности, аз съм длъжен да захвана от историята за 400-те лири.

Когато русчушкото правителство уловило кражбата и крадецът, то, за да не изгуби един свой шпионин, посъветовало чиновникът да намери някой българин, който да му стане кефилин, и да се избави от тая неприятност. Чиновникът не можел да намери такъв ахмак между раята и тая чест се паднала на един негов съотечественик по име Марки. Щом алваджият станал кефилин за бозаджият, то правителството уловило първият и земало си парите, а на майсторът дало атестат и изпроводило го в Турну Мъгурели за консул на жабите. Да ви кажа сега какво прави консулът в тоя град. Преди да дойде той тука, нашите работници, които се връщат из Влашко и които преминуват през Турну, подписваха пашпортите си у влашкият комендантин на граничарите и не плащаха почти нищо, а сега са длъжни да се явят пред русчушкият шарлатанин и да му позволят да ги обира така също неделикатно, както ги обират черкезите и разбойниците по пътищата. Освен това тоя фанариотин зема съвсем несправедливо по един и по два франга само за това, за да подпише някои пашпорт, но много пъти той прави и следующата нечувана консулска подлост: зема пашпортът на селенинът, скъсва го

или каже, че му е минало вадето, и иска 15—16 франга, за да му даде друг нов, който не е никак потребен за ония, които се връщат в отечеството си, защото щом преминат Дунавът, то им се дават (разбира се, че за 10 или 12 гр.) други пътни тескерета. Но иди и недей си подписва или недей си променя пашпортът, ако искаш да бъдеш уловен в Никопол и затворен като агент на кометата.

Русчушкият крадец е писал даже на нашият каймакамин и молил го е да заповяда на никополският тескереджия, който е едно доста добро българче, щото ако улови някой пътник с неподписан или с непроменен пашпорт, то да го върне назад, за да го накаже (т. е. да му земе стотина гроша) достойният фанариотски янкеседжия. С една дума, между Турну Мъгурели и Никопол е простряна вече разбойническа мрежа. Но да оставим това и да ви разкажа друго нещо.

Тия дни дохожда в градът ни свищовският иконом, поп Христо, за да разгледа доколко са справедливи оплакванията ни от нашият митрополитски наместник Хрисанда. Но гарван гарвану очите не вади. Поп Христо искаше да умие гнусотиите на своят «во Христе брат» и да не поколебава влиянието му пред очите на никополчени, но не сполучи. Нашите граждани останаха непоколебими в искането си. Тия молят да дойде дядо Иларион и да види каква стока е изпроводил да пасе неговото словесно стадо. На мъжът на циганката общината не дава вече нищо от онова, щото му беше определила като на пастир (от сяка къща по 4 оки жито и много други подаяния). Ще видиме какво ще да излезе от това.

Тия дни един грък на име Спираки обезчести насила едно българско момиче. Момичето се противило и защищало с такава енергия, щото сичката турска махала чула неговият отчаян вик. Турците засвидетелствуваха това и пред правителството. Но Спираки е богат човек и е ортак в много тежки работи с каймакаминът, затова и досега ходи ненаказан. (Разбира се, защото няма кой да му освети маслото. — Р.) Тоя грък е обезчестил много други жени и девойки, но за това друг път. Разбойниците, които избиха цяла една турска фамилия в селото Крета (Никополско окр.), и досега не са уловени. Едно турче обади на правителството кои са тия артисти, но защото тия са динислями, то правителството си и не дава зор да ги безпокои.

С

Независимост, г. IV, бр. 52, 12 октомври 1874.

* * *

ПРИЧИНИТЕ, ЗАРАД КОИТО НАРОДИТЕ ТРЯБВА ДА ПРОЛИВАТ КРЪВТА СИ

Търново, 25 декември 1870

Застанали пред ужасяващия спектакъл, който ни представя настоящата французко-пруска война, ние се питаме с каква цел се пролива толкова кръв, допущат се толкова варварства, тъпче се всичко най-свято за човечеството. Дали за доброто на Германия, за нейното обединение, за делото на цивилизацията? Не, не, хиляда пъти не! Германия беше обединена още преди тази война, германският народ беше най-солидно обединен, беше морално обединен, преди да отиде на клане; но това обединение не задоволяваше Бисмарк, който, верен на своя девиз «огън и желязо», е решил, че германският народ може да бъде обединен само под императорската корона, носена от един Вилхелм. И за да се изпълни тази воля на човека, жаден за напразна слава, още продължава тази жестока война, която води германците към пълно умопобъркване и ги лишава от всички симпатии на другите цивилизовани народи. Кой каквото и да казва, Германия постигна целта на войната с две предателства в Седан. Вилхелм трябваше да удържи на думата си, че няма да почва война с французкия народ, а само с Наполеон. Е добре, той потъпка тази си дума, което историята никога няма да му прости, и бъдете сигурни, че последствията ще бъдат същите като за всички коронувани глави, които, опиянени от нечувани успехи, погазваха в сърцето си всички човешки чувства.

И обратното, ентусиазмът, желанието на французкия народ да защити родината си от нашествие след падането на Наполеон е свещено.

Народи на Востока, последвайте и вие този велик пример, който ни дава народът на цивилизацията, бъдете и вие герои, покажете се и вие достойни за вашето име. И

на вас ви е отредено да браните огницата си от нашествие, и то може би скоро, защото кървави облаци се надигат на Изток. Ако се покажете подли, ще бъдете захвърлени във вечна бездна. Вашето дело е свято, за него ние трябва да пожертвуваме живота си, защото без проливане на кръв нито румъните ще си запазят независимостта, нито сърбите, нито българите ще се спасят от турското нашествие, което трае вече 5 века. Вашата кръв е скъпа, но без кръв не може да се спечели нищо. Вземете за пример германците през 1813 година, гърците през 1828 и най-после нещастните французи днес. Нашият общ идеал — побратимяване на народите — може да се осъществи само с проливане на кръв, защото тиранството, под което живеем, наложено ни с кръв, не може да се премахне другояче. И след това ще дойде времето на мир за народите, истинската цел на съвременната цивилизация!

Ж. К.

Либертатя, г. II, бр. 1, 7 януари 1871.

[ТУРЦИЯ СЕ ЧУВСТВУВА СЛАБА]

Цариград

Арабското въстание кара Високата порта да се замисли, защото броят на бунтовниците от ден на ден все повече расте. Високата порта бе принудена да раздели арабската провинция Йемен на три военни части с трима висши командири. Във връзка с илюзиите, които турците си правят относно прусашката политика на Восток, отбелязваме, че официалният турски орган «Басърет» лелее сладки надежди, че тази политика ще бъде съвсем в духа на Запада, и заключава, че величието на Германия е от жизнен интерес за Турция. Не по-малко от Прусия се радва и Русия на благосклонните приказки на правителствените органи на Турция. Един от тези органи «Хаик», пишейки за Конференцията, обявява исканията на Русия за справедливи и заявява с положителност, че освен черноморския въпрос няма да се разглежда никакъв друг въпрос.

На 4 т. м. се пусна в движение първият участък от же-

лезопътната турска линия, линията Цариград — Кючук Чешмедже.

На това тържествено откриване участвуваха великият везир Али паша, шейхислямът и много други сановници, за които бяха издигнати много прекрасни шатри. Гарата и локомотивът бяха украсени с гирлянди и турската емблема. Церемонията започна по варварски начин, което показва още веднъж колко са напреднали турците в цивилизацията. Бяха заклани пет овена и с тяхната кръв напръскаха релсите. В същото време шейхислямът произнасяше молитва. Сетне тренът тръгна и след 45 минути стигна в Кючук Чешмедже, където бе даден банкет.

Носи се мълва, че тези дни турското правителство е спряло един хумористичен вестник, който писал нещо против руския цар. Както се вижда, съюзът между Турция и Русия е тесен. Но това, което ни кара да се чудим, е, че почти всички турски органи днес пишат против Франция и Англия, защото Англия не иска да заеме на Али паша няколко милиона лири стерлинги и да изпрати флотата си на помощ на Турция срещу въстанието на арабите. Днес Турция се чувствува слаба и застрашена и се надява, че Русия и Лондонската конференция ще я спасят.

Либертатя, г. II. бр. 2, 13 януари 1871.

[ТУРЦИЯ СИ Е ПАК ТУРЦИЯ]

Цариград, 15 януари

Смятаме, че ви е известно, че вече има близо 6 месеца, откак султанът издаде ферман, чрез който се признава правото на българите на национална йерархия. От деня на излизането на този ферман, чрез който Али паша искаше само да залъже и усмири българските духове, не са престанали интригите, които сам Али паша подбужда между българи и гърци, за да се възползува от тяхната кавга, и те да не могат никога да се съюзят, защото тяхното съюзяване значи падането не само на султана, но и на неговия дипломат Али паша. Днес Турция се чувствува твърде слаба и гледа само посредством интриги и шпионлък да си

продължи дните; и за да не секне кавгата между българи и гърци, Али паша издаде и връчи на гръцкия патриарх контраферман, чрез който му разрешава да свика синода и да реши църковния въпрос на българите, защото българите нямали нужда от синод, като искаше само те да бъдат оставени самостоятелни и извън покровителството на Патриаршията и да си имат своя национална йерархия.

От една страна, Али паша казва на българите да си образуват статут и да си изберат представители, които да изберат екзарх, а от друга, казва на патриарха да свика синода и да реши този въпрос; от всичко това можете да си направите заключение каква роля играе Али паша. Гърците той лъже, дипломатично иска да залъгва и българите, но сам се мами, защото българите вече разбраха с кого имат работа и не могат да се излъжат, те протестираха и накрая Али паша беше принуден сам да побърза да разреши въпроса.

Тези дни бяха разпратени заповеди из всички епархии веднага да се изберат представители, които тутакси да заминат за Цариград, за да изберат бъдещия екзарх, но пак се допуснаха извращения, защото нашите, наградените от Али паша чорбаджии, повлияха при избора и бяха избрани представители по тяхна угода; но ние знаем и ще сме много възмутени, ако видим, че и екзархът бъде избран по угодата на Али паша и на чорбаджиите.

Нека викат колкото си искат туркофилските и субсидирани еврейски журнали от Пеща, че Турция прогресира, че е провела реформа и иска да даде конституция на своите народи (??). Турция си е пак Турция, ще си бъде и ще си умре пак Турция. Тези дни евреите пак се възползуваха и ѝ заеха 2 милиона леи, за да заплати януарските купони по 16%. Самите турски органи се чудят докъде ще стигне Турция с тези заеми, които се правят всеки ден! Миналия вторник великият везир е бил извикан в двореца от султана и са работили два дни заедно: както се вижда, въстанието в Арабия ги тревожи, главнокомандуващият е сменен, на негово място е сложен Естрей паша. Промяната на коменданта и изпращането на нови части показва, че бунтът се разширява.

Н.

Либертатя, г. II, бр. 3, 20 януари 1871.

[ОТ ЦАРСКА РУСИЯ — НИКАКВА НАДЕЖДА, НИКАКЪВ ИЗХОД!]

Одеса, 20 януари

Макар в много вестници да се вдигна шум за симпатията на руския престолонаследник към Франция и антипатията му към германците, ние ви заявяваме, че това няма голямо значение за нас, славяните, които сме свикнали да не виждаме нищо добро в петербургския двор. Наистина каква полза можем да имаме ние, ако сегашният руски император симпатизира на Германия, искам да кажа, на императорска Германия, а синът му на Франция? Както императорът няма никакъв висш идеал, на който да основе симпатиите си, така и симпатиите на престолонаследника не са породени от каквито и да било идеали, нито от убеждения, а само от някакви лични цели. Славянските народи ще спечелят само тогава, ако тези две личности имат благоприятни за славянските народи цели, ако изразяват добрите си намерения чрез дела. В Русия има обширно поле за работа за един добър в истинския смисъл на думата император. Славянските народи, поробени от Австрия и Турция, отдавна чакат да им се притечем на помощ, но те трябва да се откажат от тая надежда, тъй като ние не сме в състояние да подобрим и нашата собствена участ. Нашите страдания са стигнали върхната си точка. Всички наши забележителни патриоти са мъченици, изпратени в Сибир и в затворите. Как славянските народи, поробени от Турция и Австро-Маджарско, ще чакат да им идем на помощ, когато нашите ръце са вързани от самото наше родно правителство. Най-деспотична и нагла цензура се упражнява върху всеки продукт на мисълта, всяко наше движение е следено и донасяно, невъзможно е да издигнеш глас. Ние сме толкова отчаяни, че очакваме нашите братя под турско и австрийско иго да ни утешат. Не се залъгвайте повече, българи и сърби, царска Русия не дава никаква надежда, не сочи никакъв изход. Работете сами, обединете се всички братя по тегло, организирайте се добре и ще се отървете от турското иго. Би било срамно и това е слабо казано, ако нямате сила да се отървете от едно такова подло робство, вие, които сте толкова многобройни в сравнение с господствуващата народност, които

сте много по-интелигентни и икономически много по-добре от турците.

Н.

Либертатя, г. II, бр. 5, 3 февруари 1871.

[ДА СЕ ЗАМИСЛИМ. . .]

Белград, 24 януари

Д. Мятович, началник отдел в Министерството на финансите, е бил изпратен от сръбското правителство в Лондон по въпроса за плаването по Дунав, коѐто е свързано и с въпроса за Черно море.

Вестниците заявяват, че сръбското правителство е направило постъпки в Цариград с цел да получи административното управление на Босна и Херцеговина при условия, изгодни както за християните, така и за Портата. Кампанията по този въпрос няма да закъснее, но изглежда, че тази новина е още преждевременна.

В Червената книга има една депеша, в която Beust се обръща към своите дипломатически представители в Белград и Букурещ по въпроса за Черно море и в която императорският канцлер заплашва княжествата, както и източните християнски народи, с цялата тежест на австро-маджарската власт, ако в техните страни спокойствието бъде нарушено.

След отговора, който полуофициозният вестник «Единство» дава на този акт, който Д, Kalay е намерил за добре да не съобщава в регентството, заплахата на канцлера не само не смути сърбите, ами ги раздразни много. Вестникът укорява канцлера най-напред за политическата му несигурност и непостоянство, като му напомня, че след като в началото на своя министерски мандат е осъдил политиката на предшествениците си по въпроса за източните християни, сетне заявил, че няма да накара Австрия да плати разноските за погребението на Изток, както ги плати в Италия; вестникът констатира, че с тази си постъпка той се е поставил на равна нога с предшествениците си и добавя, че дори той да може да вдигне срещу християните

всички сили на Австро-Маджарската империя, без да му бъде попречено от някоя друга сила (забележете това), той ще може само временно да забави, но съвсем не и да унищожи политическия процес, който се развива на Изток и който не можа да бъде премахнат нито от отоманската сабя, нито от политиката на неговите предшественици, които живяха и работиха при много по-благоприятни обстоятелства.

Забавянето, за което Австрия може да стане причина при разрешаването на Източния въпрос, ще има непременно такъв ефект, че решението на този въпрос веднага ще се прехвърли на австрийски терен и тогава много лесно Beust би могъл да накара Австрия да плати разноските по погребението, дори преди болният човек от Изток да е умрял.

Този език на полуофициалната преса показва ясно, че шумът, който се вдигна около пълната спогодба между австро-маджарското правителство и правителството на княжеството, е лишен от всяко основание и че Сърбия е сигурна, че ще намери силен покровител, ако бъде нападната от съседа си.

Ето засега една нова идея, подхвърлена сред политическия свят: Източният въпрос ще намери разрешението си най-напред в Австрия! Това поне ни кара да се замислим.

Либертатя, г. II, бр. 5, 3 февруари 1871.

[ДА ОСВОБОДИМ ОТЕЧЕСТВОТО СИ СЪС СОБСТВЕНАТА СИ КРЪВ]

Търново, 4 март

Черноморската конференция завърши работата си. Неутралитетът на Черно море е вдигнат и по тоя начин Русия ще може пак да диша по-свободно и ако не скоро, то няма да мине много време и тя пак ще има внушителна флота в това море. Но с това не свършва всичко, конференцията, която завърши за Черноморския въпрос, трябва да се открие отново по въпроса за Дунав и тогава, тогава българите какво трябва да правят, трябва ли да останат равнодушни? Не виждат ли те едно тайно предизвикателство

в своя полза, не виждат ли, че те трябва да движат нещата, че тази бъдеща конференция не трябва да се занимава с неща под друго име, а със същността на нещата. Тази същност е българският въпрос, който трябва да се постави на дневен ред. А ще попитате ли как ще стане това? Толкова сте заспали, че се интересувате само от дипломатическите разисквания, които следите с известна надежда, та дано благоволят да ви направят някой подарък. Не, това не, това не може да бъде целта на българите, напротив, тяхната цел трябва да бъде по-мъжествена, тя трябва да се изрази с дела, на които да ръкопляска целият либерален свят. Нищо не ни пречи, ние трябва да изразим като мъже нашата непреклонна воля да освободим отечеството си със собствената си кръв. Не бива повече да гледаме турските жестокости, трябва да им сложим край. Политическите съзвездия са благоприятни за нас, трябва да се възползуваме от тях, нашият народ вече е достигнал до необходимата зрелост, за да не търпи повече робството. Той вече не иска да изпълнява ролята на роб. В Европа няма вече място за владичеството на азиатеца.

Един емигрант.

Либертатя, г. II, бр. 10, 10 март 1871.

* * *

[НИЕ НЕ ПОЗНАВАМЕ СВОЯ ДОМ, САМИТЕ СЕБЕ СИ]

Белград, 16 октомври

Всички страдащи и потиснати, елате при мен — казал богът-човек и нарекъл бога баща на хората, а хората — братя помежду си. И какво? Митарите и грешниците го разпънали на кръста наред с разбойниците.

Тъй като Сърбия безспорно не беше в състояние да откликне на страданията на ближния си, повтаряше думите на спасителя и сега, за най-голяма радост на враговете на славяните, плаща за своето великодушие. Възмутително, гадно и нечовешко!. . .

Когато възраждането на Италия започна и когато Гарибалди издигна свещеното знаме на националната независимост на италианския народ, образованите хора във всички страни по света, даже и в самата Австрия, откликнаха със съчувствие на т. нар. по онова време «благородно и честно дело», ръкопляскаха на успехите на контрабандистите и се оскърбяваха от мъжеството на тиролците или от строгостта на хърватите. Германската нация, която още по онова време гледаше на Франция с раздразнение, омраза и подозрение, въпреки че победителите в Италия бяха не италианци, а французи, отказваше да издигне глас срещу загубата на Ломбардия, която преди тази война тя смяташе за неотменна немска собственост. Стремеж към единство, към обединяване или към «присъединяване» се чувствуваше вече и сред немците, следователно те гледаха на италианското дело не като на светотатство срещу т. нар. «свещен съюз», а като на велико начинание, заслужаващо поощрение и подражание. Великобритания, която точно като Австрия имаше достатъчно причини да се страхува от т. нар. «принцип на националностите» или «национален принцип», не само че не попречи на обединяването на Италия, но още го одобряваше и поощряваше с всевъзможни средства. «Ако не вземем присърце италианското дело, ще загубим влиянието си върху политиката на другите държави и ще се окажем в изолация» — крещеше «великата» нация, която имаше необикновената слабост да се натрапва почти на всеки народ като настойница. Ние знаем, че даже и Гладстон, който направи толкова много за вътрешното благоденствие на Англия, падна поради това, че по мнението на нацията подкопа външното ѝ влияние, което почти винаги се поставя на първо място. Русия, която обективно погледнато се радваше на щастието на италианците, не се поскъпи да обяви Кавур за свръхестествен гений, а Гарибалди — едва ли не за полубог. Слабостите на италианците, техните поражения, техните тъмни страни и некадърността им в много отношения се заслоняваха от червената риза на Гарибалди и от личността на Кавур. Даже и самата Австрия, срещу която бяха насочени острите стрели на целия образован свят, си признаваше, че нейните войници се бият вяло, и обясняваше това с факта, че те защищават несправедливо дело. «Даже и да останем славни победители и даже ако Италия е окончателно победена, за нас не може да има други последици освен няколко десетки хиляди мъртви

граждани и цял милиард дълг» — пишеха тогава някои немски вестници. С една дума, почти цяла Европа гледаше през пръсти на италианските слабости и поражения и им намираше оправдания; всички обвиняваха австрийските войници, които изпълняваха своя дълг, в някакви си невероятни престъпления. Всички се стараеха да прикрият фактите, които говореха срещу италианците; и накрая повечето хора оцениха Наполеон III като добронамерен и хуманен човек, въпреки че той вече си беше присвоил Савоя и Ница. . .

Но славянските племена на Балканския полуостров, за щастие или за нещастие, нямат късмета да са италианци, т. е. те не наводняват Европа със своите латерни, благородни просяци, фокусници и странствуващи актриси, у които освен сценичен талант добрите хора намират и потопли страни, следователно те трябва да плащат за своята саможивост. Какво да се прави? Вижда се, че такава е участта на всички славяни — образованите хора в Европа да не намират в тях нищо хубаво, а само грубост и алчност и да ги осъждат даже и за техните най-честни християнски добродетели.

«Ако Сърбия имаше повече здрав разум, не би се решила да обяви война на такъв силен противник като турците» — говорят сега даже и онези, които преди четири месеца бълваха срещу «белградската предпазливост» найяростни проклятия. Наистина, през XIX в. лекомислието или доверчивостта се смятат за основен порок в живота на хората, но има и минути, в които сърцето получава такава огромна сила, която завладява и най-хладния разум и го разтопява със своите топли струи човеколюбие. Ние много добре знаем, че преди няколко месеца даже и най-умната предпазливост на сръбските министри, т. е. всичките им доводи за. . .

[Вторият лист от ръкописа липсва.]

. . .но едва ли могат да я оценят и другите. Нека не се дразним, когато маджарите наричат славяните невежи, мечки и диваци и когато практичните англичани ни казват, че ние не си знаем интересите. Нека да се обясним. В последно време известната на цял свят европейска преса, която се представя като изразителка на унгарската интелигенция и на прогресивните австрийци, се старае чрез всевъзможни неправди и най-безсъвестни лъжи да попречи на споразумението между славяните и да използува дребните им слабости в своя полза. Трябва да си признаем, че тези усилия не са съвсем безплодни, тъй като те намират подражатели даже и между самите славяни, които са готови винаги да вярват на всевъзможни слухове, без да ги подлагат на строга критика и без да помислят за източниците им. Така например в някои руски вестници, особено в последно време, се надигат лъжливи викове срещу Сърбия, т. е. срещу мнимите ѝ престъпления към славянското дело, а всъщност на практика виждаме съвсем друго. «Но полковник Линдсей и г. Измайлов всъщност разправят същото, което и виенските евреи» — ни казват публицистите («Современные извест[ия]» и някои други) с пълното убеждение, че истината е открита окончателно. Да видим в какво се обвинява Сърбия. «Руските доброволци гладуват и студуват, докато сърбите са обути и облечени; на руснаците не се дават заплати; в руснаците попадат куршуми от сръбски пушки; никой не прибира ранените руснаци или ги прибират, след като се пазарят за цената; срещу наградите на руснаците — недоволство; срещу назначаването на руски командири — ропот; сърбите не само бягат, но и открито не се подчиняват, при това в най-решаващите моменти на битката; там, където от сърбина вземат франк, руснакът не се отървава с по-малко от два франка.» («Совр[еменные] изв[естия]»). Освен това «постоянният комитет на скупщината протестирал срещу заемането на Белград от руска бригада. Поради това тя остава в Смедерево» («Моск[овские] Вед[омости]»). И накрая, недоволството от сърбите е толкова голямо, че някои хора искат да вярват, че «Англия е в състояние да подкопае руското влияние в Сърбия, изтощена от ужасите на четиримесечната борба. Тя (Англия) подучва Сърбия да сключи отделен мирен договор с Портата. Разправят, че вече доверително са съобщени условията.» («Совр[еменные] изв[естия]».)

Разбира се, ако руските редакции имаха в Белград честни и съвестни кореспонденти, а не хаймани, които, живеейки в Парачин или даже в Землин, описват Хеозката битка, не биха съобщили на руската публика, че уж «някои кръгове (дали не в землинските кръчми на чаша вино?) хвърлят цялата вина върху руснаците, а особено върху Черняев, като го обвиняват, че непрекъснато сме-

нял командирите на отделните войскови части и така подкопавал доверието на войската към началниците». А ние досега не знаехме, че генерал Черняев и руският народ са едно и също. . . Господи, и всичко това се печата в онези руски списания, които по-малко от другите имат право да не знаят истината! Ние, които имаме по-сигурни данни от землинските кореспонденти и виждахме и виждаме всеки ден всичко, което става около нас, ще кажем един път завинаги, че руските вестници са длъжни да бъдат безпристрастни във всяко отношение и да избягват всички неприятни отзиви за което и да било славянско племе, които не ще принесат полза нито за общото дело, нито за отделната народност. «Но вие не ни сочите факти, които биха ни дали право да извадим противоположното заключение» — ще ни кажат мнозина и особено тези, които имат причини да виждат навсякъде черни петна. Ето ви и факти: «Руснаците са по-добре облечени и по-малко гладни от сърбите; сърбите изобщо не получават заплата, с изключение на офицерите, които напоследък едва могат да се прехранват (заплатите им са намалени с 1/4); сръбски куршум никога не би могъл да уцели руснак, даже и ако този руснак е един от онези юноши, които са пристигнали в Сърбия не за да бъдат полезни на братята си, а за да сеят между тях раздор и да доказват с пяна на уста, че турците също са хора и че не трябва да бъдат бити, а просвещавани, тъй като националният принцип не е нищо друго освен фантастична безсмислица, която никога няма да се осъществи; ранените руснаци прибираха по същия начин, както и ранените сърби, нито по-добре, нито по-зле, а за това самите коменданти, стига само да са честни хора, ни уверяват, че никой не е искал пари; назначаването на руснаците за командири било посрещнато с ръкопляскания, защото, както вече споменахме по-горе, сърбите имали малко офицери и били принудени да взимат най-големи бездарници, а на слабия ропот, който бил вдигнат от освободените от служба бездарници, всеки честен човек отговарял с презрение (така например протестите на генерал Стратимирович завършили с окончателното му изгонване от Сърбия); ако сърбите са правили грешки, ако са отстъпвали не навреме, ако някои частни лица не са се подчинявали, то и мнозина руснаци не са безгрешни — всяко стадо си има черна овца; ако собствениците на хановете и страноприемниците са взимали от руснака по два франка, те не са жалели и сърбина, стига да имал с какво да плати. Тези патриоти, повечето от които са цънцари, гърци, българи и австрийски кръчмари (от Белград до Алексинац няма да намерите повече от 5 съдържатели на страноприемници), отдавна не се ползуват с добра репутация и сръбското правителство беше принудено да отпечата ценоразпис на руски, на френски, на сръбски и на немски език, който бил раздаван на всеки желаещ. На останалите два въпроса отговори самият Черняев, следователно трябва да добавим само, че «постоянната управа на скупщината» никога не си е присвоявала властта да разквартирува войниците и никога не се е намесвала в това, което не е нейна работа, следователно землинският автор на телеграмата или не е разбрал за какво става дума, или е бил под влиянието на известните кресльовци, които решили на всяка цена да доведат докрай своята мисия. «Постоянната управа на скупщината» не е нищо друго освен контролиращ орган, оставен да следи дали някои решения на скупщината се осъществяват на практика. Смятаме, че и в Абисиния «комитетите на скупщината» не могат да бъдат квартирни бюра и полицейски надзиратели, следователно и тук, ако московските журналисти не бяха толкова наивни, злонамерената лъжа би била съвсем очевидна.

Чухме, че «Славянският благотворителен комитет» вече изпраща двама от агентите си в Белград, които трябва да видят с очите си кой е крив и кой е прав, следователно руските вестници трябва временно да се въздържат от напразни обвинения и отвлечени упреци, които няма да донесат нищо друго освен вреда.

Ще приведем следните факти в отговор на въпроса на някои руски вестници: «откъде излизат всички тези лъжи и клевети.» Първият източник, който отдавна бълва необикновено отровна жлъч, е Австро-Унгария. Тази жлъч се излива не само върху Сърбия и нейните добронамерени хора, но и върху славянските народи като цяло и специално върху Русия. И така, кажете ни честно, би ли било разумно южните и западните славяни да приемат за чиста истина цялата тази дивотия, която пещенската и виенската журналистика бълва срещу Русия?

Та нали и срещу руските славяни се измисля и се пише какво ли не! Та нали в Сърбия не печатат даже и тези рицарски възгласи, които в последно време започнаха да се раздават в Пеща в защита на сърбите по повод речта на господаря император. Сърбите много добре знаят, че тези хора, стигнали до такива дервишки халюцинации, започват да отслужват панихиди на гробовете на турските светци и да молят аллаха да разбие враговете на монголизма, тези хора са готови да докажат на света, че 2×2=10, че през зимата е топло, а през лятото — студено, че в седмицата има 13 дни, а в годината 30 месеца и че слънцето вече не свети в Русия, а руските казаци са задържали луната, за да спрат прогреса в Западна Европа. Главното ядро на австро-унгарските кореспонденти, между които се намира, както ни уверяват, и един руснак — се състои от хора, изгонени от княжеството; сега то пребивава в Землин под покровителството на началника на хонведите и тъй като поради многобройността на членовете си няма достатъчно работа, изпълнява длъжността и на тайна полиция. С една дума, в Землин се е събрала такава честна компания, която е в състояние не само да вдига врява за дреболии и не само да представя всяка новина в неверна светлина, но и да измисля различни клюки и да ги разпространява в западноевропейските вестници. Вече знаем със сигурност, че преди 3 седмици в този град са идвали двама поляци и един женевски руснак, които обаче не посмели да преминат Сава, «защото в Белград се намира цяла руска бригада, която, току-виж, може да ги разпознае, да ги върже и да ги изпрати където трябва». Женевският руснак е писал на един мой белградски приятел следното: «Вие, сърбите, заслужавате не съжаление и помощ, а презрение и омраза. . . Вие ставате причина Русия, която благодарение на новото поколение и на заплашващите я вътрешни безредици, беше вече готова да осъзнае ползата от обща солидарност на реалните интереси с Европа, сега се връща назад, целува се с братята славянофили и се хвали с националните си предразсъдъци и със сляпата си вражда към всичко европейско, човешко и прогресивно. Да, у нас, в Русия, връзката с интересите на обществото е минала на заден план, а на преден е издигната разликата между националното самолюбие и тщеславието. Ето какво зло ни сторихте. Но на вас ви се прииска да смените седлото и да изпитате и нашия православен камшик — нека бъде така. Русия ще завземе България и сръбските земи, ще увеличи броя на мужиците, ще създаде огромна славянска империя и ние векове наред ще стенем под тежката ръка на нашата бюрокрация.» Е, кажете, моля ви, как биха реагирали руските вестници, ако този разговор с р у с к а т а и н т е л и г е н ц и я беше отпечатан в Белград и ако беше съпроводен с различни коментари, обяснения и разсъждения?

Поляците от своя страна проповядват славянска федерация, но в никакъв случай не са съгласни руснаците да играят главната роля в нея, защото уж «тази федерация трябвало да има не император аристократ, а президент търговец». Ето какви хора са кореспондентите, които трябва да разпространяват истината по всички краища на Европа.

Вторият източник, от който доста често се появяват различни сложни слухове, но несравнено по-слаби от австро-маджарските, е на англичаните и техните кореспонденти, живеещи в Белград. Един от тези кореспонденти отговорил съвсем наивно на въпроса на един от министрите защо в неговата дописка от Алексинац се разказват неверни работи за завземането на Крушевац и Делиград от турците, че по онова време той не е бил в Алексинац, а в Белград, следователно не би могъл да знае каква е истината. След като запитали друг английски кореспондент въз основа на какво е разпространил лъжливия слух, че между руснаците и сърбите има раздори и несъгласия, отговорил просто и ясно, че той не знае добре сръбски и като видял руски войници, които викали пред някаква обществена сграда, си помислил, че или руснаците не се държат добре, или сърбите не са благодарни за направените им услуги. Той казал: «Ние, англичаните, никога не крещим и никога не ръкомахаме, при условие, че никой не ни е бръкнал в раната.»

Да видим сега от какви източници черпят сведенията си някои руски кореспонденти. Минавайки през Пожаревац, се спрях да отпочина в една страноприемница, която по това време беше заета от руски санитарен отряд. Всички пътници, между които бях и аз, седнаха да обядват

на една маса. Обядващите подхванаха разговор за нещастието в Зайчар и за положението на войската на полковник Лешанин. Един от събеседниците разказа, че турците са влезли вече в Зайчар и са изклали всички жители, че сърбите са продали отечеството си, че Лешанин получил от Осман паша 10 000 турски лири, които генерал Черняев намерил в неговия сандък, че генерал Черняев кипнал, ударил на Лешанин плесница, че руско-българският отряд (между другото ще кажем, че по онова време нямаше такъв отряд), който бил командуван от някой си Зандрок, разстрелял 300 сърби предатели и пр. В същото време един друг господин — слабичък, дребничък, хилавичък и пъргавичък, със златни очила на носа, с дълга коса, с червена копринена риза, кадифени панталони и лачени ботуши — извади бележник и си записа всичко, за което се говореше на масата.

— Защо записвате всички тези глупости? — го запитах.

— Искам да отпечатам много приятна кореспонденция за братята славяни — каза лаченият господин, който, както по-късно научих, бил блудният син на някакъв богат руски господар.

— Как да са глупости? — се развика разказвачът. — Всичко това ми разказа самият г. Зандрок, руски капитан, приятел на генерал Черняев и роднина на полковник Измайлов, който преди няколко дни пристигна от Тимошката армия и замина по много важни работи в Белград.

Разбира се, след такива препоръки в полза на капитан Зандрок не ми оставаше нищо друго, освен да млъкна, но аз не направих това именно защото се подготвяше излизането на кореспонденция, в която нямаше нищо друго освен вопиюща лъжа. Аз разказах на моите сътрапезници всичко, което беше станало в Зайчар, и им доказах с факти, че генерал Черняев, който по това време се намираше в Алексинац, не би могъл да бъде и в Зайчар, следователно не би могъл нито да конфискува сандъка на полковник Лешанин, нито да намери изобличаващите го лири. Не зная поради какви причини, но моите сведения се сториха обидни не само на оратора, но и на кореспондента, които толкова освирепяха, че ако не се бяха намесили членовете на санитарния отряд, може би и аз бих изпитал на собствен гръб цялата тежест на братските юмруци. След като моите противници станаха от масата и тръгнаха нанякъде, попитах другите кои са тези двама герои, които искат на всяка цена да им вярват и които не понасят да им противоречат, въпреки че им се налага да защищават своите убеждения с юмручно право.

— Дявол ги знае — отговори един от лекарите. — Единият от тях е богаташки син, дошъл в Сърбия да се покаже, т. е. да изхарчи няколко хиляди червонци и да се върне отново в Русия с празен джоб — там, където маминка го очаква с пръчката. Тя вече питаше къде се намира синчето ѝ и се готви да пристигне сама и да го накаже на място.

— А в кой вестник пише той? — попитах.

— А вие веднага му повярвахте?! — каза лекарят. — Той прави всичко това за шик. . . Всъщност у нас ще се намерят и такива вестници, които даже ще са му благодарни, че лудостта му се проявява именно по такъв наивен начин.

— А кой е другият?

— Той не е руснак. Сърбин или българин — не знам — отговори докторът. — Той беше адютант на Зандрок и пристигна с него от Зайчар, но тукашната полиция го арестува, защото защитникът на славянската чест в нетрезво състояние влязъл в някаква къща и искал да изнасили някаква девойка. Полицията търсеше и Зандрок, но той се измъкна нанякъде. . . И сред нас има доста покварени хора — завърши докторът.

По-късно научих, че г. Зандрок, който се представял за руски капитан, вдигнал много груби скандали и бил принуден да избяга от Сърбия, страхувайки се да не попадне в ръцете на руските офицери, които лъжел също доста ловко.

Третият, най-широк и най-богат, източник се намира в самата Сърбия, където, както и навсякъде, съществуват враждуващи партии, готови винаги да си навредят взаимно. Но руската журналистика има съвсем превратни представи и за тези партии. Така например тя говори, че «партията на либералите, която даже и сръбските добронамерени хора обвиняват в западничество, е враждебно настроена към Русия и е сляп поклонник на За-

пада». Това не е верно. Би било погрешно да смятате, че сръбските партии приличат на руските, т. е. че те враждуват помежду си за т. нар. идеи, за вътрешните преобразувания и външната политика, за западничеството и славянофилството, за реализма и класицизма в гимназиите и пр. — нищо подобно. Спокойно можем да разделим тези партии на две категории: на стара партия на консерваторите, която според някогашния израз на Владимир Йованович се състои от «дукатинци» (любители на червонците) и се грижи повече за личното си благоденствие, т. е. за търбуха си, отколкото за щастието и благоденствието на поробените братя; на младата партия на либералите, които чистосърдечно желаят да издигнат Сърбия и морално, и материално и да обединят в едно цяло всички разпокъсани части на този народ. Не е необходимо да обясняваме надълго, че консервативната партия в много отношения не е искрена и че тя напада либералите несправедливо. Хората от първата партия държаха в ръцете си съдбата на Сърбия не само по време на Кримската война и не само по време на въстанието в Кандия, но и една година преди това, следователно не трябва да обвиняваме либералите «за равнодушие при всеобщите нападки срещу Русия, обявила се в полза на славяните през 1853 г.», а същите консерватори, които сега, за да замажат миналото си, за да си възвърнат своята завинаги загубена власт, се преструват на ангели, славянолюбци, либерали, филантропи и на всичко, което пожелаете. Съвременните събития стават за нея въпрос на лично отмъщение, като че ли лична работа, с която тя има лични сметки. И ето, тя обвинява противниците си в неумение да вършат работата си, в липса на енергия, в лекомислие и пр., въпреки че всички тези обвинения по-скоро могат да се припишат на нея, отколкото на противниците ѝ; тя се стреми да посочи източниците на сегашното зло и както винаги се случва при лично раздразнение, минава покрай истинското зло и създава призраци; и накрая тя, за да отклони от себе си всяка отговорност за многобройните си грехове, използува всичките си сили, за да намери по-силни покровители, в полза на които е готова да се обяви, ако ѝ се наложи. Но главното се заключава в това, че тези хора не се срамуват да приказват на всеослушание, че «главната причина за сегашните нещастия произлиза от това, че Сърбия не е била достатъчно подготвена». А кой е виновен за всичко това? Нима не са самите консерватори? Ние знаем, че преди една година, когато беше предложено да се закупят още 80 000 пушки, един от приятелите консерватори, заемащ по това време длъжността военен министър, категорично отказа, като се основаваше на това, че и Турция не е по-добре въоръжена от Сърбия.

И така, би било безсъвестно да се обвинява в бездействие както министерството на Калевич, така и министерството на Ристич, както прави руската журналистика, подстрекавана от горепосочената партия. Даже и противниците на тези два кабинета трябва да признаят, че от октомври 1866 до юли 1867 г. е направено повече, отколкото от времето на австрийския принц Евгени до господин Маринович. Трябва да се отбележи и това, че средствата на Сърбия преди няколко години бяха несравнено по-големи от сегашните. Но ние се отклонихме от своя предмет. Сегашното министерство и цялата му партия са толкова умни, толкова честни и толкова братолюбиви, че всички възгласи, че Англия иска «да скара руснаците със сърбите и да склони Сърбия да сключи отделен мир с Турция» ще си останат празно дърдорене на кресливите журналисти.

За да създадем пълна картина, би трябвало да споменем още едно обстоятелство: обидата, която някои руски вестници нанесоха на сръбския народ. «Болно ни е именно за това, че руските журналисти, без да са запознати достатъчно със славянските племена и тъй като нямат собствени кореспонденти, са принудени да вярват на немците, унгарците и англичаните и да приемат действията им за чисто злато» — казват сърбите. Това е така. Ние, всички славяни без изключение, си оставаме деца даже и през това сериозно време, когато животът на славяните се намира в период на голямо раздвижване. Ние изучаваме историята на абисинския крал Тодор и проливаме сълзи на гроба му; ние сме запознати с крал Какобо и с неговата кухня, състояща се от човешко месо с пипер и каранфил; ние протестираме срещу нечовешките постъпки на Джон Малколм и съчувствуваме на Важи Раоу; ние знаем какво става в Средна Африка

и какви подаръци обичат тамошните владетели, а не виждаме и не познаваме своя дом, самите себе си, не виждаме по-далеч от носовете си. Не е необходимо да търсим далеко доказателства — московската преса е пред нас. Явно и в Русия има немалко женевци, т. е. евтини космополити, разсъждаващи «за единството на реалните интереси на руското и западноевропейското общество» под ръководството на генерал Клапка и Осман паша, и то в такова време, когато срещу всички славяни кипят жлъч и проклятия.

Л. К.

ДБВК — БИА, ф. 2 — Л. Каравелов, а. е. 21, л. 1—5.

БЪЛГАРСКИ ИЗВЕСТИЯ

НАЙ-НОВИ ИЗВЕСТИЯ ОТГОВОРИ НА РЕДАКЦИЯТА и други съобщения и кратки вести

ИЗВЕСТИЯ ИЗ БЪЛГАРИЯ

(Български известия)

Из Русе пишат във вестник «Право»:

«Българо-фанариотинът Паисия, сир. мнимият нарицаем «῞Αγιος Βράτσας» е дошъл тия дни в града ни, за да тегли раховчани на давия за 25 000 гр., че им бил преправил църквата, и врачани за 35 000 гр., че му били превърнали епископията на читалище, а като убеден, че ще сполучи в тази претенция (наопаки), мюмбарекя кондисал на хотел «Гюлшен» край Дунава, гдето има една чета немски арфонистки (свирачки), и плаща по един минец за одая на денят. Този пастир!! Наместо апостолски жезъл взел в ръката си един бастун контешки, както носят младите, облечен във френска риза под антерията и вързан с копринена вързалка, забикаля цял ден по конака и се мъчи да тегли хората на давия, но, както се види, работата му ще излезе спукана и кесията, която бил приготвил за парите, се случила да бъде без дъно. Яма йок, казва една турска пословица. Такива са били открай, такива са и сега, такива ще бъдат и до века фанариотските мними наследници τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Θεολόγων и пр.»

Като прочете човек тия оплаквания и тия сантиментални выражения, то дохожда до убеждение, че българите имат велико търпение. Не тряба ли човек да се чуди, като чуе, че гръцките владици и досега се лутат по българските градове и села и теглят българите по давии, а българите не вземат една кюския и да им покажат дека живеят беломорските просяци. Трябва да се убедиме, че с добро и с оплакванията нищо не ще да бъде, а против сила тряба да употребим сила. Друго спасение няма.

Свобода, г. I, бр. 1, 7 ноември 1869.

Из Цариград пишат, че в Солун вече се отворило българско училище, в което сега има до 250 деца. Солунчени изпратили до цариградското правителство просба и го молят да им дозволи да съберат спомоществование между българският народ за общебългарската черкова «Св. Кирил и Методия», която скоро ще захванат

ИЗВЕСТИЯ ИЗ БЪЛГАРИЯ

(Български известия)

Из Русе пишат във вестник «Право»:

«Българо-фанариотинът Паисия, сир. мнимият нарицаем «Ἅγιος Βράτσας» е дошъл тия дни в града ни, за да тегли раховчани на давия за 25 000 гр., че им бил преправил църквата, и врачани за 35 000 гр., че му били превърнали епископията на читалище, а като убеден, че ще сполучи в тази претенция (наопаки), м ю м б а р е к я кондисал на хотел «Гюлшен» край Дунава, гдето има една чета немски арфонистки (свирачки), и плаща по един минец за одая на денят. Този пастир!! Наместо апостолски жезъл взел в ръката си един бастун контешки, както носят младите, облечен във френска риза под антерията и вързан с копринена вързалка, забикаля цял ден по конака и се мъчи да тегли хората на давия, но, както се види, работата му ще излезе спукана и кесията, която бил приготвил за парите, се случила да бъде без дъно. Я м а й о к, казва една турска пословица. Такива са били открай, такива са и сега, такива ще бъдат и до века фанариотските мними наследници τῶν Χρυσοστόμων, τῶν Θεολόγων и пр.»

Като прочете човек тия оплаквания и тия сантиментални виражения, то дохожда до убеждение, че българите имат велико търпение. Не трябa ли човек да се чуди, като чуе, че гръцките владици и досега се лутат по българските градове и села и теглят българите по давии, а българите не вземат една кюския и да им покажат дека живеят беломорските просяци. Трябва да се убедиме, че с добро и с оплакванията нищо не ще да бъде, а против сила трябa да употребим сила. Друго спасение няма.

Свобода, г. I, бр. 1, 7 ноември 1869.

Из Цариград пишат, че в Солун вече се отворило българско училище, в което сега има до 250 деца. Солунчени изпратили до цариградското правителство просба и го молят да им дозволи да съберат спомоществование между българският народ за общебългарската черкова «Св. Кирил и Методия», която скоро ще захванат

да градят. Солунчени досега са събрали между себе си около 600 хил. гроша. Преди няколко години статистиците на Европейска Турция мислеха, че Солун е населен само с турци, гърци и евреи, а сега се открива, че една трета от жителите са българи, и ако българското народно чувство се развива, както се е развивало до днес, то Солун ще бъде един от най-важните български градове. Солун е един от най-важните точки за търговско и стратегическо отношение. Тоя град е назначен от същата природа да бъде ключ на българското благосъстояние, когато бъдат направени железни пътища. Ние се надеяме, че българското движение скоро ще забие българското знаме над солунските стени и Солун ще се нарече «пръв български морски град».

«Когато една свиня се научи да рови, то и носът да ѝ отрежеш, тя пак си рови» — така също и Митхад паша, сегашният багдадски управител. Беси той българите и отиде да беси и анадолиите, но както се види, и в Багдад той не ще да остане надълго. Както се научаваме, той обесил три имама, които уважал народът, и две племена дилара и афик се побунили и не щат да положат оръжието си, дорде Митхад паша остане в Багдад. Вестник «Багдад», който се издава от същият Митхад паша, казва, че тая буна зела важен характер, особено в околност Дивание. Митхад паша изпратил голяма сила под управлението на Салих паша, началникът на Ирак. Няколко пъти се ударила турската войска с бунтовниците и последните побягнали, като оставили на бойното поле много убити и ранени. Из войската били убити само 6 души и един чиновник, а освен тях има още и ранени.

В «Дунавска зора» пишат: «Прочутий чешкий живописец К. Майлнер изобразил твърде прекрасно прекръщението на цар Бориса и тоя образ се напечатал в 4 хиляди екземпляра в чешкият илюстрован вестник «Светозор». Същият живописец след малко време ще свърши лика на първият български войвода Х. Димитър и на Николая М. Тошкова, които ще се напечатат в илюстрованият чешки вестник «Квети» в 6 хиляди екземпляра.»

Свобода, г. I, бр. 2, 12 ноември 1869.

Из Кукуш пишат в «Македония», че тамошните българи били насила накарани да платят владичина на гръцкият епископ и турското правителство е принимало в това най-голямо участие. Така например кукушкият управител затворил 6 душ българи, които са най-главните в градът, и затворил ги, когато тия имали най-много търговски работи; в Б. били затворени 18 душ, които тамошният управител пратил в Солун; а в Карадаачката кааза Дервиш бей затворил 48 души и затворил ги в такова време, когато секи гражданин и селачении има свой гроздобер. Тежко на фанариотското духовенство, ако то мисли с такива средства да пасе своето стадо!

Свобода, г. I, бр. 3, 19 ноември 1869.

В «Македония» пишат: «Вчера стигнаха в градът ни, пуснати от затвор в Деарибекир, русчуклиите Стоян Атанасов и Велико Григоров, които бяха компрометирани в приключението в 1862 г.» (?!) Ние мислиме, че турското правителство първи път прощава политически народолюбци.

Свобода, г. I, бр. 5, 3 декември 1869.

Пишат из Цариград, че редакторът на «Македония» г. П. Славейков и издателят на в. «Право» се помирили с г. Геновича, редакторът на «Турция». Ние не можем да повярваме, че е това истина, защото честните люде нямат нищо общо с подлеците и издайците.

Свобода, г. I, бр. 8, 24 декември 1869.

В «Tromp. Carp.» пишат, че българският юнак Хаджи Димитър прави големи чудеса по България; народът му съчувствова, а турците са се изплашили.

Свобода, г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

Пишат в «Македония» из село Неготино, че и оттам изгонили гръцкото духовенство и отказали се да припознават патриархът за глава на черковата им.

В «Право» пишат: «Научаваме се, че в Крушово владиката

взел ключовете от черковата, за да не четат в нея български, а народът строшил вратата и пак свещениците си служат славянски.»

Свобода, г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

В «Narodni Listy» пишат из Едрене, че Хаджи Димитър събира около себе си българските момци, а турското правителство лениво се протяга по шилтетата.

Из Плевен ни пишат, че турското правителство и там събирало българи самоволници. Из Плевен вземали 70 души и изпратили ги в Едрене, дека засега се намира казашката турска войска.

Свобода, г. I, бр. 17, 26 февруари 1870.

В «Јединство» пишат из Солун: «Българите в Сереският и Драмският санджак, между които елинизмът имаше най-големи успехи в последните сто години, т. е. откогато е унищожена Охридската патриархия, решили се да поднесат на Портата една обща просба, за да им допусти да прекъснат с Цариградската патриархия сяко едно сношение и да се присъединят «с българската народна черкова». Водачите на това духовно движение най-напред срещали големи мъчнотии, но днес сичко тръгна по тяхното желание, защото тия успяха да съберат подписи из сичките села в Сереската, Драмската и Млетачката епархии, като изключим из това число една твърде малка част, Но надеят се, че и тая малка част ще бъде убедена и ще се присъедини с другите свои братия.

Българските родолюбци така умно са постъпвали в своите дела, щото техните противници са усетили каква е работата само тогава, когато вече сичките подписи и печати били приложени от по-главните села в тая епархия. На серескиятъ владика нападнал голям страх и ужас, когато се известил какво става между българите, защото той по-скоро се надеяше да види страшният съд, нежели такава една случка между славяните в тия места, за които той мислеше, че в тях народното чувство отдавна е вече угаснало.

Владиката се извести за тая случка около заходът на слънцето, па изведнъж скокна на крака, седна на конят си и през нощта отиде в най-ближните села, които се намират на северното подножие на Шар планина, за да види дали е истинното това, щото говорят хората. Като пристигнал в първото село и известил се, че сичко е

истина, той захванал да моли селските старшини да се откажат от своите подписи и печати, които тия били ударили под своята просба, па да им напише той (владиката) друга просба, защото българската просба била еретическа, която говори, че подписаните се отричат от православието и припознават папата. Но българите не пожелаха да послушат владиката и той отиде в училището и в черковата и изкъса сичките славянски книги, които намери подръка. После това тоя злочинец отиде още в две-три села, но и там го срещнаха така също, както и в първото, и той се постара и там да истреби славянските книги.

И така, поражен и сърдит се върна той в Серес, па изведнъж се завзе да прави интриги и клевети. За да си отмъсти на българските села, които не пожелаха да го послушат и да се съгласят на неговите предложения, той отишъл при серескиятъ паша и казал му, че ходил в три села да събере вересиите си (в Банци, Фращен и Мертат), но селачените го прогонили, псували го и не щели да му дадат нито една пара, а затова той моли пашата да прати заптиета и да доведат коджабашиите из горераказаните села в Серес, па да ги хвърли в темницата за неприличните им отнасяния към него. Пашата изпълнил молбата на владиката и повелел да доведат коджабашиите и да ги затворят. Когато ги затвориха, то владиката захвана да праща своите блюдолизи в темницата да плашат селяните и да им казват, че ако се не откажат от своите подписи, то пашата ще ги държи шест месеци затворени, но българите останаха твърди в намерението си.

Когато станало това произшествие, то един от най-главните водачи на българското движение се намирал в Демирхисарската кааза, за да събира и там подписи, дека му и пратили известие за сичко, що е станало. Тоя мъж предаде своята работа на троица главатари из Крушево, а сам отиде в Серес. Когато пристигнал там, той отишъл при един бей и му дал да копира горепоменутата българска просба, която била на турски език, и попитал го има ли някакъв «янлъш» в нея, а беят му отговорил: «Тука е сичко добро и на своето място, но само това е лоше и не е на своето място, че вие (българите) сте така дълго спавали: това, щото вие сега търсите, отдавна ви е дадено от девлетът.» Такъв един отговор от страната на беят охрабри реформаторът и той отиде в пашовскиятъ конак, но не можа да излезе пред пашата, защото той бил болен. И така, цели десет деня преминаха, а той не можа да извърши нищо — пашата беше наистина болен.

Посланиците владичини летяха един след други до ханбродскиятъ коджабашия и викаха го да дойде при владиката и да се

договори с него за някои работи, но тоя коджабашия рекъл твърдо на посланиците, че не ще да има с владиката никакви работи. Когато владиката видя, че ханбродският коджабашия е не само постоянен, но и опитен, и когато се увери, че няма надежда, за да може да извърши с него що и да е, той дойде в отчаяние и взема се за друго средство. Той намисли да се посъветова със своите приятели в Солун за тая важна работа и затова прати там един свой човек, който да обяви на фанариотите и на властта, че в Серес съществува формална буна. Владишките приятели в Солун, като чули тая случка, отишли тутакси при валият и представили му с черна боя сичко, що става в Серес. Нашият валия помисли, че в Серес и наистина бог знае що става и че бунтът се разширява, и затова телеграфиса на сереският паша и укори го, че той не трябва да чуе от другиго, а от него какви волнения и какви бунтове стават в Серес. Пашата се уплаши и зачуди кога добиречената телеграма, защото той нищо не знаеше, що се е плело и наплело, и затова се оскърби от действията на безумният владика, който се сега бои да му не бъде пашата заклети противник. Работата върви твърде успешно: подписи се събират и скоро молбата ще да се подаде на пашата да я изпрати до девлетът.»

Свобода, г. I, бр. 18, 5 март 1870.

«Източ. куриер» казва, че «българите се готвят за въстание и че са се сдружили за тая цел с гръцката революционерна партия. Предводител на тая революция, която тряба да се запали напролет, е Гарибалди.» А Хаджи Димитър?

Пишат в «Право» из Солун: «Мъките от страната на владиката са тежки и несносни. Из Малешево двама свещеници, из Струмица двама граждани, а из селата един учител са затворени в темницата преди 10 деня: първите са затворени за това, защото не споменували името на владиката, а вторите — защото правили просби до правителството и плакали се от злоупотребленията на владиката, а петтият — защото учил децата български.»

Свобода, г. I, бр. 19, 12 март 1870.

Из Свищов ни пишат, че там една заран били залепени по улиците прокламации против турското правителство, но турската полиция прибързала да ги отлепи и скрие.

Свобода, г. I, бр. 20, 22 март 1870.

Из Цариград ни пишат: «Да сте благословени от господа, че сте писали за затворенният Еня Хр. Кърпачов; но дописникът ви не ви е явил и за затворените Ганча Димова и Лаля Д. Хаджарова, за които секи съжалява. Гледайте сега как се затриват човеци за нищо и за никакво, а само и само за кефът на шпионите. Но за тая работа ще ви напиша до неделя по-пространно.» (Чакаме писмото ви с нетърпение — Р.)

Из Охрида изпратили до българският синод писмо, в което казват, че ако гръцките владици поискат да пасат българското стадо насила, то охридчани ще защищават своята народност сами, както можат и с каквото можат.

Свобода, г. I, бр. 22, 3 април 1870.

Известяват ни из Русчук, че д-р Миркович, Васил и други някой си българин из Плевен преди няколко деня били изпратени в Цариград по сухо. Тия нови мъченици са заковани в букаи и по повелението на Акиф паша тряба да вървят пеши и да умират отглади. Това последньото действие на турските власти е дотолкова гнусаво, щото ни един честен човек не може и да повярва, че това може да бъде, ако да не съществуваха факти. Д-р Миркович имал у себе си малко пари, но тия били в чантата му запечатани, следователно той не можал да ги извади. Когато мъчениците достигнали до Разград, то Миркович молил тамошните власти да разпечатат чантата му и да му дадат малко пари, но властта му отказала. Телеграфирали в Русчук и питали Акиф паша могат ли да дадат Мирковичу пари на заем, но той и тая просба не позволил да се изпълни. Откакто се появи слух, че Азис паша ще да дойде в Русчук и да изгони Акифа, то последният прави страшни варварства.

Свобода, г. I, бр. 24, 22 април 1870.

В Одеса българите тържествено празнували хилядогодишното съществуване на българската черкова, а така също и денят на св. Кирила и Методия. Между българите били и много руси. В. Григорович (професор), Х. М. Пашов, Н. Палаузов и други говорили речи, които благоприятно подействовали на публиката.

В «Македония» пишат: «На 5 априлия се представил в Деари-

бекир Иван Каранванов из Свищов. Погребението му, според както ни пишат, станало доста благопристойно според обичаят по нас.» (Още една жертва. Радвайте се, Али паша, дорде не е станало късно! — Р.)

Свобода, г. I, бр. 29, 2 юни 1870.

В «Турция» пишат: «Казват, че Али паша направил забележки на нашите представители върху тонът, с който е написано окръжното писмо на архиерейският събор.» (О, Али паша знае своята работа! А нашите българи му подават адреси! Ние прочетохме окръжното послание на българските представители, което ни се показа не само умерено и мирно, но даже съвсем ласкателно към турските държавници. — Р.)

Свобода, г. I, бр. 30, 10 юни 1870.

Пишат из Цариград: «Али паша обещал да даде Арнаудову и Шнайдеру хилядо лири, ако тия убият или отровят Каравелова. Казват, че Арнаудов вече изпратил в Ромъния едно лице, което се е завзело да извърши тая мисия.» (Ние узнахме, че Сапунов, когото «Отечество» оплакваше и за когото казваше, че е затворен от турците, дошъл в Русчук и редакторът на «Отечество» мислил да иде в Гюргево, за да се срещне с това важно лице. Ние ще забележиме тука само това, че в Гюргево има такива хора, които ще да докажат, че са българи. Колкото за Каравелова, то той умее да управлява и револверът, както и перото. — Р.)

Свобода, г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

Из Велес пишат в «Македония» и оплакват се от дебърският владика Генадия, който бил изпроводен във Велес от Българският временни съвет, без да иска за това съизволение от народът. «Скоро народът почна да мисли — казва дописникът, — че това не е владика, а вълк в овча кожа. Негово преосв. захвана да извършава богослужението почти на гръцки език, захвана да граби и да съблача народът като гладен грък, т. е. повече от своите предшественици фанариоти, поиска да присвои вулите за венчавание» — и пр.

В същият вестник пишат, че гръцкият кешански владика и неговият протосингел правят по българските села страшни злоупотребления. Протосингелът дошъл в Болгаркьою с един дякон, с два чубукчия и с един есакчия и избил българският поп. Българите отишли да се плачат в Кешан, но в това също време дошли някакви си турци, везали българският поп и закарали го в Калиполи. Българите отишли и в тоя град да търсят попът си, но той бил изпратен в други някой си град и изгубил се.

Свобода, г. I, бр. 45, 7 октомври 1870.

Пишат ни из Русчук: «Вчера (8 ноем.) пристигна тука прочутият американски генерал Шеридан, който дойде из Австрия. Днес по два часът той ходи да посети Акиф паша, а после отиде да види пешачката войска. В сряда той ще да замине за Цариград и води със себе си Кямил бея, редакторът на издаваемият в Лондон турски вестник, т. е. органът на «Млада Турция». (Нам ни се чини, че тоя същи Кямил бей преди малко време издаваше в Женева в. «Революция». — Р.) Нему беше запретено да влезе в Турция, но американският генерал го завожда чрез честната реч на Али паша. (Турски либерали и революционери! — Р.) Тука се тълкува различно за отиванието на генерал Шеридан в Цариград: някои искат да кажат, че той отивал да се споразумее с Портата, ако би да я нападне Русия; а други казват, че е дошъл да разгледа турската войска и да види в състояние ли е тя да противостои на неприятеля си. Онзи ден минаха двама куриери из Англия и отидоха в Цариград. Както казват, тия куриери носили собственоръчни писма от Виктория до султана. Восточният вопрос скоро ще да захване да се решава, а ние, българите, какво чакаме? — Отговорете вие, свободни хора.» (Пушката на рамо и в Балканът. — Р.)

Свобода, г. I, бр. 50, 18 ноември 1870.

В «Турция» е напечатана една статия под заглавие «Причините на сиромашията на нашето отечество», в която авторът ѝ иска да докаже, че бедността наша зависи от това, че у нас не е развито земледелието. Колкото за нази, то ние мислиме, че причините на нашата бедност произхождат съвсем из други източник. 1. Дорде ние имаме такова правителство, каквото е турското, то ние трябва да бъдеме сиромаси. 2. Само развитият и просвеще-

ният народ може да има развита и голяма търговия, а в Турция ние не видиме нищо подобно. 3. Образованите народи и господарства съставляват компании, които почти сякога извършават своите дела по-добре, нежели частни търговци, а в Турция подобна компания е немислима, защото ако правителството не изяде капиталът самò, то ще го изядат началниците на компанията; а в Турция няма закон, следователно няма и сигурност. Когато правителството краде и не бои се от никого, то и частните хора крадат и не боят се от правителството. Защо нашите акционерни дружества не напреднаха? — Защото в Турция се не знае ни кой пие, ни кой плаща. Освен това може ли да се развие търговия там, дека няма пътища, дека хайдуци убиват пътниците и отнимат имането им, дека житото гние на нивята по три месеца и очаква йошурджията, дека йошурджиите земат по 30 на стотях данък и пр.? Следователно причините на сиромашеството са турските пиявици, които са научени на агалък и да се хранят наготово, и нищо друго.

Свобода, г. I, бр. 52, 10 декември 1870.

Из Галац получихме една обширна дописка, в която ни описват с твърде жалостни бои нашите български работи; ние я не помещаваме във вестникът само за това, защото мислиме, че с такива едни дописки ще да принесеме вреда, а не полза на народът си, а между галашките наши сьотечественици ще да посееме повече раздори и несъгласия, без да помогнеме на народните интереси.

Из България ни пишат, че турското правителство е направило в държавата си следующите две реформи: 1. Секи селянин и секи гражданин е обязан да излазя сяка неделя на полето, за да убива гаргите и вълците, които по мнението на Али паша спират напредокът в Османската държава. 2. Секи българин тряба да даде за себе си един кефилин (??!), а ако някой няма кого да даде, то той трябва да бъде затворен. (Турците в това отношение приличат на жабата, която поискала да я коват, защото ковали и биволът. «Гарванът (Corvus corax) е полезен човеку, защото той унищожава лешовете и яде полските мишки и лалугерите» — говорят зоолозите. «Най-полезна из сичките в р а н о в и птици е г а р г а т а (Corvus frugilegus), която обича да върви след ралото на селянинът, да рови с клюнът си земята и да яде червеците и ейцата на насекомите (на буболечките и гъсениците). През пролетта гаргата из-

треблява безчислено множество сякакви вредни за посейбите животни, а есен — множество полски мишки и затова тая птица в сегашното време хората чуват, когато преди няколко години за нейното изтребление плащаха награда» — говори Е. Вагнер. С Вагнера са съгласни в сегашно време и сичките други естествоизпитатели, зоологи и селски икономи. Ние съветуваме нашите братия българи да не харчат барутът си и да трепят гаргите, а да го употребят против истинските злокачествени животни, които поядат техният хляб, а тия животни носят чалми и имат бръснати глави. — Р.

Свобода, г. II, бр. 5, 30 януари 1871.

Из Битоля пишат в «Право», че костурският гръцки владика пратил някои свои хора, за да убият един български архимандрит и учителят из Загорето. Учителят е ранен. Българите отишли в Солун да се плачат пред правителството от тия гръцки капасъзи. Тоя същи дописник пише, че леринският владика в село Клещини изсипал светото причащение на земята. Колкото за битолският владика, то той работи такива неща, които не са работили ни еничерите; той събрал една хайдушка дружина и обира хората сред градът.

Свобода, г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

Имаха ли българите досега право да се сърдят и да обвиняват Росия и генерал Игнатиева? В петербургските вестници беше напечатано такова едно известие: «Руският светейши синод се съглашава с мнението на вселенският патриарх в това, че за разрешението на гръко-българските несъгласия е необходим вселенски събор.» Разбира се, че това решение не е могло да се хареса на добросовестните, честните и чистите руси, които не закъсняха да протестират против тая несправедливост. Из Росия ни пишат, че освен народната и либералната руска партия българската страна поддържават и славянофилите. Наследникът, когото ненавиждат немците, маджарите и сичките неславяни, желае полза на българският народ, а така също и генерал Игнатиев. Из Одеса ни пишат: «Не обвинявайте генерала Игнатиева, защото той изпълнява само това, щото му се повелява из Петербург. Г. Игнатиев беше писал в Петербург, че съборът не само не ще да примири гърците с българите, но ще да ги раздели още повече.» Всичкото това е подействовало на

рускиятъ синод и ние прочетохме в «Современные известия» следующата телеграма из Петербург от 2 марта: «Свещ. синод се съглашава да бъде свикан вселенски събор само тогава, ако изявят за него съгласие самите българи.»

В «Турция» пишат: «Басърет» обнародува един член за българите, в който съчинителят похвалява нашият народ за неговото трудолюбие, одобрява българското отделяване от гърците и продължава: «Българите тряба да са благодарни на правителството (пек и! — р.) за устъпките (?), които им то направи, и да му бъдат верни, защото в противен случай то твърде лесно може да земе утре това, щото им е дало днес.» (Вярваме. — Р.) Редакторът на «Басърет» приел от българските народни представители благодарност и 10 прономеранти. Ние у б л а ж а в а м е (??!) нашите представители за тая превъзходна мисъл.» (Ох, Генович, Генович! Защо и ти живееш на светът и не идеш да се удавиш в блатото? Да ви кажеме право, нам ни е жално за воздухът, когото вие разваляте. От тоя кислород, когото вие унищожавате, можали би да живеят десетина свине. — Р.)

В «Турция» пишат: «Тази неделя народното събрание в Ортакюю вовело в устава следующите поправки: българският синод ще да се състои из ч е т и р и духовни л и ц а (?), а засега е съставен из пет, из които ще бъде избран екзархът. Избиранието на екзархът се е отложило и ще да се приведе в действие после свършванието и потвърдението на уставът. Колкото за екзархийският съвет, то народното събрание е решило, щото той да се състои не из ч е т и р и л и ц а (?), а из шест. (Комедии! Тряба нашите старци да са намерили и други някой шести келепирец! — Р.) Тия лица ще да изпълняват службите си не две, а четири години и ще да се менят не според н а ч и н ъ т н а м л а д о с т т а (Господ да те разбере! — Р.), но с тайно гласоподаване. (От кого? Кой ще да гласоподава? — Р.) Членовете на екзархийският съвет ще да слугуват с плата (това е най-важното. — Р.); а тази плата ще да се разгледа и определи по-нататък. (Хайде бакалъм! — Р.) Ние сме честити, дето можеме да изповядаме (о, риторика. — Р.) тука, че народното събрание приема почти нашите мисли върху поправянието на уставът, изложени в 47, 48, 49, 50, 51, 52 и 1 бройове. (Защото и народното събрание работи по Алипашовата програма, както и вие. Биволицата сѐ черни биволчета ражда. — Р.) Днес събранието ще да се занимава за определението на владиците. Повечето от членовете желаят, щото владиците да се избират от народът. Това начало

ще бъде добро, ако само се п р и е м е (???!! От кого? — Р.). Ние заборавихме да кажеме по-горе, че членовете к а с а т е л н и до п р и е м а н и е т о н а с л у ж б и т е в с и н о д ъ т и в екзархийският съвет са и з х в ъ р л и л и с ъ в ъ р ш е н н о о т н а ч е р т а н и е т о и с ъ б р а н и е т о е п о с т ъ п и л о в т о в а т в ъ р д е у м н о. (Ние мислим, че ако да се събереха сичките филолози от светът, то не би били в състояние да разберат що желае да каже с горереказаните брьщолевици турският цензор. Боже, и такива хора издават вестник и просвещават слепите! А ние още се сърдиме, че българите не четат вестниците ни! — Р.), понеже кой ще бъде този, който ще да се откаже от такваз тлъста служба, дето има да се глождят доста дебели кокали. (??? Хвала богу, че и турският цензор каза умна реч! Природата го направила за говедар, а съдбата му облякла панталони, турила му фес и пратила го в Цариград да бъде цензор и редактор. Сиромаси българи, тежко ви, ако сичките наши редактори бъдат такива! — Р.)

Свобода, г. II, бр. 12, 20 март 1971.

Получихме тия дни едно писмо из един от покрайдунавските градове, което ние по различни причини поместяваме, каквото си е: «Господине Лука (?) Каравелов! От някое време насам аз все мисля да ви явя за нашата турска Европа. Що мисли тая проклета Европа? Що прави тая опустошителна чума? От августа и досега са потурчени около 25 момичета само във Видин, а повечето из тия момичета бяха още невозрастни, от 12—14 години. А султановият канон (закон) не допущава това. Ала сега е вече заповядано от с я н к а т а, щото щом някой поиска да се потурчи, то му не дават ни да се помърда, начасът го турчат. А знаете ли аз що мисля? — Да се събереме и ние 200—300 души, да грабнеме по една туркиня и да я кръстиме в Дунавът. Другояче, мой брайно, се не може. Ако е желателно на ваша милост да явите на българите това мое желание, то го напечатайте, за да видят нашите братия, че турска Европа върви днес като корабл без елкен, а ние сами плачеме «на реках Вавилонских». Имах още и други неща да ви явя, но сега нямам разположение.»

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

В Солун гърците запретили на българите да четат в черковите

си славянски, а това тяхно действие е произвело страшно неудоволствие между българското население.

Свобода, г. II, бр. 14, 3 април 1871.

Из Велес ни пишат, че събирателите на даноците са изгубили и совест, и бога и правят страшни злоупотребления. «Не правото наше правителство ни продава като стока на спахията, а спахията не ще да излезе во време и да си земе спахилуко, като що велит барем царскиот канон (закон), ами дойде касно и сака да земе от три едно. «Ако сакаш така, то добре, а ако не сакаш, то чак догодина ке да си вършеш снопето» — казва спахията. Ако българино не сака да му даде три четвъртини, то спахията го затваря, па му зема сичкото жито.»

Свобода, г. II, бр. 16, 17 април 1871.

Из достоверен източник узнахме, че из Русчук и Търново протестирали против спогождаванието с патриархът; пловдивци изявили желание по-добре да останат съвсем без духовенство, нежели да приемат условията, които им предлага патриаршията и великият везир; а велесчени мислят да прокълнат сяко нещо, което е фанариотско. Из Велес явяват на българските представители, че ако Македония не бъде отделена от Фенер, то македонските българи една нощ ще да изколят сичките гръцки калугери.

Свобода, г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

Из Свищов ни пишат, че тамошната власт сѐ търси някакви си кометаджии и мъчи хората да ѝ явят в чия къща се скрива кометата. В едно свищовско село билюкбашията си съставил убеждение, че две български момчета ще да доведат московците, и затова момчетата били бити и мъчени цяла нощ. Но за тая комедия ще да поговориме по-пространно до неделя.

Из Цариград ни явяват, че в Серес почти секи ден произхождат улични детински борби между гръцкото или огърченото население и българчетата. Разказват, че даже мъжете захващат да принимават участие в тия борби. Българските махали, а така също

и българските села не принимават в къщите си гръцкото фанариотско духовенство. Турската власт помагала най-напред на гърците, а сега била неутрална и гледала равнодушно що става около нея. Българчетата оставили гръцкото училище и накарват бащите си да им отворят българско.

Свобода, г. II, бр. 24, 27 ноември 1871.

Из Русчук ни пишат, че новото валийско светило е вече показало своите умствени способности, и то с твърде смешен начин. Новият валия не признава съществованието на българският народ и затова, който се осмели да каже, че е българин, той ще да се счита за господарствен престъпник или за бунтовник. (От това П. Златев и ком. малко губят! — Р.) Когато достойният наш архитурчин протойерей Нил ефенди излязъл пред своят нови началник и повелител, то той го попитал: «А имаш ли ти ферман от падишахът, че си главатар на християните? Аз тебе не признавам за такъв и не ща и да те зная. Ха, вънка!» (Валията не е знаял, че поп Нил ще да му бъде нужен в сяко едно отношение, и затова се е отнесъл към него твърде строго. Почакайте малко и ще да видите, че тия два човека ще да се померишат и ще да се споразумеят. — Р.)

Друга история станала с камбаното. Секиму е вече известно, че руският консул помогна на българите и поиска да се звънка камбаното в българската черкова, а на новият валия русите се не харесват, следователно той за инат на московгяурлар, рекъл: «Дорде съм аз валия, то камбаното няма да звънка в Русчук.» Разбира се, че българите преминалата неделя звънкали три пъти, но гласът на звънецът не е още достигнал до валийското ухо. Идете после това и не говорете, че турците си копаят сами гробът.

Още една новост. Секи вече знае, че в Русчук съществува карантина за холерата. (Холера има в Цариград, а в Русчук я варди карантината, за да не премине тя из Влашко! Турските правителствени хора приличат в това отношение на дяда Никола, селският овчар в Копривщица, който рекъл, че московецът е дошел отвъд Златица, в Казанлъшко поле.) Секи човек тряба да варди карантината десетина деня и да живее в касапницата, защото друго здание в Русчук няма! Преди малко време шест души умрели от кимюр, а троица от студ. Друго още. Българите са твърде щастливи с валиите: най-напред им изпроводиха из Цариград касапин, после говедарин, па бозаджия, халваджия, катърджия, а най-после нищо и никакво. Но най-главното достойнство на новият

валия е неговото чувство, което по дебелината е първо качество. А хората казват, че дебелите хора са глупави!

Свобода, г. II, бр. 25, 4 декември 1871.

В «Совр. изв.» пишат: «Тия дни дойдоха в Одеса няколко българина, за да разузнаят кога ще стане българското преселение из Русия в Турция. По думите на одеските вестници българите се преселяват в Турция само за това, че в Русия се затваря комитетът за чуждите преселенци и българите отсега тряба да стават солдати.» (Ние се радваме, че българските преселенци са намислили да се върнат в своето отечество, защото секи един човек тряба да живее заедно със своите братия и да търси щастие в своята собствена къща. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 27, 17 декември 1871.

В Битоля желаят да си направят нова българска черкова и за тая цел само 13 души са дали 1300 лири. (А в Букурещ живеят около 30 000 българи, които ни пара не дават за такива ситни неща. Единствената наша букурещка българска черкова е сякога празна, а механите и кавенетата са сякога пълни. А България очаква от румънските българи твърде много! Знаете ли, наши мили братия, че у нас тука няма ни родолюбие, ни религия, ни. . . да премълчиме, защото е срамота. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

Из Калофер ни пишат: «Сиромашките жени са се наканили да сурвакват с хурките си едного из нашите чорбаджии, както тия сурвакваха по-преди насред пазарът Х. Н. Кюйобашиски, който беше поискал да зема от жените дамгапарасъ по 20 пари от сяка хурка и по 5 пари от секи топ прежда. Тегло безкрайно — гайтанът не върви! Мъжете са се разбягали по чужбина, а жените са оголели и обосели под дебелата сянка на Абдул Азиса. Тия сиромаси хорица не са в състояние да нахранят ни децата си, а камо ли да плащат на правителството такива големи даноци! Много сиромашки жени се оплакаха на мюдюринът от нашите чорбаджии, но и мюдюринът ги помилва с тоягата по гърбът.

Захванаха да правят царският път и чорбаджиите ни си намазаха устните. Нашите граждани събраха потребните за тоя път пари и дадоха ги на камзамалите (на Петра Фурнаджият и на Христа Андреевича), но тия ги дадоха на чорбаджиите, които ги и изядоха. Сега гражданите трябало да платят втори път, защото пътят още не е направен. Нашите еснафи са отишли сега да се съдят с чорбаджиите в Пловдив, но чорбаджиите ще да надвият, защото за сиромасите няма утеха. Само тая година нашите чорбаджии изядоха 43 хиляди гроша. Да е жива Калифорния! По-лани галаталийският еснаф изпроводи в Калофер Лазара Рашкова да прегледа сметките на чорбаджиите, но Рашков стана жертва на тяхното безкористие и обеси се. Чорбаджиите набедиха тоя сиромах, че е бунтовник.»

Свобода, г. II, бр. 30, 8 януари 1872.

Из Виена ни пишат, че чешките депутати изпроводили до българските представители в Цариград следующият адрес: «Драги братия българи! Вие влазяте днес в своят исторически живот и побеждавате своите противници. Вашите неприятели употребляват против вас сичките свои сили, за да ви станат на път и да задържат вашето движение; тия са готови даже да пожертвоват и своите собствени предания и своето черковно величие, за да унищожат българският елемент и да го накарат да се повинява, но вие сте вече будни и работите. Ние, които се намираме и сами в такива също условия, в каквито се намирате и вие, оценяваме сичките ваши мъки и старания, но с нищо повече не можеме да ви помогнеме освен със следующите думи: «Продължавайте своята борба и «когато дойде женихът (младоженецът) в полунощи», то да ви намери будни. Борете се с неприятелите си и защищавайте своята славянска народност, която сте увардили в най-критическите времена. Ще да дойде време, когато сичкото славянство ще да се събере в Солун, ще да отслужи обща литургия и ще да се помоли на нашите равноапостолни братия Кирила и Методия за славянското освобождение. И така, вашите чешки братия идат днес да ви изразят своите искрени доброжелания и да ви пожелаят добър успех и спасение на вашата народност! Молиме бога и неговите угодници св. Кирила и Методия да ви дойдат на помощ, да ви благословят със своята десница и да посеят между вас съгласие, постоянство и братска любов, защото само там може да бъде успех, дека има споразумение и честност. Борете се, но борете се честно и християнски,

за да види и Портата, и европейските сили, че славянските народности са силни и нравствено, както са силни и материално. Виена, 1872 г., февр. 2 (януар. 21).»

Из Цариград ни пишат следующето: «Против руският посланик в Цариград са се въоружили в последньо време и гърци, и българи, и секи из тях иска да докаже, че г. Игнатиев е главният виновник в гръко-българските несъгласия. Аз познавам твърде добре г. Игнатиева, зная така също отчасти и неговите понятия за българският черковен вопрос и затова мога да ви уверя, че г. Игнатиев е по-напред от сичко славянин, следователно той никога не може да бъде противен на българо-славянските интереси. Г. Игнатиев е бил сякога безпристрастен човек, а ако понякогаж и да е правил погрешки, то в това отношение е крив не той, а вашите балабанови, х. иванчовци и пр. Г. Игнатиев беше единственият човек, който моли патриархът да не проклина българските архиереи. Това казва даже вашият вестник «Македония». (Дай боже да е така! — Р.)

Свобода, г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

Из Цариград ни пишат, че българите из Сереската, Неврокопската, Охридската и Битолската епархия изпроводили до българският привремен синод такива писма, в които се говори, че тие ще да бъдат членове на българският екзархат. Подобни писма са изпроводени и до везиринът.

Свобода, г. II, бр. 36, 19 февруари 1872.

Някой си болградченин ни пише, че във времето на своето пребивание в Галац той открил много злоупотребления, които били направени от г. Войникова. Ние се отказваме да поместиме дописката на тоя господин по две причини: първо, защото той крие името си и не излазя явно пред публиката, за да докаже фактически Войниковата безсовестност; второ, защото нашата редакция няма време да се занимава с частни личности. Ако г. Войников е крив, то нека го осъди галашката община.

Свобода, г. II, бр. 38, 4 март 1872.

Из Цариград ни пишат, че там се било съставило някакво си дружество, което има цел да убива народните предатели. Г. Генович е вече получил писмо от това дружество, в което се говори, че ако се той не поправи, то да се приготовлява на път към онзи свят. Сичкото това е принудило г. Геновича да предаде редакцията си на г. Икономова.

Пишат ни из Русчук, че покойният Ангел Кънчов, преди да дойде на русчушката скеля, бил у Чорапчиева, а това явно вече свидетелствовало, че Ангел е бил предаден от него. В Русчук търсили някакъв си комитет, който по мнението на Расим паша събирал подписи против самият валия. Комитетът мислил да помоли везиринът да избави Дунавският вилает от валията, който в последньото време не знаял що прави.

Свобода, г. II, бр. 39, 11 март 1872.

Из Русчук ни пишат: «Мнозина мислят — и това е вярно, — че покойният А. Кънчов не се е убил сам, а убила го е полицията.»

В «Моск. ведомости» пишат из Цариград следующето: «Преди няколко деня беше запрян на три месеца българският вестник «Македония», който служеше като тайни орган на протестантските мисионери и който систематически противодействуваше против дружелюбното окончание на българо-гръцките несъгласия (??!!!). Той подбутваше в последньото време българите, за да се отделят от патриархът (!) и да направят схизма.» (??? Ако би изрекъл тия думи някой гръцко-фанариотски вестник, то ние би премълчали, както и сякога; но към «Моск. ведомости», които имат чест да се наричат славяно-руски вестник, ние не тряба да бъдеме така снизходителни. В сяко наше народно движение тоя руски вестник види протестанти, поляци, католически пропагандисти и йезуити!. . . Ние мислиме, че е срамота вече да лъжеме един другиго. «Македония» била протестантски орган, «Народност» — полски орган, «Дунавска зора» — йезуитски орган! А сичкото това произлазя от туй, че дописниците на «Моск. ведомости» не познават българският народ, не познават неговите стремления и неговите цели. Ние познаваме твърде добре «Македония» и можеме смело да кажеме секиму, че тоя вестник е български орган, който отговаря на българските потребности. И така, ако г. Катков има сметки с поляците и с протестантите, то нека ги търси на друго място, а нам да даде

покой. Нашият народ е православен и защищава своето православие не от лицемерие, а по убеждение. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 40, 18 март 1872.

Читателите ни вече знаят, че в Битоля се прави българска черкова. Битолчени са намислили да напишат над черковните врата следующите думи: «105 години страдахомъ подъ Фенеръ и днесъ избавихомся. 1872 г., януария 6.»

Свобода, г. II, бр. 41, 25 март 1872.

Из Велес известяват, че тамошните българи са се заклели в черковата тържествено да не принимават във Велешката епархия ни едно духовно лице, което припознава патриархът за глава на българската черкова.

Свобода, г. II, бр. 45, 22 април 1872.

Сереските села искат да се съединят с българската екзархия. Разказват, че гърците в Серес правили големи интриги пред правителството против българите.

Из Цариград явяват, че българските представители са молиле екзархът да земе своето писмо, което той беше изпроводил на патриархът, назад и да помоли правителството да одобри уставът. «Македония беше запретена; но. . . х. Иванчо и неговата компания казали на в. везирин, че Славейков е революционерин, а неговият вестник е бунтовнически орган. Екзархът ще да служи на 11 мая и без благословението на патриархът.

Из Крайово ни пишат, че г. Стефан Берон се бил обещал да даде писмено доказателство, че ще да пожертвова мушията на покойният д-ра Берона за българските училища в България. Това писмено свидетелство щяло да се даде на г. Евлогия Георгиева. Ние се научихме из достоверен източник, че г. С. Берон не е изпълнил своето обещание.

Свобода, г. II, бр. 46, 29 април 1872.

Дебралиите искат да се съединят с българската йерархия. Скоро и техните депутати ще да дойдат в Цариград.

Свобода, г. II, бр. 47, 6 май 1872.

Из Браила ни пишат: «Вие се чудите защо г. Стефан Берон не е изпълнил обещанието си, което той уж бил дал в Крайово. Г. Берон никога и пред никого не е давал дума, че ще да даде на г. Евлогия Георгиева каквото и да е писмено свидетелство за стриковата си мушия, защото неговата чест стои по-горе от сичко. Г. С. Берон ще да даде сметка само на българският народ.»

Свобода, г. II, бр. 48, 13 май 1872.

«Ауг. вестн.» сънува, че турското правителство е открило Българският революционни комитет, който се намира в Ромъния. Покойни Ангел Кънчов бил министър при българското привременно правителство. (Немският вестник тряба да получава верни известия из собствените ръце на Василаки ефенди. А какво ли ще да каже «Дунав»? — Р.)

Свобода, г. II, бр. 49, 20 май 1872.

В «Левант Таймс» е напечатано кратко изследование за днешното състояние на българският народ, в което се говори, че в Ромъния се издавали два български вестника (един в Букурещ, а други в Браила), които са органи на русо-българските комитети. Ние се сещаме, че един от тия вестници тряба да е нашият, а кой е другият, т. е. онзи, който се издава в Браила, ние не знаеме. Да не е «Хитър Петър»? Ако е «Хитър Петър», то тоя вестник — като разгледаме добре неговото направление — не е нито руски, нито комитетски; той си е «хитърпетровски».

Колкото за «Свобода», то ние сякога можеме да докажеме на ингелизкият вестник, че неговите предположения са не съвсем верни. «Свобода» е орган на българският народ; тя говори и изказва това, щото мисли и щото сънува секи българин. Ние мислехме, че само маджарските и немските вестници са способни да видят насякъде руско масло и руски интриги, а сега се уверихме,

че и ингелизките ренегати гледат през очила. Когато един човек се решава да определи направлението на един вестник, то тряба да е познат с тоя вестник, а «Лев. Таймс», както се види, и през плет не е видял «Свобода».

Свобода, г. II, бр. 50, 27 май 1872.

От няколко твърде важни лица в Цариград ние получихме следующата забележка: «Молиме сичките български учени и редактори да избришат из лексиконът си имената Тракия и Македония и да ги заменят със Западна България и Южна България. Молиме и г. Славейкова да измени титлата на своят вестник. Това тряба да стане колкото се може по-скоро, защото гореказаните названия разединяват народът ни и сеят между нази раздори. Който обича народът си, той тряба да послуша нашият глас.» (Ние приимаме сичкото това на драго сърце и заклеваме се да изпълниме честно обещанието си. — Р.)

В «Левант Таймс» пишат, че солунските гърци изгонили владиката си за това, защото той дозволил на зографските калугери да служат на св. Кирил и Методий. Патриарханата мисли да изпроводи в Солун един екзарх. (По-добре би било да изпроводи един ахамбашия, защото Солун има голяма нужда от такъв един човек. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 51, 3 юни 1872.

Из Русчук ни пишат: «Нашето правителство е полудяло. В Русчук са докарани около две хиляди селяни българи, които са длъжни да возят пясък и камъни за русчушките калдъръми. Разбира се, че сичкото това става в най-работното време, когато на селенинът огън гори на главата. Селените се оплакаха на поп Петра, т. е. на нашият иконом, но той им рече, че са бунтовници, и заповяда им да гледат царската работа малко по-внимателно. Руският консул, господ здраве да му дава, е единственият наш защитник.»

В «Македония» пишат: «С благодарение се научаваме, че тяхно благородие (със свинските цървули. — Р.) г. Кръстович и г. х. Иванчо Пенчович, възнаграждаеми за верните си услуги (олеле, мамко!) на държавата, са възвисили по чинът и на оброкът (??) им се при-

бавило още по 5000 гроша. Честитим на т.т.б.б. (о, г. Славейков! И ти ли, верни Бруте, си захванал да лапаш месо и кости? И ти ли си захванал да се радваш, когато се унижава ближният ти? Ти си длъжен не да се радваш и не да честитяваш, а да вникнеш и да оплачеш сичките български изроди, които продават народът си за едно петало. — Р.) наградата и молитствуваме им сяко преуспевание.» (Ако г. Славейков захване да чете молитви за сяка една награда, която получават турските чиновници от правителството, то неговата жълтица тряба да стане мангър. Чудни биват хората: един се хвали с честност, а други с подлост. — Р.)

По Западна България стават такива волнения, които твърде лесно могат да произвеждат кръвопролитие. Борбата, която произхождаше досега по Северна и Южна България, прескокна през Доспатските планини и пресели се в Серес. Гърците са побеснели до такава степен, щото употребляват и най-подлите средства против българското движение. Сереският антихрист проклел даже и децата, който ходят в българското училище.

В «Курие д'Ориан» пишат, че турската власт в Солунската епархия употреблява сичките си сили, за да удуши българското движение. Тая власт заставлява българите насила да се повиняват на гръцкото духовенство и да му плащат данок. Българският патриарх ходил при министърът на вътрешните дела и разговорил се с него за тия неща. Гореказаният вестник мисли, че победата ще бъде българска.

Из Цариград ни пишат, че Панарет Пловдивски се е определил за митрополит в Пловдив. Ние мислиме, че такъв един умен и енергичен епископ, какавто е Панарет, повече е нужен в Битоля, нежели в Пловдив.

Из Пловдив ни пишат: «Един овчар донесъл на Дочооглу в Калофер едно писмо и един куршум. В писмото било и писано: «Ние сме 29 души и намираме се на Балканът. Да ни проводите 29 хиляди гроша, тютюн и цървули. Ако не изпълниш волята ни, то тоя куршум ще да ти прониже червата.» Дочооглу обади за това на властта и тя изпроводи 5—6 голака да гонят хайдуците. Тежко им на балгурът! И в Копривщица са се появили народни хайдуци. Дано посмажат носът на лъженчени и на златичени, защото тие злодеи са заборавили вече 1867 година!» (Подобни хайдутлуци не

тряба да стават. Доколкото е свята народната революция, дотолкова е гнуснав хайдутлукът. — Р.)

Свобода, г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

Из Серес являват, че между гърците (цънцарите) и българите ожесточената борба се увеличава сѐ повече и повече. Сереските села са захванали да се пробуждат.

Из Цариград ни являват, че солунските българи не припознават вече гръцките архиереи. Владиката събирал данокът си с помощта на турските гавази.

Свобода, г. III, бр. 2, 8 юли 1872.

24 души свищовци решили, щото г. Славейков да играе по тяхната свирня, защото Свищов е много благонравен град. Ще ли Славейков да послуша тия велемъдри съвети, това ще да докажеме до неделя в «Знаеш ли ти кои сме?», а сега ще да кажеме само, че нашите чорбаджии въобще са се научили да чорбаджийствуват и дето тряба, и дето не тряба; а свищовските базергяни желаят щото и кравите да мукат свищовски. «Ти, г. Славейков, тряба да не въставаш против екзархът, защото ние, свищовчене, твърде обичаме екзархите; ти тряба да хвалиш даже и вонещите шарани, защото свищовлиите обичат риба; най-после, ти тряба да мислиш свищовски, защото ние сме свищовлии. Чуеш ли ти, г. Славейков? Ако ти не послушаш нашите съвети, то тежко ти и горко ти!»

Свобода, г. III, бр. 4, 22 юли 1872.

«Македония» е открила против х. Иванча и против неговата компания страшен батареен огън. Най-много тя гощава отца Балабанова. «Сичките ваши достоинства са отишле на облаците, говори «Македония», а на земята са останале само предателства и шпионства, с които се отличава вашият характер. И вие имате още очи да излазяте пред светът и да се препоръчавате за честен човек и за народолюбив българин! Вие преди малко време се отказвахте даже от своето име и говорехте, че не сте българин! Кога станахте патриотин и дръзнали сте да безчестите ония хора, които са съсипали

и имотът си, и животът си за българските дела?» (Ние мислиме, че отец Балабанов, х. Иванчо и г. Найденов не заслужават да им се отговаря толкова дълго и толкова човечески. На кучетата отговарят не с думи, а с тояга. Хората обикновено критикуват само ония паднали личности, които могат да се изправят и да станат хора; а х. Иванчо и отец Балабанов не принадлежат в числото на тия личности. Х. Иванчо е подъл и низък съзнателно, а отец Балабанов е родена подлост. А кой може да оправи старото криво дърво? — Брадвата и огънят. Я попитайте х. Иванча що е чест и що е благородство? Ние сме уверени, че той ще да ви каже така: «Честта е пари, а благородството е чиновничество.» Един от турските чиновници, който за нашето нещастие се нарича българин, беше казал едному така: «Моят дослук е на коляно, защото аз не съм вече българин, а турски чиновник. Моята длъжност ми дава право да бъда и предател, и шпионин.» Кажете ни сега, могат ли да се поправят подобни личности? Ние съветоваме г. Славейкова да плюйне и да ги остави, защото твърде лесно може да намачка краката си. Подобни личности, какъвто е х. Иванчо ефенди, са способни да направят сякакви пакости. Котката дращи и чуждите, и своите. Колкото за българският народ, то той отдавна вече е оценил и х. Иванча, и отца Балабанова, и г. Найденова както тряба. Честните хора гледат на тях с дълбоко презрение. — Р.)

Свобода, г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

В същият вестник [«Право»] являват, че синот на П. Славейкова, Ив. Славейков, бил затворен от полицията, но на другият ден го освободили. Затворили някоя си Катерина (?), която живяла у г. Славейкова (?!). Тая Катерина щяла да се тури под истиндак (??!). Назначена е вече и комисия, която ще да съди г. Славейкова.

Свобода, г. III, бр. 8, 19 август 1872.

Из Цариград являват, че г. Славейков е затворен при Мирковича, при Сапунова и при Гълъба. Това известие ни докара на умът да попитаме турското правителство защо то държи д-ра Мирковича? Пишат ни, че Миркович и досега още не е изпитан. Такива неща могат да се вършат само в Турция. Три години държат човекът, без да му кажат защо го държат и в какво го обвиняват! Ето ви и реформи!

Във «Видовдан» пишат из Цариград: «Синодът (съборът), който е повикан от вселенският патриарх, никак не може да се отвори. Сичките членове, които са повикани да участвуват в заседанията му, са се разделили на две партии. Едни говорят, че патриархът тряба да се помири с българете — ако би било потребно за това даже да се употребят и жертви, защото се боят да не стане схизма; а други се държат своят панеленически поглед и нямат намерение да прекрачат нито една крачка. Причините, които са заставили турското правителство да затвори редакторът на българският вестник «Македония», по думите на полуофициалните турски вестници, са тие, че той бил умешан в някакво си съзаклятие, което уж се било приготовило в Букурещ. (?? Види се, че Митхад паша управлява турското господарство. Той човек не може без комитети! — Р.) Тая приказничка, говори дописникът, няма никакво основание, следователно и аз ви я разказвам като приказница.» — Същият дописник казва, че Росия е влезла вече с патриархът в преговори за българският черковен вопрос.

В немските вестници телеграфират из Цариград, че турското правителство открило съзаклятие между българските емигранти. (Това важно известие ние ще да обясниме така: Турските шпиони са съставили комитети, за да лъжат с тях правителството и да земат парите му. Обершпионинът изпровожда в Ромъния едного из своите подчинени, който му пише, че е открил комитетските дела. Това писмо се занася на министерството и различни дембели се хранят от правителството и предават своите съвсем невинни братия. Митхад паша знае, че го лъжат, но той не може без комитети. Ние ще да кажеме още и това, че самото правителство или самите шпиони щат да научат народът ни да прави комитети. Замечателно е, че самите турци не стават шпиони. А нашите българи? — Р.)

Свобода, г. III, бр. 9, 26 август 1872.

В «Право» пишат: «Миналата сряда вечерта Катерина, която се беше хванала от полицията (думата полиция е написана в «Право» с голямо П, защото х. Иванчо е действующе лице в тая полиция — р.) и беше под истиндак, пуснала се под поръчителство. Казват (ужка г. Найденов не знае — р.), че на другият ден, в четвъртък, сичките работници на г. П. Славейкова (Найденов се радва — р.) били повикани в министерството на полицията (пак голямо П — р.) и били изпитани за някои работи. (Я кажи ни, г. Найденов, какви са тия работи? — Р.) Те са се пуснали истият ден. (А защо х. Иванчо е дозволил да ги пуснат? Не знае ли той, че и котката на г. Славейкова не разделява неговите убеждения? Изколи ги сичките, х. Иванчо ефенди! Набий ги на кол! Господин Найденов и о. Балабанът щат да ти помогнат. — Р.)

Свобода, г. III, бр. 10, 2 септември 1872.

??? Кажете ни, защо затвориха Славейкова? Кажете ни, защо го продържаха в затвор цели два месеца? Кажете ни най-после, защо сега са го пуснали? Ако Славейков е крив, то Митхад паша би «трябало да го обеси», защото това е негов занаят, а ако той е прав, то в. везирин е длъжен да затвори х. Иванча като клеветник и като возмътител. Ние се надеяме, че правителството ще да се постарае да реши тия три вопроса. Затварят човека, държат го два месеца и после му казват: «Ха сиктир!» И не срамуват се! Де са к о м е т и т е, х. Иванчо? (Н а й д е н о в п л а ч е и з а в е с а т а с е с п у щ а.)

Свобода, г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

Из Търново ни пишат, че х. Дервишаа е съвсем вече полудял. Той затваря по Лясковец и малко и голямо и търси някакви си «комети». Учителите са оставени под кефил. Тоя разумен турчин мисли, че комитетът е печени тикви.

Свобода, г. III, бр. 12, 16 септември 1872.

Преминалата неделя екзархът служил тържествена служба на Фенер и ръкоположил за охридски митрополит дяда Натанаила. После службата дядо Панарет прочел пред народът едно «словце», в което се говорило за незаконните действия на фанариотския патриарх и за бъдъщето на българският народ. Екзархът благодарил бога, че е избавил и македонските българи от грьцките нохти. Тържеството било твърде голямо. Лазар Йовчев е посвещен за дякон.

Свобода, г. III, бр. 14, 30 септември 1872.

Из Пловдив ни явяват, че правителствените чиновници правили в тия крайове различни злоупотребления. Десятокът от храните се бил преобразил в петдесяток, от овцете вземали 30%, а от лозята 60%. Селяните се били решили да напуснат догодина лозята си, а овчерите мислели да изколят овцете си.

Свобода, г. III, бр. 16, 14 октомври 1872.

В «Турция» пишат из Одрин, че миналата неделя в тоя град се прочел актът за провъзглашението българският народ за схизматически. Когато един из поповете се качил на амвонът и захванал да чете тоя акт в ерусалимският метох, то верующите го изпъдили из черковата. Българското население било разярено твърде много. Едренските села и по-голямата част от градът не припознават фанариотският патриарх.

Свобода, г. III, бр. 17, 21 октомври 1872.

Из Охрида ни явяват, че в тая епархия съществуват само 13 гръцки семейства, т. е. само 13 семейства са изявили желание да останат под управлението на патриархът. Това известие ние добихме из достоверен източник.

Свобода, г. III, бр. 18, 28 октомври 1872.

В «Курие д'Ориан» пишат из Серес, че тамошният гръцки владика с помощта на местните власти запретил на българите да четат в черковите си и в училищата си български. Когато българите поискали да знаят кой е дал право на фанариотският владика да затваря черковите им и училищата им, то каймакаминът им отговорил, че той има предписание из Цариград. Българите телеграфирали в Цариград и попитали екзархията какво да правят. Цариградското правителство е отговорило, че то не е давало на серескиятт каймакамин никакви приказания. Подобни дела могат да стават само в Турция.

В «Право» пишат из Куманово, че гръцкият епископ из Скопие дошъл в градът им и поискал да служи литургия. Народът се възпротивил, но турските власти помогнали на епископът да извърши

службата си насила. Щещ не щеш — нá ти боже молитва! Ние не можеме да разберем защо турските власти се мешат в нашите черковни работи? Парички, парички! Когато кумановските граждани телеграфисали на валията в Призрен, то той тутакси повелел на Паисия да остави градът.

Почти сичките руски вестници говорят, че българите имат пълно право да се отделят от фанариотската патриархана. Но найяростният защитник на българските интереси е «Голос». По мнението на тоя вестник не българите са се отделили от великата черкова, а фанариотите, следователно не българите са схизматици и еретици, а гърците.

Свобода, г. III, бр. 20, 20 ноември 1872.

Из Цариград ни явяват, че в Солун произхожда голямо волнение между гърците и българите. Правителството поддържа гърците, защото тие не били панслависти.

Из Плевен ни явяват, че хайдушката чета, която беше обрала пощата недалече от Орханието, е турена под тежки мъки. На турските власти се иска, щото хайдуците да кажат, че тие са действовали по повелението на някакви си комитети, и хайдуците изпълнили желанието им. Разбира се, че един човек, който е турен под подобни мъки, твърде лесно може да каже, че го е пратил сам бог или сам султан Абдул Азис. Разказват още, че са затворени около 100 души, между които има и чорбаджии, и турски чиновници. Чудеса!

Почти сичкото гръцко блато се е разкрякало против Росия за нейното отношение в българският черковен вопрос. Било би твърде интересно, ако гръцкият синод прокълне и Росия.

Свобода, г. III, бр. 21, 18 ноември 1872.

Цариградският дописник на «Моск. вед.» говори, че турското правителство било намислило да изпроводи Митхад паша да обиколи Едирненският и Дунавският вилаети и да излови сичките кометаджии. Когато прочетохме тия редове, то ни дойде на ум българската пословица, че «за лудият и патката е славей». Митхад паша, коми-

тети, бесилници и пр., и пр., а умните хора говорят, че турското правителство си копае гроб само.

Независимост, г. III, бр. 24, 3 март 1873.

Из Демотика пишат, че тамошните българи не пущат ни в градът, ни по селата гръцкият архиерей. Българите искат да им се изпроводят български архипастири.

Независимост, г. III, бр. 25, 10 март 1873.

Из Цариград ни явяват, че в Дебър съществува голямо волнение против гръцкото духовенство. Някакъв си архимандрит бил изгонен из едно село от жените с камъни. Тоя фанариотин закачил една жена.

Независимост, г. III, бр. 26, 17 март 1873.

Из Цариград ни явяват, че в Серес съществува голямо волнение между българите и гърците. Гърците се стараят да затворят българското училище, което е вече пълно с ученици. Учителят бил проклет от гръцкият архиерей. Сичкото това свидетелствува, че гърците са полудели.

Независимост, г. III, бр. 28, 31 март 1873.

Из Дебър явяват, че гръцкото духовенство е принудено да бяга и да спаси главата си. Дебралиите не припознават вече гръцкият патриарх. Католиците проповядат.

Независимост, г. III, бр. 29, 7 април 1873.

Из Русчук ни явяват, че ако правителството не дозволи на екзархията да изпроводи славяно-българско духовенство по славяно-българските области в Македония, в Албания, в Тесалия, в Босна и в Херцеговина, то и последните гърци ще бъдат изпъдени из българските епархии в България.

Научаваме се из достоверен източник, че българското периодическо списание «Читалище» е запретено по ходатайството на Генович ефенди. Г. Генович рекъл на министърът, че Славейков, който в последньото време беше назначен за редактор на гореказаният вестник, е бунтовник и неприятел на Турската империя (???). Подобни подлости могат да стават само у нас!

Свобода, г. III, бр. 30, 14 април 1873.

В «Право» е поместена една твърде правдоподобна статия под заглавие «Ужасните приключения в Прилеп». Из тая статия ние ясно вече виждаме, че в Турция са настанали кърджелийски времена. А може ли да бъде другояче, когато в цялата империя владее съвършена анархия? Министрите падат секи ден, местните власти се меняват сяка нощ, а разбойниците владеят съвсем неограничено. А ще ли това положение да се продължава дълго време? — Християнските народности на Балканският полуостров са длъжни да търпят, за да се не компрометират пред Европа или пред г-на Геновича. «Работите са достигнали до крайности — говори тая статия. — Населението е паднало в отчаяние, защото никой не чуе гласът му, а секи ни коли като ягънца. Първенците са готови да се изселят, защото пред тях зеят гробове и смърт. Ужас и трепет са овладели насякъде.» С една дума, турците секат своите верноподаници като прясно сирене, а българските изроди се хвалят с кротостта и благоразумието на турските държавници.

Независимост, г. III, бр. 32, 28 април 1873.

Из Охрид ни явяват, че тамошното българско население е помолило екзархът да изпроводи в тоя град български епископ колкото се може по-скоро, защото гърците правят всевъзможни интриги. Гръцкото беснило е безгранично. Гръцките епископи подкупуват различни нехранимайковци и изпроваждат ги да убиват българските попове и учители. В писмото се излагат и много факти.

Независимост, г. III, бр. 33, 5 май 1873.

Из Шумен ни явяват, че гръцкото население в тоя град е готово да полудее. Българете са се разделили на партии. Един от

поповете, по име Йордан, се е отделил от екзархията и съединил се е с гърците. Каймакаминът поддържа гърците и подклажда дърва под огънят. Няколко гъркини разбили с камъни прозорците на девическото училище; а няколко гръцки хайти искали да бият учителката. (Ние получихме това писмо из Русчук, но не напечатахме го цяло само за това, защото е поместено буквално във в. «Право». — Р.)

Независимост, г. III, бр. 34, 12 май 1873.

Българското общество «Възраждение» в Солун моли сичките български общини да му помогнат да изгради в тоя град една българска черкова, която да носи име «Св. Кирил и Методия». (Ние сме уверени, че не само българите, но и сичките други славянски племена ще да посрещнат това дело с голямо съчувствие. Ние съветоваме настоятелството да обяви за своите намерения и в другите славянски вестници. — Р.)

Независимост, г. III, бр. 35, 19 май 1873.

Из Русчук ни пишат от 29 мая за следующите турски варварства: «Някой си безграмотен учител в Джумаята, когото изтласкали из училището за неговата неспособност, пожелал да си отмъсти. Тоя господин поискал да компроментира пред правителството своите другари, т. е. другите учители, а особено г. М. Радославова, който е един от най-способните младежи. Гореказаният хърсъзин написал едно писмо и хвърлил го между книгите на Радославова, а после явил на правителството, че Радославов е бунтовник и кометаджия. Той разказвал още, че в различни времена е виждал у Радославова всевъзможни бунтовнически книги, брошури и вестници. Разбира се, че когато гореказаният учител хвърлил в одаята на Радославова писмото, то му хвърлил и няколко броя от «Независимост». И така, правителството и наистина намерило у Радославова писмото и няколко броя от «Независимост», но Радославов казал, че тие не са негови и че той никога не е имал в къщата си подобни неща. Когато правителството ровило книгите му, то намерило една фотографическа карта, на която били изобразени три лица. Едно от тие лица е Сава Геренов (учител в Сливен). Правителството тутакси телеграфисало в Сливен да хванат Геренова и да го изпроводят в Джумаята. Разбира се, че сливенските власти, които

са твърде «ревностни» (гл. в. «Право») мъже, хванали не само Геренова, но и М. Грекова и изпроводили ги в Джумаята. Греков е руски подданик. Хванатите били оковани в синджири и изпроводени в Джумаята с 25 души казаци. Тие млади хора са страшно мъчени.» (A la фиранга. — Р.) «Из Джумаята тие бяха докарани в Русчук с голяма стража и с дебели синджири. Двамината и до днес още са затворени, а г. Греков е пуснат, защото е руски поданик.» (И така, руският поданик, който има защита и покровителство, е прав; а султанската рая, която се управлява по Арнаудовите закони, е крива! Султанът е баща на сичките свои поданици без различие. — Р.) «Аз се разговорих с едного от гореказаните младежи и той ми разказа, че «миролюбивото» и «честното» (гл. в. «Неологос») правителство го е мъчило със страшни мъки. В Джумаята и в Разград местните власти са показали над хванатите сичките свои азиатски страсти и сичкия свой безобразен фанатизъм. Сливненският каймакамин искал даже да ги убие.» (А нашите цариградски вестници ни уверяват, че раята живее райски и че «кротостта» на правителствените чиновници е твърде голяма! Имате ли совест, г. Генович! Защо лъжете светът, когато твърде добре видите, какво се върши около вас? А ти, «Право»? Ти тряба да явиш на публиката, че екзархията ще да поправи сичко. Когато едни хора се решават да убиват, да бият, да мъчат и да оковават в синджири виновниците, преди да ги изпитат, то и х. Иванчо не може да очаква от тях ни правосъдие, ни правдолюбие. А де са реформите? Де са министерските обещания? Де са султанските хатихумаюни? Ние се надеяме, че европейските русчушки консули няма да оставят и това гнусаво дело без внимание. Ако консулите желаят мир и тишина, то тряба да турнат на турците тежка юзда, защото сяко едно варварство, сяко едно насилие, сяко едно гнусаво дело ще да намерят и отмъстители, и решителни юнаци. Несправедливостите раждат революция, а революцията разваля и лошавото, и доброто. — Р.)

Независимост, г. III, бр. 37, 2 юни 1873.

Научаваме се из достоверен източник, че покойни Васил Левски е предаден от двама ловчелии. Един из тях по име Добри е механджия, а другият по име Пано Петков е обявлен чапкънин. Това известие се потвърдява с множество факти. Тука е помешан и един поп, но ние и до днес още не сме известени доколко е голямо неговото предателство.

Из Цариград ни пишат следующето: «Преди малко време аз бях в Азия и научих се, че нашите българчета, които са заточени в Акия, търпят големи мъки. Правителството ги е обковало с дебели синджири и не пуща ги да излязат из темницата. За храна им се дава една ока хляб и една кофа с вода. Най-напред в тая темница са били десет души, но сега са останали само 8, защото двамина са се вече поминали. Поминали са се: Иван Пейоглу из Казанлък и Божил Димитров из Куманово, а живи са: поп Димитър из Лом паланка, Ангел Тихо Обретенов из Русчук, Тошо Симеонов из Раковските села Галичи, Марин Нейков из Свищов, Сава Кънчов из Търново, Дончо Стоянов из Ески Захара, Христо Николов из Шипка, Кръстьо Минков из Казанлък. В Деарибекир се намират затворени още осем души. Между тях има и един сърбин. Сръбското правителство и цариградският сръбски капукехая много пъти са питали правителството за тоя човек, но османлиите им казват, че той не е вече жив. Това е лъжа.»

Независимост, г. III, бр. 38, 9 юни 1873.

Из Пловдив ни являват следующето: «Хаджи Ставре е човек на 65 годин. Тоя велики елинин е родом из Станимака, но преселил се е в Хаскьою много отдавна. Най-напред той бил кьочек, а после станал к е л е ш в едно турско кавене. Разбира се, че подобни хора имат множество покровители и верни приятели. Турците никога не заборавят старите заслуги на тие личности. Когато тоя елинин поостарял, то захванал да продава другите. Късметът му е бил твърде голям. Днес тоя елински патриотин има няколко дюкяна, множество къщя, фурни, шарлаганджийници и пр. Когато някой търговец захване някоя по-голяма работа, то х. Ставри го прави ортак и после малко време го пуща без риза. Много хорица са развалили къщята си чрез неговите благодеяния! Той съсипа х. Георги Рабаджията, който беше богасерин; той съсипа и дяда Ваня и зема му ханът. С една дума, х. Ставре е чорбаджия от главата до петите. Днес тоя тиранин е усвоил почти сичко Хаскьойю. Турците му помагат, защото земат по една част от сичко, щото той и да завладее насила или безправно. Когато гражданите из тоя град поискаха да си направят българска черкова, то х. Ставре, с помощта на турските власти, им запрети; но г. Дойчин, който беше харизал мястото, направи над зданието два комина и турците бяха принудени да не развалят зданието му. Дойчин говореше, че си прави къща. След малко време х. Ставре се увери, че Дойчин го е излъгал, и изпроводи

няколко души гаджали да го убият, но Дойчин побягна в Цариград и върна се с и р а д е. Това се повтори и в с. Узунджово. Когато в това село се направи черковата, то х. Ставре с помощта на правителството накара селяните да четат гръцки. Разбира се, че и Узунов е имал достатъчно причини да пушка срещу тоя изедник. Аз мога да ви уверя, че рядко се намира в Хаскиевският округ такъв един човек, който да рече, че х. Ставре не му е изял воловете или барем магарето. Такива изедници тряба да се чистят. Ако Узунов не е можал да успее, то ще да успее други. Не може вече да се търпи! За гъркоманите е ударил вече последният час. Отмъщение! Семето, което е посеяно от нашият в е л и к и м ъ ч е н и к, е захванало вече да расте. Нека бъде благословено името на хъшовете! (Амин! — Р.)

Из Цариград являват, че в Дебърският округ почти секи ден стават всевъзможни убийства. Множество българи са били принудени да оставят селата си и да побягнат в горите. Турските насилия са ужасни.

Независимост, г. III, бр. 41, 30 юни 1873.

Из Търново ни являват, че Сливен и Котел се намират в обсадно положение. Правителството е запретило да се продава из тия градове газ, кибрит, зехтин и други възпламеняющи ся неща, защото се бои от пожар. Произхождат множество затваряния. Турците са аздисали. Убийства, насилия и различни зверства стават почти секи ден. Търсят «кометата». Който има парици, той е и «комета». Могат ли подобни хора да очакват милост и от нази.

Независимост, г. III, бр. 42, 7 юли 1873.

Из Охрид пишат в «Курие д'Ориан», че между българите и гърците съществува голяма борба. Из сичко се види, че българите ще да останат победители. В Серес произхожда същото. Народът не приема гръцките епископи и проклина ги. Разказват, че жителите из няколко доспатски села прогонили владишките дякони, които били изпроводени из Серес да събират владичината. Когато серееският владика получил известие за това дело, то отишъл сам с няколко души турски заптии да «просвети» невежественият народ,

но непокорните селяни посрещнали и него с псувни и с камъни. (Друго спасение няма. — Р.)

Независимост, г. III, бр. 45, 28 юли 1873.

Из Цариград ни являват, че Охридската епархия се е решила да не принимава вече ни един гръцки поп. Правителството поискало да употреби насилие, но уплашило се от народната енергия и подвило опашката си. «Ние сме схизматици! Ние сме бугари. Не кеме проклетите гърци!» — викал народът. На 11 майя насмалко щяла да произлезе резня.

Из Габрово ни являват, че турските заптии ходят по селата и правят всевъзможни пакости. Няколко души черкези нападнали на двама косачи и отнели им косите, а когато косачите се оплакали на билюкбашият, то тоя правителствени чиновник им казал така: «Ако ми дадете по десет гроша, то аз тутакси ще да намеря косите ви.» Селяните му казали, че нямат. «Ако нямате пари, то ми дозволете да преспя по една нощ с жените ви» — рекъл билюкбашият.

Независимост, г. III бр. 46, 4 август 1873.

Из България ни являват за смъртта на покойни Василия Левски следующето: «Левски беше страшно мъчен. Когато той беше затворен в казармата, то низамите по повелението на пашата му извадили един по един всичките зъби. Месата му са били късани с клещи парче по парче. Обикаляли го пет-шест души и секи из тях държал в ръката си по един нож. В това време низамите захващали да го тласкат насам-нататък така, щото върховете на ножовете им се забивали в тялото му. Когато турското правосъдие видяло, че из устата на тоя български светец не излазя нито една дума, то заповядало да го обесят. Левски е обесен полумъртъв. Вечна му памет!»

Независимост, г. III, бр. 47, 1 август 1873.

В «Право» являват, че солунският параклис е вече отворен. Народът е във възхищение. В Солун има около 1000 къщи български и около 100 гръцки и цънцарски. (Ние подканяме още веднъж българските патриоти в Ромъния да пожертвоват що-годе за солунският храм и за солунското училище. Пожертванията могат да се изпровождат до екзархията. — Р.)

В «Курие д'Ориан» е напечатана из Флорина (Лерин) една дописка, в която се разказват съвсем невероятни неща. Флорина се намира между Битоля и Костур и принадлежи на Мегленската епархия. Владиката сега засега живее във Флорина. Един вдовец поискал да земе едно младо момиче, което го не щяло. Вдовецът отишъл при владиката и купил си дозволение да се ожени насила. Пазарлъкът станал за 1500 гроша. Когато Христо (вдовецът) земал дозволението в джебът си, тоземал със себе си петима турци, откраднал момичето и завел го в Кабашницкият манастир, който се намира близо до Флорина. В манастирът дошел и владиката. Момичето се възпротивило, борило се със сичките си сили и търкаляло се; но владиката (за 1500 гроша) накарал двама яки хора да го държат стиснато между две тояги и венчал го насила. После тая гнусна сватба бащата на момичето с двоица турци отишъл в къщата на грабителят, отнел момичето си и завел го при каймакаминът. Обвиняемите били изпроводени в Битоля. Битолският съд осъдил Христа и петимата турци, а владиката останал чист и непорочен. Подобни несправедливости са в състояние да зачудят и най-крайните злодейци. Кажете ни сега, имат ли българите право да гонят гръцкото духовенство, или не? А турското правосъдие? Който има пари, той има и право!

Независимост, г. III, бр. 50, 1 септември 1873.

Във в. «Право» пишат из Одеса, че главните членове на тамошното българско общество, т. е. г. Н. М. Тошков и г. К. Палаузов са се представиле на турския министър на вънкашните дела, който ги е прпел твърде любезно. Министърът им се обещал, че българският черковен вопрос ще да бъде свършен твърде скоро. (? След двайсет и пет години. — Р.) Разказват, че гореказаните лица ще да получат от турското правителство награди, т. е. декорации (медали). А защо и за какво? Не за това ли, че Николай Миронович има много пари? Не за това ли, че Костантин Палаузов има черни очи? На тоя свят биват сякакви неща. Персидският шах е дал декорации даже и на азиатските животни, които се намират в парижката зоологическа градина.

Независимост, г. III, бр. 52, 15 септември 1873.

Из Деарибекир явяват, че на 6 септемврия се е поминал Васил Петров, който беше един от заточените в тоя град за софийската комедия. Васил е родом из Тетевене, поминал се е на 25-годишен възраст и оставил е вдовица и две дребни дечица. Вечна му памет! Нека сяка българска сълза падне като молния на главите на нашите неприятели и на техните помощници!

Независимост, г. IV, бр. 1, 20 октомври 1873.

В «Левант Таймс» пишат, че турското правителство е заповядало да стане препис (истилям) в Скопската епархия, за да се узнае волята на народът относително гръцката патриархана и българската екзархия. Когато се свършил описът, то било намерено, че в град Скопие съществуват 1100 семейства български и 36 гръцки. Така също 92-те села, които съставляват тая епархия, са подали гласът си за полза на екзархията. Във Враня съществуват 1000 семейства български и 224 гръцки. 146 враненски села са гласоподавали за екзархията и 4 за патриархът. В Тетово и в Куманово вишегласието така също е за ползата на екзархията.

Независимост, г. IV, бр. 2, 27 октомври 1873.

Из Цариград явяват, че жителите от Воден (в Македония) са изпроводили до екзархът твърде енергическо писмо, в което се говори, че ако екзархът не прибърза да им изпроводи народно духовенство, то тие ще да приемат уния. (Тие неща потвърдяват мнението на нашият цариградски дописник. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 3, 3 ноември 1873.

Урааа! «Право» се съгласява, че ние сме говорили досега истина, т. е. че турското правителство прави всевъзможни злодейства. Присноблаженото е поместило в своята присноблажена притурка (брой 34) кратки сведения из Плевен, из Прилеп, из Неврокоп и из Алистрати (Драм. епар.), в които се разказват важни произшествия. Плевненският дописник на «присноблаженото» говори, че турските чиновници в тоя нещастен край са злодейци, беззаконници, безчестници, безчинници и чапкъни. Тоя дописник

приводи и няколко факта, които основателно потвърдяват неговото заключение. Прилепският дописник на гор采казаният вестник ни разказва още по-чудни неща. Няколко души турски чапкъни ходят по селата и земат от народът данок. Селяните били принудени да им заплатят по 6 гроша от жива душа. Кахпе Турция! Колкото за неврокопският дописник, то той ни разказва съвсем невероятни и твърде смешни неща. Честното турско правителство изпроводило на неврокопските българи емирнаме, в което им дава право да четат в черковите си български, но това емирнаме, както и прошението на Ивана Никифоровича, било откраднато из честната канцелария на сереският мютесарифин от една сура свиня.

Независимост, г. IV, бр. 5, 17 ноември 1873.

Из Деарибекир явяват, че в тоя град се е поминал един от заточените преди една година българи. Тоя българин е Стоян Младенов (65-годишен старец) из село Жулява (Софийско окружие). Покойният се е поминал на 27 октомврия. Вечна му памет! Отмъщение, братия, отмъщение!

Из Габрово ни е изпроводена една твърде дълга дописка, в която се говори за злоупотребленията на габровските училищни настоятели и за деспотическите отношения на габровските граждани към чуждестранните ученици. Ние сме уверени, че тая дописка е писана с пристрастие, следователно оставяме нейното обнародувание на неопределено време.

Независимост, г. IV, бр. 8, 8 декември 1873.

Из Цариград явяват, че младата, т. е. народната, българска партия ще да победи. По-голямата част от кандидатите, които са избрани досега за членове на екзархиалният съвет, принадлежи на тая партия. Д-р С. Чомаков е добил 10 гласа, Г. С. Чалъоглу — 5, Драган Цанков — 4, Тъпчилеща — 4, Славейков — 2, С. х. Петров — 2, Д-р Вълкович — 2 и т. н. Противоположната партия е добила: х. Иванчо Пенчевич — 4 гласа, Гаврил Кръстович — 6, отец Балабанов — 2, х. Г. Славов — 2, а г. Иван Найденов — 000000.

Независимост, г. IV, бр. 11, 29 декември 1873.

В същият вестник [«Право»] пишат из Серес, че гръцкият владика ходил по селата с няколко души заптии и накарвал народът насила да остане под властта на патриархът. Селяните из няколко села се оплакали на валията и на сереският мютесарифин от каймакаминът си. Мютесарифинът им дал емирнаме, в което се запрещава на гърците и на каймакаминът да правят насилия, но истилямите били вече свършени. Гореказаният каймакамин накарвал българите да се подпишат за полза на патриархът насила. Каймакаминът е повикан в Серес от мютесарифинът за тая работа. Серeската, Мелнишката и Драмската епархии са протестирали против гръцките и турските несправедливости и приготовляват се да изпроводят в Цариград свои депутати.

Из Цариград явяват, че из Македония са изпроводени до екзархът около сто протеста, в които се говори за злодействата на фанариотите и за насилията на местните власти при истилямите.

Независимост, г. IV, бр. 13, 12 януари 1874.

Из Браила ни явяват, че тамошните патриоти са събрали една малка сума за българските мъченици в Деарибекир. Ние би желали да приемат участие в това човеколюбиво дело и другите наши сътечественици. И в това отношение ние сме длъжни да се поучиме у гърците.

Независимост, г. IV, бр. 14, 19 януари 1874.

Българското отделение на «Левант Таймс» говори, че министърът на вънкашните дела е изпроводил до българската екзархия едно тескере, в което се говори, че екзархията е направила твърде лошаво, когато е изпроводила свои попове и владици в смесените епархии. Министърът заповядa на екзархът да не прави друг път подобни неща. Чудеса! Из сичко се види, че турското правителство се е решило да контролира и българската совест. Не желае ли това правителството да ни накара да преклониме колената си и пред шех-юл-islямът? Ще видиме.

В същият вестник пишат из Серес, че гръцките пропагандисти и турските чиновници накарват българското население насила да припознава и занапред патриархът и да не подава гласът си за полза на екзархията.

Независимост, г. IV, бр. 15, 27 януари 1874.

Из Плевен ни пишат следующето: «Нашите младежи намислиха да дадат театрално представление за полза на училището, което е захванало да пада сѐ повече и повече. За тая цел бяха избрани «Криворазбраната цивилизация» и «Походите на Бонапарта». Последнята драма е написана от Потьомкина и преведена от руски (?). Почти сичкият град очакваше да види това представление (и българи, и турци, и евреи) с голямо нетърпение. Когато сичко вече беше готово, то младежите помолиха няколко души от нашите чорбаджии да идат заедно с тях при местното правителство и да го известят за своите невинни намерения. Чорбаджиите се обещаха да идат сами и казаха на младежите да продължават своите занятия; а на самото правителство рекли, че тие не отговарят, ако се случи нещо (??!!) и ако валията остане незадоволен (?). Тие гюбрета са познатите вече от дълго време х. Константин х. Панов, Тодор Вацов и няколко техни мекерета. Когато младежите видели какво се върши, то помолили местните власти да телеграфишат на валията и да поискат от него разрешение. (Тамам са намерили черкова за кръстене! Абдул Рахман паша е намислил да запрети и на кокошките да носят ейца, защото и из тях твърде лесно могат да се излюпят няколко комети. Турция напредва! — Р.) Правителството изпълни желанието им, но валията и до днес още не се е потрудил да отговори. (Абдул Рахман паша напредва! — Р.) Ето какви гюбрета смърдят из градът ни. (Българското самосъзнание напредва! — Р.) Чорбаджиите се сърдят на младежите за това, защото тие отнеха от някое време насам хлябът им, т. е. защото обществените източници се дадоха вече в ръцете на еснафите. Чорбаджилъкът не може вече да царува в нашите крайове.

Да ви кажа няколко думи и за дяда Аверкия. Тоя български фанариотин е отишел да живее във Враца, защото враченци са подиви от сичките други смъртни създания. В Плевен съществува и дървен господ. (Молиме ви да бъдете по-ясни и да ни явите по-подробно какви причини са накарали плевенци да ненавиждат дяда Аверкия. — Р.)

Ония български мъченици, които бяха хванати и затворени за х. Ставревата работа, са мъчени в Едирне с различни мъки. На едного из тях, който е живял в тоя град, е мъчена и майка му. (Турция напредва! — Р.) Седем души са изпроводени в Деарибекир само за това, защото са се познавали с Узунова. Узунов е бил мъчен още в Пловдив с големи мъки. И така, гърците изпълниха едно от най-пламенните свои желания. Пловдивските гъркомани са пов-

дигнали изново носовете си. Из Цариград се говори, че и в Македония е открита някаква си «комета», която тамошните правителствени чиновници наричат «кумица». Гърците изпълняват своите обязаности съвсем османлийски. Шпионствата им, клеветите им и гнусотиите им са достигнали до своето съвършенство. Един учител бил затворен и изпроводен в Солун само за това, защото прочел в черковата «Отче наш» на славянски език, който в ония места се нарича руски. (Турция напредва. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 16, 2 февруари 1874.

Ние явихме вече, че някои наши родолюбци събират помощ за нещастните мъченици, които са изпроводени в Деарибекир и в Акия. Из Гюргево ни молят да явиме във вестникът си, че който желае да пожертвова що-годе за тая цел, той тряба да се обърне до г-на Николая Ценовича в тоя град. Надеяме се, че тоя глас няма да остане без добри последствия.

Независимост, г. IV, бр. 17, 9 февруари 1874.

Из Цариград ни явяват, че множество черкезки семейства желаят да се преселят от Кавказ в Турция. «Разказват, говори дописникът ни, че турското правителство е изпроводило свои агенти да ги посрещнат. Ето какви са благодеянията на нашите братия славяно-руси (?). Ето какви са техните доброжелания към българскиятт народ! (Кой ни е крив, ако ние сами не знаем де ни боли. Ако почакаме още 20—30 години, то България ще да се напълни и с китайци. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874.

Из Москва ни явяват, че действията на българските села в Солунската епархия са произвели голямо волнение между русите. Едни из тях обвиняват българите и техните необмислени постъпки, а други свалят сичката вина на своят синод и на генерала Игнатиева. Честните и правдолюбивите руси защищават българите. «Множество факти говорят, че ако да не би се умешал в българските черковни дела руският св. синод, то днес не би се случили нови комедии. Когато патриарх Йоаким стъпил на патриаршеският престол, то известил и руският синод. Руският синод отговорил на това писмо и посъветувал негово високопреосвещенство да се помири с българите. Патриархът отговорил, че той е готов да изпълни желанието на Русия, ако само руският св. синод приеме участие в това примирение. Какво е работил после това генерал Игнатиев, ние не знаеме, знаеме само това, че българският черковен въпрос се е заплел изново и че в православната черкова произхождат нови раздори. Българският народ се решава да приеме унията.» Така говорят руските вестници.

Независимост, г. IV, бр. 20, 2 март 1874.

Из Габрово ни пишат следующето: «Нашите младежи се бяха приготовили да дадат няколко театрални представления за ползата на общината. Когато беше готово сичко, т. е. когато бяха раздадени даже и билетите, то няколко души граждани отидоха да искат воля от каймакаминът. Каймакаминът, който е получил блестящо образование в Гьопцата, попитал гражданите какво ще да се представлява, т. е. има ли в пиесите военни работи, оружия, бойове и т. д. «В една от тия пиеси има война и бойове, а другата е комическа» — казали гражданите. Когато кайакам ефенди чул, че габровските гяури произнасят страшната дума «комета» или «кумица», то му настръхнала кожата и той извикал :«Хер бир шей олур, салт «комета» ичин олдуктан сонра о олмаз. Ясактър. Бен язаджаим Русчуа.» Когато българите видели, че турската цивилизация (из Гьопцата) принимава даже и комедиите за комети, то се постарали да убедят своят академист (из Гьопцата), че ако хаджи Хайват и Карагьозинът не са опасни за целостта на османската империя, то не са опасни и комедиите. «Тия неща са написани не с бунтовнически цели, а за смях и за увеселение» — казал един от гражданите. «За смях ли е, или е за игра, аз не зная, зная само това, че кометите са ясак» — отговорил великият човек. Когато гражданите видели, че с подобно говедо е невъзможно никакво споразумение, то телеграфисали в Русчук и поискали дозволение. Русчушкият валия, който така също е получил блестяще образование в Тузлукът, и до днес още не ни е отговорил, ако ние и да изхарчихме 80 гр. за телеграми.» Турция напредва! Ако валиите и каймакамите са волове, то какво тряба да бъде простото, невежественото и дивото турско население? А, г. Савич?

Независимост, г. IV, бр. 21, 9 март 1874.

Из Белград ни явяват, че истилямите в Охридската и в Битолската епархии ще да се свършат за българска полза, ако правителството и да употреблява различни насилия. Същият дописник ни известява, че и гражданите из Тетово в последньото време са се поколебали и отказват се от патриархът. «Ако правителството да не би употребило насилия, то тетовалиите не би подали гласовете си за ползата на патриархът — говори дописникът ни. — От ония петстотин семейства, които не припознаха екзархията, четиристотин са се вече покаяли.» Из сичкото се види, че истилямите няма да произведат желаните резултати. С насилия нищо не става.

Независимост, г. IV, бр. 22, 16 март 1874.

Из Белград ни явяват, че в Скопие произхожда доста полезно за българската народност движение. Секи един гражданин е захванал да жертвова за ползата на своите училища. В селата произхожда същото движение.

В Шуменското окружие са станали две убийства и няколко обира. Разказват, че убийците са низами («Народност» и «гражданство», «сила и материя», бос циганин и келяв врат! — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 23, 23 март 1874.

В българското отделение на «Левант Таймс» пишат из Прилеп, че и там в продължението на две години са станали до 80 убийства. Нашият народ се чуди какви средства да употреби, за да се избави от тия злодейства. (Търпение — спасение! Ако се отличаваш от воловете само с това, че умееш да говориш и да се оплакваш, то си поплачи малко и утеши се. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 24, 30 март 1874.

Българското отделение на «Левант Таймс» ни разказва такива чудеса, които свидетелствуват още веднъж, че турските държавни мъже са изгубили и последнята капка от здравият смисъл. Погледайте какви комедии се разиграват в Охрида. Тамошният каймакамин с помощта на мюфтията и на няколко души заптии отишъл в българската митрополитска черкова, за да земе ключовете от тая

черкова и да ги даде на гърците (?). Вратата на черковата били затворени, но каймакаминът влязъл през прозорецът и отворил ги. Ключовете били дадени на гърците заедно със сички свещенически принадлежности, които се намерили в тях. Между тие неща се намерили една корона и една патерица, които имат голяма древност. Около 400 души ученици са изпъдени из училището. Сиромаси гърци!

Независимост, г. IV, бр. 26, 12 април 1874.

Подканяме нашите народолюбци да внесат своите пожертвования за българските мъченици в Акия колкото се може по-скоро г-ну Николаю Ценовичу в Гюргево.

Независимост, г. IV, бр. 27, 20 април 1874

Из Цариград ни явяват, че в Македония съществува голямо волнение. Солунският валия е добил из Цариград повеление да действува строго против ония българи, които заборавят своите обязаности (?).

Независимост, г. IV, бр. 28, 27 април 1874.

Из Русчук ни явяват, че турското правосъдие се е решило да осъди Геренова и Радославова, ако и да не намира обвинителни факти. Разказват, че тие младежи ще бъдат изпроводени в Деарибекир само за това, за да се даде душеспасителен пример на другите българи, които в последните няколко години са повдигнали твърде високо носът си.

Независимост, г. IV, бр. 30, 11 май 1874.

Из Цариград ни пишат следующето: «Славейков обиколи всичка Македония, но не намери никакви последствия от унията. Католиците са обърнали сичкото свое внимание на Южна Тракия. Негово св. . . родие отец Нил е изпроводен в единренските села да освети една черкова и да опопи няколко попа. Ако извърши своята

мисия благополучно, то тукашните католически пропагандисти ще да му отворят дюкянче в Кюмюрджи сокак.

Из Плоещ ни пишат следующето: «Тука празнувахме денят на св. Кирила и Методия само в черковата. Някои български родолюбци поканиха и тукашното богато луле Таня Брутаринът да заповяда в черкова, но добрият християнин (т. е. дядо Таньо) им отговорил, че той има кеф да. . . и тях, и Кирила и Методия.» Пуста тояга! Българското търпение захваща да става гнусаво. Даже и найдивите народи и народности защищават своята религия и своите свещени предмети. А ние? Ние сме по-долни и от циганите! Ние сме уверени, че ако дядо Таньо да би изрекъл тие думи пред някои румъни, то на неговата кожа не би останало ни едно здраво място. А св. Кирил и Методий се считат за българска светиня!

Из Олтеница ни пишат следующето: «Нашите граждани празнуваха денят на българските равноапостолни братия тържествено. В черковата служиха четири попа. Служи и букурещкият протопоп, който беше дошел в градът ни случайно. После службата стана водосвет в читалището, дето присъствуваха около 80 души българи и румъни. Празнуванието се продължи цяла нощ. От нашето тържество останаха благодарни и чужденците.»

Независимост, г. IV, бр. 32, 25 май 1874.

Из Солун явяват, че монополът на тютюнът е произвел по Македония голямо раздражение. Турците, които досега са се хранили с това производство, се приготовляват да въстанат. В Драма ни един селянин не желае вече да сади тютюн, а в Енидже се приготовляват да се защищават от правителствената жадност с оръжието в ръка.

Независимост, г. IV, бр. 33, 1 юни 1874.

Из Алексинац (в Сърбия) ни пишат следующето: «Българските селяни в Пиротският и в Нишкият пашалъци са доведени до отчаяно положение. Безчовечните даноци, грабителствата на турските власти, неурожаите, несправедливостите на правителствените чиновници и зверствата на турските чапкъни са произвели между народът глухо и отчаяно волнение. Мнозина бягат на Стара планина и стават хайдуци и отмъстители. Турските чиновници са захванали вече да търсят и по тия места «комети». Един билюкбашия и шест души заптии бяха убиени преди една неделя (през майя) от една българска чета близо до Сенокос. Пиротските местни власти изпроводиха сичката своя кавалерия (200 души) да гонят тая страшна чета, която им не дозволява да спят мирно и да глобят сиромасите. Разказват, че предводител на тая чета е един доволно образован българин. Добро би било, ако по Стара планина да би се появили стотина такива чети. Едни търговци из София ми разказваха, че ако правителството не принуди своите чиновници да бъдат пò хора, то тия чети ще да се разплодят доволно скоро.»

Независимост, г. IV, бр. 36, 23 юни 1874.

Из Цариград ни пишат следующето: «Из сичко се види, че требованията на българите в Охрида няма да се удовлетворят, т. е. че черковното имущество, което беше отнето от гърците из черковата «Св. Наум», няма да се върне назад. Най-напред централното правителство се беше завзело да открие главните виновници на това кално дело енергически, но неговият ентусиазъм угасна тутакси, защото в това дело са уплетени и такива личности, от които правителството има голяма полза.»

Независимост, г. IV, бр. 37, 29 юни 1874.

Из Плевен ни явяват, че когато човекът на г-на Христа Данова (книгопродавец) отивал из Ловеч в тоя град, то го пресрещнали царските заптии, разбили му главата, земали му хилядо гроша и сахатът и пуснали го. Той се оплакал на плевненските власти и помолил ги да намерят разбойниците, които той познавал, но правителството не желае да приследува своите собствени служители. Секи стомах тряба да бъде сит, а турските чиновници не получават никаква заплата, защото на централното правителство са потребни богати кьошкове по Воспорът. Един турчин убил преди няколко време своят кредиторин (хлебарин), но местните власти казали на даваджиите му «янлъш олмуш» и пуснали го.

Независимост, г. IV, бр. 39, 13 юли 1874

Из Плевен ни пишат следующето: «Както в градът ни, така и

в неговите окрестности почти секи ден стават различни убийства и обири. Злодейците се не приследуват. Училищата ни бяха наредени доста добре. Изпитанията станаха удовлетворителни. Девическото училище се отличи повече от мъжкото. Така беше досега. А отсега? Нашият най-първи мюзевирин х. Костантин (Добре, че е хаджия. — Р.) и нашият турски чибукчия Тодор Вацов се постараха да дадат път на учителите и да затворят училището. А каква е причината? Причината е тая, че еснафите им не дават вече да ядат училищните пари и да глобят раята. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че обществените пари биват извънредно сладки. Ако да не би било така, то вашата «Добродетелна дружина» не би защищала кокалът с такова мъжество.» (Тоя кокал е оглозден вече. Знаете ли вие, че боновете са захванали да се променяват на чисто злато? Ако ни не вярвате, то попитайте бача си Никола Станковича. — Р.)

Из Цариград ни являват, че турските местни власти по Македония защищават грьцките архиереи и приследуват българската народност с голямо ожесточение. Сичкото това е накарало дяда Антима да иде изново (?) при министърът на вънкашните дела и да поиска от него обяснение. «В Македония произхожда голямо волнение — продължава дописникът ни. — Народът е захванал да се пробужда и по най-отдалечените от нас български страни. В Дебърската апархия произхожда голяма борба между населението и грьцкото духовенство.»

Из Едирне являват, че грьцкият епископ е принуден да ходи по българските села с десет души заптии и да отнима насила от жителите воловете и конете за благосъстоянието на Христовата черкова. (А няма ли кой да бие? — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 40, 20 юли 1874.

«Напредок» говори, че каймакаминът от Ахърчелеби отишъл с 50 души турци, жители из Пашмаклии, и със своите заптии в с. Райново и поискал да земе насила черковата и да я даде на ксантскиятt грьцки митрополит. При това насилие е бил убиен селският старейшина Никола Вълчов и наранени са 15 души българи. Вратата на черковата са строшени. После това заптиите ходили из къща в къща и били, безчестили и гонили жените. Разбира се, че тия злодейства са дотолкова големи, щото даже и в. «Напредок», който види подобни сцени доволно често даже и в Цариград, не вярва на тяхната правдоподобност

В същият вестник являват, че преди две недели са изпроводени в Деарибекир д-р Г. Миркович, родом из Сливен, Брайко, родом из Копривщица, и Георги Маньов и Васил, родом из Плевен. Тие нещастни мъченици са се намирали в продължението на пет години в цариградските темници.

Независимост, г. IV, бр. 41, 27 юли 1874.

Из Цариград являват, че правителството мисли да назначи отделна комисия, която се задължава да прегледа и да реши българо-грьцките несъгласия в Битоля.

В «Напредок» пишат из Македония, че в Струмнишката епархия произхождат страшни борби между българите и цънцарите. Турските власти поддържат цънцарите.

Из Цариград ни являват, че в Едирненската епархия твърде лесно могат да произлязат важни катастрофи между гърците и българите. Произшествието в Ахърчелеби възволновало сичкото българско население. «Ако гърците са се решили да накарат българският народ с кръвопролитие да припознава фанариотската черкова, то ние ще да защищаваме народността си със същите средства» — пишат из Лозинград. (Браво, лозинградци! Ако сичките българи да би имали подобна енергия, то народността ни не би се тъпкала така несправедливо даже и от циганите. Стига вече! Подобре е да ни няма, нежели да останеме и занапред такива, каквито сме. — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 42, 3 август 1874.

Из Ловеч являват, че поп Кръстьо, който преди година и половина предаде на турците своето стадо, е афоресан от народната совест и от чистотата на човечеството. Ако тоя изрод излезе в черковата да раздава нафора, то ни един верующи се не приближава до него; ако върви из пътят, то секи му обръща гърбът си, а ако иде в някоя къща, то или бягат от него, или го посрещат без език и с очевидна ненавист, чегато е евреин или чегато е брат на Юда. (Раз-

бира се, че му е брат. — Р.) Мнозина му говорят в очите, че той е предател и че е проклет от бога, но той мълчи като черен гроб и върви из пътят като подивял.

Независимост, г. IV, бр. 43, 10 август 1874.

На цариградските български вестници е запретено да говорят за македонските българи и да помещават такива дописки, които раздражават страстите на народът. (А на гърците се дозволява да псуват даже и българският бог. Изрядна справедливост! — Р.)

Независимост, г. IV, бр. 44, 17 август 1874.

Из Ловеч ни явяват, че народът е доведен до последнята крайност от турските, от черкезките и от чорбаджийските насилия. Ние не помещаваме тая дописка само затова, защото ни са омръзнали и кравешките мукания, и бабешките сълзи, и заешките тупурдии. Който не е в състояние да се защити сам, него няма да защити и съседът му.

Независимост, г. IV, бр. 46, 31 август 1874.

Из Цариград ни явяват, че Македония се волнува сѐ повече и повече. Правителството се е решило да предприеме строги мери против непокорните (?). Из Битоля и из Серес са получени в Цариград известия, че българското население се е решило да се бори до най-последните крайности. Правителството поддържа гърците. Преди малко време местните власти са затворили няколко богати селяни из Сереският округ и един учител. Гърците са побеснели. Тия хора са готови да извършат и най-калните дела. Правителството е запретило на сичките цариградски вестници да говорят за българо-гръцките дела и за произшествията в Македония (?). «Курие д'Ориан» е добил строга заповед да не помещава вече никакви дописки за черковните дела на българският народ. Идете после това и не говорете, че от нашата черковна независимост няма да бъде ни бяло, ни черно! «Ако българският народ не свали от шията си турското робство, то няма да види и независимо черковно управление» — говори дописникът ни.

Независимост, г. IV, бр. 47, 7 септември 1874.

Из Никопол ни явяват, че даже и турското население се е въоружило против разбойничествующите черкези и явило е на местните власти, че ако тия се не постараят колкото се може по-скоро да унищожат злото, то ще да се въоружат сами и ще дадат край на съществующият хаос.

Независимост, г. IV, бр. 48, 14 септември 1874.

Из Цариград ни пишат следующето: «В Македония ври сѐ повече и повече. Из Струмица явяват, че в село Берово е произлязло неудоволствие между гръцкият владика и населението. Когато кир Йеротей дошъл в това доста голямо село, то повикал селските първенци и попитал ги: «Аз би желал да зная, защо вие в последните няколко години сте заборавили своите обязаности и защо се отказвате да заплатите данокът си, който принадлежи не мене, а на бога и на черковата (?!!)?» «Ние не припознаваме твоята власт и твоята светост» — отговорили селяните. Когато светият отец чул тия неутешителни за гръцките джебове думи, то заповядал на турските власти да затворят невинните хора и да им ударят по двайсет и пет тояги по петите. Турските чиновници изпълнили желанието му. Когато българите се известили за това дело, то се събрали на аязмата, дето владиката мислил да свети вода, и приготовили се да му докажат, че българите не са вече волове. Числото на тия българи е било повече от 6000 души. Най-напред владиката отишъл в черковата и отслужил литургия в присъствието на 40 души гъркомани и безцветни калпазани, а из черковата се упътил към аязмата да направи водосвет. Когато дошел до аязмата, то народът го посрещнал с викове и заповядал му да отпусне затворените. Той се отказал. Произлязло голямо волнение и преподобният отец бил принуден да побегне и да спаси главата си. После това той отишъл в манастирът, в който живеят около 60 души калугери, заедно с мюдюринът и с кадият, но и оттам бил изпъден с безчестие и с проклятия. Пътуването му било ограничено. Днес българското население е изпроводило до централното правителство просба, в която го моли да бъде милостиво и да избави българският народ от гръцката ортодоксия и от кръвожадните фанариотски отци.» Ще видиме.

Независимост, г. IV, бр. 49, 21 септември 1874.

В същият вестник [«Източно време»] пишат следующето: «Миналият петък дядо Рафаил, началникът на съединените българи (?), тръгна за Едирне. Оттам негово високопреосвещенство смята да отиде за Македония, дето няколко български села са припознали духовната му власт.» (На «Източно време» не е чиста вълната. Ако тоя българо-ингелизки вестник се е решил да говори с благоговение за горереказанията душепродавец и да го нарича «високопреосвещенство», то неговата совест се е задънила в тинята. — Р.)

В «Напредок» пишат из Костур, че гърците са се въоръжили от главата до петите и решили са се да убият панславизмът и да го закопаят под развалините на турско-гръцкият съюз.

Независимост, г. IV, бр. 50, 28 септември 1874.

Из Цариград явяват, че екзархията е принудена да приеме участие в делата на македонските българи, в противен случай тя ще да изгуби окончателно своето значение. Екзархът е говорил вече с министърът на вънкашните дела за тие работи.

Из Русчук ни явяват, че из варненската темница са побягнали около 40 души арестанти, между които се намират и двама съвсем невинни българи. Дванайсет души са уловени, а другите са се скрили на европейските кораби. Разказват още, че няколко души от тие нещастни хора са побягнали на един каик в Ромъния (?)

Из Белград ни явяват, че в Дебърската епархия произхожда такова силно движение против фанариотите, щото тяхната участ е вече решена. Даже и солунският валия е посъветовал светите отци да не правят на тамошното население никакви насилия, защото дебралиите не приличат на другите българи.

Независимост, г. IV, бр. 52, 11 октомвра 1874.

[НЕКРОЛОЗИ]

† Иван Н. Момчилов, роден 19 октомврия 1819 г. в Елена, поминал се на 8 декемврия 1869 г. в г. Оряховица. Покойният се учил в Атина, а после в Одеската семинария. Момчилов посветил

сичкият си живот на отечеството си; той е бил през сичкият си живот учител. Момчилов е печатал и разни български книги, а особено за българският език.

Свобода, г. I, бр. 10, 8 януари 1870.

† На 5 февруария се поминал тука Анастас Стоянович Кипиловски, родом из Котел. Кипиловски е много способствовал за българското възрождение.

Свобода, г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

† В Одеса се поминал Стефан Д. Тошкович, родом из Калофер, на 85 години на возрастът си. Стефан Тошкович е твърде много заслужил на българският народ, който ще да му остане засякога признателен. Нам ни се чини, че да се помине човек с такава чиста совест, с каквато се е поминал покойният С. Тошкович, тряба да бъде желателно за секи патриотин. Вечна му памет!
[Към рубриката «Най-нови известия».]

† Преди два месеца бил убит от турците Добри войвода, когото тряба да оплакват сиромасите, защото Добри е бил страшен за турските власти, а добър за сиромасите. Вечна му памет!
[Към рубриката «Най-нови известия»]

Свобода, г. I, бр. 43, 23 септември 1870.

† Преди няколко време се поминал един от най-даровитите и най-способните български студенти в Букурещкия университет, Янко Железньов. Той беше родом от Шумен, на возраст 20-годишен. Нека му е лека пръст!

Свобода, г. I, бр. 51, 2 декември 1870.

† В Цариград се успокоил един от мъчениците за българският черковен вопрос. Тоя български светец е о. Паисий Пловдивски. Отец Паисий беше грък; но неговата душа беше справедлива и той

се съедини с българите против фанариотските злодейства. Вечная ему памят!

Свобода, г. II, бр. 38, 4 март 1872.

† В Русчук на 5 марта се поминал Ангел Кънчов, родом из Трявна, 21 година. Кънчов се убил сам, за да се избави от турските мъки, които му приготовлял Расим паша и нашите проклети изедници Петраки Златев, Иван Чорапчиев, Сапунов и др. Кънчов беше умен и образован момък, а освен това и горещ патриотин. Вечная ему памят!

† В Букурещ на 6 марта се помина Христо Георгиев, родом из Карлово. Покойният беше един из ония българи, които са се приготовляли да направят голяма полза на народът си, но не са успели да изпълнят желанието си. Ние се надеяме да поговориме по-пространно за животът и за намеренията на покойният други път. Нека му е лека пръстта, под която той днес лежи!

Свобода, г. II, бр. 39, 11 март 1872.

† На 21 октомврия в градът ни се помина един от ония българи, които сякога са давали по едно парче хляб на бедните и нещастните български емигранти, които носят название хъшове. Тоя българин е Никола Попов. Покойният се е родил в село Белово (в Пловдивский округ). Хаджи Димитър, Караджата и другите български светии са се приготовили в къщата на покойният. Вечна му памет!

Независимост, г. IV, бр. 2, 27 октомври 1873.

† Из Деарибекир являват, че в тоя град се е поминал един от заточените преди една година българи. Тоя българин е Стоян Младенов (65-годишен старец) из село Жулява (Софийско окружие). Покойният се е поминал на 27 октомврия. Вечна му памет! Отмъщение, братия, отмъщение!
[Към рубриката «Български известия»]
Независимост, г. IV, бр. 8, 8 декември 1873.

† Из Деарибекир являват, че в Бакър Мадем се е поминал на 8 юния Вълко Цольов, който е родом из село Правец (Орхан. окр.) и който е бил изпроводен в Азия за политически дела. Вълко е бил на 24-годишен возраст. Той е оставил млада жена и 4 деца. Вечна му памет! Нашият календар се обогащава с нови мъченици. Боже мой, ще ли някога да настъпи свещената отмъстителна минута?
[Към рубриката «Най-нови известия»]
Независимост, г. IV, бр. 40, 20 юли 1874.

НАЙ-НОВИ ИЗВЕСТИЯ

Тукашното правителство е затворило тия дни българският войвода Тотя Филипа, но не знаем още по коя причина: едни казват, че Тотьо е затворен за това, че той преди две години преминал в България, без да има на това позволение от ромунското правителство, а други разказват друго. Нам ни се чини, че преди два месеца н. с. княз Карл издаде пълна амнистия за сичките политически престъпници и затова арестованието Тотьово ни е твърде зачудило.

Свобода, г. I, бр. 7, 17 декември 1869.

В «Јединство» пишат из Цариград, че Портата е намерена да воведе в Турция граждански брак (сичко си Мара втасала, само гражданският брак остава да се воведе!).

Свобода, г. I, бр. 10, 27 март 1870.

Прочутият обершпион на Али паша Йосиф Бедескини, за когото вече известихме в последният брой на в. «Свобода», днес пристигна в Букурещ и крие се по махалите. Неговото дохождание е да търси Българският революционни комитет и да прегледа в какво състояние се намират ромънските работи. Нека бъдат осторожни и българите, и ромъните и да се вардят от тоя Орсиниo предател, който продаде за пари и своите братия италианци. Ние сме уверени, че както българите, така също и ромъните ще да посрещнат тоя Орсиниев предател както тряба и ще му покажат, че и в Ромъния могат да наказват шпионите, както и в Италия (Бедескини е изгонен из Италия). Такива шпиони, какъвто е Бедескини, могат да бъдат опасни само в Цариград под златното крило на Али паша, а в Ромъния тие ядат дървен господ. Както българската, така и ромънската девиза е свобода и напредок — ние я не крием от Али паша и затова той не трябаше да си харчи парите и да праща хора да чуят какво говориме и що желаем.

Свобода, г. I, бр. 23, 10 април 1870.

В немските вестници пишат, че в Париж и досега владее страшна бъркотевица. Голямо множество люде ходят по парижките улици и викат: «Да живее република.» Други викат: «Да живее Рошефор.» Това се случило на 29 априлия. Първи майя вълнението се възобновило и в улица «Рифонтен» и в С. Маур били направени 4 барикади. На една из тия барикади е било червено знаме.

Свобода, г. I, бр. 26, 7 май 1870.

На римският събор един американски владика казал: «Аз съм републиканец и противен съм на секи абсолютизъм както в държавата, така и в черковата. По моето мнение кралят е за земята, а не земята за кралят. Така също мисля, че папата е за черковата, а не черковата — за папата!» (Нека патриархът цариградски чуе кой е неговият убиец. «Народното свестяване» — Р.)

Свобода, г. I, бр. 30, 10 юни 1870.

Из същият град [Русчук] ни пишат: «У нас и под земята търсят един член от Българският революционни комитет, за когото разказват, че бил дошъл из Влашко, за да убие Акиф паша и да даде огън на барутханата. Това застави нашата власт да удвои стражите покрай барутханата. Агите казват, че тоя комитетски член бил главата на комитетът и че ако правителството сполучи да го улови, то тогава сичките тайни на комитетът ще бъдат открити. Тежко им на балгурът!»

Свобода, г. I, бр. 39, 23 август 1870.

«Норд дойче алгемайне цайтунг», органът на Бисмарка, пише: «Наполеон е припознат от плебисцитът и затова прусите тряба да върнат престолът на французкия император, а когато бъде заключен мир с французката империя, то тогава нека французкият народ прави щото иска.» Както се види, Прусия захваща да се лови за сламката, за да не потъне. «Дала баба пара́ да се хване на хорото, па дава две да я пуснат.»

Свобода, г. I, бр. 40, 2 септември 1870.

Североамериканският посланик при берлинският двор добил от своето правителство заповед да забележи на пруското правителство, че то се бори с Наполеона, а не с французкият народ. Североамериканските щати не могат да гледат равнодушно как се пролива невинна кръв. Американският посланик известил това на графа Айленбурга, който тутакси известил кралят си. По тая причина в дипломатическите берлински кругове владее страшно волнение.

Свобода, г. I, бр. 41, 7 септември 1870.

В маджарският вестник «Реформа» е напечатана една дописка из Букурещ, в която дописникът проповядва кръстов поход против Русия, която по неговите думи твърде скоро ще да покори и Ромъния, и южнославянските земи. «Българите вече викат за независимост и мислят, че са наполовина освободени, казва дописникът. Партията на «Свобода» говори, че Русия ще да даде на българският народ такава автономия, каквато имат и сърбите.» (Желае ли Русия да завладява и да разпространява своето влияние, ние не знаем, знаеме само, че и България, и Сърбия, и Банат, и Бачка, и Срем, и Далмация, и Кроация и пр., и пр. ще да бъдат твърде скоро свободни, а маджарите ще останат да се прегръщат с немските пивовари и да се целуват с Байста. Колкото за българската партия на «Свобода», то тя желае не полуавтономия и не солидарност с турците, а свобода, която скоро ще да се и възцари от Кикинда и до Цариград. Партията на «Свобода» желае да състави със своите братия ромъни, сърби и хървато-сърби «Дунавска федерация», която да бъде в състояние да се бори и с монголо-маджарските Донкишоти, и с турските развратници. Да, българите вече викат за своята независимост и считат се полуосвободени и това тие правят оттогава, откогато разбраха кои са техни приятели и кои им са неприятели. — Р.)

Свобода, г. I, бр. 46, 14 октомври 1870.

Мацини е отблъснал кралевската милост, защото той не бил отговорен пред Виктора Емануила, а пред Италия, а той никакво зло не е направил на своето отечество.

Свобода, г. I, бр. 47, 21 октомври 1870.

В «Н. Ф. преса» пишат: «Народите на Восток са се съвсем възволновали, а особено българите. Тие държат за достоверно, че щом пукне първият руски топ, то тия ще да получат някаква си независимост, а може и повече. Емиграцията в Букурещ, която е, както ви е вече познато, от Росия подкупена, се връща цели чети в Турция и буни тамошният народ, като му казва: «Русите са дошли на Прут, вдигнете се, а тие ще да ви помогнат.» Тая песен се пее на ухото на секи селянин.» (Ние не знаеме отдека виенският дипломатин извлича своите сведения, но ние можеме да му кажеме, че у него не говорят факти, а страх. Нека почтенният редактор знае, че в това време, когато българите захванат да преминуват през Дунавът, то нашето море ще да се разлее до Кикинда и до Триест. Българската емиграция не желае полусвобода, а иска да състави яка федерация, която ще да стои и против Виена, и срещу Цариград. Колкото за подкупените руски агенти, то ние ще кажеме следующата пословица: «Хайдутинът мисли, че всичките хора крадат.» — Р.)

Свобода, г. I, бр. 50, 18 ноември 1870.

В маджарска «Реформа» е напечатана една кореспонденция из Атина, в която говорят, че министерството на Кумандуро е руско оръдие. (Ягнето сънува вълкът, магарето — тоягата, а маджарите — русинът. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 5, 10 януари 1871.

«Manchester Gardian» казва, че из Америка постоянно се изпращат за Франция оръжия и други военни принадлежности. Невйоркските дами са изпроводили големи суми за французките вдовици. Такива също пожертвования стават и из Англия.

Свобода, г. II, бр. 6, 6 февруари 1871.

(С у л т а н ъ т е л и б е р а л е н ч о в е к и д а ж е р е п у б л и к а н е ц.) Кямил паша получил из Цариград собственоръчно писмо от Абдул Азиса, в което падишахът повелявал на своят н и з к и р о б да прибързa да признае французката република и да поздрави Тиера, като му каже, че н. с. в. твърде съчувствова на тая м и л а република. (Султанът може да мисли, че

републиката прилича на Евгения и носи кок и кринолин и затова я нарича м и л а? Такова е то, когато човек е залюбен! — Р.)

Свобода, г. II, бр. 9, 27 февруари 1871.

Из Марсилия пишат, че тамошните работници са оставили фабриките и не желаят вече да работят. Народът се събира и говори против немците и против Тиеровата република, но не е произошла още никаква революция. Народът иска демократическа република.

Свобода, г. II, бр. 11, 13 март 1871.

«Цукунфт» казва, че на 21 марта във Виена били събрани различни славянски патриоти, които са решили да основат дружество за общославянското просвещение, а това дружество ще да бъде обязано да помага на ония славяни, които дохождат във Виена. (Не знаеме само пушки и барут ще ли да намира това дружество? Дружества колкото искаш, а работа ни за пара. Из сичките дружества на светът ние най-много уважаваме новосадското дружество «Женимо се браħо», защото то практически е най-полезно и най-удобоизполнимо, ако и да е измислено от болни глави. Докога ние ще да правиме из сериозните дела безделия? — Р.)

Ние казахме вече, че маджарската глава е изработена като ръшето, че и вятърът може свободно да преминува през нея, а днес идеме да потвърдим своето заключение с неопровържими факти. Някой си маджарин пише в чафутският вестник «Пестер лойд» твърде смешна кореспонденция, в която се напада на Русия и на л у к а в и Игнатиев, че тия (Русия и Игнатиев) се мъчат да се сближат с Портата, и продължава: «Врожденото неспоразумение между восточните народи (лъжеш се, баратум, восточните народи отдавна вече са се споразумели и от Сант Андрей и до Солун ненавиждат в я т ъ р н и ч о в и т е в о д е н и ц и и техните братия турци! — Р.) и мъдростта (?) на нашите държавни люде (които псуват сръбският бог в камерата си — р.) дано ни уварднт от тоя «най-големи кръвник» (от Русия), за да не стъпаме с него в никакви сношения (а ако ви накарат насила да стъпите с него барем в любовни сношения? — Р.), защото неговото вмешателство в нашите вътрешни дела не може да бъде за нас полезно (ох, вярваме! — Р.); утре нека рукне в България бунт, то руската войска ще да стъпи в турската територия уж да уварди ред, па ще там и да остане, а за нас тая провинция ще остане навеки изгубена.»

(Ние мислехме, че само гърците имат историческо право да искат Южна Росия, която някога си, в допотопните времена, е принадлежала на Елада, а днес видиме, че и маджарите; не знаеме само по какво право мислят, че България е тяхна провинция. Нам ни се чини, че почтеният дописник на «Пестер лойд» е изгубил в Цариград мозъкът си — ако в своят живот той е имал мозък в главата си — и бил е принуден да набие кратуната си със слама или да я налее с боза. Както щете, а човекът, който има в главата си барем кокоши мозък, не би можал да говори подобни лудории! Тоя факт ни доказва, че турските хамали са малко по-умнички от маджарите. — Р.)

В женевските вестници пишат, че Парижката комуна е решила: 1) Тиер, Жюл Фавр, Пикар, Дифор, Симон и Потьо (министрите) да се дадат под съд, защото са се осмелили да нападат на народът и да работят против неговата воля; 2) да се отнемат техните иманета, дорде се не оправдаят пред народът; 3) да се отдели черковата от държавата; 4) да се отнеме черковното или манастирското имание и да се раздаде на народът.

В същите вестници пишат, че Парижката комуна не е направила и половината из ония злоупотребления, които ѝ приписват. Версалското правителство с подобни клевети само желае да очерни пред светът честните хора. «Ако парижкият комитет е наказал т р и е с е т предатели и злодейци, то Наполеон III и г. Тиер са погубили досега няколко милиона невинни хора. Чегато Наполеоновите мекерета, орлеанските приятели и Тиеровите жандарми имат душа, а французките граждани чегато са говеда!» — говори «Жур. де Женева».

Поляците и гарибалдийците са най-горещите защитници на французката свобода.

Французкият вестник «Глас народни» говори за Наполеоновият паметник следующето: «Грозен и слаб, черен и темен, покрит с кръвта от старите войници на републиката стои на един пиедестал от лайна и боклук фигурата на деспот Наполеона. Тя тряба да се катури. Комуната няма потреба да дава и за това заповед. Общата справедливост изисква това и парижкият народ ще изпълни тая заповед. Тя (справедливостта) ще да разкъса тоя срамот-

ни монумент част по част. Ще да се направят от него пари за нещастните или ще да се излеят топове за спасението на отечеството. И така, последният спомен на нашето робство и на наполеоновските гнуснави дела ще да изчезнат. . . Днес французкият народ с едно силно решение е възстановил пак революция. Народът тряба да хвърли под духалата металът, който със сичката си тежина е налягал на човечеството, пречел на напредокът и възпирал е бъдъщето. Нам тряба метал, за да дадеме хляб на гладните. Нам ни тряба метал, за да унищожиме възмутителите и бунтовниците от Версайл. Народното събрание не ще да се върне при законът и затова нам трябат топове, за да можеме да нападнеме колкото е възможно по-скоро юнашки. Войската чака нашето дохождание, за да се съедини с нас и с нашата помощ да хвърли долу шпионите и роялистите, из които Жюл Фавр си е съставил една почетна гвардия. Напред! Земете пушките от стената, извадете топовете, изгонете калпазаните, убийците, издателите и беглеците на робия!»

Свобода, г. II, бр. 15, 10 април 1871.

В «Алгем. цайт.» пишат из Букурещ, че тука се бил появил някой си Кизелски (Киселски), който се намира сега в безпрестанни сношения с така нареченият Български революционни комитет. По ходатайството на Кизелски (Киселски) били разпратени агенти по сичките български крайове, за да уговарят народът, щото той (народ) да съблюдава голям порядок. Важността на това известие, казва немската газета, се състои в това, че тия разпорежданія се правят по приказанието на Росия, защото Киселски служи като полковник в руската армия и по своето желание той никога няма да се заеме за тая работа. Разбира се, че сичките тия лъжи се пишат с намерение, а кой се ползува от тях, ние не знаем. Ние живееме в Букурещ, но Киселски не сме видели, следователно той твърде лесно може да се е явил само на пруският консул или на пруските агенти. Знаем де ви боли, господа!

Свобода, г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

Руските вестници пишат: «От антиохийският патриарх добихме радостен глас за православната черкова. Около 5 хиляди турци се кръстили в Дамаск още през септемврия месец. Такъв случай православната черкова до днес не е видяла; не е видяла, щото последователите на Мохамеда в мохамеданска Турция да приемат в такова голямо число християнска вяра!» Вярвате ли, че това известие е истинното? Ние, да ви кажеме право, не вярваме и мислиме, че антиохийският патриарх, като секи фанариотин, има някакво дяволско намерение. Патриархът е сиромах, а знае, че русите дават големи суми за разпространението на православието, следователно петербургският св. синод твърде скоро ще да получи из Антиохия просително писмо, в което ще да се говори: «Смиреният ваш роб ви моли да изпроводите доброволни пожертвования, за да се изградят православни храмове, да се отворят православни училища, да се помогне на новоприбившите християни, защото са сиромаси и търпят голяма нужда» и пр. Фанариотите са големи майстори!

Свобода, г. II, бр. 23, 20 ноември 1871.

Кремие бил стрелян 30 ноемврия. Когато обявили на тоя юнак, че последнята му минута е вече настала, то той отговорил: «Ща покажа аз вам как се умира.» Когато бил отведен в крепостта «Св. Николай», то той помолил да му дадат няколко минути, за да довърши едно свое стихотворение. Когато му прочели смъртният приговор, то Кремие помолил солдатите да нишат в сърцето, защото неговото семейство ще да земе тялото му, а той не желае да бъде обезобразено. Тогава той съблякъл панталонът си и елечето си и с незавезани очи извикал: «Пушкай! Да живее републик. . . » Тая дума той не можал да довърши.

Свобода, г. II, бр. 26, 10 декември 1871.

Военният съд беше осъдил няколко жени, комунисткини, на смъртно наказание. Тия жени са Суетенс, Марше и Ретиер. Сега пишат в «Либерте», че тия жени ще бъдат изпроводени в Гвиана на вечен затвор.

Свобода, г. II, бр. 28, 25 декември 1871.

Пак икономия. В «Турция» пишат, че султанът «благоизволил да подари 5000 лири на артилерийският назърин за редовното и точното му гърмене (?) по байрямът.» Ние би помолили «Турция»

да ни яви много ли е получил ахчият, който правеше рамазан халвасъ и возпитателят на овенът и на петелът.

В «Македония» пишат из Охрид, че тамошният гръцки владика започнал изново да върлува в Ресен и околните му села. Тоя владика с помощта на тамошната власт (!?) уловил и затворил един свещеник из село Янковец, а така също тоя еничарин е изпроводил няколко ресенци в Битоля. («Македония» пита «Право»: «Право», братенце, кажи ни, има ли гръцкият патриарх каноническо право над българите, или няма», а ние ще да попитаме «Македония» следующето: «Македонийо, сестрице, кажи ни, има ли право турската власт да свети вода по къщите и да опопва поповете?» Дърво, мои мили братия! Дървото само е в състояние да ни спаси. Дорде нашият народ не захване да убива фанариотските кърджалии, то всичко ще да бъде напразно. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

Из Цариград пристигнало в Русчук повеление, за да се дозволи на русчушките граждани да звънкат вече камбаното. Едно само е така чудно: защо великият везирин не говори в своето повеление така: «Дозволява се на българите в Дунавският вилает да окачат камбани по черковите си, защото това право им се е дало още от катихемаюнът»; а говори само така: «Дозволява се на русчушките граждани да окачат едно камбано (?) в еде-коя черкова, защото това право им дава самият закон! Кой закон? Какъв закон? Ние би желали да знаеме в кой закон се говори, че на християните се дозволява да имат само едно камбано, и това камбано да бъде непременно в Русчук в еде-коя си черкова. Ние се известихме, че и свищовци, и тулчани щели да си донесат камбани, и затова желаеме да чуеме от самият велики везирин дозволява ли се на сичките християни въобще да имат камбани в черковите си, или не.

Свобода, г. II, бр. 30, 8 януари 1872.

В сръбските белградски вестници пишат, че руският вестник «Голос» бил запретен на три месеца за това, че е разпространявал панславянски идеи. (Идете после това и не чудете се! — Р.)

Великият мъченик за народната и човеческата свобода Йосиф

Мацини се поминал в Пиза. Щастлив е тоя човек, че е барем умрял в своето отечество.

Свобода, г. II, бр. 38, 4 март 1872.

В «Право» явяват, че правителството е издало заповед, щото секи един от издателите на вестниците да не може да започне изново издаванието на листът си — след едно самоволно спиране, колкото време и да трае то, — без да земе наново воля от правителството. (Разбира се, че правителството с подобни заповеди иска само да убие и онова нищожно развитие и напредок, които са се появили в империята без неговата воля. Ако в някоя печатница се разболее един от словослагателите и вестникът закъснее, то издателят на тоя вестник тряба да припка и да моли правителството за нови дозволения! — Р.)

Свобода, г. II, бр. 40, 18 март 1872.

Французкото правителство е изпроводило вече на о. Каледония осъдените комунисти. Между тях е и Рошфорт.

Свобода, г. II, бр. 50, 27 май 1872

«Левант Таймс» говори, че турското правителство е намислило да преобрази вилаетите, т. е. вилаетите щели да станат еялети (санджаци). Това преобразование се било вече захванало. (Ако името еялет е в състояние да поправи самото дело, то ние мислиме да направиме големи чудеса. Хайде да преобразиме и ние х. Иванча, Чорапчиева, Златева и Арнаудова. Хаджи Иванчо ще да се преобрази в хаджи Коскун, Чорапчиев ще да се преобрази в Блюдолиз ефенди, Златев ще да се преобрази в Блатов, а Арнаудов — в Клепоухов. — Р.)

В Русия са се възбунтували селяните против правителството или да кажеме по-правилно, против дворянството (чокойството). Селяните се отказват да плащат данок. Бунтът се разпространява по цяла Русия и правителството е принудено да употреблява военна сила.

Свобода, г. II. бр. 52, 10 юни 1872.

В «Дунав» пишат: «Хаджи Мехмед Дервиш бей, синът на Ислям бея, който по-преди беше дошел в Цариград, за да донесе *налъмите* (курсив в подлинникът) на пророкът, награди се с трети чин.» (А с какъв ли чин ще да се награди онзи, който се удостои да заведе в Цариград Дорча? Ние мислехме, че в Цариград награждават само петлите, овните и хаджиите; а сега се уверихме, че с такава чест се ползуват и налъмджиите. — Р.)

Свобода, г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

В немските вестници пишат, че се е поминал мексиканският председател на републиката Бенито Хуарец. Секи вече знае, че Хуарец преди няколко години осъди на смърт императора Максимилиана и застрели го публично. Хуарец се е родил в 1809 г. от сиромашки родители. Най-напред той бил овчар; но намерил се такъв един търговец, който го земал в къщата си и возпитал го. Той свършил правническите науки и станал адвокатин. В 1846 година той бил избран в конгресът. В това време се запалила войната в съединените държави. За да добие средства за тая война, Хуарец обложил с тежък данок поповете и калугерите. Калугерите го ненавиждат и до днес. Когато Сант Ана земал властта в ръцете си, то Хуарец бил изгонен из отечеството си, но той твърде скоро се върнал с помощта на Алвареца назад и издал закон, който ограничавал правата на духовенството и на войската. В 1860 г. Хуарец бил избран за председател. Той изгонил из Мексика много калугери и отнял манастирските доходи. Когато французите завладяха Мексика, то Хуарец управляваше независимо само северните страни, но скоро събрал голяма сила и влязъл в столицата. Историята на Максимилиана ни е твърде добре позната.

Свобода, г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

Австро-маджарското правителство се ръководи по програмата на Митхад паша. Митхад паша затвори Славейкова за това, защото не може без комитети, а австро-маджарското министерство затваря още своите славянски поданици, които желаят здраве и живот князу Милану. «Застава» казва, че наближава 1848 година. Затворени са Лаза Костич и Иван Павлович (редакторът на «Панчевац»).

Свобода, г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

Еврейско-полицейският виенски вестник «Нова с. преса» ни разказва, че в Турската империя би се възцарил мир и тишина, ако да не са ромънските българи, а особено младата българска букурещка партия, която има и свой орган. По думите на «Преса» букурещките българи са разделени на две партии (но и едната, и другата са враждебни на турското правителство), из които едната се нарича «стара» и издава вестник «Отечество», а другата се нарича «млада» и издава вестник «Свобода». Освен това горесказаният вестник говори, че правителството на Митхад паша работило енергически, за да прекрати изданието на «Свобода» и да отдалечи от турските граници редакторът ѝ. Сичкото това е до такава степен смешно, щото благоразумните хора би трябвало да помислят, че виенският вестник е изгубил умът си. Справедливите и добре наредените господарства се не боят от никакви нападения, а ако в Турция стават всякакви злини и всевъзможни зверства, то са криви не вестниците, а действующите лица. «Свобода» описва само ония произшествия, които са станали и които се повторяват и в самите австрийски вестници (както във «Вандерер», «Остен», «Политика» и др.). Тряба да кажеме и това, че в Букурещ не съществуват никакви партии и че в. «Отечество» отдавна вече не излазя. Колкото за енергическите мерки, които е предприел Митхад паша против «Свобода» и против редакторът ѝ, то ние ще да кажеме следующето: «Ако не бъде «Свобода», то ще бъде «Слободар», а ако не бъде Каравелов, то ще бъде Беловеров. Работата не е нито във вестникът, нито в редакторът, а в самите факти, т. е. ония страшни злодейства, които стават почти секи ден по Турската империя. Оправете своите дела, прекратете злоупотребленията и вестниците щат да замълчат и сами по себе си. Освен това «Свобода» излазя в оная конституционна държава, в която съществува закон и в която са безсилни секи едни деспотически произволи. Тряба да кажеме и това, че «Свобода» се издава не за Турция, а за ромънските българи, а ако някои бройове са преминали през Дунав, то сме криви не ние, а турските стражари, които са способни само за вечен сън и за ядене. Чудно нещо! Откакто Митхад паша е станал везирин, то са пак захванали да се появляват и комитети, и гонения, и затваряния, и пр., и пр.!

Свобода, г. III, бр. 12, 16 септември 1872.

Из Цариград ни являват, че последните действия на фанариотският патриарх са произвели в Цариград голямо волнение. Няколко

хиляди българи ходили на Ортакьою и явили на екзархът, че се не боят от патриаршеските проклятия. Гърците съвсем побеснели. Разказват, че в. везирин обвинява патриархът и предсказва му лошави последствия. Тракийските и македонските българи тържествуват. Разказват, че и солунският архиерей ще да се съедини с българската йерархия. Дяда Натанаила щат да ръкоположат в неделя на (24 септ.) за архиепископ в Охрида. Дядо Натанаил е един от най-добрите българи.

Свобода, г. III, бр. 13, 23 септември 1872.

Който каже, че Турската империя напредува, то той тряба или да е луд, или да е пиян. В това също време, когато Англия и Австро-Унгария се стараят да докажат пред светът, че Турция се възраждава, че турският народ напредва и че цариградското правителство употреблява сичките си сили за благосъстоянието на своите поданици, то безчовечните душепродавци прекарват из Триполис в Цариград цели купове африкански робове. Преди десет деня в Цариград приплувал един параплов; който бил пълен с живи човечески тела. Тоя параплов е бил ингелизки. Видите ли сега защо Англия поддържа Турската империя?

Свобода, г. III, бр. 21, 18 ноември 1872.

«Басърет» казва, че из Дагестан са се преселили още 30 000 души мохамеданци. Тия преселеници преминали през Батум, дошли в Трапезунд и тръгнали за Цариград. Ето ви и нови нещастия! Българите и гърците се карат за магарешката сянка, а Турция работи своето дело. Още 30 000 дагестанци ще да се населят по нашите крайове и нашето щастие ще да бъде пълно. Кажете ни сега, ще ли да бъде нещо от българският народ?

Свобода, г. III, бр. 22, 25 ноември 1872.

Папата е пак болен. Докторите казват, че болестта му е опасна. Разказват, че в продължението на няколко недели той не е можал да заспи. (Види се, че греховете му са твърде тежки. Да видиме как ще да умре и цариградският патриарх. — Р.)

Свобода, г. III, бр. 29, 7 декември 1872.

Из Цариград явяват, че в турската столнина е настанала голяма търговска криза и че златото е станало твърде скъпо. А какво видиме ние? Правителството почти секи месец заключава заеми и харчи ги съвсем необмислено. Правят се няколко железници; заказан е в Англия още един военен панцирен корабл, а в султанският харем са купени брилянти за 100 хиляди талира. Ето за какви предмети се харчат турските заеми, а народът е подивял от сиромашия.

Свобода, г. III, бр. 30, 14 април 1873.

В «Alg. Aug. Zeitung» пишат из Цариград от 25 априлия следующето: «Завчера се държа голямо заседание от министрите на В. порта, на което се е разгледвал твърде важен вопрос. Министрите са се старали да изнамерят средства и да очистят цариградските улици от многочислените кучета. След дълго размишление (парламентски работи! — Р.) министрите се съгласили, че не е възможно да се измисли никакво средство. Решили са най-после да попитат едного от най-знаменитите доктори дали е възможно да се скопяват кучетата и да се не въдят дотолкова. Докторът им казал, че е възможно, и важният вопрос се свършил благополучно.» (Когато хората искат да кажат за тогова или за оногова, че е чапкънин, то казват: «Той скопява кучетата.» — Р.)

Ние сме говорили много пъти, че турските прогресисти приличат на маймуни. «Levant Herald» говори, че някой си Ахмед ефенди е предложил на министерството да му дозволи да открие картинна изложба. Министерството е одобрило тоя проект и дозволило е на гореказаното ефендие да зачуди светът. Ингелизкият вестник говори, че някой си турчин по име Месуд бей е намислил да покаже и своето изкуство. «Тая изложба ще да докаже, че е лъжовно онова мнение, което се е разпространило по Европа, че турците са неспособни за подобни занятия», говори тоя вестник. (Ние съветоваме ценителите да разузнаят основателно и фактически нахождат ли се и такива картини, за които да се каже позитивно, че тие са нарисовани от турчин. Най-добре би било, ако от тие картини се свалят фотографически картинки и ако се изпроводят в Италия. Кой знае? Сичко може да бъде. Турчин живописец, чифутин орач, циганин цар и грък честен човек никога не може да бъде. — Р.)

Независимост, г. III, бр. 33, 5 май 1873.

Из статистиката на Ото Хюбнера за 1873 г. видиме, че Турция харчи годишно 124 000 000 талира, че тя има дълг 840 000 000 талира метал и 3 000 000 т. хартия и че е платила в 1872 година само за лихва 8 593 570 фунта стерлинги. (Разбира се, че тая лихва е по-голяма от половината на доходите. Забележете и това, че тука не са пресметнати ония заеми, които са станали в последньото време. Тряба да знаете и това, че султанът е намислил да купи 1 000 000 нови пушки, 1000 топа и десетина фрегати. Аслѫ варсе, чок ялан! — Р.)

Независимост, г. III, бр. 40, 23 юни 1873.

Из Кандия явлават, че в Сфакия е избухнало въстание. Правителството се старае да умири разярените кандиоти с различни обещания и със сякакви шереетлъци. В Гърция са захванали да принимават участие в това патриотическо дело множество младежи. Атинските студенти говорили в един от салоните на университетът, че е наближило вече желаемото време и Гърция не тряба да бъде хладнокръвна към новите революционни явления. Един от студентите обвинял фанариотския патриарх, който е посеял такава вражда между християните на Балканският полуостров, особено в тие критически времена. «Фанариотите не са гърци», казал той.

Независимост, г. III, бр. 41, 30 юни 1873.

Вестник «Право» говори, че вестниците «Анатоли», «Турция» и «Сада и Хакъкет» са запретени от правителството за това, защото са обнародували такива статии, които са противни на правосъдието (?). «Имперското правително е о д у ш е в е н о към сичките свои поданици», говори правителственото повеление, а горереказаните вестници се старают да разделят тия поданици. Преди една неделя са запретени още гръцкият в. «Константинополис» (засякога) и ингелизкият «Левант Таймс» (на два месеца). Първият е запретен за това, защото е нападнал на Росия, а вторият за това, защото е говорил за икономическото състояние на държавата. И така, Турция напредва! «Фар дю Босфор» е почти пълен с различни псувни и с различни клевети, но турското правителство го търпи, а наша пречепорочна «Турция» се запрещава за това, защото «г. Генович е служил вярно на правителството» (гл. «Право», № 21).

Независимост, г. III, бр. 48, 18 август 1873.

Босанският валия е запретил почти сичките сръбски вестници, между които се намира и медицинският вестник «Домашен лекар». Мила Турция! Подобна глупост е свойствена само на пехливаните. А ние сé още се надеяме, че турското господарство ще да тръгне напред!

Независимост, г. III, бр. 52, 15 септември 1873.

На 15 октомврия ингелизките войски нападнали изново на ашантинците при Дунка и опустошили областта Абракампе. Ашантинците са съвсем разбиени. Заробени са няколко стотини неприятели. И така, Англия разширява своята цивилизация, т. е. своят деспотизъм, с огън и с опустошения, защото тая държава е човеколюбива и защото тя се счита за предводителница на европейският прогрес. Истина казва българската пословица, че прехвалените ягоди изискват малка кошница.

Независимост, г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873.

Из Цариград телеграфират, че султанът е простил (?) босанските беглеци (които не са криви. — Р.). Тие са длъжни да земат от турският посланик във Виена Цертификат и да се върнат в Босна. (И тая комедия не е за пара. Тие сиромаси са побегнале в Австрия от турските злодейства; а турското правителство ги прощава и дозволява им да се върнат назад и да бъдат набиени на кол. А Австрия? Австрия ще да им даде по два форинта и ще да им пожелае добър път. Тежко и горко на оние будали, които ходят да търсят щастие по чуждите дворове! Ако не си в състояние да защищаваш своите интереси сам, то стани вол и търпи всемогъщата сила и острите ногти на човеколюбивите Деоклетиани. — Р.)

В Турция се е вовел вече новият закон, който не дозволява на двоеногите животни да товарят магаретата си с тежки товари. Отсега нататък ни едно магаре няма право да носи повече от 80 оки. По тая причина русчушките власти са запретили на българите да окачат на черковата си новата камбана, защото тая камбана имала около 90 оки.

Независимост, г. IV, бр. 17, 9 февруари 1874.

«Тюрки» являва, че в Цариград множество евреи са приняли протестантска вяра. Нашият дописник говори, че главната причина, която накарва сичките цариградски сиромаси да принимават християнството, е ингелизкото и американското покровителство. А какво прави в това отношение Русия? Тя се хвали със своите приятелски отношения към В. Порта и нищо повече. Истина казваше Шевченко, че славянските племена ходят с везани очи и със затъкнати уши.

Независимост, г. IV, бр. 26, 13 април 1874.

В Русия са се извършили твърде важни реформи. На руските поданици се дозволява да излазят свободно през границата, да купуват земи в другите държави и да стават чужди поданици. Говори се още, че правителството се е решило да отвори в държавата си и законодателна камера.

«Прав. вест.» говори, че секи русин, който е оставил отечеството си без позволение на правителството, тряба да се върне колкото се може по-скоро назад, ако не желае да изпита строгостите на законът. Повикани са даже и Бакунин, Огарев и полковник Лавров. Сичките емигранти са простени, освен ония личности, които са извършили просто убийство.

Независимост, г. IV, бр. 32, 25 май 1874.

В българското отделение на «Левант Таймс» телеграфират из Охрида, че черковата «Св. Наум» и училището при нея, които бяха отнети от гърците по повелението на каймакаминът, се дали назад на българите.

Независимост, г. IV, бр. 34, 8 юни 1874.

В Ирландия са се възбунтували работниците и не желаят вече да работят по фабриките. Правителството е било принудено да употреби военна сила.

Независимост, г. IV, бр. 40, 20 юли 1874.

ТЕЛЕГРАМИ

Когато листът ни беше под печат, разчу се, че под предводителството на Кандиано и Комиано се появила размирица в Плоещ. Тая размирица е произлязла за ултралиберална полза. По тая причина в Букурещ са затворени 80 граждани из красната партия. «Monitorul official» говори, че всичко се умирило, а Кандиано и Комиано са затворени в Бъзоу.

Свобода, г. I, бр. 37, 8 август 1870.

Париж, 29 августа (10 септем.) Дипломатическите разговори за заключението на министърът следуват. Излезе един манифест от Виктора Хюго към германският народ. Той иска да престане боят, защото царството е вече умряло (Наполеон) и французката република ще подаде ръката си на германският народ. Ако пруската войска нападне на Париж в сегашно време, то с това ще да докаже, че германският народ е достигнал до такова състояние, в което се намираха вандалите. Париж се пази от хиляди и хиляди граждани, които ще се борят отчаяно.

Свобода, г. I, бр. 40, 2 септември 1870.

Крайово, 4 априлия (23 марта)

Голямо нещастие! Нощеска удушиха д-ра П. Берона и земали от него тридесетте полици, които му дългуваше Теохар Папазооглу. Крайовското общо мнение предполага и съмнява се на Теохаровото дохождане в градът ни преди четири деня. Аз това не потвърдявам, но питам, отдека са знаели злодейците да търсят полиците? Дали беззаконието тряба да дойде до върхът си? Дали никаквеността тряба да тласне злодеецът до върхът на бездната, па тогава да го проводи вече в нея? Ето какво е нашето недоразумение! Рекохме, че предполагат; па и ние не потвърдяваме. О, бедно човечество, колко си ти глупаво! Радвайте се, прочее, вие, негови противници — Берон вече умря, и вие се избавихте от него! А вие, честни и родолюбиви българи, заплачете и речете: «Вечная памят!»

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

Лондон, 12 апр. Потвърдява се, че Наполеон от няколко деня насам е неразположен. (Не знаеме само има ли той апетит, а това е твърде важно за историята на човечеството и за бъдъщите поколения. — Р.)

Свобода, г. II, бр. 14, 3 април 1871.

Париж, 8 (20) априлия. Домбровски и министърът на военните дела обявляват, че последните битки са били сгодни за войската на комуната. Едно обявление на комуната от 19 априлия определява целта на движението; то изчислява комуналните права, които изискват сдружението на сичките комуни за обезпечението на французкото единство чрез федерацията. Комуната е решена да не свършат борбата чрез никакво спогодявание и найпосле позова Франция да се съедини с Париж за тая борба, от която зависи победата или унищожението на комуналната идея.

Свобода, г. II, бр. 15, 10 април 1871.

ОТГОВОРИ ОТ РЕДАКЦИЯТА

(От редакцията)

Г-ну У в Болград и г.? в Александрия. Редакцията не може да печата ни една статия, ако не яви авторът ѝ името си; освен това нашият вестник не желае да напада на личности.

Г-ну Н. Н. в Русчук. Вие казвате, че нашата редакция е подкупена от сърбите и от русите и затова «Свобода» напада на турците и вика против турските шпиони и против дуализмът. Срамувайте се! Който сам не е чист на ръка, той мисли, че сичките люде са продали съвестта си. Вие питате, защо «Свобода» нищо не говори против Сърбия и Русия и сичките ѝ стрели се хвъргат против Турция и турците, но не казвате защо и за какво «Свобода» тряба да вика против Сърбия и Русия? По-добре вие, мой драги, питайте майка си и баща си българи ли са или не. Не ще вечно да живее Акиф паша. Забележете си.

Г-ну П. в Одеса. Кореспонденцията, която беше напечатана във II брой «Свобода», не е писана от онова лице, на което вие нападате, и затова редакцията се отказва да напечата вашият отговор. Колкото за вашето обещание да бъдете наш дописник, то ние ви от сичкото си сърце благодарим.

Свобода, г. I, бр. 10, 8 януари 1870.

Г-да наши дописници в България, Ромъния и Русия! Молиме ви да ни не пращате неплатени писма, защото ще ги връщаме назад. Нашата редакция не е още открила калифорнишките рудници, нито пък е получила наследство от дядя си.

Г-ну редактору на в. «Отечество» в Букурещ. Прочетох вашата дописка из Браила, която е поместена в 26 брой и вашата философия, която носи заглавие «Народната ни политика и турските шпиони» в 27 брой на «Отечество», па седя

и размишлявам: «Тоя човек (редакторът на «Отечеството») или и сам не знае що бръщолеви, или бръщолеви за това, за да спечели нещо.» На мене ми се чини, че последньото мое заключение е повярно, а прав ли съм аз и имам ли право да заключавам такова едно заключение, за това нека размишлява самата публика, ако само има такава публика, която да чете «Отечеството».

Свобода, г. I, бр. 14, 5 февруари 1870.

Г-не редакторе на «Отечеството»! Веднаж един керван, преминувал през едно село, е вървял си по работата. Селските кучета се спуснали, запрели се и от двете страни на пътят и захванали да лаят. Един из пътниците рекъл на другарите си: «Абе, хайде да оставиме камилите си и да прогоним тия шаровци, бельовци и гуджовци.» «Остави ги, казал един из другарите му, не гони ги; техният сой е такъв — ще си полаят, па ще си млъкнат.» Така и вие, многоуважаеми редакторе на «Отечество»! Кряскайте, псувайте и безчестете честните люде колкото искате, ако само има кой да ви слуша.

Господа спомоществователи на гюргевското училище, които сте се подписали под дописката, която е поместена в 28 брой на в. «Отечеството» из Гюргево, и воставате против «Свобода» и против учителят си. Бъдете, мои братия, сами честни и родолюбци, па се не бойте ни от учителят си, ни от клеветниците, ни от вагабонтите. Честното име няма да бъде очернено от никого и правдата сякога ще изплува отгоре. Нам ни е жално само това, че почтените спомоществователи на гюргевското училище са се унизили дотолкова, за да ги защищава «Отечество».

Свобода, г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

Г-ну В. П. в Галац. Благодариме и молиме ви да изпълните обещанието си: само ви се молиме да бъдете осторожни и да не нападате на личности. Мир и съгласие само щат да ни спасят. Погледайте какво става в Гюргево.

До почтените гюргевски граждани, които са поместили в последният брой на в «Отечество» статия против «Свобода» и редакторът й. Ако намислите да пишете още някои болумачи, то кажете на редакторът на «Отечеството» да не прекроява вашите писма и да не преиначава вашите мисли, защото ние мислим, че не е възможно да пишат стари и почтени хора такива едни бълвочи, каквато е статията или писмото, което е поместено в «Отечество» (из Гюргево). Хора с чиста съвест и с народни чувства никога не щат да нападат на човека лично, и то без никаква причина.

До «Отечество». Вам ви се иска да се карате, но ние намираме за унижение да ви отговаряме. Ако да бяхме имали работа с достойни противници, които служат на идея, а не на лица, то борбата ни би била полезна, но ние имаме работа с 20#. А каквото е «Отечеството», такива са и издателите му. Простете ни, г. редакторе на «Отечеството», ако ви кажеме, че ние имаме да извършим други, по-важни работи и затова отсега нататък няма да ви отговаряме на вашите сърдити à la Муса Кеседжия полемики. Прощавайте засякога.

Свобода, г. I, бр. 17, 26 февруари 1870.

До редакторите на «Дунав». Ако вие да говорехте това, щото мислите, то щеше да ни бъде твърде драго да чуеме и да видиме, че и вие захванахте да мислите и да критикувате, но ние твърде добре знаеме, че говорите не вие, а Акиф паша и затова не желаеме да отговаряме на вашата последня полемика против «Свобода». Тряба да ви забележим само това, че по-добре е да бъде човек гладен и жаден, па да бъде свободен, нежели — богат и знатен, и да целува папучът на Акиф паша.

Свобода, г. I, бр. 18, 5 март 1870.

Г-ну Н. Н. в Цариград. Твърде жално нещо е да види човек как българин и християнин прави такива подлости, каквито правите вие. Но знайте, че нашата редакция има в ръцете си такива документи, които можат да ви погубят, ако само ги обнародваме. Покайте се и оставете тоя занаят, с който не би трябало да се занимават ни вашите неприятели. Още веднаж ви казваме да се покаете или се пригответе да видите своите низки шарлатанлъци публикувани. Тежко ви и горко ви, ако не послушате нашите съвети.

Свобода, г. I, бр. 19, 12 март 1870.

До подписниците на в. «Свобода». Доктор Атанасович разпространява слухове, че нашият вестник щял да се прекрати, защото ние не сме имали пари, за да го изваждаме. Наистина нашата редакция не е богата, защото тя няма нито български народни жълтици (които са оставени, за да се отварят български училища), нито пък ромънското правителство ни е давало пари да отваряме в Търново болници. Нашата редакция, ако и да е бедна, но ние имаме 300 жълтици в касата си, които обезпечават вестникът ни до свършването на годината, ако само г. Атанасович се остави от своите намерения и престане да подкупува типографарите. Повтаряме, че ние нито се нуждаеме, нито пък ще се унизиме дотолкова, за да искаме помощ от г. Атанасовича, и затова го молиме да ни остави на покой. Не е честно да приследоваме ония хора, на които не сме в състояние да помогнеме.

Свобода, г. I, бр. 20, 22 март 1870.

Г-ну Т. Н. Близнакову в Плоещ. Редакцията на в. «Свобода» не е получила от вас никакви писма. Администрацията на вестникът няма нищо общо с И. Мънзова, нито пък иска да знае какви сметки има г. Мънзов с вази. Ние се обръщаме не само към вас, но и до сичките наши дописници да изпращат стойността на вестникът право до Д. Ценовича в Букурещ, за да не стават злоупотребления, както са тия станали от страната на г. Мънзова.

Г-ну В. Икономову. Молиме ви да дойдете в редакцията и да прегледате ръкописът и статията си, която е напечатана в 19 брой на в. «Свобода». Вашата ръкопис е цяла и вие можете да я земете и да затъкнете устата на нашите душмани, за да не лаят. Ние просиме прощение само за това, че е станала погрешка във вашата статия и наместо Авксентий е напечатано Паисий. Погрешката е станала от преписачът.

Свобода, г. I, бр. 21, 27 март 1870.

Г-жи Ани Тошкович в Одеса. Да сте живи и вие, и вашите соколи синове! Ние не сме още заслужили тия похвали, каквито ни вие отдавате: 1) защото ни един българин не може да каже, че той е направил каква и да е полза на народът си, дорде България не бъде свободна; 2) защото, ако един българин работи за своето отечество, то това е негова длъжност, а не достойнство. Но вие казвате, че ние сме решили нашият черковни вопрос, а ние ви уверяваме, че тая чест не принадлежи нам, а на Хаджи Димитра и на неговите хъшове, които пожертвоваха душите си за своето отечество. Но както и да е, ние ви благодариме от сичкото си сърце и желаеме ви да дочакате свободна България.

Г-ну Н. Н. в Болград. Моля ви да бъдете по-кратки в своите кореспонденции, защото ние не желаеме да пълниме само с тях вестникът си.

До нашият кореспондент в Русчук. Молиме ви да пишете по-ясно, да описвате самите произшествия и да не криете имената на действующите лица, защото в противен случай вашите дописки не щат да бъдат напечатани.

Свобода, г. I, бр. 22, 3 април 1870.

Г-ну Я. Котленски в Плоещ. Молиме ви да се обърнете сами до г. Мънзова и да си търсите парите назад, защото редакцията не желае да има нищо общо с г. Мънзова. Ние от сичкото си сърце желаеме да ви удовлетвориме, но вие не сте сами, а нашата редакция няма мушии ни във Влашко, ни в Богданско.

До г-на кореспондента на в. «Отечество» из Белград. Каквито са издателите на «Отечеството», такъв е и редакторът му, такъв е и кореспондентът му. Знайте, че ние се не боиме ни от вашите обвинения, ни от вашите лъжи, ни от вашите заплашвания, нито пък се оскърбяваме от вашите псувни, защото «вашият сой е такъв: ще си полаете, па ще си млъкнете». Но не можеме да ви не поблагодариме за това, че не сте напечатали своето писмо в онзи народен вестник, за когото вие споменувате в писмото си, а напечатахте го в «Отечеството». А знаете ли, мой приятелю, че за нас е голямо оскърбение, когато ни хвали «Отечеството», а усещаме голяма радост, кога ни то псува? Но вас и да ви презира човек не тряба, защото сте болни в мозъкът. Да ви прости господ!

Свобода, г. I, бр. 23, 10 април 1870.

Г-н С. А. в Галац. Да обичаме своят народ е наша длъжност и затова ние не можеме да напечатаме вашата статия, а особено тогава, когато вие в нея хвалите не другиго, а нази.

Г-да б. Д. в Крайово. Нашата редакция не отговаря ни за едного, ни за другиго, нито пък тя има такъв един инстинкт, по който да може да разпознае кой е прав и кой е крив. Вие можехте само тогава да викате против нази, ако в своите писма да изложехте фактично сичката оная работа, защото ние другояче сме длъжни да вярваме томува, който ни приведе повече факти; а колкото за вашите оскорбителни нападения лично против редакторът на «Свобода», то сякому ще да се въздаде по делата му.

Г-ну В. П. в Галац. Вашите стихотворения ще бъдат напечатани отделна книжка, която ще да излезе твърде скоро.

Г-ну Акиф паша в Русчук. Вие желаете да знаете дека живее Панайот Хитов и кой е редакторът на в. «Свобода» — сърбин или българин? — Панайот ще да се види с вази лично и ще ви разкаже историята на животът си, а редакторът на «Свобода» е свободен гражданин и родила го е свободна България.

Свобода, г. I, бр. 24, 22 април 1870.

Г-ну И. К. в Гюргево. Администрацията изпраща вестник «Свобода» до пощата гюргевска и затова, ако ви липсува някой номер, то можете смело да го търсите от нея. Но вие пишете: «Вашият вестник, не зная по какво право, зема г. П. Р. и без да го предаде на притежателите, задържава го у себе си. 25-ят брой мнозина не са получили и затова се отказват вече да приимат занапред. Както се научих, целта на задържанието на вестникът е не друга, освен да се отвръщат спомоществователите ви от да го приемат.» Нашата администрация не е упълномощила г. П. Р. да зема от пощата чий и да е вестник, а от вас зависи да се обърнете до пощанското управление или до полицията. Да задържава човек чуждите вестници е сè едно, ако той отвори чуждо писмо или ако открадне.

До сичкият български народ. Има на светът такива хора, които нямат нищо свято, нищо чисто, нищо народно и нищо драгоценно. Така например издателите на «Отечеството»: до вчера тия викаха против Х. Димитра, наричаха го вагабонтин и хайдутин, а днес казват, че той споделял техните идеи. Ние знаеме, че един от най-първите наши букурещки чорбаджии още преди един месец казваше: «Да са позлатени ръцете на ония турци, които убиха Хаджи Димитра.» А сега? Сега е чудо чудес!

Свобода, г. I, бр. 27, 14 май 1870.

Господа крайовски българи! Сторете добре и затъкнете устата на издателите на «Отечество», които са изгубили и совестта си, и човечеството си. Докажете им, че вие сте честни граждани, а не такива, каквито ви наричат. Докажете им така също, че вашите подписи не са фалшиви и вашият протест не е измислен от нашата редакция. Да ви дава господ счастие и живот!

Г-н.у*** в Белград. Ако сте честен човек, то тряба да явите своето име, за да знаеме с какъв противник имаме работа. Ако вие наистина пишете из Белиград, то ни е твърде чудно как така скоро получавате «Отечество» и как скоро отговаряте на «Свобода». Освен това нам ни е твърде смешно, като гледаме как вие хвалите своите собствени писма. Дрънкайте си, мой мили брате! Лайте на месечината! Такава дървеница, каквато сте вие, ние не щеме и да я убиваме, защото тя смърди.

Свобода, г. I, бр. 28, 24 май 1870.

Г-ну Н. Н. в Цариград. Вие противоречите сами на себе си. Вие говорите, че вашето мнение тряба да се уважава от другите като лично мнение на един българин, който желае доброто на отечеството си, а на друго място казвате, че народните апостоли тряба да се ръководят с волята на народът «и да не излазят из кругът на неговите понятия и направления». Но кажете ни, щеше ли нашият народ да изгони гръцкото духовенство и да състави своя отделна йерархия, ако да не бяха се появили такива българи, които да му отворят очите? Щеше ли българският народ да има днес и това, щото има, ако да не бяха се решили някои наши родолюбци да жертвоват имотът си, здравето си, силите си, даже и животът си за общите интереси? «Понятията и направлението» на един народ не може така лесно да се определи и затова учените мъже тряба

явно да изказват своите убеждения, а народът ще да избере това учение, което му бъде по волята. Не ограничавайте човеческият ум, защото и в най-нездравите понятия твърде често се попадат здрави мисли. Здравата критика ще отдели пшеницата от къклицата.

До издателите на «Отечество». Във вашият орган твърде често или почти в секи брой се появляват псувни и ядовити нападения против нашият вестник, между които вие изказвате и това, че нашият вестник е орган на някаква си невидима сила и затова работи за интересите на оная сила и за своите собствени. Но това не е доста. Някои от вашите мекерета (напр. С. Станкович) ходат по кавенетата и съветоват нашите братия българи да не приемат вестникът ни, защото редакторът му бил подкупен. Ако сте вие честни люде и имате в себе си колко-годе човеческа душа и сърце, то ви молим да се обясните по-ясно и по-определено и да ни докажете публично от кого сме ние подкупени. Ние сами това желаеме и затова вие не тряба да ни жалеете. Ако ли пък не докажете това, щото тряба да докажете, то ние являваме пред сичкият свят, че вие сте хора безчестни и подли, които за своите лични интереси сте готови да безчестят сякого, който ви не помага да изпълнявате своите цели.

Свобода, г. I, бр. 30, 10 юни 1870.

Един господин пишеше в «Отечество» една полемическа статия против «Свобода» и подписваше се «Един от настоятелите на Гюргевското училище». В 45 брой на «Отечество» тоя същи господин се подписва «Един спомоществовател на българското (в Гюргево) училище». Секиму е вече познато, че издателят на нашият вестник г. Н. Попович е главният поддържател на Гюргевското училище и ние имахме случай да узнаеме, че кореспондентинът на в. «Отечество» не само че никога не е бил настоятел училищни, но подписал се е в кондиката да даде помощ три жълтици австрийски и не ги е дал. Така също узнахме, че настоятелството на Гюргевското училище желае да се откаже от помощта, която обрече дописникът на «Отечество», защото тоя дописник е създаден само за интриги.

До издателите на «Отечество». Молиме ви да ни обясните кои са тия шпиони, с които Каравелов ходи по улиците и шюшне се с тях по кьошетата. Каравелов не знае кои са тие и

затова вие, като патриоти и зрели хора, тряба да му отворите очите и да го учувате от злото — това изисква човеколюбието.

Господину Стефану Илиев в Браила! Вие являвате във в. «Дунавска зора», че г. В. Стоянов не е писал дописките в «Турция», за които ние говорихме вече, а вие с помощта на г. В. Друмева. Сега ние питаме г. Друмева и молиме го да ни отговори по-скоро: какви са неговите обязаности и какво се е той обещал да върши пред членовете на Българското книжевно дружество? Извършил ли е г. Друмев своите обязаности? Кой е упълномощил г. Друмева и г. Стоянова да изпращат адреси на Али паша? Кой им е дал дозволение да се преписват с турските чиновници и да ги молят да изходатайствоват при турското правителство, за да може дружеството да се премести в Цариград? Молиме г. г. Стоянова и Друмева да прочетат уставът на дружеството, в който се говори, че действителните членове не тряба да се занимават с политика. Но да оставиме засега това дело, защото на 25 юлия ще бъде събранието на дружеството и депутатите ще да се постараят да изправят горе-казаните злоупотребления.

Свобода, г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

Г-ну (?) във Вайсалци. Получихме от вас една дописка, в която защищавате поповете и нападате на нашият дописник в Болград. Вашата дописка не ще да бъде напечатана по три причини: 1) вие не съобщавате имената си, а ни една редакция няма право да печата анонимни писма; 2) вие нападате на болградският дописник и псувате го така също, както се псуват хамалите; 3) вие искате да опровъргнете дописката на нашият кореспондент само с голи речи и попръжни.

Г-ну И. М., г-ну Г. П. Г. и г-ну П. М. в Калафат. Молим ви се да си земете назад парите от г. Г. А. и да ни ги проводите, защото ние няколко пъти сме писали до тоя господин и досега не сме получили никакъв отговор. Вие твърде добре знаете, че ние сме сиромаси и от вас зависи да поддържите или да убиете вестникът ни.

Г-ну (?) в Букурещ. Получихме една ваша статия по градската поща за Българското книжевно дружество, но не можеме да я напечатаме, защото не знаеме от кого е написана.

Знайте и вие, и сичките други наши дописници, че редакцията се отказва да печата какви и да е статии, ако да не яви авторът и името си. Чакаме отговор.

Свобода, г. I, бр. 36, 30 юли 1870.

Г-ну Ивану Алексееву в Зимнич. Три-четири пъти ви писахме да ни изпратите стойността на вестникът, но вие си правите углухци. Ние мислиме, че имаме пълно право да търсиме това, щото ни принадлежи. Чакаме вашият отговор.

До гюргевските настоятели в Гюргевското училище. Някой си самозванец ни дрънка цървулите във в. «Отечество» и се подписва ту настоятел на Гюргевското училище, ту спомоществовател, ту благодетел. Ние досега не пожелахме да се упущаме с тоя господин в полемика и да му доказваме, че той е тръгнал не по тоя път, по който би трябало да върви, защото не знаехме с кого имаме работа. Молиме ви да ни явите има ли гюргевското училищно настоятелство понятие за това кой е майсторът на тие дописки. Ние ви молиме да ни явите, ако и да знаеме, че тие се пишат от ония хора, за които Крилов говори в една своя басня: «Нещастие е, ако фурнаджият захване да шие обуща, а кондураджият да точи плачинта.» Защо тоя господин си не гледа кофарчетата и драмовете, ами се е заел да просвещава раята?

Свобода, г. I, бр. 38, 15 август 1870.

До някои наши кореспонденти. В последньото време ние получаваме от вас твърде много писма и дописки, в които се оплаквате от турците, но не можеме да ги напечатаме: първо, защото са твърде дълги, а, второ, защото е вече срамота да се плачеме като бабички, че ни бият един милион турци, когато само българи съществуват до 7 000 000. По-добре е, ако да ни известите какво желаете да правите в днешното критическо време и ако да изложите своите убеждения и своите мнения как тряба да се работи и що тряба да се работи.

Свобода, г. I, бр. 39, 23 август 1870.

До болградските наши пренумеранти, които не си са заплатили за вестникът. Ето че излезе и 40 брой «Свобода», а вие още не сте си внесли стоимостта й. Срамота е! Предайте по-скоро парите г. П. Фитову, който е наш настоятел. Ако не удовлетворите желанието ни, то ще бъдеме принудени да ви публикуваме имената.

До нашите пренумиранти в Александрия. Заплатете си за вестникът. Ние назначаваме г. И. Широкова за наш настоятел, комуто и тряба да заплатите за вестникът — другиго ние не признаваме.

Г-ну Н. Н. в Цариград. Обязаността на сяка редакция е да скрива имената на своите кореспонденти, ако само тия това желаят. Обличавайте злодейците и шарлатаните и бъдете уверени, че вие ще направите на нашето бедно отечество такава полза, каквато и не очаквате. Ние твърде добре разбираме, че вашата обязаност е тежка и опасна, но и ползата, която вие принасяте, е голяма и честита. Вървете напред и научете нашите страшливи и женоподобни цариградски златосъбиратели, за да бъдат хора и патриоти. Вашата енергия и безстрашие ще бъдат оценени от честните и родолюбивите българи.

Свобода, г. I, бр. 40, 2 септември 1870.

Г-ну Н. Н. в Русчук. Истина ли е, че Акиф паша откраднал една дебела сума пари из военните каси? Истина ли в Русчук турчат момичетата насила? Истина ли в Русчук има до 4000 войника? Чакаме отговор.

Г-ну К. във Виена. Ще изпълниме вашето желание. Надеяме се, че и вие ще изпълните своите обещания.

Г-ну В. С. в Браила. Получихме вашето писмо, което е подписано Ари-да-Бул. Ние сме видели и други мъже, коитоземаха от Али паша 500 лири да проповядат дуализъм с турците, но тия мъже паднаха така също, както ще паднете и вие. Знайте и това, че «Свобода» ще да излиза дотогава, дорде България ражда добросовестни граждани и патриоти. Чуете ли. Ако не вярвате, то питайте «Отечеството».

Г-ну И. в Болград. Вашата дописка не може да се напечата — дълга е.

До примарията и до някои селяни във Вайсал. Получихме писмото ви. Вие молите да ви известиме името на нашият дописник из Болград, но не можеме да изпълниме желанието ви: 1) защото ни една редакция няма право да являва имената на дописниците си; 2) защото ние нямаме намерение да пълниме вестникът си с полемики. Ние се съгласаваме с вази, че нашият дописник твърде лесно може да е погрешил, но това не дава никому право да го псува и да му дава съвсем нечовечески имена. Гледайте да си оправите работите сами, а ако това не е възможно, то и ние тряба да ви оставиме на покой. Колкото за нашият дописник из Болград, ние ви уверяваме, че отсега нататък няма вече да поместваме неговите дописки във вестникът си.

Свобода, г. I, бр. 41, 7 септември 1870.

Г-ну П. С. в Ибраила. «Свобода» ще да излазя два пъти на неделята от 1 януария. Не вярвайте никому.

Свобода, г. I, бр. 43, 23 септември 1870.

Г-ну Ф. в Болград. Господин С. ви казва, че той е имал цели и затова е писал в «Турция» и на Али паша, следователно и ние можем да ви кажеме, че имаме също така свои цели да го попържаме и да го нападаме. Това, господине, не е оправдание, защото ние можеме и човека да убиеме, па да кажеме: «Ние имахме цели да го убиеме.» Освен това ние имаме причини, имаме факти и нападаме на г. С., а той без никаква причина разваля това, щото сме ние с толкова мъки направили. Кажете ни кой е тука крив?

Свобода, г. I, бр. 44, 30 септември 1870.

Г-ну С. С. в Браила. Бъдете уверени, че ако да нямахме факти в ръцете си, то не щяхме и да говориме. Кажете ни: защо никой не въстава против вас и никой в нищо не може да ви обвини. Честният и правият човек от никого и от нищо се не бои. Ако хората говорят за някого зло, то тряба да има нещо. Нека вашият приятел се остави от това, щото е правил досега, и ние ви даваме честна реч, че ще го оставиме на мир. Ние сме готови да го оставиме, ако само ни той остави.

Свобода, г. I, бр. 45, 7 октомври 1870.

Г-ну Н. в Цариград. Спите ли, или сте умрели? Обещахте се да ни явите някои неща, а до днес не сме получили от вас никакво известие.

Г-ну Н. в Т-во. Вашата статия под заглавие «Днешното народно мнение в България» ни се харесва твърде много, но в някои места се не съглашава с нашите начала. Ако ни дозволите да изправиме тия места, то статията ви ще бъде напечатана, а ако ли не, то тя ще да бъде изгорена. Чакаме отговор.

Свобода, г. I, бр. 49, 21 ноември 1870.

Г-ну Н. в Русчук. Никога не може човек да принимава за факт това, щото се говори по улиците и щото не е основано на неопровържими доказателства. Вие желаете да докажете, че русчушката дописка, която беше поместена в 50 брой на «Свобода», е истиннита и че работата била само в името, т. е. наместо Петър Живков дописникът ни трябало да каже Жоржо Живков. Сичкото това е добро, но можете ли вие да ни докажете фактически, че дописката е истиннита? Можете ли да ни докажете, че Жоржо Живков е такъв човек, какъвто вие казвате че е? Да окривяваме човека е твърде лесно, а особено когато по различни причини не искаме да явиме името си. Ако сте вие честен човек, истинен патриотин и благородна душа, то тряба да ни докажете фактически защо и от какво сте заключили, че Живков е безчестен и че е турско мекере. Който без факти нарича кого и да е «безчестен човек», то тая титла пада на главата му. Но вие ни плашите, че ако ние не поместиме дописката ви, то ще да бъдете принуждени да я напечатате в «Отечество». Вие имате пълна свобода да изпълните желанието си, но уверяваме ви, че и «Отечество» не ще да пожелае да стане орган на Акиф паша. Колкото за Кличана, то ние и вас ще да увериме, че дописката в 50 брой ни е пратена от друго лице, но редакцията не желае да ви открие кое е онова лице. Пишете истина, дайте ни факти и бъдете уверени, че ние сме готови да обличиме и сами себе си. В народните работи няма място ни приятелство, ни побра-

тимство! Пишете фактически и подпишете името си и тогава редакцията ще да даде място на дописката ви. Тряба да кажеме и това, че вашето име ще да остане тайна за сякого освен за редакцията. Срамота е да нападаме на хората без причина.

Г-ну Н. Н. в Русчук. Прочетете забележката от редакцията и вие ще да видите, че ние не отговаряме за оная статия, която нападаше на Кличана и която казваше, че Мариан Кличан е писал дописката в 50 брой на «Свобода». Г. Мариан Кличан има пълно право да оправдае себе си.

Свобода, г. I, бр. 52, 10 декември 1870.

Г-ну «Луд българин във Виена». Ако се не съглашавате с г. К. и ако е той в нещо погрешил, то вие имате право да го критикувате и ние сякога сме готови да напечатаме вашата критика. Колкото за вашите съвети до нас, то ние се с вас не съглашаваме, а по коя причина, това ще да видите из нашият уводен член, който е поместен в истият брой.

Свобода, г. II, бр. 6, 6 февруари 1871.

До Дружеството «Вила» в Нови Сад. Ние ще ви изпращаме «Свобода», но молиме ви да заплатите барем за пощенските разноски, т. е. 1 ф. 30 крайцера. Ние сме пó сиромаси и от вас.

Г-ну В. Л-му в България. Ако ви се попадне вестникът ни в ръцете и ако прочетете тия няколко реда, то ви молиме да прибързате и да се видите с нази в Букурещ. Това вие тряба да направите за общото добро.

Г-ну Б. в Лондон. Ние не можем да напечатаме нищо, щото не е свършено. Молим ви да довършите своята поема и да ни я изпратите, защото тогава само можеме да я оцениме, когато е цяла.

До редакцията на «Отечество» и до неговите издатели. Помните ли нашите думи: «Христо Георгиев et C-ие е готов да продаде и Русия, както днес продава българите?» Ние казахме това, защото бяхме уверени, че тоя базергянин и неговата тайфа са готови за пари да продадат и баща си, а камо ли своите приятели и съюзници, и днес вие сами потвърдявате нашето заключение. Ние досега мислехме, че вие сте барем на Русия признателни, но и в това сме били излъгани. И наистина каква е днешнята ваша програма? Кълнем ви се, че и до днес я не знаеме и затова убедително ви молиме да ни кажете, с кого да се държиме и от коя страна да очакваме помощ? Ние постоянно казваме и ще да казваме, че тряба да се надеяме само на своите собствени сили и на своите мишници, а отчасти и на нашите братия сърби и ромъни, а ако ние грешиме, то ви молиме като братия и дълбоки политичари да поправите нашите погрешки и да ни кажете в чий ковчег е заключено нашето щастие. Молиме ви още да ни разкажете откровено защо ви се не харесва «южнославянската федерация.»

Вие сте поместили в последният брой на «Отечество» една забележка, в която въставате против сръбското правителство, че то работи само за себе си и че не ще и да знае за българите, а в това също време вие удряте и нас по носът със следующите думи: «Мечтающите наши политичари за «Дунавската федерация», които заклето гонят сякакъв дуализъм с Портата, какво ли ще кажат за този сърбо-турски дуализъм? Възможно е да го посрещнат с ръкоплясkания; под него те вече и предвиждат бъдъщето освобождение и на нашият народ с помощта на Сърбия.» Лъжете, лъжете и лъжете! Лъжете като брадати цигани! Ние нямаме работа ни със сръбските, ни с българските дуалисти и презираме и едните, и другите. Но да си поговориме по-искрено и по-братски. Кажете ни, тряба ли да се сърдиме на малка Сърбия, че тя иска да земе своето, т. е. да се съедини с Босна и Херцеговина и че ни не помага в нашите предприятия! Кажете ни, не е ли срамота да очакват седем милиона българи, два милиона босанци и херцеговци, четири милиона австрийски сърбо-хървати и два милиона арнаути големи помощи от един милион сиромаси хора? Кажете ни, имаме ли ние право да се оплакваме, че сърбите, ромъните и русите ни не дават материална помощ, когато 60 хиляди жълтици народни пари стоят в касата на г. Х. Георгиева или в касата на ромънското министерство като залог за акцизът? Най-после не е ли срамота да седиме и да чакаме наготово, а после да се оплакваме, че никой ни не съчувствова и никой ни не помага?

Не сърбите тряба нам да помагат, а ние тям, защото ние сме и по-многочислени, и по-богати — това е факт. Ние сме съгласни,

че ако Сърбия мисли само за Босна и Херцеговина, то нейната програма е твърде тясна, но и пак имаме ли ние право да ѝ се сърдиме, когато сами нищо не работиме. Стегнете си цървулите и работете, и бъдете уверени, че хората ще да ни съчувстват от сѐ сърце и ще да ни помогнат. Хайде де! Ей, мои мили братия, леко е да седиме в конторите си, да печелиме пари от народният пот, от сиротинската кръв и от човеческите кости, па да се сърдиме на другите, че ни не изпращат помощ, за да увеличиме своите капитали, да си направиме къщи и шадравани и да земеме още някой акциз! Захванете вие и ще видиме тогава кой е наш и кой е чужд.

Повтаряме, ние сме проповядали и ще де проповядаме братство със сърбите и ромъните — такива са нашите убеждения — и кръстов поход против турците, а когато ние възстанеме, то ако Сърбия, Ромъния и руският народ ни не помагат, то ние ще да се съединиме с г. Х. Георгиева и ще да вървиме по неговата програма. Освен това ние можеме да увериме почтените издатели на «Отечеството», че сръбският народ не мисли това, в щото го окривява нашият честни вестник. Ние тряба не да се сърдиме и да псуваме, а да се възползуваме от тоя случай и да вземеме своето. Кажете ни откровено какво може да направи днес за нас Сърбия, ако ние не въстанеме сами. Тя тряба да търси правата и на българите, ще отговорите вие. Добре, но ние сме уверени, че ако би тя и направила това, то вие сами ще да захванете да викате, че сърбите искат да ни покорят и че тие се мешат в нашите дела, без да ги молиме. Така е, байо Христо, така!

Свобода, г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

До «Маджарска реформа». Има на светът твърде странно устроени глави: чегато тия глави са продупчени като решето и чрез тях вятърът може свободно да преминува, следователно и да изветрява мозъкът им. Главата на цариградският ваш дописник може да служи за типическа представителница на подобни продупчени глави. Тоя ваш дописник пише или под влиянието на Орфея, или под ръководството на Бакхуса, или най-после той може да е назначен от природата за сумашедшият дом, следователно ние нему се не чудиме, а чудиме се вам, които поместявате неговите дописки. Що тряба да мислиме за вас?

Гогол описва едно лице така: «Природата никак се не е мъчила при неговото сътворение и не е употребляла малки инструменти, т. е. пили, рендета, свредлета и пр., а ударила веднъж — станали

устни, ударила два — станали уши, ударила три — ето ти и глава и пуснала го да живее, като му рекла: «Живей!» Простете ми, ако погрешиме в това наше убеждение — и ако ви кажеме, че когато природата е сътворила маджарите, то им е дала сичките красоти: тънки мустаки, римски носове, черни очи и пр., а мозъкът им е оставила без внимание и затова тие в продължението на много столетия са се били с вятърничовите воденици, па и до днес са останали дон кишоти.

Вашият дописник говори, че брошурата «Български глас» е написана от руският посланик генерала Игнатиева, а такава една глупост може да каже само една продупчена глава, която за нищо друго не мисли освен за Дулцинея Тобозка. Генерал Игнатиев пише републикански брошури!!! Да се чуди ли човек, или да се кръсти? Както щете, а Дон Кишот би не изрекъл такава една глупост. Ние се чудиме как вие до днес не сте казали, че Гамбета, Мацини, Рошфор, Кошут и др. са руски агенти! Вашият дописник вече оплака турското правителство, че то е станало руска машина. Сиромаси маджари, глупави маджари!

Свобода, г. II, бр. 10, 6 март 1871.

До редакцията на «Панчевац». Всеки един историк тряба да бъде безпристрастен човек и да описва историческите събития, каквито са, без да обръща внимание приятно ли му е, или неприятно това или онова събитие, а така също секи апостол публицист трябва да проповяда, да сее, да открива очите на народът, да му показва що е за него полезно и що е неполезно, без да се отбива настрана, когато види пред очите си противоречия и опозиция. Ако човеците да нямаха страсти и ако да не грешеха, то публицистите би трябало да кръстосат ръцете си и да пеят божествени тропари на Буда и Брама. Българите имат в Цариград три вестника, но тие вестници се издават под цензурата на Али паша, следователно тие не могат да проповядат това, щото би трябало да проповядат. Вам би се показало твърде чудно, ако би ние захванали да се оплакваме, че босанският «Цветник» не проповяда сближение между южните славяни или че «Српски народ» проповяда ретроградни идеи. Колкото за четвъртият български вестник, «Отечество», който се издава в Букурещ и който, да кажеме право, нищо не проповяда, то ние тряба да го струтаме в един чувал със «Српски народ», с покойният «Напредак» и пр., и пр. Боклукът е боклук и у нас, и у вас, а нашата обязаност е

да чистиме тоя боклук. Ние тряба да проповядаме това, щото е полезно и за нас, и за вас, т. е. за родствените славянски племена в Турция и Австрия, а ако е нашето семе чисто, честно и полезно, то народът няма да слуша ни «Видовдан», ни «Отечество», ни «Заточник».

До редакцията на «Јединство». В 7 брой на «Свобода» ние говорихме: «Ние сме съгласни, че ако Сърбия мисли само за Босна и за Херцеговина, то нейната програма е твърде тясна; но и пак имаме ли ние право да ѝ се сърдиме, когато сами нищо не работиме?» Това място вие сте превели съвсем другояче и затова ви молиме да го поправите. Освен това ние тряба да ви забележиме, че ако Христо Георгиев и да не е редактор на «Отечество», то той е барем негов издател и цензор.

Г-ну Т. Р., г. И. К., г. Г. Ж. и г. А. К. в Гюргево. Ако вие ненавиждате редакторът на «Свобода», то не би трябало да се въоружавате против самият вестник, защото със своите действия вие правите вреда не на Каравелова, а на отечеството си, за което той работи. Честните хора би постъпили в това отношение съвсем другояче. Слушайте, намерете си достоен човек и Каравелов е готов да му предаде редакторството. Но да не помислите, че той ще да ви даде мир, дорде живее? Не, той ще сякога да сваля маската от образът на ония лъжепатриоти, които продават совестта си.

Г. Д. Г. в Галац. Книжката ще да захване тия дни да се печата.

Г-ну В. в Манчестер. Изпълнихме вашето желание.

Свобода, г. II, бр. 11, 13 март 1871.

Г-ну Ј + ъ в Нови Сад. Време е вече да се убедиме, че родолюбието, свободолюбието и човеколюбието не са достойнства, а длъжности, които се изискват от секи човек. Вие в «Панчевац» говорите: «Ние тряба да сме захвални на братията си българи (защото тие съчувствоват Милетичу и на южнославянското единство и свобода) и да гледаме да укрепиме наново нашият съюз. . .» Ако българите съчувствоват Милетичу или на сърбо-хорватите, то им съчувствоват затова, защото желаят добро и на себе си — на-

шите интереси са свезани. Освен това вие говорите, че нас свезва едно щастие, т. е. че българите се борят със своите фанариоти, както и вие с черноризците. Ние мислиме, че нас свезва съвсем друго, а това друго са нашите общи неприятели турко-маджари. Оставете калугерите на дяволът!

До нашият цариградски кореспондент и н. Молиме ви, пишете за сичко пространно и пращайте писмата си по онзи път, по който ги пращахте преди два месеца, защото инак закъсняват.

Свобода, г. II, бр. 12, 20 март 1871.

Г-ну Омер паша в Русчук. Молиме ви да ни явите, защо изпращахте в Букурещ Ивана Чорапчиева и Петра Златева? Шпионството тряба да е на голяма чест в нашето бедно отечество!

Г-ну Н. М. в Лондон. Ако ние и да имаме революционни дружества, то тяхната обязаност е да избавят своето отечество из турските нохте, следователно сяко едно извънредно действие не влазя в нашата програма. Ние ви от сѐ сърце благодариме за съчувствието, което имате към нас; но в това също време ние не желаеме да влазяме в какви и да е сношения с чужди хора (ако и да сте славяни), които имат противоположни с нас цели. Молиме ви, избавете ни от вашите съвети и не провождайте ни никакви прокламации, защото ще бъдеме принуждени да ви ги връщаме назад.

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

Г-ну Л. Т. в Грац. Прочетохме вашата статия в «Народ» и бързаме да ви отговориме. Когато човек пожелае да пише за какъвто и да е предмет, то той по-напред тряба да изучи неговият характер и да основава своите умозаключения на неопровержими факти, защото в противен случай неговият глас ще бъде равен с нула. Ние сме съгласни, че българският народ е длъжен да потърси по-напред своята политическа свобода, а после да се занимава с черковни вопроси; ние сме съгласни, че от Алипашовата йерархия не може да бъде никакво добро и никаква полза за нашият народ; най-после ние сме съгласни с вази, че новата българска

йерархия не ще да бъде в състояние да още астливи народът; но ние никак не можеме да се съгласиме, че българското народно движение е безсмислено. Изпърво, сяко народно движение е полезно за самийт народ; второ, българското днешно движение не е черковно, а политическо; третьо, ако една жена иска да роди, то тя по-напред тряба да се омъжи. А я кажете и вие: защо събирате своите карловачки събори? Защо се борите със своите владици и патриархи? Защо желаете да преобразите своята черковна йерархия? Не беше ли по-добре да се прегърнете с Машировича, с Ангелича и др. и да ударите на маджарите? Преди да дойдеш до голямото дърво, ти тряба да отсечеш няколко малки храстеци, които ти стоят на пътят, и да си очистиш място.

Простете ни, г. Л. Т., ако ви кажеме, че вие не познавате нашето положение, не познавате нашите стремления, не познавате нашите желания, следователно и вашите разсъждения нямат никакво значение. Вие казвате, че Дионисия и половината други фанариотски епископи са българи, следователно «защо и за какво е българската борба с цариградската черкова»? Слушайте. Българите се борят с фанариотите не за това, че тия са родом гърци, българи, босанци и далматинци, а защото тия са фанариоти, както италианците гонят днес йезуитите не за това, че тия са родом немци, французи или хорвати, а за това, че тие са йезуити. Знайте и това, че в числото на привременният български синод има и гърци. По-доле вие казвате, че римската пропаганда разширява своите примки, а ние ви уверяваме, че това е чиста лъжа.

Друго, вие казвате, че тая черковна борба е станала вече народна и между гърците и българите съществува днес отчаяна ненавист. Вие имате и тука пълно право, но кой е крив? По вашето убеждение българите са криви, а по нашето — гърците. За любов на Византийската империя ние никак не желаеме да се откажеме от своята народност, както и вие за любовта на св. Стефановата корона не искате да бъдете маджари. После вие казвате: «Както лани цариградският патриарх отблъсна мъжествено султанският ферман, така също и сега не ще да му се подчини и по най-новите из Цариград известия, той е слязъл от патриаршеският престол. Който е разглеждал с внимание борбата на патриарха Григория с великият везир, а така също и с българските искания, то тряба непременно да пожалее, че тоя смели към турската сила и благи към българската непокорност старец е бил длъжен да отстъпи.» Ние ви уверяваме, че тоя благи и смели старец нито е отстъпил, нито ще да отстъпи, защото патриарханата донася големи доходи. Не знаеме с какво отец Григория ще да награди г. Л. Т., но ако би Л. Т. с такова благоговение говорил за Пия IX или за Ангелича, то би бил твърде скоро или кардинал, или епископ във вдовствующата Новосадска епархия.

Най-после г. Л. Т. разказва, че фанариотите са били твърде полезни за свободата на Восток и ако има между тях частни изроди, то общата сума говори за тяхна полза. «Нека даде бог да направят и българите толкова за освобождението на Восток, колкото са направили «фанариотите»! — казва г. Л. Т. Ние мислиме, че маджарите са направили много за свободата в Австрия, следователно и г. Л. Т. не би имал право да вика против тях. Както щете, г. Л. Т., а народната воля тряба да стои по-горе от сичко и ако днес българският народ се е решил да се избави от «фенер», то той ще да се избави, както и вие ще да се избавите от маджарското туторство. А искате ли да ви кажеме защо вие сте написали своята статия? За да ухапете белиградското правителство. Така ли е? Лазо, Лазо! Не пишете още веднъж подобни глупости, защото ще да унизите не цял един народ, а сами себе си! Молиме ви да прочетете с внимание писмото на белиградският митрополит до патриархът!

Свобода, г. II, бр. 14, 3 април 1871.

Г-ну П. в (?). Вашата дописка в «С бугарске границе», която е напечатана в 35 брой на «Застава», произвoди на читателите хлъцотевица. Кажете ни от чисто сърце, защо вие сте написали тая дописка? — Не да похвалите Росия и г. Игнатиева ли? Ние не можеме да ви запретиме да съчувствате или не на едного или на другиго; но имаме барем право да ви помолиме да ни избавите от своите съвети и съжаления. Повярвайте, че 12 000 000 турски и 16 000 000 австрийски славяни десет пъти повече разбират що им тряба и от кого тие тряба да очакват съчувствие и поддръжка, нежели вие. Ние се съглашаваме с вази, че Росия е велика земя и г. Игнатиев е велик човек; но нам от това не е ни по-топло, ни по-студено. Вярвайте ни, че който си има брада, той ще да си купи и гребен. Сяко нещо си има граница, а сяка извънредна похвала не е нищо повече, освен пристрастие и лест. Похвалете човека веднъж, похвалете го два и стига вече, хорошего понемножко.

Г-ну П. Б. в Цариград. Писмото приехме и ще да го напечатаме в следующият брой. Пишете по-често. Който се бои от

мечката, той ще да остане без дърва. Когато човек иска да направи нещо, то той намира средства.

Свобода, г. II, бр. 15, 10 април 1871.

Г-ну Н. Н. в Цариград. Продължавайте да ни пращате дописки и не бойте се. «Свобода» излазя не в реформирана държава, а в свободна земя, в която съществува закон и ред. Вашето име ще да остане тайна. Ромънското правителство не е диван и не употреблява тумрукухани, следователно вие няма от какво да се боите.

Свобода, г. II, бр. 19, 21 октомври 1871.

Г-ну В. Л-ий в България. Гледайте да се видите с нази по-скоро.

Свобода, г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

Г-ну П. в Одеса. Ние никога не сме отказвали да защищаваме това, щото е право, следователно вие нямате право да викате против нас; но когато вие без никакви причини и без никакви доказателства ни наричате «чужди орудия и подкупени редактори», то ние имаме пълно право да ви кажеме, че вие или сте луди, или пияни, или най-после безсовестни. Помнете още и това, че ние никак се не боиме от заешка тупурдия.

Г-ну А. в Бузау. Камо статията?

Свобода, г. II, бр. 21, 6 ноември 1871.

Г-ну Н. в ? Пратете наместо пари пощански марки. Нашите български редакции са дотолкова богати, щото приемат и сирене, и брашно, и пастърма, и прасета. Гледайте да съберете повече предплатници.

Свобода, г. II, бр. 25, 4 декември 1871.

Г-ну Н. в Браила. Вашият протест против крайовските българи ние не можем да напечатаме, защото тие (крайовските българи) имат пълно право да ви осъждават. Ако искате доказателства, то и редакцията ни ги има твърде достатoчно. Колкото за В. Стоянова, то ние го не осъждаваме, че той е В. Стоянов, а защото не изпълнява своите обязаности като действителен член на дружеството. Но вие казвате, че нашите дописници са клеветници, които желаят да очернят доброто име на българският учен мъж. Добро, но ние ви пак казваме, че за нас Василия Стоянов е само човек, и нищо повече и че ние нямаме нищо против него; но с деловодителят на дружеството имаме твърде големи сметки. Разбрахте ли ни?

Г-ну ? в Браила. Вашата статия «Мъченица Рада Пловдивска» получихме. Молиме ви да продължите своят труд.

Свобода, г. II, бр. 28, 25 декември 1871.

Г-ну П. в Одеса. В 28 брой ние ви явихме вече, че не приемаме от никого никакви съвети и молихме ви да ги задържите за себе си. В писмото си от 16 декемврия вие ни казвате: «Не щеме ние сръбските помощи, не щеме Блазнавчевото добро (??!). Ние, българите, имаме средства да поддържаме своите вестници (а защо ги не поддържавате?), ако само тия вестници служат честно на народът ни» (т. е. ако ви хвалят и ако ви пеят химни). Кажете ни, не ли ви е срам да ни разказвате подобни глупости, когато вие още не сте заплатиле нито дългът си? Нашият вестник не ще ничия помощ, не ще ни вашата. Знаеме ние из кои рицари сте вие! Молиме ви да заплатите за вестникът от 1870 година и да ни оставите на мира. «Който си има брада, той си има и гребен.» Не накарвайте ни насила да ви отговаряме публично и да разказваме на светът кой сте вие. Напечатайте дописката си в цариградските вестници, защото ние нямаме намерение да лаеме срещу месечината.

Свобода, г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

До нашите дописници в България. Молиме ви да пишете по-умерено (ако само можете), защото тукашното правителство желае да уварди своите приятелски отношения с Портата. Сяка ваша дописка ще да се съкращава и

преработва, ако само редакцията ни намери това за нужно, т. е. ако види, че в тая или оная ваша дописка съществуват такива изречения, които би дали на тукашната полиция повод, за да ни преследува. Тряба да ви кажеме, че подобно преследование се случи вече няколко пъти.

Свобода, г. II, бр. 31, 15 януари 1872.

Г-ну Н. П. в Одеса. Ние не можеме да удовлетворимe секиго, защото убежденията биват различни. Нашата програма е да сближаваме и да обединяваме християнските, а особено славянските племена, които населяват Балканският полуостров, следователно сяка една статия, която би имала противоположен с гореказаната наша програма характер, не може да бъде напечатана в нашият вестник. В нашето нещастно положение не ни е крив ни г. Блазнавац, ни г. Игнатиев, а криви сме ние сами, защото се плачеме като решетарките и спиме от дългият. Бъди ти, мой брайно, достоен за уважение, па се не бой от никого. Елмазът и в калта е елмаз, а боклукът е и в златната чаша боклук. Не пишете ни повече, защото ще бъдеме принудени да ви връщаме писмата назад, а особено за това, че ни ги изпроваждате неплатени и ние сме длъжни да плащаме по един франг за сяка ваша глупост. Грехота е!

Г-ну ? в Русчук. Не бойте се, правдата ще да изплува и тогава тежко на нашите изедници! Бъдете мъжествени и не падайте с духът си. Без мъка ни едно добро не бива.

Свобода, г. II, бр. 32, 22 януари 1872.

Г-ну Н. във Виена. На драго сърце приемаме вашите съвети, но нямаме с кого. . . Ние сме за оплакване. Знаете ли вие, че и у нас има Балабановци? С вестникът си ние ще да гледаме, доколкото е възможно, да удовлетворимe и вас, и народът си, и себе си, но повече от нас нищо не искайте.

Свобода, г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

Г-ну? в Русчук. Спите ли?

Г-ну?? в Цариград. Молим ви се да ни явите подробно за действията на г. Кръстовича. За тоя човек се говори много лошаво и много добро. Да не бъде ни риба, ни месо?

Г-ну П. в Одеса. Сичките ваши интриги и клевети ще да паднат на главата ви. Жално ни е, че сте българин.

Свобода, г. II, бр. 35, 12 февруари 1872.

Г-ну директору на Централното училище в Болград. Молиме ви да ни отговорите на следующите три вопроса: 1) Направили ли сте на обществените воспитаници зимни дрехи, или тие още и до днес се перчат в своите ленени панталончета? 2) Колко воспитаници умряха от ангината и колко оздравяха под вашият надзор? 3) В кой ден г. Сава Радулов туря месо във фасулът? Нашата редакция ви препоръчва следующите неща: 1) В Русчук един евреин е донесъл гнило сукно за низамите; но в Турция не могат вече да стават големи злоупотребления и затова вие можете да земете това сукно и да облечете своите возпитаници; 2) В Гюргево се намират десетина кила гъгричева (шуплива) леща, която г. Сава Радулов може да купи за половин цена. Ех, г. Тодорович, и във вас се излъгахме! — Прехвалени ягоди, празна кошница!

Свобода, г. II, бр. 36, 19 февруари 1872.

Г-ну С. в Белград. Вашата статия не може да бъде напечатана, защото нашата редакция не е кадийница.

Г-ну П. Б. в Прага. Съглашавам се с вази, че химията тряба да захване първото место между сичките други математически науки.

Свобода, г. II, бр. 37, 26 февруари 1872.

Г-ну Д. Н. Врачански и г-ну В. Тулюмбакову в Галац. Ако ние да не би имали поверение към г-на Войникова, то би напечатали ония дописки из Болград и Галац, в които нападаха на него. Ето защо и вашето опровержение е излишно. Ако ние да напечатаме това ваше опровержение,

то с това би дали повод и на другите да говорят против вас, а нашата обязаност е да избягваме от подобни безполезни препирни. Комуто се не харесва г. Войников, той нека го остави и да няма с него обща работа.

Свобода, г. II, бр. 42, 1 април 1872.

Г-ну С. в Браила. Ако ние да не разделявахме убежденията на авторът, който ни беше изпроводил статията «Ние сме си ние», то не би я напечатали във вестникът си; а ако сме я напечатали, то и отговаряме за съдържанието й. Ако желаете да опровъргнете съдържанието на горeказаната статия, то ви молиме да го опровъргнете не с псувни, а с положителни факти. Да се обясниме. Ние и сами отдавна вече сме се уверили, че «Книжевното дружество» не отговаря на своето назначение, че нашето днешно народно образование куца и с двата крака, че нашите писатели не знаят що пишат и защо пишат, че нашите учени не могат да мислят и пр. Познаваме се! Но вие казвате: «Който кори другите, то хвали себе си, а който хвали себе си, той е клеветник, егоист и самолюбец.» Ние се не съглашаваме с вашите заключения, защото честните хора са длъжни да отделяват лошавото от доброто и правото от неправото. Но за тие неща ще да поговориме други път.

Свобода, г. II, бр. 45, 22 април 1872.

Г-ну П. в Цариград. Вашата дописка не може да бъде напечатана по две причини: 1) Ние не вярваме във вашата гръцка искреност и във вашето чистосърдечно доброжелание на българският народ; 2) Нашият вестник има своя програма и своя определена цел, следователно сяко едно нещо, което не отговаря на тая цел, не може да бъде напечатано на страниците му. Ние сме неприятели на сяко историческо, на сяко каноническо и на сяко деспотическо право. Личността на човекът тряба да е свободна в сяко едно отношение. Кой е дал Петру или Павлу право да пише закони и да повелява на няколко милиона души? Когато не сте били достойни да управлявате народа като хора и християни, то подложете гърбовете си да ви яздят.

Г-ну ? в Болград. Гледайте да се споразумеете с младите и с честните българи и очистете се. Борете се честно и енергически, и победата е ваша. Правото сякога надвива.

Г-ну ? в Пловдив. Парите получихме. Являвайте ни за сичко, щото се върши по вашите места. Секи един дописник тряба да бъде безпристрастен.

Свобода, г. II, бр. 46, 29 април 1872.

Г-ну ? в Болград. Нашият болградски дописник ни являваше, че вие сте достойни за хамалин. Ние най-напред не повярвахме, защото вие сте господарствени чиновник; но вашето писмо потвърди заключението на дописникът ни. Молиме ви да ни явите, кого от чиновниците на субпрефектурата е бил пощаринът в село Карничка? Молиме ви да ни явите, кой зема кожите от крадените крави? Молиме ви да ни явите, кой даде десет наполеона за биеният кръчмарин? Молиме ви да ни явите, кой зема от хайдуците в село Чешмелие 200 рубли (асигнациями), за да ги защищава? Молиме ви да ни явите, кой зема от х. Петра Касакола пет жълтички за венчилото; а после даваше десет да се замаже работата и да се не изнася пред комисията? Молиме ви да ни явите, лудеят ли още членовете на комитетът? Чудни сте вие хора! Хем п. . . , хем голямо!

Г-ну П. в Белград. Ние ще да поместиме вашата дописка само тогава, когато получиме сведения и от друго едно място. Ние имаме някои сведения из България, които ни накарват да мислиме съвсем другояче. Потърпете, работите щат да се открият твърде скоро и правдата ще да изплува.

Г-ну ? в Цариград. Когато една мома не ще да меси, тя три деня сее. А знаете ли, че дорде се ние наканиме, то светът ще да изгори? Ковете желязото, дорде е топло. Докажете фактически, че сме хора. Не щеме вече лъжи.

Свобода, г. II, бр. 48, 10 май 1872.

Г-ну ? в Болград. Вие сте много смешни. Един из вашите болградлии ни разказваше, че вие приличате на ония цигани, които имат на крачолът си сърмен гайтан и които имат щастие да се наричат турци. Я идете при попът да ви почете. Пусти крадльо!

Свобода, г. II, бр. 49, 20 май 1872.

Г-ну П. в Олтеница. Вашата телеграма не е получена. Писмото ви, или дописката ви, ние дадохме на «Ромънул» още тогава, когато я получихме, т. е. твърде късно.

Г-ну Найденову в Цариград. Вие не сте ни разбрали. Ако ние въставаме против в. «Право», то въставаме не за това, че г. Славейков е черноок човек, а защото «присноблаженото» е твърде глупаво. Секи безпристрастен човек ще да ви каже, че «Право» не е вестник, а пачевура. Ние не познаваме лично нито г. Славейкова, нито г. Найденова, а ако предпочитаме «Македония», то правиме това съвсем по други причини. Пред очите ни са вашите вестници. Разбрахте ли сега? Я се засрамете от «Турция».

Свобода, г. II, бр. 52, 10 юни 1872.

Г-ну В. в Манчестер. Получихме четири ингелизки лири и употребихме ги по вашето желание.

Свобода, г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

Г-ну Н. в Болград. Вашата статия не може да бъде напечатана, защото ни една редакция не е обязана да разправя частният живот на Петра и на Павла. Стига вече! Тряба да ви явиме и това, че ние имаме в градът ви свой кореспондентин, към когото имаме пълно доверие.

Г-ну ? в Пловдив. Не пишете ни повече за Павлова, защото гърбавият само гробът може да изправи. Я постарайте се да го изгоните и да мирясате и вие, и той. Не е крив дотолкова онзи, който краде, а криви са ония, които му дозволяват да краде. Ако вашата община не е за пред кум, то и ангелите не са в състояние да ѝ угодят. Ние познаваме Павлова твърде добре, но познаваме и пловдивската публика. «За келявата глава е добър и пукнатият фес.»

Свобода, г. III, бр. 2, 8 юли 1872.

Г-ну П. Славейкову в Цариград. Ние прочетохме във вестникът ви една дописка из Крайова, в която ви молят да им изпроваждате вестникът си даром, но «понеже и обаче» ние знаеме, че и вие сте сиромаси, то се решаваме да обявиме подписка и да помогнеме на крайовските сиромаси да си купят вестник. Помагайте, помагайте, г. Славейков! Нека четат нашите българи! А някои крайовски родолюбци ни се сърдеха, че сме им казали някоя си истина в очите. Жално нещо!

Свобода, г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

Г-ну ? в Пловдив. Ние бяхме принудени да съкратиме дописката ви по две причини: 1) Защото е написана малко ядовито; 2) Защото не е дотолкова справедлива. Ние мислиме, че ни един из нас не би трябало да отговаря за майка си, за баща си и за братията си. Освен това, в детинството си секи един човек може да направи такива едни глупости, от които се срамува и той сам, когато стане мъж. Тряба да гледаме на човека що е днес, а не що е бил и що ще да бъде. Ние познаваме множество развалени хора, които днес заслужават уважение. Земете за пример почти сичките наши днешни владици. Вие твърде добре знаете какви са били тия владици преди няколко години. Я разузнайте животът даже на дяда Панарета. Нима дядо Панарет се не отказваше преди няколко години от народността си? Бъдете по-безпристрастни и не подпадайте под тая съща слабост, под която, по вашето мнение, е подпаднал дописникът ни, и дал ви е право да го изобличавате. Тряба да ви кажеме и това, че ние познаваме твърде добре г. Каблешкова, но познаваме и г. Груева. Изгори Павла, та посипи Петра. Турският чиновник не може да бъде човек.

Г-ну? в Цариград. На най-хубавата овца закачат звънчето.

Свобода, г. III, бр. 6, 5 август 1872.

Г-ну Найденову в Цариград. Явете ни кой ден ще да се сюнетишете, за да ви изпроводиме кумове из Русчук. Стоил ефенди е готов да ви воведе в новата вяра и да ви научи как да изпълнявате мохамеданските обряди, а поп Петър (икономът) ще да ви ушие риза и гащи. Повикайте х. Иванча за зурладжия, а Балабанова за тъпанарин. Ако имате нужда за свещенодействующе лице, то калесайте Григория.

Свобода, г. III, бр. 9, 26 август 1872.

Г-ну Н. в България. Вашата статия не може да бъде напечатана, защото е пристрастна: Колкото за стихотворенията, то ви молиме да ги дадете г. Блъскову, защото само тоя философ се е завзел да изкорени чорбаджилъкът с различни песници. (Гледай «Училище», брой 17.)

Свобода, г. III, бр. 14, 30 септември 1872.

Г-ну? в Русчук. Жално ни е, че не можеме да изпълним вашето желание. Мъртвите и падналите не тряба вече да се бият. Защо вие още преди една година не писахте против Блъскова и защо не критикувахте досега неговият вестник? Или вие тъпчете само ония, които нямат сила да се борят с вази? Ние сме чудни хора! Блъсков издава «Училището» цели три години, а ние и зъб си не обеляхме против неговите способности и неспособности, но щом се реши един да нападне на него, то захванаха да нападат и сичките. Не са дотолкова криви писателите, доколкото е крива самата публика, която им дозволява да пишат глупости и която купува дрипелите им.

Свобода, г. III, бр. 15, 7 октомври 1872.

Г-ну? в Русчук. Нашата пословица казва, че «с краставият не тряба да се бориме, а с шугавият не тряба да се целуваме». Вярвайте, че тая пословица има логически смисъл. Ние познаваме хората не по очите и не по носовете, а по делата им и по честността им. Знайте и това, че на честните хора е свойствено да обичат само честните, и обратно. Разгледайте с внимание делата и животът на онова лице, което ни безчести, и вие ще да си съставите верно понятие за нашата личност. Оставете го да лае, защото природата не му е дала друг глас.

Г-ну С. в България. Ако би правила сякоя муха мед, то би си направил и бръмбалът.

Свобода, г. III, бр. 19, 4 ноември 1872.

Г-ну О. в Белград. Дорде между вази съществуват фанатици и дорде между нази се намират слабоумни личности, то

както вие, така и ние ще да бъдеме робове на по-силните и на по-умните. Вашата дописка раздразнява, а не примирява, следователно ние не желаеме да я напечатаме. Който желае доброто на народът си, той тряба да гледа с безпристрастно око на сяко едно явление. Не нашите исторически предания, а днешното положение на работите изискват сближение и братство между нази.

Г-ну? в Цариград. Редакцията не приема безименни писма. Ние отдавна вече сме уверени в добросовестността на нашият редовни дописник. А ако вие мислите, че ние оценяваме работите отдалеч, без да ги видиме и без да ги разбереме, то тряба да ви увериме, че както «Право», така и «Турция» се намират сякога на столът ни. Крушата се познава по плодът; а циганчето по майка си.

Свобода, г. III, бр. 20, 11 ноември 1872.

Г-ну И. в Галац. Статията ви не е за пред хора. Явете ни можеме ли да я преправиме.

Г-ну? в Цариград. Който не пада, той не може да стане. Човеческият живот е борба, а без тая борба ни един народ не може да живее. Щото се добива тежко, то бива и сладко. «Хариzаното месо и кучетата не ядат.»

Свобода, г. III, бр. 21, 18 ноември 1872.

Г-ну С. в ?. Без доказателства не би трябало да нападаме ни на Петра, ни на Павла. Криви ли сме ние, че вашите приятели лъжат и нас, и себе си, и публиката? Ни една редакция не отговаря за своите дописници и за ония сведения, които ѝ тие доставляват.

Г-ну? в Русчук. Пишете ни по-често и не бойте се. Не вярвайте на сяко едно мекере. Когато чуете, че се говори зло за Петра и за Павла, то гледайте кой говори и какъв човек говори. Х. Иванчо Пенчович е подъл до най-крайната степен. Честните хора се не боят от никакви клевети.

Независимост, г. III, бр. 23, 23 февруари 1873.

Г-ну ? в Русчук. Питайте го има ли факти. Вие твърде добре знаете, че човеческите слабости са твърде големи. Вардете се да се не излъжете. Колкото за нази, ние ви уверяваме, че сме сякога готови да излеземе пред народното съдилище с чисто сърце и с ясно лице. Клеветата се открива твърде лесно, ако само пожелаеме да я откриеме.

Г-ну О. в Цариград. Едно ваше писмо се е изгубило. Търсете го на пощата. Явете ни на чей адрес сте го изпроводили. Пратете ни рецеписът. Бъдете осторожни, защото нашите неприятели не дремят.

Г-ну Н. в Прага. Молиме, когато изпроваждате чешки бележки, да ги превождате на български, защото имате повече време. Сичко, щото се печата по чешките и по немските вестници за българите, превождайте и изпроваждайте ни го в Букурещ.

Независимост, г. III, бр. 25, 10 март 1873.

Г-ну С. в Браила. Срѐдната е половина съзнание. Постарайте се да ни докажете, че г. М. лъже, и ние ви даваме дума, че ще да отхвърлиме дописките му. Наместо да се сърдиме, ние би трябало да се поправяме. Но вие ни казвате, че ще да върнете вестникът ни. Това е ваша воля. Секи тряба да чете онова, щото му се харесва, а ние не сме в състояние да удовлетвориме сяка душа, сяко сърце и секи характер. Нашият вестник е открит за секиго. Вие пишете, а ние ще да печатаме. Правдата тряба да стои на първото място.

Г-ну В. М. в Браила. Печатаме вашето писмо, ако и да не разделяваме буквално вашите идеи. Справедливите хора обвиняват или хвалят настоящето, без да гледат на неговите предки и на неговият исторически ход. Ние сме длъжни само да кажеме, че «Дружеството» не отговаря на своето назначение; а вие тряба да ни разкажете причините, които му стоят на пътят и не дават му да се развива. Ние не сме пророци. Научихме се из достоверен източник, че училището ви ще да се затвори. Ако докажете противното, то ние ще да клекнеме пред вас на колени и ще да ви кажем «пардон». Дай боже да не е истина. Ще видиме. Помнете думите си.

Г-ну Н. в Цариград. Лъжа е. Не слушайте секи един калпазанин.

Независимост, г. III, бр. 26, 17 март 1873.

Г-ну Генович ефенди в Цариград. Прочетохме вашите мъдрословия и известихме се, че турците са свети хора, че тия кротки същества никого не закачат, никому не казват гяур, никого не обират и никого не убиват. Берекят версин! Едно само ни се видя чудно. Ние прочетохме в същият брой на вашият вестник, че турците обират и убиват българите. (Гледай в. «Турция», брой 6, дописката из Пловдив.) Когато намислите да се потурчите съвсем, то ни известете, за да ви изпроводиме за «садъч» г. Мемиш паша из Русчук. Съветоваме ви така също да земете отца Балабанова за драгинко. Ще да поговориме и с вази след няколко недели. Нашата редакция никому не остава длъжна.

Независимост, г. III, бр. 28, 31 март 1873.

Г-ну свещенику Арнаудову в Русчук. Против вас ни са изпроводени три писма, в които ви описват с най-черните бои. Разказват, че вие обирате светът съвсем безсовестно. Явете ни истина ли е това, или е лъжа. Абе, дядо попе, ами краде ли се дотолкова! Я гледай ти я! Или у вас няма ни чест, ни съвест? Да не направиме фанариотска работа!

Независимост, г. III, бр. 29, 7 април 1873.

Г-ну Н. в Цариград. Солунската българска черкова тряба да бъде изградена колкото се може по-скоро. Поканете сичките българи и сичките славянски племена да пожертвоват за тая черкова. Ние знаеме, че в Чехия, в Хорватско, в Росия, в Сърбия и даже в сиромашка (но юнашка) Черна гора ще да се намерят хора, които ще да пожертвоват за тоя общеславянски храм колкото се може повече. Чукайте желязото, дорде е топло.

Г-ну С. в Браила. Ние се не боиме ни от най-гнусавите интриги и клевети. Времената ще да покажат кой е патриотин и кой е предател. Гледайте си работата. Калпавият човек не може

да се укрие от очите на народът. Ние отдавна вече познаваме своите неприятели и твърде добре знаеме де ги боли.

Независимост, г. III, бр. 31, 21 април 1873.

Г-ну И. Р. в Болград. Съдържанието на вашата дописка има частен характер, следователно тя не може да бъде напечатана в стълбовете на вестникът. Вашите несъгласия с г. К. са търговски, а между търговците биват твърде често подобни дела. Ние ви съветоваме да я напечатате отделно (като циркуляр) и да я разпръснете насякъде. Отговорете ни.

Г-ну И. К. в Цариград. Ние обичаме и сърбите, и русите, и другите славянски племена само за това, защото обичаме себе си, т. е. защото обичаме своята народност и своето славянско произхождение; но това ви не дава право да заключавате, че ние ще да допуснем когото и да е да забие своето знаме на Трапезица в Търново, над Солунското кале и на Дебърските планини. Над българските храмове тряба да се развява българският лев. Нека бъде проклет секи, който желае да бъде другояче. Ние сме ви говорили и други път, че по-напред сме българи, а после славяни.

Независимост, г. III, бр. 34, 12 май 1873.

Г-ну ? в Браила. Вашата статия е добра за «Будилникът». Докога ще да се карате и да се попържате? Малко си вадите очите между себе си, а искате да се занимават с вази и вестниците! Ние отсега нататък се отказваме да печатаме вашите кавги. Стига вече! Срамота е.

Независимост, г. III, бр. 35, 19 май 1873.

Г-ну ? в Германия. Стихотворенията не са за нази. Вие твърде добре знаете, че нашият вестник се издава не за насърчаванието на писателите, а за ползата на публиката. Изпроводете ги г-ну Найденову, защото програмата на неговият вестник му дозволява да насърчава и себе си, и другите. Изпроводете ни по-добре ония неща, за които ви молихме.

Г-ну? във Виена. Правдата рано или късно ще да излезе на видело. Сяка подлост има и своите граници. Нека си лаят. Ние би се засрамили само тогава, ако нашите неприятели би имали факти да ни нарекат турски шпиони. Повтаряме веднъж засякога, че ние сме славяни и обичаме сичките славянски племена без изключение. Разбира се, че сърбите, черногорците и босанците са за нази най-ближни, защото с тях са свезани и нашите общи интереси.

Независимост, г. III, бр. 36, 26 май 1873.

Г-ну Д. в Боемия. Можете. Вие тряба да являвате в чешките вестници почти сичко, щото се върши по нашето нещастно отечество. «Дорде детето не заплаче, то майка му не му дава да бозае.» Ако е възможно, то являвайте и в немските вестници кратки известия из България.

Независимост, г. III, бр. 38, 9 юни 1873.

Г-ну С. в Белград. Ако желаете добро на отечеството си и на народът си, то ви молиме да оправите работите си сами. Вестникът ни няма право да разглежда и да критикува частните и домашните работи на Петра или на Павла.

Независимост, г. III, бр. 41, 30 юни 1873.

Г-ну С. Ч. в Р. Вие и сами видите, че във вестникът ни няма място за дълги и широки дописки. Колкото е по-кратко, толкова е и по-добро; а ако непременно желаете да бъдете подробни, то напечатайте отделна брошура.

Независимост, г. III, бр. 44, 21 юли 1873.

Г-ну И. в Николаев. «Ако да би правила сяка муха мед, то би си направил и бръмбалът.» Вашето стихотворение не е за пред кум. Молиме ви се да не пишете вече стихотворения, защото г. Сапунов III е земал поезията под аренда. Идете и поучете се у г-на Оджакова, яже родися в Лѣсковцѣ градѣ отъ православныя родители.

Независимост, г. III, бр. 45, 28 юли 1873.

Г-ну ? в Русчук. Описвайте произшествията по-подробно, а ние ще да съкращаваме, дето е нужно. Не можете ли да являвате за турските злодейства и в чуждестранните вестници? Пишете във «Вандерер», в «Политика» и в руските вестници. До-ста сме дремали!

Независимост, г. III, бр. 46, 4 август 1873.

Г-ну М. в Николаев. Ние не можем да бъдеме за вас, когато множество факти говорят против вас. Вашето писмо няма да бъде напечатано. Няма да бъдат напечатани и писмата на вашите противници.

Независимост, г. III, бр. 48, 18 август 1873.

Г-ну И. Найденову в Цариград. Когато пишете нещо, то мислете и не лапайте мухите. Я прочетете малко повнимателно своята статия (или своят превод), която е поместена в притурката на 24 брой и която има заглавие: «Сближението на турците с гърците и източната конфедерация». Из тая статия се види, че или вие не сте чист българин, или във вашата присноблажена глава бръмчат бръмбалчета. Подобна безграмотност е смешна и за децата.

Г-ну ? в Цариград. Не можеме. Вие казвате, че народолюбивите българе са бедни; а ние ви уверяваме, че и ние не сме богати. Секи един човек може да събере на годината по 24 франга, ако само той има желание да чете.

Независимост, г. III, бр. 51, 8 септември 1873.

Г-ну ? в Русчук. Молиме ви се да ни бъдете редовен дописник. Описвайте сичко подробно. Какво става с Радославова и с Геренова? Какво се върши по провинциите?

Г-ну В. в Манчестер. Благодариме ви от сичкото си сърце. Добрият съвет и искреното съчувствие са по-важни от сяка една материална помощ.

Независимост, г. IV, бр. 3, 3 ноември 1873.

Г-ну В. в Манчестер. Получихме сичко и благодариме ви. Пишете ни по-често. За нас е твърде интересно да знаеме какво говорят ингелизките вестници за турските способности и за бъдъщето на империята.

Независимост, г. IV, бр. 5, 17 ноември 1873.

Г-ну Шутошу в Цариград. Ако вие да би познавали добре обществените дела на ромънските българи, то би се уверили без особени усилия, че кравите са най-главната причина, която им не дозволява да вървят напред, и не би се решили да направите своята телешка забележка. Ние се признаваме, че в Цариград се отличават патките. Ако ни не вярвате, то ви молиме да обърнете своето внимание на г. Найденова и да оцените неговите достоинства с математически цифри. Разбира се, че когато един вестник се редактерува от патка, то и неговата публика тряба да бъде патешка. Но за тоя вопрос ние имаме намерение да поговориме други път малко по-пространно.

Независимост, г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873.

Пак г-ну Ивану Найденову в Цариград. Хъшовете ни помолиха да ви дадеме следующият съвет. Прибързайте и обесете се на сухата върба при Кюлбоклук, защото казанлъчени са мислили да я отсекат.

Независимост, г. IV, бр. 8, 8 декември 1873.

Г-ну ? в Русчук. Ние сме издали в продължението на три години 14 книги, които и до днес още стоят непродадени, защото няма кой да ходи и да ги продава. Ето защо ние се отказваме да печатаме на своя сметка каквото и да е литературно дело. Това предприятие тряба да земат книгопродавците. Ние ви съветоваме да съберете преномеранти и да напечатате книжката си на своя собствена сметка. Другояче се не може.

Г-ну ? в Цариград. На чужд гроб без сълзи плачат. Ако българите да би биле умни и разумни хора, то тие не би дозволяли да ги ядят различни кюлханета и сякакви диви зверове.

Доста сте се оплаквали! Вървете по своят път и не обръщайте внимание на неблагоприятните за българският народ съвети. Трябва да помните и това, че българите са славяни и християни. Тоя факт не може да унищожи почти никой. Не слушайте нашите неприятели! Български приятели са само сърбите, русите, австрийските славяни и ромъните. Това е верно като ден. Разгледайте работите малко по-безпристрастно и малко по-човечески. Единствените наши неприятели в сегашното време са турците. Не слушайте така също и оние «човеколюбиви» европейци, които ни обичат само за своята кесия и за своите лични интереси. Секи човек е обязан да варди своето и да бъде буден в сяко време. Но за тие неща ние ще да поговориме други път. Вашата дописка не е за нашият вестник, защото тя не отговаря на нашата програма. Повтаряме, ние сме славяне.

Независимост, г. IV, бр. 11, 29 декември 1873.

Г-ну ?? в Цариград. Молиме ви се да ни пишете почесто. Бъдете уверени, че с вашите дописки вие ще да принесете повече полза на народът ни, нежели сичките ваши х. Иванчовци и техните събори. Борете се юнашки. Спогождението е невъзможно.

Независимост, г. IV, бр. 14, 19 януари 1874.

Г-ну ? в Цариград. Пишете ни по-често и описвайте сяко едно произшествие по-пространно. Кои са главните лица, които желаят да приемат проекта на министерството? Имената на тие патриоти тряба да се знаят, защото и подлостта има своя история. След няколко стотин години може да се найде и такъв един историк, който да пожелае да разгледа критически историята на оная отчаяна деморализация, която се е родила от православните родители на елеопомазаната майка на православието и от мъдростта на шмембеджиджинаетите.

До нашите дописници из различни места. Редакцията ви моли последен път да ни не изпроваждате такива дописки, които не отговарят на нашата програма и които могат да бъдат напечатани във в. «Дунав». Програмата на нашият вестник е позната вече секиму. Молиме ги така също да не повтарят вече ония мнения, които са повторени досега хиледи пъти.

Независимост, г. IV, бр. 16, 2 февруари 1874.

Г. А. в Букурещ. Разказват, че леля Евгения из Сопотският манастир е дала деду Аверкию и такъв един ферман, по който негова милост има пълно право да изпровažда в рай и най-безгрешните личности. Ако нашето духовенство продължи действията на фанариотите, то и неговата глава ще да бъде разбиена. Успокойте се.

Независимост, г. IV, бр. 20, 2 март 1874.

Словеснейшему попу церквы болгарскѣй. Прочетохме мудрости ваша у жидовствующемъ вѣстникѣ «Востокѣ», яже благодѣтелствуется отъ хероины Хано Манукской, и зѣло возрадовахмеся, зане пастыри наша умѣютъ мудрыя словеса писати, у Ставри ходити пиво пити и не платити (бежати), невѣсты непорочныя (гл. баба Гина) у церкви принимати и съ ними спати (за размножение рода человѣческаго), чужие жени соблазняти, браду опинати, предъ женския демони облизоватися, человѣческому люду пакостити и дѣда владика и всего православнѣйшаго духовенства срамити.

Молиме ви се, отче попе, да ни явите, мисли ли железницата да смаже и друг някой православен българин, за да му земете жената? Желаете ли да напечатаме писмото, което ни е изпроводено от оберкелнерът на г-на Ставри? Най-после, искате ли да открием историята на черните дрехи? Помнете, че вие сте пастир черковни и че вашите примери тряба да служат за подражание на секи един християнин. Ще се видиме и други път.

Независимост, г. IV, бр. 26, 13 април 1874.

Г-ну Андричу и на неговите покровители в Букурещ. Хрян, хрян! Помиришете малко по-силно. Разбира се, че ако и това средство ви не принесе полза, то вашето

царство е на Баламук. Защо не напечатахте писмото, г. Андрич? Хрян, хрян!

Независимост, г. IV, бр. 28, 27 април 1874.

Г-ну N. в Браила. Ако едно нещо се прави мъчно, то се разваля доволно лесно. Вашите псувни не могат да бъдат напечатани във вестника ни по две причини: 1) защото не подписвате името си; 2) защото говорите пристрастно. Ние знаеме твърде добре какви причини са накарали г-на Скарлата Стратовича да напусне общото дело. . . Срамота е да се нападаме без причина. Защо се не завземете вие да пожертвовате времето си и капиталът си и да изградите черковата ? Види се, че на чуждите пети са малко двайсет и пет тоеги.

Г-ну ?? в Цариград. Дописката ви получихме и напечатахме я с някои поправки. Пари не сме получали. Търсете ги на пощата.

Независимост, г. IV, бр. 31, 18 май 1874.

Г-ну ? в Цариград. Пренумерацията на вестника тряба да става до свършванието на годината, т. е. до 1 октомврия, защото ние имаме намерение да прекратиме издаванието му. Това тряба да стане по много причини, които ще да бъдат явени в 52 брой. Върнете излишните пари назад.

Г-ну Я. К. във Виена. Дванайсет франга за 1000 парчета. Пощата до тука тряба да бъде платена.

Г-ну ? в Браила. Не накарвайте ни да говориме против совестта си. Изпроводете дописките си в друг някой вестник. Оние личности, против които сте вие така въоружени, по нашето мнение, са честни хора.

Независимост, г. IV, бр. 39, 13 юли 1874.

Г-ну ? в Русчук. Ние не сме криви. И сам бог не може да угоди на сичкият свят. Секи отговаря само за себе си. Секи свободен човек тряба да управлява себе си по своята воля.

Г-ну ? в Болград. Ако не е грижа вас, то не е грижа ни нас. Когато не плаче страждущият, то не тряба да плачат и съседите му. Нека господ бог ви дава повече лой и повече умствен сън. За телците е излишна сяка душевна храна. Спете, дремете, крадете и хабете воздухът. Когато изядете и последнята чужда овца, то захванете да ръвете един другиго.

Независимост, г. IV, бр. 42, 3 август 1874.

Г-ну ? в Цариград. Ние знаеме това дело съвсем другояче. Вашата статия не може да бъде напечатана. Вие знаете твърде добре, че програмата на нашият вестник не отговаря на вашите идеи. Поместете я във в. «Напредок». В тоя вестник се трупа и сухо, и сурово.

Г-ну П. в Браила. Вие познавате твърде добре нашата програма. Сяка една статия, която може да бъде напечатана в другите вестници, се не приема от нашата редакция. Тряба да ви кажеме и това, че публицистиката и критиката нямат ни родство, ни приятелство. Ние твърде добре знаеме, че нашите обществени дела се не повдигат напред именно затова, че нашата публика не е дозряла до оная степен, която ѝ е необходима да оцени доброто и полезното; но в това също време ние не можеме да не обвиним и нашите първи деятели и ръководители (даже и себе си), които доволно често се завземат да извършават такива дела, които не са по силите им. Вие знаете вече нашето убеждение за това дело, следователно излишните разговори са напразни. Изменете програмата на своите действия и ние ще бъдеме принудени да положиме оружието си. Но за тие дела ние ще да поговориме по-пространно до неделя.

Независимост, г. IV, бр. 47, 7 септември 1874.

Г-ну N. в Белград. Вашата статия не е за нашият вестник. Освен това «Независимост» след пет недели ще да престане. Напечатайте я отделно.

Независимост, г. IV, бр. 48, 14 септември 1874.

Г-ну З. във Фокшан. Молиме ви да свършите с нази сметките си колкото се може по-скоро, защото обстоятелствата ни принуждават да променим своите занятия.

Г-ну ? в София. Молиме ви се да ни известявате почесто какви комедии разиграват по тамошните места нашите аги и в какво положение се намира българското население. Вашите дописки ще да се поместяват с голямо удоволствие. Описвайте сичко подробно.

Независимост, г. IV, бр. 49, 21 септември 1874.

Г-ну ? в Браила. Ние никому не налагаме своята програма. Секи може да работи по своят ум и по своите убеждения, ако само неговите убеждения произхождат от чисто сърце и ако неговото намерение е да направи полза на народът си. Ние въставаме само против ония българи, които носят българско име, а имат циганска душа. Разбирате ли ни?

Независимост, г. IV, бр. 50, 28 септември 1874.

Г-ну ? в Браила. Литературата и журналистиката имат свои закони. Когато ние нападаме на някоя книга или на някой вестник, то личността на писателят или на редакторът се губи и остават само неговите дела. Тряба да ви кажеме и това, че книгата се пише не за прехраната на Петра или на Павла, а за ползата на народът. Ние сме твърдо уверени, че вие никога няма да купите гнило сукно за любовта на фабрикантинът.

Независимост, г. IV, бр. 51, 5 октомври 1874.

Г-ну ? в Австрия. Честният публицист е обязан да напада не само на погрешките на своите неприятели, но и на слабостите на своите приятели, в противен случай неговото учение ще да се преобрази на нула. Тряба да ви кажеме и това, че безпристрастната журналистика не припознава ни братство, ни приятелство: за нея е важно самото дело и характерът на това дело. Освен това, ние ценим хората не по тяхното богатство (както правят нашите цариградски журналисти със своите «благородиета», не по техните мустаки и не по техният бой, а по техните дела, по тяхната честност и по тяхната добросовестност в тие дела.

Г-ну В. в Цариград. И нам ни е мъчно, но обстоятелствата ни накарват да напуснеме захванатото дело. Вие говорите, че ние сме длъжни да се борим до последнята крайност. По нашето мнение, ако ние да би послушали вашите съвети, то секи из вас би имал пълно право да ни нарече Дон Кишот, който се бори с ветарничовите воденици. Прощавайте.

Независимост, г. IV, бр. 52, 12 октомври 1874.

ОТ АДМИНИСТРАЦИЯТА

Ние толкова пъти молихме нашите предплатници и настоятели да ни изпроводят по-скоро стоимостта за вестникът, но тие си правят углухци. Секи знае, че без пари вестникът не може да излазя; а в това също време мнозина ни пишат да почакаме, защото преномерантите още не били се уверили ще ли да продължи вестникът ни своето съществование. 20 броя са вече излезле, а трябало още да се почака! Има и такива патриоти, които досега са получиле 20 броя, а когато ние пратихме за пари, то тие отговорили: «Нека ни не пращат вече.» Тие личности са: Петър Кутов, Нико Калифаров и др. Ние известяваме секиго, че ако си не внесе спомоществованието през тоя месец, то ще му обнародваме името, а билетът му ще да дадеме на полицията.

Тая неделя закъсня вестникът ни по такава причина, която не зависеше от редакцията.

Свобода, г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

Молиме нашите «родолюбци» в Гюргево, в Зимнич, в Т.-Северин, в Олтеница, в Бекет, в Каракал и др. да си заплатят за вестникът, защото и годината наближава вече да се свърши. Срамота е! Хвалят се пред хората, че помагат на българската книжевност, а получават вестник на вересия! Който си не внесе стой-

ността до десетина деня, то името му ще бъде публикувано, а билетът му ще да се даде на властта. Другояче се не може. Това наше обявление тряба да прочетат и ония наши преномеранти, които живеят в България, Сърбия и Австрия и които ни са длъжни още от лани.

Свобода, г. II, бр. 43, 8 април 1872.

Много пъти молихме нашите спомоществователи и нашите настоятели да се погрижат за съществованието на вестникът ни, но нашите молби и до днес остават напразни. Сега още веднъж се обръщаме към братия крайовци, болградци, браилчени, галачени, т.-магурелци, плоещчени, измаилчени, калафатчени и др. и молиме ги да бъдат малко по-внимателни към своите обязаности. Вестникът, както и сяка друга търговия, се издава с пари; а ако спомоществователите си не заплатят навреме, то неговото съществование е съмнително. Надеяме се, че нашите настоятели тоя път щат да чуят нашият глас.

Свобода, г. III, бр. 12, 16 септември 1872.

Твърде горещият патриотизъм на българите и техните богати пожертвования ни накарват да прекратиме изданието на вестник «Независимост» и да помислиме за своето съществование. По тая причина ние молиме нашите настоятели да свършат сметките ни колкото се може по-скоро, защото времето и обстоятелствата ни не дозволяват вече да чакаме. Ако някой от преномерантите им не заплати доброволно, то ние ги упълномощаваме да го теглят пред съдилището; в противен случай ние имаме пълно право да търсиме своята принадлежност от тях. Който не е имал намерение да плаща, той е трябало да ни върне вестникът и да ни не накарва да правиме разноски. След две недели сметките ни тряба да бъдат очистени, защото годишното течение на вестникът се свършва след три недели. Имената на «великите патриоти» ще бъдат напечатани в предпоследният брой. Ако някой от настоятелите ни не яви имената на ония преномеранти, които не му са заплатили, то ние ще бъдеме принудени да явиме неговото собствено име и да потърсиме от него своето право. Тая е най-последнята наша молба. Явяваме така също и на нашите преномеранти в Турция, че ако ни не изпроводят стойностите на вестникът, то и техните имена ще да бъдат напечатани. «Но това ще да бъде предателство», ще да кажат тие. А нима не е предателство да излъжем човека и да го накараме да влезе в големи дългове? Ако не си човек и ако нямаш честност, то тряба да се сърдиш сам на себе си. Ние ли сме криви?

Независимост, г. III, бр. 49, 25 август 1873.

Молиме последен път нашите честити преномеранти да ни заплатят за вестникът. Ако след десетина деня нашето желание не бъде удовлетворено, то ние ще бъдеме принудени да обнародваме имената им не само в отделен лист, но и в ромънският «Монитор». Ние ще да покажем на нашите честни и добросовестни патриоти, които ни молят от множество страни да не прекращаваме изданието на вестникът, че не сичките наши съотечественици имат родолюбиво и справедливо сърце.

Независимост, г. IV, бр. 52, 12 октомври 1874.

ОБЯВЛЕНИЕ

Като видиме, че българските деца са лишени от учебници, то се решихме да издаваме сяка година по няколко подобни книжки и да ги разпръсваме по българският свят. Първата книжка, която е просто и ясно написано математическо землеописание, се намира под печат. Тая книжка ще има заглавие: «Наука за небето и земята, кн. I.» Който желае да стане спомоществовател за тая книга, то нека яви в нашата редакция колкото може по-скоро, за да му напечатаме името. Цената на тая книжка е половина цванче или един грош стар. Който земе десет книжки, то една му се дава дар.

Л. Каравелов.

Свобода, г. II, бр. 22, 13 ноември 1871.

Който желае да се запише за получаванието на сръбският вестник «Раденик», нека се обърне до нашата редакция. «Раденик» излазя три пъти на неделята; цената му е 2 жъл. австрийски.

Свобода, г. II, бр. 32, 22 януари 1872.

Букурещкото българско дружество за «разпространение полезни знания между българският народ» моли сичките български патриоти да заповядат в неделя (на 9 априлия), по 4 часът, в училището, което се намира при българската черкова.

Свобода, г. II, бр. 43, 8 април 1872.

Нашата печатница се завзема да печата книги и вестници на български, ромънски, немски, гръцки и турски; завзема се така също да печата и сякакви билети, полици, афиши и пр. Буквите ни са нови, а цената не е голяма.

Свобода, г, II, бр. 46, 29 април 1872.

На 11 мая, в денят на св. Кирил и Методия, букурещките българе щат да дадат банкет в градината «La darea de semn» при пиварницата на Оплера, strada Notagiu. Билетите се раздават в нашата редакция, в магазинът на Спира Костантинова, в магазинът на Георгия Тонковича и в магазинът на Димитрия Ценовича.

Свобода, г. II, бр. 47, 6 май 1872.

Известяваме нашата българска публика, че е излязла вече из под печат книгата «Пътуванието на Панайота Хитова по Стара планина». Който желае да я добие, нека изпроводи 2 франга. Без пари никой нищо няма да добие. Подканяме нашите родолюбци да ни изпратят парите и за драмата «Хаджи Димитър Ясенов». Година вече се измина, а ние не можеме да приберeме парите ѝ. Болград, Олтеница, Виена, Гюргево, Измаил, Плоещ, Прага и някои градове в България тряба да се сещат за кого говориме.

Независимост, г. III, бр. 32, 28 април 1873.

* * *

ИЗВЕСТИЕ

Нашите букурещки младежи предприеха да представят една нова българска пиеса, под заглавие: «Възцарението на Крума», т. е. как се съединиха двете български правления, тиското и дунавското под един скиптер. Тая позорищна игра ще да се даде през празниците.

Свобода, г. II, бр. 13, 27 март 1871.

Нашите епископи са върнати и българският народ тържествува. Твърдата воля и камъкът пробива! Ако бъдеме съгласни и постоянни, то ще да добиеме и оная свобода, която желае сяко българско сърце.

Свобода, г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

Братия българи! В продължението на последните пет години аз се борих за българските интереси енергически и оставям публицистическото поле с чиста совест и със спокойно сърце. С една дума, аз заплатих вече своят дълг на отечеството си. Работил ли съм добросовестно, прави ли са били моите идеи и полезна ли е била моята програма, това ще да реши времето и безпристрастната критика. И така, прощавайте! Аз съм принуден от самите обстоятелства да напусна своите досегашни занятия. Моля се и на ония мои съотечественици, на които съм нападнал право или косвено във вестникът си напразно, да ме простят. Журналистиката е тежка и неблагодарна длъжност.

Л. Каравелов.

Независимост, г. IV, бр. 52, 12 октомври 1874.

ПОСЛЕДНИ НОВИНИ

От Цариград пишат за арабското въстание следното: Високата порта е трябвало да използува за военните транспорти всички военни кораби, две яхти и да наеме 6 парахода от компанията «Lloyd», три от които вече са заминали с войски за Djedda. И въпреки това тук никак не са сигурни за успеха и се ползуват и мирни средства, за да се потуши бунтът. Бившият велик мюфтия в Мека Шейк Бен Емин е бил изпратен с извънредна мисия при бунтовниците, за да ги подчини с благи приказки, обещания и прекрасни дарове. Ибрахим паша — главатарят на бунтовниците, е наистина един втори Мехмед Али, защото дори официалните турски органи не могат да оспорят голямата му храброст, която е показал по време на нападението на крепостта Хадеида.

Либертатя, г. II, бр. 1, 7 януари 1871.

Първият брой на вестника на Мацини «La Roma del popolo» трябва да е бил написан много остро, защото е бил конфискуван от италианското правителство.

С удоволствие научаваме, че българите в Плоещ отново са се заловили за работа. Тяхното училище бе затворено и сега те настояват да се отвори отново. Ние ги поздравяваме за патриотизма им и вярваме, даже убедени сме, че този път те няма да се оставят и ще положат солидна основа и ще окажат безпределно съдействие на тази толкова полезна институция. Би било наистина тъжно българската колония в този град да не може да осъществи красивата си цел, особено като знаем, че между плоещките българи има с твърде значителни имоти, с които може да се поддържа даже нещо повече от едно училище. Наистина вече е време да не оставаме все ние назад, да не се оставяме да ни надминават всички други националности, които са много по-малобройни от нас и не са така имотни.

Трябва най-после да започнем да разбираме какво значи общо благо.

Либертатя, г. II, бр. 10, 10 март 1871.

Съобщават ни за положението по нашия църковен въпрос:

На 18 февруари руският синод е дал мнението си по въпроса за българската църква, сиреч да се свика вселенски събор, с други думи, неговото мнение е в полза на патриарха и в ущърб на истинското православие. Това решение е съобщено на Игнатиев, като му дават и напътствия в това отношение — да настоява пред Али паша да разтури българската комисия, която се е събрала в Цариград по този въпрос. Но руските вестници и общественото мнение в Русия осъдиха становището на руския синод и предизвикаха пълна промяна във виждането на руското правителство; дори и великият княз, престолонаследникът, е взел страната на българите. И Игнатиев получи други заповеди, а Али паша отново свика българските представители да продължат разискванията си в комисията.

В Плевен са извършени убийства от турците. Още не знаем причините и подробности.

Либертатя, г. II, бр. 11, 19 март 1871.

Във вестник «Ориент» между другото се говори, че Братиану бил покровителствувал организирането на българските чети. Чудно ни е, че точно във вестник, озаглавен «Ориент», виждаме да се повтаря това, което антивосточните вестници разпространиха с цел да предизвикат поход на туркофилите срещу тази част на християнския Изток, чийто защитник par excelance иска да бъде споменатият вестник. Нека вестникът преценява Братиану, както си иска, но да поддържа едно грешно твърдение само защото така му харесва, струва ни се, че по тоя начин съвсем не служи на поставената цел, щом човек се бори за справедливо и честно дело. Констатирано е, че Братиану не е могъл да знае за образуването на българските чети, по причина, че техните войводи не го познаваха и следователно не можеха да съобщят за едно национално дело, за което бяха полагали клетва, че ще го държат в тайна; трябва да изразим нашето съжаление, че тези чети не са били закриляни от Братиану, защото инак щяха да бъдат много по-добре организирани, поне по численост, и следователно нямаше да се изложат на пълно унищожение, без да допринесат някакви решителни облаги за България, а само компрометираха Румъния, която несправедливо бе обвинена за това нещо от туркофилска Европа. Ако Братиану ги бе закрилял, това никак не би било срамно за него, а, напротив, щеше да му спечели безграничните симпатии на източните християнски народи, към които се числи и румънският народ. Толкова за възстановяването на истината.

Във връзка с несправедливите ругатни, на които са били изложени полските депутати в Райхстага в Берлин както от страна на Бисмарк, така и от страна на по-голямата част от събранието, бохемските вестници пишат следното:

Вестник «Пражки денник», официозен орган на австрийското правителство, показва колко са малтретирани славяните в Прусия и колко сладка в замяна на това е съдбата на австрийските славяни.

Вестник «Покрок» показва безсрамието и държането на Бисмарк към поляците и продължава: Сега поляците знаят какво могат да очакват от германците. Мнозина от тях се отърсиха в последно време от илюзията, че Бисмарк иска да възстанови Полша. Ако те имат уши да слушат, ще разберат каква помощ могат да очакват от Прусия срещу Русия. В това отношение Бисмарк направи услуга на поляците от Австрия и Русия.

Вестник «Политик» подканя австрийското правителство да не следва примера на Бисмарк, като напомня, че съотношението между славяни и германци в Австрия не е същото като в Прусия.

«Народни листи» казва: «Най-голямата обида, която Бисмарк нанесе на полските депутати в берлинския парламент, е, че им напомни, че техните сънародници се бориха във Франция за обединението на Германия също тъй храбро, както и германците. Какво оскърбление за най-болезнените чувства на полския патриотизъм. Да, вие, германците, сложихте нещастните поляци пред вашите топове в най-яростния огън срещу французите; слагахте ги винаги на първа линия, да не могат да убегнат от насилието ви. Списъците на мъртвите, които паднаха за вашето обединение, показват твърде красноречиво с каква варварщина вие третирахте нещастната полска нация в тази война; да, полската нация се бори за вашето обединение; но дори и бог няма да ви прости престъплението, което извършихте спрямо поляците: те бяха убити чрез вас, а не чрез французите! Но вас какво ви е еня! Ще имате поне по-малко хиляди поляци в Posen и неколцина германци повече ще отидат на тяхно място, за да погерманчат Posen.

Либертатя, г. II, бр. 13, 6 април 1871.

Френцузкият вестник «La Verité» пише:

«От три дни присъствуваме на едно завладяващо представление. Оная национална гвардия, към която генерал Трошу и колегите му показаха такова голямо презрение по време на обсадата, се оставя да я избиват за една абстрактна идея, идеята за независимост на комуната, също така, както пак по времето на обсадата биха се оставили да ги избиват, ако нашите началници не бяха против пожертвуването на техния живот.

Какви тъжни размишления могат да се правят пред този безполезно проявен героизъм! По време на обсадата ние казахме, че за генералите е по-лесно да предадат делото на националната отбрана, отколкото да дадат вид, че отстъпват пред единодушните искания на гражданското население или на националната гвардия, което е едно и също. Тези галантни офицери, всички бонапартисти, орлеанци или легитимисти, много добре разбираха, че успехът на Париж, чието спасение беше тяхна мисия, ще бъде същевременно и успех на Републиката, от която те изпитваха ужас. Затова те се биха толкова зле по време на обсадата, затова не се съгласиха да използуват националната гвардия и затова днес се бият толкова добре.

Истинският противник на Трошу не бяха прусаците, а републиката. Той всякога бе имал за цел Париж да капитулира. С дълга върволица от грешки и предателства да доведе социалистическо-републиканския, атеистичния Париж да капитулира въпреки героизма му, това беше подбудата на неговото поведение и преди, и след 4 септември; по този начин той се надяваше да опозори града.

Доказателства в подкрепа на това мнение не липсват и ние ще ги кажем след няколко дни. Днес искаме да докажем, че сегашната гражданска война е последствие на конспирацията, която по-рано се наричаше планът на Трошу. Това е борба между бюрократизма и патриотизма, с една дума, борба на всички монархични страсти, съюзени срещу френската демокрация, за чийто център и огнище може да се смята Париж.

Либертатя, г. II, бр. 14, 11 април 1871.

Българското театрално представление «Възкачването на Крум на престола» привлече миналата неделя многобройна публика в зала «Босел». Пиесата бе твърде добре играна от самодейци; само хоровете ни се сториха твърде слаби. Старанието на нашия драматург Д. Войников заслужава похвала и много бихме желали той да успее да си създаде една трупа от български артисти, които ще се издържат от представленията, които ще дават в различните градове в Румъния, където има българско население. Научаваме, че Д. Войников иска да дебютира и в Гюргево и му желаем успех.

Либертатя, г. II, бр. 15, 17 април 1871.

В «Correspondance slave» намираме следното известие:

Съобщава се със сигурност, че Портата е уволнила от държавния апарат всички чиновници поляци. Този факт потвърждава слуховете за един руско-турски съюз.

По-голямата част от тези поляци имат намерение да заемат служби в Босна. Ние не можем да не ги посъветваме да не стават съучастници на неправдите и гнета, на които е подложена сръбската рая в тази страна. Старото предубеждение, което целеше Полша да се опира на Портата, е направило много повече зло на полската кауза, отколкото добро.

За да може човек да си представи жалкото положение, до което стига турската цензура, която е само клон от цялата политическа администрация на Турция и следователно е изцяло в съгласие с тази невежа и деспотична администрация, съобщаваме следния факт: една картина, наскоро излязла в Букурещ и представляваща българския цар Симеон, който влиза в Константинопол през 924 г., е била изпратена с писмо до настоящия губернатор на България, за да се иска разрешение да бъде внесена в България. Тази картина представлява един момент от старата българска история и следователно с нищо не може да навреди на интересите на турското правителство, защото случката е станала във време, когато турците дори и не са мечтаели да идват в Европа. Сам г-н Болиак в описанието си на последното си пътуване от Русчук до Варна констатира, че във Варна се продавали картини, които изобразяват битката при Arcadion, и въпреки това, ето го и писмото, с което се забранява внасянето в България на гореспоменатата картина:

Русчук, 13 април 1871 г.

Господа,

Получих Вашето писмо от 27 март, чрез което ми искате разрешение да внесете и продавате във вилаета портрета на българския цар Симеон.

В отговор Ви съобщавам, че не мога да Ви разреша тази про-

Френският вестник «La Verité» пише:

«От три дни присъствуваме на едно завладяващо представление. Оная национална гвардия, към която генерал Трошу и колегите му показаха такова голямо презрение по време на обсадата, се оставя да я избиват за една абстрактна идея, идеята за независимост на комуната, също така, както пак по времето на обсадата биха се оставили да ги избиват, ако нашите началници не бяха против пожертвуването на техния живот.

Какви тъжни размишления могат да се правят пред този безполезно проявен героизъм! По време на обсадата ние казахме, че за генералите е по-лесно да предадат делото на националната отбрана, отколкото да дадат вид, че отстъпват пред единодушните искания на гражданското население или на националната гвардия, което е едно и също. Тези галантни офицери, всички бонапартисти, орлеанци или легитимисти, много добре разбираха, че успехът на Париж, чието спасение беше тяхна мисия, ще бъде същевременно и успех на Републиката, от която те изпитваха ужас. Затова те се биха толкова зле по време на обсадата, затова не се съгласиха да използуват националната гвардия и затова днес се бият толкова добре.

Истинският противник на Трошу не бяха прусаците, а републиката. Той всякога бе имал за цел Париж да капитулира. С дълга върволица от грешки и предателства да доведе социалистическо-републиканския, атеистичния Париж да капитулира въпреки героизма му, това беше подбудата на неговото поведение и преди, и след 4 септември; по този начин той се надяваше да опозори града.

Доказателства в подкрепа на това мнение не липсват и ние ще ги кажем след няколко дни. Днес искаме да докажем, че сегашната гражданска война е последствие на конспирацията, която по-рано се наричаше планът на Трошу. Това е борба между бюрократизма и патриотизма, с една дума, борба на всички монархични страсти, съюзени срещу френската демокрация, за чийто център и огнище може да се смята Париж.

Либертатя, г. II, бр. 14, 11 април 1871.

Българското театрално представление «Възкачването на Крум на престола» привлече миналата неделя многобройна публика в зала «Босел». Пиесата бе твърде добре играна от самодейци; само хоровете ни се сториха твърде слаби. Старанието на нашия драматург Д. Войников заслужава похвала и много бихме желали той

да успее да си създаде една трупа от български артисти, които ще се издържат от представленията, които ще дават в различните градове в Румъния, където има българско население. Научаваме, че Д. Войников иска да дебютира и в Гюргево и му желаем успех.

Либертатя, г. II, бр. 15, 17 април 1871.

В «Correspondance slave» намираме следното известие:

Съобщава се със сигурност, че Портата е уволнила от държавния апарат всички чиновници поляци. Този факт потвърждава слуховете за един руско-турски съюз.

По-голямата част от тези поляци имат намерение да заемат служби в Босна. Ние не можем да не ги посъветваме да не стават съучастници на неправдите и гнета, на които е подложена сръбската рая в тази страна. Старото предубеждение, което целеше Полша да се опира на Портата, е направило много повече зло на полската кауза, отколкото добро.

За да може човек да си представи жалкото положение, до което стига турската цензура, която е само клон от цялата политическа администрация на Турция и следователно е изцяло в съгласие с тази невежа и деспотична администрация, съобщаваме следния факт: една картина, наскоро излязла в Букурещ и представляваща българския цар Симеон, който влиза в Константинопол през 924 г., е била изпратена с писмо до настоящия губернатор на България, за да се иска разрешение да бъде внесена в България. Тази картина представлява един момент от старата българска история и следователно с нищо не може да навреди на интересите на турското правителство, защото случката е станала във време, когато турците дори и не са мечтаели да идват в Европа. Сам г-н Болиак в описанието си на последното си пътуване от Русчук до Варна констатира, че във Варна се продавали картини, които изобразяват битката при Arcadion, и въпреки това, ето го и писмото, с което се забранява внасянето в България на гореспоменатата картина:

Русчук, 13 април 1871 г.

Господа,

Получих Вашето писмо от 27 март, чрез което ми искате разрешение да внесете и продавате във вилаета портрета на българския цар Симеон.

В отговор Ви съобщавам, че не мога да Ви разреша тази про-

дажба, защото е забранена. Нещата, чието внасяне е забранено, се конфискуват, а приносителите им се считат за контрабандисти.

Приемете, господа, моите почитания.

Главен губернатор: Омер Февзи

Либертатя, г. II, бр. 16, 11 май 1871.

РАЗЛИЧНИ ИЗВЕСТИЯ

През 1871 година в Русия са били 400 самоуставни мъжки манастири с 6071 калугера и с 5842 прислужника и 166 женски с 3453 калугерки и с 11 793 послушници. Тая съща година в Русия са съществували 38 899 черкови и 3354 параклиси. По черковите и по параклисите са били определени 1272 протопопа, 38 833 попа, 16 946 дякона и 65 162 служители. Духовенството през тая година е имало доход от 23 785 125 рубли, а харизани му са още 10 680 968. Боже мой, какви важни последствия би произлезли за човечеството, ако тие сили и тие пари да би се определили за просвещението на самият народ, който жертвова тия суми!

Знание, г. I, бр. 1, 15 януари 1875.

† Нашето отечество изгуби още два полезни члена, т. е. два доктора, Венка Грълникова, родом из Захара, и Стефана Кювлиева, родом из Сливен. Нека им е лека пръст!

Знание, г. I, бр. 1, 15 януари 1875.

† Преди две недели се помина във Фокшан д-р Михаил Атанаскович, който свърши науките си преди няколко месеца в тукашният университет. Покойният е родом из Ниш. Гладът, усилените трудове и букурещкият живот прекратиха животът на множество млади сили, между които е покойни М. Атанаскович. Тежък е кръстът на оние млади българи, които са принудени да ходят по светът и да просят милостиня за своето образование!

Знание, г. II, бр. 2, 29 февруари 1876.

В сръбският литературни вестник «Отаджбина» ще бъде поместена статия за българската литература, която е написана от г-на Стояна Новаковича. Г. Новакович се е занимал доволно дълго време с тоя вопрос. Нему е твърде добре позната и старобългарската литература. Освен това тоя учен мъж не е фанатик, т. е. той не участвува в школата на г-на Милоша Милоевича et C-ие.

Знание, г. I, бр. 3, 15 февруари 1875.

В «Бир. ведом.» беше поместена дописка из Псков, в която се говори за тамошните божеци и която неволно ни накара да си припомниме и нашите балдьовски и битолски просеци. Ето какво се говори в горереказаната дописка. «Два или три деня, понякогаж и четири, до онзи ден, в който стават панаирите или други някои религиозни тържества, от сяка една страна се появляват божеци («юродиви», «калеки» и «убоги», или просто просеци, и намещат се или изнасят себе си пред вид или за продан. Някой си промишленик, богат просек, който познава добре оние места, дето се донася «купето», отива при търговците, избира най-добрите екземпляри, т. е. най-обезобразените и най-изюродованите личности и купува ги у техните водители; а ако «уродите» са самостоятелни, то се пазари с тях самите за сичкият панаир или до окончанието на черковният празник и съобразно с представителността на оригиналът, дава му от 8 до 10 рубли на денят. Като накупи доста купе, главният арендатор отива при по-малките търговци и препродава им живата стока, като получи от тях доста добър кяр. Новите владетели на купето откупуват места около черковите, делят събраното със стражарите или с калугерите, нареждат уродите на изложбата и събират твърде големи суми. Закъснелите търговци, които не са успели да купят стока и да я изнесат на изложбата, предпринимават различни хитрости, които могат да зачудят даже и парижките крадци. Така например тие прекупуват няколко не твърде обезобразени и за евтина цена личности, намазват лицата им с витриол и с други разедающи вещества и нашарват образите на нещастните така изкусно, щото даже и индейците би им позавидовали. След няколко минути човекът става ужасающе парче месо, с отворени рани, покрито с кръв и пр. Кореспондентинът говори още, че мнозина печелят с децата си, т. е. ослепяват ги и обезобразяват ги и разхождат се с тях по сичка Русия. Ние би желали да знаем, не правят ли същото балдьовските и битолските просеци? Един наш приятел ни уверява, че нашето предположение е чиста действителност.

Знание, г. I, бр. 10, 31 май 1875.

Най-големи градове в сегашньото време са: Лондон (3 254 260 жит.), Сучан в Китай (2 000 000), Париж (1 851 792), Пекинг (1 300 000), Цариград (1 200 000), Чан-Чан-фу (1 000 000), Ханг-Чан-фу (1 000 000), Сангтан, Сингнан-фу и Кантон (по 1 000 000), Нев-Йорк (942 294), Циерцин (900 000), Виена (834 284), Берлин (826 341), Хонг-конг (800 000), Чинг-у-фа (800 000), Калкута (794 645), Тохио или Иеддо (674 447), Филаделфия (694 022), Петерсбург (667 563) и Москва (611 960).

Знание, г. I, бр. 14, 31 юли 1875.

Книгите, вестниците и периодическите списания са най-главните учители на народите. Оние народи, които са познали тая истина, приемат с неописана радост сяко едно новопоявивше се добро и полезно списание и насърчават способните писатели да работят с по-голяма ревност на литературното поле, като се стараят да разпръсват техните съчинения между народът, който и обиква четението. Така например в Германия се чете твърде много. Там се внасят много французки и други полезни списания и превождат се на немски език. Росия така също е захванала да се старае за своето народно образование. В 1871 година русите са имали 408 периодически списания, 492 печатници и 1067 читалища. Ние не говориме тука за големите и богатите библиотеки, които се намират в Петерсбург и в Москва: секи читател може да си помисли доколко могат да струват тие богати библиотеки. Русите в последньото време са напечатали много и разновидни полезни книги. Ако искате да се уверите как стои в умствено отношение един народ, то погледайте книжнината на тоя народ и числото на читателите.

Знание, г. I, бр. 19, 15 октомври 1875.

Из Браила ни молят да явиме в «Знание», че техните патриоти учители са оставили училището на божият произвол, защото са заняти твърде много в «Книжевното дружество». Главната причина, която стои на път на училището, без никакво съмнение е «Периодическото списание», което тая година не може да се появи на свят другояче, освен с «цезарско сечение». Умният, полезният и високоученият материал, който ще да влезе в изтърсачето на тоя литературен гигант, изисква такива напрежения, които не може да ублажи ни сам др. Богоров със своето рециново масло.

Знание, г. I, бр. 20—21, 31 октомври 1875.

ОТ РЕДАКЦИЯТА

Умоляват се оние кореспонденти в Измаил, в Браила, в Галац, в Гюргево, във Виена, в Цариград и пр. да ни изпроваждат търговски известия и да ни явяват за цените на стоките.

Г-ну Я. в Галац. Надеяме се, че вие ще да ни бъдете полезни в много отношения. «Дружеството» ви избира за основателен член. Статията за холерата получихме.

Знание, г. I, бр. 1, 15 януари 1875.

Молиме оние господа, които изпроваждат статии за вестникът ни, да пишат ясно и да ни не турят в затруднително положение.

Г-ну Х. в Цариград. Нашето правописание няма да се измени до онзи ден, дорде критиката не реши противното. Ето защо, който желае да ни бъде полезен, той тряба да се ръководи и по нашето правописание, и по конструкцията на нашият език.

Знание, г. I, бр. 3, 15 февруари 1875.

Умоляват се нашите учени българи да ни изпроваждат народни песни, пословици, гатанки и други народни предания. Молиме така също нашите учители да ни изпроваждат статистически сведения.

Г-ну ? в Цариград. Вашата статия не е за нашият вестник. Ако имате воля да чуете нашите съвети, то ние ви съветоваме да се поучите по-напред сами, а после вече да учите другите.

Знание, г. I, бр. 4, 1 март 1875.

Г. И. К. в Цариград. Благодариме ви за вашето съчувствие. Кажете на известните вам личности, че ние сме предприняли изданието на «Знание» не за удовлетворението на разнообразните лични човечески страсти, а за ползата на цял един народ, следователно в нашите изследования вие няма да срещнете нищо друго освен положителни и доказани истини. Науката и положи-

телните знания не обичат нито да се крият под непроницаемите була, нито да се защищават с риторически фрази, защото природата е хубава, поетическа и възвишающа и без белило.

Знание, г. I, бр. 6, 31 март 1875.

Г-ну Р. в Цариград. Вашите забележки ще да се напечатат малко по-късно, защото нямаме място. Добри са.

Г-ну Б. в Русчук. За песните ви благодариме сърдечно. Ако събереме повече подобни песни, то ще да ги напечатаме и в отделна книга.

Знание, г. I, бр. 8, 30 април 1875.

Г-ну М. Н. в Лом. Вашата статия е добра, но не е за нашият вестник. Вие видите твърде добре, че програмата на нашият вестник ни не дозволява да критикуваме съвременните вопроси.

Г-ну А. Драгиев в Захара. Сяка народна песен ще бъде приемена с особено удоволствие, ако само тя е записана верно. Очакваме.

Знание, г. I, бр. 9, 15 май 1875.

Молиме нашите учители и народолюбци да ни изпроводят, ако имат събрани, български народни песни, защото мислиме да издадеме отделен сборник.

Знание, г. I, бр. 14, 31 юли 1875.

Г-ну ? в Цариград. Вашата статия не може да бъде напечатана, защото не отговаря на програмата ни и защото криете името си.

Знание, г. I, бр. 20—21, 31 октомври 1875.

ОТ АДМИНИСТРАЦИЯТА

Г-ну ? в Русчук. Ние явихме веднъж, являваме и сега, че нашето дружество се не меша в никакви политически дела и че неговата цел е само да разпространи полезни знания. Нашето решение ще да остане свято засякога. Ето защо ние се решаваме да ви явиме още веднъж да не слушате никого и да не обръщате внимание на хорските дърдории. Вам е твърде добре известно, че на светът съществуват и развалени хора, които обичат да правят пакости.

Знание, г, I, бр. 6, 31 март 1875.

Г-н Йордан Вълчов, търговец в Манчестер, подарява едно годишно течение от в. «Знание» за македонските училища.

Знание, г. I, бр. 8, 30 април 1875.

БЕЛЕЖКИ

С настоящия том приключва представянето на Каравеловата публицистика. Томът обхваща дописки, публикувани в руския печат през периода 1861—1869 г., дописки от «Свобода», «Независимост» и «Либертатя», една ръкописна дописка от 1876 г. и кратки публицистични форми — бележки, вести, телеграми, отговори на редакцията и администрацията.

Дописките от руския печат, които поместваме в тома, додопълват и обогатяват представата за първите стъпки на публициста през 1860—1869 г. Включваме тези дописки, които научната мисъл приема за Каравелови, с уговорката, че е възможно в някои от тях руският редактор да е внасял дребни промени в текста.[1] Публикуваме дописки от «Наше время» (1861), «Московские ведомости» (1861 и 1864) и «Голос» (1866—1869). Една от дописките от «Голос» от 1868 г. е неизвестна, непубликувана досега («Положението в Сърбия след убийството на княз Михаил»). Останалите ранни дописки М. Димитров публикува за пръв път в «Публицистиката на Любен Каравелов», т. I и II. Две от тях са включени в «Любен Каравелов. Събрани съчинения». С., 1968, т. IX («Гърция се готви да играе важна роля в Източния въпрос» и «Адресът на българския таен комитет»). Поместените тук руски дописки са подписани с различни инициали или псевдоними: К., Л. Калчо, Л-чо, S. V., Л. . . , S. S., Един от членовете на централния български комитет, Южен славянин и др. Има и неподписани дописки. Повечето са

[1] За сътрудничеството на Л. Каравелов в руския периодичен печат вж. изследванията на Кр. Шарова (Любен Каравелов и българското освободително движение 1860—1867. С., 1970), Л. С. Ерихонов (Руското общество и българската литература. С., 1967), С. И. Сиделников (Участието на Любен Каравелов в руския периодичен печат. — Исторически преглед, г. XVIII, 1962, бр. 5; Ценен извор за изучаване идеологията на Любен Каравелов. — Исторически преглед, XV, 1959, кн. 6), Л. В. Воробьов (Любен Каравелов. М., 1960), С. А. Никитин (Южнославянские связи русской периодической печати. — Ученые записки Института славяноведения, т. VI. М., 1952), Дж. Игнятович (Любен Каравелов и сръбското общество. Ниш, 1869) и др.

изпратени «От Белград», има и с по-общо означение «От Сърбия», или «От България» и само «България», както и «От Букурещ», «От Ниш», «От Нови Сад», «От Балкана».

Дописките от руския печат са последвани от дописки, публикувани в «Свобода» и «Независимост». В своя вестник Л. Каравелов помества разнообразни, интересни дописки от различни краища на поробената родина, от центровете на българската емиграция в Румъния, от Русия, от Сърбия. В «Свобода» и «Независимост» са включени около 430 дописки от около 100 различни места. Близо половината от всички дописки са от Цариград. От турската столица Каравелов е имал вероятно двама дописника или информатори. След цариградските най-много (около 100) са дописките от Русе (Русчук)—«столицата» на Дунавската област (Туна-вилает), център на сложен и напрегнат политически живот. Русе съвсем закономерно е последван от Пловдив (над 30 дописки), Търново (около 14), Шумен (10 дописки), Видин (8 дописки), Плевен (6), Свищов (6), Гюргево (5), София (4), Никопол (4), Варна (4), Тулча (3), Силистра (3), Добруджа (3), Сливен (2), Ловеч (2) и по една дописка от Калофер, Берковица, Върбица, Балканец, Ямбол, Златица, Охрид, Елена, Осман Пазар, Железник, Лом паланка, Ески Захра (Стара Загора), Българско Сливово, Клисура, Из Македония, От Балканските села, От Моето село. . .

Извън пределите на страната най-много са дописките от Болград (13), Крайова (11), Белград (Белиград) (9), Одеса (8), Браила, Гюргево и Галац (по 6), Плоещ (4), Олтеница (3), Москва, Александрия, Нови Сад, Атина (по 2), по една от Петербург, Букурещ, Из Црногорските граници, Кортин, Карловац, Галац, Турну-Северин, Турну-Мъгуреле, Пеща, Казан, Болград, Загреб, Трапезунд, Виена, Бока-Которска, Хохенхайм, Цетина, Йерусалим, Прага, от Албанската граница.

«Географската карта» на дописките е особено разнообразна в първата годишнина на «Свобода». В нея са поместени дописки от 40 различни места — от България, от Румъния, Русия, Сърбия, Хърватско, Гърция. През втората годишнина на вестника дописки идват от 31 места, а през третата и четвъртата — от 20 и 19. Географското разнообразие намалява, но се увеличава бройката на дописките от отделни градове: през първата годишнина на вестника са публикувани 37 дописки от Цариград, през втората — 46 от същия град, през третата — 54, четвъртата — 49. Може да се предположи, че през първите години от живота на вестника редакторът особено активно се стреми да достави материали и сведения от най-различни места, да обхване най-широка информация, за да заинтересува

и убеди читателя и да въздействува върху най-широка читателска публика. Постигнал тази задача, той постепенно се установява на информация с по-ограничен географски обхват, но вероятно, по негова преценка, по-солидна, по-интересна, по-сигурна.

Дописката е публицистична форма, която предполага участието на повече сътрудници на вестника. Нямаме основание да се съмняваме, че Каравелов е успял да създаде широка мрежа от дописници и информатори на своя вестник. Той е получавал много и разнообразни писмени сведения от най-различни места и същевременно се е вслушвал в разказите на очевидци, пътуващи през Букурещ, или емигранти, които имат връзки с родните си места, с различни краища на родината. Някои от писмените материали, които е получавал — статии, дописки, информационни бележки, — вероятно са имали съвсем суров вид, били са без ясна жанрова определеност, с необработен език и стил. Каравелов ги е използувал като суров материал, за да напише сам дописки и да запълни рубриките «Български известия» или «Най-нови известия». Според нас редакторът на вестника е обработвал, приспособявал е към своите разбирания и вкус и повече или по-малко е авторизирал и материалите, написани от образовани, интелигентни кореспонденти на вестника. Редакторският «почерк» на Каравелов се чувствува почти върху всички материали, публикувани в «Свобода» и «Независимост». Вестникът е подчертано монолитен, единен и в идейно, и в стилово-езиково отношение. Особено интересни в тази насока са спомените на С. С. Бобчев, които хвърлят светлина върху редакторската работа на Л. Каравелов. «Това, което ми правеше впечатление, пише Бобчев, беше, че нашите кореспонденции наистина се появяваха във вестниците на Любена, обаче те бяха неузнаваеми даже за нас. Редакторът ги преработваше, изменяше, допълняше по своето усмотрение и те вземаха характер на много по-остри и осъдителни за турските работи, отколкото бяха писани от нас.»[2]

В архива на Каравелов е запазен един много интересен документ, който също убедително подкрепя изводите, които вече направихме: Филип Симидов изпраща на редактора на «Свобода» дълги материали, назовани от него «дописки» — 24 ръкописни листа с общ наслов «Търновски потайности», състоящи се от три части — встъпление за «славния град Търново», за търновските «подли чорбаджии (нерязани турци)» и «фанариотски кръвпици» — «ехидни змии». Следват «Търновски потайности. I. Убитото момиче и II.

[2] С. С. Бобчев. За Любена Стойчев Каравелов. — Юбилеен сборник «Копривщица», С., 1938, т. II, с. 16.

изпратени «От Белград», има и с по-общо означение «От Сърбия», или «От България» и само «България», както и «От Букурещ», «От Ниш», «От Нови Сад», «От Балкана».

Дописките от руския печат са последвани от дописки, публикувани в «Свобода» и «Независимост». В своя вестник Л. Каравелов помества разнообразни, интересни дописки от различни краища на поробената родина, от центровете на българската емиграция в Румъния, от Русия, от Сърбия. В «Свобода» и «Независимост» са включени около 430 дописки от около 100 различни места. Близо половината от всички дописки са от Цариград. От турската столица Каравелов е имал вероятно двама дописника или информатори. След цариградските най-много (около 100) са дописките от Русе (Русчук)—«столицата» на Дунавската област (Туна-вилает), център на сложен и напрегнат политически живот. Русе съвсем закономерно е последван от Пловдив (над 30 дописки), Търново (около 14), Шумен (10 дописки), Видин (8 дописки), Плевен (6), Свищов (6), Гюргево (5), София (4), Никопол (4), Варна (4), Тулча (3), Силистра (3), Добруджа (3), Сливен (2), Ловеч (2) и по една дописка от Калофер, Берковица, Върбица, Балканец, Ямбол, Златица, Охрид, Елена, Осман Пазар, Железник, Лом паланка, Ески Захра (Стара Загора), Българско Сливово, Клисура, Из Македония, От Балканските села, От Моето село. . .

Извън пределите на страната най-много са дописките от Болград (13), Крайова (11), Белград (Белиград) (9), Одеса (8), Браила, Гюргево и Галац (по 6), Плоещ (4), Олтеница (3), Москва, Александрия, Нови Сад, Атина (по 2), по една от Петербург, Букурещ, Из Црногорските граници, Кортин, Карловац, Галац, Турну-Северин, Турну-Мъгуреле, Пеща, Казан, Болград, Загреб, Трапезунд, Виена, Бока-Которска, Хохенхайм, Цетина, Йерусалим, Прага, от Албанската граница.

«Географската карта» на дописките е особено разнообразна в първата годишнина на «Свобода». В нея са поместени дописки от 40 различни места — от България, от Румъния, Русия, Сърбия, Хърватско, Гърция. През втората годишнина на вестника дописки идват от 31 места, а през третата и четвъртата — от 20 и 19. Географското разнообразие намалява, но се увеличава бройката на дописките от отделни градове: през първата годишнина на вестника са публикувани 37 дописки от Цариград, през втората — 46 от същия град, през третата — 54, четвъртата — 49. Може да се предположи, че през първите години от живота на вестника редакторът особено активно се стреми да достави материали и сведения от най-различни места, да обхване най-широка информация, за да заинтересува и убеди читателя и да въздейства върху най-широка читателска публика. Постигнал тази задача, той постепенно се установява на информация с по-ограничен географски обхват, но вероятно, по негова преценка, по-солидна, по-интересна, по-сигурна.

Дописката е публицистична форма, която предполага участието на повече сътрудници на вестника. Нямаме основание да се съмняваме, че Каравелов е успял да създаде широка мрежа от дописници и информатори на своя вестник. Той е получавал много и разнообразни писмени сведения от най-различни места и същевременно се е вслушвал в разказите на очевидци, пътуващи през Букурещ, или емигранти, които имат връзки с родните си места, с различни краища на родината. Някои от писмените материали, които е получавал — статии, дописки, информационни бележки, — вероятно са имали съвсем суров вид, били са без ясна жанрова определеност, с необработен език и стил. Каравелов ги е използувал като суров материал, за да напише сам дописки и да запълни рубриките «Български известия» или «Най-нови известия». Според нас редакторът на вестника е обработвал, приспособявал е към своите разбирания и вкус и повече или по-малко е авторизирал и материалите, написани от образовани, интелигентни кореспонденти на вестника. Редакторският «почерк» на Каравелов се чувствува почти върху всички материали, публикувани в «Свобода» и «Независимост». Вестникът е подчертано монолитен, единен и в идейно, и в стилово-езиково отношение. Особено интересни в тази насока са спомените на С. С. Бобчев, които хвърлят светлина върху редакторската работа на Л. Каравелов. «Това, което ми правеше впечатление, пише Бобчев, беше, че нашите кореспонденции наистина се появяваха във вестниците на Любена, обаче те бяха неузнаваеми даже за нас. Редакторът ги преработваше, изменяше, допълняше по своето усмотрение и те вземаха характер на много по-остри и осъдителни за турските работи, отколкото бяха писани от нас.»[2]

В архива на Каравелов е запазен един много интересен документ, който също убедително подкрепя изводите, които вече направихме: Филип Симидов изпраща на редактора на «Свобода» дълги материали, назовани от него «дописки» — 24 ръкописни листа с общ наслов «Търновски потайности», състоящи се от три части — встъпление за «славния град Търново», за търновските «подли чорбаджии (нерязани турци)» и «фанариотски кръвници» — «ехидни змии». Следват «Търновски потайности. I. Убитото момиче и II.

[2] С. С. Бобчев. За Любена Стойчев Каравелов. — Юбилеен сборник «Копривщица», С., 1938, т. II, с. 16.

изпратени «От Белград», има и с по-общо означение «От Сърбия», или «От България» и само «България», както и «От Букурещ», «От Ниш», «От Нови Сад», «От Балкана».

Дописките от руския печат са последвани от дописки, публикувани в «Свобода» и «Независимост». В своя вестник Л. Каравелов помества разнообразни, интересни дописки от различни краища на поробената родина, от центровете на българската емиграция в Румъния, от Русия, от Сърбия. В «Свобода» и «Независимост» са включени около 430 дописки от около 100 различни места. Близо половината от всички дописки са от Цариград. От турската столица Каравелов е имал вероятно двама дописника или информатори. След цариградските най-много (около 100) са дописките от Русе (Русчук)—«столицата» на Дунавската област (Туна-вилает), център на сложен и напрегнат политически живот. Русе съвсем закономерно е последван от Пловдив (над 30 дописки), Търново (около 14), Шумен (10 дописки), Видин (8 дописки), Плевен (6), Свищов (6), Гюргево (5), София (4), Никопол (4), Варна (4), Тулча (3), Силистра (3), Добруджа (3), Сливен (2), Ловеч (2) и по една дописка от Калофер, Берковица, Върбица, Балканец, Ямбол, Златица, Охрид, Елена, Осман Пазар, Железник, Лом паланка, Ески Захра (Стара Загора), Българско Сливово, Клисура, Из Македония, От Балканските села, От Моето село. . .

Извън пределите на страната най-много са дописките от Болград (13), Крайова (11), Белград (Белиград) (9), Одеса (8), Браила, Гюргево и Галац (по 6), Плоещ (4), Олтеница (3), Москва, Александрия, Нови Сад, Атина (по 2), по една от Петербург, Букурещ, Из Црногорските граници, Кортин, Карловац, Галац, Турну-Северин, Турну-Мъгуреле, Пеща, Казан, Болград, Загреб, Трапезунд, Виена, Бока-Которска, Хохенхайм, Цетина, Йерусалим, Прага, от Албанската граница.

«Географската карта» на дописките е особено разнообразна в първата годишнина на «Свобода». В нея са поместени дописки от 40 различни места — от България, от Румъния, Русия, Сърбия, Хърватско, Гърция. През втората годишнина на вестника дописки идват от 31 места, а през третата и четвъртата — от 20 и 19. Географското разнообразие намалява, но се увеличава бройката на дописките от отделни градове: през първата годишнина на вестника са публикувани 37 дописки от Цариград, през втората — 46 от същия град, през третата — 54, четвъртата — 49. Може да се предположи, че през първите години от живота на вестника редакторът особено активно се стреми да достави материали и сведения от най-различни места, да обхване най-широка информация, за да заинтересува и убеди читателя и да въздействува върху най-широка читателска публика. Постигнал тази задача, той постепенно се установява на информация с по-ограничен географски обхват, но вероятно, по негова преценка, по-солидна, по-интересна, по-сигурна.

Дописката е публицистична форма, която предполага участието на повече сътрудници на вестника. Нямаме основание да се съмняваме, че Каравелов е успял да създаде широка мрежа от дописници и информатори на своя вестник. Той е получавал много и разнообразни писмени сведения от най-различни места и същевременно се е вслушвал в разказите на очевидци, пътуващи през Букурещ, или емигранти, които имат връзки с родните си места, с различни краища на родината. Някои от писмените материали, които е получавал — статии, дописки, информационни бележки, — вероятно са имали съвсем суров вид, били са без ясна жанрова определеност, с необработен език и стил. Каравелов ги е използувал като суров материал, за да напише сам дописки и да запълни рубриките «Български известия» или «Най-нови известия». Според нас редакторът на вестника е обработвал, приспособявал е към своите разбирания и вкус и повече или по-малко е авторизирал и материалите, написани от образовани, интелигентни кореспонденти на вестника. Редакторският «почерк» на Каравелов се чувствува почти върху всички материали, публикувани в «Свобода» и «Независимост». Вестникът е подчертано монолитен, единен и в идейно, и в стилово-езиково отношение. Особено интересни в тази насока са спомените на С. С. Бобчев, които хвърлят светлина върху редакторската работа на Л. Каравелов. «Това, което ми правеше впечатление, пише Бобчев, беше, че нашите кореспонденции наистина се появяваха във вестниците на Любена, обаче те бяха неузнаваеми даже за нас. Редакторът ги преработваше, изменяше, допълняше по своето усмотрение и те вземаха характер на много по-остри и осъдителни за турските работи, отколкото бяха писани от нас.»[2]

В архива на Каравелов е запазен един много интересен документ, който също убедително подкрепя изводите, които вече направихме: Филип Симидов изпраща на редактора на «Свобода» дълги материали, назовани от него «дописки» — 24 ръкописни листа с общ наслов «Търновски потайности», състоящи се от три части — встъпление за «славния град Търново», за търновските «подли чорбаджии (нерязани турци)» и «фанариотски кръвници» — «ехидни змии». Следват «Търновски потайности. I. Убитото момиче и II.

[2] С. С. Бобчев. За Любена Стойчев Каравелов. — Юбилеен сборник «Копривщица», С., 1938, т. II, с. 16.

Градинаря и чорбаджията [недовършено].[3] Трудно е да се определи жанрът на тези материали. «Убитото момиче» е по-скоро кратък разказ, отколкото дописка. От целия дълъг ръкопис, написан на добър български език, с леко перо (под доста силното влияние на сензационно-сантименталната белетристика) Каравелов използува само основните факти (от «Убитото момиче»), като ги включва в типичен публицистичен текст — началото на дописката «Русчук, 21 майя», поместена в «Свобода», г. I, бр. 29, 2 юни 1870. Публикацията е наистина «неузнаваема» и за своя автор. Интересно е и писмото на Ф. Симидов. Той обещава да изпрати и други бележки, да разкаже още за «потайностите» на Търново, като моли редактора да поправи грешките му, защото е «новак» в този занаят, и още моли, «комуто се падне да изпитва случките», за да се увери, че всичко разказано е «тъй, а не лъжа!» Каравелов действително се е стремял да обогати и главно да уточни всяка получена информация. И в дописката за убитото момиче Пена той внася допълнителни детайли, посочва нови имена (може би взети от друга дописка от друг автор за същия трагичен случай).

За Каравеловия редакторски стил на работа свидетелствува, макар и косвено, още един интересен документ от архива на писателя. Неизвестен автор описва патилата на семейството си и без да завърши разказа си, се обръща свойски към редактора: «Продължавай, бае Каравелов, както щеш. . . »[4] Очевидно неизвестният дописник е познавал добре редакторската практика на Каравелов.

Дописките в «Свобода» и «Независимост» напипват пулса на назряващата революция и в най-отдалечените краища на България. В част от дописките тежи най-вече богатата информация, в тях редакторът разчита на факта, красноречив, въздействуващ сам по себе си. Но много често дописката в ръцете на талантливия журналист придобива някои функции на статията, на политическия преглед, т. е., насищайки я с богата политическа информация за дадения район, журналистът прави изводи, стига до програмни призиви. Той издига дописката като публицистична форма над фактологичната информативност и съчетава богатата фактичност с анализи и обобщения. Тези особености характеризират повечето дописки от Цариград, поместени в «Свобода» и «Независимост». Те много често изпълняват функциите на статия или политически преглед със специален анализ на турската външна политика. Много цариградски дописки са посветени на борбата за черковна независимост, като засягат предимно политическия аспект на тази борба. Проследени и анализирани са всички събития от черковната борба, оценени са различните течения в нея, нейните ръководни и редови борци. Особено интересни са сведенията за българските епархии в Тракия и Македония — те имат стойност на първостепенни исторически извори.

[3] БИА НБКМ, ф. 2, а. е. 18, л. 7—13.
[4] Пак там, а. е. 22, л. 1—2.

Дописките в «Свобода» и «Независимост» са изключително богати по съдържание, с широк тематичен обхват. Редакторът се стреми пълно да отрази живота и страданията на своя поробен народ, както и живота и борбите на българската емиграция в Румъния и на българските духовни средища в други страни.

Най-хубавите дописки, поместени в Каравеловия вестник, носят белезите на голямата талантлива публицистика. Те са написани със страстна убеденост, емоционално и ярко, изпълнени са с остри характеристики, интересни описания. Авторът умее с няколко щрихи, с добре намерения ироничен словесен жест, с вмъкнатата на място хумористично-иронична бележка на редакцията да създаде сполучлив публицистичен образ. Той използува образи от художествената литература, от народното творчество, библейска образност, вмъква кратки анекдоти, диалози, измислени герои, като по този начин разнообразява изложението си и стига по-бързо до своя читател, въздействува му по-силно, по-убедително. Някои дописки са иронично-саркастични, други са изпълнени с хубав народен хумор, с дяволито-тъжна усмивка. В редица дописки се чувствува талантливото перо на белетриста и фейлетониста Каравелов.

Колкото и широк да е бил кръгът от дописници (информатори) на «Свобода» и «Независимост», несъмнено основната работа по списването на вестника, по изпълването на неговите колони с разнообразни статии, дописки и бележки, е била извършвана в редакцията. А в Букурещ, в редакцията на вестника, пръв помощник на Каравелов, както е известно, е бил Хр. Ботев. Младият публицист и поет се установява в печатницата на Каравелов от втората половина на 1872 г. Следователно Ботевото участие във вестника може да бъде системно и да има характер на съредакторска работа само през неговата III и IV годишнина.

В «Свобода», г. III, бр. 1 от 2 юли 1872 г. към дописка от Пловдив е поместена редакционна бележка, която според М. Димитров насочва към известно разпределение на работата между главния редактор и неговия помощник и сътрудник: «Ние не отговаряме за тази дописка, както не отговаряме и за всяка друга, освен за цариградските.» Тази редакционна бележка може да означава още, че редакцията има най-голямо доверие на цариградските си допис-

ници или че има най-големи възможности да провери всички факти, изнесени в тези дописки.

Михаил Димитров включва в изданието на Ботевите съчинения от 1940 г. 65 дописки от «Свобода» и «Независимост»: от «Свобода», 1872 г. — 7, от «Независимост», 1873 г. — 18 и от «Независимост», 1874 г. — 40. В следващите издания на Ботевите съчинения от 1950 и 1958 г. към всички тези дописки той прибавя още 4 — от Браила и Галац — 3 дописки, поместени в «Свобода» през 1870 г., и една от Браила — в «Независимост», 1874 г. За Ботевото авторство на първите три от тях (от 1870 г.) пише Н. Трайков в статията си «Ботев и Българското книжовно дружество»[5]. По-голямата част от дописките, които М. Димитров приписва на Ботев, са от Русчук — 40, 5 са от Пловдив, по 2 от Плевен, Галац, Търново и Браила, 3 от София, по една от Болград, Българско Сливово, Никопол, Ловеч, Варна, Виена, Одеса и 6 от Цариград. От цариградските дописки само последната безспорно принадлежи на поета революционер, а първата има характер на фейлетон (вж. т. V от настоящото издание, с. 553 — «Синодалните старци мислят само за пресен хайвер и за печени агнета»). Съвременната литературно-историческа наука не може да се задоволи с доводите на М. Димитров при решаването на въпроса за авторството на редица дописки и други публицистични материали в «Свобода» и «Независимост» (вж. неговата аргументация в предговора към изданието на Ботевите съчинения от 1940 г и в бележките към изданията от 1950 и 1958 г.).

В този том публикуваме дописки, които според нас носят в някаква степен следите на Каравеловото авторско или редакторско перо или, което е все едно, са издържани в общия дух и стил на Каравеловите вестници.

Повечето дописки, поместени в «Свобода» и «Независимост», са подписани. Покрай подписи като «Балканец», «Един българин», «Един българин из Гюргево», «Един момък», наред с инициалите К., Н. К., S. S., В. В. и други, много дописки са «подписани» с разнообразни знаци, поставени в началото на текста. Тези своеобразни «конспиративни» подписи са най-интересният момент в строгото графично оформление на Каравеловите вестници. Някои от знаците (лъв, лъвица, стрелец) въздействуват с ясно революционно и патриотично внушение. Наред с подписи като —?—, !?,+, —00—, ++, —П—, често се среща знакът за умножение (×) — подпис на много дописки от Цариград. Всички тези многообразни подписи обаче не помагат за разкриването на авторството на дописките. Те не допринасят съществено и за разграничаването на дописниците, за установяването на техния брой, изобщо и от всеки отделен град. И все пак някои наблюдения поставят въпроси, събуждат размисли. Така например през първата и втората годишнина на вестника дописките от Цариград са подписвани с по няколко различни знака, а през последните две годишнини знаците съвсем намаляват (III г. — [лъвица] и ×, IV г. — ×). Много дописки от Русе са подписани с един определен знак, но със същия знак са подписани и дописки от Виена, София и т. н.

[5] Сборник «Христо Ботев». С., 1949, с. 226—232.

Някои от своеобразните знаци-подписи не могат да бъдат отразени в настоящето издание (напр. Лъв, Лъвица, Стрелец и др.). Когато е възможно, в текста ги посочваме описателно. Ето как изглеждат някои от тях в Каравеловите вестници:

На стр. 214 дописката [Как се събират данъците] е подписана с 11-ия поред знак.

Дописниците на «Свобода» и «Независимост» естествено са държали да бъде запазена тяхната анонимност, като са приемали «тайните знаци», въведени във вестника. Ф. Симидов, изпращайки в редакцията своите «Търновски потайности», пише на Каравелов: «Знака ми е таен. Знайте го и вий: «Търново», той е знака близнеци в зодията.» И по-надолу: «Моля ви, господ. Редакторе, да укривате подписката ми. . . »[6] Каравелов е спазвал най-строго принципа на анонимност при публикуването на чужди дописки във вестника, но изрично е изисквал всички материали, изпращани в редакцията, да бъдат подписани. Към анонимните дописки той се е отнасял с недоверие и не ги е приемал. Тези твърди принципи на редактора Каравелов са отразени нееднократно в неговите бележки «От редакцията».

В настоящия том са включени 265 дописки от «Свобода» и «Независимост», от тях 165 се публикуват тук за първи път. Поместваме дописки от най-различни места, като най-много на брой са дописките от Цариград (75).[7]

От притурката на «Свобода», излизала на румънски език «Либертатя», публикуваме 6 дописки — от Търново, Цариград, Белград,

[6] БИА НБКМ, ф, 2, а. е. 18, л. 7 и сл.

[7] В предишното 9-томно издание на Съчиненията на Каравелов са включени 106 дописки от «Свобода» и «Независимост», от тях 44 са от Цариград. От тези 106 дописки няколко не включваме в настоящото издание заради повтарящите се теми и още няколко поместихме в т. V като дописки-фейлетони.

Одеса. Остават непубликувани още 4 дописки от известните ни броеве на «Либертатя» — 2 дописки от Прага (бр. 11 и бр. 12, 1871) и 2 от Варна (бр. 14 и бр. 15, 1871).

Завършваме представянето на този основен дял — Дописки на Л. Каравелов — с публикуването в превод на български език на единствената запазена ръкописна Каравелова дописка. Тя се съхранява в Архива на писателя в Народната библиотека «Кирил и Методий» в София, написана с ръката на Каравелов на руски език; текстът не е пълен, липсва л. 2. По съдържанието може да се определи времето на написването ѝ — 1876 г. Тя е необичайно дълга, можем да я определим като дописка-статия. Не е известна засега нейна публикация в руския периодичен печат, за който несъмнено е предназначена.

През периода 1876—1878 г. Л. Каравелов вероятно е сътрудничил активно в руския печат. М. Димитров публикува в «Публицистиката на Любен Каравелов» (т. II, С., 1965 г.) много дописки от «Голос» и «Одеский вестник», но тяхното авторство е спорно.

Представянето на Каравеловата публицистика завършваме с късите рубрики — «Български известия», «Най-нови известия», Отговори и бележки на редакцията и администрацията, телеграми. Тези кратки публицистични форми говорят много за голямата чувствителност и оперативност на Каравеловото публицистично слово, за неговия остър рефлекс към последните новости.

На рубриката «Известия от България» или «Български известия» Каравелов отрежда място след «Политическия преглед» и художествените материали в «Свобода» и «Независимост». Като публицистични форми Българските известия имат характер на информации, на кратки актуални вести — бележки. Рядко те се трансформират в кратки дописки или фейлетони. Най-често това са вести от различни краища на поробеното отечество или известия, заети от различни български и чужди вестници. Съобщавайки за актуални събития и факти, редакторът обикновено взима пряко отношение с вмъкнат в скоби свой коментар с означение «Р.». Често бележките на редактора са хапливи, иронично-саркастични. «Българските известия» съдържат богат и разнообразен материал. Те си кореспондират и допълват дописките в Каравеловия вестник, близки до тях са по съдържание и тематичен обхват. И тази информационна рубрика представяме подборно. Подборът е нов и с по-широк обхват в сравнение с изданието от 1965—1968 г. Най-много нови материали, непубликувани досега, включваме от III-та годишнина на вестника

Втората рубрика с кратки публицистични форми е озаглавена «Най-нови известия». На нея Каравелов отрежда място на последната страница на вестника, обикновено преди постоянната рубрика «Отговори от редакцията». Тя съдържа последни вести, получени от страната и от чужбина. Много материали от тази рубрика допълват Политическите прегледи, обогатяват външнополитическата информация. И тази рубрика представяме подборно.

Бегло е застъпена във вестника рубриката «Телеграми».

Поместваме и малък дял Скръбни вести с поставеното от нас заглавие «Некролози». Някои некролози Каравелов публикува на първата, други на последната страница на вестника, с тъмна рамка и с кръстче (например вестта за гибелта на Ангел Кънчев, за смъртта на Христо Георгиев), други включва към рубриките «Български известия» или «Най-нови известия».

От десети брой нататък във всеки пореден номер на «Свобода» и «Независимост» присъствува рубриката «Отговори от редакцията» или само «От редакцията» — много богата и интересна рубрика, която тук представяме отново подборно, но много по-широко в сравнение с 9-томното издание на Каравеловите съчинения от 1865—1868 г. Нейното място в структурата на вестника е «завършително», намираме я на последната страница. Тя несъмнено е водена изцяло от Каравелов. В нея са отразени неговите идеи, неговият темперамент на публицист, най-характерните особености на публицистичния му стил, бихме казали, че в нея се оглежда цялостната му личност. Той е рязък, избухлив, прям до грубост и същевременно мъдър и разбиращ. И винаги принципен и последователен.

«Отговорите» са изпълнени с кратки характеристики на личности, на събития, на социални и политически групи — остроумни, точни, правдиви и категорични. Често оценките са образни, иносказателни, публицистът използува пословици и поговорки, басни, позовава се на художествени творби (цитира Шевченко, Гогол).

Характерна черта на Каравеловите кратки отговори е тяхната лаконична, дори афористична мисъл, стегнат, точен, на места телеграфен стил. Някои имат характер на сатирични миниатюри, саркастични или хумористични, или иронични реплики. Те често пряко си кореспондират с Каравеловите фейлетони или памфлети, в тях се появяват образи от поредицата «Знаеш ли ти кои сме?»

В редакционните отговори от «Свобода» и «Независимост» се открояват характерните за всеки добър журналист качества: бързи реакции, деловитост, организаторски размах. Редакторът

насочва, съветва, бързо и точно оценява, изисква или учтиво моли, но винаги знае точно какво му е нужно.

Неведнъж в своите редакционни бележки Л. Каравелов дава ценни съвети на своите дописници, като разкрива нравствените си принципи, високия морал, от който се ръководи, апелира към безкомпромисност и твърдост, но и към разумна търпимост.

Редакционните отговори на Л. Каравелов дават материал и за изясняване на неговите естетически позиции. «Литературата и журналистиката, подчертава редакторът на «Свобода», имат свои закони.»

Редакционните бележки и отговори в «Свобода» и «Независимост» не са проучени нито като публицистични форми, нито като ценен исторически извор. Те могат да помогнат и за разкриването на някои дописници на вестника.

Адресатите, към които Каравелов се обръща, на които пише, са много. Наред с известните личности като П. Р. Славейков, Ив. Найденов, Н. Генович, Андрич, поп Герасим от Букурещ. . . наред с цели организации, дружества, редакции («До редакцията на в. «Право» . . . на «Дунав». . . на «Отечество». . . на «Јединство», «Г-ну Шутошу в Цариград», «До дружеството «Вила» в Нови Сад» и т. н.) Каравелов най-често адресира своите отговори до неизвестни нам лица, скрити зад инициали и други знаци (Г-ну? в Пловдив, Г-ну Н. в България, Г-ну О. в Болград и т. н.). Повечето от тях са негови кореспонденти, негови дописници. Вероятно зад всеки условен знак, зад разнообразните инициали се крият неизвестни за нас съвременници. Малко са инициалите, които сега бихме могли да разгърнем: В. П. от Галац вероятно е Величко Попов, И. К. в Гюргево е вероятно Иван Кършовски. Г-ну? в Браила е Д. Паничков — данни за това намираме в архива на Каравелов. В повечето случаи Каравелов съзнателно скрива истинските имена на своите кореспонденти. Той изрично отбелязва, че «ни една редакция няма право да являва имената на дописниците си». Особено грижливо той прикрива своите кореспонденти от Цариград и от България.

В някои броеве на «Свобода» и «Независимост» след рубриката «От редакцията» са публикувани съобщения под общо заглавие «От администрацията». Най-често те съдържат призиви към «предплатници», «спомоществователи», «настоятели» да се издължат на редакцията, да платят стойността на вестника. Редакторът издател моли, настоява, заплашва, отново обяснява, отчайва се и се надява и отново заплашва, че ще изостави всичко и ще спре вестника.

Също на последната страница в някои броеве на «Свобода» и «Независимост» са поместени кратки обявления или Известия. Самият наслов — «Обявление», «Известие» — се среща рядко; тези последни единични вести обикновено нямат заглавие.

В последния брой на «Независимост» Л. Каравелов публикува с открояващ се шрифт своето прощално писмо до читателите, до братята българи — един силен, вълнуващ документ, който големият журналист и публицист оставя на поколенията.

В края на тома публикуваме кратки публицистични форми от румънското издание на «Свобода» — в. «Либертатя». Те имат наслов «Последни новини» или са без определено заглавие и имат характер на външнополитически вести.

Томът завършва с материали от списание «Знание»: «Различни известия», «От редакцията» и «От администрацията», които представяме тук подборно. В «Знание» няма дописнически отдел.

* * *

Всички материали от «Либертатя» са преведени от румънски на български език от Спаска Кануркова.

Всички дописки от руския периодичен печат, както и ръкописната дописка, които тук се поместват за пръв път, на български език са преведени от Л. Йонева.

Руските дописки, публикувани в т. IX на «Любен Каравелов. Събрани съчинения» (1968) и включени в настоящото издание са преведени на български език от Л. Кацкова.

В работата върху текста и върху показалците на т. V, VII, IX и XI участвуваха активно Л. Унджиева и Л. Йонева.

При подбора на дописките, публикувани в руския периодичен печат, бяхме подпомогнати от проф. Кр. Шарова, за което ѝ изказваме своята признателност.

* * *

При публикуването на дописките следваме установената практика — поставяме заглавия, най-често извлечени от текста, които заграждаме в правоъгълни скоби.

Всички бележки под линия означаваме със звездички (*).

Поправяме само очевидните печатни грешки. Всичко допълнено или означено от нас заграждаме в правоъгълни скоби.

Поради големия обем на тома и на справочния отдел в края

нарушаваме досегашната практика, като в Бележките включваме само тези дописки или известия и отговори на редакцията, за който има някакви пояснения. Материалите, които не се нуждаят от пояснения или които не сме в състояние да поясним, не включваме в Бележките. Библиографските данни според въведената практика в изданието са дадени в текста, под всяка творба или кратка публицистична форма.

Азбучният показалец за лица, периодични издания. . . обхваща всички заглавия на дописки, включени в тома.

Стр. 7 — БЪЛГАРИЯ. 14 декември 1860 г. — «Наше время», № 52, 9 януари 1861. Подпис: К.

Според М. Димитров и Л. Ерихонов това е първата Каравелова дописка, публикувана в руския печат. Поместена е за пръв път в «Публицистиката на Любен Каравелов (1860—1878)», издирил и подготвил за печат Михаил Димитров, С., 1965, т. II, с. 95—96.

Наследника на апостол Петър — папата

Стр. 8 — [БЪЛГАРИЯ — АРЕНА НА РЕЛИГИОЗНИ БОРБИ], От България. — «Московские ведомости», г. 109, бр. 107, 15 май 1864. Подпис: Л. Калчо (в «Московские ведомости» вероятно погрешно отпечатано Л. Калго).

Поместена за пръв път от М. Димитров в «Публицистиката на Любен Каравелов (1860—1869)». Т. I, С., 1958, с. 121—122. След това в превод на български език публикувана в Л. Каравелов. Събр. съч. С., 1967, т. VII, с. 32.

Библейското американско дружество на методистите — библейко дружество за разпространение на Библията сред източните народи. Методизмът възниква в Англия в началото на XVIII в. като секта към Англиканската църква. Разпространява се в САЩ, Канада и др. Методистите (привърженици на една от протестантските църкви в тези страни) през XIX в. развиват широка мисионерска дейност.

Евангелието, преведено от Неофит Рилски, излиза под наслов «Новий завет господа нашего Исуса Христа. Сега новопреведени от словенского на болгарский язик от Неофита йеромонаха П. П. Рилца. . . В Смирне, 1840». До 1859 г. претърпяло шест издания.

Старият завет — «Битие или Священое писание, преведено на простобългарский язик от первообразията, Цариград, 1857. Превел К. Фотинов с помощта на Ел. Ригс. В превода на Библията на български език участвуват П. Р. Славейков, Хр. Сичан-Николов, А. Лонг.

Псалтирът — Псалтир или книга псаломска. . . В Смирна [превел К. Фотинов с помощта на Ел. Ригс], 1855, с иждивението на английското общество. До 1871 г. претърпява седем издания.

Начална книга — «Буквар, или началное учение за децата. . . » К. Огняновича, Цариград, 1844.

Душесловие за поучение на децата, ч. втора. Сочинено от Т. Х. Глаудета. И преведено. . . К. Г. Фотинова. В Смирне, 1852.

«Зорница», г. I, бр. 1, ян. 1864 — редакционна бележка в края на кн. 1.

Стр. 11 — [ЛИПСВА САМО СЛАВЯНСКИЯ ГАРИБАЛДИ], Белград, 4 септември — «Голос», г. IV, № 271, 1 (13) октомври 1866. Подпис: Л-чо. Към рубриката «Славянские известия».

В «Публицистиката на Л. Каравелов», 1958, т. I, с. 148—149 дописката е публикувана непълно, с пропуснати близо две страници в средата на текста.

М. Димитров изтъква, че подписът «Л-чо» идва от «умалителното име на Каравелов Личо. . . Брошурата «За топлината и за светлината или що е живот?», Букурещ, 1874 г. е подписана Личо Стойчев. . . ». Според М. Димитров «Каравелов не е писал тази дописка от Белград, както е означено, а от Москва. Вероятно това е станало по времето, когато той е водил преговори с редакцията на «Голос», да дойде на Балканите като кореспондент на вестника. В такъв случай на двете дописки [тази и следващата], подписани с Л-чо, може да се гледа като на пробни.» («Публицистиката на Любен Каравелов», т. I, 1958, с. 149).

Лозунгът в края е даден на сръбски език: «. . . Живио князь наш Михаил, живио Бели царь. . . »

Стр. 14 — [ГЪРЦИЯ СЕ ГОТВИ ДА ИГРАЕ ВАЖНА РОЛЯ В ИЗТОЧНИЯ ВЪПРОС], Белград (Кореспонденция на «Голос»). — «Голос», г. IV, бр. 314, 13 (25) ноември 1866. Подпис: Л-чо.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, 1958, с. 150—152. След това поместена в превод на български език в «Любен Каравелов. Събр. съч.», С., 1967, т. VII, с. 34.

Патриотите се стремят да обединят южните славяни. . . — авторът има предвид не само южните

славяни, но всички балкански народи, подвластни на Турската империя.

Стр. 17 — [КАКВИ СА НАСТРОЕНИЯТА НА ЮЖНИТЕ СЛАВЯНИ?], От Пеща, 9 февруари — «Московские ведомости», г. 112, № 45, 24 февруари 1867. Подпис: К.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 164—165.

На 7 февруари в Пеща е свикано събрание на Омладината, в което Л. Каравелов участвува. Тогава за пръв път той се запознава и сближава с дейците на сръбската Омладина.

Унгария получи желаните конституционни учреждения... Омладинското събрание в Пеща било посветено на току-що дадените конституционни права и автономни функции на Унгария в пределите на Австрийската империя и на ограниченията, които унгарските власти незабавно започнали да налагат над сърбите, преминали под тяхно владичество.

1848 г. — година, в която избухва унгарското въстание, година на революционен подем в цяла Европа.

Стр. 19 — [ЕПОХА НА ПРЕЛОМ], Белград, 22 февруари. — «Голос», г. V, бр. 61, 2 (14) март 1867. Подпис: S.

Публикувана от М. Димитров в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 175—177.

...Чомаков и Тъпчилеща... подали петиция до султана... — става дума за Адреса, изпратен до султана «от името на българския народ», подписан от Иларион Макариополски и д-р Стоян Чомаков, в който се декларират верноподанически чувства и се осъжда Критското въстание. Политическите комбинации и цели, които Адресът преследвал, не променят остро отрицателната оценка на съвременниците.

Стр. 23 — [ЖИВЕЕМ, БЕЗ ДА МИСЛИМ ЗА УТРЕШНИЯ ДЕН], Белград, 18 (30) април. — «Голос», г. V, № 115, 27 април (9 май) 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 198—202.

Московската етнографска изложба — през май 1867 г. в Москва се провежда Славянски конгрес и е организирана Всерусийска етнографска изложба. От името на българите Р. Жинзифов произнася развълнувано слово.

Стр. 28 — [КАКВИ СА НАСТРОЕНИЯТА В СЪРБИЯ ?], Белград, 2 (14) май — «Голос», г. V, бр. 136, 18 (30) май 1867. Подпис: S.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 221—222.

Московската изложба — вж. бел. към предишната дописка.

Стр. 30 — [ПРАЗНИКЪТ НА КИРИЛ И МЕТОДИЙ В БЕЛГРАД], От Сърбия. Белград, 13 (25) май — «Московские ведомости», г. 112, № 119, 1 юни 1867. Подпис: V.

Публикувана от М. Димитров в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 646—648.

Стр. 33 — [АДРЕСЪТ НА БЪЛГАРСКИЯ ТАЕН КОМИТЕТ], Букурещ, 1 (13) май. (Кореспонденция на «Голос») — «Голос», г. V, бр. 140, 22 май (3 юни) 1867. Подпис: *Един от членовете на Централния български комитет.*

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 223—227, по-късно в «Любен Каравелов. Събр. съч.», С., 1967, т. VII, с. 38, в превод на български език.

Запазен е ръкопис от края (последните двадесетина реда) на тази дописка (от «... не са страдали, които живеят за чужда сметка...» нататък) без промени. Автограф, на руски език, с мастило. В края на ръкописа има още едно изречение, което Каравелов е зачертал: «Казват, че черкезите молят молдо-влашкия княз да ги пусне през своите земи и да им позволи да се върнат в Русия, където, по техните думи, те ще постъпят в руските армии, ще приемат християнската вяра и ще бъдат верни слуги на руския император.» М. Димитров публикува фотокопие на този ръкописен откъс в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 226, като погрешно отбелязва, че този откъс е част от «статия, която не влиза в настоящия сборник», т. е. в «Публицистиката...»

Редакцията на «Голос» придружава дописката с бележка под линия, която М. Димитров не е поместил: «Ние получихме тази дописка заедно с писмо, в което авторът, изразявайки признателността на българите за нашето съчувствие към освободителното дело на българския народ и на всички южни славяни от вековното робство, предлага да ни изпраща телеграми и отчети за събитията в България. Ние с благодарност приемаме това предложение и ще очакваме неговото изпълнение. Ред.»

Става дума за писмото на Каравелов от Белград, 6 май 1867 г.

до Александър Иванович (вероятно А. А. Краевски), в което Каравелов пише: «Получих от Букурещ тази кореспонденция със следващото писмо: «Преведете кореспонденцията и я изпратете във в. «Голос», защото само тоя вестник няма славянофилски пристрастни възгледи. . . » и т. н. . . . Трудно е да се прецени дали Каравелов действително е получил чужда дописка от Букурещ, която е обработил, превел и· преписвайки и превеждайки придружаващото я писмо, изпратил в редакцията на «Голос» или, както категорично твърди М. Димитров, автор на дописката може да бъде само Каравелов, а писмото от Букурещ е измислено от него «за тежест», т. е. да заинтересува повече редакцията (вж. «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 579).

Ние не изключваме възможността Каравелов да е получил от Букурещ някакъв текст, който, според обичая си, е преработил и авторизирал.

Българския таен комитет изпратил на султана адрес. . . — става дума за Мемоара, изпратен от БТЦК до султана.

Антонов огън — гангрена, наричана така по името на св. Антоний, който, според преданието, лекувал болните от тази болест с молитвите си.

Стр. 39 — [БРОЖЕНИЕТО НА БАЛКАНСКИЯ ПОЛУОСТРОВ РАСТЕ], Белград, 18 (30) май — «Голос», г. V, бр. 155, 7 (19) юни 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 231—234.

Българският централен комитет изпрати обращение към хърватите — става дума за създадения от Каравелов в Белград революционен комитет, който «има важно значение за историята на революционното движение през 1867—1868 г.», създаден е през май 1867 г. (вж. Кр. Шарова. «Любен Каравелов и българското освободително движение, 1870», с. 149).

Въстанието в България — става дума за революционното брожение в западните краища и за четите на Панайот Хитов и на Филип Тотьо, минали от Румъния в България на 28 април и 15 май 1867 г. Българският комитет в Белград, ръководен от Л. Каравелов, цели да подпомогне българското въстание, да обедини силите на емиграцията, да свърже емиграцията с освободителното движение вътре в страната, да подготвя и изпраща доброволчески чети в България.

Стр. 44 — [ВЪСТАНИЕТО В БЪЛГАРИЯ СЕ РАЗШИРЯВА], 28 май (9 юни) — «Голос», г. V, № 155, 7 (19) юни 1867.

Публикувана от М. Димитров в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 234—235.

В Белградските села — вероятно печатна грешка — вм. Белоградчишките села.

Стр. 46 — [БОРБА НА ЖИВОТ И СМЪРТ, БОРБА НА СВЕТЛИНАТА С ТЪМНИНАТА]. От Балкана, 1 (13) юни. — «Голос», г. V, бр. 177, 29 юни (11 юли) 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 258—261.

Кандия да приключи с турците или турците с Кандия — става дума за Критското въстание в Епир и Тесалия.

Стр. 50 — [ИЗСТЪПЛЕНИЯТА НА МИТХАД ПАША]' Ниш, 27 юни — «Голос», г. V, бр. 192, 14 (26) юли 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 261—263.

По това време Митхад паша действително посещава Ниш.

Полското въстание от 1863 г.

Турските казашки полкове — т. нар. Казак алай — военни отряди, създадени в Турция от полския емигрант М. Чайковски (Садък паша).

Некрасовци — секта от донски казаци, по името на Игнатий Некрас (Некрасов) — атаман на въстаналите срещу царизма казаци през 1707—1708 г. След потушаването на въстанието емигрират в Турция. Живеят предимно в Добруджа. Турция ги използува като военна сила срещу Русия.

Стр. 53 — [НАД ГЛАВИТЕ НИ ВИСИ БРАДВА], Букурещ, 26 юни (8 юли) — «Голос», г.V , № 198, 20 юли (1 август) 1867. Подпис: Един от членовете на българския комитет.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 268—270.

Българският централен комитет — вж. тук, с. 678 (бел. към «Брожението на Балканския полуостров расте»).

Стр. 57 — [МЕЖДУ НАС И ТУРЦИТЕ СКОРО ЩЕ СТАНЕ ГОРЕЩО], От Балкана, 30 юни — «Голос», г. V, № 199, 21 юли (2 август) 1867. Подпис: Един от членовете на българския комитет.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», г. I, с. 270—273.

Турският казашки полк... некрасовци — вж. тук, с. 579, бел. към «Изстъпленията на Митхад паша».

Стр. 60 — [«НАШИЯТ КОМИТЕТ — ТОВА Е ЦЕЛИЯТ БЪЛГАРСКИ НАРОД»], Белград, 14 (26) юли — «Голос», г. V, бр. 203, 25 юли (6 август) 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 273—275.

Стр. 63 — [ДА ВДИГНЕМ СЛАВЯНСКОТО ЗНАМЕ! СЕГА ИЛИ НИКОГА!] От Балкана, 4 юли — «Голос», г. V, бр. 205, 27 юли (8 август) 1867. Подпис: Южен славянин.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 275—278.

Стр. 67 — [«НИЕ ДО ЕДИН СМЕ ГОТОВИ ДА УМРЕМ ЗА РОДИНАТА СИ»], Белград, 15 (27) юли — «Голос», г. V, бр. 220, 11 (23) август 1867. Подпис: S.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 291—296.

Английско библейско дружество (общество) — вж. тук, с. 674, бел. към «България — арена на религиозни борби».

Стр. 75 — [СРЪБСКАТА ОМЛАДИНСКА СКУПЩИНА], Нови Сад, 12 август — «Голос», г. V, бр. 242, 2 (14) септември 1867. Подпис: S. S.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 301—304.

Сръбската омладинска скупщина — Омладина — политическа организация на сръбската обединена младеж, основана в 1866 г. Цел — пълното освобождение на сръбския народ и обединението му в една държава. Постепенно в нея се образуват две крила. През август 1867 г. става общо събрание (скупщина) на Омладината в Белград, в което участвува и Л. Каравелов.

Граничари — жители на Военната граница.

Прав беше... г. Берг, като казваше, че южните славяни са родени да бъдат черноработници на Европа — става дума за статията на Н. В. Берг «Мои скитания по белу свету» (Современник, т. 1 и 2, 1863). Каравелов припомня същата мисъл на Н. В. Берг в Уводна статия на «Независимост», 1874 г. (вж. настоящото изд., т. VIII, с. 392). Тази статия на Берг е остро разкритикувана през 1863 г. в Аксаковия вестник «День» (вж. «Два слова по поводу статьи г. Николая Берга» от «Южный славянин» — «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 103—107). М. Димитров смята, че неин автор е Л. Каравелов. По-убедителен е възгледът, че тя е дело на Р. Жинзифов.

Стр. 81 — [«НА СТРАХА ОЧИТЕ СА ГОЛЕМИ»]. Белград, 27 август — «Голос», г. V, бр. 247, 7 (19) септември 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 313—316.

Стр. 84 — [ПОЛОЖЕНИЕТО И НАСТРОЕНИЯТА В ТУРЦИЯ], Ниш — «Голос», г. V, № 281, 11 (23) октомври 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 322—325.

...войска от някакви си ляхи, от арменци, евреи, казаци... — става дума за казак-алая на М. Чайковски, Ляхи, лехи — поляци (пейоративно название).

Стр. 89 — [В СЪРБИЯ СЕ ВЪРШАТ ТАКИВА ЧУДЕСА...], Нови Сад, 18 октомври. — «Голос», г. V, № 305, 4 (16) ноември 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 331—335.

Народната скупщина, светиандреевското събрание — Народното събрание в Сърбия.

...ужасите от 1858 г. — в 1858 г. назрява голямо недоволство срещу режима на Ал. Карагеоргиевич и сръбската скупщина лишава Александър от престола, като го предава на Милош Обренович.

Убийствата на парахода «Германия» — на българина Никола Войводов и на сърбина Цвятко Павлович — революционни дейци, убити от турците на австрийския параход «Германия» в 1867 г.

Стр. 95 — [«БЪДЕЩЕТО Е ПРЕД НАС»], Белград, 19 октомври — «Голос», г. V, № 305, 4 (16) ноември 1867.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 335—336.

Стр. 97 — [«СЪЮЗ И БРАТСКО СПОРАЗУМЕНИЕ»], Белград, 10 (22) март. — «Голос», г. VI, № 91, 31 март (12 април) 1868.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 367—370.

Българският комитет — комитетът, създаден от Л. Каравелов в Белград (вж. тук бел. към «Броженията на Балканския полуостров», с. 678).

... Каравелов... бе изгонен от Сърбия... в Австро-Унгария — Нови Сад през ноември 1867 г., заради критичното му отношение към сръбското правителство и активната му политическа и журналистическа дейност.

Полякът Садък паша (М. Чайковски)... — сведенията за действията на полковете на Чайковски са преувеличени и на места неверни.

Български легии — става дума за Първата и Втората българска легия в Белград. Втората българска легия е създадена през есента на 1867 г.

Стр. 102 — [ПОЛОЖЕНИЕТО В СЪРБИЯ СЛЕД УБИЙСТВОТО НА КНЯЗ МИХАИЛ], Белград, 9 юни (кореспонденция на «Голос»). — «Голос», г. VI, № 168, 19 юни (1 юли) 1868. Тук се печата за пръв път. Оценките на събитията в Сърбия, както и стилът на дописката отвеждат към Каравеловото авторство. Вероятно една от последните дописки, които Каравелов изпраща от Нови Сад до «Голос», преди арестуването му.

Стр. 106 — [СРЕД БЪЛГАРИТЕ СЕ ЗАБЕЛЯЗВА НАПРЕГНАТА ДЕЙНОСТ], От България 3 (15) август. — «Голос», г. VII, № 224, 15 (27) август 1869. Подпис: Л...

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 524—526.

Каравелов пристига в Одеса на 9. VII. 1869 г. През август е в Одеса, свързва се с одеските българи, публикува свои дописки в одеския вестник «Новороссийский телеграф» (вж. настоящото изд., т. VII, с. 64 и 448).

Българско книжовно дружество «Кирил и Методий» или «България» — Каравелов е участвувал активно в създаването на Българското книжовно дружество.

На 15 септември в гр. Браила ще се свика общо събрание — учредителното събрание на дружеството става на 26—30. IX. 1869 г. в Браила.

Отговорът на руския синод... е отпечатан в... «Право»... г. IV, бр. 19, 5. VII. 1869 г.

В «Право» е отпечатан отговор... веднага след «отговорът» на руския синод редакцията на в. «Право» помества свой отговор, отправен към руския синод (г. IV, бр. 19, 5. VII. 1869).

Дякон О. — според М. Димитров «под това име Каравелов разбира Васил Левски», «Тайните заговори» — «вероятно се отнася за началото на вътрешната революционна организация на Левски» (вж. «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 527).

Стр. 110 — [ТУРСКИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНИ РЕФОРМИ СА САМО ГРЪМКИ ФРАЗИ И АЗИАТСКО САМОХВАЛСТВО], От България. Русчук, 27 август (8 септември) — «Голос», г. VII, № 243, 3 (15) септември 1869.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 535—537.

Стр. 113 — [ПОЛИТИЧЕСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ НА БЪЛГАРИТЕ], От България. — «Голос», г. VII, № 340, 9 (21) декември 1869.

Публикувана в «Публицистиката на Л. Каравелов», т. I, с. 546—549.

1848 г. — начало на нова епоха — за цяла Европа, година на революционен подем, на революционни движения в Австро-Унгария (във Виена, Будапеща, Чехия), в Италия...

Цитатът от в. «Свобода» в края на дописката е взет от уводната статия на бр. 1 на вестника (г. I, 7. XI. 1869; вж. т. VII на настоящото изд., с. 97).

* * *

Стр. 121 — [АНГАРИЯТА ПРОДЪЛЖАВА], Свищов, 26 ноемврия. — «Свобода», г. I, бр. 1, 7 ноември 1869. Подпис: ☿

Ако сте прочели 419-й брой на «Дунав»... — става дума за съобщението «Следующата везирска заповед е отправена до главното вилаетско управление», поместено в «Дунав», г. V, бр. 419, 19. X. 1869. В цитата, който Каравелов привежда, са допуснати някои грешки — например в последното изречение вместо «пренасянието» в «Свобода» е отпечатано «преписванието».

Стр. 124 — [ФЕСОВЕТЕ И ЧАЛМИТЕ ПРЕЧЕХА. . .], Цариград, 7 ноемврия — «Свобода», г. I, бр. 2, 12 ноември 1869. Подпис: ×

бир карар, тур. — по същия начин.

«Македония» и «Право», дето са обърнали толкоз внимание на този вопрос... — вероятно става дума за статиите «Гърците и ние» («Македония», г. III, бр. 45, 15. X. 1869). и «Българо-гръцкият церковен въпрос» («Право», г. IV, бр. 34 и бр. 35, 18 и 25. X. 1869).

«Македония» и «Право» водят полемика с г. Геновича... — има се предвид статията «Пръв отговор на «Македония» и дописката «Цариград, 5 октомври 1869», С. С. («Македония», г. III, бр. 43, 6. X. 1869), също «Прочитаме в притурката на «Турция»... («Македония», г. III, бр. 51, 6. XI. 1869), както и «Едно забележване» («Право», г. IV, бр. 33, 11. X. 1869), «Второ забележване» («Право», г. IV, бр. 34, 18. X. 1869), и «Няколко искрени забележки към редактора на в. «Турция» г. Н. Геновича» («Право», г. IV, бр. 35, 25. X. 1869).

Стр. 128 — [КАКВА ТРАКИЯ! КАКВА МАКЕДОНИЯ!], Цариград, 5 декемврия — «Свобода», г. I, бр. 7, 17 декември 1869. Подпис: ×

Двете съобщения в «Македония», за които става дума в началото на дописката, са поместени в бр. 7 на вестника (г. IV, 6. XII. 1869).

Стр. 133 — [ЗА КОГО ВЪЗПИТАВА РУСИЯ МЛАДИТЕ БЪЛГАРЧЕТА?], Москва, 2 декемврия. — «Свобода», г. I, бр. 7, 17 декември 1869. Подпис: И-в.

Във втория брой на в. «Свобода»... — вж. тук, с. 126 «Българите чакат учители» Одеса, 30 октомврия.

Стр. 134 — [БОЛГРАДСКОТО УЧИЛИЩЕ], Болград, 14 декемврия. — «Свобода», г. I, бр. 8, 24 декември 1869. Подпис: Един българин.

Според Парижкия трактат от 1856 г. част от Бесарабия (40 колонии) престава да бъде владение на Русия и се присъединява към румънското княжество Молдова. Град Болград се включва в румънска Бесарабия.

Централното училище в Болград днес се намира под управлението на един такъв човек... — през 1869—1870 г. директор на Болградското училище е бил румънецът Титус Парву — единственият негов директор, който не е бил българин.

Хрисовулът — от 10. VI. 1858 г. представлява указ за откриването на българското училище в Болград. Той съдържа редица демократични положения.

Стр. 137 — [ИМА ЛИ ПРАВДА В ТУРСКО?], Цариград, 28 декемврия. — «Свобода», г. I, бр. 9, 4 януари 1870. Подпис: [Лъв]

...Редакторът на турският орган «Турция»... Н. Генович по повод на една кратка критична бележка в «Македония» (г. III, бр. 41, 30. IX. 1869), насочена срещу него («Който дроби лъжи, намерва ги в лъжицата си»), и статията («Няколко искрени забележки към редактора на в. «Турция» г. Н. Геновича», поместена във в. «Право» (г. IV, бр. 35, 25. X. 1869), публикува в притурката към бр. 37 на в. «Турция» два доноса («жалби») срещу «Право» и «Македония» до министъра на полицията Н. П. Хюсни паша.

Генович настоява отговорните редактори на «Право» и «Македония» да се явят «пред особито полицейско съдовище в министерството на полицията» и да заплатят «сумата 400 турски лири като глоба към просящият за възнаграждение на щетата, която му се причини от речените обиди и клевети» (вж. притурката на в.«Турция», бр. 37, 4. XI. 1869).

...ако да не беше една чужда ръка да противостои... — вероятно се има предвид някаква намеса на ген. Игнатиев.

...в «Турция» се появи известие»... — става дума за съобщението, публикувано в притурката на в. «Турция», бр. 44 от 23. XII. 1869. В него е отбелязано, че «двата речени вестника ще отрекат съвършено делата, доказвани от тях» и ще дадат «пълно удовлетворение на Николаки ефенди Генович».

Кой принуди отговорниците на тия вестници да пишат против съвестта си? — вж. «удовлетворението», което «Право» (г. IV, бр. 42, 13. XII. 1869) и «Македония» (г. IV, бр. 9, 13. XII. 1869) дават на Н. Генович. Отговорните редактори на двата вестника очевидно са били принудени да се откажат изцяло от своите критични статии срещу «Турция» и Генович, да му се извинят и да признаят неговите заслуги и качества.

Злополучната разправия между «Македония», «Право» и «Турция», завършила така унизително за редакторите на първите

два вестника, намира широк отзвук в печата и Каравелов неведнъж пише за нея в «Свобода».

Стр. 141 — [ХАДЖИ ДИМИТЪР Е ЖИВ!], Ямбол, 1 януария. — «Свобода», г. I, бр. 10, 8 януари 1870. Подпис: (К).

Дописката е придружена от следната бележка: «Дописката, която поместваме по-долу, е твърде важна за българите, ако само тия известия, които тя съобщава, са правдоподобни. Хаджи Димитър е за българският народ едно свято и чисто лице, а самото име Х а д ж и Д и м и т ъ р тряба да остане засякога паметник на българската свобода и на българската самостоятелност. Ако е Хаджи Димитър жив, то българският народ придобива твърде много, а пък ако по-долньото известие не е истинното, то и от това българите добиват, защото самото тяхно желание да бъде тоя български юнак жив, свидетелствува, че българите са оценили Хаджи Димитра и желаят неговото возкресение. Повтаряме, ако Хаджи Димитър и да не е жив, то неговият дух живее и ще да живее между българите, а тоя дух ще освободи България и ще откупи българските деца от турското робство. Но пак, дай боже, да бъде известието на нашият дописник истинно: за българското добро и за българското счастие.»

Стр. 142 — [В 1870 Г. ЩЕ ДА БЪДЕ ВЪСТАНИЕ!], Цариград, 2 януария. — «Свобода», г. I, бр. 10, 8 януари 1870. Подпис: [Лъв]

В VIII брой на в. «Свобода»... е поместена дописката «Тулча, 19 декемврия» (г. I, бр. 8, 24. XII. 1869).

Стр. 146 — [РАЗЕДИНИ, ПА ВЛАДЕЙ], Цариград, 27 януария. — «Свобода», г. I, бр. 14, 5 февруари 1870. Подпис: [Лъв]

Х е д и в, т. е. вицекрал на Египет по това време е Измаил. Той се стремял да европеизира страната и да я откъсне от зависимостта на Турската империя.

К а н д и о т с к и т е е м и г р а н т и — емигранти от Критското въстание (1866—1869).

Стр. 162 — [«ВЕЛИСЛАВА — БЪЛГАРСКА КНЯГИНЯ» В БРАИЛА И В ГАЛАЦ], Браила, 12 майя. — «Свобода», г. I, бр. 27, 14 май 1870. Подпис: **+

Войниковата драма «В е л и с л а в а, б ъ л г а р с к а к н я г и н я» (Браила, 1870) е представена за първи път в браилския театър на 17. IV (1. V.). 1870.

Стр. 168 — [КОГАТО ЧОВЕК ИСКА ДА ЯДЕ, ТОЙ ТРЯБВА ДА РАБОТИ], Цариград, 21 юния. — «Свобода», г. I, бр. 33, 8 юли 1870. Подпис: (вж. с. 669, 5 знак)

. . . Е д и н и з В и д и н и е д и н и з К а з а н л ъ к. . . — вероятно става дума за бъдещия пръв български екзарх Антим Видински и за д-р Хр. Стамболски, родом от Казанлък, участвувал в църковно-националното движение на страната на консервативното крило. От Казанлък е и Ив. Найденов.

Стр. 171 — [БЪЛГАРИТЕ ТРЯБВА ДА ОТДЕЛЯТ ПШЕНИЦАТА ОТ КЪКЛИЦАТА, И НАПРЕД!], Цариград, 5 юлия. — «Свобода», г. I, бр. 34, 15 юли 1870. Подпис: С.

. . . в р е м е н н о т о и з б и р а н и е н а е к з а р х ъ т... — двете крила на църковното движение в Цариград по това време спорят дали българският екзарх да бъде избран за определен период от време или «пожизнено».

. . . б ъ л г а р и ч и н о в н и ц и. . . 2— 3 л и ц а. . . и з б р а н и о т с а м о т о п р а в и т е л с т в о. . . — става дума за временния екзархийски съвет, съставен да ръководи българската екзархия до избирането на екзарх. В съвета били назначени х. Иванчо Пенчович, Г. Кръстевич, Н. х. Минчооглу, Г. Чалоглу.

Стр. 181 — [ТУРСКИЯТ ДЕСПОТИЗЪМ ДУШИ БЪЛГАРИТЕ], Цариград, 1 августа. — «Свобода», г. I, бр. 37, 8 август 1870. Подпис: ×

Р е й н с к и т е п р и к л ю ч е н и я . . . — става дума за Френско-пруската война (1870—1871).

П р у с к о-ф р а н ц у з к и я т б о й — Френско-пруската война (1870—1871).

«Д е н е д и н м у к е н д и н и Х е й М о с к о в к ъ р а л ъ», тур. — «Вярата му нйедна, хей, Московски царю.»

Ч е т и р и ч и н о в н и к а — х. Ив. Пенчович, Г. Кръстевич, Н. х. Минчооглу, Г. Чалоглу.

Стр. 192 — [ЕТО ТИ ТУРСКО ОБРАЗОВАНИЕ!], Цариград, 31 августа. — «Свобода», г. I, бр. 41, 7 септември 1870. Подпис: [Лъвица]

А с ъ л м у х б и р, тур. — който осведомява достоверно; правдив, достоверен информатор.

К ь о р-к е ч и (сляпа коза) и к ю р к ч и (кожухар) — според стария турски правопис (османица) се пишат еднакво.

Мирът между Русия и Портата е Одринският мир, с който завършва Руско-турската война от 1828—1829 г.

Стр. 196 — [ЧОРБАДЖИЙСКИ ПАТРИОТИЗЪМ], Русчук, 3 септемврия. — «Свобода», г. I, бр. 41, 7 септември 1870. Подпис: ?

Гварда национала — през 1871 г. във Франция е била създадена народната национална гвардия, която доблестно защищава Парижката комуна. Авторът иронизира изостаналата реакционна турска полиция.

Стр. 197 — [БЛАГОДАРИМЕ НА ГЕНЕРАЛА ИГНАТИЕВА. . .], Цариград, 9 септемврия. — «Свобода», г. I, бр. 42, 16 септември 1870. Подпис: [Лъвица]

Папата се сгромоляса... през септември 1870 г. папа Пий IX загубва властта си над Рим. Гарибалдийците и кралската войска завладяват града. В борбата за национално обединение на Италия папските територии влизат в състава на Италианското кралство, ликвидирана е светската власт на папите.

...овчи дипломат... — Али паша.

Приватното дайре вицекралство е Египет.

Стр. 203 — [И НИЕ, ДОБРУДЖАНЦИ, ВДИГАМЕ ГЛАСЪТ СИ], Добруджа, 2 октомврия. — «Свобода», г. I, бр. 45, 7 октомври 1870. Подпис: [Стрелец]

Глед. «Свобода», брой 44 — първата част на дописката с наслов «Добруджа, 24 септемврия» («Свобода», г. I, бр. 44, 30. IX. 1870) съдържа сведения за турски зверства. Публикувана е в Л. Каравелов. Събрани съчинения, т. IX, 1968, с. 198, под заглавие [Турски варварства].

Падишах саясънда, тур. — за величието на султана.

Стр. 207 — [ДОКАЖЕТЕ НА ВИДИНЛИИ. . .], Видин, 9 октомврия. — «Свобода», г. I, бр. 46, 14 октомври 1870. Подпис:***

ески динли, тур. — от старата си вяра; не си знаят вярата.

Стр. 209 — [НИТО ЗАКОНИ, НИТО УМ], Калофер, 18 октомврия. — «Свобода», г. I, бр. 48, 4 ноември 1870. Подпис: —?—

Прочетохме... една дописка... — за убийството на Тоньо от Калофер и на жена му е съобщено в «Известия из България» — Свобода, г. I, бр. 43, 23. IX. 1870.

Стр. 214 — [ТУРСКА ДИПЛОМАЦИЯ], Цариград, 25 ноемврия. — «Свобода», г. I, бр. 51, 2 декември 1870. Подпис: [Лъвица]

Руската нота — нотата на княз Горчаков от октомври 1870 г., в която руският министър заявява, че Русия няма да се съобразява с постановленията на Парижкия мирен договор от 1856 г.

Васил Иванов — Васил Левски.

Христо Димитров — може би авторът иска да подчертае, че турската власт така се бои от Хаджи Димитър и неговото дело, че преследва всички българи с подобно име.

Стр. 217 — [ЧОРБАДЖИИТЕ ПРОТИВ СЛАВЕЙКОВА], Цариград, 1 януария. — «Свобода», г. II, бр. 3, 17 януари 1871. Подпис: ×

Конференцията — става дума за Лондонската конференция, състояла се през 1871 г. за изменение на някои положения от Парижкия трактат.

През 1870 г. «Македония» приключва своята IV годишнина с бр. 87 от 10 октомври, след което вестникът е забранен от турското правителство за три месеца. Последен повод за спирането на Славейковия вестник дава вероятно статията «Шарлатанството и българите» (бр. 87). След изтичането на тримесечния срок започва петата годишнина на «Македония» на 8. I. 1870 г.

Стр. 225 — [КЪРВАВА СВАТБА ЩЕ ДА РЕШИ ЧЕРКОВНИЯТ ВЪПРОС], Цариград, 11 февруария. — «Свобода», г. II, бр. 10, 6 март 1871. Подпис: ×

В уводната статия на «Свобода», бр. 9 Каравелов призовава към въстание «с оръжието си в ръка» (вж. т. VII, стр. 286 — статията «Да въстанеме с оръжие в ръка!»).

Нашите старци в Ортакюю — смесеният съвет на екзархията.

В 10-ия член на фермана са определени границите на българската екзархия. В края е посочено, че към българската екзархия могат да се присъединят «православните жители и на други места, ако всичките или най-малко две третини поискат да се присъединят към българския екзархиат. . . ».

...г. Оджаков иска да избере екзарх за до второто пришедствие — вж. статиите на Оджаков «Няколко думи за устройството на нашата българска църква»

(«Право», г. V, бр. 28, 7. IX. 1870), «По избирането на българския екзарх» («Право», г. V, бр. 42—46, 14. XII. 1870 — 11. I. 1871), «По въпроса за българския екзарх» («Право», г. V, бр. 50—52, 8—22. II. 1871) и др., в които авторът защищава възгледа за избиране на «пожизнен екзарх».

. . . Българ[ското] книж[овно] дружество. . . да поздрави Али паша. . . — иронично напомняне за поздравителната телеграма по повод издаването на фермана, изпратена през 1870 г. от В. Д. Стоянов (за Книжовното дружество) до султана.

Стр. 228 — [АЛИ ПАША И ПАТРИАРХЪТ — В ЕДИН ГРОБ!], Цариград, 28 февруария. — «Свобода», г. II, бр. 11, 13 март 1871. Подпис: ×

Фанариотите днес тържествуват. . . — по повод отлагането на българското събрание по внушение на ген. Игнатиев и руския св. синод (според «Български известия» — Свобода, г. II, бр. 10, 6. III, 1871), което трябвало да уреди българските черковни дела. Българското събрание е българският народен събор, открит в Цариград на 23. II. 1871 г., но незавършил работата си; заседанията му били отложени.

Стр. 242 — [СЛАВЯНИТЕ ТРЯБВА НАЙ-НАПРЕД ДА СЕ ИЗБАВЯТ ОТ ПОЛИТИЧЕСКОТО РОБСТВО], Прага, 28 марта. — «Свобода», г. II, бр. 14, 3 април 1871. Подпис: h.

В «Свобода» вие бяхте напечатали. . . дописка. . . написана от някой Захарлия. . . — става дума за следната бележка, публикувана към «Книжевни известия» в «Свобода» (г. II, бр. 12, 20. III. 1871): «Из Прага ни пишат: «Из Захара сме сега в Чехия 14 българчета. Пишат ни из отечеството, че женското захарлийско дружество «Майчина помощ» ще да изпроводи в Прага две момичета на свое иждивение, за да бъдат после учителки в градът им. Сичките наши сънотечественици, които се учат днес в Прага и Табор, са около 60 души (Браво, Захарлии! Р). Мисля, че добре ще да сторите, ако в някой член на вестникъ ви посъветовате находящите се в странство младежи да гледат само работата си и да не мърдат насам-нататък, защото отечеството ни има на тях големи надежди. Истина, че повечето от тия младежи са добри и способни, но има и такива, които принасят срам на народното ни име Знайте и това, че общините, които са избрали тия младежи, работят повече по турски хатър.»

Стр. 248 — [ВЪСТАНИЕТО НА ГРАНИЧАРИТЕ], Загреб, 29 септемврия. — «Свобода», г. II, бр. 18, 12 октомври 1871. Подпис: ???

. . . граничарите са въстанали вече. . . — въстание на Военната граница — ивица земя между Адриатическо море и Трансилвания — под лозунга освобождение и обединение на Хърватско и изгонване на австро-унгарците.

Стр. 249 — [НАШИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ЩЕ ИМАТ ДОБЪР УСПЕХ], Галац, 20 октомврия. — «Свобода», г. II, бр. 20, 31 октомври 1871. Подпис: §

Блъсков. . . в последният брой на «Училището». . . — вж. «Още един срам за нашите българи у Влашко» («Училище», г. I, кн. 18, 7/вр. 29. 1871, с. 287—288).

Стр. 251 — [БАРЕМ ТЮТЮНОВА КЕСИЯ. . .], Цариград, 5 ноемврия. — «Свобода», г. II, бр. 22, 13 ноември 1871. Подпис: †

Някакво си турско мекере пише из Русчук в «Македония». . . — вж. дописката «Русе», поместена в «Македония», г. V, бр. 44, 2 . XI. 1871, в която авторът пише за лошото състояние на русенското читалище «Зора» и на женското дружество и се присмива на русенци, които «камбани качат и кубета искат да извиват. . . » (вж. бележката към следващата дописка).

Ловчу — вероятно ловчанският епископ Иларион Ловчански.

Стр. 260 — [ЦЕЛИЯТ БЪЛГАРСКИ НАРОД Е ДОПИСНИК НА «СВОБОДА»], Русчук, 18 декемврия. — «Свобода», г. II, бр. 28, 25 декември 1871. Подпис: ?

Нашият сапунджия — русенският управител Расим паша.

. . . в Русчук камбано няма да звънка. . . — в няколко дописки от Русе, които тук не помествамe, се описват усилията на турските управници в града да забранят на българите да бият черковната камбана в празнични дни (вж. например «Русчук, 27 декемврия». — «Свобода», г. II, 29. I. 1872). В посочената дописка отново са разобличени русенският търговец туркофил П. Златев, Иван Сапунов и Ив. Чорапчиев, замесени в различни афери.

Сапунов, както ви явихме преди една неделя, се пусна. . . — в дописка «Русчук, 13 декемврия», поместена в «Свобода», г. II, бр. 27 от 17. XII. 1871, авторът съобщава, че Ив. Сапунов е излязъл от затвора: «Расим паша пусн

Сапунова и оправда Златева само затова, защо се надея да ги употреби пак за свои мекерета.» (За аферите в Русе вж. и дописките «Русчук, 5 декемврия» и «Русчук, 6 декемврия» — Свобода, г. II, бр. 26, 10. XII. 1871).

Стр. 263 — [ДОНКИШОТСТВУЮЩИ ПОХОД], Цариград, 6 февруария. — «Свобода», г. II, бр. 35, 12 февруари 1872. Подпис: [Лъвица]

Сичкият български народ днес тържествува... — след като на Богоявление, 6 януари 1871 г. българските владици служили без разрешението на Патриаршията в българската църква.

Стр. 267 — [КРАЙНО ОТЧАЯНИЕ НА СЕЛЯНИТЕ], Пловдив, 6 февруария. — «Свобода», г. II, бр. 36, 19 февруари 1872. Подпис: вж. с. 669 16-и знак).

Стрелчените, за които ви бях писал попреди... — става дума за убийство, извършено от турците в с. Стрелча, и за напразната борба на българското население за наказването на убийците-турци (вж. «Български известия. Из Пловдив ни пишат...» — «Свобода», г. II, бр. 28, 25. XII. 1871 и «Пловдив, 1 януария» — «Свобода», г. II, бр. 31, 15. I. 1872).

Стр. 272 — [НАШИЯТ НЕЩАСТЕН ЧЕРКОВЕН ВЪПРОС...], Цариград, 3 марта. — «Свобода», г. II, бр. 39, 11 март 1872. Подпис: [Лъвица]

Проклета комисия... — комисия при привременния екзархийски съвет, назначена от правителството, състояща се от 10 духовни и светски лица, представители на консервативното крило в черковната борба, между които са х. Иванчо Пенчович, Д. Гешев, х. Никола Минчев и други.

...Комисията, т. е. правителството...онеми г. Славейкова — в. «Македония» бил спрян за 3 месеца (от 24. I. до 25. IV. 1872) поради остро критичното отношение на П. Р. Славейков към х. Иванчо Пенчович и към други членове на смесения съвет на екзархията.

...Тия дни онемиха и г. Икономова — Т. Икономов трябвало да напусне редакцията на в. «Турция» заради положителната оценка, която дал на Богоявленската служба на владиците (вж. бележката на Икономов в отдела «Всякакви неща и новини» — «Турция», г. VII, бр. 47, 8. I. 1872 и последвалата уводна статия — бр. 48, 15. I. 1872).

...Славейков пострада от десницата на г. Кръстовича... — Г. Кръстевич е ръководител на консервативното течение в борбата за независима българска църква. В последния брой на «Македония» (г. IV, бр. 4, 24. I. 1872) в статията «Цариград, 24. ян. 1872» Славейков пише, че всички привърженици на споразумение с Патриаршията предават интересите на своя народ.

...дядо Ловчу си даде оставката, а на негово място се избра дядо Антим — Високата порта не одобрила за български екзарх избрания през 1872 г. епископ Иларион Ловчански. На 16. II. 1872 г. за пръв български екзарх е избран митрополит Антим Видински — Антим I.

Изверженните владици — българските епископи Панарет Пловдивски, Иларион Ловчански и Иларион Макариополски, служили в българската църква без разрешението на патриарха, изпратени на заточение на 21. I. 1872 г. и наскоро върнати от заточение.

Дийсис киле, бош амбар, тур. — продънена крина, празен хамбар.

Стр. 277 — [УМНО, ЕНЕРГИЧНО, МЪЖЕСТВЕНО], Цариград, 25 марта. — «Свобода», г. II, бр. 42, 1 април 1872. Подпис: [Лъвица]

...наши честити комисари — вж. бел. към предишната дописка за комисията при екзархийския съвет.

Стр. 279 — [И ДРУГИ УБИЙСТВА], Русчук, 2 априлия. — «Свобода», г. II, бр. 43, 8 април 1872. Подпис: ??

Копейките — в историята с руските пари (голяма сума по 20 копейки), които габровецът Цанко Добрев искал да внесе в България, били замесени Иван Сапунов, Петраки Златев и Иван Чорапчиев. Добрев бил излъган и обран от тях (тази афера е описана в дописки от Русе, публикувани в «Турция», г. VII, бр. 26, 14. VIII. 1871 («Русе, 8 август 1871»), бр. 29, 4. IX. 1871 («Русе, 22 август»), бр. 38, 30. XI. 1871 («Русе») и бр. 41, 27. XI. 1871 («Русе, 16 ноемврия»).

Стр. 284 — [БЪЛГАРСКИЯТ НАРОД ВЪЗКРЪСНА], Цариград, 12 майя. — «Свобода», г. II, бр. 49, 20 май 1872. Подпис: X

Вчера беше за нас такъв ден... — на 11 май 1872 г. екзарх Антим I служи за пръв път в българската църква в Цариград и произнася слово.

Стр. 288 — [ЧИНОВНИЦИ. . .], Русчук, 4 юния. — «Свобода», г. II, бр. 52, 10 юни 1872. Подпис: ?

1867 и 1868 години са години на голям революционен подем в българското националноосвободително движение. През 1867 г. войводите П. Хитов и Филип Тотьо минават от Румъния в България. През 1868 г. преминава Дунав най-голямата българска чета на Хаджи Димитър и Стефан Караджа — връх на четническата тактика в българското революционно движение.

Стр. 290 — [ПО НАШ НИКОЛА МИ ОМРЪЗВА И СВ. НИКОЛА], Цариград, 27 юния. — «Свобода», г. III, бр. 1, 2 юли 1872. Подпис: ×

Г. Найденов разказва на турското правителство, че г. Славейков е дописник на вашият вестник — в статията си «Отговор на отговор» («Право», г. VII, бр. 14, 12. VI. 1872) Найденов, покрай другите остри нападки срещу редактора на «Македония», пише, че Славейков «винаги се опира на букурещкият български лист «Свобода». . . »

. . . Славейков се целува с х. Иванча, с Балабанова, с Гешооглу и пр. Прочетете с внимание 12 брой от в. «Македония». . . — в «Македония» (г. VI. бр. 12 от 13. VI. 1872) Славейков помества съобщение за женитбата на М. Балабанов с «музолюбивата по-голяма дъщеря» на Гешооглу; в същия брой има известие и за отличието, което правителството дава на Кръстевич и х. Иванчо Пенчович, «възнаграждаеми за верните си услуги към държавата. . . »

Стр. 292 — [ХАДЖИ ИВАНЧО ПРИПКА. . .], Цариград, 6 юлия. — «Свобода», г. III, бр. 3, 15 юли 1872. Подпис: ×

. . . самият български цариградски вестник «Македония» ми даде вече право да отворя устата си; . . . Прочетете. . . 15-и брой от в. «Македония». . . — в статията на Славейков «Лошите посоки» («Македония», г. VI, бр. 15. 4. VII. 1872) се дава остра, безпощадна оценка за състоянието на българската екзархия и за качествата и проявите на някои нейни ръководители. Славейков характеризира по следния начин екзарх Антим, Иларион Макариополски и х. Иванчо: «Излишната благост и боязливост на Н. блаженство екзарха, прекаленият егоизъм и властолюбие на Н. пре-ос. свето Търновский, безсъвестността и продажността на едного от чиновниците ни комисари са трите зловещи сили, които подравят неутвърденото още здание на народната ни черква.»

Стр. 297 — [МАХМУД ПАША УПРАВЛЯВА ЕКЗАРХИЯТА], Цариград, 17 юлия. — «Свобода», г. III, бр. 4, 22 юли 1872. Подпис: [Лъвица]

. . . в «Македония» (бр. 15 от 4. VII. 1872) е поместено кратко съобщение за незаконното избиране на Григорий Доростолочервенски за архиерей на Русенската и Силистренската епархия.

. . . притурката на същият брой — в «Редовна притурка на «Македония», бр. 15, 11. VII. 1872, е публикувано Отворено писмо «До негово преосвещенство Доростоло-Червенскаго», подписано от «П. Р. С.», в което Славейков прави унищожителна характеристика на Григорий, на хаджи Иванчо Пенчович, на техните дела и морал. «За правдата. . . и за народното дело готов съм всичко да претегля», пише редакторът на «Македония».

Икономовата работа — става дума за статията на Т. Икономов «Една стъпка напред» («Читалище», г. II, бр. 17 и 18, 1 и 15. VI. 1872), предизвикала остра полемика.

Стр. 299 — [БЕЗПОЛЕЗНИ ПРЕПИРНИ], Цариград, 28 юлия. — «Свобода», г. III, бр. 6, 5 август 1872. Подпис: ×

Нашата «приснославжена помия» е пълна само с доноси. . . във в. «Право» (г. VII, бр. 19, 17. VII. 1872) е публикувано писмо на х. Иванчо Пенчович срещу П. Славейков, както и писма на М. Балабанов и А. Пискюлиев до редакцията на вестника с клевети и груби нападки срещу «Македония» и Славейков. Малко по-късно в два броя на «Право» е поместено «Приятелско писмо» с означение «Букурещ, 10 юли 1872» (бр. 20 и 21 от 24 и 31. VII. 1872), съдържащо заплахи срещу Славейков и Каравелов.

. . . а «Македония». . . отговаря на тая помия. . . — в последния брой на «Македония» (г. VI, бр. 18, 25. VII. 1872) Славейков помества статията си «Нападенията», в която отговаря на Найденов и на неговата «страшна батарея» от «19 брой. . . на «Право». В същия брой на «Македония» е публикувана статията «Двете власти и касти» (вж. бел. към следващата дописка).

«На реках Вавилонских» — според псалом 136 евреите по време на вавилонското пленничество плачели край Вавилонските реки — «. . . седяхме и плачехме, като си спомняхме за Сион. На върбите всред Вавилон окачихме нашите арфи. . . »

. . . причина. . произвела днешните две партии, е личната ненавист между две първи лица — авторът вероятно има предвид разногласията сред «червената» партия, т. е. демократичното, либерално крило

в черковната борба, между такива дейци като П. Славейков и Ил. Макариополски.

Стр. 301 — [ВЕСТНИК «МАКЕДОНИЯ» Е ЗАПРЕТЕН], Цариград, 4 августа. — «Свобода», г. III, бр. 7, 12 август 1872. Подпис: ×

В. «Македония» е запретен завинаги, а Славейков затворен заради статията «Двете власти и касти» и въобще за цялостното направление на вестника. Последният 18-и брой излиза на 25. VII. 1872 г.

«Турция»... помещава статиите на г. Икономова — през втората половина на 1871 г. и особено през 1872 г. Т. Икономов публикува много свои статии във в. «Турция».

Стр. 303 — [ВРАГОВЕТЕ НА СЛАВЕЙКОВ], Цариград, 13 августа. — «Свобода», г. III, бр. 8, 19 август 1872. Подпис: ×

Ил. Макариополски и Авксентий Велешки били заточени в Мала Азия от 1861 до 1866 г., след като Ил. Макариополски на 3. IV. 1861 г. по искане на народа отхвърлил властта на цариградската патриаршия.

Стр. 307 — [ЗАЩО Е ЗАТВОРЕН СЛАВЕЙКОВ?], Цариград, 24 августа. — «Свобода», г. III, бр. 10, 2 септември 1872. Подпис: ×

За затварянето на Славейков вж. бел. към предидущата дописка.

Великият логофет — пръв министър, най-влиятелното лице във византийската администрация. В случая авторът иронично назовава така Митхад паша.

...какво говореше преди малко време «Право»...; кой обвини «Македония», че тя уж проповядала русизъм и сърбизъм? — в бр. 21 на в. «Право» (г. VII, 31. VII. 1872) е поместена статията «Обществените теории на в. «Македония» и посланието на българската екзархия» от М. Балабанов, както и други статии, дописки и редица отделни съобщения, в които редакторът на «Македония» е обвинен, че ратува за «религиозна, политическа и социална революция», че е привърженик на Френската революция и Парижката комуна; изтъква се, че между Славейков и Каравелов съществува единомислие; правят се намеци за русофилските идеи на Славейков.

Стр. 309 — [ХАДЖИ ИВАНЧО И МИТХАД ПАША], Цариград, 29 августа. — «Свобода», г. III, бр. 11, 9 септември 1872. Подпис: ×

«Право» ни являва... — в четвъртата бележка от отдела «Разни новини» на в. «Право», г. VII, бр. 26, 4. IX. 1872, се изтъква, че х. Иванчо и Г. Кръстевич имат по-големи заслуги от Ст. Чомаков, Панарет и Тъпчилещов.

Стр. 312 — [ДЕСПОТИЗЪМ, СИРОМАШИЯ И ТЕМНОТА ВЛАДЕЯТ НАВСЯКЪДЕ], Русчук, 2 септемврия. — «Свобода», г. III, бр. 11, 9 септември 1872. Подпис: ?

Стоил — Стоил Попов.

Историята на Дринова — «Поглед към произхождението на българския народ и началото на българската история» (1869).

Груевската турска история — «История на Османската държава» от Й. Груев, Виена, 1869. Преработено издание — «История на Османското царство», 1872.

...с «Нехвейве — нехби», араб.-тур. — вероятно «с нищо», на вятъра, от пусто на празно.

Стр. 315 — [ЧЕРКОВНИТЕ ДЕЛА СА НИ ОМРЪЗНАЛИ, КАТО ЛЕЩА НА ВЕЛИКДЕН], Цариград, 10 септемврия. — «Свобода», г. III, бр. 12, 16 септември 1872. Подпис: ×

Десетият член на ферманът — вж. тук, с. 689, бел. към «Кървава сватба ще да реши черковния въпрос».

В бр. 26 г. Найденов ни являва... — вж. две бележки, насочени срещу Ст. Чомаков в отдела «Разни новини» на в. «Право» (г. VII, бр. 26, 14. IX. 1872).

В 1872 г. Османската империя завоюва Йемен.

Стр. 317 — [НАШИТЕ ВЕСТНИЦИ ТРЯБВА ДА ИЗПЪЛНЯВАТ ВОЛЯТА НА НАРОДА], Пловдив, 14 септемврия. — «Свобода», г III, бр. 13, 23 септември 1872. Подпис: !?

«Право» се старае да очерни... д-ра Чомакова... — вж. бел. към «Хаджи Иванчо и Митхад паша», тук, с. 696—697, също към предишната дописка.

Стр. 320 — [НОВ ВЕЗИРИН], Цариград, 14 октомврия. — «Свобода», г. III, бр. 17, 21 октомври 1872. Подпис: ×

1872 година тряба да се запише в българската хронография със златни букви... — авторът има предвид окончателното откъсване на българската църква

от гръцката и признаването на българската нация. В началото на 1872 г. стават важни събития в борбата за черковна независимост.

Патриаршеските проклятия — става дума за схизмата — отлъчването на българската църква от цариградската патриаршия, станало на 16. IX. 1872. г.

...българското духовенство да носи на камилавката си такъв един знак — гръцката патриаршия поискала българското духовенство да промени дрехите си — вж. ст. «Промененито на калимавките» в «Право», г. VII, бр. 36, 13. XI. 1872.

Стр. 323 — [АКО СИ ПАТРИОТИН, ЕЛА И РАБОТИ!], Одеса, 20 октомврия.—«Свобода», г. III, бр. 18, 28 октомври 1872. Подпис: —П—

Някой си одески българин се оплакваше... — става дума за дописката «Одеса, 2 октомврия», с подпис —К—, публикувана в «Свобода», г. III, бр. 16, 14. X. 1872.

Стр. 325 — [МИЛОШ МИЛОЕВИЧ НЕ ПРЕДСТАВЛЯВА СЪРБИЯ], Крайова, 28 октомврия. — «Свобода», г. III, бр. 19, 4 ноември. 1872. Подпис: ++

Прочетете 31-и брой от в. «Право»... — става дума за дописката «Прилеп, 22/7-врия 1872», с подпис «Ваши приятели някои пътници» («Право», г. VII, бр. 31, 9. X. 1872).

Стр. 327 — [БОРБАТА МЕЖДУ ГЪРЦИТЕ И БЪЛГАРИТЕ], Цариград, 14 ноемврия. — «Свобода», г. III, бр. 22, 25 ноември 1872. Подпис: ×

...унуки на великите прадеди... — перифраза на стих от стихотворението на Т. Шевченко «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моім в Украйні, моэ дружнэ посланіэ».

Прочетохте ли 36 брой на «Право» — в статията «Положението», с означение «Из един град в Македония» и подпис «***» («Право», г. VII, бр. 36, 13. XI. 1872) Каравелов е наречен «низка твар», «копой на Блазнавца», получил «книгопечатница нетъй за бадихава», «вагабонтин».

Стр. 341 — [ХАДЖИ ИВАНЧО — «БЕЗПРИСТРАСТЕН»...], Цариград, 9 марта. — «Независимост», г. III, бр. 26, 17 март 1873. Подпис: ×

Комисията, която затвори и осъди в София... е специалният турски съд (извънредна комисия), който разглежда делото по нападението на турската хазна в Арабаконак и осъжда на смърт Васил Левски. В името на конспирацията Каравелов се стреми да представи тези събития в по-невинна светлина, като грешка, случайност.

Двоица са осъдени на смърт... — Васил Левски и Димитър Общи.

Стр. 344 — [ФЕРМАНЪТ ПРИНАДЛЕЖИ НА НАРОДА], Цариград, 16 марта. — «Независимост», г. III, бр. 27, 24 март 1873. Подпис: ×

Аз ви явих вече, че турското правителство беше заповядало на дяда Антима... — вж. «Независимост», г. III, бр. 26, 17. III. 1873. — «Български известия» («Из Цариград ни пишат от 11 марта...»)

Стр. 347 — [«ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТИ»...], Цариград, 19 марта. — «Независимост», г. III, бр. 28, 31 март 1873. Подпис: ×

В 6 брой на в. «Турция»... (г. VIII, 25. III. 1872) не открихме приведения в дописката цитат. В този брой е публикуван «Политически изглед», насочен срещу I интернационал.

Стр. 358 — [ЖАЛОСТНИ РЕФОРМИ! ЧУДНО ГОСПОДАРСТВО!], Цариград, 8 априлия. — «Независимост», г. III, бр. 30, 14 април 1873. Подпис: ×

Антиохия — сега град в Южна Турция, административен център на вилаета Хатай. Някога — столица на сирийската държава.

...изпроваждаме своите редактори на заточение... — вероятно става дума за наказанието, наложено на двама турски редактори, заради техните политически деяния (вж. публикуваната в този том дописка [Кражби, несправедливости, лихоимства...], стр. 374).

Стр. 362 — [«АКО НЕ НАМЕРИТЕ ТУРЦИ СВИДЕТЕЛИ...»], Никопол, 9 априлия. — «Независимост», г. III, бр. 30, 14 април 1873. Подпис: [луна], (вж. с. 669 17-и знак).

Питайте сега г-на Геновича защо е лъжесвидетелствувал против Славейкова и защо е запретил «Читалище»... — през 1873 г. П. Р. Славейков редактира сп. «Читалище». То не е било спирано. В редовна притурка на в. «Турция» (към бр. 7 от 3. IV. 1873) в от-

дела «Всякакви неща и новини» Генович опровергава слуха, че бил причина за спирането на «Читалище». Той пише, че читалищното настоятелство било мъмрено заради материалите, помествани от редактора в списанието, и се учудва: «Ние не знаеме наистина с какъв ум настоятелството е поверило редакцията на «Читалище» на Петка Славейкова.»

Пак там Генович съобщава за възбуденото от цариградския българин Стамо Даскалов дело срещу Петко Славейков за 18 000 гроша, което завършило с присъдата: Славейков да плати 4 000 гроша. Намесата на Генович като свидетел станала причина за осъждането на Славейков. «. . . Ний не сме ходили. . . да лъжесвидетелствуваме, както са говорили осъдените — пише Генович, — а само и само да изкараме правдата на бял свят.»

Стр. 363 — [СУЛТАНЪТ ТРОШИ ОГЛЕДАЛА], Цариград, 12 априлия. — «Независимост», г. III, бр. 31, 21 април 1873. Подпис: ×

о. П а и с и й — плевенският епископ или русенският митрополит Паисий. «Палисвят» е прякор на бившия врачански владика.

Стр. 367 — [БОЙ МЕЖДУ КАТОЛИЦИ И ФАНАРИОТИ], Цариград, 21 априлия. — «Независимост», г. III, бр. 32, 28 април 1873. Подпис: ×

Р у с ч у ш к о т о д е л о — няколкото гръцки семейства в Русе повикали на Нова година (1873) гръцки свещеник от Цариград и провели своя служба. Българите обвинили гърците, че нарушават фермана, започнали спорове и вълнения.

Стр. 371 — [ДОБЪР МУ ПЪТ НА ФЕРМАНА!], Цариград, 27 априлия. — «Независимост», г. III, бр. 33, 5 май 1873. Подпис: ×

Б е р а т ъ т н а ф а н а р и о т с к и я т п а т р и а р х — берат, с който турското правителство признава гръцкия патриарх. С това фактически то унищожава фермана за признаването на независимата българска екзархия.

П о м н и т е л и к а к в о г о в о р е ш е з а т о я ф е р м а н п р е д и м а л к о в р е м е г. Г е н о в и ч? — Авторът има предвид статиите за фермана, поместени в «Турция», като напр. «Фермана на българите» (г. VIII, бр. 52, 10. II. 1873) и др.

. . . к а к в а с л а д к о з в у ч н а п е с е н п е е ш е з а н е г о п р е д и н я к о л к о м е с е ц а п р и с н о б л а ж е н о т о «П р а в о» — авторът иронизира статиите, поместени в «Право» в защита на фермана, узаконил независимата българска екзархия. В статията «Промененнето на ферманът» (притурка на «Право», бр. 37, 19. XII. 1872) четем: «С ферманът ний сме в една крепост необорима; вън от него ний ще се намерим в една неизвестност, на която опасностите са неизмерими!»

П р о ч е т е т е 11 - и б р о й н а Г е н о в и ч е в а т а «Т у р ц и я». . . — в статията «Станалото станало!» Т. Икономов твърди, че ферманът не бил «дотам изгоден за българите»; а в бележка от редакцията към статията Н. Генович характеризира фермана като «една мъртва буква» («Турция», г. IX, бр. 11, 27. IV. 1873).

Стр. 374 — [КРАЖБИ, НЕСПРАВЕДЛИВОСТИ, ЛИХОИМСТВА. . .], Цариград, 4 майя. — «Независимост», г. III, бр. 34, 12 май 1873. Подпис: ×

М е ж д у «п р и с н о б л а ж е н о т о» и м е ж д у Г е н о в и ч е ф е н д и с е е з а х в а н а л а п о л е м и к а. . . — в уводната статия «Цариград, 3 май 1873» на в. «Право» (г. VIII, бр. 8, 4. V. 1873) се казва: «. . . гърците преди бяха сами, а днес могат да разчитат на помощта и на един български публицист», който «чак сега ни каза това, което гърците не са престанали да проповядват от самото издавание на ферманът, т. е. че ферманът е мъртва буква. . .» (вж. бел. към предидущата дописка).

«Т у р ц и я». . . н и р а з к а з в а. . . — става дума за статията «Станалото станало!» (вж. бел. към предидущата дописка.)

«П р и с н о б л а ж е н о т о». . . н и у в е р я в а. . . — има се предвид уводната статия «Цариград, 3 май 1873» на «Право», г. VIII, бр. 8, 4. V. 1873.

Стр. 381 — [УЧИТЕЛИ-МЪЧЕНИЦИ], Русчук, 2 юния. — «Независимост», г. III, бр. 38, 9 юни 1873. Подпис: —?—

Н и е в и я в и х м е в е ч е з а з а т в о р е н и т е у ч и т е л и. . . — вж. тук, с. 558 («Български известия», Из Русчук ни пишат. . .), където подробно е разказано за наклеветяването и арестуването на русенския учител М. Радославов и на сливенските учители Геренов и Греков.

Стр. 385 — [ЗАЩО «СЛАВЯНО-БЪЛГАРСКИ»?], Одеса, 6 юния. — «Независимост», г. III, бр. 39, 16 юни 1873. Подпис: —0—

«П о с л а н и е к с е р б а м» — отправено от московските славянофили, предизвикало острата реакция на Чернишевски, който нарича славянофилите «самозвани старейшини» (Н. Г. Чернишевский, ПСС, т. VII. М., 1950, с. 841).

Стр. 395 — [БЯГАТ ОТ ПРАВДАТА «КАТО ДЯВОЛ ОТ ТЕМЯН»], Цариград, 1 августа. — «Независимост», г. III, бр. 47, 11 август 1873. Подпис: ×.

Изпроводените из Пловдив български комети — става дума за заловените революционни дейци от Южна България след опита за убийство на х. Ставри от Ат. Узунов (вж. някои подробности от дописката «Пловдив, 6 юлия» в «Независимост», г. III, бр. 44, 21. VII. 1873).

Стр. 398 — [ЮДА], Плевен, 2 августа. — «Независимост», г. III, бр. 47, 11 август 1873. Подпис: ♃ (вж. с. 669. 15-и знак).

Тази дописка съдържа едно от най-ранните известия за предателството на поп Кръстьо. Интересен момент в дописката е и твърдението, че поп Кръстьо бил председател на комитета в Ловеч.

Стр. 406 — [НАШЕТО ЧЕСТНО ПРАВИТЕЛСТВО. . .]. Цариград, 7 септемврия. — «Независимост», г. III, бр. 52, 15 септември 1873 Подпис: ×

Афанасий Иванович и Пулхерия Ивановна — герои от повестта на Н. В. Гогол «Старосветски помещици».

в. «Право»... статията «Да предположим»..., бр. 26. — в «Право» (г. VIII, бр. 26, 7. IX. 1873) е поместена статия, озаглавена «Да предположим», с подпис К-ов, която е насочена срещу домогванията на някои «неприканени миротворци» да постигнат помирение с патриаршията. Авторът призовава за единство около престола на негово блаженство екзарх Антим.

Стр. 410 — [ТУРСКИ ЗАПЛАХИ, ГРЪЦКИ ПРОКЛЯТИЯ], Цариград, 16 октомврия. — «Независимост», г. IV, бр. 2, 27 октомври 1873. Подпис: ×

...на Бертолдовият гроб — по книгата «Високи умни хитрости Бертолдови. . .», превод от гръцки, Белград, 1873; в случая «на Бертолдовият гроб» означава «на гърците».

Пловдивската дописка в 31-и брой на в. «Право» (г. VIII. 12. X. 1873) — за лошото положение на просветното и училищно дело в Пловдив, за унищожаването на българския дух, на българщината. ×

«Право»...разказва, че европейците са безсовестни клеветници... — вж. уводната статия «Цариград, 10 октомврия 1873» на «Право», г. VIII, бр. 31, 12. X. 1873, в която се говори срещу строежа на железопътни линии, сре-

щу навлизането на европейски «умствени и веществени капитали» в турската империя, която вече била оценила «лицемерието и егоизма на европейците. . .»

...присноблаженото «Право» ни уверява... — в бр. 31 (г. VIII, 12. X. 1873), в «Разни новини» редакцията на вестника съобщава за «великодушният подарък», който «Н. В. Султанът благоволил да подари на собствената си каса. . .»

Стр. 414 — [ГРЪКОМАНСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА], Пловдив, 11 ноемврия. — «Независимост», г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873. Подпис: (вж. с. 669, 16-и знак.)

...дописка в «Присноблаженото»... — вероятно става дума за кратката бележка-дописка «Пловдив» («Право», г. VIII, бр. 36, 17. XI. 1873), в която се изказва недоволство от «младото епископче» на «дядя Панарета. . .»

Стр. 420 — [НИЕ СМЕ МИКРОСКОПИЧЕСКИ ПАТРИОТЧЕТА], Цариград, 10 декемврия. — «Независимост», г. IV, бр. 10, 22 декември 1873. Подпис: ×

Прочетохте ли в «Право» отвореното писмо...адресирано до г-на Мариновича? — писмо-апел до новия сръбски министър-председател да съдействува за сближението между българи и сърби, да се премахне «пропагандирането, което се водеше в нашите земи» («Право», г. VIII, бр. 39, 7. XII. 1873). Писмото е подписано: «Настоятелство на Б[ългарската] македонска дружина и Б[ългарското] благотворително братство «Просвещение», с означение «Цариград, 1 декемврия 1873».

В брой 40 на «Право» (г. VIII, 14. XII. 1873) е отпечатана дописка «Един глас от Македония», 7/9-рий 1873, озаглавена «Сръбската пропаганда в Македония».

Стр. 424 — [«ДОБРОЖЕЛАТЕЛИ»], Цариград, 9 януария. — «Независимост», г. IV, бр. 14, 19 януари 1874. Подпис: ↗, (вж. с. 669, 10-и знак).

«Право»... против спогождението... — в бр. 40 на «Право», г. VIII, 14. XII. 1873 е поместена статията «Спогождението», в която се отстоява независимостта и самостоятелността на българската църква срещу всякакви нови опити за «спогождение» с гръцката патриаршия.

...нашите островски князове (на число 11 души)... — авторът има предвид богатите цариградски българи, някои от които живеели на островите в Мраморно море

(«островски князове»); 11 души — вероятно х. Иванчо Пенчович, Г. Вълкович, Г. Золотович, Д. Гешоглу, Н. Тъпчилещов, Ст. Камбуров, Д. Золотович, д-р Хр. Стамболски, Киро Попов, М. Балабанов, К. Стефанов.

Великият сапунджия — вероятно великият везир.

Бабалъкът на Балабанов е Д. Гешев (Гешоглу).

Българските св. мъченици... — революционните дейци от Южна България, арестувани и изпратени на заточение след опита на Ат. Узунов да убие хасковския чорбаджия хаджи Ставри.

Стр. 429 — [ДОКОГА ЩЕ ПРОДЪЛЖАВА ТОЯ ХАОС?], Цариград, 6 февруария. — «Независимост», г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874. Подпис: ×

По губам текло, а в рот не попало, рус. — По устните му текло, в устата му не влязло. («Вода гази, жаден ходи»)

Стр. 432 — [КАТОЛИЧЕСКИЯТ МРАВУНЕК СЕ Е РАЗПЪПЛАЛ], Цариград, 14 февруария. — «Независимост», г. IV, бр. 19, 23 февруари 1874. Подпис: ×

Драган Цанков през 1874 г. е сътрудничил на «Левант таймс» («Източно време»), но не е участвувал в редактирането му.

...«Век»... ни разказва... — Авторът на дописката всъщност не цитира буквално, а предава смисъла на някои материали, поместени в бр. 5 на в. «Век» (г. I, 9. II. 1874): на статията «Извикани изяснения», на писмото, подписано от «11-те» (вж. тук, бел. към «Доброжелатели», с. 703) до екзарх Антим I и др., в които М. Балабанов и 11-те изразяват недоволството си от Антим. Те обвиняват българската екзархия, че без съгласието на турското правителство изпратила в Македония Доротей и Нил, и т. н.

...о. Нил не би направил това въпиюще зло... — става дума за приемането на унията от Нил Изворов, което именно дава повод на М. Балабанов да нападне българския екзарх (за Нил вж. в същия брой на «Век» бележката «Вчера ний посетихме епископът Господина Нила...»).

...уважават гъските само за това, защото техните прадеди са спасили Капитолия — с тази алюзия (за гъските, които с крякането си събудили спящите римски войници и така спасили Капитолия от нощното нападение на галите) авторът осмива гърците, които изискват отношението към

тях да се определя от древното им велико минало и заслуги, без оглед на настоящето.

Стр. 436 — [В ЕКЗАРХИЯТА — ГОЛЕМИ ПРЕПИРНИ], Цариград, 18 февруария. — «Независимост», г. IV, бр. 20, 2 март 1874. Подпис: ×

Вие казахте преди две недели... — в дописките от Цариград неведнъж се изтъква, че схизмата е полезна за българската кауза (вж. напр. тук, с. 401 — «Големи думи, празна торба»).

Стр. 439 — [СЪВЕТИТЕ НА Г. ИГНАТИЕВА], Цариград, 6 марта. — «Независимост», г. IV, бр. 22, 16 март 1874. Подпис: ×

Хусанити — хусаинити — турска секта, преследвана от официалната мюсюлманска религия. По името на Хусаин, според преданието внук на Мохамед. (За гоненията, устройвани от турските власти срещу хусаинитите вж. «Най-нови известия», «Независимост», г. IV, бр. 34, 8. VI. 1874.)

Велик везир по това време е Хюсеин Авни паша.

Против «Независимост» е въстанал и в, «Шутош»... — статията «Един дуел» («Шутош», г. I, бр. 18. 2. III. 1874), насочена срещу Каравелов и Андрич, е написана с несдържана ненавист, изпълнена с хули. Редактор на «Шутош» е П. Р. Славейков. Авторът погрешно свързва този вестник с Ив. Найденов.

Отроците на г-на Найденова са редактираните от него вестници «Право» и «Напредък».

Стр. 448 — [«МАКЕДОНИЯ ВОСКРЕСЕ!»], Цариград, 2 априлия. — «Независимост», г. IV, бр. 26, 13 април 1874. Подпис: ×

Нашите умни Одисеи, иронично — гърците, гръцките фанариоти.

Стр. 456 — [ИЗЛУПЕНИ ИЗ ЕДНО ЯЙЦЕ], Цариград, 23 априлия. — «Независимост», г. IV, бр. 29, 4 май 1874. Подпис: ×

Шу пуста и, тур. — ругателен израз.

Пиринч Мюляим (тане-тане пилаф), тур. — мазен ориз, пилаф — сладкиш, направен от ориз. Авторът иронизира турците, които не са и чували за сръбския княз Милан.

Стр. 459 — [ЗЛОДЕЙСТВА И УГНЕТЕНИЯ В СЛИВЕН], Сливен, 6 майя. — «Независимост», г. IV, бр. 31, 18 май 1874. Подпис: #

Петрушанският юнак...е Хаджи Димитър, чийто роден град е Сливен. Четите на Хаджи Димитър и Стефан Караджа тръгват за България от румънското село Петрушан, недалеко от Зимнич. За подвига на Хаджидимитровата чета Хр. Ботев пише статията «Петрушан».

Двамата сливненски учители — С. Геренов и М. Греков.

Стр. 463 — [СЛЕД ТОПАЛ ХАСАН — КЬОР МЕХМЕД], Цариград, 20 майя. — «Независимост», г. IV, бр. 32, 25 май 1874. Подпис: ×

Кеф кашмер олсун, тур. — да бъде удоволствието голямо, пълно...

Граховският херой — Хюсеин Авни паша, разбил черногорците при гр. Грахово.

Българското отделение на «Левант таймс»... говори... — вж. бр. 18, г. VI, 11. V. 1874, рубриката «Всякакви неща и новини». Направените характеристики на бившия турски министър на външните работи Рашид паша и на неговия заместник Арифи паша са несдържано хвалебствени.

Стр. 469 — [СЛУШАЙТЕ! СЛУШАЙТЕ!], Цариград, 10 юния. — — «Независимост», г. IV, бр. 35, 15 юни 1874. Подпис: ×

Охридските вълнения, велеските безобразия... — за своеволията на турските власти в Охрид и Велес са съобщени подробности в «Независимост» (г. IV, бр. 33, 1. VI. 1874) в отдела «Български известия» — «В българското отделение на «Левант таймс...»

В 21-й брой на «Левант таймс» (г. VI, 1. VI. 1874) е поместено цитираното съобщение за Халил Шериф паша и княгиня Ниязла в отдела «Всякакви неща и новини».

Стр. 475 — [ЖАЛОСТНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА КОЛОНИСТИТЕ], Болград, 13 юлия. — «Независимост», г. IV, бр. 41, 27 юли 1874. Подпис: —!—

Картаген — робовладелчески град-държава в Северна Африка, основан от финикийски преселници в 825 г. пр. н. е. Разгромен от римския пълководец Сципион по време на Пуническите войни (146 г. пр. н. е.).

«Ще бъде някога си ден...» — стихове от «Илиада» на Омир.

Стр. 480 — [СТРАШЕН ЛИ СЪМ, ОВЧАРКО?], Цариград, 8 августа. — «Независимост», г. IV, бр. 44, 17 август 1874. Подпис: ×

Аз ви явих вече... — вж. предидущата дописка.

Стр. 483 — [ОЩЕ 100 000 ЧЕРКЕЗИ?], Цариград, 18 августа. — «Независимост», г. IV, бр. 45, 24 август 1874. Подпис: ×

...един българин, който служи в руската служба... — вероятно става дума за Р. Жинзифов и поконкретно за статията му «Две думи за българския вестник «Дунавски лебед» («День», бр. 8, 2. XII. 1861), разкритикувана остро от Каравелов (вж. т. VII, стр. 30—37 — «По повод славянския отдел на вестник «День»). Но цитираната фраза не е от статията на Жинзифов.

Стояновско образование — от Стоянов, В. Д.

...за юбилеят в Исландия... — в. «Напредък» (г. IX, бр. 5, 3. VIII. 1874) помества статия — «Юбилеят в Исландия».

...ние трябва да оплакваме българското отделение на «Левант таймс» — последният брой на «Левант таймс» — бр. 28, г. VI, излиза на 27. VII. 1874. След един месец «Източно време» започва своята първа годишнина (бр. 1 31. VIII. 1874).

...г. Сапунов I е успял да се увери, че до днешният ден Сърбия не е имала ни прибиен човек — има се предвид бележката, с която е придружена поместената във в. «Напредък» (г. IX, бр. 4, 27. VII. 1874) «трагедия» — «Падането на Цариград» от Светослав Сапунов (Миларов). В бележката е изразено снизходително отношение към сръбския език и литература, към «филологическите заслуги на Караджича и Даничича».

Прочетете с внимание белградската дописка на в. «Напредък»... — вж. дописката «Белград, 11 юлия» («Напредък», г. IX, бр. 6, 10. VIII. 1874), насочена срещу Блазнавац, срещу неговата политика и съмишленици. Последният пасаж на дописката съдържа хули и заплахи срещу Л. Каравелов, който «шпионувал» на сърбите.

...Трябва да напишете проект за поддържанието на турската империя. Така ли е, г. Сапунов? — Кравелов вероятно иронизира Св. Сапунов (Миларов), който поместил в бр. 2 и 4 (г. IX, 13 и 27. VII. 1874) на «Напредък» откъс от трагедията си «Падането на Цариград», в който било «открито» обидно отношение към турския султан и поради това «Напредък» бил спрян за около един месец.

Стр. 487 — [КОЙ НАГРАЖДАВА ЕВРОПА С ЧУМА?], София, 10 августа. — «Независимост», г. IV, бр. 45, 24 август 1874. [Без подпис]

Quo esse tandemque, лат. — да бъде най-после това нещо.

Sublime porte, фр. — Високата порта.

«А ларчик просто открывался», рус. — А работата била много проста. От Криловата басня «Ларчик» («Ковчеже»). Героят на баснята полага много безуспешни усилия да отвори майсторски направеното ковчеже. А то се отваряло съвсем просто и лесно.

Брюселските конгреси — през юли 1874 г. в Брюксел се провежда международен конгрес (вж. Политическите прегледи в т. IX на настоящето издание, с. 458, 469).

Казиченско дело — за изнасилването на г-жа де Петра Гюмпел (вж. подробности в дописката «София, 2 септемврия», «Независимост», г. IV, бр. 48, 14. IX. 1874).

Pira bien, qui rira le dernier, фр. — най-добре се смее този, който се смее последен.

Стр. 491 — [ГЕНОВИЧ СПРЯЛ И «НАПРЕДЪК»], Цариград, 7 септемврия. — «Независимост», г. IV, бр. 48, 14 септемврия 1874. Подпис: ×

«Напредок» се унищожи от правителството... — след излизането на бр. 4 на в. «Напредък» (г. IX, 27. VII. 1874) вестникът бил спрян, редакторът му Иван Найденов затворен за 17 дни, печатницата — разбита от полицията. Причина за това бил публикуваният откъс от драмата на Св. Миларов «Падането на Цариград», в който Мехмед II е наречен «сура ламя».

Владиката Доротей Скопски (Дорчо) и Консулът Н. Геров са копривщенци.

Стр. 494 — [НОВИ НЕЩАСТИЯ, НОВИ СТРАДАНИЯ...], Цариград, 18 септемврия. — «Независимост», г. IV, бр. 49, 21 септември 1874. Подпис: ×

Оние невинни жертви, които преди пет години бяха затворени за Ангеловата работа... — вероятно става дума за арестите, свързани с гибелта на Ангел Кънчев в 1872 г. Възможно е посочването «преди пет години» да е резултат на случайна грешка.

Стр. 503 — [ХАЛВАДЖИЯТ ЗА БОЗАДЖИЯТ], Никопол, 8 октомврия. — «Независимост», г. IV, бр. 52, 12 октомври 1874. Подпис: С

Русчушкото черковно приключение — вж. тук, с. 367, бел. към «Бой между католици и фанариоти».

* * *

Стр. 505 — [ПРИЧИНИТЕ, ЗАРАД КОИТО НАРОДИТЕ ТРЯБВА ДА ПРОЛИВАТ КРЪВТА СИ], Търново, 25 декември 1870. — «Либертатя», г. I, бр. 1, 7 януари 1871. Подпис: Ж. К.

...В сраженията при Седан — във Френско-пруската война френската армия е обкръжена и на 2 септември 1870 г. е подписана капитулация. Наполеон III заедно с многохилядна войска бил пленен.

През октомври 1870 г. А. Базен предава на Прусия крепостта Мец заедно със 170-хилядна армия.

Германците през 1813 година... — година на освобождаването на Германия от френско робство. В Прусия въстаналият народ принуждава Вилхелм III да започне война срещу Наполеон Бонапарт, претърпял поражение в похода си в Русия.

...гърците през 1828... — в 1821 г. избухва масово националноосвободително въстание в Гърция. Своята автономия страната получава в 1829 г. с Одринския мирен договор, с който завършва руско-турската война от 1828—1829 г.

Стр. 506 — [ТУРЦИЯ СЕ ЧУВСТВУВА СЛАБА], Цариград — «Либертатя», г. I, бр. 2, 13 януари 1871.

Конференцията — Лондонската конференция

* * *

Стр. 512 — [НИЕ НЕ ПОЗНАВАМЕ СВОЯ ДОМ, САМИТЕ СЕБЕ СИ], Белград, 16 ноемврия. — НБКМ-БИА, ф. 2, Л. Каравелов, а. е. 21, л. 1—6, л.(2 липсва.) [1876]. Подпис: Л. К.

Ръкопис на Каравелов на руски език. Сравнително чиста чернова с някои зачертавания, поправки и вмъкнати изрази на широкото бяло поле.

Текстът е публикуван от М. Димитров в «Публицистиката на Любен Каравелов» (т. I, 1957, с. 635), като в края са отбелязани

някои зачертавания и поправки, направени от Каравелов в ръкописа. Тук го поместваме в превод на български език.

През 1876 г. Каравелов участвува в преговорите на българската революционна емиграция със сръбското правителство за координиране на борбата срещу турския поробител, работи по организирането на български доброволчески части в Сръбско-турската война (юни—август 1876); в Букурещ и в Белград през 1876 г. Каравелов развива активна политическа дейност. Той оказва енергична и полезна помощ на руските дипломати и военни в Сърбия.

Не ни е известно какво е било предназначението на ръкописната дописка на Каравелов. Вероятно тези негови бележки, размисли, наблюдения са били суров материал за написване на статии и дописки.

Мъжеството на тиролците — Тирол, алпийска страна, австрийска провинция до Първата световна война.

Загубата на Ломбардия — област в Северна Италия. Била под властта на Франция и на Австрия (до 1859 г.). През 1848—1849 г. един от най-големите центрове на италианската революция, ратуващ за национално освобождение и обединение на Италия. След австро-френско-италианската война от 1859 г. влиза в състава на Сардиния, а после на Обединена Италия.

«Свещен съюз» — реакционен съюз между монарсите на Австрия, Прусия и Русия, сключен в Париж на 26 септември 1815 г. По-късно към него се присъединяват и други европейски монарси. В началото на 30-те години на XIX в. постепенно се разпада.

Нещастието в Зайчар — при гр. Зайчар Сърбия претърпява поражение във войната.

хонведи — унгарска дума — защитник на отечеството. През средновековието така се нарича унгарската пехота; по време на революцията от 1848 г. — новоформираната национална армия, а от 1848 г. — унгарска войска, предназначена за вътрешна отбрана и за засилване на постоянната армия.

женевски руснак — в писмото на т. нар. от Каравелов женевски руснак — руски емигрант в Женева, са отразени различията във възгледите на славянофилите и западниците. Каравелов изразява критичното си отношение към проявите на космополитизъм, към възгледите, които подценяват или отричат значението на националноосвободителните борби и особено проявите на славянск солидарност.

През 1853 г. избухва Кримската война.

* * *

ИЗВЕСТИЯ ИЗ БЪЛГАРИЯ

(БЪЛГАРСКИ ИЗВЕСТИЯ)

Стр. 527 — ИЗ РУСЕ ПИШАТ ВЪВ В. «ПРАВО»... — «Свобода», г. I, бр. 1, 7 ноември 1869.

Цитатът е преведен изцяло и точно (вж. «Право», г. IV, бр. 35, 25. X. 1869 — «Русе, 19 8-врия 1869»).

Τῶν Χρυσοστόμων τῶν Θεολόγων, гр. — на златоустите и на богословите.

Стр. 528 — В «ДУНАВСКА ЗОРА» ПИШАТ... — «Свобода», г. I, бр. 2, 12 ноември 1869.

Съобщението е взето от отдела «Вънкашни новини» на «Дунавска зора» (г. II, бр. 47, 8. XI. 1869).

Стр. 528 — ИЗ КУКУШ ПИШАТ В «МАКЕДОНИЯ»... — «Свобода», г. I, бр. 3, 19 ноември 1869.

Вж. дописката «Кукуш, 26 октомвр. 1869» — «Македония», г. III, бр. 50, 1. XI. 1869.

Стр. 529 — В «МАКЕДОНИЯ» ПИШАТ... — «Свобода», г. I, бр. 5, 3 декември 1869.

Вж. «Македония», г. IV, бр. 2, 18. XI. 1869.

Приключението в 1862 г. — четата на Хаджи Ставри излиза от Търново на 15. VI. 1862. В нея участвуват Стоян Атанасов и Велико Григоров от Русе. Имената на двамата (вече заточеници) фигурират в списъка на лицата, изпратили молба до Хр. Тъпчилещов и българската община в Цариград (от 10. V. 1867), да се застъпят за тях.

Стр. 529 — ПИШАТ В «МАКЕДОНИЯ»... — «Свобода», г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

Вж. «Неготино (село в Тиквешко)» — «Македония», г. IV, бр. 23, 7. II. 1870.

Стр. 529 — В «ПРАВО» ПИШАТ... — «Свобода», г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

Съобщението е съкратено, взето е от отдела «Разни новини» («Право», г. IV, бр. 49, 31. I. 1870).

Стр. 532 — ПИШАТ В «ПРАВО» ИЗ СОЛУН. . . — «Свобода», г. I, бр. 19, 12 март 1870.

Леко стилизиран и съкратен цитат от рубриката «Разни новини» на «Право», г. IV, бр. 52, 21. II. 1870.

Стр. 533 — В «МАКЕДОНИЯ» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. I, бр. 29, 2 юни 1870.

Некрологът е поместен в «Македония», г. IV, бр. 52, 23. V. 1870.

Стр. 534 — В «ТУРЦИЯ» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. I, бр. 30, 10 юни 1870.

Вж. «Турция» (г. VI, бр. 15, 30. V. 1870) — бележка в отдела «Сякакви неща и новини».

А нашите българи му подават адреси. . . — става дума за благодарствените адреси от българските общини в Браила, в Болград, от Книжовното дружество до султана и Али паша по повод решаването на черковния въпрос (вж. «Отечество», г. I, бр. 37, 17. IV. 1870 и бр. 38, 24. IV. 1870).

Стр. 534 — ПИШАТ ИЗ ЦАРИГРАД. . . — «Свобода», г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

Редактор на «Отечество» е П. Кисимов.

Стр. 534 — ИЗ ВЕЛЕС ПИШАТ. . . — «Свобода», г. I, бр. 45, 7 октомври 1870.

Авторът цитира дописката «Велес», поместена в «Македония», г. IV, бр. 85, 29. IX. 1870, подписана «Един за всичките Велешанин».

Стр. 535 — В СЪЩИЯТ ВЕСТНИК ПИШАТ. . . — «Свобода», г. I, бр. 45, 7 октомври 1870.

Вж. дописката «Булгар-кюю» («Македония», г. IV, бр. 85, 29. IX. 1870).

Стр. 535 — В «ТУРЦИЯ» Е НАПЕЧАТАНА. . . — «Свобода», г. I, бр. 52, 10 декември 1870.

Статията «Причините на сиромашията на нашето отечество» е публикувана във в. «Турция», г. VI. бр. 33, 35, 41, 42 от 3 и 17. X., 28. XI. и 5. XII. 1870.

Стр. 537 — ИЗ БИТОЛЯ ПИШАТ. . . — «Свобода», г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

Вж. дописката «Битоля, 14-ий Коложег 1871», поместена в «Право», г. V, бр. 49, 1. II. 1871.

Стр. 538 — В «ТУРЦИЯ» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. II, бр. 12, 20 март 1871.

Цитатът е от «Редовна притурка на «Турция», бр. 4, 16. III. 1871 г. Предаден е точно, с лека стилова редакция тук-там.

Стр. 538 — В «ТУРЦИЯ» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. II, бр. 12, 20 март 1871.

Цитатът е от «Редовна притурка на «Турция», бр. 4, 16. III. 1871 г. леко редактиран стилно, предаден изцяло.

Стр. 539 — ПОЛУЧИХМЕ ТИЯ ДНИ. . . — «Свобода», г. II, бр. 13, 27 март 1871.

«На реках Вавилонских» — вж. тук, с. 695, бел. към «Безполезни препирни».

Стр. 544 — ИЗ ЦАРИГРАД НИ ПИШАТ. . . — «Свобода», г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

Стр. 548 — В «МАКЕДОНИЯ» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

Съобщението от «Македония» е предадено точно (вж. «Македония», г. VI, бр. 12, 13 VI. 1872).

Стр. 549 — ИЗ ПЛОВДИВ НИ ПИШАТ. . . — «Свобода», г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

1867 година — вж. тук, с. 694, бел. към «Чиновници».

Стр. 550 — «МАКЕДОНИЯ» Е ОТКРИЛА ПРОТИВ Х. ИВАНЧА. . . — «Свобода», г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

Вероятно става дума за статията «Нападенията», поместена от П. Славейков в «Македония», г. VI, бр. 18, 25 юли 1872.

Стр. 551 — В СЪЩИЯТ ВЕСТНИК [«ПРАВО»] ЯВЛЯВАТ. . . — «Свобода», г. III, бр. 8, 19 август 1872.

Приведеното известие е поместено в «Право», г. VII, бр. 23, 14. VIII. 1872.

Стр. 552 — В «ПРАВО» ПИШАТ. . . — «Свобода», г. III, бр. 10, 2 септември 1872.

Цитираното съобщение е предадено точно (вж. «Право», г. VII, бр. 24, 21. VIII. 1872).

Стр. 554 — В «ТУРЦИЯ» ПИШАТ... — «Свобода», г. III, бр. 17, 21 октомври 1872.

Съобщението е от рубриката «Сякакви неща и новини» на «Редовна притурка на в. «Турция», г. VIII, бр. 35, 17 октомври 1872.

Стр. 554 — В «ПРАВО» ПИШАТ... — «Свобода», г. III, бр. 20, 11 ноември 1872.

Вж. дописката «Куманово 1872, 7-врий—20-ий» — «Право», г. VII, бр. 24, 30. X. 1872.

Стр. 557 — В «ПРАВО» Е ПОМЕСТЕНА... — «Независимост», г. III, бр. 32, 26 април 1873.

Вж. «Право», г. VIII, бр. 6, 21. IV. 1873. Цитатът е малко съкратен и леко редактиран.

Стр. 557 — ИЗ ШУМЕН НИ ЯВЛЯВАТ... — «Независимост», г. III, бр. 34, 12 май 1873.

Писмото из Русчук е поместено в «Право», г. VIII, бр. 8, 4. V. 1873. Дописката е озаглавена «Шумен» в. («Независимост» — вероятно печатна грешка — Русчук вместо Шумен).

Стр. 560 — ИЗ ЦАРИГРАД НИ ПИШАТ... — «Независимост», г. III, бр. 38, 9 юни 1873.

Посочените българи, заточени в Мала Азия, са участници в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Пленени при разгрома ѝ през лятото на 1868 г., те са изпратени на заточение в Диарбекир. На 20. X. 1873 г. те изпращат писмо до българските емигранти в Румъния и ги молят за подкрепа.

Стр. 560 — ИЗ ПЛОВДИВ НИ ЯВЛЯВАТ... — «Независимост», г. III, бр. 41, 30 юни 1873.

Нашият велики мъченик е сигурно Васил Левски.

Стр. 562 — В «ПРАВО» ЯВЛЯВАТ... — «Независимост», г. III, бр. 50, 1 септември 1873.

Вж. дописката «Солун, 7 августа 1873», поместена в Притурка на «Право», г. VIII, бр. 23, 20. VIII. 1873.

Стр. 563 — ВЪВ В. «ПРАВО» ПИШАТ ИЗ ОДЕСА... — «Независимост», г. III, бр. 52, 15 септември 1873.

Вж. дописката «Одеса, 1 септемвр. 1873» в «Право», г. VIII, бр. 26, 7. IX. 1873.

Стр. 564 — ИЗ ЦАРИГРАД ЯВЛЯВАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 3, 3 ноември 1873.

Мнението на нашият цариградски дописник — става дума за дописката «Цариград, 26 октомврия», публикувана в същия брой на вестника.

Стр. 564 — УРААА! «ПРАВО» СЕ СЪГЛАСЯВА... — «Независимост», г. IV, бр. 5, 17 ноември 1873.

В притурка на «Право» (бр. 34, 5. XI. 1873) — дописката от Неврокоп е озаглавена «Изгубеното емирнаме».

Иван Никифорович — герой от Гоголевата творба «Повест за това как Иван Иванович се скара с Иван Никифорович».

Стр. 566 — В СЪЩИЯТ ВЕСТНИК [«ПРАВО»] ПИШАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 13, 12 януари 1874.

Вж. дописката «Сер. — Други онеправдания» — «Право», г. VIII, бр. 41, 20. XII. 1873.

Стр. 566 — БЪЛГАРСКОТО ОТДЕЛЕНИЕ НА «ЛЕВАНТ ТАЙМС»... — «Независимост», г. IV, бр. 15, 27 януари 1874.

Използувано е кратко съобщение от рубриката «Сякакви неща и новини» в «Левант таймс» (Източно време), г. VI, бр. 1, 12. I. 1874.

В същия брой на вестника е поместена посочената дописка от Серес («Серес, 24 декемврия»).

Стр. 569 — ИЗ ГАБРОВО НИ ПИШАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 21, 9 март 1874.

Гьопцата — Гьопса, Гьопца — река Стрема заедно с долината ѝ.

Хер бир шей олур, салт «комета» ичин олдуктан сонра о олмаз. Ясактър. Бен язаджанм Русчуа, тур. — Всичко бива, само след като е станал за «комета», това не бива. Аз ще пиша в Русчук.

Стр. 570 — В БЪЛГАРСКОТО ОТДЕЛЕНИЕ НА «ЛЕВАНТ ТАЙМС»... — «Независимост, г. IV, бр. 24, 30 март 1874.

Използувани са сведения от дописката «Прилеп, 13 февруария» «The Levant Times» («Източно време»), г. VI, бр. 8, 2. III. 1874.

Стр. 570 — БЪЛГАРСКОТО ОТДЕЛЕНИЕ НА «ЛЕВАНТ ТАЙМС»... — «Независимост», г. IV, бр. 26, 12 април 1874.

Съобщението е взето от рубриката «Сякакви неща и новини» на «Левант таймс («Източно време»), г. VI, бр. 12, 30. III. 1874.

Стр. 574 — «НАПРЕДОК» ГОВОРИ... — «Независимост», г. IV, бр. 41, 27 юли 1874.

Използуваното съобщение е публикувано в «Напредък», г. IX, бр. 2, 13. VII. 1874.

Стр. 575 — В СЪЩИЯТ ВЕСТНИК ЯВЛЯВАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 41, 27 юли 1874.

Съобщението е поместено в «Напредък», г. IX, бр. 2, 13. VII. 1874.

Стр. 575 — В «НАПРЕДОК» ПИШАТ ИЗ МАКЕДОНИЯ... — «Независимост», г. IV, бр. 42, 3 август 1874.

Вж. «Дописки и новини из Българско» — «Напредък», г. IX, бр. 3, 27. VII. 1874.

Стр. 578 — В СЪЩИЯТ ВЕСТНИК [«ИЗТОЧНО ВРЕМЕ»] ПИШАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 50, 28 септември 1874.

Цитираното съобщение е от рубриката «Сякакви неща и новини» на «Източно време», г. I, бр. 32, 21. IX. 1874.

Стр. 578 — В «НАПРЕДЪК» ПИШАТ... — «Независимост», г. IV, бр. 50, 28 септември 1874.

Използувана е кратка дописка в «Напредък», г. IX, бр. 8, 21. IX. 1874, озаглавена «Костур — Гръцки хубости».

НАЙ-НОВИ ИЗВЕСТИЯ

Стр. 587 — В СЪЩИТЕ ВЕСТНИЦИ ПИШАТ... — «Свобода», г. II, бр. 15, 10 април 1871.

Орлеанските приятели — орлеанисти — монархически групировки във Франция; реакционна политическа партия.

Стр. 589 — ПАК ИКОНОМИЯ — «Свобода», г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

Вж. «Турция», г. VI, бр. 44, 18. XII. 1871 — съобщение в рубриката «Сякакви неща и новини».

Стр. 590 — В «МАКЕДОНИЯ» ПИШАТ... — «Свобода», г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

Цитирано е изцяло кратко съобщение от рубриката «Дописки» на «Македония» («Македония», г. V, бр. 52, 28. XII. 1871).

Стр. 591 — В «ПРАВО» ЯВЛЯВАТ... — «Свобода», г. II, бр. 40, 18 март 1872.

Цитираното съобщение е поместено в «Право», г. VI, бр. 52, 6. III. 1872, с наслов «Официално съобщение».

Стр. 592 — В «ДУНАВ» ПИШАТ... — «Свобода», г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

Цитираното съобщение е поместено в «Дунав», г. VIII, бр. 688, 28. VI. 1872 към рубриката «Общи работи».

Стр. 592 — АВСТРО-МАДЖАРСКОТО ПРАВИТЕЛСТВО... — «Свобода», г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

...Наближава 1848 година... — назряват революционни събития, както в 1848 — година на революционен подем в цяла Европа. През 1848 г. избухва революция в Унгария.

Стр. 596 — ИЗ СТАТИСТИКАТА НА ОТО ХЮБНЕРА... — «Независимост», г. III, бр. 40, 23 юни 1873.

Аслъ варсе, чок ялан!, тур. — Ако има много, лъжа е.

Стр. 596 — ВЕСТНИК «ПРАВО» ГОВОРИ... — «Независимост», г. III, бр. 48, 18 август 1873.

Гл. «Право», № 21 — съобщението за спирането на посочените вестници е публикувано в рубриката «Разни новини» («Право», г. VIII, бр. 21, 3. VIII. 1873). Каравелов погрешно пише, че е спрян «Левант таймс» — в «Право» е съобщено за спиране на «Левант хералд» за два месеца.

Стр. 598 — В БЪЛГАРСКОТО ОТДЕЛЕНИЕ НА «ЛЕВАНТ ТАЙМС». . . — «Независимост», г. IV, бр. 34, 8 юни 1874.

Съобщението е поместено в отдела «Сякакви неща и новини» на «The Levant Times», г. VI, бр. 20, 25. V. 1874.

ОТГОВОРИ ОТ РЕДАКЦИЯТА

(ОТ РЕДАКЦИЯТА)

Стр. 601 — Г-НУ П. В ОДЕСА — «Свобода», г. I, бр. 10, 8 януари 1870.

Кореспонденцията... във II брой... — вж. тук, с. 126 — «Българите чакат учители».

Стр. 601 — Г-НУ РЕДАКТОРУ НА В. «ОТЕЧЕСТВО» В БУКУРЕЩ — «Свобода», г. I, бр. 14, 5 февруари 1870.

...дописка от Браила... в 26 брой (г. I, 23 януари 1870) на «Отечество» е поместено писмо-дописка с обръщение «Господине редакторе на «Отечество», от «Една българка от Браила, К.». Към писмото авторката прилага свое стихотворение на румънски език, озаглавено «Желанието ми».

«Народната ни политика и турските шпиони» в 27 брой на «Отечество» — дълга статия, без подпис, поместена в бр. 27 (г. I, 30. I. 1870).

Стр. 602 — Г-НЕ РЕДАКТОРЕ НА «ОТЕЧЕСТВОТО»! — «Свобода», г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

В 28 брой на в. «Отечество» из Гюргево е поместена дописка-писмо «Гюргево, 3 февруар.», подписана «Някои спомоществователи на Гюргевското училище» (г. I, бр. 28, 6. II. 1870). Авторите се обръщат към редактора на «Отечество» с молба да помести писмото им до редактора на в. «Свобода», в което възразяват на Уводната статия, публикувана в бр. 13 на «Свобода» (вж. настоящото издание, т. VII, с. 136).

Стр. 602 — ДО ПОЧТЕНИТЕ ГЮРГЕВСКИ ГРАЖДАНИ. . . — «Свобода», г. I, бр. 17, 26 февруари 1870.

Писмото в «Отечество» (из Гюргево) — вж. предишната бележка.

Стр. 603 — ДО РЕДАКТОРИТЕ НА «ДУНАВ» — «Свобода», г. I, бр. 18, 5 март 1870.

...вашата последна полемика против «Свобода»... — в. «Дунав» (г. V, бр. 454, 25. II. 1870) помества на уводно място полемична статия срещу в. «Свобода».

Стр. 604 — Г-НУ В. ИКОНОМОВУ — «Свобода», г. I, бр. 21, 27 март 1870.

в бр. 19 на в. «Свобода» е отпечатано известие за отпразнуването «на Освобождението на българската черкова изпод фанариотското иго» от букурещките българи. В българската църква била отслужена литургия и младият българин В. Икономов произнесъл слово, което е публикувано във вестника (г. I, бр. 19, 12. III. 1870).

Стр. 605 — ДО Г-НА КОРЕСПОНДЕНТА НА В. «ОТЕЧЕСТВО» ИЗ БЕЛГРАД — «Свобода», г. I, бр. 23, 10 април 1870.

Дописката, за която става дума, е от «Болград, 22 марта», подписана с три звездички (* * *) и е поместена в бр. 36 на «Отечество» (г. I, 7. IV. 1870). Изпълнена е с груби, несдържани нападки и обвинения срещу Каравелов.

Стр. 606 — ДО СИЧКИЯТ БЪЛГАРСКИ НАРОД — «Свобода», г. I, бр. 27, 14 май 1870.

Х. Димитър... споделял техните идеи...— авторът има предвид статията «Млада България», поместена в «Отечество», г. I, бр. 40, 8. V. 1870.

Стр. 607 — ГОСПОДА КРАЙОВСКИ БЪЛГАРИ! — «Свобода», г. I, бр. 28, 24 май 1870.

В «Свобода», г. I, бр. 27 от 14. V. 1870 г. е поместен «Протест» — писмо до редактора от «Крайово, 1870, майя 7», с означение в края «Следуват 39 подписи». Авторите на писмото протестират срещу «лъжеродолюбивите изявления и наставления на в. «Отечество», възмущават се от нападките на «Отечество» срещу Л. Каравелов и в. «Свобода» (вж. «Как безчестят народа ни!» — «Отечество», г. II, бр. 37, 17. IV. 1870», «Български работи» — «Отечество», г. II, бр. 39, 1. V. 1870).

Стр. 608 — ЕДИН ГОСПОДИН ПИШЕШЕ В «ОТЕЧЕСТВО» — «Свобода», г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

В 45 брой на «Отечество»... — става дума за допис-

ката «Гюргево, 4 майя 1870 г.» (вж. «Отечество», г. I, бр. 45, 22. VI. 1870). Тя съдържа писмо до редактора на «Свобода», подписана е «Един спомоществов. на бълг. училище». Авторът хули редактора на «Свобода» и споменава неговия дописник от Галац. Дописката «Галац, 30 марта», подписана «В. А. П.», поместена в «Свобода», г. I, бр. 25, 30. IV. 1870, е придружена със следната редакционна бележка: «Дописката, която беше поместена във в. «Отечество», не е писана от училищното настоятелство, но от някои си интриганти. Р.» (Вж. също тук бел. към «Г-не редакторе на «Отечеството», с. 718).

Стр. 608 — ДО ИЗДАТЕЛИТЕ НА «ОТЕЧЕСТВО» — «Свобода», г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

В «Отечество» (г. I, бр. 45, 22. VI. 1870) в дописка «Гюргево, 17 юния» четем: «Каравелов пита за шпионите, а кога как дойде в града ни ходи да шушне по кюшетата с такива лица, които сякои тука явно и вярва да вършат този кировит и гнуснав занаят.»

Стр. 608 — ГОСПОДИНУ СТЕФАНУ ИЛИЕВУ В БРАИЛА — «Свобода», г. I, бр. 34, 15 юли 1870.

Вие явявате във в. «Дунавска зора» — в «Дунавска зора» (г. III, бр. 2, 18. VI. 1870) е поместено кратко писмо до редактора, подписано «Стефан Илиев, шумненец, един от доброволните браилски актьори», с означение «Браила, 17 юния 1870». Ст. Илиев съобщава, че дописките в 9 и 13 брой на «Турция» са написани от него, а В. Друмев ги е прегледал и поправил. В. Д. Стоянов «няма ни най-малка намеса». Следователно написаното в бр. 30 на «Свобода» е «най-безсъвестна лъжа и клевета». В бр. 30 на «Свобода» (г. I, 10. VI. 1870), в «Известия из България» Каравелов съобщава: «Из Цариград ни пишат: «Дописките из Браила... в «Турция»... са измайсторисани от г. Василия Стоянова...»

Стр. 610 — ДО ГЮРГЕВСКИТЕ НАСТОЯТЕЛИ НА ГЮРГЕВСКОТО УЧИЛИЩЕ — «Свобода», г. I, бр. 38, 15 август 1870.

Кореспондентът от Гюргево на в. «Отечество», отново помества кратка дописка (вж. «Отечество», г. I, бр. 50, 1. VIII. 1870), в която между другото се обръща към Каравелов с думите: «Нямате право да искате да ви кажа името си.» Дописката е от «Гюргево, 18 юлия 1870» и е подписана «Един от учил. спомощници».

Крилов говори — става дума за Криловата басня «Щука и кот».

Стр. 611 — Г-НУ В. С. В БРАИЛА — «Свобода», г. I, бр. 41, 7 септември 1870.

В. С. е очевидно Васил Стоянов. Авторът отново намеква за благодарствената телеграма, изпратена от Книжовното дружество до турското правителство по повод издаването на фермана за решаването на черковния въпрос.

Стр. 612 — Г-НУ Ф. В БОЛГРАД. — «Свобода», г. I, бр. 44, 30 септември 1870.

Господин С. е Васил Стоянов (вж. тук, бел. към «Г-ну Стефану Илиеву в Браила», с. 720; също предишната бележка).

Стр. 613 — Г-НУ Н. В РУСЧУК. — «Свобода», г. I, бр. 52, 10 декември 1870.

Русчушката дописка... в 50 брой на «Свобода» — дописката «Русчук. 14 ноемврия» («Свобода», г. I, бр. 50, 18. XI. 1870), в която между другото четем, че «нови вестникари» в Русчук са «пан Мушински (поляк), Петър Живков, по-напред книгопродавец, а сега живее във Влашко като емигрантин». «Тези господиновци» били свързани с Али паша чрез шпионина Шнайдер.

Стр. 614 — Г-НУ Н. Н. В РУСЧУК. — «Свобода», г. I, бр. 52, 10 декември 1870.

Прочетете забележката от редакцията — става дума за редакционната бележка към статията «Една нова шпионска интрига», поместена в «Свобода», г. I, бр. 51, 2. XII. 1870, с означение в края: «Букурещ, 1870, 20 ноемврия. Следуват шест подписа». Авторите на тази статия горещо защищават Георги Живков, тъй като смятат, че стрелите, насочени срещу Петър Живков (в дописката «Русчук, 14 ноемврия» в бр. 50 на «Свобода») са отправени всъщност към Георги (Жоржо) Живков. Автор на тази дописка според тях е «павликянецът Мариан или някое негово недомислено мекере». Мариан Кличан «бил храненик на известният... Кличан, дясното крило на Акиф паша...»

Редакционната бележка под линия към цитираната статия гласи: «Направлението на нашият вестник ѐ такова, каквото читателите ни са видели по съдържанието му че е, следователно страниците му са отворени за сякого, който желае да открие какви и да е тайни пречки, които се употребляват за народното зло. Който е нападнат неправедно, той трябва да оправдае себе си и да докаже противното, и ние сякога сме готови да защитиме правият и да преследуваме кривият. Но в Русчушката дописка се говори не за Георгия Живкова, когото ние познаваме, но за Петра Живкова

когото ние не знаеме. Освен това редакцията не отговаря за такава една дописка, под която авторът ѝ се подписва ако не с пълно име, а само със знак? Ще кажеме още, че гореказаната дописка не е пратена нам от Кличана, но от друго лице, следователно редакцията не отговаря и за тая статия, която поместваме и сега и под която са се подписали шест души. Тряба тука да явиме и това,че редакцията моли своите кореспонденти да описват само истински работи и че техните кореспонденции ще да се съкращават и преправят, ако редакцията намери това за нужно. Ние не живееме в Русчук,следователно не можеме зная кой е Петър Живков и кой е Живко Петров. —Р.»

За «дописката в 50 брой на «Свобода» вж. предишната бележка.

Стр. 614 — Г-НУ «ЛУД БЪЛГАРИН ВЪВ ВИЕНА» — «Свобода», г. II, бр. 6, 6 февруари 1871.

...нашият уводен член ... поместен в истият брой — [Всеки миролюбив път, освен ножът и топорът, е смешен и отвратителен], Букурещ, 5 февруария — вж. настоящото издание, т. VII, с. 274.

Стр. 614 — Г-НУ В. Л-МУ В БЪЛГАРИЯ. — «Свобода», г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

В. Л-му е Васил Левски.

Стр. 614 — ДО РЕДАКЦИЯТА НА «ОТЕЧЕСТВО»... — «Свобода», г. II, бр. 7, 13 февруари 1871.

Помните ли нашите думи... — такива мисли са развити например в дописката «Букурещ, 5 декемврия», поместена в «Свобода», г. I, бр. 52, 10. XII. 1870.

Забележката, за която става дума, е поместена в рубриката «Различни» на «Отечество» (г. II, бр. 76, 12 февруари 1871). Цитатът е предаден точно.

Стр. 616 — ДО «МАДЖАРСКА РЕФОРМА» — «Свобода», г. II, бр. 10, 6 март 1871.

Гогол описва — авторът използува Гоголевия портрет на Собакевич от «Мъртви души».

Стр. 618 — ДО РЕДАКЦИЯТА НА «ЈЕДИНСТВО» — «Свобода», г. II, бр. 11, 13 март 1871.

В брой 7 на «Свобода»... — цитатът е от бележката «До редакцията на «Отечество» — вж. тук, с. 614.

Стр. 619 — Г-НУ Л. Т. В ГРАЦ. — «Свобода», г. II, бр. 14, 3 април 1871.

Карловачки събори — през 1865 г. в Карловац е свикан събор под председателството на С. Маширевич; съборът утвърдил проект за новото устройство на Карловацката митрополия.

Стр. 621 — Г-НУ П. В. ? — «Свобода», г. II, бр. 15, 10 април 1871.

Хорошего понемножко, рус. — от хубавото — по мъничко.

Стр. 622 — Г-НУ В. Л-ИЙ В БЪЛГАРИЯ. — «Свобода», г. II, бр. 20, 31 октомври 1871.

В. Л-ий — Васил Левски.

Левски реагира остро на тази Каравелова бележка и обвинява председателя на БРЦК, че като не спазва правилата на конспирацията, излага на опасност и него, и революционната организация. (Вж. писмото на Левски до Данаил Попов от 28. XII. 1871.)

Стр. 623 — Г-НУ П. В ОДЕСА. — «Свобода», г. II, бр. 29, 1 януари 1871.

В 28 брой ние ви явихме... — вж. фейлетона от рубриката «Знаеш ли ти кои сме?» («Свобода», г. I, бр. 28, 25. XII. 1871) — т. V на настоящото издание, с. 46 («У нас всичко върви наопъки»).

Стр. 626 — Г-НУ С. В БРАИЛА. — «Свобода», г. II, бр. 45, 22 април 1872.

«Ние сме си ние» — вж. т. V на настоящото издание, с. 71.

Стр. 627 — Г-НУ ? В БОЛГРАД. — «Свобода», г. II, бр. 48, 10 май 1872.

Нашият болградски дописник — сведения за положението в Болград са публикувани неведнъж в «Свобода» (вж. съобщенията в «Български известия» — «Из Болград се оплакват...», «Из същия град ни пишат...» — «Свобода», г. II, бр. 44, 15. IV. 1872, също дописката «Болград, 6 януария» — «Свобода», г. II, бр. 31, 15. II. 1872).

...кой земà кожите от крадените крави — в Болград стават различни злоупотреби, в които са замесени и болградските управници, и конкретно «болградският примар Антон

Парушов». Тези афери са обект на сатирично разобличение във фейлетонната поредица «Знаеш ли ти кои сме?» (вж. например в настоящото издание, т. V, с. 64 — «Всичко това било само един сън»).

Стр. 628 — Г-НУ П. СЛАВЕЙКОВУ В ЦАРИГРАД. — «Свобода», г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

. . . дописка из Крайова — в Послепис към дописка «От Крайова» («Македония», г. VI, бр. 17 от 18 юли 1872) четем: «П. П. Слушам по някой път едни родолюбиви българи подаряват по някой вестник. . . Ако се случи да подари някой да се прати по Крайова на кафенето по г-на Димитра, защо е нужно да има един вестник, защо няма ни един. А тука са сичките македонци българи. . . Тия са прости, ала имат добра работа — дърводелци, градят къщи све, како и немците, без книжевна наука. . . Трябва со подароци да се подкрепят, защо са убиени много от фанариотите. . . И.А.»

Славейков откликва и пише веднага след цитирания послепис: «Като е толкоз нужно, редакцията на «Македония» подарява едно годишно течение от листът си на овие добри, но прости и страдали во чужбина българи, които и поздравлява.»

Стр. 630 — Г-НУ Н. В БЪЛГАРИЯ. — «Свобода», г. III, бр. 14, 30 септември 1872.

Гледай «Училище», брой 17 (г. II, 24. IX. 1872) — в тази книжка на сп. «Училище» е поместено стихотворението «Чорбаджия» от П. Семерджиев, с означение «Загреб, 4 август 1871».

Стр. 633 — Г-НУ ГЕНОВИЧ ЕФЕНДИ В ЦАРИГРАД. — «Независимост», г. III, бр. 28, 31 март 1873.

Прочетохме вашите мъдрословия... — в бр. 6 на в. «Турция» (г. IX, 24 март 1873) на уводно място е поместена статията «Миролюбието у българите», насочена срещу Каравелов и революционното движение. Според автора запазването на българската народност «се намира в братский поминък. . . с турский народ».

Гледай в. «Турция», брой 6, дописката из Пловдив — дописката е «Пловдив, 10 марта» към рубриката «Новини от областите» («Турция», г. IX, бр. 6, 24 март 1873).

Стр. 636 — Г-НУ И. НАЙДЕНОВУ В ЦАРИГРАД. — «Свобода», г. III, бр. 51, 8 септември 1873.

. . . в притурката на 24 брой — посочената статия е поместена в «Притурка на «Право» от 27 август 1873 (към «Право», г. VIII, бр. 24, 25 август 1873). Под статията е отбелязано: «Курие д'Ориан».

Стр. 637 — Г-НУ ШУТОШУ В ЦАРИГРАД. — «Свобода», г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873.

Своята телешка забележка — вероятно става дума за кратката хумористична «бележка», публикувана в «Шутош», г. I, бр. 3, 10 ноември 1873: «Велико и похвално дело се извърши от един наш велик и славен патриот! Намерва една серсем патка, шашардисана в мъглата и незнающа накъде да върви, та я приканва в народното блато. — Господ да му е на помощ за по-велики услуги.»

Стр. 639 — СЛОВЕСНЕЙШЕМУ ПОПУ ЦЕРКВЫ БОЛГАРСКЪЙ. — «Свобода», г. IV, бр. 26, 13 април 1874.

Прочетохме... у... «Востокѣ»... — във в. «Восток» (г. II, бр. 9, 31. III. 1874) е поместена бележка, озаглавена «Припослано», с означение «Букурещ, 10 марта 1874» и подпис «х. Герасим — свещ. от Българската черкова». Авторът протестира срещу поместеното в «Независимост» (бр. 18, 16. II. 1874 — «лист IV, страна II, колона I») «безименно писмо», за което долуподписаний. . . нищо не знае за него». В края на писмото букурещкият поп Герасим твърди, че ако «би имал нещо, чрез други китайски вестник», би го публикувал, а не във вестник, «който е един родогазител, укорител и гнуснав в. «Независимост».

* * *

Стр. 647 — НАШИТЕ ЕПИСКОПИ. . . — «Свобода», г. II, бр. 34, 5 февруари 1872.

Нашите епископи са върнати — Панарет Пловдивски, Иларион Ловчански и Иларион Макариополски — българските епископи, заточени на 21. I. 1872 и бързо освободени.

* * *

Стр. 652 — ФРАНЦУЗКИЯТ ВЕСТНИК «La Verité» ПИШЕ. — «Либертатя», г. II, бр. 14, 11 април 1871.

Комуната — Парижката комуна (Париж, 18 март — 28 май 1871) — първата пролетарска революция и първата работническа власт.

Бонапартисти, орлеанци или легитимисти — реакционни, монархически групировки във Франция. Бонапартисти — привърженици на възстановената династия на Бонапартите. Орлеанци — от името на крал Луи Филип Орлеански. Лигитимисти — привърженици на Бурбоните. През 70-те години партията на легитимистите се слива с партията на орлеанците.

На 4 септември 1870 г. Франция е провъзгласена за република.

Стр. 652 — БЪЛГАРСКОТО ТЕАТРАЛНО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ. . . — «Либертатя», г. II, бр. 15, 17 април 1871.

«Възкачването на Крум на престола» — «Възцаряването на Крума Страшний. Драма историческа в три действия с пролог от Д. Войникова. Представена за пръв път в Букурещкий театър на 11 априлия 1871».

* * *

Стр. 657 — Г-НУ Я. В ГАЛАЦ. — «Знание», г. I, бр. 1, 15 януари 1875.

«Дружеството» — «Дружество за разпространение на полезни знания», основано в 1875 г. в Букурещ, по инициатива на Любен Каравелов. Негов орган е сп. «Знание».

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ ЗА ЛИЦА, ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ, ЗАГЛАВИЯ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯ, ДРУЖЕСТВА И ДР.

А

Абаджиев, Велко, учител — 326
Абдул Азис (1830—1876) — турски султан от 1861 до 1876 — 27, 43, 44, 51, 65, 70, 72, 124, 223, 226, 235, 247, 349, 443, 444, 542, 555, 585
Абдул Меджид (1823—1861) — турски султан — 442
Абдул Рахман паша — управител на Дунавската област — 393, 394, 455, 567
Абдул Хамид паша — 265—267
Аверкий, дядо — български духовник; бил врачански митрополит — 400, 458, 567, 639
Авксентий Велешки (1798—1865) — деец на черковно-националната борба — 305, 604, 696
Авраам (библ.) — 415
Агопян, Саркиз — 351
Адам (библ.) — 195, 482
Адрес на БТЦК — вж. Мемоар на БТЦК
[Адресът на българския таен комитет]. Букурещ, 1 (13) май — 33, 663, 677
Адриан, Публий Елий (76—138) — римски император — 64,
Азис — вж. Абдул Азис
Азис паша — 232, 533
Айленбург, граф — 584
Акиф халваджи — Акиф паша — управител на Дунавската област (1869—1878) — 121, 122, 159, 162, 191, 197, 201, 202, 222, 223, 497, 533, 535, 583, 603, 606, 611, 613, 721
[«Ако не намерите турци свидетели. . .»]. Никопол, 9 априлия — 362, 699
[Ако падне небето. . .] Из Македония, 28 февруария — 229
[Ако си патриотин, ела и работи!] Одеса, 20 октомврия — 323, 698
[Аксаков, Иван Сергеевич (1823—1886) — 681

Аксаков, Константин Сергеевич (1817—1860) — руски писател, славянофил — 30
«А ларчик просто открывался», басня от И. А. Крилов — 487, 708
«Алгем[айне] цайт[унг]» — вж. Аугсбургски вестник
Алеко бей — вж. Богориди, Александър
Алекс — 202
Александър — вж. Карагеоргиевич, Александър
Александър II (1818—1881) — руски император — 14, 51, 56, 91, 188, 200
Александър Иванович — вж. Краевски, А. А.
Александър Македонски (356—323 пр. н. е.) — 366
Алексеев, Иван — 610
Али бей — 290
Али бей — турски политик — 368
Али, Мехмед Емин (1815—1871), турски държавник — 34, 43, 53, 73, 143, 146—148, 151, 153, 171, 172, 183—187, 191, 193, 198, 200, 205, 211, 215, 216, 219, 222, 224—230, 235, 258, 259, 302, 309, 333, 507, 508, 534, 583, 609, 612, 650, 688, 690, 712, 721
[Али паша и патриархът — в един гроб] Цариград, 28 февруария — 228
Али паша Янински (1741—1822) — самостоятелен владетел със седалище Янина — 73
Амурат — вж. Мурат I
Анатолий, дякон — 305
«Анатоли», вестник — 596
[Ангарията продължава] Свищов, 26 ноември — 121, 683
Ангелич, сръбски архимандрит — 620
[Ангел Кънчев загина], Русчук, 7 марта — 275
Ангелова работа — движение в Ломско (1867—1868), организирано от Димитър Ангелов — 498, 708
Андраши, Гюла (1823—1890) — унгарски политик — 500
Андреевич, Христо, от Калофер — 543
Андрич, Александър — сръбски журналист, издавал в. «Видовдан», «Югославия» и българския «Всток» — 639, 640, 672, 705
Антим I, Антим Видински (1816—1888) — пръв български екзарх, избран в 1872 г. — 273, 274, 277, 278, 291, 292, 294, 297, 305, 306, 344, 349, 350, 365, 373, 376, 423, 433, 436, 445, 446, 687, 693, 694, 699, 702, 704
Антим VI Куталианос — гръцки патриарх (вероятно грешка — Антим IV) — 329, 347, 354, 363
Анна Ивановна (1693—1740) — руска императрица (1730—1740) — 463

Антонели, Джакомо, кардинал (1806—1876) — италиански духовник и политик — 486
Априлов, Васил (1789—1847) — 114
Ари-да-Бул, подпис — 611
Аристарх бей — турски политик — 447
Аристотел (384—322 пр. н. е.) — 435
Арифи паша, турски държавник — 463, 481, 493, 706
Арнаудов, Петър — свещеник, участвувал в църковната борба на страната на консервативното течение — 314, 548, 629
Арнаудов III — Арнаудов, Стефан — вероятно син на Петър Арнаудов — свещеник, известно време учител в Русе — 393, 633
[Арнаудов III ще да напредне], Русчук, 19 юлия — 393
Арнаудов, Христо Станчов — българин на турска служба, цензор на българските книги — 216, 219, 256—259, 265, 285, 314, 394, 534, 591
Асен I (1187—1196) — български цар — 63
Асеневци — български царски род — 67
Асим паша, валия — 455
«Ассир», («Ассър»), («Век»), Солун — турски вестник, трибуна на младотурците — 192
Атанас бакалинът — 258
Атанас ефенди — 196
Атанасий Иванович — Афанасий Иванович — герой на Гоголевата повест «Старосветски помещици» — 406, 702
Атанаскович, Михаил, д-р — 654
Атанасов, Никола, от Свищов — 234
Атанасов, Стоян — 529, 711
Атанасович, Георги, д-р (1821—1892) — член на Добродетелната дружина — 604
«Ауг[сбургски] вестн[ик]» (1810—1882), германски либерално-буржоазен вестник — 501, 547, 588, 595
Ахмед ефенди (Ахмед Митхад ефенди), турски публицист. Заедно с Шинаси — основоположник на турската журналистика — 192—195
Ахмед ефенди — 595
Ахмед паша — 454

Б

«Багдад», Русчук — турски вестник, издаван от Митхад паша — 658
Базен, Ашил Франсоа (1811—1888) — 709

Байст, Фридрих (1809—1886) — саксонски и австрийски държавник — 82, 90, 125, 188, 215, 510, 584
Бакунин, Михаил Александрович (1814—1876) — руски революционер, анархист — 378, 598
Бакхус — старогръцки бог — 616
Бакшич, Георги — 331
Балабанов, Марко (1837—1921) — обществен деец и журналист — 264, 265, 272, 285, 290, 299, 300—302, 316, 318, 424—427, 433, 434, 446, 451, 480, 491, 550, 551, 553, 565, 629, 633, 694—696, 704
Баламук — лудница край Букурещ — 640
Балканец, подпис — 133, 668
[Барем тютюнова кесия. . .], Цариград, 5 ноемврия — 251, 691
Барловац, Михаил — началник на сръбската полиция — 92, 98, 104
Барт, д-р Хенрих (1821—1865) — немски географ и пътешественик — 238
«Басърег» (1863—1864) — турски вестник, издаван от Н. Кемал — 341, 506, 538
Баязид (1347—1403) — турски султан — 231
Бедискини, Йосиф — турски шпионин — 582
[Безполезни препирни], Цариград, 28 юлия — 299, 695, 713
Белградска велика школа — 35, 78, 96
Белградска семинария — 326
Белградска студентска библиотека — 23
Белградски лицей — вж. Белградска велика школа
Берг, Николай Василевич (1823—1884) — руски писател и преводач — 75, 680, 681
Берон, Петър (ок. 1800—1871) — 281, 546, 599
Берон, Стефан Р. (1820—1898) — племенник на П. Берон, заможен търговец в Браила, подпомагал революционното движение — 281, 282, 546, 547
Бертолд — герой на книгата «Високи умни хитрости Бертолдови». — 329, 411, 702
Бертолдол — вж. Бертолд
Библейско американско дружество на методистите — 3, 8, 10, 674
«Бир[жевые] ведом[ости]» (1861—1917) — руски вестник — 240, 655
Бисмарк, Ото фон (1815—1898) — германски държавник — 447, 488—490, 505, 583. 651
«Битие или священное писание. . .» — 10, 674

[Благодариме на генерала Игнатиева. . .], Цариград, 9 септемврия— 197, 688
Блазнавац, Миливой (1824—1873) — сръбски военен и държавен деец — 330, 487, 624, 698, 707
Близнаков, Т. Н. — 604
Блъсков, Рашко (1819—1884) — книжовник, учител, журналист — 149, 154, 250, 251, 314, 630, 691
Бобчев, С. С. (1853—1940) — публицист и политик — 665
Богориди, Александър (Алеко бей) (1823—1910) — българин, дългогодишен турски дипломат. Получил висше образование във Франция. През 1879 г. назначен за управител на Източна Румелия — 195
Богориди, Стефан (1775—1859) — българин от Котел, висш турски сановник. Управител на Молдова, след Одринския мир управител на о. Самос — 195
Богоров, Иван Андреев (ок. 1818—1892) — 656
Богоявление, 6 януари 1860 г. — 7, 692
[Бой между католици и фанариоти], Цариград, 21 априлия — 367, 700
[Болградското училище], Болград, 14 декември — 134, 684
Болградско училище — вж. Централно училище в Болград
[Болградци! Свестете се!], Болград, 27 марта — 155
Болиак, Боляк, Чезар (1813—1881) — румънски обществен деец и публицист — 653
Бонапарти, династия — 652, 726
Бонапартисти, партия — 652, 726
Бончев, Нешо (1839—1878) — 133
[Борба на живот и смърт, борба на светлината и тъмнината], От Балкана, 1 (13) юни — 46, 679
[Борбата между гърците и българите], Цариград, 14 ноемврия — 327, 698
Борис I (неизв. — 907), български хан и княз (852—889) — 528
Ботев, Христо(1848—1876) — 667, 668, 706
Бочов, Хр. — 216
Бошкович, Стоян (1833—1908) — сръбски историк и политически деец — 23
[Браво, Силистра!], Силистра, 2 юния — 289
Браилския театър — 686
[Браилското училище], Браила, 14 юлия — 473
Брал, граф — 489
Брама — староиндийско божество — 617

Братияну, Йон (1821—1891) — румънски политик, водач на либералната партия — 650, 651
«Братска любов» — читалище и дружество в Букурещ — 107
Брей, граф — 490
[Броженето на Балканския полуостров расте], Белград, 18 (30) май — 39, 678, 682
Брю[к]селски конгреси — 488, 708
«Бугари и Русиja», статия във в. «Застава» — 377
Буда (VI—V пр. н. е.) — 617
«Будилник» (1873), Букурещ, ред. Хр. Ботев — хумористичносатиричен вестник, — 634
«Будућност» (1873—1875) — белградски вестник — 500
«Буквар, или началное учение за децата. . .» — 10, 675
Букурещки театър — 726
Букурещки университет — 579
Бурбони, партия — 652, 726
[Бъдещето е пред нас], Белград, 19 октомври — 95, 681
[Българите трябва да отделят пшеницата от кълкицата, и напред!], Цариград, 5 юлия — 171, 687
[Българите чакат учители], Одеса, 30 октомврия — 126, 684, 718
[България — арена на религиозни борби], От България — 8, 674
България, 14 декември 1860 г. — 7, 674
«България», дописка — 664
Българо-английска граматика — 10
Българо-английски речник — 10
«Българска пчела» (1863—1864), Цариград, ред. Хр. Ваклидов — обществено-политически и просветен вестник — 10
«Български глас», брошура от Л. Каравелов, 1870 г. — 617
Български известия — вж. Известия из България
Български легии, първа — от 1862 г., и втора от 1867 г., в Белград— 101, 682
Български комитет, Български централен комитет, Български революционен комитет — комитет, създаден от Л. Каравелов в Белград през 1867 г. — 97, 678, 679, 682
Български таен комитет — БТЦК, основан в 1866 г. в Букурещ от Ив. Касабов, П. Кисимов и др. — 33, 678
[Българският народ възкръсна], Цариград, 12 майя — 284, 693
[Българският народ ще се бори до последнята си капка кръв], Русчук, 26 февруария — 337
Българският революционен комитет — БРЦК — 723
«Българско книжовно дружество», създадено през 1869 г. в Браила; по първоначалния замисъл трябвало да се нарича «Кирил и Методий» или «България» — 106, 120, 227, 250, 609, 656, 682, 690, 712, 713, 721
[Българското училище в Плоещ], Плоещ, 17 марта — 153
[Бягат от правдата «като дявол от темян»], Цариград, 1 августа — 395, 702

В

В. В., подпис — 168, 668
В. П. — вж. Попов, Величко
Вагнер, Е. (1849—1903) — руски химик, органик. Но по-вероятно е Каравелов да има предвид **Вагнер, Николай Петрович** (1829—1907) — руски професор по зоология и писател.
Валш — 238
«Вандерер», австрийски вестник — 593, 636
Ваньо, дядо от Хасково — 560
Вартоломеевска нощ (1572) — 176
Васил Иванов — вж. Левски, В.
Васил Козльо, лясковски чорбаджия — 472
Васил, от Плевен — 533, 575
Василаки ефенди — 280, 288—290, 547
Василиевич, Олимпий (1831—1911) — сръбски книжовник и политик, преподавател по психология и логика във Великата школа в Белград — 23, 24, 99
Василова, Катерина М. (неизв. — след 1923), родена в Браила, омъжена за Михаил Василев, племенник на П. Берон. Авторка на няколко стихотворения и дописки, поместени в «Отечество» и «Турция» — 163
Вацов, Тодор, от Плевен — 351, 567, 574
[В главите на турските управници има дупчици, през които преминава вятър], Цариград, 8 августа — 185
«Век» (1874—1876), Цариград, ред. М. Балабанов — 433, 453, 491, 704
[В екзархията — големи препирни], Цариград, 18 февруария — 436, 705
Велика школа — вж. Белградска велика школа
[«Велислава, българска княгиня» в Браила и Галац], Браила, 12 майя — 162, 164, 686
«Велислава българска княгиня» (Браила, 1870), от Д. Войников — 160, 162, 164, 686

Венелин, Юрий Иванович (1802—1839) — руски историк и славяновед — 30
Вертер, Карл, барон (род. в 1809) — пруски дипломат. Бил посланик в Швейцария, Атина (1845), Копенхаген, Виена (там подписал в 1864 г. Виенския мирен договор с Дания). Пруски посланик в Париж до началото на войната от 1870—1871 г. От 1874 до 1876 г. германски посланик в Цариград — 489
[Вестник «Македония» е запретен], Цариград, 4 августа — 301, 696
«Видовдан» (1861—1876), Белград, ред. Ал. Андрич — сръбски политически вестник — 79, 90, 442, 500, 552, 618
Видолов, Минчо — 216
Виенската изложба (1873) — международно изложение във Виена — 356
«Византис» — гръцки вестник — 151, 373, 402
Виктор Емануил II (1820—1878) — крал на Сардиния и на обединена Италия — 11, 173, 584
Виктория (1819—1901) — английска кралица (1837—1901) — 535
«Вила» — дружество в Нови Сад, издавало сръбското литературно списание «Вила» (1865—1868), ред. Ст. Новакович — 614.
Вилхелм I Хохенцолерн (1797—1888) — пруски крал и германски император — 198, 505
Висока порта, Портата — турското правителство — 11, 12, 97, 142, 214, 215, 219—222, 227, 240, 278, 285, 287, 293, 296, 297, 300, 335, 337, 342—344, 349, 372, 406, 419, 438—441, 443, 444, 447, 448, 459, 468, 482, 483, 510, 515, 530, 535, 544, 583, 586, 598, 623, 653, 693, 708
[Власт и над иностранците. . .], Цариград, 26 януария — 219
Войводов, Никола (ок. 1842—1867) — български революционен деец — 137, 143, 681
Войников, Добри П. (1833—1878) — 160, 162, 163, 165, 250, 544, 625, 626, 653, 686, 726
Воробьов, Л. В. (1922—1982) — 663
«Восток» (1865—1874), Белград и Букурещ, ред. Н. Първанов. През 1874 г. подновен от А. Андрич — 639, 725
[Враговете на Славейков], Цариград, 13 августа — 303, 696
Врачански, Д. Н. — 625
[В Русия се грижат за Франца Йосифа. . .], Петербург, 6 априлия — 245
[В Сърбия се вършат такива чудеса], Нови Сад, 18 октомври — 89

Вукалович, Лука (1823—1873) — черногорски войвода, ръководител на въстанието от 1863 г. — 13, 64, 127
[В 1870 г. ще да бъде въстание!], Цариград, 2 януария — 142, 686
«Възкачването на Крум на престола» — вж. «Възцаряването на Крума Страшний. . .»
«Възрождение», българско общество в Солун — 646
«Възцаряването на Крума Страшний», драма от Д. Войников — 647, 652, 726
Вълкович, Георги Чалъков, д-р (1833—1892) — български общественик и дипломат — 565, 704
Вълчо абаджията, от Плевен — 362
Вълчов, Йордан — търговец в Манчестер — 659
Вълчов, Никола — 574
[Въстанието в България се разширява], 28 май (9 юни) — 44, 679
[Въстанието на граничарите], Загреб, 29 септемврия — 248, 691
«Въюдол плачевни», черква в Ерусалим — 262

Г

Г. А., подпис — 609
Г. К-ти, грък — 187
Гаврил ефенди — вж. Кръстович, Гаврил
«Гайда» (1863—1867), Цариград, ред. П. Р. Славейков — пръв български хумористичен и сатиричен вестник — 10
Галашкият театър — 164
Галиогабъл — върховен жрец в Сирия — 369
Гамбета, Леон Мишел (1838—1882) — френски политик — 255, 617
Ганзович, Севастаки, известен видински чорбаджия — 208
Ганчев, Добри (1854—1936) — общественик и учител в Галац и Тулча (1875); през 1876 г. отново в Галац, сътрудничи на в. «Нова България» — 250
Ганьо, бай — 306
Гарашанин, Илия (1812—1874) — сръбски държавник. Министър на вътрешните работи; министър-председател и министър на външните работи (1852—1853, 1861—1867). Използува българското националнореволюционно движение за целите на сръбската политика — 12, 40, 41, 48, 49, 64, 79, 103—105
Гарибалди, Джузепе (1807—1882) — вожд на италианската революционна демокрация — 11, 16, 173, 287, 513, 532, 675
Гашпар — 331
Генадий, влашки митрополит — 534

Генович, Никола (1835—1912) — редактор на в. «Турция», цензор на българските периодични издания в Цариград — 115, 125, 138, 176, 206, 236, 318, 363, 366, 371, 433, 491, 492, 529, 545, 557, 559, 596, 633, 672, 684, 685, 699—701, 708, 724
[Генович спрял и «Напредък»], Цариград, 7 септември — 491, 538, 708
[Геометрически прави линии], Цариград, 27 марта — 352
Георгиевич — 56
Георгиев, Велико — 529
Георгиев, Евлогий (1819—1897), богат български търговец, щедър дарител и общественик в Букурещ — 281, 282, 546, 547
Георгиев, Минчо — силистренски чорбаджия, член на черковното настоятелство в града — 289
Георгиев, Пеко х. п., от Плевен — 351
Георгиев, Стелиян — 145
Георгиев, Христо (1824—1872) — един от създателите на Добродетелната дружина, ръководител на «старите» в Букурещ, дарител — 236, 237, 580, 614—616, 618, 671
Георгиевич, Милан — 52, 58, 61, 79
Георги, Георг I (1845—1913) — гръцки крал — 16
Георги Кастриот (Скендер бей), Скендербег (1403—1468) — национален герой на Албания. През 1444 г. създал народна армия и освободил цялата страна — 342
Георги Тертер — български цар (1279—1292) — 164
Георги Тютюнджият — 258
Герасим, поп, от Букурещ — 672, 725
Геренов, Сава (ок. 1852—1878) — възрожденски учител — 381, 388, 389, 393, 558, 559, 571, 636, 701, 706
«Германия», австрийски параход — 97, 143, 681
Геров, Найден (1823—1900) — 494, 708
Гершич, Глиша (Глигор) (1842—1918) — сръбски политик, публицист, професор по римско и международно право във Великата школа в Белград — 90, 95
Гешоглу, Гешев (Гешов), Димитър (1815—1887) — търговец и обществен деец в Цариград — 276—278, 290, 291, 295, 300, 424, 426, 433, 692, 694, 704
Гизо, Франсоа Пиер Гийом (1787—1874) — френски историк и политик — 401
Гилфердинг, Александър Фьодорович (1831—1872) — руски славист, фолклорист, историк — 238
Гина, баба — 639

Гладстон, Уилям Юърт (1809—1898), английски държавник и политик — 513
«Глас народен», френски вестник — 587
Гогол, Николай Василиевич (1809—1852) — 616, 671, 702, 722
[Големи думи, празна торба], Цариград, 22 августа — 401, 705
«Големият трап» — 262
[Голи думи. . .], Цариград, 2 априлия — 243
«Голос» (1863—1884), Петербург, ред. А. А. Краевски, от 1871 — В. А. Билбасов — либерален политически и литературен вестник — 14, 17, 22, 27, 29. 39, 43, 45, 50, 53, 56, 60, 63, 67, 75, 80, 84, 89, 95, 97, 102, 105, 106, 109, 113, 117, 555, 587, 663, 670, 675—683
Горчаков, Александър М., княз (1798—1883) — руски дипломат и политик — 199, 214, 370, 448, 484, 689
«Горчива съдба», повест от Л. Каравелов — 117
Гранвил, Джордж, лорд (1815—1891) — английски държавник, министър на външните работи — 215
Греков, Михаил (ок. 1847—1922) — революционер. Като учител в Сливен — арестуван през 1873 г. Сътрудничил на «Независимост» — 381—385, 388, 389, 393, 559, 701, 706
Григорий Доростолочервенски (1828—1898) — български митрополит, владика в Русе — 274, 295, 298, 305, 306, 312, 402, 428, 429, 695
Григорий VI — цариградски вселенски патриарх от 1835 до 1840 и от 1867 до 1871 г. — 22, 198, 229, 620, 629
Григоров, Велико — 529, 711
Григорович, Виктор Иванович (1815—1876) — изтъкнат руски славист — 533
Груев, Йоаким (Яким) (1828—1912) — учител, книжовник, преводач и стихотворец — 193, 314, 629, 697
Груевска турска история — вж. «История на османската държава»
Груич, Ефрем (1829—1895) — сръбски политически деец, един от основателите на либералната партия. Играел значителна роля при свалянето на Александър Карагеоргиевич и издигането на династията на Обреновичите — 76—78, 82, 90, 91
[Гъркомански предизвикателства], Пловдив, 11 ноември — 414, 703
Гръмников, Венко, д-р — 654
[Гръцки ефимериди и турски пехливани], Цариград, 26 ноември — 417
Гус — вж. Хус, Ян

Гълъб войвода — Христо Сариев (ок. 1838—1921) — български националреволюционер — 257—259, 551
[Гърция се готви да играе важна роля в източния въпрос], Белград. Кореспонденция на «Голос» — 14, 663, 675
«Гюлшен», хотел — 527
Гюмпел, де Петра — 490, 708
Гюргевското училище — 718, 720

Д

— Д. — подпис — 466
Д. (вероятно Дякона (Левски) — 258
[Да вдигнем славянското знаме, сега или никога!], от Балкана, 4 юли — 63, 680
Давид — 193
«Да въстанем с оръжие в ръка», статия от Л. Каравелов — 689
Далматинско въстание — народно въстание от 1869 г. — 125
Данов, Христо (1828—1911) — основоположник на българското книгоиздаване, учител, книжовник — 492, 573
Дантон, Жорж Жак (1759—1794) — деец на френската буржоазна революция, един от водачите на якобинците — 238
Данчич, Джура (1825—1882) — сръбски филолог — 707
Данъш ефенди — 231
[Да освободим отечеството си със собствената си кръв], Търново, 4 март — 511
[Да се замислим. . .], Белград, 24 януари — 510
«Два слова по поводу статьи г. Николая Берга», статия, публикувана във в. «День», вероятно от Р. Жинзифов — 681
«Две думи за българския вестник «Дунавски лебед», статия от Р. Жинзифов във в. «День» — 707
«Двете власти и касти», статия в «Македония» — 696
Деак, Ференц (1803—1876) — унгарски политик, националист, един от създателите на дуалистичната австро-унгарска империя — 48, 82
[Дебелошкембеджиите се не мешат], Русчук, 3 септемврий — 403
Дели Мустафа — вж. Мустафа Фазил паша
Дели Хасан — 383
Демостен (384—322 пр. н. е.) — древногръцки оратор и политик — 264, 329, 435
Денкоглу, Иван Николаевич (1781—1861) — търговец, просветен деец, дарител — 30
Дервиш-аа — 472, 473, 553
Дервиш бей — 529

[Дерибейовци], Плевен, 1 октомврия — 409
10-ия член на фермана — 226, 689
[Деспотизъм, сиромашия и темнота владеят навсякъде], Русчук, 2 септемврия — 312
Дечов, Георги хаджи, от Стара Загора — 391
Дешлиу — 156
Джамил паша, Джамил бей — турски министър и дипломат — 43, 369
Джевдет паша — турски министър — 369
Джинджи Мустафа — 216
Дибич (Забалкански), Иван Иванович (1785—1831) — руски пълководец, фелдмаршал — 484
Диличът, Никола — Деличев, Н., Дели Стоянов, Никола, от Калофер. Хайдутин от дружината на Добри войвода, заловен след убийството на Добри; осъден на дългогодишен затвор; умрял в Пловдивската тъмница — 211
Димитраки, Тодоров (Димитраки бей) — българин от Тулча, висш турски чиновник — 428
Димитров, Божил, от Куманово, Скопско — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Пленен през лятото на 1868 г. при разгрома на четата. Заточен в Диарбекир, където умира — 560
Димитров, Михаил (1881—1966) — 663, 667, 668, 674, 676—679, 681, 683, 709
Димитров, Христо — 216, 689
Димитър Общи (Димитър Николич Косовац) (ок. 1835—1873) — участвувал в Критското въстание, в дружината на Гарибалди, в Първата българска легия. През 1871 г. изпратен в България като пръв помощник на Левски. Против неговата воля обрал турската хазна при Арабаконашкия проход. Заловен, издал много дейци и местни комитети. Осъден на смърт и обесен в София — 331, 332, 334, 343, 699
Димитър, поп от с. Василовци, Ломско — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, осъден на заточение в Диарбекир — 560
Димитър Търновалията — 190
Димитър, х., воденичар от Плевен — 362
Димов, Ганчо (Танчо) — 533
Диоген (ок. 404—323 пр. н. е.) — древногръцки философ — 329
[Диогеновска дипломация], Цариград, 2 марта — 338
Дионисий, гръцки епископ — 620

Дифор, Дюфор, Арманд (1798—1881) — френски политик. В кабинета на Тиер — министър на правосъдието — 587
Добре, от Търново — 166, 167
Добрев, Цанко, търговец от Габрово — 693
Добри войвода (Добри Богданов Добрев, Добри Новака) (1825—1870) — хайдутин, по-късно войвода на дружина — 211, 579
Добри Механджия, от Ловеч — 649
Добрович, Д. — цариградски българин, който в прошение до Антим I и българския синод се оплаква, че Григорий Доростолочервенски погазил семейната му чест (вж. «Македония», г. VI, бр. 14, 27.VI.1872) — 306
[**«Доброволен заем. . .»**], Из моето село, 22 априлия — 282
«Добродетелна дружина», «старите» — обществено-политическа организация от представители на едрата буржоазия сред емиграцията в Румъния — 404, 574
[**«Доброжелатели»**], Цариград, 9 януария — 424
[**Добър му път на фермана!**], Цариград, 27 априлия — 37
[**Докажете на видинлии. . .**], Видин, 9 октомврия — 207, 688
[**Докога ще продължава тоя хаос?**], Цариград, 6 февруария — 429
«Домашен лекар», сръбски вестник — 597
Домбровски, Ярослав (1836—1871) — полски революционер-демократ. Подготвя полското въстание от 1863—1864 г. Загива като главнокомандуващ въоръжените сили на Парижката комуна — 600
Дон Кишот — Дон Кихот, герой от едноименния роман на М. Сервантес — 328, 617
[**Донкишотствующи поход**], Цариград, 6 февруария — 263, 692
Донковица, от Плевен — 362
Дончо, търговец — 391
Доростолочервенски — вж. Григорий Доростолочервенски
Доротей (Дорчо, Дорчоглу, Дорчовци) — български епископ във Враца и София. Изгонен от софиянци, назначен за митрополит в Скопие — 148, 173, 218, 254, 295, 298, 306, 359, 434, 449, 458, 494, 704, 708
Дочооглу — 549
Драгнюв, Стамат, хайдутин — 211
Дринов, Марин (1838—1906) — 313
Дрогашевич, Йован (1836—1915) — сръбски военен, историк и географ — 24
«Дружество за разпространение на полезни знания», 1875 г., Букурещ — 657, 726

Друмев, Васил Николов (ок. 1841—1901) — 609, 720
Дулцинея Тобозка — героиня от романа на Сервантес «Дон Кихот» — 617
«Дунав» (1865—1877), Русе — реакционен лист, официален орган на турското правителство — 121, 161, 209, 283, 366, 376, 471, 547, 603, 638, 672, 683, 717, 719
«Дунавска зора» (1867—1870), Браила, ред. Д. Войников — обществено-политически, общообразователен вестник — 528, 545, 609, 711, 720
Дунавска федерация — 185, 237, 584, 615
[**Дунавският вилает — циганска кръчма**], Русчук, 12 февруария — 222
Душан, Стефан (1309—1355) — сръбски крал, след това цар. Създал огромна държава — 64
Душановци, Душаните — от Стефан Душан — 63, 67
«Душесловие за поучение на децата. . .» — 10, 675
Дъмба, Петър — 216

Е

Евангелието — вж. Новий завет господа нашего Исуса Христа
Евгений Савойски (1663—1736) — австрийски принц — 523
Евгения, игуменица — 639
Евгения — френска императрица, съпруга на Наполеон III от 1853 г. — 586
[**11 май**], Турну Мъгурел, 16 майя — 465
Един Българин, подпис — 136, 684
Един българин из Българско, подпис — 145
[**Един вагон «чувства»**], Пловдив, 7 юния — 387
Един момък, подпис — 150
Един емигрант, подпис — 512
Един от членовете на българския комитет, подпис — 56, 60
Един от членовете на централния български комитет, подпис — 677, 679
«Единство» — вж. «Јединство»
[**Едно женевско произведение**], Белград, 4 майя — 377
Елизен, инженер — 489
Елиот, Едуард (1798—1895) — английски дипломат и политик. Посланик в Цариград — 406, 483
Елисавета Петровна (1709—1761) — руска императрица (1741—1761) — 463
Енакиевци — вж. Янаки

Елипенза, инженер — 489
Ениджамия — 193
[Епоха на прелом], Белград, 22 февруари — 19, 676
Еремия — 149
Ерихонов, Л. С. (1906—1971) — 674
Есад паша, Есад бей — турски дипломат, министър на флотата, по-късно велик везир — 333, 334, 369, 375, 419
[Есад паша везирин!], Цариград, 14 февруария — 333
Естрей паша, турски политик — 508
Етем паша, турски държавник — 186, 339, 356
[Ето ти турско образование!], Цариград, 31 августа — 192, 687

Ж

[Жалостни реформи! Чудно господарство!], Цариград, 8 априлия — 358
[Жалостното положение на колонистите], Болград, 13 юлия — 475, 706
Железньов, Янко — 579
[Живеем, без да мислим за утрешния ден], Белград, 18 (30) април — 23, 676
Живков, Никола Атанасов (1847—1901) — учител, книжовник, общественик — 314, 492
Живков, Георги (Жоржо) (1844—1899) — възрожденски книжовник и учител — 613, 721, 722
Живков, Петър — вж. Живков Г.
Жинзифов, Райко (Ксенофонт) (1839—1877) — 676, 681, 707
Житие на Св. Кирил и Методий — 465
Ж. К., подпис — 506, 709
Жуевич, Живоин (1840—1870) — сръбски политик, привърженик на Св. Маркович — 99
«Жур[нал] дьо Женев», вестник — 587

З

[За всяко чудо — по няколко гроша. . .], Ерусалим, 6 януария — 262
Задонски, Тихон — 247
[Зайците и жабите], Цариград, 10 юлия — 175
[За кого възпитава Русия младите българчета?], Москва, 2 декемврия — 133, 684
Зандрок, руски капитан — 520

«Застава» (1866—1929), ред. Св Милетич — сръбски политически вестник — 17, 77, 79, 98, 102, 103, 377, 499, 500, 621
«За топлината, за светлината или що е живот», брошура — 675
«Заточник», вестник — 618
[Защо е затворен Славейков?], Цариград, 24 августа — 307
[Защо «славяно-български»?], Одеса, 6 юния — 385
Звонимирови банства, от Звонимир, Димитрий — хърватски крал от 1076 г. — 237
Златев, Петър (Петраки) — български търговец, туркофил, живял във Видин и Русе — 196, 275, 280, 288, 289, 298, 312, 404, 591, 619, 691—693
[Злодейства и угнетения в Сливен], Сливен, 6 майя — 459, 705
[Злоупотребления в Дебърско и Охридско], Дебър, 30 януария — 330
[Злоупотребления в Шуменско], Шумен, 8 юлия — 174
«Знаеш ли ти кои сме?», фейлетонна рубрика в «Свобода» и «Независимост» — 500, 671
«Знание» (1875—1876, 1878), ред. Л. Каравелов, — списание — 654—659, 673, 726
Зографу, Христаки — гръцки богаташ, известен с големите си пожертвувания — 401
Золотович, Димитър — български търговец в Цариград, обществен деец — 704
«Зора», читалище в Русе — 691
«Зорница» (1864—1865), Цариград, ред. А. Лонг, И. К. Грин, Е. Ригс — евангелистко списание — 10, 675

И

Ибраим паша, турски държавник — 216
Ибрахим паша — 649
«Ибрет», турски вестник — 355
И-в, подпис — 134, 684
Иван Никифорович — герой на «Повест за това как Иван Иванович се скара с Иван Никифорович» от Н. В. Гогол — 565, 654, 714
Иванчо Талигаджият, от Калофер, сратник на Добри — 211
Иван Шишман (неизв. — 1359), български цар — 174
Иванов, Васил (Дяконът) — вж. Левски, Васил
Иванович, Иван — протоиерей — 93, 94
Игнатиев, Николай Павлович (1832—1908) — руски дипломат, посланик в Цариград от 1864 до 1878 — 43, 188, 197—200, 214, 222, 227—229, 255, 287, 335, 344, 349, 355, 365, 370, 400, 407, 411,

425, 435, 437—441, 443, 446—448, 457, 468, 481, 483—486, 498, 537, 544, 569, 586, 617, 621, 624, 650, 685, 690
Игнятович, Джордже — 663
[**И други убийства**], Русчук, 2 априлия — 279
Изабела II (1830—1904) — испанска кралица (1833—1868) — 247
Известия из България (Български известия) — рубрика в «Свобода» и «Независимост» — 525, 527, 670, 671, 690, 701, 711
Изедин Юсуф — син на султан Абдул Азис — 334, 370, 435, 443, 493
Изет паша, турски политик — 454
[**Излупени из едно яйце**], Цариград, 23 априлия — 456, 705
Измаил паша — 187
Измайлов — 515
[**Изстъпленията на Митхад паша**], Ниш, 27 юни — 50, 679, 680
«Изток», Белград — сръбски вестник — 499, 500
«Източ[ен] куриер», вестник — 532
Източния въпрос, Восточен вопрос — 16, 234, 511, 535, 663
«Източно време» (1874—1877) — българско издание на англо-френския вестник «The Levant times». Обществено-политически вестник с еволюционалистично направление — 491, 492, 494, 578
Икономов, В. — 604
Икономов, Тодор (1835—1892) — български обществен деец и книжовник. Редактор на сп. «Читалище» — 272, 295, 298, 302, 545, 692, 695, 696
Иларион, дядо, **Иларион Макариополски** — вж. Макариополски, Иларион
Иларион Ловчански, български епископ — 254, 273, 504, 691, 693, 725
Илиев, Стефан Попов (1840—1893) — учител и книжовник — 609, 720, 721
Ильо — вж. Марков, Ильо
[**Има ли правда в Турско?**] Цариград, 28 декември — 137, 685
[**Имането на доктор Берона**], Крайова, 5 априлия — 281
«Имера», гръцки вестник, излизал в Цариград — 338, 339
[**Ингелизите — стари турски приятели**], Цариград, 22 ноември — 254
[**И ние, добруджанци, вдигаме гласът си**], Добруджа, 2 октомврия — 203, 688
[**«Интернационалисти» . . .**], Цариград, 19 марта — 347
Искров, Т. (Кесяков) — пловдивски чорбаджия — 387
Ислям бей — 592

«История на османската държава», от Й. Груев — 697
Исус Христос, Христово учение — 229, 262, 328, 350, 360, 380, 401, 407, 428, 481, 674

Й

«Јединство» — сръбски вестник — 530, 583, 672, 722
Йелагич, Е. — 19
Йеротей, патриарх — 361
Йеротей, струмишки митрополит — 577
Йоаким, варненски владика — 364
Йоаким (Яким), гръцки патриарх — 417, 423, 437, 569
Йов (библ.) — староеврейски патриарх, прочут със своето благочестие и примирение — 99
Йов, сръбски свещеник — 99
Йованович, Владимир (1833—1922) — сръбски обществен деец — 17, 18, 102, 522
Йованович, протоиерей — 95
Йовчев, Лазар (екзарх Йосиф) (1840—1915) — духовен и просветен деец — 553
Йордан, поп, от Шумен — 558
Йорданов — 55
Йосиф, дядо — вж. Соколски, Йосиф
Йосифов, Димитър, от Прилеп — 326
Йоцо — 79

К

К., подпис — 8, 19, 127, 159, 663, 668, 674, 676
(К), подпис — 141, 686
Каблешков, Цоко — български чорбаджия в Пловдив — 276, 277, 387, 629
Кавур, Камило Бенсо (1810—1861) — италиански държавник и дипломат — 513
Кадила — 201, 202
Казак алай — турски военни отряди, създадени от М. Чайковски (Садък паша) — 50, 58, 87, 679—681
Казашки полкове — вж. Казак алай.
[**Каква Тракия! Каква Македония!**], Цариград, 5 декемврия — 128, 684
[**Какви са настроенията в Сърбия**], Белград, 2 (14) май — 28

[Какви са настроенията на южните славяни], От Пеща, 9 февруари — 17, 676
[Как се събират данъците?], Лом, 9 ноемврия — 212
Калевич, Любомир (1841—1907) — сръбски политически деец, либерал — 19, 523
Калифаров, Нико — 643
Калчо, подпис — 663
Камбер — 254
Камбуров, Стефан, търговец в Цариград — 285, 291, 704
Кандиано — румънски политически деец, републиканец — 599
Каниц, Феликс (1829—1904) — унгарски етнограф, археолог, географ, журналист — 238, 355—358
[Каниц за България и за българите], Хохенхайм, 29 марта — 355
Кануркова, Спаска — 673
Каравелов, Любен (1834—1879)— 30, 99, 144, 304, 326, 534, 539, 593, 608, 618, 645, 648, 663—674, 686, 689, 696, 698, 699, 705, 707, 709, 710, 726
Кара Георги (Караджорже) (1752—1817) — вожд на националноосвободителното движение в Сърбия в началото на XIX в. — 63, 229
Карагеоргиевич, Александър (1806—1885) — сръбски княз (1842—1858) — 16, 64, 77, 105, 681
Карагеоргиевичи — династия в Сърбия (1842—1858, 1903—1918) — 104
Карагьозин — герой на турски комически представления — 569
Караджата — вж. Стефан Караджа
Караджич, Вук Стефанович (1787—1864) — 707
Караиванов, Иван, от Свищов — диарбекирски заточеник — 534
Кара Никола — 61, 62
Карл — Карл I Хохенцолерн (1839—1914) — румънски княз (1866—1881) и крал (1881—1914) — 583
Касакола, Петър Х. — 627
Кастор и Полюкс — според гръцката митология близнаци, синове на Зевс и Леда, Кастор смъртен, Полюкс безсмъртен. На двамата братя се приписвали редица подвизи — 353
Катерина (Екатерина) Стойоглу (неизв. — 1878) — приятелка и съратничка на Петко Славейков, преди това на Г. С. Раковски — 309, 551, 552
Катерини — вж. Катерина Стойоглу

Катков, Михаил Никифорович (1818—1887) — руски журналист, редактор на в. «Московские ведомости» — 484, 545
[Католическият мравуняк се е разпъплал], Цариград, 14 февруария — 432
Кацкова, Л. — 673
«Квети» (1865—1872) — чешко списание, издавано от В. Халка и Я. Неруда — 528
Керчо Абаджията, чорбаджия в Русчук — 196
[«Кефът ни беше да заколим един гяурин»], Елена, 7 априлия — 158
Киевски университет — 99
Киевска семинария, Киевска духовна академия — 93
Кизелски (Киселски) — вж. Кишелски, Иван
Кипиловски, Анастас Стоянович (1802—1870) — един от изтъкнатите представители на българската интелигенция, книжовник в Букурещ и Цариград — 579
Киприян, Роберт (1808—1878) — френски учен-славист, посещавал Балканския полуостров в средата на XIX в. — 238
Кирил, ерусалимски патриарх — 298, 347
Кирил и Методий, братя — 41, 465, 543, 572
Кирил и Методий, Св. Кирил и Методий, празник (11 май) — 30, 395, 465, 466, 548, 572, 646
Кисимов, Пандели (1832—1905) — 712
Кишелски, Иван Попкиров (1820—ок. 1881) — 588
Клинчан — вер. грешка — вж. Кличан
[Клисурскиият мюдюрин], Клисура, 20 декемврия — 261
Кличан Мариан, арменец от Русе, назначен за белградски консул — 260, 613, 614, 721, 722
Кнез, карловацки кмет — 79
«Книжовен имот за децата» (1872), Виена, ред. Г. Живков — детско списание — 314
«Книжевно дружество» — вж. Българско книжевно дружество
Когалничано, Михай (1817—1891) — румънски държавник и историк — 476
[Когато пожарът гореше. . .], Зимнич, 7 юния — 165
[Когато човек иска да яде, той трябва да работи], Цариград, 21 юния — 168, 687
[Кой е Хр. Арнаудов?], Цариград, 1 декемврия — 276
[Кой награждава Европа с чума?], София, 10 августа — 487, 708
Койчо Бояджията, от Плевен — 362
Кольов, Добре, сапунджия от Габрово — 166

Колумб, Христофор (1451—1506) — испански мореплавател — 243, 244
[Кометаджиите Греков, Геренов и Радославов], Русчук, 18 юния — 388
Комиано, румънски политически деец — 599
Комуната — вж. Парижка комуна
Конемено бей (родом грък), турски политик — 188
Константс ефенди — 202
Константин Николаевич (1827—1892) — руски княз, син на Николай I Романов — 263
Константинов, Панайот, от Тулча — 190
Константинов, Спиро — търговец в Букурещ. От 1873 г. касиер на Добродетелната дружина — 646
«Константинополис», вестник — 596
Конференцията — вж. Лондонска конференция
Коняров, З. — учител в Сливен (1873—1874), руски възпитаник, преследван от турските власти — 463
Коран (Алкоран) — основната свещена книга на мюсюлманите — 113, 417
Костич, Лаза (1841—1910) — сръбски поет, драматург, преводач — 592
Костович, Аника х. — артистка от трупата на Д. Войников — 163
Косцюшко, Костюшко, Тадеуш (1746—1817) — виден деец на полското националноосвободително движение — 101
Котленски, Я., от Плоещ — 605
Коцов, Д. Ц. — възрожденски учител. Учил в Загреб. Учител в Плевен. Сътрудник на «Училище», «Напредък», «Източно време», «Нова България» — 465
Кошут, Лайош (1802—1894) — унгарски политически деец — 617
Краевский, Андрей Александрович (1810—1889) — руски журналист и издател, редактирал в. «Голос» — 678
[Кражби, несправедливости, лихоимства. . .], Цариград, 4 майя — 374
[Крайно отчаяние на селяните], Пловдив, 6 февруария — 267, 692
[Крайова стои най-високо. . .], Крайова, 14 марта — 218
Кремие, Кремийо, Исак Адолф (1796—1880) — 589
«Криворазбраната цивилизация», Букурещ, 1871, комедия от Д. Войников — 567
Крилов, Иван Андреевич (1769—1844) — световноизвестен руски баснописец — 329, 610
Кримска война (1853—1856) — 522, 710
Критско въстание (1866—1869) — антитурско въстание — 366, 679, 686

Круп, А. (1812—1887) — немски индустриалец, собственик на артилерийски заводи в гр. Есен — 402
Кръст манастир — 379, 380
Кръстович (Кръстевич), Гаврил (1817—1898) — книжовник и обществен деец. Турски съдебен служител. Ръководи консервативното течение в църковната борба. Редактира «Български книжици» — 176, 195, 227, 229, 272—274, 293, 296, 309, 310, 316, 319, 427, 493, 548, 565, 625, 687, 693, 694, 697
Кръстьо, поп (Тошев Никифоров) — 398, 575, 702
Кумандуро, Командорос, Александър (1814—1883) — гръцки държавник — 585
«Курие д'Ориан» — френски вестник, започва да излиза през 1860 г. в Цариград. Има туркофилско направление — 130, 403, 549, 554, 561, 563, 576, 725
Кутов, Петър С. — търговец в Букурещ. Член на Добродетелната дружина — 643
Кушевич — 18
Куюнджич, Милан (1842—1893), сръбски писател и общественик, редактор на в. «Млада Сърбия» — 90, 95
Кънчов, Ангел (А. Кънчев) (1850—1872) — деец на националноосвободителното движение, помощник на В. Левски — 275, 279, 280, 545, 547, 580, 671
Кънчов, Сава, от Търново — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, заточен в Диарбекир — 560
[Кървава сватба ще да реши черковният въпрос], Цариград, 11 февруария — 225, 689
Кърджиев, Георги, от Русе — 326
Кърпачов, Кърпачев, Еньо Хр. (1833—1916), от Калофер, живял известно време в Цариград, издал няколко Календарчета — 258, 533
Кършовски, Иван Попхристов (1839—1917) — революционер и учител, сътрудничи активно на възрожденския печат. В Гюргево учителствува от 1868 до 1870 г. — 144, 672
Кьор Мехмед — 463
Кювлиев, Стефан, от Сливен, доктор — 654
Кюйобашиски, х. Н. — хаджи Неделчо Кьойбашиев — богат, влиятелен калоферец. Подкрепял училищното дело — 542
Кямил бей, турски журналист — 535
Кямил паша — турски политик, велик везир — 265, 585

Л

Л. . ., подпис — 109, 663, 682
Лазо (Л. Т. в Грац) — 619—621
Лавров, Пьотр Лаврович (1823—1900) — руски социолог, публицист, идеолог на революционното народничество — 598
Лангевич, Мариан (1827—1887) — полски революционер. В Турция под името Ибрахим паша става началник на турска казашка част — 25, 38, 101
«Левант таймс» «The Levant times» (1868—1874), Цариград — англо-френски вестник. От 1874 г. се обособява като български вестник «Източно време» (1874—1877), Цариград — 433, 442, 463, 471, 486, 491, 492, 494, 547, 548, 564, 566, 570, 591, 596, 598, 704, 706, 715, 716, 718
«Левант Хералд», английски вестник — 227, 335, 376, 406, 407, 595
Левски, Васил, Дяконът (1837—1873) — 216, 398, 559, 562, 683, 689, 699, 714, 722, 723
Легитимисти, партия — 652, 726
Леониди, от **Леонид** (508—480 пр. н. е.) — спартански цар от 488 до 480 пр. н. е. — 329
Лесепс, Фердинанд (1805—1894) — френски акционер и дипломат. Един от инициаторите и създателите на Суецкия канал — 255
Лешанин, Милойко — преподавател в Белградската военна академия, министър на войната, участник в Сръбско-турската война (1876) — 520
Лешевич, Жарко — 22
«Либертатя» (Libertatea), притурка на в. «Свобода», излиза на румънски език от 7. I. 1871 г. — 506—508, 510—512, 649—654, 663, 670, 673, 709, 726
«Либерте», френски вестник — 589
Лилов, Петко — 351
Линдсей, полковник — 515
[Липсва само славянския Гарибалди]. Белград, 4 септември — 11, 675
Личо Стойчев — вж. Каравелов, Л.
Л. К., подпис — 524, 709
Л. Калчо, подпис — 10, 674
Лобанов-Ростовски, Алексей Борисович (1824—1896), княз — руски дипломат. От 1859 до 1863 г. руски посланик в Цариград — 199

Ловчу — вж. Иларион Ловчански
Лонг, Алберт (1832—1901) — американски професор, мисионер. Издава в Цариград в. «Зорница» — 675
Лонгворт, английски консул в Белград — 121
Лондонска конференция от 1871 г. Възстановява правата на Русия в Черно море — 217, 511, 681, 689, 709
Л. Т. — вж. Лазо
Луи Филип Орлеански (1773—1850) — 726
Л-чо, подпис — 17, 663, 675
«Любен Каравелов. Събрани съчинения» (1866—1868) — 675, 677, 688
Лютер (Лутер), Мартин (1483—1546) — деец на Реформацията — 176
Лянос, Леанос — 259

М

М., подпис — 475
Маврогени — румънски министър — 475
Магазинович, Ст. (ок. 1804—1874) — сръбски политик. Заемал редица постове: член на съвета, председател на върховния съд, министър на вътрешните работи, на външните работи и др. — 464
«Маджарска реформа» — унгарски вестник — 616
Майлнер, К., печатна грешка в «Свобода» вместо **Маикснер, Карел** (1840—1881), известен чешки художник, автор на рисунка-графика «Хаджи Димитър». Неговият брат **Петър Маикснер** (1831—1884) публикува в 1852 г. картина «Покръстение на княз Борис», а в 1870 г. в сп. «Квети» портрет «Панайот Хитов, войвода български» — 528
Майчина помощ — дружество в Стара Загора — 690
Макариополски, Иларион (1812—1875) — един от ръководителите на църковно-националната борба — 172, 173, 273, 274, 293, 295, 305, 314, 337, 458, 676, 693, 696, 725
«Македония» (1856—1872) — вестник, Цариград, ред. П. Р. Славейков — 125, 129, 138, 170, 209, 217, 218, 253, 272, 293, 294, 298, 299, 301, 302, 308, 310, 493, 528, 529, 533, 534, 545, 546, 548, 550, 590, 628, 684, 685, 689, 691—696, 711—713, 724
[Македония воскресе!], Цариград, 2 априлия — 448, 705
«Македонска дружина» — комитет на български обществени и културни дейци, създаден през 1871 г. към Българското читалище в Цариград — 449

Македонски, Филип — вж. Филип Македонски
Максим, отец — 179
Малезиян ефенди — 405
Малколм, Джон — 523
Манго — 202
Манчевич, от Свищов — 258
Мануски, Хано — вж. Хано Манук
Маньов, Георги, от Плевен (в «Напредък» — Мангов) — 575
Маринович, Йован (1821—1893) — сръбски политически деец, консерватор — 40, 423, 523, 703
Марки — 503
Марко, дядо — русенски чорбаджия — 404, 405, 433
Марков, Глигорий — 331
Марков, Ильо (Ильо войвода) (ок. 1805—1898) — хайдутин и войвода, участвувал в Първата българска легия (1862) в Сръбско-турската война и в Руско-турската война — 30, 83
Марс, гръцки бог — 82
Марше, френска комунарка — 589
Матич, Димитрие (1821—1884) — сръбски културен деец, философ, юрист, министър на просветата (1868—1872) — 27, 76
Махмуд бей — 232
Махмуд — Махмуд хан II (1785—1839) — турски султан — 121, 124, 191, 346, 708
Махмуд паша, Махмуд Недим паша (1806—1884) — турски държавник, велик везир — 97, 254, 255, 262, 264, 272, 285, 291, 297, 302, 303, 309, 311, 321, 414, 695
[Махмуд паша управлява екзархията], Цариград, 17 юлия — 297
Махмуд Фуад паша (1814—1863) — турски държавник, велик везир — 32, 36, 43, 53, 97, 186, 193, 296, 297, 333
Мацини, Джузепе (1805—1872) — италиански революционер — 132, 287, 584, 617, 649
Мацини, Йосиф — 590
Маширович — Маширевич, Самуило (1804—1870) — карловацки епископ и митрополит. От 1864 г. сръбски патриарх. През 1865 г. председател на събор в Карловац, който утвърждава проект за ново устройство на Карловацката митрополия — 620, 723
М-в, подпис — 230
[Между нас и турците скоро ще стане горещо], от Балкана, 30 юни — 57, 679
«Мелон» (1863—1877), Атина — гръцки политически и литературен вестник — 450
Мемиш паша, луд турчин в Русе — 404, 633

Мемоарът на БТЦК (Адресът до султана) — 33, 663, 678
Мерджан, арапин — 216
Метерних, Клеменс (1773—1859) — австрийски държавник — 48, 146
Методизъм — 674
Мехмед ага — вж. Мехмед Ружди паша
Мехмед-бей, в Плевен — 231
Мехмед Али паша (1827—1878) — турски генерал, по народност немец — 649
Мехмед Али паша египетски — 73, 649
Мехмед II — вж. Махмуд II
Мехмед ефенди (може би грешка — вместо Ахмед ефенди) — 194
Мехмед Ружди паша — велик везир (1800—1879), турски политически деец, военен — 322, 339, 370, 486
Мехмед Чика — 330
Микензия, Г. М. — английска пътешественичка. Пътува из Балканския полуостров (1836—1862) и заедно с А. П. Урби написват книгата «Турците, гърците и славяните» (1867) — 238
Миладинови, братя — Димитър (1810—1862) и Константин (1830—1862) — 30, 36, 74, 238
Милан, княз — **Милан Обренович** (1854—1901) — сръбски княз (1868—1882) — 379, 455
Миларов, Светослав — вж. Сапунов, Св.
Милетич, Светозар (1826—1901) — сръбски политически деец и книжовник — 17, 18, 29, 45, 77, 102, 103, 618
Милинген — вероятно Фредерик Милинген, писател, син на Мехмед Кабразлѣ паша и англичанката Милинген. Автор на книгата «Роби на Турция, харемът на султана, негри роби» — 238
Миличевич, Милан (1831—1908) — сръбски историк, етнограф и преводач — 23, 80
Милоевич, Милош (1840—1907) — сръбски книжовник и политически деец, с националистични позиции — 325—327, 423, 655, 698
Милош, княз — вж. Обренович, Милош.
[Милош Милоевич не представлява Сърбия], Крайова, 28 октомврия — 325
Милтияд (края на VI — началото на V в. пр. н. е.) — атински държавен и военен деец — 329
Минко, дядо, от с. Коиловци — 270
Минков, Кръстьо, от Казанлък — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Заточен в Диарбекир — 560

Минчев, Минчооглу, Николи, хаджи (1826—1892) — български търговец — 687, 692
Минчо, поп, от с. Рабаджието — 391
Мирко, черногорски войвода (1820—1867) — 64
Миркович, Георги В., д-р (1825—1905) — през 1869 г. осъден и заточен в Диарбекир — 259, 292, 439, 533, 551, 575
Миронович, Николай — вж. Тошков, Н. Миронович
Митхад паша (1822—1884) — турски държавник, основател на Младотурската партия — 50—53, 55, 56, 58, 61—63, 65—68, 70—72, 82, 96, 98, 100, 130, 137, 181, 191, 223, 258, 288, 292, 302—304, 307, 309, 311—314, 321, 322, 343—346, 349, 353, 355, 365, 369, 372, 387, 395, 435, 436, 438, 439, 445, 528, 552, 553, 555, 593, 679, 696, 697
Михал бей — 232
Михаил (Йованович, Милое) (1826—1898) — сръбски митрополит и политик либерал — 22, 28, 82, 97, 104, 108, 109
Михаил, княз — вж. Обренович, Михаил
Михайлов, Никола — 145
Михайловски, Николай Стоянов (1818—1892) — книжовник и обществен деец — 115, 118, 295, 314, 315, 372, 502
Мишо, от Ниш — 51, 52
«Млада Турция», «Jeune Turquie» — буржоазно-либерално политическо движение и политическа партия в Турция — 115, 186, 259, 303, 335, 336, 535
Младенов, Стоян, от с. Жулява — заточен в Диарбекир във връзка с обира на турската поща при Арабаконак — 565, 580
«Модел», таен ръкописен вестник в Плоещ — 154
«Мои скитания по белу свету», статия на Н. В. Берг в «Современник» — 680
Моисей (библ.) — еврейски вожд и законодател — 267
Моликар, хърватски генерал — 248
Момчилов, Ив. Николов (1819—1869) — учител, книжовник, участник в църковнонационалната борба — 578, 579
Монден, Иполит Флорентен — френски военен; известно време генерал в сръбската войска. От 1862 до 1865 г. — военен министър на Сърбия — 13, 15
«Монитор», «Мониторул офисиал» (1859—1949), румънски официален вестник — 599, 645
Московска етнографска изложба — 23, 676, 677
«Московские ведомости» (1756—1917), ред. М. Катков и П. М. Леонтиев — руски вестник, официоз — 10, 19, 32, 241, 245, 385, 386, 515, 545, 555, 663, 674, 676, 677

Мохамед — 705
Мохамед II Завоевател (1429—1481) — турски султан (1451—1481) — 418, 491, 496
М. П. И., подпис в «Застава» — 377, 378
Муравиев, А. Н. (1806—1874) — руски историк на православната църква. Автор на «История на руската църква» (1838) и др. Автор на пътните бележки «Писма от Изток през 1849—1850 година» — 467
Мурад I (Амурат, Мурад Велики) (1319—1389) — турски султан — 152, 431
Мурад, син на Абдул Меджид — 348, 442, 444
Муса Кеседжия — турски султан в Мала Азия, герой на народния епос за Крали Марко — 603
Мустафа Налбантооглу, от с. Таново — 88
Мустафа Фазил паша, Дели Мустафа — турски политик. През 1870 г. става министър на финансите — 185—187, 227, 477
Мутие, Муте, Франсоа (1817—1869) — френски политически деец, посланик в Берлин, Виена, в Цариград (1853—1866). Министър на външните работи (1866—1868), сенатор — 48
Мухазеф Осман паша — 11
Мушински, полски журналист — 721
«Мъртви души», от Н. В. Гогол — 722
Мюмири паша — 202
Мятович, Д. — може би става дума за Маятович, Чудомил — сръбски политик, писател, професор. Бил министър на финансите — 510
Мънзов, Иван (1842/3—1918) — журналист в Букурещ, редактор на в. «Тъпан» — 604, 605
«Мъченица Рада Пловдивска», статия — 623

Н

Н., подпис — 508, 510, 672
Н. — 258
[Над главите ни виси брадва], Букурещ, 26 юни (8 юли) — 53, 679
Найденов, Иван (1834—1910) — публицист и общественик, редактор на в. «Право» и в. «Напредък» — 290, 299—302, 305, 316, 317, 330, 412, 423, 426, 442, 491—493, 551—553, 565, 628, 629, 634, 636, 637, 672, 687, 694, 697
«Най-нови известия», рубрика — 525, 665, 670, 671, 716

Наполеон I Бонапарт (1769— 1821) — 709
Наполеон III, Луи Наполеон Бонапарт (1808—1873), френски император — 14, 15, 43, 48, 65, 105, 182—184, 197, 221, 247, 362, 446, 505, 514, 583, 584, 587, 599, 600, 709
Наполеон, принц — Наполеон IV (1856—1879), син на Наполеон III и Евгения — 404
[На помощ сърби, черногорци. . .], От Црногорските граници, 14 марта — 234
«Напредок» «Напредък» (1848—1849) Карловци, (1863—1869), Карловци и Земун — сръбски политически вестник, издаван от Д. Медакович — 90
«Напредък» (1874—1875), Цариград, ред. Ив. Найденов — обществено-политически и общообразователен, умерен реформистки вестник. Продължение на в. «Право» — 79, 486, 487, 491—494, 501, 574, 575, 578, 617, 641, 705, 707, 716
[Народната съвест се е пробудила вече], Цариград, 17 априлия — 453
«Народни листи», «Narodni listy», Прага — чешки вестник — 530
«Народ», немски вестник — 619
«Народност» (1867—1869), Букурещ, редактиран последователно от Ив. Богоров, Ив. Грудов, Ив. Касабов — обществено-политически вестник — 108, 131, 208, 545
Настрадин ходжа — 314
[«На страха очите са големи»], Белград, 27 август — 81, 681
Натанаил Охридски и Пловдивски (Натанаил Стоянович — Нешо Стоянов Бойкикев, известен още като Натанаил Зографски) (1820—1906) — духовник и книжовник, участник в националноосвободителното движение. През 1872 г. избран за митрополит в Охрид — 449, 458, 466, 553, 594
«Наука за небето и земята», кн. I — 645
Начална книга — вж. «Буквар, или началное учение за децета» — 675
Начев, Стоян, дядо — 145
«Наше время» (1860—1863), Москва — руски политически и литературен вестник, ред. Н. Ф. Павлов (1861—1862) — 8, 663, 674
[Нашето честно правителство. . .], Цариград, 7 септемврия — 406
[Нашите вестници трябва да изпълняват волята на народа], Пловдив, 14 септемврия — 317
[Нашите предприятия ще имат добър успех], Галац, 20 октомврия — 249, 691
[Нашите чорбаджии са станали половина турци], Пловдив, 26 януария — 265

[«Нашият комитет, това е целият български народ»], Белград, 14(26) юли — 60, 680
[Нашият нещастен черковен въпрос. . .], Цариград, 3 марта — 272, 692
«Независимост» (1873—1874), Букурещ, ред. Л. Каравелов — продължение на Каравеловия в. «Свобода» — 331, 333, 336, 338, 341, 344, 347, 350, 352, 355, 358, 362, 363, 367, 370, 374, 376, 379, 380, 385—389, 392—394, 397, 399, 400, 403, 405, 409, 410, 414, 416, 420, 424, 427, 429, 432, 435, 439, 442, 445, 448, 452, 456, 459, 463, 464, 466, 468, 471, 473, 475, 476, 479, 483, 487, 490, 494, 498, 502, 503, 505, 558—566, 568—578, 580, 581, 595—598, 631—643, 645, 648, 663—669, 681, 699—709, 714—718, 724
Нейков, Марин, от Свищов — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, заточен в Диарбекир — 560
Некрас, Некрасов, Игнатий — 679
Некрасовци — секта от донски казаци — 679, 680
«Некролози» — 671
Неман, Стефан (1114—1200) — велик жупан, родоначалник на династията на Неманите — 64
Немани — сръбска княжеска и кралска династия (1168—1371) — 63
[Не мислете, че власите, ще ви уважават. . .], Плоещ, 1 февруария — 149
[Не мрат вече мърцина. . .], В. Търново, 5 юния — 166
Ненадович, М. — 103
[Необрязаните турци], Лом паланка, 10 февруария — 269
«Неологос» — гръцки вестник, издаван в Цариград на гръцки и френски език — 129, 339, 352, 353, 401, 457
[Не оставяте и мъртвите. . .], Русчук, 31 декемврия — 139
Неофит, отец — **Неофит Рилски** (ок. 1793—1881) — бележит книжовник и педагог — 10, 114, 674
[Несъгласията са погубили българския народ], Свищов, януария — 147
[Ни един от белградските вестници], Цариград, 28 септемврия — 499
«Ние до един сме готови да умрем за родината си»], Белград, 15 (27) юли — 67, 680
[Ние не познаваме своя дом, самите себе си], Белград, 16 октомври — 512, 709
[Ние сме микроскопически патриотчета], Цариград, 10 декемврия — 420
Никитин, С. А. (1902—1979) — 663

Никола, дядо, от Копривщица — 541
Никола Ракаджията, от Търново — 280
Николаиди ефенди, грък, турски шпионин — 259
Николай, Никола Черногорски — **Николай Негош** (1841—1921) — черногорски княз (1860—1910) и крал (1910—1918) — 11, 14, 31, 42, 45
Николай I, Николай Павлович Романов (1796—1855) — руски цар (1825—1855) — 497
Николов, И., български капитан — 71, 74, 75
Николов, Христо, от Шипка — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, заточен в Диарбекир — 560
Нил ефенди (Нил Униатски, отец Марко) — Изворов, Нил — свещеник от Русе, по-късно владика, остро критикуван от революционния печат — 196, 197, 311, 312, 432—434, 439, 445, 446, 541, 571, 704
[Нито закони, нито ум], Калофер, 18 октомврия — 209, 688
Ниязла, принцеса — 471
(Н. К.), подпис — 153, 668
Новакович, Стоян (1842—1915) — сръбски писател, езиковед, литературен историк, политически и държавен деец — 655
«Нова с[вободна] преса», «Neue Freie Presse» — австрийски либерален вестник — 335, 356, 483, 501, 585, 593
[Нов везирин], Цариград, 14 октомврия — 320
«Новий завет господа нашего Исуса Христа» — 10, 674
[Нови нещастия, нови страдания], Цариград, 18 септемврия — 494, 708
[Новини от Ерусалим], Ерусалим, 27 априлия — 379
«Новороссийский телеграф» (1869—1903), Одеса, ред.-изд. К. Карамишев, А. Серебреников, М. П. Озмидов и др. — 682
Новоруски университет, Одески университет — 126, 463
Ногай, хан (неизв. — 1299) — татарски вожд. През 1277—1278 и 1285 г. нахлува в България — 164
Ной (библ.) — 230
«Норд дойче алгемайне цайтунг», немски вестник — 583
«Н. Ф. преса», «Нойе фрайе пресе» — вж. «Нова свободна преса»
Нури бей — 231, 232, 271
[Няколко думи за Димитра Общи], София, 12 февруария — 331
[Нямала си баба работа], Цариград, 16 юлия — 294

О

О., дякон — 683
О. — 672
Обренович, Милан (1854—1901) — сръбски княз (1868—1889) — 447, 458
Обренович, Милош (1780—1860) — сръбски княз (1815—1839, 1858—1860) — 11, 12, 91, 681
Обренович, Михаил (1823—1868) — сръбски княз (1839—1842, 1860—1868) — 11—16, 29, 31, 32, 42, 44, 77, 90, 92, 95, 97, 98, 102, 103, 105, 663
Обреновичи — сръбска княжеска династия — 11
Обретенов, Ангел Тихов (1837—1896) — син на баба Тонка, заточен в Диарбекир като участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа — 560
[Обществените работи в Галац], Галац, 10 юлия — 178
Обявление, рубрика в Каравеловия вестник — 643
Огарьов, Николай Платонович (1813—1877) — руски революционер, демократ, поет и публицист — 598
Огнянович, Константин (1798—1858) — български книжовник — 675
«Одесский вестник» (1827—1893), Одеса, изд.-ред. Левшин, Брунов, П. А. Зелений и др. — руски вестник — 670
Оджаков, Петър Василев (1834—1906) — публицист, преводач, учител — 226, 261, 635, 689
Одрински мир — 688, 709
Олга — гръцка кралица, съпруга на Георг I. Дъщеря на руския княз Константин Николаевич — 411
Омер паша (Михаил Латас) (1806—1871) — турски генерал, по произход хърватин — 7, 48, 96, 97, 619
Омер Февзи паша — турски политик — 232, 233, 435, 654
Омир — 706
Омладинска скупщина, от Обединение на сръбската младеж — Омладина — 79, 82, 90, 95, 102, 676, 680
О. О, подпис — 148
Орешкович, хърватин — 79
«Ориент» — вестник, продължение на «Фрайе ориент», ред. А. Андрич — 650
Орлеанци, партия — 652, 726
Орсино, по името на италианския заговорник Орсини (1809—1858)— участвувал в атентата срещу Наполеон III на 14.I.1858 г. — 582

Орфей — легендарен тракийски поет — 616
Орхан (ок. 1326—1359) — владетел на Османското емирство в Мала Азия — 459
Осман ага — 231
Осман I Гази (ок. 1258—1324) — турски султан (1299/1300 — 1324)— 224, 459
Осман паша, комендант на Белград, после — управител на Босна 524
«Остен» — австрийски вестник — 593
«Отаджбина» (1875—1892), ред. Владан Джорджевич — сръбско списание — 655
От Администрацията, рубрика — 643, 659
[**От всяка страна ни бият**], Цариград, 18 марта — 445
Отговори от редакцията (От редакцията) — рубрика в Каравеловите вестници — 525, 671, 718
[**От дека ще да вземе Али паша пари**], Варна, 25 августа — 191
[**Отец Григорий в Тулча**], Тулча, 9 януария — 428
«Отечество» (1869—1871), Букурещ, ред. П. Кисимов — политически вестник, орган на Добродетелната дружина — 161, 534, 593, 602, 603, 605, 607, 608, 613 — 616, 672, 712, 719, 720, 722
[**От калугерин добро и от козел мляко не може да бъде**], Ловеч, 2 августа — 399
От редакцията, рубрика — 669
[**От царска Русия — никаква надежда, никакъв изход!**], Одеса, 20 януария — 509
[**Охридският каймакамин действува. . .**], Цариград, 22 майя — 466
[**Още една жертва**], Търново, 10 юния — 472
[**Още 100 000 черкези!**], Цариград, 18 августа — 483, 707

П

Павлов, Христо Д. (1841—1914) — учител в Пловдив, роден в Калофер, завършил в Одеса духовна семинария и юридически факултет. Неведнъж критикуван от Каравелов и Ботев — 266, 276, 277, 386, 628
Павлович, Иван (1843—1892) — сръбски обществен деец и журналист, редактор на «Панчевац», привърженик на социалистическите идеи на Св. Маркович — 592
Павлович, Цвятко (1839—1867) — български революционер, по произход сърбин — 143, 681
«Падането на Цариград», драма от Светослав Сапунов (Миларов)—708

Паисий, отец — плевенски епископ или русенски митрополит — 364, 700
Паисий Пловдивски (ок. 1810—1872) — пловдивски митрополит от 1858 г.; един от ръководителите в борбата за независима българска църква — 273, 274, 579
Паисий Палисвят — плевенски епископ — 306, 364
Палазов, от Русе — 394
Палаузов, Константин Николаевич — български търговец в Одеса, син на сратника на В. Априлов Николай Ст. Палаузов. Развил активна стопанска и обществена дейност — 533
Палаузов, Николай Христофорович (1819—1899) — български търговец в Одеса. Един от основателите на Одеското българско настоятелство — 563
Панайот — вж. Хитов, Панайот
Панарет Пловдивски (1805—1883) — пловдивски митрополит, активен участник в църковно-националната борба — 273, 274, 300, 304, 310, 316, 319, 415, 416, 492, 493, 549, 553, 629, 693, 694, 697, 703, 725
Паничков, Димитър (1810—1909) — печатар и книгоиздател — 672
Панкраци, граф — 15
Панславизъм — 329
«Панчевац» (1869—1876), Панчево, ред. Ив. Павлович — сръбски либерален вестник. Сътрудници Св. Маркович, В. Пелагич и др. През 1871 г. в него се публикува за пръв път на сръбски език Комунистическият манифест — 500, 617, 618
Папазооглу, Теохар — заможен българин от Котел, търговец, живял в Румъния — 281, 599
Парву, Титос — румънец, директор на болградското училище през 1869—1870 г. — 685
Парижка комуна (1871) — 587, 600, 696, 726
Парижки трактат (1856), с който завършва Кримската война (1853—1856) — 684, 688, 689
Парушев, Антон — кмет на Болград — 155
Пашов, х. М. — Пашов хаджи Мина Янков (ок. 1838—1881) — търговец и общественик. Живял в Цариград, Румъния, Одеса — 533
Пейов (Пеев), Тодор (Т. П. Стоянов) (1838—1904) — учител, революционер — 473, 475
Пейоглу — Пеев, Иван Иванов (Узуна) — участник в четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа. Заточен в Диарбекир, където умира — 560
Пенов, Стоян, от Русе — убит по решение на революционния ко-

митет в Русе, заподозрян като турски шпионин — 275, 279
Пенчович, Хаджи Иванчо хаджи Величков (ок. 1825—неизв.) — туркофил, турски чиновник, член на турския съд, осъдил Левски на смърт — 265, 272, 273, 278, 285, 290—297, 299—304, 308—311, 314—320, 335, 341, 343, 344, 351, 407, 412, 422, 424—427, 502, 548, 550, 551—553, 559, 565, 591, 629, 631, 687, 695—698, 704
Пенчо Търновалият — 143
Переняди, Николаки — 209
«Периодическо списание» на Българското книжовно дружество (1870—1876), Браила — научно списание за история, езикознание, литературна критика — 656
Перо — съпруга на италианския консул в Шкодра — 490
Персияди, Николаки — 209
«Пестер лойд», «Pester Loyd» — консервативен немски вестник, излиза в Будапеща — 102, 586, 587.
Петиция до султана (адрес от църквата и Иларион Макариополски) — 676
Петков, Иван, от Габрово — 166
Петков, Пано, от Ловеч — 559
Петко — Петко Киряков (1844—1900) — прочут войвода на хайдушка чета в Родопите и Тракия — 59
Петраки ефенди — вж. Златев, Петър (Петраки)
Петров, Васил — 564
Петров, С. х. — 565
Петров, Хараламби — 145
Петрович, Никодим, сърбин, руски възпитаник — 99
«Петрушан», статия от Хр. Ботев — 706
Петър, апостол — 8, 674
Петър кехая, от с. Лазарополи — 330
Петър, поп — вж. Арнаудов, Петър
Петър Фурнаджият, от Калофер — 543
Пий IX (1792—1878) — римски папа (1846—1878) — 14, 287, 621, 688, 692
Пикар, Людовик Жозеф Ернест (1821—1877) — френски политик — 587
Пискюлиев, Ангел Д. (1845—1935) — книжовник и стихотворец — 302, 595
Платон (427—347 пр. н. е.) — древногръцки философ — 435
[Повече от сто чети], Бока Которска, 1 юлия — 392
[Подозират всички. . .], Тулча, 10 августа — 190
«Покрок» («Рokrok») — чешки вестник — 651

«Политика» — унгарски вестник — 593
«Политик», «Политика» («Politik») — чешки вестник — 636, 651
[Политическото възраждане на българите], От България — 113, 683
[Положението в Сърбия след убийството на княз Михаил], Белград, 9 юли (кореспонденция на «Голос») — 102, 663, 682
[Положението и настроенията в Турция], Ниш — 84, 681
Полското въстание от 1863 г. — 679
«Полумлада Турция», партия — 444
Полюкс — вж. Кастор и Полюкс
[По наш Никола ми омръзва и св. Никола], Цариград, 27 юния — 290
Попов, А. — 465
Попов, Величко (1848—1927) — революционер, сратник и съидейник на Хр. Ботев — 250, 672
Попов, Данаил (1804—1909) — 723
Попов, Киро — 704
Попов, Никола — 580
Попов, Стоил (1839—1890) — редактор на в. «Дунав» и цензор на българските книги — 313, 314, 353, 697
Попович, Григори — богат българин в Румъния, щедър дарител — 145
Попович, Гьока — може би Попович, Джордже — Даничар (1832—1914) — сръбски публицист, преводач, редактор на вестници, противник на либералните идеи — 79, 236
Попович, Най (Николай) — търговец в Букурещ. Подпомагал материално Каравелов в издаването на «Свобода» — 608
Попович, Никола, син на Григори Попович, дарител — 145
Попович, Райно (1773—1858) — български възрожденски просветител, учител и книжовник — 114
«По повод славянския отдел на вестник «Ден», статия от Л. Каравелов — 707
Портата — вж. Висока порта
«Послание к сербам» — 387
«Последни новини», рубрика — 673
Потьо, Луи Марие Алексис (1815—1882) — френски политик, адмирал. Представител на националния съвет, министър без портфейл в кабинета на Тиер — 587
Потьомкин, Григорий Александрович (1739—1791) — руски държавен деец, дипломат, генерал-фелдмаршал — 567
«Походите на Бонапарта», драма от Потьомкин — 567
П. Р. — 606

«Прав[ительственный] вест[ник]» (1869—1917), Петербург — руски вестник — 245, 598
[Правителството се страхува], Русчук, 14 априлия — 157
«Право» (1869—1873), Цариград, ред. Ив. Найденов — либерално-просветителски вестник — 107, 108, 125, 138, 218, 301, 308, 310, 311, 316—320, 326, 329, 366, 371, 408, 412, 413, 418, 423—427, 442, 463, 486, 493, 494, 529, 532, 537, 551, 552, 554, 557—559, 563, 564, 566, 590, 591, 596, 628, 631, 672, 683—685, 690, 695—698, 701—703, 705, 711—714, 725
«Пражки денник» — орган на австрийското правителство — 651
Пражки университет (Карлов университет), основан през 1348 г. — 107
[«Празник» в Русчук], Русчук, 17 септемврия — 201
[Празникът на Кирил и Методий в Белград], Белград, 13(25) май. От Сърбия — 30, 677
«Принцип на националностите» — 513
Причините, заради които народите трябва да проливат кръвта си, Търново, 25 декември 1870 — 505, 709
Приям, герой на Омир — 476
[Проклятие — благословение], Цариград, 18 майя — 286
Прокопий, гръцки патриарх в Йерусалим — 478
Пруско-френска война — вж. Френско-пруска война
Псалтир или книга псаломска. . . — 10, 675
[Публиката често викаше «ура»], Болград, 20 априлия — 159
Публицистиката на Любен Каравелов (1860—1869). Т. I, II. С., 1957 — 1965), ред. М. Димитров — 663, 670, 673, 674, 709
Пулхерия Ивановна — героиня на Гоголевата повест «Старосветски помещици» — 406, 702
«Пчела», търговско дружество — 267
Първи интернационал — 699
«Пътник» (1870), Болград, Браила, ред. Б. Запрянов — общообразователен и литературен вестник — 156
«Пътуването на Панайот Хитов по Стара планина» — 646

Р

Раде, поп — 465
«Раденик», сръбски вестник — 645
Радованович, Любомир — 104
Радославов, Михаил (1849—1895) — революционен деец, учител в Габрово, в родния си град Ловеч и др. През 1872—1873 г. — в Ески-Джумая (Търговище), където бил арестуван и заточен в Мала Азия — 382—384, 389, 393, 558, 571, 636, 701
Радулов, Лука — търговец в Браила — 281
Радулов, Сава (Стойно) Илиев (ок. 1817—1887) — учител, книжовник и книгоиздател. След 1853 г. работи в Болград — 281, 625
[Разедини, па владей!], Цариград, 27 януария — 146, 686
Различни известия, рубрика — 654
Раймонд, хотелиер в Турну-Магурели — 466
Раковски, Георги Стойков (1821—1867) — 309
Ралли — 163
Раоу, Важи — 523
Расим паша, валия в Русе — 260, 261, 271, 275, 280, 288, 545, 580, 691
Рафаил, дядо — Рафаил Д. Попов (1831—1876) — родом от Стрелча. Ръкоположен за епископ на католиците в България — 578
Рашеев—Рашев, Панарет (1808—1887) — български владика в Букурещ. Член на «Добродетелната дружина» — 313
Рашид паша — турски политик — 396, 397, 449, 463, 706
Рашич, майор — 248
Рашков, Лазар — 543
«Революция», вестник — 535
Ретиер — френска комунарка — 589
«Реформа», «Reform» — унгарски вестник — 501, 584, 585
Ригс, д-р Елиас (1810—1901) — американски протестантски мисионер — 674, 675
Ристич, Йован (1831—1899) — сръбски политически деец, историк, през 1867 г. министър на външните работи — 79, 523
«Ромънул», «Romanul» (1857—1905), с прекъсвания, Букурещ, ред. К. А. Росети, после В. Росети — румънски политически всекидневник — 628
Рошефор — Рошфор, Анри (1830—1913) — френски политик и публицист. Първоначално с прогресивни позиции, после — отявлен реакционер — 501, 583, 617
«Ружа» — сръбски вестник — 501
[Руската журналистика против патриарха], Петербург, 14 марта — 240
Руско-турската война от 1828—1829 г. — 688
Рустем бей — турски политик — 186

С

С. — вж. Сапунов, Св.
С. — вж. Славейков, Петко
С., подпис — 173, 687
С., господин — 612
Сабри паша — турски политик — 223
Савич, Ангелаки (ок. 1817—1892) — публицист, преводач, редактор — 569
Савов, от Джумаята — 394
«Сада и Хакъкет», вестник — 596
Садък паша — вж. Чайковски, Михаил
Сали Репа — 330
Салих паша — турски военен и политик — 528
[Самият каймакамин се почудил. . .], Никопол, 20 марта — 351
[Само българските къщи. . .], Охрида, 1 февруария — 152
Самоил, патриарх — 380
«Санктпетербургские ведомости», «С. Пет. вед.». (1728—1917) — руски обществено-политически вестник — 240
Санчо Панса — герой от «Дон Кихот» от М. Сервантес — 328
Сапунов III. Сапунов, Константин (1844—1916) — стихотворец, журналист и общественик в Букурещ — 114, 393, 534, 635
Сапунов, Иван — 260, 261, 691—693
Сапунов, Светослав (Светослав Миларов), Сапунов I (1850—1892) — учител и журналист — 257—261, 487, 551, 580, 707, 708
Саръбеев, Георгий — 270
Сафет паша — турски политик — 346, 455
Сахатчиолу, Цветко — 234
Св. Агапий — 230
Светиандреевско събрание — 104, 681
Св. Антоний — 678
Св. Богородица — 229, 481
«Св. Георги», черква — 428
«Св. Кирил и Методий», черква — 528, 558
Св. Митрофан — 281
«Св. Наум», черква — 470, 573, 598
«Св. София», черква — 234
«Световид» (1852—1870) — сръбски забавно-научен вестник, издаван от А. Андрич, излиза в Темишвар, Виена и Белград — 501

«Светозор» (1867—1899) — чешко литературно списание, редактирано от Е. Тонер, С. Чех, М. А. Шимочек — 528
«Свещен съюз», Париж, 1815, между Русия, Австрия и Прусия. По-късно се присъединяват и други държави — 710
«Свобода» (1869—1873), Букурещ, ред. Л. Каравелов — революционен вестник, орган на БРЦК — 117, 120, 123, 125, 127, 128, 130, 131, 133, 134, 136, 139, 141, 143, 145, 147, 148, 150, 152—154, 157—160, 162, 165, 166, 168, 170, 173, 175, 177, 178, 180, 181, 190, 191, 195, 197, 201, 207, 209, 211, 214, 216, 218, 222, 224, 227, 229, 230, 234, 237—239, 241—244, 247, 249, 251, 254, 256, 258—264, 274, 275, 277, 279, 282, 284, 286, 288—290, 301, 303, 304, 306, 309, 312, 314, 317, 320, 323, 330, 527—530, 532—537, 539—548, 550—555, 557, 579, 580, 582—586, 588—595, 599—614, 616—619, 621—631, 643—647, 663—673, 683—698, 711—714, 716—725
[Свободата се не дава, а се взима], От оная страна на Стара планина, 30 ноемврия — 131
Севастополска война — вж. Кримска война (1853—1856)
Селим I (1467—1520) — турски султан — 121, 152
[Селяните патят повече от гражданите], Тулча, 29 юлия — 180
Север паша — турски политик, министър — 254
Семерджиев, Панайот (ок. 1855—1883) — 724
Серджо кехая — 330
Сидон (българин), руски поданик, заговорник срещу султана — 200
Симеон (864—927) — български княз от 893 и цар от 917 до 927 г. — 63, 64, 653
Силиман паша — 142
Симеонов, Величко, от Шумен — 143, 399
Симеонов, Тошо, заточеник в Диарбекир — 560
Симеонови царства, от цар Симеон — 237
Симич — 76
Симидов, Филип (1852—1925) — революционер и учител от Търново; свързан с Левски, Каравелов, Ботев — 666, 669
Симов, Атанас, от Калофер — 209
Симов, Христо, от Калофер — 209
Симон, Жул (1814—1896) — френски политик, министър на народната просвета в «правителството на националната отбрана» (1870—1871) — 587
Сичан-Николов, Христодул Костович (1808—1889) — книжовник и учител — 675
«Слава» (1871—1873), Русчук, ред. Т. Х. Станчев — религиозно-нравствено списание — 404, 491

Славейков, Иван Петков (1853—1904) — най-големият син на П. Р. Славейков. Учител, общественик, след Освобождението — министър — 551
Славейков, Петко Рачев (1827—1895), С. — 10, 217, 218, 258, 259, 272—274, 278, 285, 290, 291, 294, 295, 298, 299, 301—305, 307—311, 316, 363, 493, 529, 546, 548, 549, 551—553, 557, 565, 571, 628, 629, 672, 675, 689, 692—696, 700, 705, 724, 725
Славов, х. Господин (1811—1893) — търговец от Стара Загора. Написал «Статистическо описание на каазата Ески Загра». Участвувал в църковната борба на страната на консервативното течение — 565
[**Славяните трябва най-напред да се избавят от политическото робство**], Прага, 28 марта — 242, 690
Славяно-български комитет в Москва — 385, 386
«Славянска беседа» в Брюн — 465
«Славянски благотворителен комитет» — 517
«Славянски известия», рубрика в «Голос» — 675
Славянски комитет, Славянско общество в Петербург — 241
Славянски конгрес в Москва — 676
[**След Топал Хасан — Кьор Мехмед**], Цариград, 20 майя — 463
Сливков, Стефан, от Стара Загора, търговец — 300
[**Слушайте! Слушайте!**], Цариград, 10 юния — 468, 706
Собакевич — 722
Собйески, Ян (1624—1696) — полски пълководец и държавник — 101
«Современник» — 680
«Совр[еменные] изв[естия]» (1867—1887), Москва, ред.-изд. Н. П. Гиляров-Платонов — руски политически, църковен, научен и литературен вестник — 515, 538, 542
Соколов, Симо, от Трън — 326
Соколски, Йосиф — игумен, избран за духовен глава на униантската църква, от която се отказва — 434, 446
Сократ (ок. 469—399 пр. н. е.) — 264, 307, 435
Солон (ок. 638—ок. 559 пр. н. е.) — атински политически деец, законодател, поет — 307
Софроний, кипърски архиепископ — 298
Спираки, грък — 504
Спиро шарлаганджият — 329
«Србија» — вж. «Сърбия»
[**Сред българите се забелязва напрегната дейност**], От България, 3(15) август — 106, 682

Среткович, Пантелия (1834—1903) — професор по история в Белград — 23, 24, 31
«Српски народ» (1869—1884), Нови Сад — политически и просветен вестник — 617
[**Сръбската омладинска скупщина**], Нови Сад. 12 август — 75, 680
«Сръбски новини» — сръбски вестник — 105
Ставри — 639
Стайковац — 99
Стал — 216
Стамболски, Христо, д-р (1843—1932) — участник в църковно-националното движение на страната на консервативното крило — 293, 687, 704
Станкович, Никола — училищен настоятел и църковен епитроп в българската църква в Букурещ — 574
Станчо, от Симитлери — 305
Стария завет — вж. Битие или священное писание
Стенли, Едуард Дерби (1799—1869) — английски политик, министър-председател, м-р на външните работи — 61
Стефан Караджа (1840—1868) — 580, 694, 706, 714
Стефан Янаки, грък — 143
Стефанов, К. — 704
Стоил ефенди — вж. Попов, Стоил
Стойчо Лясковчанинът — 472, 473
Стоян, от с. Джамбазите — 391
Стоян Лула, от с. Баня — 59, 60
Стоян — вж. Пенов, Стоян
Стоянов, Андрей — 134
Стоянов, Васил Димитров, ° (В. С.) (1839—1910) — книжовник, един от учредителите на Българското книжовно дружество в Браила, редактор на «Периодическо списание» — 107, 302, 609, 623, 690, 707, 721
Стоянов, Дончо, от Стара Загора — 560
Стоянов, Христо (1845—1895) — учител, обществен деец, публицист. Ученик на С. Филаретов, учи в Русия, учителствува в София. Участвува в църковно-националната борба и в Руско-турската освободителна война — 333, 492
Стоянович, Георги — вж. Чалъков, Георги Стоянович
Стратимирович, Джордже (1822—1908) — сръбски генерал — 516
Стратович, Скарлат — търговец в Браила — 640
[**Страшен ли съм, овчарко?**], Цариград, 8 августа — 480, 707

Суетенс, френска комунарка — 589
[Султанът троши огледала], Цариград, 12 априлия — 363
Сципион, Емилиан (185—129 пр. н. е.) — разрушител на Картаген — 476
[Съветите на г. Игнатиева], Цариград, 6 марта — 439, 705
«Съветник» (1863—1865, 1870), Цариград, ред. Т. Бурмов, Н. Михайловски — обществено-политически вестник — 10, 493
[Съгласие и любов сред българите в Гюргево], Гюргево, 11 януария — 143
«Съединение», читалище в Гюргево — 144
«Сърбия», «Србија» (1867—1870), Белград, ред. Любомир Калевич — политико-икономически вестник — 77, 81, 161, 500
[«Съюз и братско споразумение»]. Белград, 10(22) марта — 97, 682

Т

Тамерлан, Тимур Ленг (1336—1405) — татарски хан, пълководец — 231, 242
Таньо, дядо, от Плоещ — 572
«Телеграми», рубрика в «Свобода» и «Независимост» — 599, 671
Темида, богиня на правосъдието и справедливостта — 462
Темистокъл (ок. 525—ок. 460 пр. н. е.) — атински политически деец, демократ — 457
Теодора блажена — 457
Теодосиядис, Димитраки — 503
«Тераки», «Теракъ» («Напредък») — турски вестник — 192, 194, 493
Тиер, Адолф (1797—1877) — френски политик и историк — 255, 585, 587
«Типос» — гръцки вестник — 253, 254, 364
Тодор ефенди — 242, 523
Тодор, свещеник от Ниш — 51
Тодоров, Илия, от Видин — 326
Тодорович, Павле — 23, 625
Тома — 279
Тома Ачигьоз, от Белград — 143
Тонкович, Георги — търговец в Букурещ — 646
Тончев, Йончо, чорбаджия от Лом — 269
Тончов, Никола — 143
Тоньо, от Калофер — 209, 462, 688
Тоньовица, от Сливен — 462

Топал Хасан — 463
Тотьо — вж. Филип Тотьо
Тошков, Николай Миронович (1816—1874) — одески богат търговец, общественик, дарител — 106, 107, 528, 563
Тошкович, Ани — 604
Тошкович, Стефан Димитриевич (1790—1870) — едър търговец в Одеса, деен общественик. Каравелов допуска грешка в посочването на възрастта, на която е починал — 80, а не 85 години — 579
Трайкович, Димитър ((ок. 1817—1880) — софийски търговец, изтъкнат обществен деец и дарител — 53
«Тракия», вестник — 450, 457
Траянов, Деспот — 330
Трошу, Трошю, Луи Жюл (1815—1896) — френски буржоазен политик, генерал — 652
Тулюмбаков, В. — 625
[Турска дипломация], Цариград, 25 ноемврия — 214, 688
[Турски варварства] — 688
[Турски заплахи, гръцки проклятия], Цариград, 16 октомврия — 410
«Турски народ», вестник — 501
[Турските образователни реформи са само гръмки фрази и азиатско самохвалство], Русчук, 27 август (8 септември) — 110, 683
[Турският деспотизъм души българите], Цариград, 1 августа — 181, 687
[Турско правосъдие], Силистра, 28 априлия — 161
«Турция» (1864—1873), Цариград, ред. Н. Генович — туркофилски вестник — 115, 125, 138, 218, 302, 347, 348, 371, 378, 529, 534, 535, 538, 554, 589, 596, 609, 612, 628, 631, 633, 684, 685, 692, 693, 696, 699—701, 712—714, 724
[Турция се чувствува слаба], Цариград, — 506, 709
[Турция си е пак Турция], Цариград, 15 януари — 507
«Тъпан» (1869—1870, 1875), Букурещ, ред. Ив. Мънзов — революционен, сатирично-хумористичен вестник — 127
Тъпчилеща — Тъпчилещов, Христо Петков (1808—1875) — богат търговец в Цариград, активен обществен деец. Заедно с брат си Никола Тъпчилещов участвува в борбата за църковна независимост — 22, 33, 34, 36, 176, 218, 272, 273, 291, 296, 310, 311, 316, 317, 319, 433, 479, 480, 493, 565, 676, 697
Тъпчилещов, Никола П. (1817—1893) — 704
Търновски, Константин — учител в Браила — 473, 474

«Търновски потайности». I. Убитото момиче; II. Градинаря и чорбаджията, от Филип Симидов — 665, 666, 669
[Търсят се финансиални чудотворци], Цариград, 3 августа — 476
«Тюрки», Цариград — вестник, излизал на френски език — 598

У

Убия — вероятно печатна грешка — вж. **Урби,** А. П.
Узунов, Атанас (1851—1907) — учител, български революционер. Определен за заместник на Левски — 561, 567, 704
[Умно, енергично, мъжествено], Цариград, 25 марта — 277
Унджиева, Л. — 673
Урби (Ърби), А. П. — английска пътешественичка. Заедно с Г. М. Микензия посещават Балканския полуостров (1862—1863) и написват книга за пътуването си (Лондон, 1867) — 238
Устрялов, Н. Г. (1805—1870) — руски историк, автор на «История на царуването на Петър Велики в 4 тома» и на редица учебни пособия. Н. Добролюбов и други съвременници се отнасяли критично към възгледите му — 463
«Училище» (1870—1875), Букурещ, после Русе, ред. Р. И. Блъсков — просветителско списание — 630, 691, 724
[Учители-мъченици], Русчук, 2 юния — 381

Ф

Ф., подпис — 160
Фавр, Жюл (1809—1880) — френски политически деец. Участвувал в разгрома на Парижката комуна — 587, 588
Фазил паша — вж. Мустафа Фазил паша
Фани, румънска артистка — 163
«Фар дю Босфор», «Фар дю Боспор» — гръцки вестник, излизал в Цариград на гръцки и френски език — 335, 337, 364, 368, 596
Ферман — официален документ за създаване на Българската екзархия, издаден на 27.II.1870 г. — 344—346, 371, 372
[Ферманът принадлежи на народа], Цариград, 16 марта — 344
[Фесовете и чалмите пречеха. . .], Цариград, 7 ноември — 124, 684.
Филип Македонски (ок. 382—336 пр. н.е.), цар на древна Македония, баща на Александър Македонски — 64
Филип Тотьо (Тодор Тодоров) (1830—1907) — четнически войвода, революционер — 83, 224, 582, 676, 678, 694
Филип Черногореца — 69, 89

Фитов, Петър — обществен деец в Болград — 611
Фотинов, Константин (1790—1858) — български просветен деец и книжовник — 674, 675
Франц Йосиф (1830—1916) — австрийски и австро-унгарски император, от династията на Хабсбургите — 63, 124, 127, 245, 247, 248, 404
[«Франц Йосиф — наш гяурин. . .»], Русе, 14 ноемврия — 127
Французко-пруска война, Френско-пруска война — (1870—1871) — 206, 505, 687, 709
Фрех, инженер — 489
Фръго, дядо, терзия — 251—253
Фръговица, баба — 251
Фуад паша — вж. Махмуд Фуад паша

Х

Хабсбургски дом, Хабсбургска династия — 248
Хаджаров, Лальо Д. — 533
Хаджи Али бей — 202
Хаджи Афъз Мехмед Али ефенди, плевенски бей — 231
Хаджи Бекташ — 331
х. п. Георгиев, Пеко, от Плевен — 351
х. п. Георгиев, Т., от Плевен — 351
х. Данаилови, братя от Крайова — 238
х. Димитър, от Плевен — 362,
Хаджи Димитър (Асенов) (1840—1868) — 141, 157, 229, 231, 459, 528—530, 532, 580, 605, 607, 686, 689, 694, 706, 714
[Хаджи Димитър е жив!], Ямбол, 1 януария — 141, 686
«Хаджи Димитър Ясенов», драма от Л. Каравелов — 646
Хаджи Иванчо — вж. Пенчович, х. Иванчо
[Хаджи Иванчо — «безпристрастен». . .], Цариград, 9 марта — 341
[Хаджи Иванчо и Митхад паша], Цариград, 29 августа — 309
[Хаджи Иванчо припка. . .], Цариград, 6 юлия — 292
Хаджи Коскур ефенди — 591
Хаджи Мехмед Дервиш бей — 592
х. Ничев, х. Димитър — 157
х. Паков, х. Константин, от Плевен — 351, 567, 574
Хаджи Ставри — грък, хасковски чорбаджия, осъден на смърт от революционния комитет в града — 387, 414, 560, 561, 704
х. Станьо, от Тетевен. Заточен в Диарбекир, избягал от там през юни—юли 1874 г. — 351, 410

х. Хайват (Хайвас, Айват) — герой на турски комически представления — 569
Хаджи Шабан — 165
«Хаик» («Хадик») — турски вестник, правителствен орган — 506
Хайдар ефенди — 186, 187
[Хайдуци зад всеки камък], Ески Захара, 25 юния — 390
«Хайкак» — турски вестник — 219
[Халваджият за бозаджият], Никопол, 8 октомврия — 503, 708
Халил бей, Халил Шериф паша — турски дипломат и политик — 186, 188, 213, 215, 334, 335, 339, 345, 346, 471
Ханли, Лафан Ж. — отговорник на английско-френския вестник «Левант Таймс» — 491, 492
Хано Манук, страннoприемница в Букурещ — 639
Хасан Пехливан, турчин от Рахманларе — 59
[«Хатовете се ритат, а магаретата отговарят»], Плевен. 12 марта — 230
Хирш, Мориц, барон — 291
Хитов, Панайот (1830—1918) — български войвода, революционер, автор на мемоари, публикувани от Л. Каравелов — 83, 224, 229, 459, 578, 606, 694
«Хитър Петър» (1870—1874), Браила, ред. Д. Войников (Див Дядо), после А. Савич — хумористичен вестник с демократични тенденции — 473, 547
Холмс — английски консул в Сараево — 408
Хрисанд — търновски владишки наместник. В дописка «Плевен, 30 майя» (Независимост, г. IV, бр. 34, 8.VI.1874) той е характеризиран като «роден фанариотин», който «прави подлости» и «лъже глупавото стадо» (вж. също дописката «Никопол, 28 септемврия» — Независимост, г. IV, бр. 51, 5.X.1874) — 504
Христаки Дупничанинът, Христаки Павлович (1804—1848) — учител и книжовник — 114
Христаки Зограф (Зографу) — вж. Зографу, Христаки
Христич, Никола (1818—1911) — сръбски реакционен политик — 48, 49, 78, 90, 92—94, 98, 99, 103, 104, 236
Христич, П. — сръбски политик. Може би печатна грешка, вместо Христич, Н. — 45
Христич, Филип (1819—1905) — сръбски политик и дипломат — 419
Христо Баджият — 258
Христо, дядо — 280
Христо, поп, свищовски иконом — 504
Христос — вж. Исус Христос

Хуарец, Хуарес, Бенито Пабло (1806—1872) — мексикански държавен деец — 592
Хуршид паша — 369
Хус, Ян (ок. 1371—1415) — чешки национален герой, идеолог на Реформацията — 176
Хусанити, Хусаннити — турска секта, преследвана от официалната мюсюлманска религия. По името на Хусаин, внук на Мохамед — 440, 705
Хюбнер, Ото (1818—1887) — немски учен, занимавал се със статистика, политическа икономия, основал Статистически централен архив в Берлин — 596, 717
Хюго, Виктор, В. Юго (1802—1885) — 599
Хюсеин Авни паша (1820—1876) — турски велик везир, военен министър — 259, 705, 706
Хюсни паша — вж. Хюсеин Авни паша
Хюсеин Авни паша (Хюсни паша) (1820—1876) — турски военен и държавен деец. Бил велик везир и военен министър — 259, 431, 438, 441, 443, 444, 446, 447, 454, 456, 483, 497, 685, 705, 706
[Хюсеин Авни паша омекнал], Цариград, 15 марта — 443
Хюсеин, бюлюкбашия — 87, 270
Хюсеин, молла — 314

Ц

Цанков, Драган Кириаков (1828—1911) — обществен и политически деец, журналист. През 1874 г. е сътрудничил на «Левант таймс» («Източно време»), но не е участвувал в редактирането му — 207, 320, 432, 433, 492, 565, 704
«Цветник», босненски вестник — 617
Цвятко — вж. Павлович, Цвятко
[Целият български народ е дописник на «Свобода»], Русчук, 18 декемврия — 260, 691
Ценович, Димитър (1834—1915) — търговец в Букурещ, активен деец на националноосвободителното движение. Член на БРЦК — 646
Ценович, Николай, от Гюргево — 568, 571
Централно училище в Болград — 134—136, 684, 685
Цольов, Вълко — 581
Цонин, Иванчо, от с. Пардилово — 270
Цукала — гръцки учител и книжовник в Пловдив — 304
Цукич, Коста (1826—1879) — сръбски икономист и политик, ми-

нистър на народната просвета и финансите — 27, 77, 78, 79, 80, 90
«Цукунфт», австрийски вестник — 586

Ч

Чайковски, Михаил (Садък паша) (1808—1880) — полски общественик и писател. От 1850 г. на турска служба, ръководител на военни отряди — казак алай — 25, 31, 56, 58, 61, 69, 70, 73, 100, 101, 186, 470, 679, 681, 682
Чалоглу (Чалъоглу, Чальоглу) — вж. Чалъков, Г. Ст.
Чальков, Георги Стоянович — пловдивски търговец, участвува в борбата за независима българска църква — 272, 278, 291, 300, 433, 565, 687
Чакос (Чока) — татарин, син на хан Ногай — 164
[Чашата се е препълнила. . .], Плевен, 16 февруария — 270
Червената книга — 510
[Черковните дела са ни омръзнали като леща на великден], Цариград, 10 септемврия — 315
[Черковният въпрос ще се реши, но как?], Цариград, 8 февруария — 150
«Чернишевски, Н. Г.». ПСС, 1950 — 701
Черногорец — 79
Черноморска конференция — вж. Лондонска конференция
Черняев, Михаил Григориевич (1828—1898) — руски военен и обществен деец. Командуващ руската армия по време на турско-сръбската война (1876) — 515—517, 520
Чингис хан (Темучин) (ок. 1155—1227) — монголски хан и пълководец — 242
[Чиновници. . .], Русчук, 4 юния — 288
«Читалище» (1870—1875), Цариград, ред. М. Балабанов, Л. Йовчев, П. Славейков, С. С. Бобчев и др. — научнопопулярно общообразователно списание — 302, 363, 366, 557, 700
Чомаков, Стоян, д-р (1819—1893) — изтъкнат общественик и публицист — 22, 33, 229, 272, 273, 276, 278, 285, 291, 296, 300, 304, 310, 311, 316—320, 349, 350, 415, 416, 424—426, 433, 465, 565, 676, 697
[Чомаков служи на народът си честно], Пловдив, 16 марта — 175
Чорапчиев, Иван Петров — туркофил, автор на турски буквари, редактор и преводач на български материали във в. «Дунав» — 260, 275, 298, 304, 313, 545, 591, 619, 691, 693

[Чорбаджийският патриотизъм], Русчук, 3 септемврия — 196, 688
[Чорбаджиите против Славейкова], Цариград, 11 януария — 217, 689
«Чорбаджия», стихотворение от П. Семерджиев — 724

Ш

Шарова, Крумка — 673, 678
Шафарик, Я. — 23
Шевченко, Тарас Григориевич (1814—1861) — украински поет, художник, революционер-демократ — 598, 671, 698
Шейк Бен Емин — 649
Шеридан, Филип Хенри (1831—1888) — американски генерал, участвувал в много военни операции; оставил интересни мемоари — 535
Ширванзаде, Шерванзиде — вж. Мехмед Ружди
Широков, Илия (1842—1915) — от Свищов, учител в Александрия, участник в националноосвободителното движение — 611
Шишков, Иван, от Тетевен — 409
Шишков, Тодор, от Тетевен — 409
Шишков, Тодор Николов (1833—1896) — учител и книжовник, с консервативни позиции — 115, 116, 143
Шишкови, Шишковци, Тодор и Иван, братя от Тетевен — 410
Шмит, немски офицер — 489
Шнайдер — началник на шпионската служба на Али паша — 259, 534, 721
«Шутош» (1873—1874), Цариград, ред. П. Р Славейков — сатирично-хумористичен вестник — 442, 474, 486, 637, 672, 705, 725

Ю

Юда Искариотски — 38, 265, 398, 575
[Юда], Плевен, 2 августа — 398
«Южен славянин», подпис — 67, 680
Южнославянска федерация — 237
Юнов, Т. Х., от Плевен — 362
Юпитер, бог — 244
Юстиниан I (ок. 483—565) — византийски император (527—565) — 372
Юсуф Изедин — вж. Изедин, Юсуф

Я

Яким, патриарх — вж. Йоаким
Яким, владика — вж. Йоаким
Яна кехая, от с. Селце — 330
Янаки гекиминът, по името на един от героите на Каравеловата повест «Слава». **Янински Енакиевци** (от Янина) — нарицателно за лечител шарлатанин — 329, 403, 411, 415
Янаки, Стефан — 143
Янелията Янаки — вж. Янаки
Янкович, Милован Т. (1829—1899) — сръбски либерал. Известно време емигрант в Нови Сад — 102

«Allg[emeine Aug[sburger] Zeitung» — вж. «Аугсбургски вестник»
«Archives diplomatique», вестник — 12
Beust — вж. Байст, Фридрих (вероятно печатна грешка)
«Correspondence Slave», френски вестник — 161, 653
«Gazette de etrangers», вестник — 335
h., подпис — 243, 690
Jeune Turquie — вж. «Млада Турция»
Kalay, D.—унгарски дипломатически представител в Белград —510
«La Roma del Popolo», италиански вестник — 649
«La veritè» — френски вестник — 652, 726
«La Courrier d'Orient», вестник — 490
«Levant Herald» — вж. «Левант Хералд»
«Manchester Gardian» — английски вестник — 585
«Monitorul official — вж. «Монитор»
«Neue Freie Presse» — вж. «Нова свободна преса»
Phare du Bosphore» — Вж. «Фар дю Босфор»
S., подпис — 22, 29, 75, 663, 676, 677
S. S., подпис — 80, 166, 241, 663
S. P., подпис — 393
«Times» (от 1785), Лондон — английски всекидневник— 335
«Tromp[eta] Carp[aţilor]» (1865—1877), Букурещ, ред. Ч. Болиак — румънски вестник с антимонархически позиции — 529
V., подпис — 32, 663, 677

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА

Абракампе, обл. — 597
Абисиния — 517
Австрийска Сърбия — 177
Австрия, Австрийска империя — 8, 13, 14, 16—18, 31, 42, 57, 65 70, 79, 81—83, 91, 97, 105, 125, 126, 194, 217, 245—247, 254, 299, 364, 413, 438, 439, 446, 458, 484, 509—511, 513, 535, 597, 618, 621, 642, 676, 710
Австро-Унгария, Австро-Маджарско — 422, 438, 455, 483, 489, 509, 511, 517, 594, 689
Ада-кале, о-в и крепост — 455, 458
Адрианопол — вж. Одрин
Адриатика — 31
Адриатическо море — 31, 691
Азия — 74, 191, 236, 243, 322, 333, 342, 369, 395, 420, 423, 440, 483, 485, 560, 568, 581
Акия, гр. — 454, 571
Албания — 22, 32, 342, 490, 556
Александрия, гр. — 106, 611, 664
Алексинац, гр. — 75, 517, 519, 572
Алексинацки окръг — 67
Алистрати, с. — 564
Алмалия, с. — 161
Америка — 198, 214, 482, 585
Англия — 8, 39. 65, 70, 71, 74, 85, 132, 215, 217, 255, 419, 444, 468, 489, 507, 513, 515, 523, 535, 585, 594, 595, 597, 674
Ангора (Анкара), гр. — 455
Антиохия, гр. — 361, 367, 589, 699
Арабаконак — 699
Арабия — 36, 217, 221, 243, 419, 508
Аравия — 71
Аркадия, Arcadion, ист. обл. — 653
Арнаутско — 146
Атина, гр. — 16, 130, 419, 469, 578, 585, 664
Африка — 230, 322, 440
Ахърчелеби, с. — 574, 575

Б

Бабадаа (Бабадаг), крепост — 428
Багдад, гр. — 130, 488, 528
Бакър Мадем — 581
Балканец, с. — 664
Балкански села — 664
Балкан, Балканът, пл. — 37, 40, 49, 52, 55—57, 60, 63, 69, 75, 86, 89, 109, 239, 241, 307, 315, 357, 358, 390, 420, 450, 535, 549, 664, 679, 680
Балкански полуостров, Балканите — 20, 38, 39, 71, 74, 98, 115, 146, 206, 234, 235, 240, 328, 340, 356, 389, 411, 413, 434, 476, 488, 497, 514, 596, 624, 678, 679
Балтийско море — 246
Балчик, гр. — 205
Банат, обл. — 78, 248, 500, 584
Банци, с. — 531
Баня, с. — 59
Батак, гр. — 416
Батум, гр. — 594
Бачка, обл. — 78, 248, 500, 584
Бейкос, гр. — 489
Бейоглу, кв. — 175
Бейрут, гр. — 403
Бекет, гр. — 643
Белград, гр. — 11—14, 16, 18, 23, 26, 28—31, 39, 40, 45, 48, 60, 61, 64, 67, 75, 81—83, 89, 92, 95—97, 99, 101—105, 143, 213, 258, 377, 441, 510, 512, 515, 517—519, 570, 578, 605, 607, 625, 627, 630, 635, 641, 664, 669, 675—678, 680—682, 709, 710, 719
Белиград — вж. Белград
Белово, с. — 387, 580
Белоградчик, гр. — 483
Белоградчишки окръг — 67, 69
Бенгази, гр. — 488
Берковица, гр. — 89, 259, 358, 664
Берлин, гр. — 333, 651
Берово, с. — 577
Бесарабия, обл. — 126, 262, 309, 684
Битоля, гр. — 67, 291, 397, 537, 542, 544, 546, 563, 575, 576, 712, 713
Богданско — 65
Боемия, Бохемия, старо название на Чехия — 635
Бока де Катаро, Бока-Которска, гр. — 392, 465, 484, 664

Болгаркьою, с. — 535
Болград, гр. — 134—136, 143, 155, 159, 475, 476, 605, 609, 611, 612, 625—628, 641, 646, 664, 672, 684, 685, 706, 712, 721, 723
Босански вилает — 252
Босна, обл. — 7, 12—15, 18, 23, 24, 28, 29, 31, 39, 42, 44, 48, 58, 64, 78, 101, 105, 127, 216, 217, 222, 243, 248, 252, 355, 392, 447, 455, 494, 510, 556, 615, 616, 618, 653
Боспор — вж. Босфор
Босфор, проток — 31, 214, 489, 573
Браила, гр. — 10, 106, 107, 152, 162, 163, 165, 250, 473, 547, 566, 601, 609, 611, 612, 622, 623, 626, 632—634, 640—642, 656, 657, 664, 668, 672, 682, 686, 712, 718, 720, 721, 723
Бранци, с. — 531
Брест, с. — 270
Брестовец, с. — 270
Бруса, гр. — 455
Брюксел, гр. — 708
Брюн, гр. — 465
Бръшляница, с. — 363
Букурещ, гр. — 33, 53, 106, 107, 109, 116, 117, 144, 216, 238, 258—260, 281, 282, 337, 353, 408, 458, 464, 480, 482, 510, 542, 547, 552, 580, 582, 584, 585, 588, 593, 599, 601, 604, 609, 614, 617, 619, 632, 639, 653, 664, 665, 667, 675, 677—679, 695, 710, 718, 721, 722, 725, 726
Бухара, гр. — 39
Бъзоу, Бузово, гр. — 599, 622
България, Българско — 7—9, 12—14, 16, 18, 23, 26—28, 32, 39—42, 44, 53, 56, 58, 60, 63—68, 72, 81, 89, 96, 97, 100, 106, 107, 109, 112—114, 122, 126, 130, 134, 135, 145, 146, 157, 172, 191, 200, 216, 217, 225, 240, 242, 281, 286, 300, 312, 313, 318, 319, 323—325, 327, 334, 335, 342, 346, 349, 355, 356, 358, 361, 374, 376, 386, 390, 395, 397, 411, 417, 423, 434, 450, 519, 529, 536, 542, 546, 556, 562, 582, 584, 586, 587, 601, 604—606, 611, 613, 614, 622, 623, 627, 630, 645, 646, 651, 653, 664, 666, 670, 672, 674, 677—680, 682, 686, 688, 693, 694, 706, 711, 716, 720, 722—724
Българско Сливово, с. — 664, 668

В

Вавилон, гр. — 695
Вайсал, с. — 612
Вайсалци, с. — 609

Ван, ез. — 486
Варна, гр. — 127, 143, 191, 205, 355, 460, 653, 664, 668, 670
Велес, гр. — 534, 540
Великобритания — вж. Англия
Версайл, Версай, гр. — 588
Видин, гр. — 12, 44, 45, 127, 169, 207, 208, 232, 274, 326, 328, 357, 468, 483, 539, 664, 668, 687, 688
Видински окръг — 44, 45
Виена, гр. — 82, 186, 188, 215, 248, 355, 379, 489, 543, 544, 546, 585, 586, 597, 611, 614, 624, 635, 640, 646, 657, 664, 668, 669, 697, 722
Византийска империя — 130, 235, 402, 620
Витлеем, гр. — 262, 263, 369, 380
Влашко — 35, 43, 60, 91, 99, 101, 215, 258, 280, 405, 410, 503, 541, 583, 605, 721
Воден, гр. — 397, 564
Восток — вж. Изток
Враня, гр. — 564
Враца, гр. — 357, 567
Вълково, с. — 212
Върбица, гр. — 664

Г

Габрово, гр. — 109, 166, 562, 565, 669, 715
Гагалия (сега Николово, Русенско), с. — 196
Галата, кв. — 257
Галац, гр. — 56, 106, 162, 165, 178, 190, 249, 536, 544, 602, 606, 618, 625, 631, 657, 664, 668, 672, 686, 691, 720, 726
Галиполи, гр. — 535
Галичи, с. — 560
Галичник, с. — 330
Гатск, гр. — 13
Гвиана — 589
Германия — 215, 247, 468, 483, 489, 490, 505, 509, 634, 651, 656, 709
Голямо Оряхово — 123
Гомор, гр. — 401, 414
Горна Джумая (Джумая сега Благоевград), гр. — 206, 382, 393, 394, 559
Горна Оряховица, гр. — 204, 578
Горни Луповид, с. — 271
Градище, с. — 167

Грахово, гр. — 706
Грац, гр. — 619, 723
Гроцко, гр. — 104
Гърция — 16, 26, 32, 35, 66, 97, 130, 147, 217, 329, 419, 430, 434, 596, 663, 664, 675, 709
Гьопца — 14, 569, 715
Гьопценско окружие — 268
Гюргево, гр. — 106, 143, 144, 275, 280, 534, 568, 571, 602, 603, 606, 608, 610, 618, 625, 643, 646, 657, 664, 668, 672, 718, 720
Гюреджие, с. — 391
Гънюлска (Гюнелска) махала, с. — 391

Д

Дагестан — 594
Далмация — 78, 248, 584
Дамаск, гр. — 588
Дания — 489
Дарданели, проток — 214
Деарибекир — вж. Диарибекир
Дебър, гр. — 13, 330, 556
Дебърска област (окръг) — 330, 561
Дебърски планини — 634
Делиград, гр. — 519
Демирхисарска кааза — 531
Джамбазите, с. (Калояновец, Старозагорско) — 391
Djedda (Джедда, Джидда), гр. — 549
Джумая — вж. Горна Джумая
Диарибекир, Диарбекир, гр. — 127, 128, 177, 208, 299, 322, 380, 395, 410, 427, 451, 529, 560, 564, 565, 567, 568, 571, 575, 580, 581, 714
Диване, гр. — 528
Димотика, гр. — 556
Добруджа — 27, 146, 203—205, 664, 679, 688
Долни Дебър, с. — 330
Долни Дъбник, с. — 232, 233
Долня Албания — 331
Доспатски планини — 37, 86, 549
Драма, гр. — 572
Драмска област (санджак) — 530
Дуна, пл. — 13
Дунав, р. — 71, 100, 121, 146, 190, 197, 202, 217, 244, 250, 341, 428, 429, 489, 500, 504, 510, 511, 527, 539, 585, 593, 594

Дунавска България — 425, 436
Дунавска област, Дунавски вилает — 97, 197, 201, 222, 288, 314, 337, 361, 416, 545, 555, 556, 590, 664
Дунавски княжества — 106, 438
Дунка — 599

Е

Европа — 12, 65, 66, 69, 76, 97, 111, 113, 131, 132, 144, 187, 220, 234, 235, 252, 264, 322, 329, 338, 348, 389, 404, 411, 412, 440, 443, 444, 453, 481, 483, 487, 488, 497, 512, 514, 518, 519, 539, 595, 651, 653, 676, 680, 708, 717
Европейска Турция — 30, 146, 277, 469, 528
Египет — 35, 147, 496, 686, 688
Едирне — вж. Одрин
Едренски вилает — вж. Одрински вилает
Екизлие (Дебелт, Бургаско), с. — 141
Елада — 264, 328, 329, 341, 364, 469
Елена, гр. — 158, 159, 578, 664
Емен — вж. Йемен
Енидже (Черна, Тулчанско), с. — 572
Епир, обл. — 16, 469, 679
Еренкьою, с. — 401
Ерзерум, гр. — 420, 423, 442
Ерзерумска крепост — 486
Ерусалим, Йерусалим, гр. — 43, 262, 346, 367—369, 479, 484, 489, 664
Ески-Захра, Ески-Захара — вж. Стара Загора
Етрополе, гр. — 66

Ж

Железник — вж. Стара Загора
Женева, гр. — 535, 710
Жеравна, с. — 109
Жулява, Жилява, с. — 565, 580

З

Загоре, обл. — 537
Загреб, гр. — 41, 216, 248, 258, 664, 691, 724
Зайчар, гр. — 67, 94, 520, 621, 710
Запад — 14, 15, 99, 248

Западна България — 326, 548, 549
Западна Европа — 21, 43, 46, 48, 70—73, 97, 329, 348, 435
Захара — вж. Стара Загора
Зворник, гр. — 336, 419, 447, 445, 455, 458
Землин (Земун), гр. — 83, 515, 518
Зимнич, гр. — 165, 610, 643
Златица, гр. — 89, 541, 664
Златишки окръг — 66

И

Ибраила — вж. Браила
Измаил (Исмаил), гр. — 155, 367, 646, 657
Измир — вж. Смирна
Изток — 55, 65, 115, 240, 248, 484, 506, 510, 511, 621
Индия — 489, 497
Ирак — 528
Ирландия — 598
Исландия — 486, 707
Испания — 197, 408
Италия — 21, 132, 173, 287, 446, 489, 510, 512, 513, 582, 584, 595, 688, 710
Ичера, с. — 381

Й

Йемен — 506, 697
Йерусалим — вж. Ерусалим
Йонийски острови — 7

К

Кавказ — 39, 340, 431, 483, 485, 568
Казан, гр. — 664
Казанлък, гр. — 169, 392, 486, 560, 687
Казанлъшко поле — 541
Калафат, гр. — 239, 609
Каледония, о. — 591
Калиполи — вж. Галиполи
Калифорния — 543
Калкандере, с. — 201
Калкута, гр. — 489, 656

Калофер, гр. — 209, 211, 263, 542, 579, 664, 688
Камчатка, п-в — 23, 31, 495
Канада — 674
Кандия — вж. Крит
Капитолия, хълм — 435
Карагач, с. — 166
Карадаачка кааза — 529
Каракал, гр. — 643
Карамусал, с. — 206
Карловац, гр. — 104, 664, 723
Карлово, гр. — 59, 60, 209, 216, 580
Карловско окръжие, Карловски окръг — 59, 216
Карнобат, гр. — 58, 391
Карс, гр. — 486
Картаген, гр. — 476, 706
Кацамуница, с. — 363
Кешан, гр. — 535
Кидайжи, с. (Долни Дебър) — 330
Киев, гр. — 99
Кикинда, гр. — 584, 585
Китай — 656
Клещини (Клещина), с. — 537
Клисура, гр. — 261, 262, 664
Княжевац, гр. — 67, 83
Княжевацки окръг — 67, 68
Козлуджа (Новградец, Варненско), с. — 205
Коиловци, с. — 270
Константинопол — вж. Цариград
Копривщица, гр. — 541, 549, 575
Кортин, с. — 664
Костур, гр. — 563, 578
Котел, с. — 382, 561, 579
Крагуевац, гр. — 89, 90, 95
Крайово, гр. — 218, 239, 281, 325, 546, 599, 606, 664, 724
Крета, с. — 504
Крим, п-в — 483
Крит, о. — 16, 26, 32, 33, 45, 48, 332, 483, 522, 596, 679
Кроация — вж. Хорватско
Крушевац (Крушовац), гр. — 519
Кръст манастир — 379, 380
Кукуш, гр. — 418, 454, 528, 711

Куманово, гр. — 554, 560, 564
Кърkклисе (Кръклисе) — вж. Лозенград
Кюстендил, гр. — 7
Кюстендилски окръг — 86
Кючук-Чешмедже, гр. — 507

Л

Лабунище, с. — 331
Лазарополи, с. — 330
Лета, р. — 457
Ливадия, гр. — 188
Ловеч, гр. — 332, 399, 573, 575, 576, 668, 702
Лозенград, гр. — 575
Лом паланка, Лом, гр. — 208, 212, 213, 269, 489, 560, 658, 664
Ломбардия, обл. — 513, 710
Лондон, гр. — 61, 62, 215, 221, 535, 600, 614, 619, 656
Лясковец, гр. — 553, 635

М

Мадагаскар, о. — 242
Мадем, гр. — 395
Македония — 67, 126, 130, 226, 229, 241, 263, 286, 307, 311, 326—328, 332, 367, 396, 397, 402, 410, 411, 418, 425, 433, 434, 448—450, 469, 486, 494, 497, 540, 548, 556, 566, 571, 572, 574—578, 667, 684, 698, 703, 707, 716
Мала Азия — 71, 128, 146, 478, 696, 714
Малешево, гр. — 532
Мали Зворник, гр. — 441, 463, 481
Малко Оряхово, с. — 123
Манчестер, гр. — 618, 628, 636, 637, 659
Мараша, квартал — 415
Марица, р. — 100, 415
Марсилия, гр. — 586
Мачола, с. — 248
Мека, гр. — 496
Мексико — 592
Мелазийски окръг — 22
Мелник, гр. — 397
Мертат, с. — 531
Метковец, с. — 212

Молдова, Молдавия, — 35, 43, 60, 99
Молдовлашко, Молдовлахия — 97
Москва, гр, — 24, 25, 126, 133, 183, 324, 568, 656, 664, 675, 676, 684
Мостар, гр. — 31
Мраморно море — 214, 703

Н

Неврокоп, гр. — 564, 715
Неготино, с. — 529
Неготински окръг — 67
Нетрополия, с. — 398
Никитчал, пл. — 13
Николаев, гр. — 497, 635
Никопол, гр. — 64, 351, 362, 363, 497, 503, 504, 577, 664, 668, 708
Никополска кааза — 166, 270
Ница, гр. — 514
Ниш, гр. — 12, 51, 56, 58, 84, 88, 89, 108, 468, 483, 654, 679, 681
Нова земя — 31
Нови Сад, гр. — 75, 89, 102, 501, 616, 618, 664, 672, 680—682
Ново село, с. — 22

О

Одеса, гр. — 126, 133, 198, 323, 324, 367, 385, 463, 488, 509, 533, 537, 542, 563, 579, 601, 622—625, 664, 668, 682, 698, 701, 715, 718, 723
Одрин, гр. — 36, 64, 298, 391, 460, 468, 530, 567, 574, 578
Одрински вилает — 36, 252, 554
Олимп, пл. — 244
Олтеница, гр. — 572, 628, 643, 646, 664
Ориент — 200
Ортакьоюу, кв. — 170, 225, 226, 244, 265, 375, 538, 594, 689
Орхание (сега Ботевград) — 555
Орханийско окружие — 581
Оряховица, гр. — вж. Горна Оряховица
Оряхово, гр, — 122, 123, 139, 306
Осман пазар (сега Омуртаг), гр. — 564
Османска империя, Отоманска империя — вж. Турция

Охрид, гр. — 75, 152, 291, 397, 450, 466, 470, 554, 557, 561, 570, 573, 590, 594, 598, 664, 706
Охридска област — 330, 331

П

Павски окръг — 22
Пазарджик, гр. — 205
Палестина — 347, 379
Панега, р. — 410
Парачин, гр. — 515
Пардилово, с. — 270
Париж, гр. — 15, 43, 115, 333, 489, 583, 600, 652, 656, 710, 726
Пашмаклии (сега Смолян), гр. — 573
Пекинг, гр. — 656
Пера, кв. — 9, 195, 257
Персия — 496
Петербург (Ленинград), гр. — 25, 126, 186, 188, 240, 245, 247, 370, 447, 467, 484, 497, 537, 538, 656, 664
Пеща, гр. — 17, 18, 31, 62, 243, 248, 508, 518, 664, 676
Пиемонт, обл. — 501
Пиза, гр. — 591
Пирот, гр. — 88, 89, 358
Пиротски окръг (пашалък), Пиротско — 52, 66, 88
Питещ, гр. — 239
Плашки, с. — 248
Плевен, гр. — 109, 230, 232, 270, 306, 351, 362, 363, 398, 399, 409, 530, 533, 555, 564, 573, 575, 650, 664, 667, 702
Плевенска кааза — 399
Пловдив, гр. — 64, 100, 109, 133, 210, 211, 265—268, 275, 317, 387, 390, 391, 395, 414, 416, 460, 543, 549, 554, 560, 567, 627, 628, 333, 664, 667, 668, 672, 692, 697, 702, 703, 713, 714, 724
Пловдивски окръг — 59, 319
Плоещ, гр. — 106, 143, 144, 153, 154, 599, 604, 605, 646, 649, 664
Побиен камък, с. — 86, 87
Пожаревац, гр. — 519
Posen, гр. — 651
Полша — 25, 31, 38, 39, 99—101, 651, 653
Поморевац — вж. Пожаревац
Пояна, с. — 239
Правец, с. — 581
Прага, гр. — 126, 242, 625, 632, 646, 664, 670, 690

Пресанче, с. — 330
Призрен, гр. — 454, 555
Прилеп, гр. — 326, 557, 564, 570, 716
Прищина, гр. — 7
Провадия, гр. — 205
Прогорелец (Якимово, Ломско), с. — 212
Прусия — 21, 183, 192, 198, 506, 583, 651, 709, 710
Прут, р. — 14, 38, 174, 585
Псков, гр. — 654

Р

Рабаджие, Рабаджието (Коларово, Харманлийско), с. — 391
Разград, гр. — 157, 384, 559
Разградско окръжие — 128
Разложки окръг — 87
Райково, с. — 574
Ракита, с. — 399
Раковички окръг — 248
Рахманларе, с. — 59, 60
Ресен, гр. — 363, 590
Рибен, с. — 363
Рила, пл. — 67
Рим, гр. — 329, 495, 688
Римска империя — 476
Румелия, обл. — 206
Румъния (Ромъния) — 81, 113, 114, 126, 131, 133, 136, 143, 144, 146, 160, 178, 194, 216, 217, 239, 243, 249, 262, 280, 288, 336, 341, 364, 394, 431, 443, 482, 483, 488, 489, 495, 499, 503, 534, 547, 552, 578, 582, 584, 601, 616, 651, 653, 664, 667, 678, 694, 714
Русе, гр. — вж. Русчук
Русия (Росия) — 7—9, 11,13, 15—17, 21, 24, 25, 38, 39, 43, 46—49, 52, 53, 55—57, 60—62, 66, 71, 73, 81—83, 85, 91, 97, 99, 105, 107, 108, 113, 117, 126, 133—135, 167, 185, 188, 194, 195, 199, 200, 214, 216, 217, 228, 229, 240—242, 244—247, 258, 262, 264, 273, 308, 309, 323, 324, 328, 329, 336—340, 342, 346, 349, 354, 355, 364, 370, 378, 386, 394, 406, 411, 413, 430—432, 434, 435, 438—440, 447, 448, 456, 457, 468, 482—484, 486, 489, 494, 495, 497, 498, 506, 507, 509, 511, 513, 517—519, 521, 522, 524, 535, 537, 542, 552, 555, 584—588, 591, 596, 598, 601, 614, 615, 621, 633, 650, 651, 654—656, 664, 679, 684, 688, 689, 709, 710

Русокастренска планина — 141
Русчук, Русе, гр. — 25, 27, 50, 53, 61, 62, 96, 110, 113, 122, 123, 127, 139, 143, 157, 162, 174, 196, 197, 202, 222, 223, 225, 232, 233, 252—254, 260, 270, 273, 279, 288, 289, 298, 312, 322, 326, 335, 337, 341, 343, 344, 353, 355, 369, 381, 384, 385, 388, 393, 403—405, 455, 460, 468, 472, 503, 527, 533—535, 540, 541, 545, 548, 556, 558—560, 569, 571, 578, 580, 583, 590, 605, 606, 611, 613, 614, 619, 624, 625, 629—633, 636, 637, 640, 653, 659, 664, 666, 668, 669, 688, 691—694, 697, 700, 701, 711, 714, 715, 721, 722
Русчушко окружие — 252
Ряховица — вж. Горна Оряховица

С

Сава, р. — 500, 518
Савоя, гр. — 514
Сакра, гр. — 336, 447, 455, 458
Сандвичеви о-ви — 23
Сант Андрей, с. — 586
Сараево, гр. — 355, 408
Сардиния, о. — 710
САЩ — вж. Съединени щати
Св. Гора (Света гора, Атон) — 328, 329, 481, 485, 498
Св. Николай, крепост — 589
Свищов, гр. — 32, 62, 96, 128, 143, 147, 165, 395, 465, 532, 534, 540, 550, 560
Свищовски окръг — 123
Север — 55
Северна Африка — 706
Северна България — 291, 549
Северна Италия — 710
Североамерикански щати — 584
Седан, гр. — 505, 709
Сеймен, с. — 391
Селце, с. — 330
Сенокос, с. — 88, 573
Серес, гр. — 397, 531, 532, 540, 546, 549, 550, 554, 556, 561, 566 576
Серски санджак — 530
Сибир — 341
Силистра, гр. — 27, 161, 194, 289, 290, 664
Симитлери (Морозово, Казанлъшко), с. — 305

Сион — 695
Сирия — 403
Скопие, гр. — 226, 331, 359, 411, 564, 570
Слатина, гр. — 239
Сливен, гр. — 335, 459—462, 391, 392, 558, 561, 575, 654, 664, 705 706
Сливенски Балкан — 50, 66, 69
Сливенски край — 559
Сливенско окръжие — 216
Смедерево, гр. — 26, 95, 515
Смирна (Измир), гр. — 454, 674, 675
Содом, гр. — 401, 414
Солун, гр. — 243, 370, 397, 432, 435, 452, 470, 527—530, 532, 537, 548, 555, 558, 562, 568, 572, 586, 712
Солунска област (вилает) — 252, 431
Солунско кале — 634
Софийско окръжие (Софийски окръг) — 66, 86
София, гр. — 50, 62, 86, 88, 89, 331, 342, 343, 489, 573, 642, 664, 668—670, 698, 708
Средиземно море — 16
Средня Африка — 292, 523
Срем, обл. — 248, 500, 584
Сръбско княжество — вж. Сърбия
Стамбол — вж. Цариград
Станимака (сега Асеновград), гр. — 560
Стара Загора, гр. — 381, 390, 391, 560, 654, 658, 664
Стара планина — 131, 157, 158, 242, 459, 572, 573, 646
Стара Сърбия — 28
Старо село — 27
Стрелча, с. — 692
Стрема, р. — 715
Струмица, гр. — 532, 577
Суджаскьою (Водица, Варненско), с. — 205
Суецки канал — 255
Сучан, гр. — 656
Сфакия — 596
Съединени щати (САЩ) — 21, 468, 674
Сърбия — 11—15, 18, 19, 21, 23—35, 38, 39, 42, 43, 47, 48, 53, 60, 63—69, 76—79, 82, 83, 88—90, 93, 95—100, 105, 146, 194, 216, 217, 243, 248, 258, 288, 325, 335, 341, 342, 400, 412, 419, 431, 438, 441, 443, 447, 455, 456, 458, 463, 468, 481—483, 487—489, 495, 499—502, 511, 512, 514—518, 521—523, 584, 601, 615, 616, 633, 645, 682, 698, 710

Т

Табор, гр. — 242, 690
Таново, с. — 88
Темишвар, гр. — 29
Термопили, проход — 329, 411
Тесалия — 16, 58, 411, 469, 556
Тетевене, Тетевен, гр. — 409, 410, 564
Тетово, гр. — 564, 570
Топчидере, хълм — 30, 44, 45, 104
Тохио или Кедо, гр. — 656
Тракия — 67, 128, 130, 316, 328, 367, 396, 397, 417, 425, 434, 450, 469, 548, 667, 684
Трансилвания — 691
Трапезица, хълм — 634
Трапезунд, гр. — 407, 455, 594, 664
Триест гр. — 384
Триполи (Тараболус) — 488, 594
Троянски Балкан — 66, 69
Трън, гр. — 326
Тръстеник, с. — 398
Трявна, гр. — 272, 275, 358, 580
Тузлук — 569
Тулча, гр. — 143, 180, 181, 190, 250, 428, 460, 664, 686
Туна вилает — вж. Дунавски вилает
Туркестан — 39, 459
Турну Мъгурел(н), гр. — 106, 465, 503, 504, 664
Турну Северин, гр. — 106, 643, 664
Турска империя — вж. Турция
Турско — вж. Турция
Турция — 9—12, 13, 16—19, 22, 25, 26, 28, 31, 32, 40, 46, 52, 53, 56, 58, 63, 66, 70—73, 81, 82, 84, 85, 87, 97, 98, 105, 109, 111, 114, 115, 121, 124—127, 137—139, 142, 147, 161, 174, 181, 182, 184—188, 200, 206, 216, 219, 220, 242, 243, 245, 254, 255, 287, 289, 302, 309, 311, 334, 340, 341, 345, 348, 349, 355, 356, 361, 362, 369, 371, 373—375, 379, 380, 385, 388, 395, 401, 403, 412, 413, 419, 420, 431, 435, 443, 444, 447, 452, 453, 455, 458, 459, 467, 472, 478, 479, 482—484, 488—490, 496, 506—509, 523, 535, 536, 542, 551, 554, 557, 565, 567—569, 582, 585, 589, 593, 594, 596, 597, 618, 653, 676, 679, 681, 697, 709
Търново, гр. — 50, 55, 62, 100, 116, 143, 157—159, 166, 313, 405, 472, 505, 511, 540, 553, 561, 604, 634, 664—666, 668, 669, 709, 711

У

Узунджово, с. — 561
Умана, с. — 141
Унгария — 17, 18, 25, 31, 38, 39, 42, 676
Уруменлия (Цариград и околностите му) — 384

Ф

Филаделфия, гр. — 656
Филипопол — вж. Пловдив
Филипополски окръг — вж. Пловдивски окръг
Флорина (Лерин) — 563
Фокшан, гр. — 642, 654
Франция — 8, 14—16, 70, 71, 74, 85, 105, 132, 147, 182, 183, 192, 198, 214, 217, 255, 362, 439, 440, 489, 504, 513, 531, 585, 651, 688, 710, 726
Фращен, с. — 531

Х

Хадърча, с. — 205
Халки, о. — 305, 456
Ханг-Чанг-фу, гр. — 656
Хасково, Хаскьойю, Хаскию, гр. — 387, 560
Хасковски округ, Хаскиевски округ — 561
Херцеговина — 12—15, 18, 23, 28, 29, 31, 39, 42, 44, 48, 63, 64, 78, 127, 217, 242, 392, 455, 510, 556, 615, 616, 618
Хорватско, Хърватско — 78, 500, 584, 633, 664
Хохенхайм, гр. — 355, 664

Ц

Цариград, гр. — 8, 10—12, 17, 25, 26, 35, 37, 41, 42, 50, 52, 58, 60, 87, 100, 107—109, 112, 113, 115, 116, 127, 128, 130, 142, 143, 146, 157, 162, 168, 170, 171, 174—177, 181, 182, 185, 187, 191, 192, 197, 199, 200, 202, 206, 214, 217, 219, 222—228, 230, 243, 248, 250, 252—256, 258—260, 263, 267, 270, 272, 274, 276, 277, 284, 286, 287, 290, 292, 293, 296—299, 301—304, 306, 307, 309—312, 315, 317, 320, 327, 328, 333, 335—338, 340, 341, 343, 345, 347, 351—355, 358, 363, 365, 367, 369, 371, 373—375, 379, 380, 385, 388, 395, 401, 406, 408, 410, 413, 417, 418, 420, 424, 426, 429, 431, 432, 435, 436, 438, 439, 441—443, 445—448, 452, 453, 456, 458, 459, 463, 466, 468, 469, 472, 476, 480, 482, 483, 489, 491, 494, 495, 497, 499, 506—508, 510, 527, 529, 534, 535, 539—541, 543—550, 552, 554—556, 560—562, 564—566, 568, 571, 573—579, 582, 584, 585, 587, 590, 592—595, 597, 598, 603, 607, 609, 611, 613, 617, 620—622, 624, 626—629, 631—634, 636—638, 640, 641, 643, 649, 650, 653, 656, 657, 664, 666, 668, 669, 672, 674, 675, 684—709, 711—715, 720, 724, 725
Цетина, гр. — 29, 465, 664

Ч

Чан-чан-фу, гр. — 656
Чатма (Левски, Варненско), с. — 205
Ченгер (Дивдядово), с. — 201
Черна гора — 13—16, 22, 23, 29, 31—33, 39, 42, 64, 78, 97, 101, 146, 217, 235, 237, 248, 370, 392, 397, 402, 412, 431, 488, 633
Черно море — 214, 217, 246, 510, 511
Чехия — 633, 690
Чешмелие, с. — 627
Чирпан, гр. — 391
Чинг-у-фа, гр. — 656
Чорле, с. — 485

Ш

Шабиц, Шабац, гр. — 79
Шар планина — 530
Швейцария — 501
Шипка, с. — 109, 560
Шкодра, гр. — 397, 490
Шумадия, обл. — 63
Шумен, гр. — 27, 100, 157, 174, 175, 182, 191, 197, 202, 206, 243, 394, 557, 579, 664, 714

Ю

Юженлие, с. — 205
Южна Арабия — 419
Южна България — 291, 548, 549, 702, 704
Южна Русия — 243

Южна Тракия — 109, 494, 497, 571
Южна Турция — 699
Юскюдар, гр. — 365

Я

Ягодин, гр. — 94
Ямбол, гр. — 141, 664, 686
Янина, гр. — 415
Янковец, с. — 590
Янтра, р. — 358
Япония — 500
Яфа, гр. — 43, 380, 479

РЕЧНИК

ааза (тур.) — член на съвет, комисия, управление и др.
абаджия (диал.) — който шие аби (горни мъжки дрехи от груб вълнен плат)
авадиш, хавадиш (араб.) — вестник; новини
ага, агалар (тур.) — господар, господари
адъм, хадъм (тур.) — скопец, евнух
азил (тур.) — уволняване; вироглав, пропаднал
аксиос (гр.) — благороден, знатен
алабарце (простонар.) — под ръка (от итал. браца — под мишница)
алат, алят (тур.-араб.) — оръдие, сечиво; снаряд
алафрангаджия — от а ла франга (фр.-итал.) — който се носи по европейски
аллах керим (тур.) — благодарен съм, каквото дал господ
ангария (тур.) — принудителна безплатна работа през турското робство
антерия, ентерия (араб.-тур.) — подплатена с памук платнена дреха
арендатор (лат.) — лице, което наема имот
аркадашин (тур.) — побратим, другар
архихарсъзин (гр.-тур.) — проклетник над проклетниците
асъл мухбир (тур.) — либерален човек
атещталими, атеш-талим (тур.) — военно учение със стрелба
аферим (тур.) — отлично, браво
афоресан (гр.) — отлъчен от църквата, прокълнат
ахамбашия (тур.) — главен еврейски учител; старши равин
ахмак френк гяурлар (тур.) — глупави френски гяури
ахчийница (тур.) — гостилница, готвачница
аянин (араб-тур.) — областен управител в Османската империя, първенец, знатен гражданин
аязмо (гр.) — извор със светена вода

Б

бади хаваджии, от **бади хава** (перс.-турс.) — безплатно, даром; безполезно; които обичат да получават даром

байонет (фр.) — щик, копие
байрям (тур.) — голям мохамедански религиозен празник
барутхана (тур.) — склад за барут
башибозуци (истор. тур.) — нередовна турска войска, известна със своята кръвожадност и безогледност
башкятипин (тур.-араб.) — главен, пръв писар
баш-молла (тур.) — главен мохамедански верски съдия
баш папаз (тур.) — владика
бедел (тур.) — замяна; данък за откупване от военна служба
безергянин (тур.-перс.) — търговец, търгаш
беледие (тур.) — общинско управление
беледийско даждие (тур.) — общински данък
бешлик (тур.) — турска монета от 5 гроша, лев
билюкбашия (тур.) — главатар на дружина, на чета
буйрун, буюрун, буюр (тур.) — заповядай
букаи (тур.) — окови; желязна верига за спъване на кон
буюрлия, буюрултия (тур.) — писмена заповед на началството

В

ваде (араб.) — срок
вакуфи, от **вакиф** (араб.) — имоти, завещани с благотворителна цел
валиде султан (тур.) — титла за султанската майка
валия (араб.-тур.) — управител на вилает (административна област)
вапор (лат.) — параход, кораб
вересия (тур.) — задължение за взета, но неплатена стока
вилает (тур.) — административна област в Османската империя

Г

гаджал(ин) (тур.) — презрително название за турчин
гекимин, екимин (остар. тур.) — лекар
гърлица — болест на гърлото, дифтерит
гюбре (гр.-тур.) — тор, смет
гяурин (тур.) — немохамеданин, християнин

Д

даврандисал се (от тур.) — съвзел се, оздравял
даждие (истор. тур.) — данък
дамга-парасъ (тур.) — такса за поставяне на белег, знак

девлет (тур.) — държава
дели, делия (тур.) — луд, буен, немирен
деликанлия (тур.) — момък, лудо-младо
делифишек (тур.) — вятърничев, луд
депеша (остар. фр.) — телеграма
дервиш(ин) (перс.-тур.) — мюсюлмански калугер
дерибей (тур.) — турски управник, който върши своеволия
джелятин (перс.-тур.) — търговец на добитък за клане; прен.: жесток човек, кръвопиец, палач
джемадан, джамадан (перс.-тур.) — къса горна вълнена дреха без ръкави; елек
джинает, дженнет (диал. тур.) — рай
джоглина — хълмче, могила, купчина пръст
джубе (араб-тур.) — дълга горна дреха от сукно, обикновено подплатена с кожа
дин-ислямин (тур.) — правоверен, истински мохамеданин
диш парасъ (тур.) — данък, който турците вземали от нагостилите ги българи, загдето са си изхабили зъбите по време на яденето
достлук (тур.) — приятелство
дьонме (тур.) — човек, който е приел чужда вяра, вероотстъпник; прен.: който се отказва от убежденията си

Е

евхаристия (гр.) — безкръвна жертва, молитва над безкръвната жертва
едипсизгяур (остар. тур.) — безсрамни неверници, немохамедани
екимин — вж. гекимин
екселенция (от лат.) — превъзходителство; титла на висш сановник
ексмуавинин (араб.-тур.) — пръв заместник-помощник на началника
емении (араб-тур.) — плитки леки обувки, без ток, с остър връх
емирнаме (тур.)— писмено разпореждане на по-горно началство
есакчия, ясакчия (тур.) — телохранител, пазач
ефимериди (гр.) — еднодневки
ефкав (тур.) — имущество

Ж

жустиция — вж. юстиция

З

заптие (араб.-тур.) — турски стражар
зарфове (тур.) — сребърни подложки, върху които се поставят чашките с кафе

И

иджи-биджи (тур., звукоподражателно) — дреболии, тям подобни, ала-бала
иждивение (остар.) — издръжка, разноски по нещо
икасар (гр.) — сборник с църковни песни
имам(ин) (тур.) — висш мохамедански духовник
интизам (араб.-тур.) — ред, порядък; общински налог при продажба на добитък
интизамджия (араб.-тур.) — събирач на интизама при продажба на добитък
иншат, иншаат, инша (тур.) — строеж, постройка; ръководство за съчиняване; съчиняване
ираде (тур.) — султански указ
ираде- мезлич (араб.-тур.) — учреждение, което издава султански укази
истилями, истилямджии (тур.) — информатори, свидетели
истиндак (гр.-тур.) — разпит, следствие
исто, ист, истият (диал.) — също, същ, същият
ихтибар (тур.-араб.) — почит, уважение
ишликска, от **ишлик** — дом, стая; цигански ишлик — нечисто, мръсно място; **ишликска** — мръсна

Й

йошур (араб.-тур.) — десятък от земеделското производство (някогашен данък в натура)
йошурджия — лице, което събира данъка десятък

К

кааза (тур.) — околия
кадия (араб.-тур.) — духовно лице, мюсюлманин, което изпълнява длъжност на светски съдия
казълбаши (тур.) — турска секта; турски войници
каймакамин (тур.-араб.) — управител на околия

кайме (араб.-тур.) — банкнота
какач (тур.) — човка, клюн (капкач (тур.) — хищник)
калеки, калека (рус.) — сакат човек
калцуни — мъжки чорапи от дебел вълнен плат, украсени с гайтани; обхващат крака от коляното до глезена
камзамал(ин) (араб.-тур.) — бирник
капасъзин (тур.) — бездомник, безделник, нехранимайко
капия (тур.) — врата, порта; правителствено учреждение
капсамунин (тур.) — гладник, грабител
капукехая (тур.) — представител на властта; църковен глава; представител на екзархията пред Високата порта
капуоланин (остар. ит.-тур.) — началник на охрана, въоръжен войник
карагьозчия, карагьозин (тур.) — актьор, който дава смешни представления с кукли; прен. — фокусник, хитрец
карагьозчилъци (тур.) — смешни представления; прен. — фокусничество, хитрости
каракол (тур.) — стража
карантина парасъ (тур.) — такса за карантината
катана (унг.) — висок, едър кон
келеш (тур.) — келяв, дребен на ръст; прен. — нищожен, презрян човек
кепазе (диал. тур.) — долен, нищожен; срам, безчестие
кепхани — вж. керхана (вероятно печ. грешка)
кересте (тур.) — дървен строителен материал
керестеджийница (перс.-тур.) — дърводелница
керестеджия (перс.-тур.) — дърводелец; който продава дървен строителен материал
керхана ((перс. -тур.) — работилница; къща на развратница
кеседжия (тур.) — човек, който убива хората и ги обира; разбойник по пътищата
кетапчии (от кятипин) (тур.) — писари, чиновници
кефил(ин) (тур.) — поръчител
килерджия (тур.) — който държи ключовете от килера; грижи се за яденето и пиенето при сватба
кипче — черпалник, съд за пиене на вода
кир (гр.) — господин, господар
кираджия (араб.-тур.) — наемател, квартирант; лице, което срещу заплащане превозва със собствена кола или кон стока или пътници
кирия (араб.-тур.) — наем за превоз или за жилище; прен. — човек, който дава съвестта си под наем

клюскам — ходя, миткам, шляя се
коджабашия (тур.) — селски кмет
коллуци, коллук (тур.) — колове; патрул, стража
конак (тур.) — околийско или полицейско управление в Османската империя; къща за нощуване, за отсядане
кондисвам (тур.) — отсядам, спирам на стан, на почивка
консилию-жудецииян (лат.) — съдилище; юридическа консултация
контеш (тур.) — горна дреха, къса до-пояса; салтамарка
копой — вид ловджийско куче; прен.: шпионин
кория (тур.) — запазена гора, бранище
кофетария — кафене
кринолин — широка женска пола, опъната на обръч, носена през XIX в.
купе — стока за продан
куругюрултия (тур.) — безсмислена шумотевица
кърагасъ (тур.) — господар на полски имоти
кърджия (тур.) — който живее, работи на къра, по полето
кър-сердар(ин) (тур.) — военен чин в Турция
кьочек, кочек (тур.) — млад танцьор в женска роля; малко животно
кьошк (тур.) — издигната част в чардака на старите къщи; павилион за почивка; малка лятна къща в лозе или в градина
кюлдър-палдър, палдър-кюлдър (тур.) — гръм и трясък (възклицание)
кюл-хане (тур.) — място за смет
кюляф (тур.) — хитрост, измяна, незаконна печалба; островърха шапка на мюсюлмански свещеник
кюприя (тур.) — мост
кюркчия (тур.) — кожухар
кямил-юл-келям (тур.) — ръководство за усвояване на ораторското изкуство
кятипин (тур.) — писар, чиновник

Л

лаф олсун (перс.-тур.) — приказки, да има какво да се приказва
лития (остар. гр.) — молебен на открито

М

мазбата (тур.) — записка с изложение на някакво дело, законите по него и решението му, подписана от няколко души
малую толику, малая толика (рус.) — съвсем малко, нещо мъничко

марангозят, от марангоз (тур.) — резбар
махрама (тур.) — кърпа, забрадка
машали (остар. тур.) — факел, светилник
меджидие (тур.) — турска монета — сребърна, на стойност 100—120 гроша; орден, основан от султан Меджид I
медресе (араб.-тур.) — мохамеданско богословско училище
мезлич (тур.) — съвет на старейшините или на селските първенци; учреждение
мекере (тур.) — подлец, долно оръдие
мекерджилък (тур.) — подлост
мектеб (тур.) — училище
мерхаба (тур.) — здравей, добър ден
местьове (араб.-тур.) — меки кожени терлици
метрилиези (от фр.) — картечници
милязъм(ин), мюлязим(ин) (тур.) — неплатен стажант; лейтенант
михлюзин (от араб-тур.) — мързелив; изоставен, изтощен; неплатежоспособен човек; западнал търговец
михюр (тур.) — печат, вула, разрешение
молла (араб.-тур.) — мохамедански съдия в голям град; учен, духовник
муанвинлък (тур.) — заместничество; помощ
муавинин (тур.-араб.) — помощник, заместник на началника
мунасип (тур.) — прилично, благовидно
мушия, мошия (рум.) — имение, чифлик
мущурак (тур.) — нужник, отходно място
мюдюрин (тур.) — управител на малък град; околийски управител
мюлязимин — вж. милязъмин
мюмбар (тур.) — място за изповед в джамията
мютесарифин (тур.-араб.) — турски окръжен управител
мюфетишин (тур.) — инспектор
мюфтия (араб.-тур.) — върховен верски съдия

Н

низамин (араб.-тур.) — войник от редовната османска войска

О

оланин (тур.) — слуга на високопоставен турчин
онбашия (тур.) — десетник; полицейски началник в малък град
ормани (тур.) — гори, дъбрави
ортаклък (тур.) — съдружие
ортодокси (гр.) — правоверни, православни
ортодоксален (гр.) — правоверен

П

падишах (тур.-перс.) — титла на турския султан
пазванти (диал. тур.) — пазачи
паликариета, паликаре (гр.) — гръцки войник, грък изобщо; прен. хъш, юнак; разбойник
пандера (ит.) — знаме
панта (нем.) — съединителна метална част за врата или прозорец
панцирни корабли, панцирен — от панцер (герм.) — ризница, броня; бронирани кораби
парамана (гр.) — кърмачка, бавачка; държанка
параплов — параход
пашалъци, пашалък (тур.) — област в Османската империя, управлявана от паша; прен.: охолен, безгрижен живот
пезевенк (перс.-тур.) — сводник, долен, нечестен човек
пехлеванин (тур.) — борец, силен човек
подрясник — дреха, която свещениците носят под расото
преномеран, пренумерант (от лат.) — абонат, който предварително заплаща
префектура (лат.) — окръжна управа, градоначалство
примар(ин) (рум.) — кмет, градски първенец
примария, примарство (рум.) — кметство
провиант (лат.) — провизии, хранителни запаси

Р

равини — еврейски свещеници
рамазан (тур.) — деветият месец от мохамеданската година, през който мохамеданите постят, като не ядат нищо през деня, а само веднъж през нощта
регимент (фр.) — полк
редифи (араб.) — войници от запаса

С

садразам(ин) (араб.-тур.) — велик везир, пръв министър на Турция
сайтарин (тур.) от **сайтарджия** (тур.) — смехотворец, шегаджия
сайтарджелък (тур.) — смехотворство, шегобийство
сака (араб.-тур.) — голям съд за носене на вода
сакаджия (араб.-тур.) — водоносач; който продава вода
салхана (араб.-тур.) — кланица, скотобойна
санджак (тур.) — окръг
санджак шериф (тур.) — свещено знаме
сандъкемини (араб.-тур.) — началник на каса, на финансова служба; ковчежник
сараф(ин) (араб.-тур.) — лице, което се занимава с размяна на пари и търгува със злато
саръчизмели (тур.) — с жълти чизми; прен.: някой си, филанкишията
сауклук (тур.) — разхладително питие
сахат (араб.-тур.) — час, часовник
сеймен(ин) (перс.-тур.) — турски военен полицай
сераскер капасъ (тур.) военно министерство
смарладисан (тур.) — поръчан
сойтария (тур.) — шут, смешник
сокаи, сукаи — вид женско украшение за главата, на което се поставя дълга кърпа, обшита с шевици и ряси
софти (перс.) — мохамедански религиозни проповедници и учители
спахия (перс.-тур.) — войник от конната войска на Османската империя; турски феодал, владетел на лен
субашии, субаша (тур.) — полицейски началник на градче или на голямо село в Османската империя; чиновник, който събирал десятъка
сулица — късо копие
сумасшедшая (рус.) — луда, смахната
схизма (гр.) — църковно разцепление, разкол
сюкат, сюкам — насъсквам
сюнет дююню (араб.) — обрязване на момчета — религиозен обичай у мохамеданите
сюнетишат, сюнетисвам (тур.) — обрязвам

Т

табур, табор низами (тур.) — турско военно поделение
таксердари (тур.) — събирачи на данъци
таламбаз (тур.) — тъпан във форма на металическо полукълбо
тартор, тарторбашия (гр.) — главатар на дяволите
тартархана, тартар (гр.) — дълбока бездна в подземния свят; мъчилище, тъмница
тарулка, тарулче (от нем.) — малка чиния
теке (араб.-тур.) — молитвен дом с жилища на дервиши; мохамедански манастир
темане (тур.) — сложен турски поздрав с ръка
терекия (тур.) — човек, пристрастен към нещо; прен.: недоволен, неразположен
терасхана (тур.) — оръжеен склад; корабостроителница
терзия (тур.) — шивач на селски или полуселски дрехи
терзилък (тур.) — шивашки занаят
тескере (тур.) — паспорт, открит лист, пътен лист
тимар-хана (тур.-перс.) — психиатрична болница
тимаря (тур.) — чеша, почиствам кон; прен.: бия, пердаша
топхана (перс.-тур.) — артилерийски арсенал
тумрук (тур.) — окови за стягане на краката с две дебели, врязани и заключени дървета
тумрукхана (тур.) — отделение на турски затвор, където се намират затворници с тумруци на краката
турфа (араб.) — забранено от еврейската религия ястие
тутор (гр.) — основател на храм или друга обществена сграда; прен.: попечител, наставник
туторство (гр.) — попечителство, надзор, ръководство

У

убиток, убыток (рус.) — загуба, вреда
убоги, убогий (нар. рус.) — крайно бедни; малоумни
узори, узор (рус.) — украси, шевици
улучши, от **улучшить** (рус.) — подобри
умумие-сандаъ (тур.) — обществена каса
уния (книж. лат.) — единение, обединение
уруче, урук, юрук (тур.) — планински овчар
услуакълдия (тур.), **услуакъллия** (тур.-араб.) — умник, който намира лесмината
устабашия (тур.) — първомайстор на занаятчийския еснаф

Ф

Vaterland (нем.) — родина, отечество
файда (араб.-тур.) — полза; лихва

Х

хавра (староевр.) — еврейски храм, синагога
хазър мектюн (араб.) — тайно лице
хаирсъзин, харсъзин (араб.-тур.) — негодник, хаймана; безполезен
хайта (тур.) — скитник, безделник
хапуз парасъ (араб.-тур.) — затворническа такса
хапузхана (араб-перс.) — затвор
харамееджии (тур.) — бунтовници; хайдути, разбойници
харамоедци (бълг.-тур.) — готовани
хасър (тур.) — рогозка
хат (тур.) — хубав, охранен кон; жребец
хати-хумаюн (тур.) — указ за подновяване на правдините на християните, (главно на българите), издаден през 1856 г.
хатишериф (араб.-тур.) — указ на турския султан от 1839 г. за държавни реформи и даване правдини на християните
хелбет, елбете (диал. тур.) — то се знае, несъмнено, разбира се
ходжа (тур.) — мохамедански свещеник, учител
хората (гр.) — шега, закачка; говорене, приказване
хрисовул (гр., от лат.) — важен царски документ, подпечатан със златен печат; царска грамота
хърсъзи (тур.) — крадци

Ц

цертификат, сертификат (фр.) — удостоверение, свидетелство

Ч

чапраз — вид шевица
червонци (рус.) — златни монети от 5 или 10 рубли; книжни пари; банкнота от 10 рубли

читаци (тур.) — обидно название на турците
чубуклък (тур.) — място, шкаф, където се държат лули
чубукчия (тур.) — слуга, който пълни и поднася чубуци; човек, който прави лули; прен. подлизурко, угодник, лакей

Ш

шариет, шерягт (тур.) — сборник с религиозни закони
шах-ни-шах, шех-ни-шах (тур.-араб.) — цар на царете
шейх-юл-ислям, шехюлислям (тур.) — върховен духовен глава на мюсюлманите
шербет (араб.-тур.) — питие от сироп, разтворен във вода; много сладко питие
шереетлък (араб.-тур.) — дяволитост, хитрост
шилте — малък дюшек за миндер
шкембеджи-джинает, джаниет (диал. тур.) — рай, шкембеджийски рай

Ю

юзбашия (тур.) — началник на 100 души, стотник
юря (тур.) — до гуша
юродиви, юродивый, (рус.) — глупав, смахнат
юрук (тур.) — овчар, който обикаля постоянно овцете

Я

ялдъзхански — златен, сребърен
ялдъз (тур.) — жълтица
яма йок (тур.) — няма плячка; да имаш да взимаш
янглъш-олду (тур.) — стана грешка
янлъш (тур.) — погрешно, невярно
янлъш-олмуш (тур.) — станала е грешка
янкеседжия (тур.) — сръчен крадец, джебчия
ясак (тур.) — посолство; забранен, запретен
ясакчия (тур.) — прислужник в посолство; придружвач-пазач

СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

1. Любен Каравелов със свои другари във Велико Търново, 1878 г. От дясно на ляво: I ред — Л. Каравелов, Георги Живков; II ред — Токмачов, Олимпий Панов, д-р Георги Хаканов, Джорджо Момчилов; III ред — Петър Гинчев и д-р Стат. Антонов

2. Пловдив — общ изглед

3. Руски вестници, в които Каравелов сътрудничи

4. Москва, Арбатският площад

5. Пиктографски подписи под дописки, изпратени от Цариград за в «Свобода» и «Независимост»

6. Стефан Караджа

7. Михаил Греков

По-важни печатни грешки:
с. 45, р. 5 отд., д-р Христич вм. д-р Милетич
с. 104, р. 21 отг., Барловац вм. Карловац
с. 708, р. 4 отд. вм.: «. . . с гибелта на Ангел Кънчев. . .» да се чете: «. . . с движението в Ломския край (1867 — 1868), ръководено от Д. Ангелов.»

СЪДЪРЖАНИЕ

ДОПИСКИ ОТ РУСКИЯ ПЕЧАТ

България . 7
[България — арена на религиозни борби] 8
[Липсва само славянският Гарибалди] 11
[Гърция се готви да играе важна роля в Източния въпрос] 14
[Какви са настроенията на южните славяни] 17
[Епоха на прелом] . 19
[Живеем, без да мислим за утрешния ден] 23
[Какви са настроенията в Сърбия] 28
[Празникът на Кирил и Методий в Белград] 30
[Адресът на Българския таен комитет] 33
[Брожението на Балканския полуостров расте] 39
[Въстанието в България се разширява] 44
[Борба на живот и смърт, борба на светлината с тъмнината] 46
[Изстъпленията на Митхад паша] 50
[Над главите ни виси брадва] 53
[Между нас и турците скоро ще стане горещо] 57
[«Нашият комитет — това е целият български народ»] . . . 60
[Да вдигнем славянското знаме! Сега или никога!] 63
[«Ние до един сме готови да умрем за родината си»] 67
[Сръбската омладинска скупщина] 75
[«На страха очите са големи»] 81
[Положението и настроенията в Турция] 84
[В Сърбия се вършат такива чудеса. . .] 89
[«Бъдещето е пред нас»] 95
[«Съюз и братско споразумение»] 97
[Положението в Сърбия след убийството на княз Михаил] 102
[Сред българите се забелязва напрегната дейност] 106
[Турските образователни реформи са само гръмки фрази и азиатско самохвалство] 110
[Политическото възраждане на българите] 113

ДОПИСКИ ОТ «СВОБОДА» И «НЕЗАВИСИМОСТ»

[Ангарията продължава] 121
[Фесовете и чалмите пречеха. . .] 124
[Българите чакат учители] 126
[«Франц Йосиф — наш гяурин. . »] 127
[Каква Тракия! Каква Македония!] 128
[Свободата се не дава, а се взима] 131
[За кого възпитава Русия младите българчета?] 133
[Болградското училище] 134
[Има ли правда в Турско?] 137
[Не оставяте и мъртвите. . .] 139
[Хаджи Димитър е жив!] 141
[В 1870 г. ще да бъде въстание!] 142
[Съгласие и любов сред българите в Гюргево] 143
[Разедини, па владей] 146
[Несъгласията са погубили българския народ] 147
[Не мислете, че власите ще ви уважават. . .] 149
[Черковният въпрос ще се реши, но как?] 150
[Само по българските къщи. . .] 152
[Българското училище в Плоещ] 153
[Болградци! Свестете се!] 155
[Правителството се страхува] 157
[«Кефът ни беше да заколим един гяурин»] 158
[Публиката често викаше «ура»] 159
[Турско правосъдие] 161
[«Велислава, българска княгиня» в Браила и Галац] . . . 162
[Когато пожарът гореше. . .] 165
[Не мрат вече мърцина. . .] 166
[Когато човек иска да яде, той трябва да работи] 168
[Българите трябва да отделят пшеницата от къклицата, и напред!] . 171
[Злоупотребления в Шуменско] 174
[Зайците и жабите] 175
[Обществените работи в Галац] 178
[Селяните патят повече от гражданите] 180
[Турският деспотизъм души българите] 181
[В главите на турските управници има дупчици, през които преминава вятър] 185
[Подозират всички. . .] 190
[Отдека ще да вземе Али паша пари?] 191
[Ето ти турско образование!] 192

[Чорбаджийски патриотизъм] 196
[Благодариме на генерала Игнатиева. . .] 197
[«Празник» в Русчук] 201
[И ние, добруджанци, вдигаме гласът си] 203
[Докажете на видинлии. . .] 207
[Нито закони, нито ум] 209
[Как се събират данъците?] 212
[Турска дипломация] 214
[Чорбаджиите против Славейкова] 217
[Власт и над иностранците. . .] 219
[Дунавският вилает — циганска кръчма] 222
[Кървава сватба ще да реши черковният въпрос] 225
[Али паша и патриархът — в един гроб] 228
[Ако падне небето. . .] 229
[«Хатовете се ритат, а магаретата отговарят»] 230
[На помощ сърби, черногорци. . .] 234
[Крайова стои най-високо. . .] 238
[Руската журналистика — против патриарха] 240
[Славяните трябва най-напред да се избавят от политическото робство] 242
[Голи думи. . .] 243
[В Русия се грижат за Франца Йосифа. .] 245
[Въстанието на граничарите] 248
[Нашите предприятия ще имат добър успех] 249
[Барем тютюнова кесия. . .] 251
[Ингелизите — стари турски приятели] 254
[Кой е Хр. Арнаудов?] 256
[Целият български народ е дописник на «Свобода»] 260
[Клисурският мюдюрин] 261
[За всяко чудо — по няколко гроша. . .] 262
[Донкишотствуващи поход] 263
[Нашите чорбаджии са станали половина турци] 265
[Крайно отчаяние на селяните] 267
[Необрязаните турци] 269
[Чашата се е препълнила. . .] 270
[Нашият нещастен черковен въпрос. . .] 272
[Ангел Кънчов загина] 275
[Чомаков служи на народът си честно] 275
[Умно, енергично, мъжествено] 277
[И други убийства] 279
[Имането на доктор Берона] 281
[«Доброволен» заем. . .] 282

[Българският народ възкръсна] 284
[Проклятие — благословение] 286
[Чиновници. . .] 288
[Браво, Силистра!] 289
[По наш Никола ми омръзва и св. Никола] 290
[Хаджи Иванчо припка. . .] 292
[Нямала си баба работа] 294
[Махмуд паша управлява екзархията] 297
[Безполезни препирни] 299
[Вестник «Македония» е запретен] 301
[Враговете на Славейков] 303
[Защо е затворен Славейков?] 307
[Хаджи Иванчо и Митхад паша] 309
[Деспотизъм, сиромашия и темнота владеят навсякъде] . . . 312
[Черковните дела са ни омръзнали като леща на Великден] 315
[Нашите вестници трябва да изпълняват волята на народа] 317
[Нов везирин] 320
[Ако си патриотин, ела и работи!] 323
[Милош Милоевич не представлява Сърбия] 325
[Борбата между гърците и българите] 327
[Злоупотребления в Дебърско и Охридско] 330
[Няколко думи за Димитра Общи] 331
[Есад паша везирин!] 333
[Българският народ ще се бори до последнята си капка кръв] 337
[Диогеновска дипломация] 338
[Хаджи Иванчо — «безпристрастен». . .] 341
[Ферманът принадлежи на народа] 344
[«Интернационалисти». . .] 347
[Самият каймакамин се почудил. . .] 351
[Геометрически прави линии] 352
[Каниц за България и за българите] 355
[Жалостни реформи! Чудно господарство!] 358
[«Ако не намерите турци свидетели. . .»] 362
[Султанът троши огледала] 363
[Бой между католици и фанариоти] 367
[Добър му път на фермана!] 371
[Кражби, несправедливости, лихоимства. . .] 374
[Едно женевско произведение] 377
[Новини от Ерусалим] 379
[Учители-мъченици] 381
[Защо «славяно-български»?] 385
[Един вагон «чувства»] 387

[«Кометаджиите» Греков, Геренов и Радославов] 388
[Хайдуци зад всеки камък] 390
[Повече от сто чети] 392
[Арнаудов III ще да напредне] 393
[Бягат от правдата «като дявол от темян»] 395
[Юда] . 398
[От калугерин добро и от козел мляко не може да бъде] . . . 399
[Големи думи, празна торба] 401
[Дебелошкембеджиите се не мешат] 403
[Нашето честно правителство. . .] 406
[Дерибейовци] . 409
[Турски заплахи, гръцки проклятия] 410
[Гъркомански предизвикателства] 414
[Гръцки ефимериди и турски пехливани] 417
[Ние сме микроскопически петриотчета] 420
[«Доброжелатели»] 424
[Отец Григорий в Тулча] 428
[Докога ще продължава тоя хаос?] 429
[Католическият мравунек се е разпъплал] 432
[В екзархията — големи крепирни] 436
[Съветите на г. Игнатиева] 439
[Хюсеин Авни паша омекнал] 443
[От всяка страна ни бият] 445
[«Македония воскресе!»] 448
[Народната съвест се е пробудила вече] 453
[Излупени из едно яйце] 456
[Злодейства и угнетения в Сливен] 459
[След Топал °Хасан — Кьор Мехмед] 463
[11 май] . 465
[Охридският каймакамин действува. . .] 466
[Слушайте! Слушайте!] 469
[Още една жертва] 472
[Браилското училище] 473
[Жалостното положение на колонистите] 475
[Търсят се финансиални чудотворци] 476
[Страшен ли съм, овчарко?] 480
[Още 100 000 черкези!] 483
[Кой награждава Европа с чума?] 487
[Генович спрял и «Напредък»] 491
[Нови нещастия, нови страдания. . .] 494
[Ни един от белградските вестници. . .] 499
[Халваджият за бозаджият] 503

*

[Причините, зарад които народите трябва да проливат кръвта си] . 505
[Турция се чувствува слаба] 506
[Турция си е пак Турция] 507
[От царска Русия — никаква надежда, никакъв изход!] . . . 509
[Да се замислим. . .] 510
[Да освободим отечеството си със собствената си кръв] . . 511

*

[Ние не познаваме своя дом, самите себе си] 512

*

БЪЛГАРСКИ ИЗВЕСТИЯ

Известия из България (Български известия) 527
[Некролози] . 578
Най-нови известия 582
Телеграми . 599
Отговори от редакцията (От редакцията) 601
От администрацията 643
Обявление . 645
Известие . 647
Последни новини 649
Различни известия 654
От редакцията 657
От администрацията 659

*

Бележки . 661
Азбучен показалец за лица, издания и др. 727
Азбучен показалец на географските имена 779
Речник . 797
Списък на приложенията 809

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ

ТОМ XI

Първо издание

Редактор Светла Гюрова
Художник Кирил Гогов
Худ. редактор Петър Тончев
Техн. редактор Виолета Кръстева
Коректор Паунка Камбурова

Формат 32/84/108; тираж 3113 екз.; печатни коли 51,50; издателски коли 43,26; УИК 47,72; л. г. VI/55; изд. № 6831; поръчка № 75/1989 година на издателство «Български писател»; дадена за набор на 23. I. 1989 година; излиза от печат на 30. VII. 1989 година; цена 6,06 лв.

Код 25 $\frac{9536179711}{5506-24-89}$

ДП «Димитър Благоев» — София